

**ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE’SİNİN YENİ MERSİN
GAZETESİ’NE YANSIMALARI (1928-1938)**

Nevin YILDIRIM

**Yüksek Lisans Tezi
Tarih Ana Bilim Dalı
Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı
Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL
2023
Her Hakkı Saklıdır.**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI

Nevin YILDIRIM
ORCID: 0000-0003-4949-4040

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE’SİNİN YENİ MERSİN
GAZETESİ’NE YANSIMALARI (1928-1938)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL

ERZURUM-2023

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Turkish Research

TEZ BEYAN BİLDİRİMİ

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esasları'nın ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Atatürk Dönemi Türkiye'sinin Yeni Mersin Gazetesine Yansımaları (1928-1938)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

☒ Tezimin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin düzenlenmesini ve erişime açılmasını düzenleyen 5. maddesinin 1. fıkrasına göre [Ulusal Tez Merkezi, enstitü ve fakülteler tarafından Tez Otomasyon Sistemine yüklenen tezlerin bibliyografik bilgilerini kontrol eder, kataloglama kurallarına göre düzenler, konu başlıklarını belirler ve tam metin olarak internet üzerinden erişime açar.] **basılı ve elektronik kopyalarına erişim izni verdiğimi onaylarım.**

İSTİSNAİ DURUMLAR*

☐ Patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle (2 Yıl)

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 1. fıkrasına göre teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle teze erişim, Enstitümüz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Yeni Teknik, Materyal ve Metotların Varlığı (6 ay)

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 2. fıkrasına göre teze yeni teknik, materyal ve metotlar kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içerdiği için tez danışmanının önerisi ve ana bilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitümüz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

☐ Ulusal Çıkar ve Güvenlik Durumu (Gizlilik Dereceli Çalışmalar)

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin gizlilik dereceli tezler bahsini düzenleyen 7. maddesinin 1. fıkrasına göre bu teze erişim, ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendirdiği için Enstitümüzün uygun görüşü üzerine Üniversitemiz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile Üniversitemiz Yönetim Kurulu aksi karar verinceye kadar engellenmiştir.

02.05.2023

Nevin YILDIRIM

* İstisnai durumlar danışmanın yazılı başvurusu ve Enstitü / Üniversite Yönetim Kurulunun onayı ile kabul edilir.

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Turkish Research

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL danışmanlığında Nevin YILDIRIM tarafından hazırlanan “Atatürk Dönemi Türkiye’sinin Yeni Mersin Gazetesine Yansımaları (1928-1938)” başlıklı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 2.05.2023

Kabul / Ret – İmza

Jüri Başkanı	Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL
(Ad-Soyad-Unvan)	<i>Atatürk Üniversitesi</i>
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Tolga BAŞAK
(Ad-Soyad-Unvan)	<i>Atatürk Üniversitesi</i>
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Ufuk ERDEM
(Ad-Soyad-Unvan)	<i>Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</i>

Bu tezin *Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Süleyman ÇİĞDEM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNKILAPLAR, ATATÜRK'ÜN YURT GEZİLERİ VE ATATÜRK'ÜN VEFATININ YENİ MERSİN GAZETESİNE YANSIMASI

1.1. İNKILAPLAR, ATATÜRK'ÜN YURT GEZİLERİ VE ATATÜRK'ÜN VEFATI.....	6
1.1.1. Harf İnkılabı	6
1.1.2. Soyadı Kanunu ve Unvanların Kaldırılması	19
1.1.3. Çarşaf-Peçe Yasağı ve Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanunlar	25
1.1.3.1. Çarşaf -Peçe Yasağı.....	25
1.1.3.2. Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanun	34
1.1.4. Kadınlara Seçme-Seçilme Haklarının Verilmesi	36
1.1.5. Ağırlık ve Uzunluk Ölçülerinin Değiştirilmesi	40
1.1.6. Milli Bayram ve Tatil Günlerinin Düzenlenmesi.....	42
1.1.7. Atatürk'ün Yurt Gezileri	43
1.1.8. Atatürk'ün Vefatı	47

İKİNCİ BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA İLE ASKERİ VE SİYASİ MESELELERİN YENİ MERSİN GAZETESİNE YANSIMASI

2.1. DIŞ POLİTİKA MESELELERİ.....	51
2.1.1. Etabli/ Mübadele Meselesi	51
2.1.2. Balkan Antantı.....	59
2.1.3. Montrö Boğazlar Sözleşmesi	65
2.1.4. Sadabat Paktı	76
2.1.5. Hatay Meselesi	79

2.1.5.1. Milletler Cemiyeti'ne Taşınmasından Önceki Süreç (1 Kanuni Sani 1934-14 Aralık 1936).....	80
2.1.5.2. Milletler Cemiyeti Görüşmeleri ve Hatay Anayasası'nın Kabulü Süreci (14 Aralık 1936-29 Mayıs 1937)	90
2.1.5.3. Hatay Anayasası Sonrası Süreç (29 Mayıs 1937-31 Aralık 1938).....	102
2.1.6. Osmanlı Borçları	127
2.2. SİYASİ-ASKERİ MESELELER.....	130
2.2.1. Türkiye'de Seçimler ve İktidar Değişiklikleri	130
2.2.2. Menemen Olayı	141
2.2.3. Dersim İsyanı	145

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM, SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANLARDAKİ GELİŞMELERİN YENİ MERSİN GAZETESİNE YANSIMASI

3.1. EĞİTİM ALANINDAKİ GELİŞMELER	150
3.1.1. Eğitim Alanındaki Faaliyetler	150
3.1.2. Eğitim'de Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümleri	157
3.1.3. Halk Dershaneleri ve Millet Mektepleri.....	164
3.2. SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANLARDAKİ GELİŞMELER.....	174
3.2.1. Halkevleri ve Faaliyetleri	174
3.2.2. Türk Dil Kurumu Faaliyetleri ile Türkçe'nin Yaygınlaştırılması	185
3.2.2.1. Türk Dil Kurumu Faaliyetleri ve Dil Kurultayları	185
3.2.2.2. Türkçe'nin Yaygınlaştırılması.....	189
3.2.2.3. Ezanın Türkçe Okunması	200
3.2.3. Türk Tarih Kurumu ve Faaliyetleri	202
3.2.4. Kazı Çalışmaları.....	206
3.2.5. Sanat Alanındaki Gelişmeler.....	211
3.2.5.1. Musiki Alanındaki Gelişmeler	211
3.2.5.2. Sinema Alanındaki Gelişmeler.....	216
3.2.5.3. Tiyatro Alanındaki Gelişmeler	219
3.2.5.4. Sergiler	224
3.2.6. Himaye-i Etfâl Cemiyeti ve Himaye Heyetlerinin Faaliyetleri.....	229

3.2.7. Türk Hava Kurumu ve Havacılık Faaliyetleri.....	236
3.2.8. Nüfus Sayımları.....	247
3.2.9. Sıhhi Alandaki Faaliyetler.....	254
3.2.10. Spor Alanındaki Faaliyetler	267

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİ, TARIM, BAYINDIRLIK VE İLETİŞİM ALANLARINDAKİ GELİŞMELERİN YENİ MERDİN GAZETESİNE YANSIMASI

4.1. EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER	276
4.1.1. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Alınan Tedbirler	276
4.1.2. Enflasyonla Mücadele Faaliyetleri	283
4.1.3. Bankacılık Alanındaki Faaliyetler.....	288
4.1.4. İş Kanunu'nun Çıkarılması	292
4.1.5. Teşvik-i Sanayi Kanunu ve Kalkınma Planları	296
4.2. TARIM VE HAYVANCILIK ALANLARINDAKİ GELİŞMELER	306
4.2.1. Tarım Alanındaki Faaliyetler	306
4.2.1.1. Kanunlar, Programlar ve Kongreler	306
4.2.1.2. Zirai Reform Faaliyetleri	315
4.2.1.3. Kooperatifleşme ve Teşvik Faaliyetleri.....	318
4.2.1.4. Toprak Reformu	323
4.2.2. Orman ve Ormancılık Alanındaki Faaliyetler	326
4.2.2.1. Orman Kanunu ve Ormancılık	326
4.2.3. Hayvancılık Alanındaki Faaliyetler	331
4.3. BAYINDIRLIK ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	337
4.3.1. Belediyecilik ve Belediye Kanunu	337
4.3.2. Şehirleşme ve İmar Programları.....	339
4.3.3. Köyleri Kalkındırma Programları	344
4.3.4. Şehir Planları ve İmar Çalışmaları	354
4.3.5. Sulama Çalışmaları ve Baraj Yapımı	364
4.3.6. Mersin'in Bayındırlık Sorunları	370
4.3.6.1. Alt Yapı-Yol Sorunu ve Çözümü	370
4.3.6.2. Mezarlık Sorunu ve Çözümü.....	372

4.3.6.3. Elektrik Sorunu ve Çözümü	375
4.3.6.4. Su Sorunu ve Çözümü	378
4.3.7. Ulaşım Alanındaki Faaliyetler	384
4.3.7.1. Karayollarının İnşası	384
4.3.7.2. Demiryolu Ağının Tesisi	390
4.3.7.3. Denizyolları ve Limanlar	399
4.3.7.4. Havayolları ve Hava Alanları.....	404
4.4. İLETİŞİM ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	405
4.4.1. Posta Teşkilatı	405
4.4.2. Radyo İstasyonlarının Tesisi	407
4.4.3. Telefon Şebekelerinin Kurulması.....	411
SONUÇ.....	416
BİBLİYOGRAFYA	420
EKLER.....	424
ÖZGEÇMİŞ.....	452

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE’SİNİN YENİ MERSİN GAZETESİ’NE
YANSIMALARI (1928-1938)
Nevin YILDIRIM

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL

2023, Sayfa:452+X

Jüri: Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL (Danışman)

Prof. Dr. Tolga BAŞAK

Doç. Dr. Ufuk ERDEM

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yerel organlarından biri olan Yeni Mersin gazetesinin 1928-1938 yılları arasındaki haberleri incelenmiştir. Gazetede Türkiye’deki siyasi, sosyal, kültürel meseleler ile ekonomi, zirai, bayındırlık konularının Yeni Mersin gazetesine yansımaları ve bu gazetenin dönem olaylarına bakış açısına yer verilmiştir. Bununla birlikte gazetenin Atatürk ilkeleri ve inkılaplarının bölge halkına tanıtılması ile halkın inkılaplara bakış açısı da yansıtılmıştır.

Gazetenin 1938 yılına kadar ele alınmasının nedeni Yeni Mersin gazetesinde Atatürk dönemi Türkiye’sinin incelenmesidir. Araştırma sonucunda Mersin vilayetinin merkez ve kazalarında 1928-1938’e kadar her alanda gelişme gösterdiği görülmektedir. Mersin vilayeti, cumhuriyet rejimine ve Cumhurbaşkanı Atatürk’e bağlılığıyla tanınan bir vilayettir. Nitekim gazetede Mersin halkının, inkılapları samimiyetle karşıladığı ve hükümetin getirdiği yenilikleri bir an önce hayata geçirmeye çalıştıkları gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Basın, Mersin, Yeni Mersin Gazetesi, Haberler.

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

**REFLECTIONS OF ATATURK PERIOD TURKEY ON YENİ MERSİN
NEWSPAPER (1928-1938)**

Nevin YILDIRIM

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mevlüt YÜKSEL

2023, Page: 452+X

Jury: Assoc. Prof. Dr. Mevlüt YÜKSEL

Prof. Dr. Tolga BAŞAK

Assoc. Prof. Dr. Ufuk ERDEM

This study investigated the news from the Yeni Mersin newspaper, one of the local newspapers in the Republic of Türkiye, during the years 1928 and 1938. The newspaper includes the viewpoint of the Yeni Mersin newspaper on the historical events of the times as well as the observations on the political, social, cultural, economic and agricultural issues in Türkiye. Additionally the newspaper presented Atatürk’s beliefs and reforms to the locals and expressed their view point on the reforms.

The reason why the newspaper was considered until 1938 is that the analysis of the Ataturk period in Turkey was conducted in Yeni Mersin Newspaper. According to the research findings, we can say that Mersin Province showed progress in the center and its districts until 1928-1938 in all sectors. Mersin province is a province that was affiliated with the Republican regime and president Ataturk. As a matter of fact it was observed in the newspaper that the people of Mersin welcomed the reforms sincerely and they tried to implement the innovations brought by the government as soon as possible.

Keywords: Media, Mersin, Yeni Mersin Newspaper, Newscast.

KISALTMALAR DİZİNİ

Bkz.	: Bakınız
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Ç. E	: Çocuk Esirgeme
Çev.	: Çeviren
Dr.	: Doktor
H. K	: Halkevi
km	: Kilometre
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
THK	: Türk Hava Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Prof.	: Profesör
PTT	: Posta Telgraf Telefon
vb	: Ve benzeri

ÖNSÖZ

Gazeteler, yayımlandıkları dönemin olaylarını sayfalarına taşıyan en önemli belgelerden birisidir. Bulundukları dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, zirai ve bayındırlık durumlarına dair bilgileri ele alırlar. Yeni Mersin gazetesi de 1928-1938 yılları arasında yayımlanmış olup dünyada, Türkiye’de ve basıldığı bölgedeki gelişmeleri sütunlarına yansıtan yerel basın organlarından birisidir.

Bu çalışmada Yeni Mersin gazetesinin 1928-1938 yılları arasında yayımlanan mevcut nüshaları incelenmeye çalışılmıştır. Gazetede neşredilen haberler öncelikle konularına göre ayrılarak tasnif edilmiş, sonra bu konularla ilgili haberler derlenerek aktarılmıştır. Gazetede özellikle Atatürk ilkeleri ve inkılapları ile Türkiye’nin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, zirai, bayındırlık ve iletişim alanlarındaki gelişmeleri verilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, ilgili tarihler arasında meydana gelen olaylara Yeni Mersin gazetesinin bakış açısının ele alınması ve bu olaylarla ilgili bölge halkının tepkisinin ne olduğunun ortaya konulmasıdır. Çalışmaya konu olan gazete nüshalarının temininde; Ankara Milli Kütüphanesi, İzmir Milli Kütüphanesi, TBMM Mikro Film Arşivi’nden yararlanılmıştır. Gazetenin 1928 yılına ait nüshaları Ankara Milli Kütüphanesinde süreli yayınlar bölümünden temin edilmiştir. 1929, 1931, 1932 ve 1933 yılları nüshalarında eksiklikler mevcut olup 1930 yılı nüshaları ise bulunamamıştır. Eksik nüshalar için Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Millet Kütüphanesi, Atatürk Üniversitesi Gazete Arşivi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Mersin İl Halk Kütüphanesi, Adana İl Halk Kütüphanesi, Hatay İl Halk Kütüphanesi, Gaziantep İl Halk Kütüphanesi, Ankara İl Halk Kütüphanesi, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi, Basın-Yayın Enformasyon Müdürlüğü, Mersin Gazeteciler Cemiyeti ile irtibat kurulmuştur. Fakat bu nüshalara yukarıda ismi zikredilen yerlerde de ulaşılamamıştır. Gazetenin 1934-1938 yılları arasındaki nüshaları eksiksiz bir şekilde temin edilmiştir. 1934-1937 yılları arasındaki nüshaları ise Milli Kütüphaneden alınmıştır. 1938 yılı ise Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kütüphanesi Mikro Film Arşivinden elde edilmiştir. Burada şunu da belirtmek gerekir ki TBMM Kütüphanesi Mikro Film Arşivinde gazetenin 1928-1938 yılları nüshaları tam gösterilmesine rağmen 1929, 1931, 1932, 1935 ve 1938 yıllarına ait bazı nüshaları eksiktir. Özellikle arşivde gazetenin 1 Temmuz 1938-31

Birinci Kanun 1938 yılı arası nüshaları yer almaktadır. Eksik olan 1 İkinci Kanun 1938-1 Temmuz 1938 yılları arasındaki nüshalar ise Milli Kütüphaneden temin edilmiştir.

Bu çalışma giriş ile dört ana bölümden ve eklerden oluşmaktadır. Giriş bölümünde basın tarihi ve yerel basın hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra Yeni Mersin gazetesinin tanıtımı yapılmıştır. Birinci bölümde Atatürk inkılapları ile Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yurt gezileri ve vefatı ele alınmıştır. İkinci Bölümde Türkiye'nin dış politika meseleleri ile askeri-siyasi meseleleri incelenmiştir. Bu bölüm içerisinde Dış politika başlığında Etabli/Mübadele, Balkan Antantı, Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Sadabat Pakı, Hatay Meselesi, Osmanlı Borçları konularının gazetede ele alınışı aktarılmıştır. Yine Askeri-Siyasi meseleler başlığı altında Türkiye'de Seçimler ve İktidar Değişiklikleri, Menemen Olayı, Dersim İsyanı konularına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde eğitim ve sosyo-kültürel haberler incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde Halk Dershaneleri, Millet Mektepleri, Mersin Halkevi Çalışmaları, Mersin ve çevresinde Kazı Çalışmaları, Musiki-Sinema-Tiyatro alanındaki gelişmeler, Sergi Haberleri, Yardım Kuruluşlarının Çalışmaları, Nüfus Sayımı, Sağlık ile Spor alanındaki haberlere yer verilmiştir. Son bölüm olan dördüncü bölümde ise Türkiye'nin ve Mersin'in sosyo-ekonomik, bayındırlık, ve iletişim alanındaki gelişmeleri takip edilmiştir. Bu bölümün ekonomi başlığı altında 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Alınan Tedbirler, Enflasyonla Mücadele Faaliyetleri, Bankacılık Alanında Gelişmeler, İş Kanunu, Kalkınma Programlarına yönelik haberler verilmiştir. Tarım ve Hayvancılık başlığı altında Zirai Kanunlar, Tarım Programları, Ziraat Kongreleri, Kooperatifleşme ve Teşvik Faaliyetleri, Toprak Reformu, Orman Kanunu ve Ormancılık Faaliyetleri, Hayvancılık Alanındaki Faaliyetlerle ilgili haberleri aktarılmıştır. Bayındırlık başlığında ise Belediye Kanunu, Şehirleşme ve İmar Programları, Köylüleri Kalkındırma Programları, Şehir Planları ve İmar Çalışmaları ve Mersin'in Bayındırlık Sorunlarına değinilmiştir. Ulaşım başlığında ise Karayolları, Demiryolları, Denizyolları ve Havayollarında gelişmeler anlatılmıştır. Yine bölümün bir alt başlığı olan iletişim alanında da Türkiye'nin posta, radyo ve telefon teşkilatlarındaki gelişmelerin gazetede yer verilışı incelenmiştir. Ekler bölümünde ise Yeni Mersin gazetesinin bulunduğu arşivler ve tarihleri, gazete sahibi Fuat AKBAŞ'ın resmi, siyasi konularla ilgili çarpıcı başlık haberleri ve ilginç bulunan haber sayfaları okuyucuya sunulmuştur.

Araştırma sürecinde desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mevlüt YÜKSEL’e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca gerek eēitim hayatım boyunca gerek tez döneminde yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen aileme, arkadaşlarım Duygu YILMAZ ve Abdurrezak NUR’a da ayrı ayrı teşekkür ederim.

Erzurum-2023

Nevin YILDIRIM

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde iletişim, insanoğlunun var oluşundan itibaren önemini sürdüren bir kavramdır. İnsanların birbiri ile haberleşmesini sağlayan çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bunlardan birisi de gazetelerdir. Gazeteler insanların her alanda bilgi sahibi olmasını sağlamanın yanı sıra çeşitli işlevlerde de kullanılmıştır. Bu işlevlere herhangi bir konu hakkındaki duyurular, ilanlar ve uluslararası ülkelerle ilgili verilen bilgiler örnek gösterilebilir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla basın alanında işlevini devam ettiren gazeteciliğin ön plana çıkmasını savunan Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk, inkılapların bu araçla birlikte halka benimsetilmesini önemsemekteydi. Bu yüzden gazeteler bu işlevi başarıyla yerine getirmiş ve bulundukları dönemin öğreticisi mahiyetine bürünmüşlerdir. Özellikle her bölgede kendi halkını eğiten yerel gazeteler bu konuda önemli bir rol üstlenmişlerdir. Yeni Mersin gazetesi de bulunduğu dönemde halkı eğitmiş, yöre hakkındaki gelişmeleri sayfalarına taşıyarak bu rolü yerine getirmiştir.

Yeni Mersin gazetesi Fuat Selami (Akbaş) tarafından Mersin'de Yıldız Matbaası'nda 24 Temmuz 1928 tarihinde yayım hayatına başlamıştır.¹ Gazetenin telefon numarası 39 olmakla birlikte posta kutu numarası 144'tür.² Gazetenin imtiyaz sahibi Fuat Selami (Akbaş), Mesul Müdürü ise Halil Zeki Bey'dir.³

Gazete 2 Haziran 1935 tarihine kadar cumartesi günleri hariç haftada 6 gün yayımlanmıştır. Bu tarihten sonra cumartesi yerine pazartesi hariç olmak üzere yine haftada 6 gün yayım hayatını devam ettirmiştir. Yeni Mersin, bir siyasi fikir gazetesidir. Gazete ilk yayımlandığı yıl olan 1928'den 1 Kanunu Evvel 1928 tarihine kadar 4 sayfa, 1 Kanunu Evvel 1928- 29 Eylül 1929 tarihleri arasında 2 sayfa olarak basılmıştır. Ancak 30 Eylül 1929 tarihi itibarıyla yeniden 4 sayfa olarak basılmıştır. Bu doğrultuda gazetede “*Pek Muhterem Kari ve Karilerimize*” başlıklı duyuruda gazetenin yakında 4 sayfa çıkacağı bilgisi verilmiştir.⁴ Ancak gazetenin sayfa sayıları resmi bayramlarda ve özel günlerde 19-20 sayfa olarak basılmıştır. Gazete ilk sayısından itibaren 20 Ağustos 1928 tarihine kadar Osmanlıca basılmış, bu tarihten sonra yarısı Arap harfleri yarısı Latin

¹ *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1928.

² *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1928.

³ Gündüz Artan, *Mersin Basın Tarihi*, Mersin Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Mersin 1996, 17.

⁴ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1929.

harfleri olarak yayımlanmıştır.⁵ Gazete 1 Kanuni Evvel 1928 tarihi itibarıyla tamamen Latin harfleriyle yayınlanmıştır.

Gazetenin biçim özelliklerine bakıldığında ilk sayısında sayfanın sağ üst köşesinde tarih kısmı gün, ay, yıl şeklinde sayı numarası verilmiştir. Bununla birlikte aynı yerde gazetenin başmuharriri ve adres bilgileri verilmiştir. Sol üst köşesinde ise gazetenin imtiyaz sahibi, yayımlanma tarihi, abonelik ücretleri hakkında bilgiler yer almıştır. İlk sayfalarda üst, orta kısmında ise gazetenin adı bulunmaktadır. Diğer sayfalarda ise sağ üst köşelerde sayfa numarası, sol köşelerinde günün tarihi yazılmıştır. Gazete, 11 Ocak 1938 tarihinden itibaren tarih ve sayılarını sol üst köşede vermeye başlamıştır. Ancak 16 Mart 1938 tarihi itibarıyla değişiklik yapılarak sağ üst köşede tarih ve sayılar verilmeye devam etmiştir. Gazetede ana manşetin altında büyük başlıklar yer almıştır. Gündem haberleri bazı günlerde başlıklar yerine özlü sözlerle aktarılmıştır. Gazetenin ebadına yönelik bilgiler ise şu şekildedir: her sayfası altı sütuna ayrılmış olup⁶ ebadı ise 57x39 cm boyutundadır.⁷ Ancak haberlerin artmasına paralel olarak gazetede değişiklik yapılmıştır. Bu da “*Gazetemiz Birkaç Güne Kadar İhtiyacı Tatmin Edecek Şekilde Çıkacaktır*” manşetiyle okuyucuya duyurulmuştur.⁸ Gazetenin ebadının yakında büyüyeceğini bildiren bir duyuru ise şu şekilde aktarılmıştır: “*Gazetemiz hacmini büyütmek için icap eden hazırlığa başlamış ve tertibatı ittihaz etmiştir. Karinin gazete ihtiyacını tatmin için her türlü fedakârlık yapılacak ve münderecata bilhassa dikkat edilecektir.*”⁹

12 Mayıs 1936 tarihli bir duyuruda şu cümlelerle aktarılmıştır: “*Yeni Mersin yepyeni bir şekilde çıkmaya hazırlanıyor. Pek yakında sahifeleri büyütülecek bütün harfleri değişecektir.*”¹⁰ Nitekim 19 Mayıs 1936 tarihi itibarıyla gazetenin ebadı büyümüş ve altı sütun şeklinde basılmaya başlamıştır.¹¹

Gazete içerik yönünden ele alındığında ise neşredilen haberlerde dünyada, Türkiye’de ve Mersin’de meydana gelen olaylar verilmiştir. Gazetenin birinci sayfasında

⁵ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1928.

⁶ *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1928.

⁷ Artan, *Mersin Basın Tarihi*, 17.

⁸ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1929.

⁹ *Yeni Mersin*, 21 Teşrin Sani 1929; *Yeni Mersin*, 22 Teşrin Sani 1929; *Yeni Mersin*, 24 Teşrin Sani 1929.

¹⁰ *Yeni Mersin*, 12 Mayıs 1936.

¹¹ *Yeni Mersin*, 19 Mayıs 1936.

siyasi, sosyal, kültürel haberler aktarılmıştır.¹² Gazetenin ikinci sayfasında sosyal, kültürel, ekonomi, sağlık, spor haberleri yer almıştır. 5 Eylül 1935 tarihinden itibaren ikinci sayfalarda “*Komşu Memleketlerde Olan İşler*” başlığı altında komşu ülkelerin haberleri neşredilmiş ve 17 Eylül 1935 tarihinden sonra ikinci sayfasında “*Şehir Haberleri*” başlığıyla Mersin ile çevresinin haberleri gazete sütunlarına yansımıştır.¹³ Ayrıca “*Mersin Hinterlandında Ekonomik Durum*” başlığıyla Mersin limanındaki ticari vaziyetleri¹⁴ ve “*Kısa Telgraf Radyo Haberleri*” başlığıyla ilgili araçlardan alınan haberler gazete sayfalarına taşınmıştır.¹⁵ Bunlarla birlikte gazetenin ikinci sayfasında halkın kaleme aldığı makaleler, hikâyeler, fıkralar, şiirler, hatıralar, şikâyet, istek ve duyurular da bulunmaktadır. Bu bağlamda gazete sayfalarında halkın şikâyetlerini ve ihtiyaçlarını ele alan “*Müşkülâtınız Mı Var*” başlıklı köşe açılmıştır.¹⁶ Ayrıca gazete “*Sevgili Köylülerimize*” başlığıyla köylülere duyuru yapmıştır. Duyuruda, gazetenin köylülere her daim açık olduğu beyan edilmiş ve köylülerin isteklerinin, şikâyetlerinin, dertlerinin dinlenmesi ve köydeki ihtiyaçlarının giderilmesi için gazeteye yazı göndermeleri ve yazdıkları yazıları istedikleri gibi korkmadan kaleme almaları istendiği belirtilmiştir.¹⁷ Gazetede “*Karilerimizin Nazarı Dikkatine*” başlığıyla verilen başka bir duyuru da şu şekilde aktarılmıştır: “*Yeni Mersin; karilerine daha naif olabilmek için bir kısa ilanlar sütunu açmıştır. Ev ve saire almak ve satmak icar ve isticar etmek isteyenlerin umum ile alakadar olabilecek işlerini reklam yaptırmak arzu edenlerin bu sütuna müracaat etmeleri menfaatleri iktizasındadır. Sene için abone olan karilerimizin senede on iki defa aylık abonelerimizin ayda bir defa ilanlarını meccanen neşredeceğiz. Küçük ilanlar beş satırı geçmemek üzere birinci defa için otuz, ikinci defa yirmi kuruştur. İdarehanemize adres verenlerin mektupları muhafaza edilecek ve adresleri hıfz olunacaktır. Kolaylıkla istifade ediniz.*”¹⁸

¹² *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 23 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1937.

¹³ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1935.

¹⁴ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1937.

¹⁵ *Yeni Mersin*, 6 Mart 1937.

¹⁶ *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1928; *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1928.

¹⁷ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1928.

¹⁸ *Yeni Mersin*, 15 Haziran 1931.

“Haftada bir gençlik sayfası”¹⁹ başlıklı duyuruda ise Perşembe günleri gazetesinin ikinci sayfasında gençlerin sesini duyurmak amacıyla yazdıkları yazıları, şiirleri, hikâyeleri için köşe açılmıştır.

Gazetenin üçüncü sayfalarındaki sütunlarda dünyadaki eğitim, sosyal, kültürel, ekonomi, sağlık haberlerine ve ilginç olaylara yer verilmiştir. Bunlar “*Dünyada Neler Oluyor*” başlığıyla yazılmıştır. Ayrıca üçüncü sayfada açılan “*Türk Ofisin Günlük Telgraf Haberleri*” başlıklı köşede her gün Avrupa ve Türkiye borsalarıyla ilgili bilgiler aktarılmıştır.²⁰ Yine gazetesinin üçüncü sayfalarında “*Mersin Piyasası*” adlı bir köşe açılmış ve Mersin borsasındaki gelişmeler bildirilmiştir. Gazetenin dördüncü sayfaları ise reklamlara ve ilanlara ayrılmıştır.

Gazetenin yazar kadrosuna bakıldığında Fuat Akbaş, Kerim Refi, Rıza Atılâ, Lütfi Oğuz, Serap, Falih Rıfkı Atay, Halil Zaloğlu, Ziya Toroğlu, Selma Yalgın, Hasan Dayı, Taha Toros, Aker, Burhan Belge, Necip Ali Küçüka ve Münir gibi isimlere rastlanmaktadır. Bunun yanında halkın gönderdiği imzasız yazılar da gazete sayfalarına taşınmıştır.

Gazetenin abone şartları ise şöyledir:

“*Yeni Mersin Nüshası 5 kuruştur. Derc edilmeyen yazılar geri verilmez. Abone Şeraiti Seneliği 12, altı aylığı 6 liradır. Adres Mersin Kışla Caddesi. Resmi ilanatin satırı 10 kuruş, tüccari ilanlar pazarlığa tabidir.*”²¹

Abone şartlarıyla ilgili gazete sayfalarına aktarılan bir başka reklamı da şu şekildedir: ²²

Abone Şeraiti	Türkiye İçin	Hariç İçin
Senelik	1200 Kr.	2000 Kr.
Altı Aylık	600	1000
Üç Aylık	300	500
Bir Aylık	100	yoktur
Günü Geçmiş Sayılar	20 Kr.	

¹⁹ *Yeni Mersin*, 27 Mart 1933.

²⁰ *Yeni Mersin*, 7 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 1 İkinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 1 İkinci Kanun 1936.

²¹ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1932.

²² *Yeni Mersin*, 2 Birinci Kanun 1934.

Bunlarla birlikte gazete sahibi Fuat Selami Akbaş'ın 27 Ekim 1949'da ölümünden sonra oğlu Besim Fuat Akbaş gazeteyi yayımlamıştır. Onun da 1980 yılında hastalanması üzerine gazete kapatılmış ve basımevi satılmıştır.²³

²³ Artan, *Mersin Basın Tarihi*, 17

BİRİNCİ BÖLÜM

İNKILAPLAR, ATATÜRK'ÜN YURT GEZİLERİ VE ATATÜRK'ÜN VEFATININ YENİ MERSİN GAZETESİNE YANSIMASI

1.1. İNKILAPLAR, ATATÜRK'ÜN YURT GEZİLERİ VE ATATÜRK'ÜN VEFATI

1.1.1. Harf İnkılabı

Arap harflerinin Türkler tarafından kullanılması, İslamiyet'in kabulünden sonra başlamış fakat bu harfler hiçbir zaman Türk diline uymamıştır.²⁴ Osmanlı Devleti'nde kullanımına devam edilen Arap alfabesinin zorluğu, Türk dilindeki sesli harfleri karşılayamaması gibi durumlar ülkedeki okuryazarlık oranının küçük bir azınlığın elinde kalmasına neden olmuştur.²⁵ Cumhuriyet Türkiye'sinde varlığını devam ettiren bu durum alfabe inkılabının yapılmasını zorunlu kılmıştır. Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun Layihası'nın Meclis'te müzakeresine başlanmadan önce halkın yeni harfleri öğrenmesi için yurttan büyük çalışmalar içerisine girilmiştir. Latin harflerinin kabulü hakkında ilk önerge 1923 Şubat'ında İzmir'de Milli İktisat Kongresi'nde İzmirli Nazmi Bey ve arkadaşları tarafından verilmiş ancak önerge kabul edilmemiştir.²⁶ Yeni Türk alfabesine geçme vaktinin geldiğini düşünen Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa (Atatürk), özel bir komisyonun kurulması emrini vermiş ve çalışmalara başlanmıştır.²⁷ Bu amaçla Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Dolmabahçe Sarayı'nda milletvekilleri, misafirler ve öğrencilerle birlikte yaptığı bir toplantıda Yeni Mersin gazetesine yansımıştır.²⁸

Gazetede 19 Ağustos 1928 tarihinde “*Münevverlerin Vazifesi Yeni Harfleri Süratle Tamim Etmektir Gazi Hazretleri Mütemadiyen Yeni Harflerle Meşgul Olmaktadırlar*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'in yeni harflere verdiği önem anlatılmıştır. Haberde Cumhurbaşkanının yemek listelerinin, program

²⁴ Hamza Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, Sanem Matbaası, Ankara 1981, 190.

²⁵ Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, 201.

²⁶ Selami Kılıç, *II. Meşrutiyetten Cumhuriyet Türkiye'sine Türk İnkılabının Fikir Temelleri, Bakanlar Matbaacılık*, Erzurum 1998, 125.

²⁷ Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, 191; *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1928.

²⁸ *Yeni Mersin*, 13 Ağustos 1928.

raporlarının ve menkıbelerin de yeni harfler ile yazımını istediği bilgisine yer verilmiştir. Haberde ayrıca Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın “*Göreceksiniz birkaç sene içinde lisanımız ne büyük inkişaflara mazhar olacak. Buna kati imanım vardır*” şeklindeki sözü de aktarılmıştır. Yazıda yeni harflerin öğrenimine paralel olarak yeni imla kuralları için fikirlerin de görüşüldüğü beyan edilmiştir.²⁹

Latin harflerinin halka öğretilmesi hususunda Yeni Mersin gazetesinde çıkan haberlere bakıldığında ilk dikkat çekenin “*Yeni Harflere Dair Muhasebe*” başlığıyla verilen haber olduğu görülür. Haberde Ankara’da Maarif Bakanlığı Talim ve Terbiye Heyeti Azası’ndan İhsan Bey tarafından yeni harfler hakkında müdür, memur ve öğretmenlerle sohbet yapıldığı ve ertesi günden itibaren bir ay müddetle iki şubeli bir kurs eğitime başlanılacağı bilgisi verilmiştir.³⁰

“*Yeni Harfler*” başlıklı bir başka haber de Maarif Bakanı Necati Bey riyasetinde bir komisyonun toplanarak yeni harflerin memlekette serbest ve kolayca yayılması için müzakere yaptıkları bildirilmiştir. Komisyonun toplantısının perşembe gününe kadar devam edeceği ve bir rapor hazırlanarak bakanlığa sunulacağı bilgisi yazılmıştır.³¹ Bunun yanında Maarif Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesinin sene başından itibaren ilkokulların birinci sınıflarında sadece yeni Türk harfleriyle eğitim yapılmasına karar verdiği açıklanmıştır. İlkokullardaki bu çalışmalar kapsamında eylül ayının ilk haftası itibariyle her vilayette bir öğretmen kursu açılacağı da haberde verilen bilgilerdendir. Öğretmenlerin kurslara katılması zorunluluğunun olduğu ve eğitim hayatında yeni harflerin kullanılacağına ifade edildiği haberde ayrıca bu kurslara Emile Zola’nın “*Hakikat*” romanı ve Reşat Nuri Bey tarafından yazılmış “*Gök Bayrak*” tercümesinin okutulacağı da belirtilmiştir. Bir taraftan da yeni harflerle basılacak ve milli yazılardan oluşacak “*Hayat Mecmuası*”nın neşredilmesi emredilmiştir.³²

Okulların yanı sıra ülkede okuma yazmanın hızlı bir şekilde öğretilmesi ve milletin muasır medeniyetler seviyesine gelmesi için kurslar açıldığı, kitaplar basıldığı, imla lügati çıkarıldığı haberleri de gazete sayfalarına taşınmıştır.³³

²⁹ *Yeni Mersin*, 19 Ağustos 1928.

³⁰ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1928.

³¹ *Yeni Mersin*, 21 Ağustos 1928.

³² *Yeni Mersin*, 23 Ağustos 1928.

³³ *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 19 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 26 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 6 Eylül

Yeni harflerin halka öğretilmesi çalışmaları dâhilinde açılan kurslarla Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın ve bakanların yaptığı teftişler hakkında da gazetede çeşitli haberlere rastlanmıştır. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale ve Gelibolu teftişlerinde bulunduğu aktarılmıştır.³⁴ Yine bakanların halkın okuma yazma öğrenmeleri konusunda bazı şehirlerde teftişler yaptıkları, konferanslar verdikleri de gazete haberlerine yansımıştır.³⁵

Bunlar doğrultusunda bilindiği üzere yeni harflerin öğretilmesinin hızlanması için tamimler yayımlanmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bu konuya dair haberlere de yer verilmiştir. Mesela, 27 Eylül 1928 tarihinde yayımlanan “*İki Ay Sonra Umum Gazeteler Yeni Harflerle İntişar Edecektir*” başlıklı bir haberde Türkiye'deki bütün gazetelerin kanunu evvel ayına kadar yeni harflerle yayınlanmasının zorunlu kılındığı bildirilmiştir.³⁶ Yine “*Dâhiliye Vekâleti Yeni Harflerle Yazılmasını Valilere Tebliğ Etti*” başlığı ile bütün vilayetlerde resmi yazışmaların yeni harflerle yazılması, Arap ve Acem harflerinin kullanımlarının yasaklanmasına yönelik tebliğ yayımlanmış 1 Teşrini Evvel'den itibaren yeni harflere geçilmiş olması emredilmiştir.³⁷ Mecliste Yeni Harfler Kanunu'nu 1 Teşrini Sani 1928³⁸ tarihinde kabul edilmiş ve gazete haberlerinde yerini almıştır.³⁹

Yeni Mersin gazetesinde zaman zaman harf inkılabını destekleyen yazılara da yer verilmiştir. Bunlardan birisi 14 Ağustos 1928 tarihli olup Kerim Refi imzasıyla kaleme alınmıştır. “*Harfler Değişince*” başlıklı bu yazıda Türk milletinin zihnindeki kötü zamanlardan kalma düşüncelerin koparılıp atılacağından bahsedilmiştir. Küflü zamanın müesseselerinden sıyrılarak milletin ihtiyacına cevap veren hakiki müesseseler oluşturulacağı vurgulanmıştır. Bununla birlikte inkılap işinde atılan en hayırlı adımın harflerin değiştirilmesi olduğu belirtilmiştir. Yazıda altı çizilen bir başka husus ise şimdiye kadar çocuklara öğretilen ilimlerin yalnızca nazariyatta kaldığı, çocukların bilgileri öğrenip hayata geçiremedikleri, Osmanlıcanın üç lisandan oluşan kelimeleri

1928; *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1928; 18 Teşrini Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 21 Teşrini Evvel 1928.

³⁴ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1928.

³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 22 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 2 Teşrini Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 3 Teşrini Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 4 Teşrini Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 11 Teşrini Evvel 1928. *Yeni Mersin*, 24 Teşrini Evvel 1928.

³⁶ *Yeni Mersin*, 27 Eylül 1928.

³⁷ *Yeni Mersin*, 30 Eylül 1928.

³⁸ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi*, Devre: 3, Cilt: 5, İctima: 2, 01.11.1928, 11-12.

³⁹ *Yeni Mersin*, 4 Teşrini Sani 1928.

çevirmeye ve anlamaya çalıştıkları bu yüzden de hayat adamı olarak yetişemedikleri ifade edilmiştir. Yine burada milletin umumi fikirlerinin cehaletle dolduğu biraz okuma yazma bilen insanların tek amacının ekmek parasını kazanmak ve karnını doyurmak olduğu beyan edildikten sonra yeni harflerin öğretiminin okuma yazmayı kolaylaştırma, cihanşümul bir medeniyete sahip olma ve herkesin fikir sahibi bireyler olarak yetişmesi gibi amaçlar taşıdığı vurgulanmıştır. Ayrıca umumi fikrin gelişmesi için üç lisanlı Osmanlıcanın değil daha kolay öğrenilen yeni harflerle sağlanacağı da belirtilmiştir. İnkılap ricalinin yeni harflerin gelişmesi için çok çalıştığı bu yüzden inkılabın çok büyük ve hayırlı olduğu hususunun altı çizilmiştir. Eski harflerin zorluğu yüzünden fakir çocukların tamamen cahil kaldığı ve köy mekteplerine yirmi seneden beri emek verildiği halde Osmanlıca yüzünden hiçbir fayda elde edilemediğinin de aktarıldığı yazının sonunda ise yirmi yıldan beri yapılmayan yeni harflerin öğretimi işinin iki yapılmaya çalışılacağı kaydedilmiştir.⁴⁰

Bu bağlamda “*Seferberlik*” başlıklı bir başka yazıda da Arap harflerinin okunması ve yazılmasındaki zorluklar üzerinde durulmuştur. Yeni harflerin okuma yazma oranına yapacağı olumlu etki izah edilmiştir. Ayrıca ülke içerisinde lehçe farklılıklarından dolayı Arap harflerinin okunuşundaki yanlışlıkların yeni harflerle birlikte ortadan kaldırılarak okuma yazmada birlik sağlanacağı anlatılmıştır.⁴¹

“*İnkılapta Samimiyet*” başlığıyla İhsan Cemal tarafından kaleme alınan bir diğer yazıda ise Türk milletinin son yıllarda eski zihniyetinden ve hurafelerinden sıyrılarak inkılapları benimsemesinin dünyada dikkatleri celp ettiği vurgulanmıştır. Yazıda ayrıca Türk milletinin Latin harflerini kabulünü gecikmesindeki sebeplere değinilmiştir. Bunlardan birinin “*Caizdi- değildi*” safsatalarıyla uğraşılması olduğu beyan edilmiştir. Bu safsataları benimseyen kimi zihniyetin halkı medenileştirmekten alıkoyduğu belirtilerek mazideki birkaç kıssaya değinilmiştir.⁴²

Gazetenin 26 Eylül 1928 tarihli nüshasında İhsan Cemal’in “*Türkçe Kelimeler*” başlığıyla kaleme aldığı yazısında ise yeni alfabeye geçmenin Türkçeyi daha geniş bir kalıba getirdiğine ve yeni bir imla şeklinin tespitini mümkün kıldığına değinilmiştir. Arap ve Acem harflerinin Türk harsını ve dilini bozduğu beyan edilerek yeni harflerin Türkçeyi

⁴⁰ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1928.

⁴¹ *Yeni Mersin*, 24 Ağustos 1928.

⁴² *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1928.

daha anlaşılır kıldığına dikkat çekilmiştir. Yine harf inkılabıyla kelimelerin Türk diline uygun bir hale getirilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur. Arapça kelimelerden birkaç örnek vererek değiştirilmesi gerektiği vurgulandıktan sonra da Türk âlimlerinin Türkçe kelimeler arayışında oldukları ifade edilmiştir. Fuzuli, Cenap Şahabettin, Recaizade Mahmut Ekrem gibi âlimlerin Türkçe kelimeler buldukları belirtilerek bu konuda çalışma yapan kişilerin biraz daha insafli olmaları ricasında bulunulmuştur.⁴³

“*Kâfi Mi?*” başlığıyla 8 Teşrini Evvel 1928 tarihinde yayımlanan yazıda bu minvaldedir. Yazıda, Arap harfleri yerine yeni harflerin kullanılmasının Türk milletinde ilmi daha çok artıracığı belirtilmiştir. Yazının devamında okuma yazma seferberliğinin başlatıldığı ve Maarif Bakanlığının bu iş için büyük bir çaba sarf ettiği ifade edilmiştir. Ancak bütün işlerin Maarif Bakanlığına yıkılmaması gerektiği vurgulanarak milletçe bu işin ele alınmasının önemi açıklanmıştır.⁴⁴

Babalık imzasıyla kaleme alınan 11 Kanuni Sani 1929 tarihli bir yazıda da eski Arap harflerini okumanın çok zor olduğundan, Osmanlı döneminde okuma yazma öğrenmek için okula gidenlerin Arap alfabesi yüzünden okuldan kaçtığından veya okulu tamamen bıraktıklarından bahsedilmiştir. Arap harflerini öğrendikten sonra okuma yazma için Arapçaya kısmen de olsa vakıf olunması gerektiği, bu yüzden halkın okumayı öğrense bile ne demek istendiğinin anlayamadığı ifade edilmiştir. Yazıda ayrıca İslam halifeleri ve sonrası dönemlerde de Arap alfabesinin kullanımının sıkıntılı olduğu bu alfabe sesli harflerin olmayışı ve işaretlerin bulunmayışı nedeniyle Türkçe öğreniminde zorluk çıkarttığına işaret edilmiştir. Bu yüzden halkın büyük bir kısmının okuma yazma öğrenemediğine değinilmiştir. Cumhuriyet ile birlikte Gazinin halkın yeni harfleri benimsemesi için büyük gayretler sarf ettiği ifade edilen yazının sonunda ise yeni harflerin benimsenmesiyle Türk lisanının Arap harsından kurtarılacağı, medeni âleme yakınlaşılacağı ve yabancıların Türkçeyi daha çabuk öğreneceği gibi bilgileri maddeler halinde sıralanmıştır.⁴⁵

Tüm yazılardan da anlaşılacağı üzere Yeni Mersin gazetesi yeni harfler konusunda üzerine düşen vazifeyi en iyi şekilde yerine getirmiştir. Buna göre 20 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yeni Türk harflerinin öğretimine başlanarak sesli harfler örnekleri ile birlikte

⁴³ *Yeni Mersin*, 26 Eylül 1928.

⁴⁴ *Yeni Mersin*, 8 Teşrini Evvel 1928.

⁴⁵ *Yeni Mersin*, 11 Kanuni Sani 1929.

verilmesi de bunun önemli göstergesidir.⁴⁶ Gazete, halka okuma öğrenmeyi özendirmek amacıyla önemli çabalar sarf etmiştir. “Yeni Hedef” başlığıyla yayımlanan 31 Ağustos 1928 tarihli bir yazıda şu cümlelere yer verilmiştir: “Eğer hepimiz Gazi hazretleri kadar yeni harflerle meşgul olursak asla tahsil görmemiş olanlarımız bile bir hafta içinde hedefe vasıl olurduk”⁴⁷ ifadesi yer almıştır. Yine “Karilerimize” başlığı ile gazetenin 7 Eylül 1928 nüshasındaki duyurusu “Dil encümeni tarafından alfabe, imla ve tarife şekillerine tevfikân bu günden itibaren derslere başlıyoruz. Muntazaman takip edildiği takdirde pek az bir müddet zarfında yeni yazıyı hatasız olarak belleyeceksiniz.”⁴⁸ Bundan başka aynı tarihli nüshada yer alan “Muhtıra” başlığı ile gazete ilk ders bildirisini de yayımlamış ve derslere başlamıştır. Bu bildiri şu şekildedir:

“1-Türk Alfabesi sekiz sadâlı, yirmi bir sadâsız olmak üzere yirmi dokuz harften mürekkeptir.

2-Sesli harflerin dördü ince diğer dördü kalın sadâlıdır.

3-Her harfin dört şekli vardır. İki matbaa harflerine, diğer ikisi el yazısı harflerine aittir.

4-Büyük harfler yalnız ism-i haslarda ve cümle satırbaşlarında kullanılır.

5-Biz ilk on derste yalnız matbaa harflerinin her iki şeklini birden göstereceğiz diğer on dersimizde el yazısı harflerini her iki şekliyle tarif edeceğiz.

6-Harflerin nasıl seda çıkardıklarını bildirmek için intihap edilen misaller büyük harflerin altındadır.”⁴⁹

Bundan başka 20 Ağustos 1928 tarihinden itibaren halkın bir an önce öğrenmesi için gazetenin ikinci sayfalarında bir yer açılarak “Türk Harfleriyle Yeni Alfabe Sesli Harfler” başlığıyla her gün sesli sessiz harfler öğretilmeye çalışılmış ve bu harflerden sözcükler kurularak örnekler verilmiştir.⁵⁰ Aynı sayfalarda “Birinci Ders” başlığıyla Arapça harflerin karşısına Latince harfleri getirilerek örneklerle sözcüklerin hangisinin

⁴⁶ Yeni Mersin, 20 Ağustos 1928.

⁴⁷ Yeni Mersin, 31 Ağustos 1928.

⁴⁸ Yeni Mersin, 7 Eylül 1928.

⁴⁹ Yeni Mersin, 7 Eylül 1928.

⁵⁰ Yeni Mersin, 20 Ağustos 1928; Yeni Mersin, 21 Ağustos 1928; Yeni Mersin, 23 Ağustos 1928; Yeni Mersin, 24 Ağustos 1928; Yeni Mersin, 26 Ağustos 1928; Yeni Mersin, 2 Eylül 1928; Yeni Mersin, 6 Eylül 1928.

noktalı noktasız olduğu da açıklanmıştır.⁵¹ Böylece gazete halkın okuma yazma öğrenmesi için de büyük gayretini sergilemiştir. Halkın okuma yazmayı öğrenmesine paralel olarak gazetede yeni harflerle ilgili tekerlemelere ve şiirlere de yer verilmiştir. Gazetede “*Tekerleme*” başlığı ile Arap harflerini alaya alan köşede Türkçe tekerlemeler yer almıştır. Bunlardan bir kaçısı şu şekildedir:

“*Elif, be, te, se, cim, dal’lı kese. Arap Harfleri girdi kümese*”,

“*Bu kimin ahi, söyle ey ‘ha, hi’. Canım bunların neydi günahı*”,

“*‘He’ lira gibi, ‘te’ tura gibi. Bu tekerleme ustura gibi.*”⁵²

Gazetenin yeni harflerin halka öğretilmesi sırasında zaman zaman dil encümenliği tarafından ikazlar aldığı da görülmüştür. Mesela, 9 Eylül 1928 tarihli nüshada yayımlanan bir ikazda gazete sayfalarında yer alan bazı kelimelerin yanlış yazıldıkları, yazım ve imla kurallarına uyulmadığı belirtilerek bunların derhal düzeltilmesi ve harflerin doğru öğretilmesi istenmiştir.⁵³

Yeni Mersin gazetesinde yeni harflerin halka öğretilmesi konusunda Mersin ve çevresinde yapılan çalışmalara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin Ağustos-Eylül 1928 tarihleri arasında yayımlanan yazılarında Mersin’de Türk Ocağının, Mersin Posta ve Telgraf İdaresinin, Mersin Ziraat Bankası, şehir meclisinin, polis müdüriyetinin, jandarma kıtaatının, liman şirketinin, Cumhuriyet Halk Fırkasının (CHF), Mersin hükümet dairesinin, okulların, gazinoların ve kahvelerin kurslar açtıklarına yönelik bilgilere yer almıştır.⁵⁴ Bunların yanı sıra Mersin’de öğretmenler için “*B Kursu*” adıyla kurslar açıldığı belirtilirken bu kurslardan mezun olanların eğitim vermek için Tarsus’a gönderildiği şeklinde bilgiler içeren haberlerde sonraki günlerde gazeteden aktarılmıştır.⁵⁵ Tarsus Türk Ocağının yanı sıra Namrun ve Adana’da da okuma yazma kurslarının açıldığı bildirilmiştir.⁵⁶

Yine gazetenin 7 Eylül 1928 tarihli nüshasında “*Dünkü Konferans*” başlığıyla verilen bir haberde de Tarsus’ta memur ve halkın yeni harflerin öğrenimi için büyük

⁵¹ *Yeni Mersin*, 7 Eylül 1928.

⁵² *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1928.

⁵³ *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1928.

⁵⁴ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 24 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 26 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 13 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 21 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1928.

⁵⁵ *Yeni Mersin*, 14 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1928.

⁵⁶ *Yeni Mersin*, 22 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 22 Eylül 1928.

gayretler sarf edildiği belirtilmiştir. Bunun için kaymakamın şehirdeki her müessese ile seferberlik sarf ederek sıkı çalışmalar içerisine girdiğinden bahsedildikten sonra Tarsus CHF'sinin bütün mesaisini bu inkılap için harcadığı, Tarsus Türk Ocağı'nın öğretmenler ve okuma yazma bilmeyenler için ayrı kurslar açtığı ve yeni harflerin süratle öğrenilmesi etrafında bir çay ziyafeti verdiği bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında ziyafete CHF Mersin Vilayeti Direktörü Muhtar Bey ve bir kısım zevatin, Tarsus'taki çeşitli cemiyetlerin üyelerinin ve kaymakamın katıldığı kaydedilmiştir. Yine burada Direktör Muhtar Bey tarafından verilen bir konuşmaya yer verilmiştir. Konuşmada, Türk milletinin on yıl gibi kısa bir zaman zarfında bütün inkılapları benimseyerek gayretle çalıştığı, bu gayretin yeni harfler içinde gösterildiği vurgulanarak mutlaka muvaffak olunacağı ifade edilmiştir.⁵⁷

Halkın yeni harflere rağbetine yönelik gazete sayfalarına yansıyan haberler ve yazılar da zaman zaman gazete sütunlarını işgal etmiştir. Mesela, gazetenin 26 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yer alan “*Yeni Türkçe Harfler*” başlıklı haberinde halkın yeni harflere büyük bir ilgi duyduğu hatta bu yüzden Mersin gazinosuna bir ay istirahate gelen misafirlerin bazılarının ellerinde Milliyet gazetesi olduğu halde yeni harfleri öğrenmek için çalıştıkları açıklanarak yeni harflerin bir yıl içerisinde herkes tarafından öğrenileceği yorumuna yer verilmiştir.⁵⁸

“*Kurslar Hararetle Devam Ediyor*” başlıklı diğer bir imzasız yazıda ise tüm ülkenin yeni harfleri öğrenmek için büyük bir çaba harcadığı ifade edilmiştir. Bütün matbaaların yüzbinlerce alfabe bastığını ancak bunların halkın ihtiyacını karşılamaya kâfi gelmediği vurgulanmıştır. Yine kadın-erkek, âlim-cahil, büyük-küçük bütün halkın matbaaların kapısını aşındırarak yazı rehberleri sordukları, halkın yeni harflere karşı rağbetini görmek için bir defa kurslara gidilip görülmesini anlatmıştır. Türk Ocağı'nın üç kurs açtığı, halkın rağbeti karşısında ocak binasının yetersiz kalması sebebiyle kursun sinemaya taşındığı, halkın yeni harfleri öğrenmesinin zaman değil gün meselesi olduğu ilave edilmiştir.⁵⁹

Bu minvaldeki diğer bir yazı da 16 Eylül 1928 tarihinde yayımlanmıştır. “*Şehrimizde Kurslar*” başlıklı yazıda halka yeni harfleri öğreten kurslardan en fazla rağbet görenlerinin Maarif İdaresindeki kurslar olduğu belirtilmiştir. Diğer kursların

⁵⁷ *Yeni Mersin*, 7 Eylül 1928.

⁵⁸ *Yeni Mersin*, 26 Ağustos 1928.

⁵⁹ *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1928.

kendi memurlarını kapsadığı açıklanmıştır. Ayrıca Maarif Dairesi tarafından verilen dört kurstan ikisinin bayanlara diğer ikisinin de erkeklere ayrılıp, Çankaya ve Kurtuluş okullarındaki kursların gece olmak üzere erkeklere tahsis edildiği bilgisi aktarılmıştır. Çankaya Okulu kursuna devam eden erkeklerin 90 kişi, Kurtuluş Okulu kursuna devam eden erkeklerin 45 kişi olduğu ifade edilmiştir.⁶⁰

Bundan yaklaşık bir hafta sonra ise “*Harflerimiz*” başlığı ile kaleme alınan başka bir yazıda Mersin halkının yeni harfleri öğrenmek için büyük bir gayret içerisinde olduğu, bakkal, esnaf, hamal birçok kişinin yeni harfleri öğrenmeye devam ettiği, bölgede yirmiye yakın kurs açıldığı, bu kursların her birinin öğrenme dönemlerinde elliye yakın kişiye baliğ olduğu, bu gidişle iki ay gibi bir sürede okuma yazma bilenlerin sayısının büyük oranda artacağı beyan edilmiştir. Yazının devamında köylerden kurslara rağbet olacağı, köylere 3.000 bin alfabe ve 3.000 yazı rehberinin bir an evvel gönderilmesi istenmiştir. Ayrıca öğretmenlere yardım için 100 lira Belediye İdaresi, 100 lira Ticaret Odası, 200 lira Türk Ocağı, 100 lira da CHF tarafından bağış yapıldığı bilgisi verilmiştir. Yine Maarif İdaresinin okulu olan ve okulu olmayan köylerde de kurs açma görevini üstlendiği bilgisi aktarılmıştır.⁶¹

Birkaç gün sonra Mersin vilayeti dâhilinde 20, Tarsus dâhilinde 10, Mersin ve Tarsus köylerinde 36 olmak üzere toplam 66 kurs bulunduğu, bu kurslara devam edenlerin 2888 kişiye baliğ olduğu bildirilmiştir.⁶² Mersin’de hanımlara açılan kurslara şimdiye kadar 200’e yakın kişinin devam ettiği ve yeni harfleri öğrenme konusunda gayretli oldukları bilgisi de yazılmıştır.⁶³

İki gün sonraki gazete haberinde “*Mersin’de Kursların Faaliyeti*” başlığıyla kaleme alınan bir yazıda İstanbul’dan sonra yeni harflerin benimsenmesini idrak eden vilayetler arasında Mersin’in birinciliği kazandığı, buna en büyük delilin memurların ve halkın teftiş edilerek okuma oranlarının yüksek çıkması gösterilmiştir. Yazının devamında verilen istatistiki bilgilere göre iki aydan beri Türk Ocağı, Kurtuluş, Çankaya, İnönü, Birinci Ana Dershanelerinin yaklaşık 800 kişiye ulaştığı, mezun olanların sayısının ise 900’ü geçen sayıyı bulduğu belirtilmiştir. Ayrıca burada yeni yazıyı yazanların eski

⁶⁰ *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1928.

⁶¹ *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1928.

⁶² *Yeni Mersin*, 7 Teşrin Evvel 1928.

⁶³ *Yeni Mersin*, 9 Teşrin Evvel 1928.

yazıyı yazanlara göre daha fazla olduğu ve köylerdeki oranlarında hesaba katılmasıyla bugünkü Mersin ile dünkü Mersin'in aynı olmadığı vurgulanmıştır.⁶⁴

Bundan başka gazetenin 14 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında yer alan “*İlmi Hareket*” başlıklı imzasız yazıda ise şimdiye kadar memleketin her köşesinde sokaklarda, kahvehanelerde yeni harflerle okuma yazma öğrenmeye çalışan insanların varlığından bahsedilmiştir. 1929 Ocak ayının getirdiği bir hayatın “*Cehaletle mücadele*” olduğu vurgulandıktan sonra Mersin’de işsizlikten sokaklarda şarkı söyleyen çocukların ve kapı kapı dilenen kadınların okulları doldurduğu ifade edilmiştir. A,E,O harflerinin sokaklarda duyulduğu, sokaklarda ders münakaşası yapan kişilerin görülmesine alışıldığı, kahvehanelere girildiğinde kara tahta üzerinde harfleri öğrenenleri izlemenin mümkün olduğu, eve gece geç gidenlerin sokaklardan geçerken evlerden okuma yazma öğrenenlerin seslerini duyduğu da yazıda vurgulanan diğer hususlardandır. Hatta ameleler arasında eskiden “*sigara parası ver*” yerine “*kitap, kalem parası ver*” sözlerinin işitildiği şeklinde bir anekdot da aktarılmıştır. Buna benzer durumların memleketin her yerinde yaşandığına ve yeni Türkiye’nin ilim yolunda hızla ilerlediğine değinilmiştir.⁶⁵

Halka yeni harfler ve okuma yazmanın öğretilmesi için kursların yanı sıra Millet Mektepleri ile Halk Dershaneleri de açılmıştır. Böylece halk, büyük bir kültür seferberliğine girişmiştir. “*Gece Mektepleri*” başlıklı haberde gece mekteplerine olan talebin fazlalaştığı, köylerde özellikle Gülek ve Namrun nahiyelerine ait köylerde okuma hevesinin çok arttığı bildirilmiştir.⁶⁶ Gazetede manşetlerde verilen “*Yaşı 16’dan 45’e kadar kadın, erkek her vatandaş yeni harfleri öğrenmek mecburiyetindedir*”⁶⁷ duyurusundan anlaşılacağı üzere hükümetin harf inkılabına verdiği önem gözler önüne serilmiştir.

Halkın okuma yazma kurslarında ve Millet Mekteplerindeki durumunu öğrenmek için Mersin Valisi Ali Rıza Bey, Maarif Müdürü Salih Zeki Bey ve memurlar teftişlerde bulunmuşlardır. Bunun gazeteye de yansımaları olmuştur.⁶⁸

⁶⁴ *Yeni Mersin*, 14 Teşrin Sani 1928.

⁶⁵ *Yeni Mersin*, 14 Kanuni Sani 1929.

⁶⁶ *Yeni Mersin*, 28 Teşrin Sani 1929.

⁶⁷ *Yeni Mersin*, 28 Kanuni Evvel 1928.

⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 21 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 2 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 3 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 4 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 9 Teşrin Evvel 1928.

Bunlarla birlikte gazetede halkın okuma yazma işinde görüşlerini içeren bilgilere yer verilmiştir. Gazetenin 15 kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında Kara Hıdırlı Osman adlı bir köylünün gazeteye yazdığı mektupta köylülerin gelişimleri hakkında bilgiler vermiştir. Bu mektuba göre Cumhuriyet devrinden önce köylülerin unutulduğu, Cumhuriyet devri ile birlikte köylüleri cehaletten kurtarmak için çalışmaların yapıldığı ve köylülerin yüzünün güldüğü anlatılmıştır. Mektubun devamında da Mersin'e 9 saatlik mesafede olan köylülerine hükümet tarafından beş sınıflı bir okul açıldığını, okulda geceli gündüzlü kadın ve erkeklerin eğitim gördüğünü, 90 erkek ve 58 kız çocuğu haricinde Millet Mektebine devam eden 197 erkek ve kadın ile toplam 347 kişinin eğitimini sürdürdüğünü anlatılmıştır. Kara Hıdırlı Osman Bey mektubun sonunda ise köyde mektebin açılmasında emeği geçen Vali Ali Rıza Bey, Maarif Müdürü Salih Zeki Bey, Adana maarif mıntika eminliğine ve okulun başöğretmeni Ahmet Fevzi Bey'e köy adına teşekkür edilmiştir.⁶⁹

Aynı günlerde Nezihe Siren tarafından kaleme alınan ve gazetede yayımlanan “*Her Zaman Yaşatalım*” başlıklı bir yazıda yazar başından geçen bir olaya değinmiştir. Yazarın tanıdığı yaşlı kadınlardan birisinin okuma yazma öğrenmek için çok uğraştığı fakat Arap harflerinin zorluğundan dolayı okuma yazmayı öğrenemediği ve bu yüzden sürekli ağladığına belirtmiştir. Harf inkılabından sonra aynı kadının yeni harfleri kolaylıkla öğrendiğini ve yazmaya başladığını anlatmıştır. CFH'nin çalışmalarına teşekkür eden yazar firkanın çalışmalarını seve seve yaşatacağını da vurgulamıştır.⁷⁰

Yeni harflerin geçilmesine paralel olarak Arap harflerinin kullanımına devam edildiği bilinmektedir. Bununla ilgili zaman zaman gazetede tepki yazılarına rastlanmaktadır. Mesela, gazetenin 17 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında yer alan “*Aynı Şey*” başlıklı haberde yeni harflerin kabulüne rağmen bazı yerlerde hala Arap harfleriyle yazılı levhaların asılı olduğu belirtilerek bu levhaların kaldırılması için ilgili makamların derhal gerekeni yapması istenmiştir.⁷¹

Gazetenin 9 Haziran 1929 tarihli nüshasında yer alan “*Müstesna mı?*” başlıklı yazısında da şu cümlelere yer verilmiştir: “*Mersin'den Avrupa'ya ve Halep'e doğru daha ileriye yolculuk edenlerin hepsi de görüyor ve biliyorlar ki: Haziran'ın sekizinci gününe*

⁶⁹ *Yeni Mersin*, 15 Kanuni Sani 1929.

⁷⁰ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1935.

⁷¹ *Yeni Mersin*, 17 Kanuni Evvel 1928.

dâhil olduğu halde şimendiferde biletler hala eski Arap harfleriyle yazılmış olanları kullanıyorlar. Bilemiyoruz şimendifer kumpanyası için böyle bir istisnaiye var mıdır? Kendileri için daha kolay olan Türk harfleriyle vaktinde biletlerini tebdil için acaba tahsilatları da yok mudur? Kumpanya takdir etmelidir ki: Türk muhitinde yapılan kazanca mukabil Türk kanunlarına hürmetkâr olmak lazımdır.”⁷²

Ayrıca gazetenin 6 Şubat 1934 tarihli nüshasında Serap imzasıyla kaleme alınan “*Hortlak Mı Acaba*” başlıklı yazıda ise Mersin Yoğurt Pazarı’nın denize inen en kalabalık caddesinin köşesinde kara bir tahtaya Arap harfleri ile yazılmış tabeladan bahsedilmiştir. Okul çocuklarının tabelaya anlamsızca baktıklarına değinilerek resmi dairelerin bu tarz tabelaları toplamadığı ve inkılaba ters bir hareket olduğu beyan edilmiştir. Ayrıca tabelada “*Resmi ilanata mahsustur*” ibaresi bulunduğu ve tabelanın resmi bir makama ait olduğu halde aradan yıllar geçse de kaldırılmaması konusunda alakadar olunmadığına değinilmiştir.⁷³

Gazetede yeni harflerin kullanmasına tepki gösteren gericiler hakkında neşredilen yazılar da mevcuttur. Bunlardan biri 29 Ağustos 1928 tarihinde Kerim Refi tarafından kaleme alınan “*Yedi Başlı Ejder*” başlıklı yazıdır. Yazıda yeni harflere geçiş çalışmalarına olumsuz bakan eski zihniyetli insanların bulunduğuna değinilmiştir. Önceden ülkenin eski zihniyetli insanlar yüzünden atılan her yeni adımı boğdukları ve bu yüzden ülkenin geri kaldığı vurgulanmıştır. Ancak yeni Türkiye Devleti’nin bütün bu eskilikleri ezerek inkılaplarla muasır medeniyetler seviyesine ulaşılacağı ifade edilmiştir.⁷⁴

Bundan iki gün sonra da Mersin’de yeni harfler konusunda verilen bir konferans hakkında yazı yazan Kerim Refi “*Arap Harfleri mi? Hayır*” başlığıyla konferansta geçen bir olayı anlatmıştır. Buna göre, halk Belediye Parkı ve Millet Bahçesi’nde yeni harfleri görmek için kalabalık bir zümre teşkil ettiği belirtilmiştir. Yeni harfleri yazı yazarak halka gösteren yazarın yanına üç şahıs yaklaştığı ve içlerinden birisinin “*Bu yazdığınız nedir, biz bunları bilmiyoruz*” ifadesinde bulunduğu, buna karşı yazarın bu harflerin Türk harfleri olduğunu ve bunları öğreneceklerini beyan ettiği aktarılmıştır. Yine aynı şahsın, Arap harflerinin de yazılmasını istediği ancak yazarın onları yazmayacağını belirterek Arap harflerinin 1000 seneden beri Türk camiasına verdiği zararları izah ettiği, Türk

⁷² *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1929.

⁷³ *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1934.

⁷⁴ *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1928.

diline uygun olan yeni harflerin kullanılacağını söyleyerek Türk harsına uzanan ellerin kırılacağını vurguladığı kaydedilmiştir. Burada son olarak aynı şahıslar hakkında belediye zabıtalara takibat yapılmakta olduğu haberi de halka duyurulmuştur.⁷⁵

Tüm bunlarla birlikte Türkiye'deki harf inkılabına yönelik gelişmelerin yabancı devletler tarafından takip edildiği gazete sayfalarında görülmektedir.⁷⁶ Bunlardan ilki 16 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshada “*Takdir Ediyorlar*” başlığıyla neşredilmiştir. Haberde, İngiltere'den Mersin'e gelen bir tüccar Yeni Mersin muhabirinin inkılap hakkındaki sorusuna verdiği cevap şu şekilde aktarılmıştır: “*Bir sene evvel yine Mersin'e gelmiştim. Bir sene zarfında Türkiye'de gördüğüm asar-ı tecdid cidden hayret ve takdirle karşılanacak derecede büyüktür, öyle kestirilir ki bu Türk hamleleri az zamanda Türkiye'yi saadete isal edecektir.*”⁷⁷

Yine gazetenin 8 Mart 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türk Dili ve Latin Harfleri*” başlıklı yazıda Paris'te çıkan Pe sulh gazetesindeki makaleye yer verilmiştir. Buna göre Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Latin harflerini benimsemesindeki sebebin ne olduğunu sorarak harflerin yenilenme meselesi mi yoksa Avrupa devletlerine yaranma meselesi mi yoksa gizli bir siyasi fikir mi olduğu sorusu üzerinde durulmuştur. Burada ayrıca Türk milletinin eğitim seviyesini yükselmek ve milli bilincinin halk bünyesinde kıymetinin artırılması amacıyla yapıldığı ve bu inkılabın uluslararası bir tutum çerçevesinde yürütüldüğü hususları aktarılmıştır. Yazının devamında Enver Paşa'nın böyle bir girişimde bulunduğu fakat bu girişimin neticesiz kaldığı ifade edilerek Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın muvaffakiyetli olması dileğinde bulunulmuştur. Daha sonra Türklerin Doğu-Batı ekseninde yayılmasına paralel olarak dilinin Doğu ve Batı Türkçesi olmak üzere iki parçaya bölündüğü, Batı Türkçesi'nin Arapça ve Acemce ile kaynaşmış olduğu, bu durum sebebiyle Türkçenin zorlaştığını belirtilmiştir. Yeni inkılapla bu zorluğun giderilmesi ve okuma yazmanın kolaylaştırılmasını amaçlayan Türkiye'nin öncelikle sesli sessiz harflerin uyumunun yakalanması sonrasında da işaretlerin kaldırması önerisinde bulunulmuştur. Yazının sonunda ise Türkiye'nin Latin harflerini kabul etmesi doğrultusunda İran, Arabistan,

⁷⁵ *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1928.

⁷⁶ *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 26 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 13 Teşrin Sani 1928; *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Sani 1928; *Yeni Mersin*, 24 Kanun Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 13 Şubat 1929; *Yeni Mersin*, 3 Mart 1929.

⁷⁷ *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Evvel 1928.

Suriye, Cezayir, Tunus gibi devletlerin de bu alfabeyi benimsemesiyle Türkler ve Müslümanlar arasında yeni bir birlik kurulabileceği belirtilmiştir.⁷⁸

Harf İnkılabı yenilenen müesseselere istinaden gazetenin 22 Nisan 1929 tarihli nüshasında “*İnkılabımızı Takdir*” başlığı ile bir haber de şöyle aktarılmıştır: “*Taymıstan: Yüzbaşı Armistirang diyor ki Türkiye hakkında hüküm vermek zamanı gelmiştir, bir milletin hayatı senelerle nesillerle ölçülür. Mustafa Kemal Paşa’nın etrafında toplanan nazırlar ve valiler liyakatli, faal ve azimkâr insanlardır. Bugünkü Türk nesli harplerden, Yunanlılarla müttefikleri memleketten çıkararak hürriyeti kazanmak için sarf ettiği sahiden yorulmuştur onun için bütün faaliyet yeni nesil üzerine yükleniyor. Eski köhne müessesatı içtimaiye yıkılmış bulunuyor. Yeni nesil en yüksek demokratik fikirlerle teberru olunmaktadır. Yeni nesil bunları ne derece temsil ederse o nispette kendine hâkim olacaktır.*”⁷⁹

Nihayetinde Mersin halkının yeni harfleri öğrenmesi hususunda öğretmen gibi çalışan gazete, bu konuda hükümeti destekleyerek inkılap aleyhtarı gericilere tepki göstermiş ve bununla ilgili haberleri sayfalarına taşımıştır. Böylelikle gazete Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin muasır medeniyetler seviyesine çıkacağı inancını ortaya koyduğu görülmüştür.

1.1.2. Soyadı Kanunu ve Unvanların Kaldırılması

Osmanlı Devleti’nde şahıslara isimleri ve unvanlarıyla hitap ediliyordu. Bu yüzden aynı isime ve unvana sahip birçok insanın varlığı söz konusuydu. Ülkede kişilere verilen isimler ve unvanlar toplumda sosyal statü farklılıklarını da ortaya koymaktaydı. Ayrıca aynı isim ve unvanı taşıyanların isim benzerlikleri yüzünden resmi, ticari işlerdeki vaziyetleri karışıklıklara sebebiyet veriyordu. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurulmasıyla beraber bu karışıklığın önüne geçilmesi ve toplumsal eşitliğin sağlanması amacıyla Soyadı Kanunu getirilmiş ve unvanlar kaldırılmıştır.⁸⁰

Soyadı Kanunu ülkenin her yerinde uygulanmış ve tüm gazetelerle birlikte Yeni Mersin gazetesine de yansımıştır. Gazetede Soyadı Kanununa yönelik çıkan ilk haber 16

⁷⁸ *Yeni Mersin*, 8 Mart 1929.

⁷⁹ *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1929.

⁸⁰ Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi III Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938)*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Temmuz 1996, 115.

Mart 1933 tarihli nüshada “*Soyadı Kanunu Meclise Verildi 934’te Tatbik Edilecek*” başlığıyla verilmiş ve haberde kanun layihasının içeriği neşredilmiştir.⁸¹

Gazetenin 31 Mayıs 1934 tarihli nüshasında ise Soyadı Kanunu’nun Meclis’te görüşülmesi için layihanın sunulduğu haberi “*Dâhiliye Vekâleti Soyadı Kanunu Layihasını Meclise Verdi*” manşetiyle verilmiştir.⁸² Aynı nüshada “*Soyadları Layihası*” başlıklı diğer bir haberde de Adliye Encümeni Soyadı Kanunu Layihasının tetkikini bitirdiği açıklanmıştır. Layihaya göre her Türk’ün bir soyadı alacağı, isimlerin sonuna yazılacağı, aşiret, ırk, yabancıların soyadlarının verilemeyeceği belirtilmiştir. Yine soyadlarını bildirmeyenlerin beş liradan on beş liraya kadar para cezasına çarptırılacağı, memurların ise görevlerini ihmal etmeleri durumunda maaşlarından kesinti yapılacağı duyurusunun ardından kanunun neşri tarihinden altı ay sonra yürürlüğe gireceği ve tatbiki hususunda bir nizamname yapılacağı bilgisi de verilmiştir.⁸³ Zira Mecliste Soyadı Kanunu Layihası görüşülmüş ve 21 Haziran 1934 tarihinde Soyadı Kanunu kabul edilmiştir.⁸⁴

Yeni Mersin gazetesinin 9 Temmuz 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Soyadı Kanunu Kanunun Altı Ay Sonra Tatbikine Başlanacak*” başlıklı haberinde TBMM’de kabul edilen Soyadı Kanunu’nun 2 Kanuni Sani 1935 tarihinde tatbikine başlanacağı açıklanmıştır. Kanuna içeriği şu şekilde aktarılmıştır: “*Her Türk öz adından başka soyadını taşımaya mecburdur. Söyleyişte, yazışta ve imzada öz ad önde soyadı sonda kullanılacaktır. Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumi edeplere uygun olmayan gülünç soyadları kullanılmayacaktır. Soyadı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir. Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk annesine tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır. Koca ölmüş ve karısı evlenmemiş olursa veyahut koca akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebebiyle vesayet altında bulunuyor ve evlilikte devam ediyorsa bu hak ve vazife kadınındır. Kocanın vefatıyla karı evlenmiş veya koca evliliği fıkra da zikredilen sebeplerle vesayet altına alınmış ve evlilikte zeval bulunmuş ise bu hak ve vazife çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına yok ise vasiye aittir.*

⁸¹ Yeni Mersin, 16 Mart 1933.

⁸² Yeni Mersin, 31 Mayıs 1934.

⁸³ Yeni Mersin, 31 Mayıs 1934.

⁸⁴ Soyadı Kanunu hakkında detaylı bilgi için bkz: TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, Cilt: 23, İctima: 3, 21.06.1934, 245-259.

Mümeyyiz olan reşit soyadını seçmekte serbesttir. Kanun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde gerek soyadı gerekse soyadlarını değiştirmek isteyenler taşıyacakları adı hükümetin tayin edeceği şekilde nüfus kütüklerine geçirmek üzere bildireceklerdir. Bu iş için verilecek her nevi evrak pul resminden muaf olacaktır.”⁸⁵

Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra halka örnek olması amacıyla önce memurların soyadları almaları gerektiği bilinmektedir. Bunun için memurların bir an önce soyadlarını seçip nüfus kayıtlarını yaptırmaları amacıyla bakanlık tarafından vilayetlere gönderilmek üzere bir tamim hazırlanmıştır.⁸⁶ Yine başbakanlık tarafından vilayetlere Soyadı Kanunu’nun tatbikine hazırlanılması hususunda bir tamim gönderdiği haberi “*Soyadı kanunu Başvekâlet Vilayetlere Kanun Tatbikine Hazırlanılması İçin Bir Tamim Gönderdi*” başlığıyla Yeni Mersin gazetesinin 20 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında da verilmiştir. Buna göre vilayetteki memurların Ocak 1935 ayının sonuna kadar soyadlarını nüfusa yazdırmaları emredilmiştir. Haberin devamında imzalarda öz adın ilk harfi veya harfleri ile soyadların tamamı yazılacağı, kadınlar evlenince kocasının soyadını alacakları, soyadlarının ancak mahkeme kararıyla değiştirileceği bilgileri aktarılmıştır.⁸⁷

Soyadı Kanunu’na müteakiben 24 Kasım 1934 tarihinde vatandaşlara örnek teşkil etmesi amacıyla Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa’ya soyadı verilmesine yönelik teklif Başbakan İsmet Paşa ve arkadaşları tarafından meclise yasa taslağı olarak sunulmuştur.⁸⁸ Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal’e soyadı verilmesi için söz birliğiyle benimsenen yasa şöyledir: “*Kemal, Öz Adlı Cumhuriyet Reisimize ‘Ata Türk’ soyadı verilmiştir.*”⁸⁹ Haber gazeteye “*Kemal Ata Türk Büyük Millet Meclisi Ulu Önderimize Yeni Soyadı Verdi*” başlığıyla taşınmıştır. Ayrıca Atatürk’ün “Kemal” adının aslen “Kamal” olduğu ve öz Türkçe ’den geldiği izahı da kanunda yer verilen hususlardandır.⁹⁰ Yine Başbakan İsmet Paşa’ya soyadı verildiği haberi gazetenin 28 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Başbakanın Soyadı*” başlığıyla aktarılmıştır. Burada Başbakan İsmet

⁸⁵ Yeni Mersin, 9 Temmuz 1934.

⁸⁶ Yeni Mersin, 2 İkinci Teşrin 1934.

⁸⁷ Yeni Mersin, 20 İkinci Teşrin 1934.

⁸⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, Cilt: 25, İctima: 4, 24.11.1934, 34-35.

⁸⁹ Yeni Mersin, 26 İkinci Teşrin 1934; TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, Cilt: 25, İctima: 4, 24.11.1934, 34-35.

⁹⁰ Yeni Mersin, 7 Şubat 1935.

Paşa'ya “İnönü” soyadı Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından verildiği belirtilmiştir.⁹¹

Diğer taraftan TDK'nin vatandaşların soyadlarını bulma hususunda kolaylık sağlanması amacıyla bir broşür neşredeceği de bilinmektedir. Bununla ilgili ilk haber gazetenin 25 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Soyadı İçin T.D.T. Cemiyeti Bir Broşür Çıkartıyor*” başlığıyla yayımlanmıştır.⁹²

Gazetede Soyadı Kanunu'nun Mersin ve çevresinde uygulanışı ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 27 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yer bulan “*Yeni Soyadları Bulunacak*” başlıklı haberde Mersin Halkevinde büyük bir toplantı yapılacağı, toplantıda soyadlarını tespit edecek bir komisyon kurulacağı, soyadı bulamayanlar için gazetede soyadlarının yayınlanacağı ve isteyenler bunlardan seçerek nüfusuna kaydettirebilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca soyadlarının ne şekilde alınacağının kanunla belirlendiğinin bildirildiği haberde vilayete henüz bu yönde bir tamimin gelmediği ve tamimin bakanlıktan istendiği kaydedilmiştir.⁹³

Bir haberde de belirtildiği üzere gazete 28 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında soyadı listelerini yayımlamaya başlamıştır.⁹⁴ İlk liste “*Özenle Başarılan Bir İş*” başlığıyla 28 İkinci Teşrin 1934 tarihinde alfabetik sırayla verilmiştir.⁹⁵ Yine gazetenin 2 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında da ayrıca soyadlarının alınması için yapılacak işlemler halka duyurulmuştur.⁹⁶

Gazetede zaman zaman Mersin'deki önemli şahısların soyadı almasıyla ilgili haberler de aktarılmıştır. Mesela, 7 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada yer alan “*Maarif Müdürümüz 'Kaya' Soyadını Aldılar*” başlıklı haberde Mersin Maarif Müdürü Nahit Cemal Bey'in “Kaya” soyadını aldığı belirtilmiş, imzalarında soyadını kullanmaya başladığı bildirilmiştir.⁹⁷ Yine 11 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Necib*

⁹¹ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1934.

⁹² *Yeni Mersin*, 25 İkinci Teşrin 1934.

⁹³ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1934.

⁹⁴ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 30 İkinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 10 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1934.

⁹⁵ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1934.

⁹⁶ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Kanun 1934.

⁹⁷ *Yeni Mersin*, 7 Birinci Kanun 1934.

Mecid'in Soyadı" başlıklı haberde ise CHF Vilayet Heyeti Reisi Necid Mecid Bey'in "Ergun" soyadını aldığı duyurulmuştur.⁹⁸

Soyadı Kanunu çerçevesinde yabancıların ayrı soyadları almaya yönelik girişimleri olmuştur. Bununla ilgili bir haber Türk Sözü neşriyatından alınarak Yeni Mersin gazetesine yansımıştır. Habere göre Adana Yahudilerinin Türkçe soyadları almak için toplantı yaptıkları belirtilmiştir. Haber şu şekildedir: "*Şarımızda bulunan Yahudiler Cuma günü kendi aralarında bir toplantı yaparak öz Türkçe soyadı almak yönünden Türkiye Yahudilerine öncül olmayı konuşmuşlar ve ikinci bir genel toplantıda bunun başarılmasına çalışması onaylanmıştır.*"⁹⁹

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde halktan soyadı alanların da isimleri ilan edilmiştir. Mesela, gazetenin 16 Birinci Kanun 1934-20 Birinci Kanun 1934 tarihleri arasındaki nüshalarında soyadı alan şahıslar "*Soyadı Alanlar*" başlığıyla ilan edilmiştir.¹⁰⁰ Yine bununla ilgili bir başka haber gazetenin 16 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında şu cümlelerle aktarılmıştır: "*Soyadı Alanlar: Vilayet jandarma Kumandanı Bay Arif Onal, Orta Mektep Müdürü Bay Eşref Gürsoy, Avukat Bay Safiddin Kıray, Gazipaşa Mektebi Başmuallimi Bay Hayri Oktar, Emniyet Müdürlüğü Adli Kısım Başkanı Birinci Komiser Ahmed Yılmaz soyadlarını almışlardır.*"¹⁰¹

Ayrıca gazetenin 12 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan "*Yeni Soyadı Alanlar Nüfus İdarelerine Beyanname Verecekler*" başlıklı haberde soyadı alanların nüfus idarelerine beyanname verecekleri bilgisi halka duyurulmuştur. Haberin devamında Ankara'dan gelen bir emre göre her kasaba, köy birer nüfus mıntıkasına ayrılacağı, aynı mıntıkada bulunan her ailenin soyadlarının farklı olacağı uyarısında bulunulmuştur. Haberin sonunda ise büyük şehirlerde her nahiye'nin nüfus mıntıkası sayılacağı belirtilmiştir.¹⁰² Diğer taraftan bu beyannamenin, 1935'te *Soyadı Talimatnamesi* adıyla vilayetlere dağıtılacağı da bildirilmiştir. Talimatnamenin içeriğine göre soyadları mıntikalara ayrılacak, aynı nahiye mıntikasında bulunanlar ayrı soyadları alacakları benzer soyadını isteyenler arasındaki ihtilafı gidermek için birisine Türkçe

⁹⁸ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1934.

⁹⁹ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Kanun 1934.

¹⁰⁰ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 17 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 19 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 20 Birinci Kanun 1934.

¹⁰¹ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Kanun 1934.

¹⁰² *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1934.

eklerin eklenebileceği ve soyadı almayanlara nüfus dairesi tarafından bir soyadı verileceği de aktarılmıştır. Soyadların nüfus işleri bakımından yerli, yabancı ve misafir olarak üçe ayrılacağına da belirtildiği haberde misafirlerin ve yabancıların içerisinde bulundukları mıntıkaya göre soyadları alacakları duyurulmuştur.¹⁰³

Soyadı Kanunu'nun kabulüyle unvanlarda da değişiklikler olmuştur. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili olarak kaleme alınan yazılar da bulunmaktadır. Bununla ilgili gazetenin 7 Şubat 1935 tarihli nüshasında Serap imzasıyla yayımlanan "*Beyefendi= Sayın Bay*" başlıklı yazıda bey, beyefendi, hanım, hanım efendi, paşa, ağa gibi unvanların toplumda bir nevi ayrımcılık ifade ettiği aktarılmıştır. Soyadı alma ve unvanların kaldırılmasına yönelik inkılabın sadece harf değişikliğinden ibaret olmadığı kafa ve ruh bakımından daha derin olduğu zikredilerek kişiler arasında sadece isimle hitap edilmesinin daha samimi olacağı vurgulanmıştır.¹⁰⁴

Yine gazetede zaman zaman Soyadı Kanunu'nun verdiği mühletin bitmesine çok az kaldığına yönelik yazılarda yayımlanmıştır. Bununla ilgili Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan 22 Şubat 1936 tarihli yazı gazetede "*Soyadı*" başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda soyadı almayanlara mühletin dolmak üzere olduğu duyurulmuş, soyadı almayan vatandaşların bir an önce bu işlemi tamamlamaları gerektiği hatırlatılmıştır.¹⁰⁵

Gazetenin 7 Nisan 1936 tarihli nüshasında "*Şimdiye Kadar 3 Milyon Soyadı Tespit Edildi*" başlığıyla neşredilen bir haberde ise soyadı kanununun süresinin Haziran'da dolacağı ve şimdiye kadar tespit edilen soyadı alanların 3 milyona baliğ olduğu açıklanmıştır. Ayrıca 16 milyonluk nüfusta soyadı benzerliğinden dolayı vatandaşların müşkülâtlar yaşadıkları ve bunun giderilmesi için yapılan başvuruların olduğu bilgisi verilmiştir. Haberde ayrıca bazı Hristiyan vatandaşların Türkçe ad ve soyadı aldıkları da bildirilmiştir.¹⁰⁶ Bu içerikten başka bir haber ise gazetenin 4 Haziran 1936 tarihli nüshasında "*Soyadları hakkında*" başlığıyla yer almıştır. Haberde, Mersin vilayet makamının duyurusu neşredilmiştir. Duyuruda soyadı almak için tayin edilen sürenin

¹⁰³ Yeni Mersin, 16 İkinci Kanun 1935.

¹⁰⁴ Yeni Mersin, 7 Şubat 1935.

¹⁰⁵ Yeni Mersin, 22 Şubat 1936.

¹⁰⁶ Yeni Mersin, 7 Nisan 1936.

dolmak üzere olduğu açıklanmış ve soyadı almayacakların cezaya maruz bırakılacağı beyan edilmiştir.¹⁰⁷

Yeni Mersin gazetesinin 9 Haziran 1936 tarihli nüshasında neşredilen “*Günün En Mühim Meselesi Daha Soyadı Almayan Binlerce Vatandaş Var*” başlıklı haberde ise Soyadı Kanunu’nun süresinin dolmak üzere olduğu ve Mersin’de birçok kişinin henüz soyadı almadığı bilgileri kaydedilmiştir. Soyadı işinin halledilmesi için Mersin münevverleri ile halkevlerinin derhal çalışmalara başlamaları tavsiyesinde bulunulan haberin devamında da münevverlerin, vatandaşların soyadı almalarına yardım etmelerinin bir vatan borcu olduğu savunulmuştur.¹⁰⁸

Gazetede bu minvaldeki hatırlatma haberlerine ve yazılarına devam edildiği görülmektedir. Şöyle ki, gazetenin 15 Mayıs 1937 tarihli nüshasında “*Soyadı Almayanlar*” başlıklı haberde İçişleri Bakanlığının vilayetlere gönderdiği bir tamim neşredilmiştir. Tamimde soyadı almayanların derhal soyadlarını almaları istenmiştir.¹⁰⁹

1.1.3. Çarşaf-Peçe Yasağı ve Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanunlar

1.1.3.1. Çarşaf -Peçe Yasağı

25 Kasım 1925 tarihinde *Şapka İktisası Hakkında Kanun*’un çıkarılması¹¹⁰ ve uygulanmasıyla birlikte kıyafetlerde de modernleşmeye geçilmesi yönünde ülkedeki tüm basın organlarında yazılar ve haberler yayımlanmıştır. Yazılarda inkılap devrindeki Türk kadınının vaziyeti ele alınarak kara çarşaf ve peçe takan kadınların modern kıyafetler giymesine ve serpuşlar takmasına yönelik çalışmalara başlanması istenmiştir. Yeni Mersin gazetesinde de bunlarla ilgili haberler ve yazılar yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 7 Eylül 1928 tarihli nüshasında kaleme alınan “*İnkılap Devrinde Kadın*” başlıklı yazı bunlardan birisidir. Yazının içeriğinde kadınların inkılaplaşma sürecine dâhil edilmesi konusuna değinilmiştir. Avrupa devletlerinde kadınların medeniyete dâhil

¹⁰⁷ Duyuru şu şekildedir: “*Soyadları Hakkında Vilayet Makamından: Mersin Halkının Nazarı Dikkatine: Soyadı almak için tayin edilen müddetin sonuna pek az kalmıştır. Müddetin hitamına kadar müracaat etmeyenler Kanunun maddesi mucibince 5 liradan 15 liraya kadar nakdi cezaya maruz kalacaklardır. Buna meydan vermemek için yurttaşların hemen belediye'deki halk işleri bürosuna müracaat ederek soyadlarını tespit ile numara almaları ve müddetin nihayetine pek az zaman kaldığından son günlerde müşkülata ve yanlış muamelata mahal bırakmamaları ehemmiyetle tebliğ olunur.*”, Yeni Mersin, 4 Haziran 1936.

¹⁰⁸ Yeni Mersin, 9 Haziran 1936.

¹⁰⁹ Yeni Mersin, 15 Mayıs 1937.

¹¹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 2, Cilt: 19, İctima: 3, 25.11.1925, 220-232.

edildiği ve onların medeniyetin gelişimine katkıda bulundukları kaydedilmiştir. Türkiye’de ise Türk kadınlarının eski devirlerde geri planda kalarak değersizleştirilmiş olduğunu belirtilmiştir. Yazının devamında modernleşmenin süratle geliştiği bu devirde Türk kadınlarının yerinde saymasının kötü olduğu ifade edilerek tesettür ve çarşafı kapatılan kadınların hummacı gibi gösterilerek susturulmasının doğru olmadığı vurgulanmıştır. Bu tür giysilerin kaldırılarak kadınların toplum hayatında ön plana çıkarılması da istenen yazıda ayrıca kadınların tesettürünün sadece prosedürden ibaret olduğu aslında erkeklerle birlikte her alandaki işlerde çalıştığı belirtilmiştir.¹¹¹

Yeni Mersin gazetesinde kadınların kılık kıyafetinin değişmesine yönelik ilk haber 29 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında yer almıştır. “*Kadınlarımızın Kıyafeti Tespit Ediliyor*” başlıklı haberde İstanbul’da Kadın Birliği’nin yaptığı toplantıda Türk kadınının giysi inkılabında geciktiğine değinilerek ilk değişikliğin yapılması konusunun görüşüldüğü aktarılmıştır. Toplantı sonunda kadınların şapka kullanmalarına karar verildiği bildirilmiştir.¹¹²

Gazetenin 14 Kanuni Sani 1929 tarihli sayısında ise “*Vilayetin Bir Tamimi*” başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Haberde, Mersin’deki Türk hanımlarına en layık serpuşun şapka olduğu konusu ele alınarak memurların ailesinden olan hanımların şapka giymeleri hatırlatılmıştır.¹¹³

23 Temmuz 1929 tarihli nüshada ise “*Şapkalar*” başlığıyla yayımlanan haberde insanların değişik şekillerde şapka giydiği bazılarının ise takke giymeye devam ettiği belirtilmiştir.¹¹⁴ Antakya’nın da Türkiye’yi örnek aldığına değinen bir haber de ayrıca “*Antakya’da Şapka*” alt başlığıyla okuyucuya bu bölgedeki gelişmeler aktarılmıştır. Haberde, halkın Türkiye’deki inkılapları yakından takip ettiği ve yenilikleri uyguladığı açıklanmıştır. Yine Antakya’da gün geçtikçe şapka giyenlerin sayısının arttığı ifade edilerek şehirdeki medeni kisvelerin değişmeye başladığı bildirilmiştir.¹¹⁵

¹¹¹ Yeni Mersin, 7 Eylül 1928.

¹¹² Yeni Mersin, 29 Teşrin Evvel 1928.

¹¹³ Tamim gazeteye şöyle yansımıştır: “*Şapkanın Türk hanımlarına layık bir serpuş olduğunu büyük müşidimiz birkaç kere ihtar buyurmuşlardır. Asıl gayelerimizde daima millete pişva olagelen memurlarımızın bu hususta da büyük gazinin arzularına imtisalen ailelerine mensup muhterem hanım efendilere şapka giymekte isticat gösterilmesinin hatırlatılmasını vilayetimizin medeni ve içtimai vaziyeti icabatı rica eylerim efendim.*”, Yeni Mersin, 14 Kanuni Sani 1929.

¹¹⁴ Yeni Mersin, 23 Temmuz 1929.

¹¹⁵ Yeni Mersin, 8 Temmuz 1934.

Bilindiği üzere ülke genelinde kadınların kılık kıyafetlerinde değişikliğe gidilmesi, çarşaf ve peçenin yasaklanması belediyeler eliyle olmuştur.¹¹⁶ Yeni Mersin gazetesinde bunlarla ilgili ulusal haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 1934 ve 1935 yılı nüshalarında; Kütahya’da kadınların çarşafı atarak manto giyecekleri,¹¹⁷ Muğla’da çarşaf yasağının tatbiki için halkevinin köylerde tetkiklerde bulunduğu ve çarşafın kaldırılması için mücadele yapmayı kararlaştırdıkları,¹¹⁸ Bursa’da çarşaf ile peçenin kaldırılması için tatbikata girişildiği ve şehirde imam, hatip, vaiz ve hoca kesiminin dini kisvelerini sadece vazifeleri esnasında giyecekleri yönünde karar alındığı,¹¹⁹ Bodrum’da çarşaf ve peçenin yasağının 1935 yılı başlangıcında kaldırılmasına karar verildiği,¹²⁰ Konya’da çarşaf ve peçenin 15 Eylül’e kadar kaldırılacağı,¹²¹ Diyarbakır’da halkevi ile belediyede yapılan toplantılarda memurların önce kendi ailelerinin çarşaflarını ve peçelerini atacağı¹²² şeklinde haberler aktarılmıştır. Yine Çankırı, Sungurlu, Merzifon’da çarşaf ve peçe yasağı getirildiği bilgileri yer almıştır.¹²³

Bunlarla birlikte Çarşaf-Peçe yasağı meselesinin Mersin’de uygulanmasıyla ilgili haberler de gazete sayfalarında gündem olmuştur. Bununla ilgili haberlere ilk olarak gazetenin 3 Nisan 1934 tarihli nüshasında “*Çarşaf Artık Tarihe Karışıyor*” başlığıyla rastlanmıştır. Haberde, Mersin şehir meclisi azasının çarşafların kaldırılmasına taraftar olduğu izah edilmiştir. Şehir Meclisi Azasından Zekiye Halil Hanım’ın çarşafların kaldırılmasını istediği bunun için Belediye’ye takrir vereceği yazılmıştır. Yeni Mersin muharririnin sorularını yanıtlayan Zekiye Halil Hanım konuşmasında Türk kadınının hâkim, doktor, asker olduğunu ifade ederek Türk kadınının çarşaf kullanmasının inkılap hareketlerine ters olduğunu söylemiştir. Belediye’ye sunacağı takriri hukuki yönden araştırdığını ifade eden Zekiye Halil Hanım kadınların bu teklifi memnuniyetle karşılayacaklarını da ifade etmiştir.¹²⁴

¹¹⁶ Muzaffer Başkaya, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Trabzon’da Çarşaf ve Peçe Yasağı”, *International Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(47), 2501.

¹¹⁷ *Yeni Mersin*, 8 Mayıs 1934.

¹¹⁸ *Yeni Mersin*, 20 Haziran 1934.

¹¹⁹ *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1934.

¹²⁰ *Yeni Mersin*, 14 Birinci Kanun 1934.

¹²¹ *Yeni Mersin*, 13 Ağustos 1935.

¹²² *Yeni Mersin*, 24 Birinci Kanun 1934.

¹²³ *Yeni Mersin*, 1 İkinci Kanun 1935, *Yeni Mersin*, 14 Temmuz 1935; *Yeni Mersin*, 13 Eylül 1935.

¹²⁴ *Yeni Mersin*, 3 Nisan 1934.

Bundan yaklaşık üç hafta sonra gazetede yayımlanan “*Çarşaf Peçe Yasağı Şehir Meclisine Dün Takrir Verildi*” başlıklı haberde Şehir Meclisi Azasından Zekiye Halil Hanımın Belediye yasakları içerisinde çarşaf ve peçenin de bulunması için belediye riyasetine verdiği takrirden yeniden bahsedilmiştir. Takrirden Türk kadınının haysiyetinin üç metrelik bir kumaşa bağlı olmadığını belirtilerek inkılaplarla her geçen gün gelişen memlekette kadınların asırlardan kalma peçe ve çarşafı bırakmaları gerektiğine değinerek bu giysilerin belediye yasakları arasında yer almasını istemiştir.¹²⁵ Çarşaf ve Peçe hakkında verilen takririn ruznameye alındığı haberi ise gazetenin 6 gün sonraki nüshasında “*Belediye Meclisi Mühim Kararlar Verdi*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹²⁶

Yine gazetenin Mayıs ayının ilk günkü sayısında “*Belediye Meclisi İçtimai Çarşaf Peçe Yasağı Encümeninde*” başlıklı haberle Şehir Meclisi toplantısında ruznamenin müzakeresi ele alınmıştır. Müzakerede peçe ve çarşaf yasağının etraflıca tetkik edilmesi kararlaştırılmıştır.¹²⁷ Mersin Şehir Meclisinde ruzname görüşmeleri yapılırken Yeni Mersin gazetesinde çarşaf ve peçenin kaldırılması ile ilgili ertesi gün bir yazı neşredilmiştir. Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan “*İnkılap Cephesinde Gerilik İfade Eden Çarşaf ve Peçelerle Ot Dolu Bir Çuvalı Andıran Kadınlar Apaçık İtiraf Edelim ki İnkılaptan ve Onun Yarattığı Getirdiği Medeniyetten Nasiplerini Alamamış Olanlardır*” başlıklı yazıda Türk kadınının inkılapların gelişimine ayak uydurması hususunda çarşaf ve peçe yüzünden inkılapları idrak edemediğine değinilmiştir. Yazının devamında çarşaf ve peçeli kadınlar hakkında şu ifadeler yer verilmiştir: “*İnkılap cephesinde gerilik ifade eden çarşaf ve peçelerle ot dolu bir çuvalı andıran kadınlar apaçık itiraf edelim ki inkılaptan ve onun yarattığı, getirdiği medeniyetten nasiplerini alamamış olanlardır.*” Burada ayrıca Türk inkılabının önüne çıkan her engeli aştığı gibi belediye encümeninde ertelenen bu konunun da üstesinden geleceği vurgulanmış ve encümenin vereceği kararın inkılap mantığı çerçevesinde olacağı anlatılmıştır.¹²⁸

Bu konu dâhilinde Yeni Mersin’in 16 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türk Kadını İffetini Bez Parçasına Borçlu Değildir Çarşaf Peçe Tamamen Yasak Edildi*” başlıklı haberde Mersin Belediye Meclisi’nin verdiği karar açıklanmıştır. Belediye Encümeni Zekiye Halil Hanım’ın Şehir Meclisi’nde sunduğu takrir incelenmiştir.

¹²⁵ Yeni Mersin, 20 Nisan 1934.

¹²⁶ Yeni Mersin, 26 Nisan 1934.

¹²⁷ Yeni Mersin, 1 Mayıs 1934.

¹²⁸ Yeni Mersin, 2 Mayıs 1934.

Belediyenin son toplantısında çarşaf ve peçenin inkılap, sıhhi, inzibati ve içtimai açıdan zararlarından bahseden rapor okunmuş ve müzakereleri yapılmıştır. Müzakere sırasında belediye azasından Recai Bey şalvarın kaldırılmasını da teklif ettiği, Belediye Reisi Mitat Bey şalvarın kaldırılmasıyla ilgili bir teklifin olmadığı bilgisini aktarmıştır. Ancak şalvar ve kara don ile ilgili takririn başka zaman verilip tetkik edilebileceğini söylemiştir. Nihayetinde takririn oylaması yapılmış oy çoğunluğu ile çarşaf ve peçe yasağı kabul edilmiş, çarşaf ve peçenin kaldırılması yasağının tatbik zamanının belirlenmesi belediye encümene bırakılmıştır. Haberin devamında yasağı uygulamayanlara 2 lira para cezası verileceği de bildirilmiştir.¹²⁹

Gazetenin 21 Mayıs 1934 tarihli nüshasında ise “*Yasak ve Hürriyet*” başlığıyla Rıza Atılâ’nın kaleme alınan yazıda Şehir Meclisi’nin çarşaf ve peçe yasağı konusunda belediyenin verdiği kararın inkılap açısından yeterince gecikmiş olduğuna ve Türk kadınının medeni âlemde yerini bir an önce alması gerektiğine değinilmiştir. Yazının devamında belediye encümeninin yasağın tatbikini bir an önce uygulamaya geçirmesi temennisinde bulunulmuştur.¹³⁰

Bundan başka gazetenin 6 Haziran 1934 tarihli nüshasında “*Bu Toprağın Kızı Bu Toprağın Oğlu*” başlığıyla yer verilen haberde Türk kadınlarının çarşaflarını ve peçelerini atmalarına yönelik hitaplar neşredilmiştir. Bu hitaplar şu şekilde aktarılmıştır: “*Türk inkılabı ilk iş olarak saraylar sultanlarla beraber kafesleri de parçaladı. Türk kadınına hürriyet, Türk kadınına yaşayış hakkı verdi*”, “*Çarşaf, peçe o geri devrin artığıdır*”, “*Çarşafı peçeyi kaldıran büyük Türk inkılabının yürüyüşüne ayağını uydur, giyişini medeniyet icaplarına ayar et*”, “*Türk kadını iffetini hiçbir zaman bez parçasına borçlu olmadı ve olmayacak*”, “*Çarşaf, peçe seni umacı gibi gösteriyor*”, “*Çarşaf giyen peçe takan kadın inkılaptan hissesini alamamış olan zavallılardır.*”¹³¹

Nitekim encümen kararından sonra çarşaf ve peçe yasağının yürürlüğe girdiğini ilan eden haber gazetenin 10 Haziran 1934 tarihli nüshasında “*Bugün Peçe Yasağı Başlıyor Takanlardan Ceza Alınacak*” manşeti ile halka duyurulmuştur.¹³²

¹²⁹ Yeni Mersin, 16 Mayıs 1934.

¹³⁰ Yeni Mersin, 21 Mayıs 1934.

¹³¹ Yeni Mersin, 6 Haziran 1934.

¹³² Yeni Mersin, 10 Haziran 1934.

Yine gazetenin ertesi günkü neşredilen sayısında “*Kadın Hürriyete Kavuştu*” başlığıyla yer alan bir haberde yasakla birlikte Mersin kadınlarının peçeyi tamamen attığı, çarşaf yasağının resmi olarak 1 Temmuz’da tatbik edileceği bilgileri verilmiştir. Ayrıca haberde kadınların kendi istekleriyle peçe ve çarşafı bıraktıkları belirtilerek şehirde çarşaf yasağının henüz başlamamasına rağmen yarı oranda azaldığı açıklanmıştır.¹³³

1 Temmuz 1934 tarihinde yayımlanan “*Kadın Umacı Değildir*” başlıklı başka bir haberde ise 1 Temmuz 1934 tarihi itibarıyla Mersin Belediye yasaklarında yer alan çarşaf yasağının resmen başladığı bildirilmiştir. Çarşaf yasağı başlamadan önce Mersin kadınlarının yarısının çarşafı bıraktığı bilgisi aktarılmıştır. Gün itibarıyla çarşafın tarihe karıştığı belirtilmiştir. Böylece Mersin’de 10 Haziran’da peçe kaldırılması çalışmaları yapılmış, 1 Temmuz itibarıyla de çarşaf kaldırılmıştır.¹³⁴ Ertesi günde çarşaf yasağının başlamasını müteakip kadınların medeni kılıkla çarşıda gezdikleri ve işlerini yaptıklarını içeren haber “*Çarşafı Kadına Rastlanmıyor*” başlığıyla neşredilmiştir.¹³⁵

Bununla birlikte 18 Temmuz 1934 tarihli nüshadaki “*Mersin’in Başardığı İki Mühim İş*” başlıklı haberde Mersin’de kadınların büyük bir arzu ile çarşaf ve peçeleri attığı bildirilmiştir. Haberin devamında erkeklerin şapkalarının altına giydiği şalvar ve kara donun gülünç durduğu anlatılmıştır. Kadınların modernleştiği fakat erkeklerin eski usul giyimlerine devam etmesinin tezatlık oluşturduğuna değinilerek erkeklerin de modernleşmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹³⁶

Gazetede konuyla ilgili olarak Tarsus’taki uygulamalar hakkında da bilgiler verilmiştir. Mesela, gazetenin 13 Temmuz 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Çarşaf ve Peçe Yasağı*” başlıklı haberinde Tarsus Belediyesi’nin çarşaf ve peçe yasağını henüz getirmedeği ancak kadınların manto hazırlıkları yaptıkları ve çarşaf giymeye devam ettikleri bildirilmiştir.¹³⁷

16 Eylül 1934 tarihli nüshada ise “*Çarşaf Tarsus’ta Kalkıyor*” başlığıyla geçen sene Tarsus’ta çarşaf ve peçenin kaldırılması için kadınlar tarafından bir hareket başlatıldığı fakat hareketin iyi takip edilmemesi nedeniyle neticesiz kaldığı aktarılmıştır.

¹³³ *Yeni Mersin*, 11 Haziran 1934.

¹³⁴ *Yeni Mersin*, 1 Temmuz 1934.

¹³⁵ *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1934.

¹³⁶ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1934.

¹³⁷ *Yeni Mersin*, 13 Temmuz 1934.

Bizzat çarşaf giyen kadınların da dâhil olduğu harekette çarşaf ve peçenin kaldırılarak yok edilmesinin istendiği, Kaymakam Hıfzı Bey'in belediye ile birlikte yasak kararını uygulayacağı belirtilmiştir.¹³⁸ Nihayetinde 27 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshada Tarsus'ta belediye meclisinin çarşaf ve peçe yasağını getireceği ve Tarsuslu kadınların şimdiden çarşaflarını atmaya başladıkları haberi “*Tarsus'ta da Çarşaf ve Peçeler Yasak Oluyor*” başlığıyla aktarılmıştır.¹³⁹

Gazetenin 4 Şubat 1935 tarihli nüshasında yer alan Rıza Atila'nın kaleme aldığı “*Geri Çağın Artığı*” başlıklı yazısında da yine Tarsus Belediye Meclisi toplantısında aza Meliha Dağseven'in belediye encümenine çarşaf ve peçenin kaldırılmasına dair verdiği taktirin müzakere edileceğinden bahsedilmiştir.¹⁴⁰ Ancak Mecliste görüşülen yasak kararı ertelenmiştir. Bundan on gün sonra “*Acep Neden Tereddüt Ettiler*” başlığıyla verilen haberde ise Tarsus Belediye Meclisinin çarşaf ve peçe yasağı kararının tatbikini geri plana atmasının sebebini sorulmuştur. Haberin devamında Meliha Dağseven'in kanunun bir an önce uygulanması için verdiği ikinci takrire rağmen encümenin kanun tatbikini neden ertelediği yönünde sorular yöneltilmiştir.¹⁴¹ Gazetenin sorusuna cevap veren Tarsus Belediye Reisi Muvaffak Uygur'un yasağı neden ertelendiğinin sebeplerini izah eden bir yazıya yer verilmiştir. Buna göre yasağın kaldırılması için şartları tetkik eden encümenlerin iktisadi durumlar dolayısıyla 6 ay sonraya ertelendiği belirtilmiştir. Ayrıca Tarsus dâhilinde peçe yasağının 15 gün sonraya; çarşaf, kara don ve şalvar yasaklarının ceza tatbiklerinin altı ay sonraya bırakılmasına karar verildiği ve dileyen kadınların serbest dolaşabileceği açıklanmıştır.¹⁴²

Tarsus'ta çarşaf, peçe, şalvar ve kara donun kaldırılmasına az kaldığı anlatılan “*Tarsus'ta Çarşaf Şalvar Ağustos'ta Kalkmış Olacak*” başlıklı başka bir haberde gazetenin 18 Temmuz 1935 tarihli sayısında yayımlanmıştır. Haberde, kadınların manto ve pantolonlarını hazırladığı bildirilmiştir.¹⁴³ Bundan yaklaşık bir ay sonra da çarşaf ve peçe yasağının başladığı haberi “*Tarsus'ta Çarşaf Şalvar Kara Don Yasağı Başladı*” manşetiyle aktarılmış ve kadınların yasa uyarak yeni giysiler giydiği belirtilmiştir.¹⁴⁴

¹³⁸ *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1934.

¹³⁹ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1935.

¹⁴⁰ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1935.

¹⁴¹ *Yeni Mersin*, 15 Şubat 1935.

¹⁴² *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1935.

¹⁴³ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1935.

¹⁴⁴ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1935.

Gazetede Adana'daki giyim yasağına yönelik yayımlanan haberler de yerini almıştır. Mesela, 8 İkinci Teşrin 1934 tarihli sayısında yayımlanan “*Adana’da Kara Don Yasak Edildi*” manşetli bir haberde Adana’da pantolon giymeyen erkeklerin umumi yerlere girmesinin yasaklandığı bildirilmiştir. Haberin devamında kara don ve gericilik imgesi taşıyan kıyafetlerin giyilmesinin yasaklandığı belirtilerek yasağa uymayanlara para cezası uygulanacağı duyurulmuştur.¹⁴⁵ Yine Adana’da kadınların kıyafetlerine yönelik yapılan ilk çalışma hareketi Adana Şehir Meclisinin Mersin’de peçe ve çarşaf yasağının kaldırılmasına yönelik hazırlanan rapor müsveddesini incelemesiyle başlamıştır.¹⁴⁶ Adana Şehir Meclisinin çarşaf ve peçe yasağını mazbatasını görüşmesinden sonra Adana’da yasağın 16 Martta tatbikine başlanacağı haberi gazetenin 17 Şubat 1935 tarihli nüshasında “*Adana’da Gerilikten Kurtuldu*” başlığıyla neşredilmiştir. Burada yasağa uymayanların para cezasına çarptırılacağı bilgisi de verilmiştir.¹⁴⁷

Mersin’de çarşaf ve peçe yasağından sonra yeni kıyafetleri alacak imkâna sahip olmayan kadınlara çeşitli yardımlar yapıldığı şeklindeki haberlerin de gazete sütunlarında yer aldığı görülmüştür. Bununla ilgili ilk haber gazetesinin 22 Mayıs 1934 tarihli nüshasında “*Yasak Büyük Alaka Uyandırdı*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, fakir kadınlara manto yaptırmak için defter açılacağı ve halkevinin propaganda mitingi düzenleneceği bilgisi aktarılmıştır. Zekiye Halil Hanım’ın fakir kadınlara manto dikilmesi için zengin şahıslardan yardım isteyeceği, belediye ile tüccarlardan destek alınacağı bilgileri de belirtilmiştir.¹⁴⁸

9 Ağustos 1934 tarihli nüshada “*Köylü Elbiseleri Ucuzlayacak Fabrikalar Ucuz Kumaş Çıkarmak Yollarını Arıyorlar*” başlığıyla yayımlanan başka bir haberde ise ülke genelinde köylülere ucuz elbise temini için yollar arandığı açıklanmıştır. Sümerbank fabrikalarının köylüler için ürettiği elbiselere rağbetin fazla olduğuna değinilmiş, bu yüzden iplik fabrikalarında siparişlerin yetişemediği belirtilmiştir. Ayrıca köylü elbiselerinin fiyatlarının iki buçuk liraya kadar düşürüleceği bildirilmiştir.¹⁴⁹ Diğer taraftan 29 Haziran 1935 tarihli nüshadaki “*Halk Elbisesi Halk Ayakkabısı*” başlıklı

¹⁴⁵ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1934.

¹⁴⁶ *Yeni Mersin*, 15 Haziran 1934.

¹⁴⁷ *Yeni Mersin*, 17 Şubat 1935.

¹⁴⁸ *Yeni Mersin*, 22 Mayıs 1934.

¹⁴⁹ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1934.

haberde Sümer Bank’a halk elbiselerini beş buçuk liradan aşağı satılması için tetkikat yapıldığı, Beykoz fabrikasının ucuz ayakkabı üreteceği ve halkın ucuz ama kaliteli giysi almasının amaçlandığı kaydedilmiştir.¹⁵⁰

Tüm bunlarla birlikte kılık kıyafet inkılabının uygulanması sonrasında ortaya çıkan müşkülât ve tepki içerikli haberlerin de gazeteye yansıdığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 12 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında Selma Yalgın imzasıyla kaleme alınan “*Hollywood Softaları*” başlıklı yazıda Mersin’de kadınların çarşaf ve peçeden kurtulmasını fırsat bilen bazı kişilerin onlara sırnaşmaya çalıştığından bahsedilmiştir. Gazetede züppe tabiriyle bahsedilen bu kişilerin yaptığı hareketler Hollywood softalığı şeklinde tanımlanmıştır.¹⁵¹

Gazetenin 18 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında Rıza Atila’nın kaleme aldığı “*Bir Yobaz Kudurdu, Sandalyesiz Diplomat Döküntüleri Antakya’da Vahşete Örnek Verdiler*” başlıklı yazısında Türkiye’de gerçekleştirilen inkılaplara karşı bir yobaz güruhunun ortaya çıkardığı Antakya’daki bir hadiseden bahsedilmiştir. Olay, gazetede şu şekilde aktarılmıştır: Kürt Mehmet adlı bir yobazın ramazan münasebetiyle çıktığı kürsüde Türk inkılaplarına küfür etmesiyle hadise başlamıştır. Türkiye’de şapka takan Türklerin Rum kökenli olduğu ve özlerine döndüklerini Antakya’da şapka takmayan Türklerin ise Arap kökenli olduklarını söyleyerek diğer yobazları kışkırtmıştır. Galeyana gelen yobazlar camiye şapkalı giden beş Türk gencini yaralamışlardır. Olaya tepki veren Yeni Mersin gazetesinde kaleme alınan bir yazıda yobazların dini alet ettiklerine değinilmiş, asıl suçlunun Suriye meclisi olduğu vurgulanmıştır. Çünkü Suriye Meclisi başkanının Antakya başta olmak üzere çeşitli yerlerde karışıklık çıkarmayı düşündüğü ve bunları bahane ederek meclisin açılması çabasında bulunduğu belirtilmiştir.¹⁵²

Yeni Mersin’in 21 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında ise aynı hadiseye “*Antakya Hadisesinin Tafsilatı Çirkin Harekete Mebuslarda Karışmış*” başlığıyla yer verilmiştir. Haber, Yeni Gün gazetesi muhabirinden gönderilen tafsilattan alınmıştır. Buna göre Antakya’da cereyan eden hadise dâhilinde Kürt Mehmet Hoca isimli birinin hadiseden bir gün önce cami yolunda küfürler savurduğu bu yüzden camide kürsüye çıkmasının uygun görülmediği bildirildiği halde ertesi gün yandaşlarının desteğiyle kürsüye çıkarak

¹⁵⁰ Yeni Mersin, 29 Haziran 1935.

¹⁵¹ Yeni Mersin, 12 İkinci Teşrin 1935.

¹⁵² Yeni Mersin, 18 Birinci Kanun 1934.

küfürler savurduğu aktarılmıştır. Olayda, Kürt Mehmet Hoca'nın kürsü konuşması sırasında yandaşlarının da ceketlerinin altına sopa sakladığından bahsedilmiştir. Bu sırada camide bir vukuat olmaması için cami etrafı polisle çevrildiği ve kaymakam bey olay yerine teşrif ettiği belirtilmiştir. Kürsüde konuşan Kürt Mehmet Hoca'nın küfürleri karşısında vukuat çıkmaması için kaymakam beyin tepki göstermediği ancak bu sırada camiye giren Gazeteci Selim Çelenk Bey'in ortalıkta ne olduğunu sorusunu sormasıyla yobazların gazeteci ile Türk gençlerine sopayla saldırdıkları ve onları dövdükleri bildirilmiştir. Olay üzerine hükümetin ikinci defa Kürt Mehmet Hoca'yı uyardığı aksi takdirde kanuni takibat başlatacağı uyarısında bulunulmuştur.¹⁵³

Olaya müteakip Antakya'daki Türklerden şapka giyenlerin sayısının arttığı haberi gazetenin 21 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Antakya Hadisesinin Tafsilatı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde Antakya dükkânlarda şapkaların kalmadığı, Halep ve Beyrut'tan telgrafla şapka siparişi verildiği bilgileri aktarılmıştır.¹⁵⁴

1.1.3.2. Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanun

Din adamlarının kıyafetleri konusu Meclis'te gündeme gelmiş layihanın görüşmeleri yapılarak 3 Aralık 1934 tarihinde *Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun* kabul edilmiştir.¹⁵⁵ Din adamlarını kılık kıyafetinde yapılan değişikliğe yönelik haberler Yeni Mersin sütunlarına da taşınmıştır. Bununla ilgili ilk haber gazetenin “*Ruhani Kılıklarda Kalkıyor Hükümet Büyük Millet Meclisine Layihayı Verdi*” başlığıyla yazılmıştır. Haberde hocaların, papazların ve din adamlarının giysilerini mabetler dışında giyemeyeceğine yönelik bir layihanın meclise verildiği açıklanmıştır.¹⁵⁶ Daha sonra gazetenin 4 Birinci Kanun-5 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshalarında “*Kıyafet Kanunu*” ve “*Kılık Yasası da Çıktı*” başlıklarıyla layihanın içeriğine değinilmiştir. Layihaya göre yabancı ülke mensubu kimseler Türkiye’de ayinler dışında kurumlarına ait giysileri giyemeyecekleri ancak ecnebi ordu ve spor mensupları hususi kıyafetleriyle gezmelerinin hükümetin müsaadesine bağlanacağı aktarılmıştır.¹⁵⁷

¹⁵³ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1934.

¹⁵⁴ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1934.

¹⁵⁵ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: 4, Cilt: 25, İctima: 4, 03.12.1934, 75-78.

¹⁵⁶ *Yeni Mersin*, 30 İkinci Teşrin 1934.

¹⁵⁷ *Yeni Mersin*, 4 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1934.

Kisve Kanunu'na müteakip Yeni Mersin gazetesinde yayımlanan haberler arasında özellikle dış basının kanuna dair görüşlerini içeren bilgilere de yer verildiği görülmüştür. Mesela, bununa ilgili Yeni Mersin'in 11 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında Atina gazetelerinin kılık kıyafet kanununa aleyhte yazılar neşrettiği haberi aktarılmıştır. Haberde, İstanbul Fener patrikhanesinin kanun hakkında hiçbir şey söylemediği açıklanmıştır.¹⁵⁸ Bu durum Yeni Mersin gazetesinde “*Cübbeler Mesele Oldu*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Yunanistan'da Türkiye'nin ruhanilerin kıyafetin hakkında çıkardığı kanunu eleştirdiğine değinilmiştir. Haberin devamında Venizelos'un ruhanilerin kıyafetini konu alan yazı neşrettiği bildirilmiştir. Yazıda, Türk Yunan dostluğundan bahsedilerek Türkiye'nin ruhanilerin kıyafetlerine müsamaha göstermesi istenmiştir.¹⁵⁹

Yine gazetenin 13 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Kisve Kanunu M. Maksimos Diyor Ki; Türkiye İçin Bir İhtiyaç ve İnkılabın Tabii Bir Neticesidir*” başlıklı haberinde de Atina gazetelerinde yer alan Çiftçi ve Amele Fırkası Reisi M. Papa Anastasyon'un beyanatı ile M. Maksimos'un görüşüne yer verilmiştir. M. Papa Anastasyon'un beyanatında Yunan matbuatının Türk Kisve Kanunu'nu mahiyetinden farklı gösterdikleri belirtilmiştir. M. Maksimos ise Türk-Yunan dostluğunun bu tarz konuları derhal halletmesinin gerekliliğini vurgulayarak kanunun inkılapların tabii bir neticesi olduğunu ifade ettiği bildirilmiştir.¹⁶⁰

Gazetenin ertesı günkü nüshasında “*Ruhani Kıyafet ve Ermeni Patrikhanesi*” başlığıyla yayımlanan başka bir haberinde de İstanbul Ermeni Patrikliğinin yaptığı toplantıda Kisve Kanunu'nu görüştüğü bildirilmiştir. Patrikhane papazlarının verdiği karar ile kanunun resmi gazetede neşredilmesiyle birlikte kanunu tatbik edecekleri açıklanmıştır.¹⁶¹

Yeni Mersin gazetesinin 20 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Kıyafet Kanunumuz*” başlığıyla Belçika'nın Liyej şehrinde neşredilen La Welloine gazetesinin Türkiye'de ruhani Kisve Kanunu hakkında bir yazı kaleme aldığı aktarılmıştır. Yazıda,

¹⁵⁸ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1934.

¹⁵⁹ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1934.

¹⁶⁰ *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1934.

¹⁶¹ *Yeni Mersin*, 14 Birinci Kanun 1934.

Belçika’da üniformaların yasak edildiği belirtilmiş ancak Türkiye’de çıkarılan kanunun Belçika’daki kıyafet kanununa kıyasla daha ince düşünceli olduğu vurgulanmıştır.¹⁶²

Gazetede 28 Şubat 1935 tarihli sayıda yayımlanan “*Ruhani Kılık 13 Haziran’da Tamamen Kalkacak*” manşetli haberde ise ruhani kılıkların 13 Haziran’da tamamen kaldırılacağı ve yasanın tatbikine başlanacağı bilgisi verilmiştir.¹⁶³ Kanun karşısında Katolik ve Rum papazları kılıklerini değiştirmek için hazırlıklara başlamışlar, sörlere ise kanuna uymak istemediklerinden Fransa ve İtalya’ya mensup oldukları yerlere müracaat ederek talimat istedikleri belirtilmiştir.¹⁶⁴

13 Haziran 1935’ten itibaren ruhani giysilerin ayin dışında giyilmesinin tamamen kaldırıldığı haberi gazetenin 13 Haziran 1935 tarihli nüshasında “*Bugünden Sonra Dinsel Kılıklarda Yasak*” başlıklı haberle duyurulmuştur.¹⁶⁵

1.1.4. Kadınlara Seçme-Seçilme Haklarının Verilmesi

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurulmasıyla birlikte yapılan inkılaplar içerisinde en dikkat çeken Türkiye kadınlarına siyasi haklar verilmesidir.¹⁶⁶ Kadınlara siyasi hakların verilmesi doğrultusunda Yeni Mersin gazetesine bu hususta birçok haber yansımıştır. Gazete de konuyla ilgili 22 Ağustos 1929 tarihli nüshada yayımlanan ilk yazı H. Seza imzasıyla kaleme alınmıştır. “*Cemiyette Kadın Hakları*” başlığıyla verilen yazıda kadınların belediye seçimlerine katılması mevzusunun gündemde olduğuna ve Türk kadınlarının da genel seçimlere katılabileceğine değinilmiştir. Asırlardır erkeklerle omuz omuza veren ve vatanın gelişmesi için çalışan Türk kadınının seçimlerde erkeklerle eşit haklara sahip olacağına değinilmiştir.¹⁶⁷

Bu minvaldeki bir diğer yazı ise “*Türk Kadınının Siyasi Hakkı*” başlığıyla yayımlanan 29 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshada yer almıştır. Yazıda, kanunun kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını tanıyarak inkılap tarihinde

¹⁶² Yeni Mersin, 20 Birinci Kanun 1934.

¹⁶³ Yeni Mersin, 20 Şubat 1935.

¹⁶⁴ Yeni Mersin, 28 Şubat 1935.

¹⁶⁵ Yeni Mersin, 13 Haziran 1935.

¹⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: Sevilay Özer, “Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yansımaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 85, Mart 2013, 141.

¹⁶⁷ Yeni Mersin, 22 Ağustos 1929.

mühim bir yer aldığına değinilmiş, Türk kadınına belediye azalığının verilmesiyle yurt işleriyle alakadar bulunduğu belirtilmiştir.¹⁶⁸

Gazetenin 29 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında ise Mersin şehir meclisi üyelerinden Zekiye Halil Hanım'ın yazısı göze çarpmaktadır. “*Cumhuriyet ve Kadın*” başlığıyla kaleme alınan yazıda cumhuriyetin kadınlara verdiği birey olma meselesi ele alınmıştır. Mazide kadınların birey olamadığı cumhuriyetle beraber kadınların insan olarak addedildiği ve bunu da Gazi sayesinde elde ettikleri vurgulanmıştır.¹⁶⁹

Bilindiği üzere belediye seçimlerinin yanı sıra kadınların milletvekili seçimlerine katılması için 5 Aralık 1934 tarihinde Meclise yasa taslağı sunulmuş, yapılan görüşmelerden sonra yasa kabul edilmiş ve Türk kadınlarına milletvekili seçme seçilme hakkı verilmiştir.¹⁷⁰ Gazetede bununla ilgili neşredilen bir haber 5 Birinci Kanun 1934 tarihinde “*Seçim Yasasında Değişiklik Yapılıyor*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa taslağına göre Türk kadınlarının milletvekili seçme ve seçilme hakkı verileceği vurgulanmıştır. Ayrıca elli bin kişi bir milletvekili çıkaracak ve seçim yapabilmek için kadın erkek tüm yurttaşların yirmi iki yaşını doldurması şart koşulacağı açıklanmıştır.¹⁷¹ Yine Mecliste yapılan görüşmelere müteakip Türk kadınlarına verilen milletvekili seçilme hakkı “*Büyük Millet Meclisi İntihap Kanununda Değişiklik Yaptı*” manşetliyle gazetenin 7 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasına yansımıştır. Haberde Türk kadınına milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu bilgisi aktarılmıştır. Kanun ile Türk kadınının milletin mukadderatına hâkim olacağı belirtilmiştir.¹⁷²

Bununla birlikte 9 birinci Kanun 1934 tarihli nüshada yer verilen “*Mersin’de Heyecanlı Bir Gün Bayanlar Büyük Bayram Yaptı*” başlıklı haberde Mersin kadınları bu kanunu sevinçle karşıladığı açıklanmıştır. Haberin devamında halkevi salonunda Mersin Belediye Meclisi Azasından Zekiye Hanım başkanlığında bir toplantı yapıldığı ve devlet büyüklerine teşekkür telgrafları gönderildiği bilgileri neşredilmiştir.¹⁷³ Toplantıda, Bayan Seza'nın hitabesi de gazetede neşredilmiştir. Hitabette eskiden kadınların dört duvar

¹⁶⁸ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1934.

¹⁶⁹ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1934.

¹⁷⁰ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: 4, Cilt: 25, İctima: 4, 05.12.1934, 82-88.

¹⁷¹ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1934.

¹⁷² *Yeni Mersin*, 7 Birinci Kanun 1934.

¹⁷³ *Yeni Mersin*, 9 Birinci Kanun 1934.

arasına hapsedildiği anlatılmış gazinin verdiği hediye ile kadınların erkeklerle eşit dereceye getirildiği belirtilmiştir.¹⁷⁴

Yine gazetenin 14 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tarsus Bayanları Büyük Bir Toplantı Yaptılar*” başlıklı haberde de Tarsus Belediyesi Konağı Salonu’nda toplanan Tarsuslu kadınları devlet büyüklerine teşekkür telgrafları çektikleri yönünde bilgi aktarılmıştır. Haberin devamında toplantıda Belediye Azasından Bayan Meliha Dağseven’in başkan seçildiği bildirilmiştir.¹⁷⁵

Gazetenin 9 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı bir yazı göze çarpmaktadır. “*Gücümüz Arttı*” başlıklı yazıda dünün kara çarşafı boyun büken kafes arkasında garip türküler mırıldanan Türk anasının bugün Meclis kapılarında ulusun siyasal işlerine omuz verdiği vurgulanmıştır. Burada aynı zamanda Türk kadınına verilen bu hakkın evrenselliği belirtilerek başka ülkelere örnek olacağına da değinilmiştir.¹⁷⁶

Diğer taraftan kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesinden sonra seçimlere girebilmesi amacıyla vilayetlere tamimler gönderildiği bilinmektedir. Gazetede bu tamime de yer verilmiştir. Bu doğrultuda 12 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshadaki “*Seçim Buyruğu Vilayetlere Geldi*” başlıklı bir haberde yeni seçim yasası hakkında tamimlerin vilayetlere gönderildiği açıklanmıştır. Yeni tamimin derhal tatbikine başlanması ve bayan namzetlerin belirlenmesi emri verildiği belirtilmiştir.¹⁷⁷

Gazetenin 16 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Kadınlara Fırka Kurumunda Geniş Yer Verilecek*” manşetli haberde kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanması münasebetiyle CHF Genel Kâtibi Recep Peker’in Fırka teşkilatına gönderdiği tamim gazetede aktarılmıştır. Tamimde, kadınların seçimlere katılabilmesi için fırkaya aza kaydedilmelerinin önemi vurgulanarak çalışmaların hızlandırılması istenmiştir.¹⁷⁸ Ayrıca kadınların seçimlere iştiraki için vilayetlerde seçim defterlerinin hazırlandığı ve kadınların fırkaya aza kaydedildiği haberlerinin ulaştığından da bahsedilmiştir.¹⁷⁹ Mersin’deki köylü kadınlarının seçimlere dâhil olmak için CHF’ye üye yazıldıkları haberi

¹⁷⁴ Yeni Mersin, 9 Birinci Kanun 1934.

¹⁷⁵ Yeni Mersin, 14 Birinci Kanun 1934.

¹⁷⁶ Yeni Mersin, 9 Birinci Kanun 1934.

¹⁷⁷ Yeni Mersin, 12 Birinci Kanun 1934.

¹⁷⁸ Yeni Mersin, 16 Birinci Kanun 1934.

¹⁷⁹ Yeni Mersin, 19 Birinci Kanun 1934; Yeni Mersin, 31 Birinci Kanun 1934.

de gazetenin 29 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında “*Köylü Bayanlar Fırkaya Üye Yazılıyor*” başlığıyla yansımıştır.¹⁸⁰

Konuyla ilgili dış basındaki yazılar da Yeni Mersin gazetesine yansıtılmıştır. Mesela, gazetenin 27 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türk Kadını*” başlıklı haberde Türk kadınlarının seçme hakkı kazanması münasebetiyle Profesör Dr. Malche’nin konferansına yer verilmiştir. Konferansta, Türk kadınının eski dönemlerdeki hali ile şimdiki vaziyetleri ele alınmıştır. Eskiden kocalarının arkasından giden, haremde mahpus olan kocasının “*Boş ol*” demesiyle evini terk etmeye mecbur bırakılan kadının yerini şimdi profesör, doktor, avukat vb. mesleklerde çalışan kadına bıraktığına dikkat çekilmiştir. Yeni Türk kadınının Fransız kadınlardan farklı olmadığına değinen Profesör Malche Türkiye’nin ziyaret edilmesini önererek değişimin bizzat yerinde görülmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁸¹

Yeni Mersin’in 13 Şubat 1935 tarihinde yayımlanan nüshasındaki “*Bir Fransız Gazetesi Türk Kadınları İçin Ne Diyor*” başlıklı haberde de Türk kadınlarına seçme hakkının verilmesinden bahseden Le Jurnal gazetesinin Türkiye’nin büyük mazisine layık bir istiklal temin etmek istediği belirtilerek Türk analarının mecliste de yerini aldığı belirtilmiştir.¹⁸²

Yine gazetenin iki gün sonra neşrettiği “*Madam Türkiye Rey Veriyor*” başlıklı haberde ise Newyork Herald’a Türk kadınlarının ilk defa oy vereceği ve bunun için seçim sandıkların başında nutuk vererek halkı Gazi’ye oy vermeye davet ettiklerinden bahsedilmiştir. Haberin devamında CHF namzetleri arasında kadınların yer aldığı açıklanmıştır. Ayrıca kadınların sandıklara giderken peçelerini attıkları, peçeli gelenlerin ise giysisi olmayan köylü kadınlar olduğu anlatılmıştır.¹⁸³

4 Şubat 1936 tarihli nüshada yer alan “*Cemiyetin Dış Hayatında Kadın*” başlıklı haberde ise Frele Presse’den Türk kadını hakkında neşrettiği bilgiye yer verilmiştir. Buna göre dört Türk kadınının yüksek devlet şurasında aza olduğu, Ankara’da dokuz kadının hâkimlik yaptığı ve on iki kadın avukatın bulunduğu, yirmi kadının profesörlük yaptığı,

¹⁸⁰ Yeni Mersin, 29 İkinci Kanun 1935.

¹⁸¹ Yeni Mersin, 27 Birinci Kanun 1934.

¹⁸² Yeni Mersin, 13 Şubat 1935.

¹⁸³ Yeni Mersin, 15 Şubat 1935.

birçok kadının doktor, diş hekimi ve devlet dairelerinde memur olduğu, fabrikalarda işçi sıfatında bulunduğu belirtilmiştir.¹⁸⁴

İngiliz gazetesi Daily Mirror’da Ralfh Dulin imzasıyla kaleme alınan bir yazıda Yeni Mersin gazetesinin 4 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında “*Bizim Kadınlar*” başlığıyla neşredilmiştir. Yazıda, Türk kadınlarının Türkiye Cumhuriyeti öncesi ve sonrası dönemi kıyaslanmıştır. Kadınların Türkiye Cumhuriyeti öncesinde hiçbir hakkı olmadığı, toplum içerisinde hakir görüldüğüne değinerek Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte erkeklerle eşit haklara sahip olduğu, okulları doldurarak her türlü mesleğe girdiği yazılmıştır.¹⁸⁵

1.1.5. Ağırlık ve Uzunluk Ölçülerinin Değiştirilmesi

Türkiye’de gerek ticari alanda gerek diğer alanlarda uluslararası ağırlık ve ölçü birliğini sağlamak amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Bunun için öncelikle meclis çalışmaları yapılmıştır. Ağırlık ve Uzunluk ölçülerinin değiştirilmesine dair gerekçe Meclise sunulmuştur.¹⁸⁶ Meclis görüşmelerinin neticesinde Ölçüler Kanun’u 26 Mart 1931 tarihinde kabul edilmiştir.¹⁸⁷ Yeni Mersin gazetesinde bu çalışmaların dikkatle takip edildiği gözlenmiştir. Konuyla ilgili ilk haber gazetenin 11 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında “*Şuray-ı Devlette*” başlığıyla neşredilmiştir.¹⁸⁸

Kanunun kabul edilmesi doğrultusunda yeni ölçülere geçildiği haberi gazetenin 16 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında “*Ölçüler Kanun Layihası İkmal Edildi Bundan Sonra Her Tarafta Aynı Ölçü Kullanılacaktır*” başlığıyla okuyucuya duyurulmuştur. Haberin devamında ülke genelinde kullanılan ölçülerin ve tartıların metre ile kilogram cinsinden ölçüleceği, elektriğin ise kilovat saatle ölçüleceği açıklanarak bütün ölçülerin teftişi için iktisat bakanlığında bir müdürlük kurulacağı bildirilmiştir.¹⁸⁹

21 Temmuz 1932 tarihli nüshasında eski ölçü birimlerinin kaldırılarak yeni ölçü birimlerinin kullanılacağı haberi “*Yeni Ölçüler*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹⁹⁰ Ayrıca 2

¹⁸⁴ Yeni Mersin, 4 Şubat 1936.

¹⁸⁵ Yeni Mersin, 4 Birinci Kanun 1936.

¹⁸⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, Cilt: 25, İctima: 4, 02.02.1931, 11.

¹⁸⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, Cilt: 26, İctima: 4, 26.03.1931, 106.

¹⁸⁸ Yeni Mersin, 11 Teşrin Evvel 1928.

¹⁸⁹ Yeni Mersin, 16 Kanuni Sani 1929.

¹⁹⁰ Yeni Mersin, 21 Temmuz 1932.

İkinci Kanun 1934 tarihli nüshada yer alan “*Eski Tartılar Tamamen Kaldırıldı*” başlıklı haberde Ölçüler Kanunu’nun tatbiki ile okka, arşın kaldırıldığı, bunların yerine kilo, metre kullanılmaya başladığı, ölçülerin belediye tarafından evvelce esnafa hazırlattırılmış olup müşkülata uğranılmadığı belirtilmiştir.¹⁹¹

Öte yandan gazetenin 11 Şubat 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ölçüler İstanbul’a Geldi*” başlıklı haberinde İktisat Bakanlığı tarafından belediyeler için sipariş edilen ayarlı ölçülerin İstanbul’a geldiği bilgisi verilmiştir. Haberin devamında ölçülerin tasnif edildikten sonra belediyelere gönderileceği bilgisi aktarılmıştır.¹⁹²

Süreçle ilgili bir diğer haber ise gazetenin 30 Temmuz 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Ağustos İçinde Yeni Ölçülerin Damgalanmasına Başlanacak*” manşetli haberinde ise Mersin Mıntıkası Başmüfettişi Mahmut Bey’in yeni ölçülerin tatbiki ile ilgili izahatı gazetede neşredilmiştir. İzahatta yeni ölçüler damgalanacak ve damgasız ölçülerin yasaklanacağı bilgisi verilmiştir. Yeni ölçülerin tatbikinde halkın herhangi bir müşkülata çıkarmadığı ve kolaylıkla benimsediğine değinilmiştir.¹⁹³

Gazetenin 5 Eylül 1934 tarihli nüshasında da “*İktisat Vekâleti Yeni Ölçülerin Tatbiki Hakkında Vilayete Bir Tamim Gönderdi*” başlığıyla yayımlanan bir haberde iktisat bakanlığının yeni ölçülerin tatbiki hakkında vilayetlere gerekli tamimi gönderdiği belirtilmiştir. Burada ayrıca maden imtiyazları, taş ocakları ve ihracatta metre sisteminin kullanılacağı bilgileri de verilmiştir.¹⁹⁴

Bilindiği gibi ölçülerle ilgili yapılan çalışmalara rağmen dolandırıcılığın yapıldığı görülmüştür. Hükümet, ölçülerde dolandırıcılığı önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almıştır. Bununla ilgili gazetenin 15 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ölçülerin Değişmesinden İstifadeye Kalkanlar Şiddetle Cezalandırılacaktır İhtikârı Gören Halk Haber Vermelidir Her Esnaf Sattığı Malın Üzerine Etiket Koyacaktır*” başlıklı bir haberinde yeni ölçü birimlerinin kullanılmasını istifade ederek dolandırıcılık yapanların cezalandırılacağı ve mahkemeye verileceği açıklanmıştır. Gram, kilo ve metre

¹⁹¹ Yeni Mersin, 2 İkinci Kanun 1934.

¹⁹² Yeni Mersin, 11 Şubat 1934.

¹⁹³ Yeni Mersin, 30 Temmuz 1934.

¹⁹⁴ Yeni Mersin, 5 Eylül 1934.

de noksanlık yapanların takip edileceği, her esnafın mallarının üzerine etiket koymak mecburiyetinde olduğu kaydedilmiştir.¹⁹⁵

Bunun yanı sıra bazı mıntıklarda yeni ölçüler nizamnamesinin iyice tatbik edilmediği görülmüş ve İktisat Bakanlığı tarafından gerekli önlemler alınmıştır. Gazetenin 17 Temmuz 1934 tarihli nüshasında ölçülerin kullanımıyla ilgili başmüfettişlerin sık sık denetim yapacakları ve gerekli tedbirleri alacakları haberi de “*Yeni Ölçüler*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹⁹⁶

1.1.6. Milli Bayram ve Tatil Günlerinin Düzenlenmesi

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş dönemindeki çalışma hayatının yapısı Osmanlı Devleti’nden miras kalmış ve tatillerin Cuma günü olması sistemine devam edilmiştir.¹⁹⁷ Ancak zamanla tatil günlerinin değişmesi ile milli bayramların belirlenmesi gündeme gelmiş ve mecliste konuyla ilgili görüşmeler başlamıştır.¹⁹⁸ 27 Mayıs 1935 tarihinde Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanun Layihası Mecliste müzakere edilmiştir. Alınan kararlara göre hafta tatili cumartesi günü saat 13.00’ten pazar akşamına kadar olacağı belirlenmiştir.¹⁹⁹ Bununla ilgili ilk haber gazetenin 30 Mayıs 1935 tarihli nüshasında “*Kamutayda Hafta Tatili Kanunu Kabul Edildi*” başlığıyla yayımlanmıştır.²⁰⁰ Yine gazetenin 17 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Ulusal ve Genel Bayramlar*” başlıklı haberde cumhuriyetin milli bayram ilan edildiği, resmi tatil günlerinin ise 30 Ağustos, 1 Ocak, 1 Mayıs günlerine 1’er gün, şeker bayramında 3 gün ve kurban bayramında da 4 gün olarak belirlendiği kaydedilmiştir.²⁰¹

Kanunun hakkında dış basında yer alan haberler de Yeni Mersin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 13 Haziran 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Hafta Tatilinin Pazara Çevrilmesi ve Avrupa Gazeteleri*” başlıklı haber Times gazetesinde kaleme alınan yazı hakkında bilgiler içermiştir. Yazıda, şimdiye kadar cuma gününün hafta tatili olması nedeniyle Türkiye’nin diğer devletlerle olan ticari faaliyetlerinde

¹⁹⁵ *Yeni Mersin*, 15 İkinci Kanun 1934.

¹⁹⁶ *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1934.

¹⁹⁷ Önder Deniz, “Cumhuriyet Döneminde Tatil Kavramı ve 1935 Tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu”, *ÇTTAD*, XI(23), Güz 2011, 63.

¹⁹⁸ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: 5, Cilt: 3, İctima: F, 27.05.1935, 302-304.

¹⁹⁹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre: 5, Cilt: 3, İctima: F, 27.05.1935, 302-304.

²⁰⁰ *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1935.

²⁰¹ *Yeni Mersin*, 17 Mayıs 1935.

aksaklık meydana geldiğinden bahsedilerek yeni kanunla aksaklıkların giderileceğinin temenni edildiği belirtilmiştir. Aynı yerde Royter'ın “*Yüzlerce Yıl Süren Eski Bir Adet Kaldırıldı*” başlığıyla nitelediği haberine yer verilmiştir. Haberde, Cumhurbaşkanı Atatürk'ün batılılaşma sürecinde her geçen gün daha da ilerlediği yönünde ifadeler yer almıştır.²⁰²

1.1.7. Atatürk'ün Yurt Gezileri

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından 1938'de vefatına kadar geçen dönemlerde sık sık yurt gezilerine çıkmıştır. Bu geziler sayesinde halkla birebir temas kurabilmiş, ülkenin gelişimini yerinde görmüş, gelişmeler karşısında halkın tepkisini gözlemlemiş, siyasi, kültürel, ekonomi vb. alanlarda durum tespitleri yaparak gerekli önlemleri almıştır.²⁰³ Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923'ten başlayarak 1938 Mayıs ayına kadar ki 15 yılı aşkın sürede gerçekleştirdiği gezilerde sıklıkla seyahat ettiği kentlerden birisi de Mersin'dir. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Mersin'e ilk gelişi 5 Kasım 1918 olmak üzere 1923, 1925, 1926, 1931, 1933 1935, 1937 ve 1938 yıllarında toplam dokuz kez Mersin'i ziyaret etmiş ya da Mersin'de bulunmuştur.²⁰⁴ Bu doğrultuda Yeni Mersin gazetesi de Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yurtiçi gezilerini sayfalarına taşımıştır. Gazetenin mevcut sayıları doğrultusundaki ilk haber 24 Ağustos 1928 tarihli nüshada yayımlanmıştır. “*Gazi Hazretleri Tekirdağ'da*” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Ertuğrul yatı ile Tekirdağ'a geçtiği ve doğruca hükümet dairesine giderek yeni harfleri öğrenenleri teftiş ettiği bildirilmiştir.²⁰⁵

28 Ağustos 1928 ve 29 Ağustos 1928 tarihlerinde ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Bursa'ya geçerek yeni harflerin öğrenenleri imtihan ettiği ve buradan İstanbul'a geçtiği kaydedilmiştir.²⁰⁶ Yine gazetenin 3 ve 4 Eylül 1928 tarihli nüshalarındaki haberlerde ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yeni

²⁰² *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1935.

²⁰³ Muhittin Gül, “Atatürk'ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 2006, 52.

²⁰⁴ İbrahim Bozkurt, “Atatürk'ün Mersin Ziyaretleri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 61, Güz 2017, 86.

²⁰⁵ *Yeni Mersin*, 24 Ağustos 1928.

²⁰⁶ *Yeni Mersin*, 28 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1928.

harfleri teftiş etmek ve ordu manevralarını izlemek amacıyla Gelibolu ve Lâpseki'ye gittiği bilgileri aktarılmıştır.²⁰⁷

Gazetenin 9-22 Eylül 1928 tarihleri arasındaki nüshalarında ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün İzmir vapuru ile Karadeniz vilayetlerini seyahat edeceği, İstanbul'dan hareket ettikten sonra ilk olarak Samsun'a daha sonra Sivas'a oradan da Tokat'a geçip akabinde Ankara'ya döndüğü haberleri verilmiştir. Bu tarihlerde ayrıca Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Karadeniz seyahatine müteakiben güney vilayetlerini ziyaret edeceğini söylediği haberi de neşredilmiştir.²⁰⁸

Yine gazetenin 17 Mart 1929-4 Teşrin Evvel 1929 tarihleri arasındaki nüshalarında da Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Konya ve Adana'ya gideceği belirtildikten sonra İstanbul üzerinden Ankara'ya döndüğü bildirilmiştir.²⁰⁹

Gazete, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Bursa ve Edirne ziyaret ettiği haberlerini de 11 Ağustos 1931-24 Birinci Kanun 1931 tarihli nüshalarında yayımlamıştır.²¹⁰

18 Temmuz 1932 tarihli nüshada Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Yalova'yı ziyareti gazetede “*Reisi Cumhur Hz. Yalova'yı Teşrif Buyurdular*” başlığıyla yer bulmuştur. Haberin devamında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün halk tarafından coşkun tezahüratlarla Yalova'da karşılandığı açıklanmıştır.²¹¹

Gazetenin 17 İkinci Kanun 1933-1 Mart 1933 tarihleri arasındaki nüshalarında da Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün batı ve güney vilayetlerini ziyaret ettiği haberleri neşredilmiştir. Haberlerde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Eskişehir, Bursa, Kütahya, Balıkesir ve Mersin'de coşkun tezahüratlarla karşılandığı ardından İzmir, Afyon, İstanbul üzerinden Ankara'ya döndüğü kaydedilmiştir.²¹²

Gazetenin 5 Şubat 1934-26 Haziran 1934 tarihli nüshalarında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Orta Anadolu ve Ege bölgesinde seyahatlerde bulunduğu

²⁰⁷ *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1928.

²⁰⁸ *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 22 Eylül 1928; *Yeni Mersin*, 27 Eylül 1928.

²⁰⁹ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1929; *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1929; *Yeni Mersin*, 4 Teşrin Evvel 1929.

²¹⁰ *Yeni Mersin*, 11 Ağustos 1931; *Yeni Mersin*, 24 Birinci Kanun 1931.

²¹¹ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1932.

²¹² *Yeni Mersin*, 17 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 18 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 19 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 26 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 31 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 2 Şubat 1933; *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1933

haberlerine yer verilmiştir. Bu seyahatler Kırşehir, Yozgat, Kayseri, Konya, İzmir, Kütahya şehirlerini kapsamıştır.²¹³

İlgili tarihler arasında İran Şahı Rıza Pehlevi'nin de Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün seyahatine eşlik ettiğine yönelik haberler gazete nüshalarında görülmektedir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 24 Haziran 1934 tarihli sayısında “*Gazi Hz. Misafirlerine Memleketimizi Gezdiriyorlar*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün İran şahını Eskişehir ile Afyon'da karşıladığı ve birlikte İzmir'e geçtikleri ardından Balıkesir, Çanakkale, Bolu ve İstanbul'da seyahatlerine devam ettikleri görülmüştür.²¹⁴

23 İkinci Kanun 1935-21 Şubat 1935 tarihleri arasındaki nüshalarında da Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul, batı vilayetleri ve Mersin'de seyahatlerde bulunduğu bildirilmiştir.²¹⁵

Gazetede özellikle Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Mersin seyahati haberine ağırlık verilmiştir. Mesela, gazetenin 21 Şubat 1935 tarihli nüshasında Cumhurbaşkanı Atatürk'ün Mersin'e gelişine yönelik haber “*Hoş Geldin Atatürk*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Silifke ve Mersin'de karşılama hazırlıkları yapıldığı, Ege üzeninden vapurla Mersin'e teşrif ettiği, halkın Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü karşılamak için sabahın erken saatlerinde sokaklara döküldüğü bildirilmiştir. Haberin devamında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Mersin valisi ve belediye başkanıyla görüştüğü belirtilmiştir.²¹⁶

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün seyahatlerinde ülkeyi gözlemlemesinin yanı sıra yapılan çalışmalara katıldığı da gözlenmiştir. Mesela, gazetenin 11 Şubat 1936-18 Haziran 1936 tarihleri arasında yayımlanan nüshalarında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Çorlu ve Muratlı'da göçmenlerle

²¹³ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 9 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 12 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 16 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 19 Nisan 1934.

²¹⁴ *Yeni Mersin*, 24 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 27 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 28 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1934; *Yeni Mersin*, 4 Temmuz 1934; *Yeni Mersin*, 6 Temmuz 1934; *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1934; *Yeni Mersin*, 20 Temmuz 1934.

²¹⁵ *Yeni Mersin*, 23 İkinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1935.

²¹⁶ *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1935.

görüştüğü ardından İstanbul'da Üçüncü Dil Kurultay'ı çalışmalarına katıldığı bilgileri kaydedilmiştir.²¹⁷

Yine Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Orta Anadolu'da Konya, Niğde; Karadeniz'de Trabzon; Ege'de Aydın; Doğu Anadolu'da Diyarbakır, Elazığ, Tunceli seyahatlerinde bulunduktan sonra Güney'de Mersin'e geçtiği haberleri gazetenin 8 İkinci Kanun 1937-24 İkinci Teşrin 1937 tarihleri arasındaki nüshalarına yansımıştır.²¹⁸

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1938 yılındaki yurtiçi gezisi diğer gezileriyle kıyaslandığında ufak bir ayrıntı göze çarpmaktadır. Bu yıl içerisinde Hatay Meselesi gündemde olmakla birlikte çetrefilli zamanlar geçirilmektedir. Ayrıca Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hastalandığı da dünya gündeminde konuşulmaktadır. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bu iki duruma karşı güç gösterisi mahiyetinde yaptığı 1938 yılı gezileri Yeni Mersin gazetesinde ilk olarak 3 Şubat 1938 tarihli nüshasında “*Büyük Şef Atatürk Bursa'yı Şerefliendirdiler ve Bursalıların Misafiri Oldular*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberin devamında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Bursa'da tetkiklerde bulunduğu, Gemlik'te Sun'i ipek fabrikasının açılışına katıldığı bilgileri verilmiştir.²¹⁹ Yine Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Hatay meselesinin çıkmazda olduğu bir zamanda Mersin ve Adana'ya giderek askeri geçit törenlerine katıldığına, İstanbul'a geçerek donanma tarafından karşılandığına yönelik haberleri de gazetenin 21 Mayıs 1938-26 Haziran 1938 tarihli nüshalarında rastlanmıştır.²²⁰

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün hastalanmadan önceki bir gezintisini de Acar motoruyla İstanbul Boğaz'ında yaptığı haberi gazetenin 12 Temmuz

²¹⁷ *Yeni Mersin*, 11 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 19 Mayıs 1936; *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1936. *Yeni Mersin*, 18 Haziran 1936.

²¹⁸ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1937; *Yeni Mersin*, 15 Haziran 1937; *Yeni Mersin*, 12 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 13 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 14 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 23 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 11 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 11 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 14 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 17 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 18 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 19 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 20 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 24 İkinci Teşrin 1937.

²¹⁹ *Yeni Mersin*, 3 Şubat 1938.

²²⁰ *Yeni Mersin*, 21 Mayıs 1938; *Yeni Mersin*, 22 Mayıs 1938; *Yeni Mersin*, 24 Mayıs 1938; *Yeni Mersin*, 25 Mayıs 1938; *Yeni Mersin*, 28 Mayıs 1938; *Yeni Mersin*, 18 Haziran 1938; *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1938.

1938 tarihli nüshasında “*Atatürk Boğaziçi’nde Bir Gezinti Yaptılar*” başlığıyla yayımlanmıştır.²²¹

1.1.8. Atatürk’ün Vefatı

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün sağlık durumu hakkında raporlar ve ölüm haberleri Yeni Mersin gazetesince dikkatle takip edilmiş ve elde edilen bilgiler gazete sayfalarına yansımıştır. Konuyla ilgili ilk habere 1 Nisan 1938 tarihli nüshada rastlanmaktadır. “*Büyük Şef*” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün grip geçirdiği ve Fransız profesör tarafından bir buçuk ay istirahat verdiği bildirilmiştir.²²² Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün sıhhatine yönelik tebliğlerde 18 Birinci Teşrin 1938 tarihinde “*Atatürk’ün Sıhhatleri Hükümet Diün Bir Tebliğ Neşretti*” başlığıyla gazete sayfalarına aktarılmıştır.²²³ Ardından 19 Birinci Teşrin 1938 tarihinde ilk resmi sağlık raporu “*Büyük Şefimizin Sıhhatleri*” başlığıyla neşredilmiştir.²²⁴ Bununla birlikte gazetenin 21 Birinci Teşrin-10 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshalarında yer alan “*Atatürk’ün Sıhhi Vaziyetleri İyileşmektedir Asabı Âraz Zail Olmak Derecesinde*” başlıklı haberlerde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün sağlık raporları hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.²²⁵

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün vefatıyla ilgili haberler ise 11 İkinci Teşrin 1938 tarihinden itibaren gazeteye yansımıştır. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün vefat haberi ilk olarak “*Türk Vatanı Büyük Yapıcısını, Türk Milleti Ulu Şefini, İnsanlık Evladını Kaybetti*” manşetiyle duyurulmuştur. Aynı nüshada yer alan “*Atatürk’ün Naaşları Tahnit Edildi*” başlıklı haberde ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün cenazenin İstanbul’da üç gün halkın ziyaretine bırakılacağı sonrasında Ankara’ya götürüleceği ve on gün sonra cenaze töreni yapılacağı bildirilmiştir.²²⁶

Bundan iki gün sonra da “*Atatürk’ün Cenaze Merasimi 21 İkinci Teşrin 938 Pazartesi Günü Ankara’da Yapılacaktır*” manşetiyle cenaze töreniyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.²²⁷

²²¹ Yeni Mersin, 12 Temmuz 1938.

²²² Yeni Mersin, 1 Nisan 1938.

²²³ Yeni Mersin, 18 Birinci Teşrin 1938.

²²⁴ Yeni Mersin, 19 Birinci Teşrin 1938.

²²⁵ Yeni Mersin, 21 Birinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 22 Birinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 23 Birinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 10 İkinci Teşrin 1938.

²²⁶ Yeni Mersin, 11 İkinci Teşrin 1938.

²²⁷ Yeni Mersin, 13 İkinci Teşrin 1938.

Ardından 15 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshadaki “*Büyük Şef Atatürk’ün Naaşları Çarşamba Günü Ankara’ya Nakledilecek*” manşetli haberde meclisin cenaze töreni için 500 bin lira tahsis ettiği ve cenazenin Yavuz zırhlısından İzmit yolu ile Ankara’ya taşınacağı kaydedilmiştir.²²⁸ Üç gün sonra ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Ankara’da yapılacak cenaze töreni programı neşredilmiştir.²²⁹

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün cenazesinin Ankara’ya nakledilmesi haberi ise gazetenin 19 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında “*Büyük Ölünün Tabutu Bugün Muazzam Tezahüratla Ankara’ya Naklediliyor*” manşetiyle duyurulmuştur. Bununla ilgili aynı sayfada Fuad Akbaş’ın kaleme aldığı “*Atam Ankara’ya Geliyor*” başlıklı yazıda şu cümlelere yer verilmiştir: “*Bugün bütün bir millet ayakta. Türk milleti ayakta, elemde, matemde. Her tarafta derin bir hüznün var. Güneşin rengi solgun Sema bulanık. Ağaçlarda eski taravet yok gibi gözler ağlamaktan şişmiş, fersiz bacaklar mecalsiz, dizler dermansız. Atam bugün Ankara’ya getiriliyor.*”²³⁰

Yeni Mersin gazetesinin 22 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshasındaki “*Dünyanın En Büyük Adamı; asırların Yegâne Kahramanı Yapıcı Yaratıcı Koruyucu ve Kurtarıcı Atatürk’ün Hazin Ölüm İhtifal Merasimi*” manşetli haberde Ankara’da yapılan cenaze töreni hakkında bilgiler aktarılmıştır.²³¹ Ayrıca gazetede bir taziye mesajı yayımlanmıştır. 11 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshada yer alan bu mesaj şu şekilde aktarılmıştır:

“*Ulu Türk; Atatürk öldü. Türk vatani Türk milleti bakidir ilelebet yaşayacak dünya durdukça şan ve şerefle yükselecek ve ilerleyecektir.*’, ‘*Atam! Sana öldü dediler arkandan bir yurt inledi büyük bir millet ağladı kanlı gözyaşları döktü. Lahuti bir ses bağırdı; Atamız ölmedi. Milyonlarca Türkün kalbine girdi oraya gizlendi. Dünya baki kaldıkça Türk ulusu yaşayacak ve kalbinde Atatürk’ünü yarattığı çok yüksek değerli eserleriyle beraber yaşatacaktır. Atam! Sen kalbimizdesin... Gönümüzdesin... Varlığımız sensin... Türklük ve gençlik senin ve senin eserlerinin yaşamasına yaşatılmasına and içti. Bunu elbette yapacaktır. Ruhun şad olsun.*”²³²

²²⁸ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1938.

²²⁹ Yeni Mersin, 18 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 19 İkinci Teşrin 1938.

²³⁰ Yeni Mersin, 19 İkinci Teşrin 1938.

²³¹ Yeni Mersin, 22 İkinci Teşrin 1938.

²³² Yeni Mersin, 11 İkinci Teşrin 1938.

Bunun yanı sıra Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu'nun taziyesi de gazetede neşredilmiştir. Bu taziyede şu cümlelere yer verilmiştir: “*Vali ve Parti Başkanımızın Vatandaşlara Taziyeleri; Ulu şefimiz büyük Reisicumhur Atatürk'ün ebedi zıyat münasebetiyle derin ve unutulmaz sonlarımızı bizzat daire ve müesseseleri adına tesliye ve taziye buyuran zevata teşekkürlerimin ve mukabil taziyelerimin arz ve iblağına muhterem gazetenizin vesafetini rica ederim. CHP Başkanı Rüknü'din Nasuhioğlu.*”²³³

Bunlarla birlikte gazetenin 13 İkinci Teşrin-7 Birinci Kanun 1938 tarihleri arasındaki nüshalarında Türk millerinin atasının vefatı dolayısıyla halk tarafından yazılan şiirlere, yazılara, haberlere ve ülkelerin çektiği taziye telgraflarına da yer verilmiştir.²³⁴ Mesela, 15 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshada Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Atatürk Yolunda İnönü'nün İzinde*” başlıklı yazıda Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkler için büyük eserler bıraktığı, fiziksel olarak ölmesine rağmen eserleriyle sonsuza dek yaşayacağına değinilerek Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü'nün izinden gidileceğine vurgu yapılmıştır.²³⁵

Başka bir örnekte 22 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshada Emin Ali Aytuğ imzasıyla kaleme alınan şiir de şu şekilde gazete sayfalarına aktarılmıştır:

“*ATATÜRK*

*Yaşadıkça kalbi millette yaşar ölmez ünün,
Unutulmaz o zaferlerle dolu şanlı günün.
Asra sığmaz inkılaplarla dolu barikalar,
Ya nasıl sığdı on beş yıla bu harikalar.
Tarihe geçti bütün varlığın ey dahi Kemal,
Ne yazık, ah ne yazık ki cismi ise buldu zeval.
Karalar giydi vatan matem içinde ağlar,
Ulu Gazi sana bir ben değil cihan ağlar*

Emin Ali Aytuğ”²³⁶

²³³ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1938.

²³⁴ Yeni Mersin, 13 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 16 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 16 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 18 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 19 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 20 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 29 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 3 Birinci Kanun 1938; Yeni Mersin, 7 Birinci Kanun 1938.

²³⁵ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1938.

²³⁶ Yeni Mersin, 22 İkinci Teşrin 1938.

Fuat Akbaş'ın 22 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshada kaleme aldığı “*Atam Senin Ölüm Törenini Yaptık*” başlıklı yazıda ise şu ifadelere yer verilmiştir: “*Atam senin ölüm törenini yaptık. Sana çok ağladık, ağlıyoruz, ağlayacağız. Sen bizim kalbimizdesin. Sen bizsin, biz seniz müsterih uyu Atam.*”²³⁷

Yeni Mersin gazetesinin 22 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Atamızın Hazin Ölüm Merasimi*” başlıklı haberde ise Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatının Mersin'de büyük bir üzüntüyle karşılandığı ve Mersin'de bütün müesseselerin kapatıldığı, halkın radyo önlerini doldurarak Ankara'daki cenaze törenini dinlediği, herkesin ağladığı bilgileri verilmiştir. Aynı nüshada yer alan “*Tarsus'ta Büyük Milli Yas Töreni*” başlıklı haberde ise Tarsus Halkevinde yas töreninin yapıldığı bildirilmiştir.²³⁸

Hataylıların Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatını üzüntüyle karşıladığı haberi de 18 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshada “*Kardeş Hatay Millet Meclisinde Büyük Kurtarıcı Atatürk'ün Ölümü Kanlı Gözyaşları İle Karşılandı*” başlığıyla yansımıştır. Haberde, devlet başkanının nutku yayınlanmıştır. Nutukta Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebedi bir kahraman olduğuna değinilerek İsmet İnönü'ye Cumhurbaşkanlığı dolayısıyla tebrikler sunulmuştur.²³⁹

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün cenaze törenine iştirak etmek için ülkelerden hususi heyetler geldiği ve vefatın dünya basınında teessürle karşılandığı bilgileri ise gazetenin 15 İkinci Teşrin- 20 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshalarındaki sayfalara taşınmıştır.²⁴⁰

Yeni Mersin'in 13 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında ise “*Atatürk'ün Hazin Ölümü Bütün Dünyada Çok Büyük Teessürle Karşılandı*” başlığıyla verilen haberde dünya radyoları Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün meziyetlerini ve dünyaya hizmetlerini anlatan neşriyatlar yaptıkları aktarılmıştır. Yine gazetede gençlere hitaben Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gençliğe hitabesi yayımlanarak ülkenin gelecek nesillere emanet edildiği vurgulanmıştır.²⁴¹

²³⁷ Yeni Mersin, 22 İkinci Teşrin 1938.

²³⁸ Yeni Mersin, 22 İkinci Teşrin 1938.

²³⁹ Yeni Mersin, 18 İkinci Teşrin 1938.

²⁴⁰ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 19 İkinci Teşrin 1938; Yeni Mersin, 20 İkinci Teşrin 1938.

²⁴¹ Yeni Mersin, 13 İkinci Teşrin 1938.

İKİNCİ BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA İLE ASKERİ VE SİYASİ MESELELERİN YENİ MERSİN GAZETESİNE YANSIMASI

2.1. DIŞ POLİTİKA MESELELERİ

2.1.1. Etabli/ Mübadele Meselesi

Lozan konferansında müzakere edilen etabli ve mübadele meselesi 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Ahalinin Mübadelesi Sözleşmesi'yle karara bağlanmıştı.²⁴² Buna rağmen mübadele işi ve müzakerelerde sorunlar çıkmıştır. Konuyla ilgili haberler Yeni Mersin sütunlarına da yansımıştır. Meseleyle ilgili Türkiye-Yunanistan arasındaki müzakereler hususunda gazetenin 10 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında neşredilen “*Türk-Yunan Müzakeratı*” başlıklı bir haberde Yunan basınında Türk-Yunan müzakerelerinin yakında başlayacağı bildirilmiştir.²⁴³ Türkiye-Yunanistan arasındaki müzakerelerin 20 Haziran 1929, 21 Haziran 1929, 2 Temmuz 1929 tarihli nüshalarda yapıldığına yönelik haberler aktarılmıştır.²⁴⁴ Ancak meselenin tamamen çözülmesi işi 10 Haziran 1930 tarihli Etabli Antlaşması ile olmuştur.²⁴⁵ Antlaşmaya müteakip Türk tebaasından sayılan gayrimüslimlerin kanun ve hukuk düzeni önünde eşitliği sağlanmıştır.²⁴⁶

Müzakereler neticesinde hükümet, mübadillerin mağdur olmaması için iskân işini titizlikle takip etmiş ve gerekli çalışmaları yapmıştır. Mübadele işlerini kolaylaştırmak amacıyla 8 Kasım 1923 tarihinde Mecliste “*Mübadele İmar ve İskân Kanunu*” adlı yasa çıkarılmıştır.²⁴⁷ Yine mübadeleyle ilgili hazırlanan başka bir kanun Yeni Mersin gazetesinin 28 Mayıs-31 Mayıs 1931 tarihli nüshaları arasındaki haberlere “*Mübadele ve Tefviz İşlerinin Tasfiye ve İntacı Hakkında Kanun*” başlığıyla maddeler halinde aktarılmıştır.²⁴⁸

²⁴² Rıdvan Akın, *Türk Siyasal Tarihi (1908-2000)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Aralık 2010, 247.

²⁴³ *Yeni Mersin*, 10 Kanuni Evvel 1928.

²⁴⁴ *Yeni Mersin*, 20 Haziran 1929; *Yeni Mersin*, 21 Haziran 1929; *Yeni Mersin*, 24 Haziran 1929; *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1929.

²⁴⁵ İbrahim Erdal, *Mübadele (Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, Haziran 2006, 67.

²⁴⁶ Hamza Eroğlu, *Türk Devrim Tarihi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1977, 163.

²⁴⁷ Erdal, *Mübadele (Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)*, 108.

²⁴⁸ *Yeni Mersin*, 28 Mayıs 1931; *Yeni Mersin*, 29 Mayıs 1931; *Yeni Mersin*, 31 Mayıs 1931.

Bundan birkaç yıl sonra İskân Kanunu'nda düzenlemeler yapılmış ve yeni talimatname vilayetlere gönderilmiştir. Gazetenin 11 Temmuz 1934 tarihli nüshasında talimatnamenin içeriği neşredilmiştir. Buna göre Türkiye'nin üç mntıkaya ayrıldığı; bir numaralı mntıkların Türk kültürü nüfusunun yoğunlaşması istenen yerler olduğu, iki numaralı mntıkların Türk kültürü temsili istenilen nüfusun nakil ve iskânına ayrılan yerler olduğu, üç numaralı mntıkların ise yer, sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik sebepleriyle boşaltılması istenilen iskân ve ikamete yasak edilen bölgeler olduğu belirtilmiştir.²⁴⁹

Gazetenin Eylül ayındaki nüshasında da “*Yeni İskân Talimatnamesi Vilayetlere Tebliğ Edildi*” başlığıyla yayımlanan bir haberde İçişleri Bakanlığı tarafından vilayetlere gönderilen iskân talimatnamesinin içeriği hakkındaki bilgiler gazetede yerini almıştır. Yine haberden anlaşıldığına göre talimatname dâhilinde iskâna tabi tutulanlar, hükümetin gönderdiği yere gitmek mecburiyetindedir. Mahallelerden iskân edilenler mahallelere, köylerden iskân edilenler köylere yerleştirilecektir. Türk muhacirler aileleri ve akrabalarıyla birlikte yakın yerlere iskân ettirilecek, Türk kültürüne bağlı olup başka dil konuşanlar serbest iskân edemeyecekler ve hükümetin gönderdiği yerlere yerleşmeye mecbur tutulacaklardır. Bunlar arasında iskân edildikleri yeri iki kere terk edenler yurt vatandaşlığından çıkarılarak sınır dışına çıkarılacaklardır. Göçebelere bu talimatnamelere tabi tutulacaklardır.²⁵⁰

Kanunun yanı sıra iskân programları da hazırlanmıştır. Bununla ilgili rastlanılan ilk haber gazetenin 3 Mayıs 1938 tarihli nüshasından “*İskân Programı*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, göçmenlerin iskân programının hayata geçirileceği, beş yılda ana vatana 2 milyon Türk getirileceği, bu iş için 50 milyon lira harcanacağı bilgisi verilmiştir.²⁵¹ Programla ilgili başka bir haber de “*Göçmenler Bu Sene Sevkiyatın Arkası Kanuni Sani'de Alınacak*” başlığı altında şu ifadelerle yayımlanmıştır: “*Bu sene Bulgaristan ve Romanya'dan gelecek göçmenler için bir program hazırlanmıştı. Göçmenler muayyen zamanlarda şehrimize gelecek ve mürettep mahallerine sevk edileceklerdir. Bu sene gelecek göçmenler yirmi bine baliğ olacak ve sevkiyatın arkası*

²⁴⁹ Yeni Mersin, 11 Temmuz 1934.

²⁵⁰ Yeni Mersin, 17 Eylül 1934.

²⁵¹ Yeni Mersin, 3 Mayıs 1938.

*Kanuni Sani'ye kadar alınacaktır. Kanuni Sani'den Mart sonuna kadar kış dolayısıyla göçmen nakline devam edilmeyecektir.”*²⁵²

İskân programlarının düzenli bir şekilde uygulanması ve hızlı ilerlemesi amacıyla hususi bir iskân teşkilatının kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Bu hususta gazetenin 29 Haziran 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Hususi İskân Teşkilatı*” başlıklı haberde İskân işleri için bütçe encümeninin teşkilat layihasını hazırlamaya başladığı belirtilmiştir.²⁵³

Mübadillerin iskân edileceği bölgelerin belirlenmesiyle buralarda gerekli hazırlıkların yapılması konusunda ise gazetenin 26 Mart 1933 tarihli nüshasında yer alan “*İskân İşleri*” başlıklı haberde Mersin vilayetinde 597 evin iskân edildiği ve mübadillerin ihtiyaçlarına göre ev, iş, arazi ayrıldığı bildirilmiş ve 371 aileye emlak tevzi edildiği bildirilmiştir.²⁵⁴

21 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshadaki “*Trakya’da Göçmenlere Yardım*” başlıklı haberde Edirne yoluyla gelen göçmenlerin buraya yerleştirilerek erzak ve çamaşır yardımı yapılacağı duyurulmuştur.²⁵⁵

Ayrıca Yeni Mersin’in 11 Mart 1935 tarihli nüshasında Trakya’da muhacirler için yüz bin köy evi yapılacağı bildirilen “*Trakya’da Muhacirler İçin Yüz Bin Köy Evi Yapılacak*” başlıklı haberin devamında muhacirlere birer ton buğday ve birer çift hayvan dağıtılacağı belirtilmiştir.²⁵⁶

Gazetede yaklaşık bir yıl sonra 18 Nisan 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ne Kadar Göçmen Gelecek*” başlıklı haberde ise 1936 yılında Romanya’dan ve Bulgaristan’dan göçmen getirilerek Konya, Kayseri, Niğde, Yozgat, Çorum, Tokat, Bolu, Bilecik’e yerleştirileceği bilgileri aktarılmıştır.²⁵⁷

20 Ağustos 1937 tarihli nüshada “*Göçmenleri Yerleştirme Faaliyeti*” başlığıyla Romanya ve Bulgaristan’dan gelecek göçmenlere muhtelif bölgelerde 3.000 ev yapıldığı haberi bildirilmiştir. Ayrıca Romanya’dan gelecek göçmenlerin Trakya’ya,

²⁵² *Yeni Mersin*, 2 Birinci Teşrin 1938.

²⁵³ *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1934.

²⁵⁴ *Yeni Mersin*, 26 Mart 1933.

²⁵⁵ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1935.

²⁵⁶ *Yeni Mersin*, 11 Mart 1935.

²⁵⁷ *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1936.

Bulgaristan'dan gelenlerin ise İzmir, Manisa, Aydın, Niğde, Sivas ve Diyarbakır'a yerleştirilecekleri yazılmıştır. Yine göçmenler için Marmara Ereğlisi, Tuzla ve Urla'da kamplar hazırlandığı, ülkenin muhtelif şehirlerinde göçmenler için ev inşaatlarının yapımına devam edildiği de belirtilmiştir.²⁵⁸

Yeni Mersin'in 5 Mart 1938 tarihli nüshasında da “*Memleketimize Gelecek Göçmenler İçin Yeni Tertibat Alındı*” başlığıyla yayımlanan haberde Romanya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin çift hayvanlarına prim verileceği ve bunların gümrükten muaf tutulacaklarıyla ilgili uygulamalar yapıldığı bildirilmiştir.²⁵⁹

İskân hazırlıklarına paralel olarak hükümet, mübadillerin emlak işleriyle de uğraşmıştır. Yeni Mersin gazetesine bu konuyla ilgili haberler de yansımıştır. Mesela, 29 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshada yayımlanan “*Gayri Mübadillere Tevziat*” başlıklı haberde Yunan Emlaklarının bir kısmının teslimi edilmesiyle ilgili bilgiler aktarılmıştır.²⁶⁰ Bununla birlikte 8 Teşrin Sani 1928 tarihli bir haberde de Yunanistan'daki Türk Emlakının iadesiyle ilgili Ankara'da görüşmeler yapılacağı bilgisi verilmiştir. Bu bağlamda Yunanistan ile gayri mübadillerin hukuku belirlendikten sonra Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya kalan Türk Emlakları hakkında teşebbüslerde bulunulacağından bahsedilmiştir.²⁶¹

Yine 20 Eylül 1929 tarihli nüshada neşredilen “*Dâhilde Cevabı Notamız*” başlıklı haberde Yunanistan'a gönderilecek notanın hazırlandığı belirtilmiş ve notanın içeriği doğrultusunda Yunanlılar tarafından işgal edilmiş Türk emlakının bedellerinin ödenmesi hususu kaydedilmiştir.²⁶²

4 Teşrin Evvel 1929 tarihli gazete nüshasında da Türk-Yunan emlaki meselesinin halledileceği, Türkiye ile Yunanistan ilişkilerin geliştirileceği haberi “*Venizelos'la Mülakat Cumhuriyet Baş Muharririne 'Artık Yek Diğerimize Çok Yaklaştık' Dedi*” başlığıyla aktarılmıştır.²⁶³ Ayrıca 19 Teşrin Sani 1929 tarihli nüshada yayımlanan “*Yunanistan'da Türk Emlakı*” başlıklı haberde de balkan savaşından sonra

²⁵⁸ Yeni Mersin, 20 Ağustos 1937.

²⁵⁹ Yeni Mersin, 5 Mart 1938.

²⁶⁰ Yeni Mersin, 29 Teşrin Evvel 1928.

²⁶¹ Yeni Mersin, 8 Teşrin Sani 1928.

²⁶² Yeni Mersin, 20 Eylül 1929.

²⁶³ Yeni Mersin, 4 Teşrin Evvel 1929.

Yunanistan'dan gelen ve Yunan hükümeti tarafından malları işgal edilmiş şahısların süratle Türk heyeti murahhaslarına müracaat etmelerine yönelik duyuru yapılmıştır.²⁶⁴

Mübadele sürecindeki bir aşamayı da Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan mübadiller ve göçmenlerin getirilmesi süreci teşkil etmiştir. Yeni Mersin gazetesi bu konuya da duyarsız kalmamış ve ilgili haberleri sayfalarında yayımlamıştır. Mesela 10 Kanuni Evvel 1928 tarihindeki nüshada yer alan “*Muhacir Geldi*” başlıklı haberde İzmir'e bir Yunan vapuru ile Selanik'ten 200 göçmenin geldiği bilgisi verilmiştir.²⁶⁵

21 Eylül 1931 tarihli nüshadaki “*Etabli Meselesi İstanbul'da 72.000 Etabli Rum Var*” başlığıyla verilen haberde de etabli vesikası isteyen Rumların 72.000'e ulaştığı, bunun yanında 65.000 Rum'un da etabli işinin tamamlanmış ve kalanların ise vesika işlemlerinin iki aya kadar biteceği belirtilmiştir.²⁶⁶

Gazetede Bulgaristan'dan gelen göçmenlerle ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Mesela 12 Eylül 1932 tarihli nüshada yayımlanan “*Bulgaristan'dan Gelecek Muhacirler*” başlıklı haberde Bulgaristan'dan gelecek 383 muhacirin birinci umum müfettişlik mıntikasına iskânı için Elazığ vilayetine nakledileceği bildirilmiştir.²⁶⁷

Gazetenin 21 Haziran 1934 tarihli nüshasındaki “*Gelen Muhacirler İstanbul'a Yeni Bir Muhacir Kafilesi Geldi*” başlıklı haberde ise Bulgaristan'dan gelen muhacirlerle birlikte son zamanlarda Yugoslavya ve Romanya'dan gelen muhacirlerin fazla olduğu belirtilmiştir. Burada ayrıca muhacirlerin eşyaları ile hayvanlarını da getirdikleri ve bu sayede kısa sürede yerleştikleri yerlerde müstahsil vaziyetine geçtikleri de kaydedilmiştir. Yine haberde İçişleri Bakanlığı'nın, muhacirlerin müstahsil vaziyete geçmeleri hususunda tedbirler aldığı ve muhacirlerin bulundukları ülkelerin Türk konsolosluklarına giderek yerleşmek istedikleri bölgeyi ve kendi vaziyetlerini beyan etmeleri gerektiği bilgileri de verilmiştir.²⁶⁸

Bu kapsamda yine gazetenin 29 Mayıs 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Yurdumuza 25 Bin Göçmen Daha Geliyor*” başlıklı haberde de Bulgaristan ve

²⁶⁴ Yeni Mersin, 19 Teşrin Sani 1929.

²⁶⁵ Yeni Mersin, 10 Kanuni Evvel 1928.

²⁶⁶ Yeni Mersin, 21 Eylül 1931.

²⁶⁷ Yeni Mersin, 12 Eylül 1932.

²⁶⁸ Yeni Mersin, 21 Haziran 1934.

Romanya'dan göçmen getirileceği bilgisi verilmiştir. Haberin devamında göçmenlerin naklinin 3 ay süreceği belirtilmiştir.²⁶⁹

Gazetede Romanya göçmenleri hakkında yazılan haberler de göze çarpmaktadır. Şöyle ki 4 Şubat 1932 tarihli nüshada yer alan “*Romanya Türkleri Memleketimize Gelmek İstiyorlar*” başlıklı haberde Romanya Türklerinin Türkiye'ye hicret edecekleri, bunun için her sene bütçeye belirli miktarlarda ödenek koyulacağı ve gelen muhacirlerin memleketin çeşitli bölgelerine yerleştirileceği kaydedilmiştir.²⁷⁰

Bulgaristan ve Romanya'dan muhacirlerin gelmeye devam ettiğinin bildirildiği “*Bulgaristan Muhacirleri*” başlıklı haber ise gazetenin 7 Eylül 1934 tarihli nüshasında yer bulmuştur. Burada Bulgaristan muhacirlerinin Edirne'ye, Romanya'dan gelen muhacirlerin de Kırklareli ve İstanbul'a yerleştirildiği aktarılmıştır.²⁷¹

Yeni Mersin'in 17 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasındaki “*Romanya Muhacirleri Elâziz'e Yerleştirildiler*” başlıklı haberde de Romanya'dan son bir ayda gelen 2.453 muhacirin Elazığ'a yerleştirildiği ve ihtiyaçlarının karşılandığı bilgileri verilmiştir.²⁷²

Diğer taraftan gazetenin 6 Temmuz 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bu Sene Romanya'dan 30.000 Göçmen Gelecek*” başlıklı haberde ise Romanya'dan Türkiye'ye 30.000 göçmen getirileceği, göçmenlerin konsolosluga müracaat ettikleri açıklanmıştır. Bunlardan 7262'sinin mallarını sattıkları ve göçe hazır oldukları bilgisi yazılmıştır.²⁷³

“*Romanya'dan Haftada 1000 İrkdaş Gelecek*” başlığında göçmenlerin yerleştirileceği arazilerin bulunması neticesinde her hafta Türkiye'ye Romanya'dan 1000-1500 göçmenin getirilerek Trakya ve Çanakkale'ye yerleştirileceği aktarılmıştır.²⁷⁴

Yine Romanya'dan hâlâ Türk göçlerinin devam ettiğine yönelik haberlerin gazetenin nüshalarında neşredildiği görülmüştür. Mesela, 28 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Romanya'dan Yeniden 15 Bin Göçmen Gelecek*” başlıklı haberde Romanya'dan 15.000 göçmen getirileceği, İzmir, Aydın, Seyhan ve Adana mıntıkalarına

²⁶⁹ Yeni Mersin, 29 Mayıs 1937.

²⁷⁰ Yeni Mersin, 4 Şubat 1932.

²⁷¹ Yeni Mersin, 7 Eylül 1934.

²⁷² Yeni Mersin, 17 Birinci Kanun 1934.

²⁷³ Yeni Mersin, 6 Temmuz 1935.

²⁷⁴ Yeni Mersin, 14 Temmuz 1935.

yerleştirileceği belirtilerek, mıntikalarda gerekli hazırlıkların devam ettiği belirtilmiştir.²⁷⁵

9 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Göçmen İşleri*” başlıklı haberde de Balkanlardan ve Romanya’dan göçlerin devam ettiği ve bu yılın son göçmen grubunun da Şarkışla’ya gönderildiği bilgisi aktarılmıştır.²⁷⁶

“*Romanya ile Aramızda Bir Göçmen Mukavelesi Yapıldı*” başlığıyla 11 Ağustos 1935 tarihinde yayımlanan haberde Türkiye-Romanya arasında yapılan Göçmen Antlaşmasına değinilmiştir. Antlaşmaya göre Köstence, Tubka, Pazarcık, Ezibebi, Kurtpınar, Akadanlar, Turtukay, Dobruca eyaletlerinde oturan Türklerin beş yıl içerisinde Türkiye’ye nakledilecekleri, göçmenlerin ve mallarının tanzimi için komisyon kurulacağı belirtilmiştir.²⁷⁷

Yeni Mersin gazetesinin 11 Ağustos 1935 tarihli nüshasında ise Romanya’da çıkarılan Roumaine gazetesinin bir yazısına yer verilmiştir. Yazıda, Romanya’da yaşayan Türklerin çalışkan olduğu, kanunlara uyum sağladıkları, Türkiye’ye göç eden Türklerin Romanya hükümeti tarafından samimi bir şekilde uğurlandıkları aktarılmıştır.²⁷⁸

Romanya’nın yanı sıra Yugoslavya’dan gelen göçmenlerle ilgili haberlerden birisi de gazetenin 18 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında “*20 Bin Kişi Bize İltica Ediyorlar*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Yugoslavya’daki Türklerden 20 bin kişiden oluşan ilk kafilenin ay sonunda geleceği duyurulmuştur.²⁷⁹

Yukarıdaki devletlere ek olarak diğer ülkelerden de Türkiye’ye gelen ve gelmek isteyen göçmenlerle ilgili haberlerin de gazete sayfalarında neşredildiği görülmektedir. Mesela, gazetenin 2 Eylül 1928 tarihli nüshasındaki “*İzmir’e*” başlıklı haberde Trablusgarp’tan İzmir’e 20 ailenin geldiği, bunlara tifo ve çiçek aşısı vurulduğu bilgileri aktarılmıştır.²⁸⁰ Yine 2 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshada bulunan “*Muhacirler*” başlıklı haberde ise Sırbistan’dan gelen Türk muhacirlerinin Kaf ile Söke’ye gönderildiği kaydedilmiştir.²⁸¹

²⁷⁵ Yeni Mersin, 28 Ağustos 1936.

²⁷⁶ Yeni Mersin, 9 İlk Teşrin 1936.

²⁷⁷ Yeni Mersin, 6 İkinci Teşrin 1936.

²⁷⁸ Yeni Mersin, 11 Ağustos 1935.

²⁷⁹ Yeni Mersin, 18 Teşrin Evvel 1928.

²⁸⁰ Yeni Mersin, 2 Eylül 1928.

²⁸¹ Yeni Mersin, 2 Kanuni Sani 1929.

Bu konuda Amman'dan gelen Türklerle ilgili haberlerin de gazetede yer bulduğuna rastlanmaktadır. Yeni Mersin'in 1 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasındaki “*Amman'daki Türkler Türkiye'ye Hicret Etmek İstiyorlar*” başlıklı haberde elli yıl önce Amman'a giderek oralarda köyler kuran Türklerin Türkiye'ye dönmek istedikleri bildirilmiştir. Haberde, ilk kabile 220 kişiden oluşmuş ve Halep konsolosluğuna müracaat ederek Türkiye'ye hicretlerinin müsaade edilmelerini istedikleri gerekli işlemlerin yapılmasından sonra Türkiye'ye sevk edilecekleri belirtilmiştir.²⁸²

Aynı şekilde gazetenin 4 Mart 1935 tarihli nüshasında da “*Şarkil'erden de Türk Köyleri Ana Yurda Gelecekler*” başlıklı bir haberle Kudüs'te Şarki Erden'in El Roman nahiyesinde yaşayan Türklerin Türkiye'ye nakledilmek istedikleri bilgisi gazete sayfalarında yerini almıştır.²⁸³

Göç hareketlerinin devam ettiği dönemde ilgili bakanların konuyla alakalı açıklamalarda bulundukları da Yeni Mersin gazetesine yansımıştır. Böyle bir habere ilk olarak gazetenin 15 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Dâhiliye Vekilimiz İskân Siyasamızı Anlattı*” manşetiyle neşredilmiştir. Haberde İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey'in mecliste iskân işleri ve muhacirler hakkında konuşmasına yer verilmiştir. Buna göre 1923'ten 1933'e kadar gelen muhacirlerin sayısı ile bunlara harcanan bono miktarının 6 milyon lira tuttuğu ve 1 Haziran 1934'e kadar gelen göçmenlerin 3018 evde 15.319 nüfuslu olduğunu ve nerelere yerleştirildikleri bilgileri aktarılmıştır. Ayrıca Türkiye'de ırfan ve bayındırlık alanındaki gelişmeler sayesinde göçmenlerin ana vatana dönmeye başladıkları da Şükrü Kaya'nın konuşmaları kapsamında okuyucuya sunulmuştur.²⁸⁴

Gazetenin 8 Haziran 1937 tarihindeki nüshasında yer alan “*3 Senede 95, 431 Göçmen Geldi*” başlıklı haberde Sağlık Bakanlığı tarafından verilen bir istatistikte 1934-1935-1936 yıllarında Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan göçmen getirildiği, 1937 yılında ise 10.000'i Bulgaristan'dan 15.000'i Romanya'dan olmak üzere 25.000 muhacirin Türkiye'ye alınarak Ege sahilleri, Bursa, Bilecik, Sivas, Amasya, Niksar'a gibi yerlerde iskân edilecekleri duyurulmuştur.²⁸⁵

²⁸² Yeni Mersin, 1 Birinci Teşrin 1934.

²⁸³ Yeni Mersin, 4 Mart 1935.

²⁸⁴ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1934.

²⁸⁵ Yeni Mersin, 8 Haziran 1937.

Gazetede iskân bölgelerinde yapılan teftiş haberleri de yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 25 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasından aktarılan “*Yüksek İskân Komisyonu Şükrü Kaya Bey’in Başkanlığında Toplandı*” başlıklı haberinde Yüksek İskân Komisyonu’nun Trakya’da iskân sahalarını gezerek tetkiklerde bulunacağı ve Trakya’ya yerleştirilen muhacirlerin 1935 yılı içerisinde üretici hale getirileceği belirtilmiştir.²⁸⁶

Ayrıca 1 Birinci Teşrin 1935 tarihinde çıkan “*Trakya’da Önemli Bir Toplantı*” başlıklı haberde de iskân işlerinin İçişleri Bakanlığından alınarak Sağlık Bakanlığına verildiği ve Sağlık Bakanı Refik Saydam’ın iskân işlerini tetkik etmek üzere Trakya’ya gittiği bildirilmiştir.²⁸⁷ Yine Trakya’da iskân işlerinin hızlandığı bildirilen 1 Temmuz 1936 tarihli başka bir haberde ise General Kazım Dirik’in bölgeyi teftişe giderek Tekirdağ ile Kırklareli’ndeki iskân çalışmalarını tetkik ettiği aktarılmıştır.²⁸⁸

2.1.2. Balkan Antantı

Atatürk dönemi Türkiye’inde “*Yurtta sulh, cihanda sulh*” anlayışının benimsenmesiyle dış politikada barışçıl siyaset izlenmeye başlanmıştır.²⁸⁹ Böylece ülkeler arasında antlaşmalar imzalanması yoluna gidilmiş, bu çerçevede komşu devletlerle “*Balkan Konferansları*” toplantıları yapılmıştır.²⁹⁰ Toplantılar Yeni Mersin gazetesince takip edilmiş ve nüshalarına yansımıştır. Bununla ilgili gazetede yayımlanan ilk haber 2 Haziran 1931 tarihli nüshada yer almıştır. Haber, nüshaya “*Balkan Konferansının Kararları*” başlığıyla verilmiştir.²⁹¹ Yine 1 Şubat 1932 tarihli nüshada “*Balkan Konferansı Bükreş’te Toplanacak*” başlığıyla Bükreş’te yapılacak toplantı halka duyurulmuştur.²⁹² Bu toplantılarda ortaya çıkan ortak fikirlerle Balkan Antantı fikri oluşmuş ve uygulanmasına başlanmıştır. Ancak Bulgaristan ve Arnavutluk haricinde diğer balkan devletleriyle müzakereler yapılmıştır.

Gazetenin konuyla ilgili bir başka haberi de 14 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Balkan Misakı Yaklaşıyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Balkan

²⁸⁶ Yeni Mersin, 25 İkinci Teşrin 1934.

²⁸⁷ Yeni Mersin, 1 Birinci Teşrin 1935.

²⁸⁸ Yeni Mersin, 1 Temmuz 1936.

²⁸⁹ Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007, 271.

²⁹⁰ Turan, *Türk Devrim Tarihi III Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938)*, 178-179.

²⁹¹ Yeni Mersin, 2 Haziran 1931.

²⁹² Yeni Mersin, 1 Şubat 1932.

Antantı'nın yaklaştığını işaret eden Yunan Başbakanı Çaldaris'in bir beyanattı aktarılmıştır. Buna göre Yunanistan, Türkiye, Yugoslavya ve Romanya arasında yapılan müzakerelerin ilerlediğine değinmiş, Bulgaristan'ın antanta iştirak etmesini ümit ettiğini belirtmiştir.²⁹³ Bundan yaklaşık bir hafta sonra da Yunan Başbakanı Çaldaris Balkan Antantı konusunda Türkiye ve Yunanistan'ın tek devlet gibi tam ittifatla çalıştığını ifade ettiği bir beyanatına yer verilmiştir.²⁹⁴

Gazetenin 1 Şubat 1934 tarihli nüshasındaki “*Misak ve Bulgarlar Hariciye Vekilimiz Hareket Etti*” başlıklı haberde Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Belgrad'a gitmek için yola çıktığı, yolculuk sırasında Bükreş'e uğrayacağı ve Antant hakkında Belgrad'da müzakereler yapacağı, burada müzakerelerin sonuçlarının metin haline getirilerek Bulgaristan'a verileceği, Bulgaristan'ın da Antanta dâhil edilmesi için çalışılacağı ve dört devlet arasında tam bir ittifak sağlanacağı da bildirilmiştir.²⁹⁵

Yeni Mersin'de Balkan Antantı müzakereleriyle ilgili haberler de yayımlanmıştır. Mesela, 4 Şubat 1934 tarihli nüshada yer alan “*Dün Belgrad'da Misakın Müzakeresine Başlandı*” başlıklı haberde Belgrad'ta Balkan Antantı için müzakerelerin başladığı belirtilmiştir.²⁹⁶ Yine bir gün sonraki nüshadan aktarılan “*Balkan Misakı Etrafında Bulgar Sefiri Teklifte Bulundu*” başlıklı haberde de Balkan Antantı hakkında yapılmakta olan müzakerelerde Bulgaristan sefirinin umumi bir Âdemi Tecavüz Antantı hazırlanmasını teklif ettiği şeklinde bir girişimde bulunduğu bildirilmiştir. Haberin devamında müzakereden sonra Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Yugoslavya Kralı ile 45 dakika mülakatta bulunduğu belirtilmiştir. Balkan Antantı'nın dünya barışında yeni bir dönüm noktası olacağına yönelik ifadelerle yer verilmiştir.²⁹⁷

Gazetenin 6 Şubat 1934 tarihli nüshasında da “*Misak Parafa Edildi Hariciye Vekilimiz Atina'ya Geldi*” başlığıyla Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'in Atina'ya geçtiği ve Balkan Antantı'nın imzalanacağı bilgileri aktarılmıştır.²⁹⁸

Yapılan görüşmeler sonucunda antlaşmanın imzalanması haberi gazetenin 11 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Balkan Misakı Perşembe Günü Atina'da Dört Devlet Hariciye*

²⁹³ Yeni Mersin, 14 İkinci Kanun 1934.

²⁹⁴ Yeni Mersin, 22 İkinci Kanun 1934.

²⁹⁵ Yeni Mersin, 1 Şubat 1934.

²⁹⁶ Yeni Mersin, 4 Şubat 1934.

²⁹⁷ Yeni Mersin, 5 Şubat 1934.

²⁹⁸ Yeni Mersin, 6 Şubat 1934.

Nazırı Tarafından İmza Edildi” başlığıyla duyurulmuştur. Haberin devamında Antantın saat 12.40’da Atina Akademisi’nde Türkiye Dışışleri Bakanı Tefik Rüştü Bey, Yugoslavya Dışışleri Bakanı M. Yotviç, Romanya Dışışleri Bakanı M. Titelesko ve Yunanistan Dışışleri Bakanı Maksimos tarafından imzalandığı belirtilmiştir.²⁹⁹ Balkan Antantı’nın imzalanmasından sonra imzacı devletlerin Dışışleri Bakanları Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e telgraf gönderdikleri, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün de bu telgraflara karşılık verdiği bildirilmiştir.³⁰⁰ Balkan Antantı metninin mecliste görüşüldüğü ve Antantın maddeleri gazetenin 4 Mart 1934 tarihli nüshasında neşredilmiştir.³⁰¹ Ayrıca Antantın Mecliste onaylandığı bilgisi de 8 Mart 1934 tarihli nüshada yerini almıştır.³⁰² Yine maddelerin uluslararası boyutu “*Balkan Misakının Beynelmilel Mahiyeti Nedir*” başlığıyla gazetenin 25 Mart 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.³⁰³

Antantın imzalanmasından sonraki süreçte devlet başkanlarının karşılıklı ziyaretleri ve Antant hakkındaki görüşleri de Yeni Mersin sütunlarına yansımıştır. Mesela, 19 Şubat 1934 tarihli gazete nüshasında yer alan “*Hariciye Vekilimiz Geldi*” başlıklı haberde Atina’da Türkiye Dışışleri Bakanı Tefik Rüştü Aras ve Yunanistan Dışışleri Bakanı Maksimos’un Balkan Antantı hakkında Politika gazetesine verdikleri beyanlatları aktarılmıştır. Haberde, Yunan Dışışleri Bakanı Maksimos’un Balkan Antantı hakkındaki görüşleri doğrultusunda sarf ettiği sözlere yer verilmiştir.³⁰⁴

Yine Yeni Mersin’in 17 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*M. Yevtiç Dün Memleketimize Geldi Ziyaret Çok Ehemmiyetli*” başlıklı haberde Yugoslavya Dışışleri Bakanı M. Yevtiç’in Türkiye’ye ziyaretine değinilmiştir. Burada iki konunun ele alındığı kaydedilmiştir. Birincisinde Balkan Antantı’nın Yunan meclisinde tasdikinden sonra Yunanistan’ın vaziyetine, ikincisinde ise Bulgaristan’ın misaka girme meseleleri olduğu belirtilmiştir.³⁰⁵ Ayrıca bundan on gün sonra Yugoslavya Dışışleri Bakanı ile yapılan görüşmeler sonucunda Başbakan İsmet İnönü’nün Avala Ajansı muhabirine söylediği

²⁹⁹ *Yeni Mersin*, 11 Şubat 1934; Ayrıntılı bilgi için bkz. Bilal N. Şimşir, *İlk Dönem Türk Diplomasisi Üzerine İncelemeler (1878-1946)*, Diyanet Vakfı Matbaası, Ankara 2017, 261.

³⁰⁰ *Yeni Mersin*, 12 Şubat 1934.

³⁰¹ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1934; Ayrıntılı bilgi için bkz. Şimşir, *İlk Dönem Türk Diplomasisi Üzerine İncelemeler (1878-1946)*, 262.

³⁰² *Yeni Mersin*, 8 Mart 1934.

³⁰³ *Yeni Mersin*, 25 Mart 1934.

³⁰⁴ *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1934.

³⁰⁵ *Yeni Mersin*, 17 Nisan 1934.

beyanatının da gazeteye yansıdığı görülmüştür. Beyanatta görüşmelerin iyi geçtiği, Türkiye ile Yugoslavya'nın iyi ilişkiler içerisinde bulunduğu ve balkan antantının barışı sağlamadaki önemi vurgulanmıştır. Yugoslavya gazetesi olan Vreme'de ise bu ziyaretin Balkan milletleri arasında barışı sağladığı, sulhun devam etmesi için Balkan devletlerinin çalışmalarının zorunlu oldukları bildirilmiştir.³⁰⁶

Gazetenin 31 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Misak ve Türk Yunan Dostluğu*” başlıklı haberde de Yunan Başbakanı Çaldaris'in Selanik'te yaptığı konuşması aktarılmıştır. Konuşmada Yunan Başbakanı'nın Yunanistan'ın vaziyetine değindiği, Balkan Antantı hakkındaki düşünceleri kaydedilmiştir. Antantın imzalanmasıyla Balkan devletlerinin güvenliğinin sağlandığına ve işbirliğinin güçleneceğine vurgu yapan sözlerine yer verilmiştir.³⁰⁷

Balkan Antantı'nın imzalanmasından sonra da Bulgaristan'ın Antanta dâhil edilmesi için davetler yapıldığı bilinmektedir. Bununla ilgili Yeni Mersin gazetesinin 20 Haziran 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bulgar Başvekili Tevfik Rüştü Beyin Teklifine Sonbaharda Cevap Vereceğiz Diyor*” başlıklı haberinde Bulgaristan'ın içişleriyle meşgul olduğunu ifade eden Bulgar Başbakanı M. Kimon Gorgiyef, Balkan Antantı teklifine sonbaharda cevap vereceğini bildirmiştir.³⁰⁸

Gazetede bu hususla ilgili sonraki gelişmelere de yer verilmiştir. Mesela gazetenin 8 Ağustos 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Bulgarlar Misaka Girmiyor*” başlıklı haberde Bulgaristan Başbakanı M. Kimon Georgiyef'in Budapeşte Hirrlap gazetesine verdiği beyanat Yeni Mersin gazetesinde aktarılmıştır. Başbakan beyanatında Avrupa'nın vaziyetinin gerginliğine değinerek Bulgaristan'ın Balkan Antantı'na girmeyeceğini ve Yugoslavya, Macaristan gibi devletlerle dostluk ilişkilerini devam ettireceğini söylemiştir.³⁰⁹

Bunlarla birlikte Balkan Antantı hakkında dış basında neşredilen yazılar ve haberler de yine Yeni Mersin gazetesi sayfalarında geniş bir yer bulmuştur.

7 Şubat 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Misak ve Fransız Matbuatı*” başlıklı haberde Fransa'da Sosyalist Puplaire gazetesinden alınan bir yazıda Balkan Antantı'nın

³⁰⁶ Yeni Mersin, 27 Nisan 1934.

³⁰⁷ Yeni Mersin, 31 Mayıs 1934.

³⁰⁸ Yeni Mersin, 20 Haziran 1934.

³⁰⁹ Yeni Mersin, 8 Ağustos 1934.

siyasi çehreyi değiştirmeden sınırların teminatını belirten bir antlaşma olduğu, İtalya'nın bu oluşumuna olumsuz baktığı ve Bulgaristan'ın misaka girmemesindeki etkenin de bu olduğu yorumuna yer verilmiştir. Belgrat basınında ise Balkan Antantı'nın sınırları koruma ve saldırılara karşı müdafaa içeren bir barış antlaşması niteliği taşıdığı yönündeki demeci Yeni Mersin gazetesinin bu sayısına yansımıştır.³¹⁰

Balkan Antantı hakkında Times gazetesinden alınan bir yazı ise gazetenin 1 Mart 1934 tarihli nüshasında “*Misak Etrafındaki Neşriyat*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Antanta Bulgaristan ve Arnavutluk'un dâhil olmamasının zayıflık göstergesi olduğu ve antantı değersizleştirdiği yorumu birebir verilmiştir. Yazıda aktarılan diğer hususlarda ise Bulgaristan'ın adalar denizinde istediği mahreç bölge ile Makedonya'daki Bulgar azınlıkları meselesinin halledilmediği anlatılmıştır. Yine Balkan Antantı'nın iktisadi bağları kuvvetlendireceği, Yugoslavya'nın en iyi müşterisinin İtalya olduğu, Yunanistan'ın ise dış ticaret için Balkan yarımadasının dışındaki pazarlara ihtiyaç duyduğu şeklinde sıralanmıştır.³¹¹

Yeni Mersin'e “*Balkan Misakı Etrafında*” başlığıyla Thaspector'dan de haber alınmıştır. Burada Balkan Antantı'nın Yunan siyasetinin zaferi olduğu, Yunanistan'ın denizlerde ve Makedonya'daki sınırlarını korumak için giriştiği Antant'ta Bulgaristan ve Arnavutluk'un bulunmamasının büyük bir eksiklik olduğu ve Bulgaristan'ın Makedonya meselesinden vazgeçmeyeceği gibi yorumlar aktarılmıştır. Yugoslavya ve Romanya'nın ise mevcut statükoyu korumak için antanta dâhil olduğu da haberde verilmiştir.³¹²

Roma'da Daily Telgraf gazetesinden de haber aktaran Yeni Mersin gazetesi 6 Nisan 1934 tarihli nüshasında “*Balkan Misakı Maddeleri*” başlıklı haberinde Balkan Antantı'nda yer alan gizli maddelerin İtalya'nın aleyhine bir durum teşkil ettiği yorumunu aktarmıştır. Ayrıca bu aktarım dâhilinde Yunanistan ile İtalya arasında yapılan dostluk antlaşmasına aykırı olan antantın gizli maddesinin açıklanmasının istendiği de belirtilmiştir.³¹³

Aynı şekilde Yeni Mersin'in 29 Haziran 1934 tarihli nüshasında yer verilen bir haber de İtalya'da Lavarro Faşista gazetesinden alınan bir makale yayımlanmıştır.

³¹⁰ Yeni Mersin, 7 Şubat 1934.

³¹¹ Yeni Mersin, 1 Mart 1934.

³¹² Yeni Mersin, 1 Mart 1934.

³¹³ Yeni Mersin, 6 Nisan 1934.

“İtalyanlar Yine Bir Şeyler Söylüyor” başlığıyla yazılan makalede Türkiye-Yunanistan arasında askeri bir itilafın varlığından bahsedilerek Balkan Antantı üzerinde durulmuştur. Bulgaristan’ın dâhil olmadığı Antant’ın hiçbir kıymeti olmadığı şeklindeki yorum aktarılmıştır. Yazıda ayrıca Bulgaristan’ın Antant’a iştiraki olursa Balkanlarda Türkiye ile Yunanistan aleyhine Slavların kuvvetlenmesi endişesi karşısında kalacakları hususu da aktarılmıştır.³¹⁴

Yeni Mersin’in 20 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bulgaristan ve Komşuları*” başlıklı haberinde de Atina’daki liberal fırkaya mensup Atinaika Nea gazetesinde kaleme alınan bir yazıya yer verilmiştir. Yazıda Bulgaristan’ın Balkan İtilafına girmesi için Yunanistan’ın Batı Trakya’yı, Türkiye’nin Doğu Trakya’yı, Yugoslavya’nın Makedonya’yı ve Romanya’nın Dobruca’yı Bulgaristan’a verip vermeyecekleri hususunun tartışıldığı analizi yer almıştır. Ayrıca Bulgaristan’ın kendi menfaatlerinden taviz vermesi hususunda ne derece fedakârlık göstereceğinin merak edildiği ve kendi menfaatleri doğrultusunda Balkan İtilafı’nı reddetmeye devam edeceği yönündeki görüşlerin ortaya konulduğu kısımlar aktarılmıştır.³¹⁵

Yeni Mersin’in 6 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında da Lehistan’da çıkarılan Kuriyer Varşavski gazetesinden alınan bir yazı “*Balkan Paktı*” başlığıyla verilmiştir. Oton Barbar imzalı makalede Balkan devletlerinin silahlanmaları ele alınmıştır. Buna göre Bulgaristan’da dâhil olmak üzere Balkan devletlerinin ordularını süratle silahlandırdıkları, ülke içerisinde yaptıkları askeri manevralarında başarılı oldukları ve antantı imzalayan devletlerin toplam 60 milyon kişilik bir ittifak meydana getirdiklerini içeren yorumlar aktarılmıştır. Yine burada söz konusu bu kuvvetin her geçen gün son teçhizatlı silahlarla artırıldığı belirtilmiştir. Yakın doğuda harp sanayisini geliştiren, harp aletlerini kendi eliyle yapan ve deniz tezgâhları olan yegâne devletin Türkiye olduğu vurgulanmıştır. Balkan devletlerinin emniyetlerini sağlamak amacıyla silahlanmalarını artırdıkları şeklindeki yorumları aynen verilmiştir.³¹⁶

³¹⁴ Yeni Mersin, 29 Haziran 1934.

³¹⁵ Yeni Mersin, 20 İkinci Teşrin 1934.

³¹⁶ Yeni Mersin, 6 İkinci Teşrin 1937.

2.1.3. Montrö Boğazlar Sözleşmesi

Lozan'da Çanakkale ile İstanbul Boğazlarından geçişi düzenleyen ve Boğazlar bölgesinin güvenliğine ilişkin maddeleri de içeren *Boğazlar Sözleşmesi* 14 Temmuz 1923'te imzalanmıştı.³¹⁷ Sözleşmenin maddelerinden birisine göre boğazların 15-20 km bölgesi silahlardan arındırılacaktı. Dönemin şartlarına göre savaş tehlikesinin uluslararası kontrollerle önlenebileceği ümidi ve silahların azaltılması düşünceleri Türkiye'nin bu sözleşmeyi kabul etmesine neden olmuştur.³¹⁸ Ancak sonraki süreçte silahlanma tüm hızıyla devam etmiş bu durum ülkeler arasında bir yarışa dönmüştür. Bunlara paralel olarak Türkiye dönemin şartlarının değişmesi nedeniyle Boğazlar Sözleşmesi'nde düzenleme yapılmasını istemiştir. Türk hükümeti bu isteği ilk olarak 1932'de Silahlanma konferansında ortaya atmıştır.³¹⁹ Daha sonra da yeri geldikçe uluslararası platformlarda bu isteğini yinelemiştir.

Yeni Mersin gazetesinde Türkiye'nin bu talebiyle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bunlardan ilki 21 Nisan 1935 tarihli nüshadan “*Uluslar Kurumu Konseyinde Dışişleri Bakanımız Boğazların Tahkimini İstedi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Burada Milletler Cemiyeti toplantısında Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Boğazların silahlandırılmasını istediği, Sovyet Rusya Dışişleri Bakanı Litvinof'un Türkiye'yi desteklediği ve Laval'ın bu konuda çekinmede olduğu aktarılmıştır.³²⁰

26 Haziran 1935 tarihli “*Boğazlar İş Gene Arsiulusal Bir Mesele Oluyor*” başlıklı haberde de Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ı Bükreş'te Sovyet Rusya elçisi ile Boğazları silahlandırma mevzusu üzerinde görüşmesinin İngiltere'de Fransa'da ve İtalya'da şiddetli reaksiyonlara yol açtığı yazılmıştır. Burada ayrıca Almanya'nın bu konuda Türkiye'ye karşı büyük bir sempati ile yaklaştığı belirtilmiştir.³²¹

Yine 17 Eylül 1935 tarihli nüshadaki “*Bizde Boğazları Kapayacağız*” başlıklı haberde Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Cenevre toplantısında mevcut antlaşmalar

³¹⁷ Turan, *Türk Devrim Tarihi III Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, 168.

³¹⁸ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2010)*, Der Yayınları, İstanbul, Haziran 2010, 759.

³¹⁹ Aptülâhat Akşin, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2019, 285.

³²⁰ *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1935.

³²¹ *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1935.

korunmazsa tehlikeler karşısında Türkiye'nin Boğazları kapatacağını açıkladığı aktarılmıştır.³²²

Benzeri bir haberde de Yeni Mersin'in 13 Birinci Teşrin 1935 tarihli sayısında rastlanmıştır. “*Boğazlar Durumu İhtimaller Karşısında Tedbir Almakta Tereddüt Etmeyeceğiz*” başlıklı haberde İtalya-Habeş savaşı ve Avrupa'nın gergin vaziyetleri göz önünde tutularak mecliste yapılan açıklamada ülkenin güvenliği için boğazların korunması yönünde gerekli tedbirlerin alınacağı aktarılmıştır.³²³

Bundan bir hafta sonra yayımlanan “*İngiltere Kabul Ederse Fransa Boğazların Kapanmasına Razi Olacak*” başlıklı haberde ise Tevfik Rüştü Aras'ın Paris'te Fransız Başbakanı Laval ile boğazlar meselesi hakkında görüştüğü bildirilmiştir. Görüşmelerde Fransa'nın İngiltere'den onay aldıktan sonra boğazların kapatılmasına razı olacağı belirtilmiştir.³²⁴

Türkiye'nin boğazlar hakkındaki isteklerinin yabancı basına da yansıdığı bilinmektedir. Bunların bir kısmı Yeni Mersin gazetesinde de yer bulmuştur. Bunlarda ilki gazetenin 2 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Boğazların Müdafası*” başlığıyla verilmiştir. Haberde “*Deutsche Wehr*” ismindeki Alman askeri mecmuasının Cumhuriyetin onuncu yıl dönümünde Sovyet Rusya ricalinin Ankara'yı ziyaret etmeleri münasebetiyle ortaya çıkan Boğazların müdafası meselesinin tarihçesi ve şimdiki durumu hakkında neşrettiği bir makale aktarılmıştır. Makalede, Sovyet Rusya'nın antlaşmalar yoluyla boğazları kontrolü altına alma girişimlerinde bulunduğu ve bu durumdan İngiltere ile Fransa'nın rahatsızlık duyduğu yönünde yorum yapılmıştır.³²⁵

Yeni Mersin'in 10 Haziran 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Boğazların Tahkimi İşİ Bulgarlarla İngilizler Bir Fikirde*” başlıklı haberde ise Sofya'da çıkarılan Novo Vreme gazetesinin yazısı yayımlanmıştır. Yazıda, Türkiye'nin Boğazları tamamen hâkimiyetine alınca dostu olan Sovyet Rusya ile birlikte Boğazlardan istifade edeceği konusuna değinilmiştir. Ancak boğazlar meselesinin sadece bu iki devlet için değil Karadeniz'e kıyısı olan devletlerin çıkarlarının da söz konusu olduğundan bahsederek Türklerin

³²² Yeni Mersin, 17 Eylül 1935.

³²³ Yeni Mersin, 13 Birinci Teşrin 1935.

³²⁴ Yeni Mersin, 27 Birinci Kanun 1935.

³²⁵ Yeni Mersin, 2 İkinci Kanun 1934.

Boğazları silahlandırması isteğinin ilgili devletlerin muhalefetine yol açacağı belirtilmiştir.³²⁶

Yeni Mersin'in 14 Haziran 1934 tarihli nüshasında ise “*Çanakkale Boğazı ve Bir Bulgar Gazetesinin Mütalaası*” başlığıyla Bulgaristan'ın Slovo gazetesinden alınan yazıya değinilmiştir. Yazıda, Lozan Konferansı'nda tespit edilen Boğazların serbestliği meselesinin Bulgaristan için büyük bir ehemmiyet teşkil ettiği, Ege Denizi'ne çıkamayan Bulgaristan'ın tek kapısının Çanakkale Boğazı olduğu ve buranın tam serbestisi yönünde ise politikanın gelecekte de devam etmesinden yana olduğu aktarılmıştır. Ayrıca yazıda Karadeniz'e kıyısı bulunan diğer devletlerin de barış çerçevesi içerisinde aynı haklardan yararlanarak serbestliğin sürdürülmesi hususu üzerinde önemle durdukları bildirilmiştir.³²⁷

Gazetenin 17 Temmuz 1934 tarihli nüshasında neşredilen “*Çanakkale'nin Tahkimi*” başlıklı haberde de New York Times gazetesindeki bir makale aktarılmıştır. Makalede Boğazların silahlandırılması meselesinin yeniden ortaya çıktığı konusu yazılmıştır. Boğazların statükosunun değiştirilmesi meselesinin İngiltere'yi rahatsız ettiği ve Lozan Antlaşması'ndan farklı olarak ayrı bir mukavele ile Çanakkale Boğazı'nın askerlerden arındırılmasının lazım geldiği iddia edilmiştir. Türkiye'nin Boğazların silahlandırılması için yürüttüğü çalışmalarda muvaffak olduğu, Sovyet Rusya, Fransa ve Balkan devletlerinin Türkiye'ye desteklerinin İngiltere'yi kuşkulandığı anlatılmıştır. Sovyet Rusya ile İngiltere arasındaki olası bir savaş durumunda Türkiye'nin Sovyet Rusya'yı destekleyebileceği ihtimali ile İngiltere'nin boğazların silahlanmasını reddettiği şeklindeki bilgilere yer verilmiştir.³²⁸

25 Haziran 1935 tarihinde yayımlanan “*Dışarıda Türkiye: Türkiye ve Çanakkale*” başlıklı haberde de Bükreş Daily Telegraph'da neşredilen bir makale ele alınmıştır. Buna göre 20 Haziran'da Bükreş'te toplanacak Balkan Antantı'nda Türkiye'nin Boğazları silahlandırma meselesini ele alınacağına değinilmiştir. Lozan Antlaşması'nın men ettiği silahları Türkiye'nin yeniden isteyemeyeceği belirtilerek Balkan Antantı devletlerinin Türkiye'nin taleplerini onaylayabileceği yorumunda bulunulmuştur. Yazıda ayrıca bir miktar sahil bataryaları konuşlandırma, Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki parçasına ve

³²⁶ Yeni Mersin, 10 Haziran 1934.

³²⁷ Yeni Mersin, 14 Haziran 1934.

³²⁸ Yeni Mersin, 17 Temmuz 1934.

Boğaza giden yollarına asker yerleştirme, sahilde yeraltı torpil kovanları tesisi, belirli miktarda denizaltı gemileri üssü koruma, iki deniz ve kara uçak karargâhı kurmaya hakkı olduğu yazılmıştır.³²⁹

5 Nisan 1936 tarihinde yayımlanan “*Boğazların Tahkimi Bir Atina Gazetesi İtalya’dan Endişe Ettiğimizi Yazıyor*” başlıklı haberde ise Atina’da Proiya gazetesinde çıkan bir makale aktarılmıştır. Buna göre Almanya’nın Versay Antlaşması’nın askeri hükümlerini ihlal etmesini fırsat bilen Türkiye’nin Boğazların silahlandırılmasını istediği ifade edilmiştir. Sovyet Rusya ile dostluk müzakeresi yapan Türkiye’nin Karadeniz’deki tehdit unsurunu kaldırdığı ancak On iki Ada’da bulunan İtalya’nın tehlike arz ettiği vurgulanmıştır. Bu durum göz önüne alındığında Türkiye’nin her fırsatta Cenevre’de bu konuyu açtığı hatırlatılarak antlaşma maddelerinin değiştirilmesi isteğinin başka devletlere cesaret vereceğin için tehlikeli bir vaziyetin oluşabileceği bildirilmiştir.³³⁰

Diğer taraftan Türkiye aynı günlerde ülke savunması ve güvenliği için Boğazlar Sözleşmesi’ni imzalayan devletlere bir nota göndermiştir.³³¹ Yeni Mersin gazetesinin 17 Nisan 1936 tarihli nüshasında bu notayla ilgili Necip Ali Küçüka imzasıyla kaleme alınan bir yazı yayımlanmıştır. “*Boğazlar Rejimi*” başlığı verilen yazıda Türkiye’nin dünya barışını her zaman göz önünde bulundurduğu ve antlaşmalara bağlı kaldığına değinilerek Boğazlar Meselesi üzerinde durulmuştur. Türkiye’nin kendi içinde gelişmeye çalıştığı, verilen notanın yurdun emniyetini sağlama amacı güttüğü anlatılmıştır. Dünya devletlerinin silahlanmayı artırmasına paralel olarak yurdun emniyeti demek olan Boğazların silahlardan arındırılmasının sakıncalı olduğu belirtilmiş, barış vadeden devletlerin Milletler Cemiyeti’nden ayrılarak antlaşmalara aykırı davrandığı. Türkiye’nin öne sürdüğü nota tetkik edilirken bu hususların göz önüne alınarak hakkaniyete uygun davranılması istenmiştir.³³²

Bunlarla birlikte Türkiye’nin gönderdiği notanın dış basındaki yankıları da Yeni Mersin gazetesinin sütunlarına taşınmıştır. Mesela, bunlardan ilki 14 Nisan 1936 tarihli nüshada yer alan “*Boğazlar Hakkındaki Teklif Avrupa’da Sempatî İle Karşılandı*” başlıklı haberdur. Haberde Almanya’nın Ren bölgesindeki hareketi tarzına kıyasla Türkiye’nin

³²⁹ Yeni Mersin, 25 Haziran 1935.

³³⁰ Yeni Mersin, 5 Nisan 1936.

³³¹ Akşin, *Atatürk’ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, 288.

³³² Yeni Mersin, 17 Nisan 1936.

boğazların statüsünün yeniden düzenlenmesi hakkında verdiği teklif Avrupa’da sempati ile karşılandığı bilgisi verilmiştir.³³³

Bir diğeri ise 16 Nisan 1936 tarihli nüshada yer alan “*Dünya Matbuatı Notamız Etrafında Müsait Neşriyat Yapıyor*” başlıklı haberdır. Haber, İzvestiya’ya göre Sovyet Rusya’nın Lozan Antlaşması’ndaki tutumuna devam ederek Türkiye’yi desteklediği hususu aktarılmıştır. Daily Telgraph ise Türkiye’nin dünya barışına candan bağlı olduğunu beyan etmiş, Ertuval Fransız gazetesi de Türkiye’nin Avrupa ve Asya sınırlarında medeniyetin muhafızı konumunu sürdürdüğünü ifade ederek Türkiye’nin boğazlar meselesinde müşkülata uğramayacağı belirtilmiştir. Yine İran gazetelerinin Türk notasının uygun olduğu şeklindeki görüşleri de Yeni Mersin gazetesinde önemli ölçüde yer tutmuştur.³³⁴

Bunlarla birlikte Belgrat’ta çıkarılan Vreme gazetesinde Yugoslavya’nın Türkiye müttefiki olması nedeniyle Türk notasını uygun karşıladığı şeklindeki bir haber de Yeni Mersin’in 17 Nisan 1936 tarihli nüshasında “*Notamız Yugoslavya’da Çok İyi Karşılandı*” başlığıyla verilmiştir.³³⁵

Aynı şekilde Moskova’da çıkarılan Pravda gazetesinin bir haberi de “*Notamız Etrafında Dünya Matbuatı Hararetli Neşriyat Yapıyor*” başlığıyla Yeni Mersin’in 18 Nisan 1936 tarihli nüshasında yerini almıştır. Habere göre dünya devletleri arasında meydana gelen olaylar anlatıldıktan sonra Türkiye’nin notasının güvelliğini sağlama amaçlı olduğu vurgulanarak Türkiye’nin kanuni yollar ile meseleyi çözmeye çalıştığı bildirilmiştir. Böylece Akdeniz ile Karadeniz’in güvenliğinin kurulacağı belirtilmiştir.³³⁶

Diğer taraftan dünya basınındaki yazılara cevap niteliğindeki haber ve yazıların da Yeni Mersin gazetesinde yer bulduğu olmuştur. Gazetede 26 Nisan 1936 tarihli nüshada Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan “*Dünyayı Dinledikten Sonra*” başlıklı yazıda Türkiye’nin notasının dünya basınında olumlu karşılandığı yazılmıştır. Yazının devamında boğazlar meselesinin tarihçesi verilmiş ve Türkiye’nin bu işte de başarılı olacağı belirtilmiştir.³³⁷

³³³ Yeni Mersin, 14 Nisan 1936.

³³⁴ Yeni Mersin, 16 Nisan 1936.

³³⁵ Yeni Mersin, 17 Nisan 1936.

³³⁶ Yeni Mersin, 18 Nisan 1936.

³³⁷ Yeni Mersin, 26 Nisan 1936.

Yine 13 Haziran 1936 tarihli nüshada Ş. H. Gökmen imzasıyla yayımlanan “*Akdeniz’in Korkusuz Devleti: Türkiye*” başlıklı yazıda ise Köln’de Tzeitung’un Türkiye’nin Boğazlar Meselesi hakkında neşrettiği bir yazı eleştirilmiştir. Burada Türkiye’nin dünyanın vaziyeti karşısında korktuğu ve İngiltere’ye güvenmediği gerekçesiyle Boğazların silahlandırılmasını istediği ifade edilmiştir. Bu yazının eleştirisinde ise Türkiye’nin Akdeniz’in en güçlü devletlerinden biri olduğu ve kendisini muhafaza edecek vaziyette bulunduğu kaydedilmiştir.³³⁸

Bunlardan başka Türk notasına devletler tarafından cevap verildiği bildirilen “*Notamıza Müspet Cevaplar Gelmeye Başladı*” manşetli ve “*Notamız İngiltere Avam Kamarasında Alkışlarla Karşılandı*” başlıklarıyla gazetenin 19 Nisan-24 Nisan 1936 tarihlerinde yer bulan yazılarda ise İngiltere ve Sovyet Rusya’nın müzakerelere bir an önce başlanmasını istedikleri neşredilmiştir.³³⁹

Nihayetinde Lozan Antlaşması’nı imzalayan devletlerin Boğazlar meselesinin çözülmesi için 25 Haziran’da İsviçre’nin Montrö şehrinde toplanmasına karar verilmiştir.³⁴⁰ Montrö’de toplanacak komisyonun kalacağı otelde hazırlıkların yapıldığı, konferansa katılacak heyette bulunacak şahısların adları ve heyetin yola çıktığı haberleri Yeni Mersin gazetesinin 5 Haziran, 14 Haziran ve 19 Haziran 1936 tarihli nüshalarında verilmiştir.³⁴¹

Bunun üzerine konferansın Montrö’de açıldığı ve katılan devletlerin dünyanın aldığı vaziyet karşısında Türkiye’nin isteğini haklı buldukları haberleri “*Boğazlar Konferansı Açıldı*”, “*Boğazlar Konferansındaki Umumi Hava Tamamen Lehimize*” başlıklarıyla gazetenin 24 ve 25 Haziran 1936 tarihli nüshalarında yer almıştır.³⁴² Yine bütün delegelerin Türk tezinin kabul edilmesini istedikleri ve gemilerin geçmesi meselesinin görüşüldüğü bilgileri ise “*Montrö’de Gemilerin Geçmesi Meselesi Tetkik Edildi*” başlığıyla Yeni Mersin’in 26 Haziran 1936 tarihli nüshasından bildirilmiştir.³⁴³ Ayrıca Boğazlar Konferansı’ndaki müzakereler Yeni Mersin’in 27 Haziran 1936 tarihli nüshasında yer bulmuştur.³⁴⁴ Müzakerelere ara verildiği haberi ise gazetenin 27 Haziran

³³⁸ Yeni Mersin, 13 Haziran 1936.

³³⁹ Yeni Mersin, 19 Nisan 1936; Yeni Mersin, 24 Nisan 1936.

³⁴⁰ Yeni Mersin, 14 Mayıs 1936.

³⁴¹ Yeni Mersin, 5 Haziran 1936; Yeni Mersin, 14 Haziran 1936; Yeni Mersin, 19 Haziran 1936.

³⁴² Yeni Mersin, 24 Haziran 1936; Yeni Mersin, 25 Haziran 1936.

³⁴³ Yeni Mersin, 26 Haziran 1936.

³⁴⁴ Yeni Mersin, 27 Haziran 1936.

1936 tarihli nüshasına “*Boğazlar Konferansının Toplantısı Tehir Edildi*” başlığıyla yansımıştır.³⁴⁵

“*Türk Milleti Boğazlar Meselesinde Çok Titiz Bir Hassasiyete Sahiptir*” başlığıyla 28 Haziran 1936 tarihinde yayımlanan haberde konferansta şimdiye kadar Boğazların silahlandırılması işi, Türkiye’nin boğazlardaki emniyeti ve savaş gemilerinin Boğazlardan geçmeden evvel Türkiye’ye haber vermesi gibi konular üzerine müzakereler yapıldığı bilgisi aktarılmıştır.³⁴⁶ Konferansın Ankara’da takip edildiği bilgisi ise “*Montrö-Ankara*” başlığıyla Yeni Mersin’in 30 Haziran 1936 tarihli nüshasında okuyucunun bilgisine sunulmuştur. Haberin devamında dünya barışını yaşatmak için boğazların emniyet altına alınmasının önemi vurgulanmıştır.³⁴⁷

Ara verilen müzakerelere tekrar başlanmış olması ise gazetenin 7 Temmuz 1936 tarihli nüshasında “*Boğazlar Konferansı Hafta Sonu Bitiyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Tevfik Rüştü Aras, Litvinof, Eden, Delbos arasında yeni sözleşmeyle ilgili toplantıların devam ettiği bildirilmiştir.³⁴⁸

Gazetenin 17 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Montrö Konferansında Uzlaşmaya Varıldı*” manşetli haberde Montrö Boğazlar Konferansı’nda uzlaşma sağlandığı açıklanmış ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras’ın konferanstaki konuşması neşredilmiştir.³⁴⁹

Montrö Boğazlar Sözleşmesi’nin imzalandığı haberi ise gazetenin 21 Temmuz 1936 tarihli nüshada “*Heyecanla Beklediğimiz Neticeyi Aldık*” manşetiyle yazılmıştır. Haberde Türkiye’nin hukuki çerçeveden ele aldığı bu sözleşme ile barış taraftarı olduğunu bir kez daha ispatladığı, imzalanan sözleşmenin inkılapların eseri olduğu belirtilmiştir.³⁵⁰

Sözleşmenin imzalanmasıyla resmi tebliğ bundan iki gün sonraki nüshada şu şekilde aktarılmıştır: “*Çanakkale ve İstanbul boğazları muntikasında şimdiye kadar*

³⁴⁵ Yeni Mersin, 27 Haziran 1936.

³⁴⁶ Yeni Mersin, 28 Haziran 1936.

³⁴⁷ Yeni Mersin, 30 Haziran 1936.

³⁴⁸ Yeni Mersin, 7 Temmuz 1936.

³⁴⁹ Yeni Mersin, 17 Temmuz 1936.

³⁵⁰ Yeni Mersin, 21 Temmuz 1936.

*mevcut olan gayri askeri muntika kaldırılmış ve bu muntika Türk ordusu tarafından 21 Temmuz 1936 Salı günü öğleye kadar fiilen işgal olunmuştur.*³⁵¹

Yeni Mersin'in 1 Ağustos 1936 tarihli nüshasında sözleşmenin tetkik edilmek üzere dışişleri ve müdafaa encümenlerine gönderildiği, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın Çanakkale Boğazı'nın her iki sahilinde askeri kıtaatı teftiş ettiği haberleri verilmiştir.³⁵² Ayrıca Başbakan İsmet İnönü'nün Boğazlar Sözleşmesiyle ilgili Mecliste verdiği nutuk gazetede halkın bilgisine sunulmuştur.³⁵³ Sözleşmenin uygulanmasına başlandığı ve Boğazlar komisyonunun işlerine son vererek yerini Türk komisyonuna bıraktığı haberi gazetenin 12 Eylül 1936 tarihli nüshasında “*Boğazlar Komisyonu İşlerine Nihayet Verdiğini Milletler Cemiyetine Bildirecek*” başlığıyla yayımlanmıştır.³⁵⁴ Yine Boğazlarda havadan ve denizden geçilecek yolların kati şekilde tespit edildiği bilgisi ve güzergâhları da gazetenin 22 Eylül 1936 ve 28 Mart 1937 tarihli nüshalarında verilmiştir.³⁵⁵

Gazetede sözleşmenin imzalanmasıyla ilgili Mersin halkının tepkisine de yer verilmiştir. Mesela, 21 Temmuz 1936 tarihli nüshada yer alan “*Dün Gece Mersin Ayaklanmış Bir Şehir Manzarası Halinde Montrö Zaferini Karşıladi*” başlıklı haberde Montrö konferansını titizlikle takip eden Mersin halkının Sözleşmenin saat 24'te imzalanacağı haberi üzerine sokaklara döküldüğü, belediye bahçesinin süslendiği ve halkın “*Antlaşma imzalandı*” haberini duyana kadar meydanda beklediği bildirilmiştir. Haberin devamında Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu'nun sözleşmenin imzalanmasına dair telgrafi okuması üzerine halkın coşkun tezahüratlar yaptığı ve Mersin'de şenlik yapılacağı da aktarılmıştır. Şenlik programı gazetede neşredilmiştir.³⁵⁶

Ertesi günkü nüshada yer alan bir haberde Mersin'in bayraklarla donatılarak gece ışıklandırıldığı, saat 18.00'de Cumhuriyet alanında toplanıldığı, saat 20.00'de fener alayı yapıldığı, saat 21.00'de halkevinde kutlama olduğu belirtilmiştir. Haberin devamında Tarsus halkının sinema binası önünde toplandığı ve şenlikler yaptığı bildirilmiştir.³⁵⁷

³⁵¹ *Yeni Mersin*, 23 Temmuz 1936.

³⁵² *Yeni Mersin*, 1 Ağustos 1936.

³⁵³ *Yeni Mersin*, 4 Ağustos 1936.

³⁵⁴ *Yeni Mersin*, 12 Eylül 1936.

³⁵⁵ *Yeni Mersin*, 22 Eylül 1936; *Yeni Mersin*, 28 Mart 1937.

³⁵⁶ *Yeni Mersin*, 21 Temmuz 1936.

³⁵⁷ *Yeni Mersin*, 22 Temmuz 1936.

Bundan sonraki günlerde Direktör Nahid Cemal'in antlaşma hakkındaki konuşması ve devlet erkânlarına gönderilen telgraflar da gazetede neşredilmiştir.³⁵⁸

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinde “*Montrö'den Akisler*” başlığı ile bir de köşe açılmıştır. Bu köşede konferans müzakerelerinin devam ettiği süreçte yabancı mecmuaların neşrettikleri yazılara yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 1 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*İyi Asker Olan Türkler Yarı Yoldan Dönmeyecekler*” başlığında Boğazlar meselesi hakkında Le Journal gazetesinde Saint Briice imzasıyla kaleme alınan bir makale neşredilmiştir. Burada Boğazlar Meselesi'nde Türkiye'nin nasıl bir yol izleyeceği konusu ele alınmıştır. Türkiye'nin Boğazların silahlandırılması işinden çok boğazlardan geçirilecek savaş gemileri ve uçakları hakkındaki görüşmelerinin çatallaşacağı belirtilmiştir. Büyük devletlerin eski emperyalist düşüncelerine devam etmeleri durumunda konferansın zorlaşacağı da vurgulanmıştır.³⁵⁹

Yine gazetenin 2 Temmuz 1936 tarihli nüshasında “*Hukuk Talepleri Diplomat Namzetleri İçin Mükemmel Bir Müsabaka Mevzuudur*” başlığında Paris-Soir gazetesinde Marcel Pantet imzasıyla kaleme alınan makaleye yer verilmiştir. Makalede, büyük devletlerin Boğazlar üzerindeki emellerinden bahsedilerek Fransa'nın Türk tezini destekleyeceği belirtilmiştir.³⁶⁰

4 Temmuz 1936 tarihli nüshada yayımlanan “*Boğazlar Konferansı ve İtalya*” başlıklı haberde ise Paris'te çıkarılan Republic gazetesinde kaleme alınan bir makale neşredilmiştir. Buna göre Boğazlar Konferansı'nda ortaya çıkan teknik mesele ile politik meseleye değinilmiştir. Teknik meselenin Türkiye'nin Boğazları silahlandırmasının savaş gemilerinin geçişlerinin sınırlandırılması isteğidir. Türkiye'nin Boğazların silahlandırılması yönündeki talebine izin verildiği belirtilmiş ama savaş gemilerinin geçişi konusunda ayrılıkların ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Savaş gemilerinin tonajı ve geçişi için her devletin kendi menfaatini düşündüğü vurgulanmıştır. Politik mesele ise İtalya'nın Boğazlar işinde çıkarına uygun hareket etmesidir. Bu olasılığının yüksek olduğu aktarılmıştır.³⁶¹

³⁵⁸ Yeni Mersin, 23 Temmuz 1936; Yeni Mersin, 24 Temmuz 1936.

³⁵⁹ Yeni Mersin, 1 Temmuz 1936.

³⁶⁰ Yeni Mersin, 2 Temmuz 1936.

³⁶¹ Yeni Mersin, 4 Temmuz 1936.

Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin imzalanmasından sonraki süreçte Yeni Mersin gazetesinde kaleme yazılar da oldukça fazladır. Bunların ilki Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan “*Montrö'den Çıkan Neticeler*” başlıklı yazıdır. Burada, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin hukuki neticelerinin yanı sıra uluslararası moral bakımından geniş bir portresinin olduğu izah edilmiştir. Yazının devamında sözleşme ile Milletler Cemiyeti'nin olgunlaştığının ispat edildiği belirtilmiş, sözleşmeyi imzalayan devletlerin milli menfaatlerinden fedakârlık ederek ahlaki bir örnek sergiledikleri, insanlık ve medeniyet davasında zafer kazandıkları belirtilmiştir. Yine yazıda sözleşmenin cumhuriyetin Türk milletine armağanı olduğu şeklindeki yoruma yer verilmiştir.³⁶²

Gazetede 6 Ağustos 1936 tarihli nüshasında Kemal Ünal imzasıyla kaleme alınan “*Yeni Vazifelerimiz*” başlıklı yazıda Türkiye'nin zafer kazandığı Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nden sonra ülkenin yeni bir safhaya girdiği ve ülkenin daha hızlı gelişmesi için yeni vazifelerin yer alacağı anlatılmıştır.³⁶³

Gazetede yabancı basında konuya dair çıkan haberlere ve yazılara da yer verilmiştir. Şöyle ki, 24 Temmuz 1936 tarihli nüshada neşredilen “*Türkiye Tebrike Layıktır*” başlığında Morning Post'tan alınan makale yer almıştır. Burada Türkiye'nin barışçıl bir politika gözetmesinin neticesi olarak Boğazlar Sözleşmesi'ni hak ettiği anlatılmıştır. Almanya ve İtalya'nın bu antlaşmadan hoşnut olmadıkları ima edilmiş ve izledikleri politikanın doğru olmadığı ifade edilmiştir.³⁶⁴

Sofya'da çıkarılan La Patole Bulgare isimli gazetede neşredilen bir yazı gazetenin 24 Temmuz 1936 tarihli nüshasında “*Yeni Mukavelename Hakkında Bir Bulgar Gazetesi Ne diyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Boğazlar Sözleşmesi'nin Karadeniz'e sahilleri olmayan devletlerin zararına olacağı kaydedilmiştir. Boğazların uluslararası statüsü olması nedeniyle yeni sözleşmeni uzun süreli olmayacağı ve şartlara göre yeni sözleşmelerin yapılacağı belirtilmiştir. Büyük devletlerinin menfaatleri doğrultusunda sözleşmenin uzun ya da kısa vadeli olacağı da vurgulanmıştır.³⁶⁵

Bunlarla birlikte Yeni Mersin'in 25 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Daily Telgraf Gazetesi Bir Baş Makalesinde Atatürk Türkiye'si Abdülhamit ve*

³⁶² Yeni Mersin, 24 Temmuz 1936.

³⁶³ Yeni Mersin, 6 Ağustos 1936.

³⁶⁴ Yeni Mersin, 24 Temmuz 1936.

³⁶⁵ Yeni Mersin, 24 Temmuz 1936.

Halife Türkiye'si Değildir” başlıklı yazıda Boğazlar Sözleşmesi ile Sovyet Rusya’nın belirli miktarda savaş gemisi çıkarmasının Japonya’yı rahatsız ettiği, Almanya’nın ise Avrupa’nın kendisine karşı cephe aldığı düşüncesi içerisinde olduğu kaydedilmiştir. Yazının devamında Türkiye’yi asırlardır ölmeye yüz tutmuş hasta adamın iyileşerek Anadolu’nun kuvvetli adamı olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ayrıca Atatürk Türkiye’sinin Abdülhamit ve halife Türkiye’si olmadığını beyan edilmiştir.³⁶⁶

İzvestiya gazetesinin sözleşme hakkında yazdığı bir makale gazetenin 26 Temmuz 1936 tarihli nüshasında “*İzvestiya Gazetesi Mühim Bir Makale Neşretti*” başlığıyla yer almıştır. Makalede, Sovyet Rusya’nın barış politikasını gözettiği, sözleşmenin yapılması için Milletler Cemiyeti’ni desteklediği açıklanmıştır. Yine Almanya’nın bu sözleşmeden hoşnut olmadığına ve Türkiye’ye hâkim olamadığına değinilmiştir.³⁶⁷

Gazetenin 29 Temmuz 1936 tarihli nüshasında da “*Balkan Antantı Montrö’den Çok Kuvvetli Olarak Çıktı*” başlığıyla neşredilen bir haberde ise Lecko de Belgrat gazetesinden alınan bir makaleye yer verilmiştir. Makalede, Montrö Boğazlar Sözleşmesi’nin Türkiye’nin muvaffakiyetiyle neticelendiği belirtilmiş ve sözleşmenin Balkan Antantı’nın da bir zaferi olduğu vurgulanmıştır.³⁶⁸

5 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshada “*Montreux Mukavelesi*” başlığıyla yayımlanan bir yazı da Illustrierte Zeitung adlı Alman gazetesinden alınmıştır. Yazıda, Montrö Boğazlar Sözleşmesi’nin bazı maddelerinin Almanya’nın aleyhine olduğu açıklanmıştır. Türkiye bu sözleşme ile savaş zamanında Boğazları kontrolü altına alacağı ve güçlü bir statüye sahip olduğu yazılmıştır.³⁶⁹

İtalya’da çıkarılan La Gazetta Del Popolo gazetesinde Türkiye-İtalya ilişkileri ele alınmıştır. Yeni Mersin’in 16 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Türkiye-İtalya Bir İtalyan Gazetesinin Dikkate Değer Makalesi*” başlığıyla neşredilen makalede İtalya’nın Türkiye’ye iyi ilişkiler beslediğinden bahsedilmiştir. Makalenin devamında iki devletin ikili görüşmelerle Montrö Sözleşmesi’ni tetkik etmeleriyle dostluk ilişkilerinin daha çok ilerleyeceği belirtilmiştir.³⁷⁰

³⁶⁶ Yeni Mersin, 25 Temmuz 1936.

³⁶⁷ Yeni Mersin, 26 Temmuz 1936.

³⁶⁸ Yeni Mersin, 29 Temmuz 1936.

³⁶⁹ Yeni Mersin, 5 Birinci Teşrin 1937.

³⁷⁰ Yeni Mersin, 16 İkinci Kanun 1937.

Bundan birkaç gün sonra ise İtalya'nın Montrö Sözleşmesi'ne dâhil olması için temaslarda bulunulması kararı verildiği ve çalışmalara başlandığı aktarılmıştır.³⁷¹ Sonunda İtalya'nın Boğazlar Sözleşmesi'ne iştirak ettiği haberi gazetenin 5 Mayıs 1938 tarihli nüshasında “*İtalya Boğazlar Antlaşmasına İştirak Etti*” başlığıyla yayımlanmıştır.³⁷²

2.1.4. Sadabat Paktı

İtalya'nın Habeşistan'ı işgali ile Doğu Akdeniz'de ortaya çıkan İtalyan tehlikesi Türkiye'yi Orta Doğu'daki devletlerle bir takım savunma tedbirleri almaya sevk etmiştir. Bunun için çalışmalara başlanmış ve 2 Ekim 1935'te Cenevre'de Türkiye, İran ve Irak arasında üçlü bir antlaşma parafe edilmiştir.³⁷³ Bu Paktın yanı sıra Afganistan ile görüşmelere girilmiş ve Doğu Paktı'nın kurulması amaçlanmıştır. Tüm bu gelişmeler Yeni Mersin gazetesine de yansımıştır. Mesela, gazetenin 16 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Afgan Dış Bakanı Gazetecilerle Konuştu*” başlıklı haberde Ankara'yı ziyarete gelen Afganistan Dışişleri Bakanı Muhammed Han'ın İstanbul gazetelerine verdiği beyanat aktarılmıştır. Buna göre Türkiye, Afganistan, İran ve Irak arasında yapılacak olan Âdem-i Tecavüz Paktı'nın esaslarında ortak birliğin sağlandığını söylediği ve bu pakt ile dört devletin dostane ilişkilerinin artıracaklarını ve yakın tarihte imzalanacağını belirttiği aktarılmıştır.³⁷⁴

Yeni Mersin gazetesinde “*Doğu Paktı*” olarak nitelenen Sadabat Paktı ile ilgili neşredilen başka haberler de vardır. Mesela, 25 Temmuz 1936 tarihli nüshada yer alan “*Irak Hariciye Nazırı Beyrut'ta Beyanatta Bulundu*” başlıklı bir haberde Irak Dışişleri Bakanı Nuri Sait Beyrut'ta çıkarılan Savt'ül Ahrar gazetesine verdiği beyanat aktarılmıştır. Beyanatta Türkiye, İran, Afganistan, Irak arasında Cenevre'de alınan kararlar sonucu doğu paktının kurulması için antlaşma imzalanacağı belirtilmiştir.³⁷⁵

30 Ağustos 1936 tarihli nüshada verilen “*Irak Veziri Türkiye-Irak-İran-Afgan İttifakından Bahsetti*” başlıklı bir haberde Irak Dışişleri Bakanı Nuri Said Paşa'nın Beyrut'ta gazetecilere verdiği beyanatı hakkındaki bilgiler aktarılmıştır. Buna göre

³⁷¹ Yeni Mersin, 29 İkinci Kanun 1937.

³⁷² Yeni Mersin, 5 Mayıs 1938.

³⁷³ Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995), Alkım Yayınevi, İstanbul, Nisan 2012, 426-427.

³⁷⁴ Yeni Mersin, 16 İkinci Kanun 1936.

³⁷⁵ Yeni Mersin, 25 Temmuz 1936.

Türkiye-İrak-İran-Afganistan arasında Cenevre’de hazırlanan antlaşmanın imzalanacağı ve dört devletin dışişleri bakanlarının Bağdat’ta toplanacakları yazılmıştır.³⁷⁶

Türkiye, İran, Irak, Afganistan dışişleri bakanlarının Cenevre’de Milletler Cemiyeti toplantısına iştirak edecekleri bildirilen bir haber de 10 Eylül 1936 tarihinde “*Akdeniz’den Himalaya Eteklerine Uzanan Dostluk*” başlığıyla Yeni Mersin’de yerini almıştır. Haberin içeriğinde dört devletin doğu paktı için çalışmalar yapacakları belirtilmiştir. Ayrıca Doğu paktının imzalanmasıyla Akdeniz’den Himalaya dağlarına kadar dostluk ve barışın sağlanacağı vurgulanmıştır.³⁷⁷

Gazetenin 3 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında dört devlet arasında yapılan çalışmalar sonucu Doğu Paktı’nın Türkiye-İrak-İran-Afganistan arasında Tahran’da imzalanacağı haberi “*Türkiye-İran-Afganistan-İrak Muahdesi*” başlığıyla duyurulmuştur.³⁷⁸

Gazetenin 28 Şubat 1937 tarihli nüshasındaki “*Şark Paktı*” başlıklı bir haberde de Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras’ın Mart ayı sonunda Bağdat üzerinden Tahran’a geçeceği ve burada Türkiye, Irak, İran, Afganistan arasında Doğu Paktı’nın imzalanacağı duyurulmuştur.³⁷⁹

Yine gazetenin 12 Mart 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Dost Irak’ın Ankara Elçisinin Beyanâtı: Asya Paktının Yaz İçinde İmzalanması Muhtemel*” başlıklı haberde ise Irak’ın Ankara Elçisi Naci Şevket’in Doğu Paktı’yla ilgili beyanatına yer verilmiştir. Beyanatta paktın iki yıl önce dört devletin dışişleri bakanları tarafından hazırlandığı açıklanarak antlaşmanın Tahran’da imzalanacağı ifade belirtilmiştir.³⁸⁰

Nihayetinde üç devletin Dışişleri Bakanları Tahran’a hareket etmiştir. Türkiye Dışişleri Bakanının Tahran’a vardığı ve coşkun tezahürlerle karşılandığı haberi gazetenin 30 Haziran 1937 tarihli nüshasında “*Hariciye Vekilimiz Tahran’da*” başlığıyla neşredilmiştir.³⁸¹ Tahran’da Sadabat Sarayı’nda Türkiye-İrak-İran-Afganistan Dışişleri Bakanlarının yaptığı görüşmeler sonucu 8 Temmuz 1937 tarihinde “*Saldırmazlık*

³⁷⁶ Yeni Mersin, 30 Ağustos 1936.

³⁷⁷ Yeni Mersin, 10 Eylül 1936.

³⁷⁸ Yeni Mersin, 3 Birinci Kanun 1936.

³⁷⁹ Yeni Mersin, 28 Şubat 1937.

³⁸⁰ Yeni Mersin, 12 Mart 1937.

³⁸¹ Yeni Mersin, 30 Haziran 1937.

Antlaşması” imzalanmıştır.³⁸² Bu haber Yeni Mersin gazetesinin 10 Temmuz 1937 tarihli nüshasında “*Şark Pakı*” başlığıyla verilmiştir. Haberin devamında antlaşmanın Tahran’da imzalandığı ve Pakın dört devlet arasındaki dostluğu ile barışı geliştirdiği belirtilmiştir. Ayrıca bu antlaşmayla taraftar devletlerin emniyet, bayındırlık gibi alanlarda işbirliği içerisinde girecekleri vurgulanmıştır.³⁸³

Paktın içeriğı ise 11 Temmuz 1937 tarihli nüshada “*Şark Pakı Tahran’da İmzalanan Pakın İhtiva Ettiğı Esaslar*” başlığıyla yayımlanmıştır.³⁸⁴

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinde Doğı Pakı’na yönelik yazılara da yer verilmiştir. Mesela, 22 Nisan 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Türkiye-İran*” başlıklı imzasız bir yazıda Türkiye-İran arasında imzalanan antlaşmalarla dostluk ilişkilerinin geliştirildiğı ve Doğı Pakı’nın imzalanmasıyla da barışın kesin olarak sağlanacağı yorumu aktarılmıştır.³⁸⁵

Gazetede özellikle Doğı Pakı’yla ilgili dış basında neşredilen haberlere ve yazılara da yer verilmiştir. Mesela, “*Asya Pakı ve Pan Arabizm*” başlığıyla verilen 30 Mart 1937 tarihli bir haberde Irak basınında Doğı Pakı’nın siyasi, ekonomik, coğrafi esaslar üzerine kurulduğu ve Pan-Arap hareketinin nihai bir ürünü olduğu belirtilmiştir.³⁸⁶

9 Mayıs 1937 tarihinde yayımlanan “*Bir Fransız Gazetesinin İddiası*” başlıklı haberde de Fransa’da neşredilen Le Temps gazetesinin makalesine yer verilmiştir. Makalede; Türkiye, İran, Irak, Afganistan arasında imzalanacak Doğı Pakı’nın Arap birliğı ile Kemalist Türkiye’nin birleştiğı vurgulanmıştır. Yazının devamında Irak’ta İngiltere ile Türkiye arasında nüfuz mücadelesinin yapıldığına değinilmiştir.³⁸⁷

Bununla birlikte 9 Temmuz 1937 tarihinde çıkan nüshadaki “*Asya Pakı ve İngiltere*” başlıklı haberde de Brüksel’de çıkan L’Independance Belge gazetesinden bir makale aktarılmıştır. Makalede, Türkiye’nin Doğı Pakı’nın kurulması için gösterdiği gayretlere değinilerek İngiltere’nin bu pakı desteklediğı yazılmıştır. İngiliz gazetelerinin pakla yakından ilgilendikleri, Doğı Pakı ile yakın doğuda sükûnetin tesis edileceğı

³⁸² Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2010)*, 767.

³⁸³ *Yeni Mersin*, 10 Temmuz 1937.

³⁸⁴ *Yeni Mersin*, 11 Temmuz 1937; Ayrıntılı bilgi için bkz. Tahsin Ünal, *Türk Siyasi Tarihi (1700-1958)*, Kutluğ Yayınları, İstanbul, 1974, 592.

³⁸⁵ *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1937.

³⁸⁶ *Yeni Mersin*, 30 Mart 1937.

³⁸⁷ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1937.

açıklanmıştır. Doğu Paktı'nı imzalayan devletlerin Türkiye'nin reform hareketlerini örnek aldıkları beyan edilmiş ve paktın barışa katkı sağlayacağına değinilmiştir.³⁸⁸

Diğer taraftan 14 Temmuz 1937 tarihinde yayımlanan nüshadaki “*Türkiye ve Asya Paktı*” başlıklı haberde ise Slavo’da neşredilen ve Hr. Silyanof imzasıyla kaleme alınan makaleye yer verilmiştir. Makalede, Türk diplomasisinin faaliyetlerinin günden güne genişlediği, Türkiye'nin sınırlarını güvence altına almak için çalışmalar yaptığı vurgulanmıştır. Ayrıca Türkiye'nin diplomaside barış ve güven davasını güttüğü, boğazlar ile sancak meselesini hallettiği, Irak ve İran'ın Türkiye'deki ıslah hareketlerini örnek aldıkları, Doğu Paktı ile dört devletin sınır emniyetlerini sağlamalarının yanı sıra dostluk ilişkilerini genişlettikleri belirtilmiştir. Yine Doğu Paktı'nın Milletler Cemiyeti'nin esaslarına uygun olduğu, İngiltere ve Sovyet Rusya'nın Pakta olumlu baktığı anlatılmıştır.³⁸⁹

Bir diğer haber ise 20 Temmuz 1937 tarihinde Yeni Mersin’de yayımlanmıştır. Bu doğrultudaki “*Şark Misakı ve Suriye*” başlıklı haberde El-İttihat gazetesinde neşredilen bir yazı aktarılmıştır. Yazıda, Doğu Paktı'ndan ve İngiltere'nin oynamak istediği oyunlardan bahsedilmiş, doğuluların bir gün bu oyunu altüst ederek doğu birliğini kuracağı ifade edilmiş ve Suriye'nin Doğu Paktı'na dâhil olması sonucu Türkiye ile iyi ilişkiler içine gireceği konularına değinilmiştir.³⁹⁰

2.1.5. Hatay Meselesi

Atatürk dönemi Türk dış politikası meselelerinden birisi de Hatay Meselesidir. Bu mesele 1936 yılında Türkiye ile Fransa'nın gündeminde yer etmiştir.³⁹¹ Suriye'nin bağımsızlığını içeren Antlaşma'nın 9 Eylül 1936 tarihinde Fransa-Suriye arasında imzalanmasıyla³⁹² ortaya çıkan Hatay'ın statüsü meselesi Türkiye-Fransa ilişkilerini sekteye uğratmıştır. Bilindiği üzere 20 Ekim 1921 tarihli Ankara Antlaşması'yla getirilen “*Hatay'ın Özel Rejim*” statüsünün Lozan Antlaşması'yla onaylanmasına³⁹³ rağmen 9

³⁸⁸ Yeni Mersin, 9 Temmuz 1937.

³⁸⁹ Yeni Mersin, 14 Temmuz 1937.

³⁹⁰ Yeni Mersin, 20 Temmuz 1937.

³⁹¹ Faruk Sönmezoğlu, *Türk Dış Politikasının Analizi*, Der Yayınları, İstanbul 2004, 118.

³⁹² Serhan Ada, *Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, Melisa Matbaacılık, İstanbul, Eylül 2020, 136.

³⁹³ Ada, *Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, 90

Eylül 1936 tarihli Fransa-Suriye Antlaşması Hatay'ın vaziyetini müşkülata düşürmüştür.³⁹⁴

Hatay Meselesi Yeni Mersin gazetesinde geniş yer tutmuştur. Gazetede yer alan haberler ve yazılar üç dönem şeklinde incelenmiştir. İlk dönemde, Hatay Meselesi'nin Milletler Cemiyeti'ne taşınmasına kadar olan süreçle ilgili haberleri ve yazıları; ikinci dönemde meselenin Milletler Cemiyeti görüşmeleri ve bölgeye gönderilen komisyonun çalışmaları-seçimlerin bir kısmını- kapsayan süreçle ilgili haberleri ve yazıları; üçüncü dönemde ise Hatay'ın statüsü ve anayasasının kabul edilmesi sonrası haberleri ve yazıları ele alınmıştır.

2.1.5.1. Milletler Cemiyeti'ne Taşınmasından Önceki Süreç (1 Kanuni Sani 1334-14 Aralık 1336)

Bu dönem içerisinde Suriye'nin genel vaziyeti, devletlerarasında Hatay Meselesi görüşmeleri, bölgede Türklere yapılan tazyikler ve Türklerin tazyiklere karşı tepkileri gündemi teşkil etmiştir. Dolayısıyla Yeni Mersin'e yansması da bu şekilde olmuştur.

Bilindiği üzere bu dönemde Suriye'de yeni hükümetin kurulması amacıyla rejim tartışmaları yapılmış, Fransa-Suriye arasında görüşmelere başlanmıştır. Görüşmelerden sonra Kont Damien de Martel'in (Kont de Martel) Paris'ten Suriye'ye geçerken Ankara'ya uğrayarak görüşmeler yapmıştır. Konuyla ilgili ilk haber gazetenin 13 Mart 1934 tarihli nüshasında “*Fransızlar Antakya ve İskenderun'u Türkiye'ye İade Mi Edecekler*” başlığıyla yayımlanmıştır.³⁹⁵ Suriyelilerin Fransa'nın bu hareketine tepki gösterdikleri ve Hatay'ın Suriye'ye dâhil olduğunu ifade ettikleri haberi gazetenin 20 Mayıs 1934 tarihli nüshasında “*Şayia Kuvvetleniyor*” başlığıyla yazılmıştır. Haberde, Fransa'nın Suriye Komiseri Kont de Martel'in Ankara'dan dönüşü sonrasında İskenderun ve Antakya'ya uğrayarak burada yaptığı konuşmalardan bahsedilmiştir. Konuşmasında Suriye'nin tahliye edilmesinden evvel nüfusunun beşte dördü Türk olan sancağın Türkiye Cumhuriyeti'ne ilhak edileceğinden bahsetmiştir.³⁹⁶ Daha sonra bu olayı Suriye

³⁹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ada, *Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, 138.

³⁹⁵ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1934.

³⁹⁶ *Yeni Mersin*, 17 Nisan 1934.

gazeteleri endişe ile karşıladığı, Suriye’de seçim meselesiyle beraber olayların çıkmasına neden olduğu haberi gazetenin 20 Mayıs 1934 tarihli nüshasından bildirilmiştir.³⁹⁷

Çıkan olaylarla ilgili haberler Yeni Mersin gazetesine de yansımıştır. Mesela, gazetenin 9 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Suriye Meclisi Müddetsi Tecil Edildi*” başlıklı haberde Suriye Meclisi’nin müddetsiz tecil edildiği ve Kont de Martel’in Fransız ricali ile görüşmelerde bulunduğu, yeni kabine şeklinin vaziyeti hakkında bilgi vereceği belirtilmiştir.³⁹⁸

Diğer taraftan Kont de Martel’in Meclisi tecil etmesiyle Suriye halkının protesto gösterilerinde bulunduğu ve Vatani Parti öncülüğünde halkın temel yasanın iadesini istediği de gazetenin 15 İkinci Teşrin, 23 İkinci Teşrin ve 25 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshalarından aktarılmıştır.³⁹⁹

Sonraki günlerde ise protestolar karşısında mandater devletin Vatani Parti’nin bütün ocak ve şubelerinin kapattığı, birçok kişiyi tutuklattığı, halkın bu duruma isyan ederek “*Yaşasın istiklal kahrolsun manda*” naraları attığı, halk ile polisler arasında çarpışmaların yaşandığı bildirilmiştir.⁴⁰⁰ Sonrasında da yine Komiser Kont de Martel’in Şam’a giderek Suriye’de Âdemi Merkeziyetçilik ilan ettiği ve yeni bir teşkilat kurduğu bilgileri kaydedilmiştir.⁴⁰¹ Yeni Mersin gazetesinin 28 İkinci Kanun 1936 Tarihli nüshasında bu teşkilatın yapısı da aktarılmıştır. Buna göre; Suriye sekiz muhafızlığa ayrılmış ve İskenderun’da bu muhafızlıklar arasında yer almıştır. Bu mıntıklar Halep, Şam, Humus, Hama, Horan, Fırat, El Cezire ve İskenderun’dur. Bunlar kazalara ve nahiyelere ayrılarak her birinde meclis ile muhafızlık komisyonu teşkil edilmiştir.⁴⁰² Yeni teşkilatın oluşturulmasına müteakip Vatani Parti’nin halkı sükûnete davet ettiği ancak Şam, Halep ve Humus ’ta nümayişlerin devam ettiği haberi ise gazetenin 29 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında neşredilmiştir.⁴⁰³

Yine gazetenin 16 Şubat 1926 tarihli nüshasında yer alan “*Suriye İhtilali Genişliyor Şam’da Örfi İdare İlan Edildi*” başlıklı haberde yaşanan olaylar karşısında Suriye’de örfi

³⁹⁷ Yeni Mersin, 20 Mayıs 1934.

³⁹⁸ Yeni Mersin, 9 İkinci Teşrin 1934.

³⁹⁹ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1934; Yeni Mersin, 23 İkinci Teşrin 1934; Yeni Mersin, 25 Birinci Kanun 1935.

⁴⁰⁰ Yeni Mersin, 24 İkinci Kanun 1936; Yeni Mersin, 25 İkinci Kanun 1936.

⁴⁰¹ Yeni Mersin, 28 İkinci Kanun 1936

⁴⁰² Yeni Mersin, 28 İkinci Kanun 1936.

⁴⁰³ Yeni Mersin, 29 İkinci Kanun 1936.

idarenin ilan edildiği, bütün Vatani liderlerinin tutuklandığı, Hama ile Humus ‘ta yaralı ve cesetlerin bulunduğu bilgileri aktarılmıştır.⁴⁰⁴ Alınan tedbirlerle birlikte Suriye’de ilan örfi idarenin ilan edilerek sükûneti sağladığı, örfi idareyi takiben Komiser Kont de Martel’in hiçbir partiye taraftar olmayan 6 kişilik bir halk heyetiyle görüştüğü, görüşmelerde Suriye kabinesinin çekildiği ve yeni kabineyi Vataniler ’in kuracağı ancak görüşmelerden net bir netice alınamadığı haberleri gazetenin 18 Şubat-27 Şubat 1936 tarihleri arasındaki nüshalarına yansımıştır.⁴⁰⁵ Bundan yaklaşık bir ay sonra da Suriye Heyeti’nin Paris’e giderek görüşmelere başladığı, Fransa-Suriye görüşmelerinin devam ettiği haberi de gazete nüshalarında yerini almıştır.⁴⁰⁶

Yeni Mersin’in 15 Eylül, 19 Eylül ve 26 Eylül 1936 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde Paris’teki Fransa-Suriye görüşmeleri sonucu antlaşmanın imzalandığı, içeriğinin ne olduğu, Suriyelilerin sevinçle karşıladığı ve antlaşmada İskenderun Sancağının muallakta kalması nedeniyle İskenderunluların Milletler Cemiyeti’ne müracaat edecekleri yönünde bilgiler aktarılmıştır.⁴⁰⁷

Yeni Mersin’in 22 Eylül 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Hükümetimiz Antakya Meselesini Göz Önünde Tutuyor*” başlıklı haberde ise Türkiye-Fransa arasında görüşmelerin yapılacağı açıklanmıştır.⁴⁰⁸

Türkiye 2 Ekim-6 Ekim 1936 tarihlerinde Milletler Cemiyeti’nin 6. Komisyon önünde Hatay’ın statüsü meselesini ele almış⁴⁰⁹ ve 9 Ekim 1936 tarihinde Fransa’ya bir nota vermiştir.⁴¹⁰ Bu gelişme de gazetenin 4 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*Ankara Konuşuyor Fransa Bize Karşı Taahhütlerini Kimseye Devredemez*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Fransa-Suriye Antlaşması karşısında Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Numan Menemencioğlu bir beyanat vererek Fransa’nın Sancak haklarını Türkiye’den başka hiçbir devlete devredemeyeceğine yönelik açıklamasına yer

⁴⁰⁴ *Yeni Mersin*, 16 Şubat 1936.

⁴⁰⁵ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 25 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1936.

⁴⁰⁶ *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1936.

⁴⁰⁷ *Yeni Mersin*, 15 Eylül 1936; *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1936; *Yeni Mersin*, 26 Eylül 1936.

⁴⁰⁸ *Yeni Mersin*, 22 Eylül 1936.

⁴⁰⁹ Akşin, *Atatürk’ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, 306.

⁴¹⁰ Abdurrahman Melek, *Hatay Nasıl Kurtuldu*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, Temmuz 1999, 67.

verilmiştir.⁴¹¹ Türkiye ile Fransa arasındaki görüşmelerin başladığı haberi de gazetenin 20 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından duyurulmuştur.⁴¹²

Sonraki günlerde görüşmelerin Yeni Mersin'e daha geniş yansıdığı görülmüştür. Mesela 31 Mart 1935 tarihli nüshada Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan "*Ankara Görüşmeleri ve İskenderun'un Muhtariyeti*" başlıklı yazıda Fransa'nın Suriye ve Lübnan Yüce Komiseri Kont de Martel'in Ankara'yı ziyaret ettiği bildirilmiştir. Yazının devamında Ankara'da yapılan görüşmelerde demiryolları, hudut münasebetleri ve emlak meseleleri dostluk havası içerisinde gerçekleştiği ve İskenderun Sancağı'nın muhtariyeti hakkında teminat alındığı belirtilmiştir.⁴¹³

Gazetenin 19 Nisan 1935 tarihli nüshasında da yine Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı bir yazı "*Suriye'nin Kaldırım Politikacıları*" başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda Türkiye'de toplanacak olan Kadınlar Birliği'ne katılan Arap murahhaslara Türk murahhasların tepki vereceği belirtilmiştir. Ayrıca Türkiye'de bir Arap düşmanlığının geliştiği kaydedilen Suriye gazetelerine tepki olarak bazı politikacıların Suriye'de iktidara gelebilmek için "*Türk Düşmanlığı Propagandası*" yaptıkları ifade edilmiştir.⁴¹⁴

Bu tür eleştirilere sonraki günlerde de rastlanmıştır. Yine aynı yazarın imzasıyla 2 Nisan 1936 tarihli nüshada yer alan "*Suriye Ne İstiyor*" başlıklı yazıda da Toroslardan kanala kadar Arap imparatorluğunu kurma rüyasına kapılan Suriye sınırlarının Fransız askerler tarafından korunması ve Milletler Cemiyeti mandası altında oldukları, buna rağmen bağımsızlık hayali kurdukları ifade edilmiştir. Yazının devamında ise Paris'e gönderdikleri heyetin sürdürdüğü davanın başlangıçta zayıf olduğu, zorunlu askerlik yapmaktan kaçındıklarından imparatorluk hülyası kurulmasının gülünç olduğu belirtilerek çarşı-pazar kapatmakla ve parti kavgalarıyla istiklalin elde edilemeyeceği vurgulanmıştır. Yazıda ayrıca İskenderun Sancağı ve Torosların Arap imparatorluğuna dâhil olmayacağı da hatırlatılmıştır.⁴¹⁵

Yeni Mersin'in 21 Nisan 1936 tarihli nüshasında Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan ve Paris'te görüşülen Suriye'nin istiklal meselesinde etnik grupların

⁴¹¹ *Yeni Mersin*, 4 İlk Teşrin 1936.

⁴¹² *Yeni Mersin*, 20 İlk Teşrin 1936.

⁴¹³ *Yeni Mersin*, 31 Mart 1935.

⁴¹⁴ *Yeni Mersin*, 19 Nisan 1935.

⁴¹⁵ *Yeni Mersin*, 2 Nisan 1936.

haklarının gözetilmesi konusuna değinilen “*Suriye İşleri*” başlıklı yazıda Antakya ile İskenderun’un çoğunluğunun Türk olduğu anlatılmış ve görüşmelerin hakkaniyet esasına göre olması dileğinde bulunulmuştur.⁴¹⁶

Yine Rıza Atılâ imzasıyla 9 Eylül 1936 tarihli nüshada yer bulan “*Suriye İstiklali ve İskenderun*” başlıklı yazıda ise Ankara İtilafnamesi’nin kâğıt üzerinde kaldığı vurgulanmıştır. Paris görüşmelerinde hakkını arayan Suriye’nin İskenderun halkının Türklüğünü kabul etmeyip burayı Arap toprağı saymalarından yakınılmıştır. Yazının devamında bölgedeki Türklük unsurlarına saygı duymadıkları ve Suriye hükümetinin Türk Liselerine yüz elliliklerden oluşan idari bir kadro oluşturduğu, en küçük Arap ve Alevi köylerinde dahi okulların açılmasına rağmen en büyük Türk köylerinin okullardan mahrum bırakıldığı, İskenderun memurluklarına Arapları yerleştirerek Türklerin işsiz kalmasına sebebiyet verildiği, Sancak’taki resmi dilin Arapça yapıldığı anlatılmıştır.⁴¹⁷

Aynı yazarın kaleme aldığı 7 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshada yayımlanan “*Suriye Bugünkü Haliyle Hiçbir Zaman Bize Muhatap Değildir ve Olamaz*” başlıklı yazıda da Türkiye’nin Sancak meselesinde emperyalist bir politika izlemediği, 1921’de imzalanan ve 1926-1927 yılında Fransa’nın teyit ettiği antlaşmadaki hakların Sancak halkına verilmesi gerektiği savunulmuştur. Yazının devamında da Suriye ile imzalanan antlaşmada manda haklarının Suriye’ye teslim edilemeyeceği vurgulanmıştır.⁴¹⁸ Aynı nüshada Necip A. Küçüka imzalı kaleme alınan bir yazıda Suriye’deki El Şebap gazetesinin Türkler aleyhindeki yazlarına karşılık yazılmıştır. Burada Türk inkılabının kendine has özellikleri olduğuna değinilmiş ve bağımsızlığını almaya çalışan Suriye’nin Sancak üzerinde hak iddia etmesinin yanlış olduğu belirtilmiştir.⁴¹⁹

Yine 9 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshada “*Halepli Muharrir Aldanıyor*” başlığıyla Necip A. Küçüka imzasıyla neşredilen bir yazıda ise Türklerin Osmanlı döneminde Araplaşarak hantallaştıkları, Türklük ruhunun bastırıldığı ve Türk inkılaplarıyla Türklüğün özüne dönmesinin gerçekleştirilmeye çalışıldığı vurgulanmıştır.⁴²⁰

⁴¹⁶ *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1936.

⁴¹⁷ *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1936.

⁴¹⁸ *Yeni Mersin*, 7 İlk Teşrin 1936.

⁴¹⁹ *Yeni Mersin*, 7 İlk Teşrin 1936.

⁴²⁰ *Yeni Mersin*, 9 İlk Teşrin 1936.

Bu yazıların yanı sıra Arap imparatorluğu hülyası ve Hatay meselesi yüzünden Yeni Mersin gazetesi muhabiri ile Suriye'nin El Kabes gazetesi muhabirinin kalem savaşına girdiği de görülmektedir. Bunlarla ilgili El Kabes gazetesi muhabirinin Yeni Mersin gazetesi muhabiri Rıza Atılâ'yı “*Arap davasını küçümsemekle*” suçlaması üzerine Yeni Mersin gazetesi muhabirinin Suriye'nin iki dost milletin arasına nifak tohumları ekmeye çalıştığı, Sancak'taki Türklerin Suriye'nin yurt kardeşi olduğu ve Toroslara kadar uzanan bölgedeki Suriyelilerin Türklere karşı sevgi beslediğini yazmıştır. Rıza Atılâ yazısında ayrıca Suriye'nin istiklal davasına saygı duyduğunu ancak bu davada Türk yurdu olan İskenderun Sancağı ve Torosların boş bir hülyaya dâhil edilmesinin gülünç olduğunu belirtmiştir. Yazının devamında El Kabes gazetesi muhabirinin Sancak Türklerine iki ay evvel yazdığı ateş saçan sözlerini hatırlatmış, Türklere saygı duymadığını ve Toroslara kadar Suriye toprakları olduğu iddiasının yanlış olduğunu, Sancak Türklerin hiçbir zaman Suriye'ye ait olmadığını kaydetmiştir.⁴²¹

Yeni Mersin gazetesinde bu süreçte içerisinde Hatay Türklerine yapılan baskılar ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. Sancaktaki Türklere yapılan baskılarla ilgili ilk haber gazetenin 2 Nisan 1934 tarihli nüshasında “*Antakya'da İstiklal Aleyhine Bir Nümayiş Yapılmak İstendi*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Şam Mislon izcilerinden bir grubun gezmek maksadıyla Antakya'daki kışla meydanında kamp kurdukları, bunların daha sonra şehirde nümayiş yaparak vahdet şarkısı söyledikleri aktarılmıştır. Ardından Antakya halkının bu duruma tepki gösterdiği, “*Yaşasın İstiklal*” naraları attıkları ve polis kuvvetlerinin yetişmesiyle kanlı hadiselerin önüne geçildiği belirtilmiştir. Haberin devamında ise Yeni Gün gazetesinin olayı teessüfle karşıladığı, memleketin inandığı istiklal, huzur ve sükûnetin sağlanmasının önemine vurgu yaptığı bilgisi verilmiştir.⁴²²

Arap gazetelerinin bu tazyikleri destekledikleri, Türkiye ile Türklük aleyhinde neşriyat yaptıklarına yönelik bilgiler de gazete sayfalarına taşınmıştır. 3 Eylül 1934 tarihli nüshada Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Antakya'da Türk Harsı ve Muahedeler*” başlıklı yazı bunlardan birisidir. Yazıda, Suriye gazetelerinde Antakya'nın Türkiye'ye ilhak edileceği dedikodusunun kaleme alındığı ve Antakya'nın Türkiye'ye ilhakı için mazbata hazırlığında olduğu ve Lazkiye sancağı ile Antakya'nın birleştirilmesi amacı güttüğü kaydedilmiştir. Yine 26 Ağustos 1934 tarihli Elkabes gazetesindeki aslı

⁴²¹ Yeni Mersin, 29 Mayıs 1936.

⁴²² Yeni Mersin, 2 Nisan 1934.

Antakyalı Türk olan ziraat vezirinin Antakya Türklüğü aleyhine yaptığı konuşması neşredilerek Antakya Türklüğünün Araplara dayatılmaya çalışıldığı, bu yüzden antlaşmalarla tasdik edilmiş Antakya'daki Türk halkının diline ve kültürüne karşı yapılan müdahalelerin akit devletlerce önlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁴²³

Bu yöndeki bir başka haber de “*Suriye Gazetelerinin Sözleri Müstakil Sancakta Garp Harsını Yaymak İçin Ne Düşünüyorlar*” başlığıyla gazetenin 17 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Suriye gazetelerinin son zamanlarda Hatay'da Türk propagandasının yapıldığı ve Arap kültürünün zayıf kaldığı yönündeki makalelere yer verdiği belirtilerek buna karşı Suriye hükümetinin aldığı kararlar aktarılmıştır. Haberin devamında Türkiye'ye ücretsiz okumaya giden Türk gençlerinin eğitimlerini tamamladıktan sonra bunların Sancak'ta Türk propagandası yaptıkları ifade edilerek bu durumu önlemek amacıyla Türk okullarına üç Arap öğretmen gönderileceği, beş Türk gencinin de Suriye hükümeti hesabına Şam üniversitesinde okutulacağı yönündeki bilgiler elde edildiği aktarılmıştır. Haberin sonunda ise Türk gençlerinin bu kararlara uymadığı ve Şam üniversitesine gitmediklerinin Suriye gazetelerinde işlendiği kaydedilmiştir.⁴²⁴

Bu doğrultuda gazete haberlerinde Sancak'taki öğrenciler üzerinde baskıların artırıldığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 1 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ankara İtilafnamesinin Hükümleri Kâğıt Üstünde Kalmamalı*” başlıklı haberde Yeni Gün gazetesinden alınan bir yazı aktarılmıştır. Yazıda, Türk okulunda 23 Nisan Bayramı'nı kutlayan çocukların okul idaresi tarafından cezalandıracağı bildirilmiştir. Yazının devamında da okulun bu tutumunun yanlış olduğu belirtilerek 1921 tarihli Türkiye-Fransa Antlaşması'na bağlı kalınması ve bayramlarda okulun resmi tatile girmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁴²⁵

Yeni Gün gazetesinin Maarif Müdürlüğüne neşrettiği bir yazı da Yeni Mersin gazetesinin 2 Haziran 1936 tarihli nüshasında “*Antakya'da Türk Harsı Nasıl İnkişaf Ediyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Antakya'da bulunan Türk lisesine tayin edilen öğretmenlerin 150'likler listesinde bulunduğu bazılarının ise Arap ve Çerkezlerden oluştuğu kaydedilmiştir. Burada ayrıca öğretmenlerin Türk kültürünün gelişimini

⁴²³ Yeni Mersin, 3 Eylül 1934.

⁴²⁴ Yeni Mersin, 17 Birinci Teşrin 1934.

⁴²⁵ Yeni Mersin, 1 Mayıs 1936.

engellediği ve Suriye Hükümeti'nin Sancak'taki Türk kültürünün gelişmesinde samimi olmadıkları vurgulanarak Atatürk Türkiye'sini ve inkılapları benimseyen öğretmenlerin öğrencilere eğitim vermesinin uygun olacağı şeklinde bir talep dile getirilmiştir.⁴²⁶

Gazetenin 4 Ağustos 1936 tarihli nüshasında ise eski Türk lisesinin yüz elliliklerin elinde olması nedeniyle Antakya'da hususi bir Türk Lisesi açılacağı ve liseye Türkiye'den talim heyeti getirileceği, ana vatan ders programlarının aynen tatbik edileceği bilgisi “*Antakya'da Türk Kültürü Ancak Böyle Gelişir*” başlığıyla verilmiştir. Burada ayrıca Türk lisesinin yapımı için gerekli maliyeti çıkaran 10 kişiden, kültür işleri için ise 7 kişiden oluşan birer heyet kurulduğu belirtilmiştir.⁴²⁷

5 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshada yer alan “*Sancak Hükümetinin Keyfi Bir Kararı*” başlıklı haberde ise sancaktaki Türk lisesi öğrencilerinin Cumhuriyet Bayramı'nı kutlaması nedeniyle hükümetin Türk lisesini kapattığı bildirilmiştir.⁴²⁸ Bundan birkaç gün sonraki nüshada da Sancak halkının ve erkek lisesinin bu durumu protesto ettikleri, okul idaresinin ise öğrencilerin siyasete karıştıklarını bahane ederek öğrenci velilerini uyardıkları bildirilmiştir.⁴²⁹ Yine gazetenin 13 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasındaki “*Antakya Türk Lisesinin İç Yüzü*” başlıklı haberde ise Türk lisesinin idari kadrolarının Arap milliyetçileri, Fransız yanlıları, yüz ellilik listesinde yer alan şahıslar ve Türk düşmanı kişilerden oluştuğu vurgulanarak Türk gençlerine verilen eğitimin Türk kültürünü yok etmeye yönelik olduğu anlatılmıştır.⁴³⁰ Bundan bir gün sonraki gazetede yer alan haber ise “*Sancakta 1200 Türk Çocuğu Grev Halinde*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde Cumhuriyet Bayramı'nı kutlayan ve Türk kız lisesinin kapatılmasını protesto eden Türk erkek lisesi öğrencilerinin mahkemeye verilerek Türk liselerine Arap öğrencilerin dâhil edildiği, liseleri birleştirme teşebbüslerinde bulunduğu ve bu durumlara tepki olarak 1200 Türk öğrencinin okullarına gitmediği, grev yaptığı kaydedilmiştir.⁴³¹

Öğrencilere yapılan baskıların yanı sıra bu dönemde Mandater Hükümet'in Türk halkına ekonomik baskılar uyguladığı ve bunların gazete sayfalarına yansıdığı

⁴²⁶ *Yeni Mersin*, 2 Haziran 1936.

⁴²⁷ *Yeni Mersin*, 4 Ağustos 1936.

⁴²⁸ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Teşrin 1936.

⁴²⁹ *Yeni Mersin*, 7 İkinci Teşrin 1936.

⁴³⁰ *Yeni Mersin*, 13 İkinci Teşrin 1936.

⁴³¹ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Teşrin 1936.

görülmektedir. Burada özellikle Türk köylülerinin mallarına el koymak amacıyla vergilerde düzenlemeler yapıldığı ve onların borçlandırıldığı belirtilmiş, köylülerin bu durumdan kurtulmak amacıyla Mandater Hükümet'ten yardım istediği haberleri neşredilmiştir. Konuyla ilgili bir haber gazetenin 16 Temmuz 1936 tarihli nüshasına “*Amik ’teki Türk Köyleri Çok Perişan Vaziyette*” başlığıyla taşınmıştır. Haberde İskenderun Sancağı’na bağlı Amik’teki Türk köylülerinden oluşan bir heyetin Amik muhafızı Hüsnü Brazi ile Delege Duriex ziyaret ederek baskılar hakkında şikâyetle bulundukları aktarılmıştır. Haberin devamında ise köylülerin doğal afetler karşısında zarara uğradıklarını, borçlarını ödeyemediklerini, tarlalarının satıldığını ve mahsullerinin ellerinden alındıklarını adı geçen kişilere ilettiklerinden bahsedilmiştir.⁴³²

Yine gazetenin 27 Eylül 1936 tarihli nüshasında yer alan “*İstirap Tablosu*” başlıklı haberde Mandater Hükümet’in Aşar vergisi sisteminde değişikliğe gittiği, buna göre verginin toptan ya da nakit olarak Türk köylüsünden alınması sisteminin getirildiği, buğday fiyatlarında değişimler olmasına rağmen vergide değişiklik yapılmadığı ve halkın vergileri ödemesinin mecburi tutulduğu kaydedilmiştir. Haberin devamında da bazı köylerin bu borçları ödeyememesi nedeniyle Fransızların bankalarından faizli borç aldıkları ve ürettikleri ürünlerin tamamını borçları karşılığında verdikleri halde borçlarını karşılayamadıklarından ellerindeki çiftliklere el koyulduğu bildirilmiştir.⁴³³ Yine Hatay’daki Türk köylülerinin mallarına borçlarını derhal ödemeleri maksadıyla el koyulduğu haberi gazetenin 28 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁴³⁴

Yeni Mersin gazetesinde Alevi ve Arap çetelerinin yaptıkları baskılara ilişkin haberler ve yazılar da geniş yer tutmuştur. Mesela, gazetenin 13 Eylül 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Antakya Alevileri Yabancı Bir Devletin Teşvikiyle Şekavete Başladılar*” başlıklı haberde Alevilerin “*İnfisaliyin*” adıyla bir cemiyet kurarak çeteler kurdukları belirtilmiştir. Haberin devamında bu çetelerin Betyas-Lazkiye arasında Türklere saldırarak mallarını soydukları, hükümet kuvvetleriyle silahlı çatışmaya girdikleri ve nerede hazırladığı bilinmeyen propaganda içerikli bir beyanname neşrettikleri aktarılmıştır. Beyannamenin içeriğinde Müstakil Alevi Hükümeti’nin

⁴³² Yeni Mersin, 16 Temmuz 1936.

⁴³³ Yeni Mersin, 27 Eylül 1936.

⁴³⁴ Yeni Mersin, 28 İkinci Teşrin 1936.

tanınmadığı sürece İskenderun sancağı ile Suriye-Fransa Antlaşması'nı tanımadıkları şeklindeki ifadelerin yer aldığı belirtilmiştir.⁴³⁵

Yine gazetenin 2 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshadaki “*Mandater Hükümet Arapların Küstahlığına Göz Yumuyor*” başlıklı haberde de Hatay'daki Arapların çeteler kurdukları ve taşkınlık çıkararak Türk bayraklarını yırttıkları, mandater hükümet Fransa'nın bunlara göz yumduğu belirtilmiştir.⁴³⁶ Bununla birlikte bayrak hadisesinin örtbas edilmeye çalışıldığı, Halep Türk Konsolosu'nun Fransa'ya protesto amacıyla bir telgraf de sonraki günlerde gazeteye yansımıştır.⁴³⁷

Hatay Türklerinin Suriye seçimlerine katılması amacıyla Araplar çetelerinin yaptığı baskına yönelik bir yazı gazetenin 10 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında Mr. imzasıyla kaleme alınmıştır. Yazıda, Türk halkının mallarına el koyulduğu, Türklere ait toprakların Araplara satmaya zorlandığı bildirilmiş ancak tüm baskılara rağmen Türk halkının öz benliklerini koruyarak seçimlere katılmayacağı belirtilmiştir.⁴³⁸

11 Birinci Teşrin 1936 tarihli nüshada yer alan başka bir haberde de Antakya ve İskenderun'da “*Sancak Suriye'nin kopmaz bir cüzidir*” afişlerinin asıldığı, Türk münevverlerinin tutuklanması için bahaneler arandığı kaydedilmiştir.⁴³⁹ Ayrıca gazetenin bir gün sonraki nüshasında yer alan bir haberde Suriye gazetelerinin Sancak Türkleri ve Aleviler arasında ikilik çıkarmak için sahte yazılar neşrettiklerine dikkat çekilmiştir.⁴⁴⁰

15 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshada yer alan “*Sancak İstirap İçinde*” başlıklı haberde de Hatay Türklerinin Suriye seçimlerine iştirakları için Mandater Hükümet'in Türk köylerinde süngü ve dipçikle güç kullandığı, Sancak'ta 150 kişilik kara liste hazırlayarak Türk münevverlerini çeşitli bahanelerle Sancak dışına sürdüğü, Hatay Türklerinin ise seçimlere katılmamak için seçim günü evlerinden dışarıya çıkmayacakları belirtilmiştir.⁴⁴¹

Bunlarla birlikte 2 Birinci Kanun-13 Birinci Kanun 1936 tarihleri arasındaki nüshalarda yayımlanan haberlerde de Hatay'da muhalif Alevi ve Ermenilerin Türklere

⁴³⁵ Yeni Mersin, 13 Eylül 1936

⁴³⁶ Yeni Mersin, 2 İlk Teşrin 1936.

⁴³⁷ Yeni Mersin, 3 İlk Teşrin 1936; Yeni Mersin, 6 İlk Teşrin 1936.

⁴³⁸ Yeni Mersin, 10 İlk Teşrin 1936.

⁴³⁹ Yeni Mersin, 11 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁴⁰ Yeni Mersin, 12 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁴¹ Yeni Mersin, 15 İkinci Teşrin 1936.

iştirak ettikleri, Mustafa Kuseyri ve Adalı Mehmet'in Hatay için Suriye namzetliklerinden geri çekilmedikleri, seçimlere katılması için Türklere tazyik hareketlerine devam edilerek Hatay'ın abluka altına alındığı ve örfi idare ilan edildiği, Türk evlerinin yağmalandığı, Türklerin tutuklanarak ağır işkencelere maruz bırakıldığı, Hatay'a Suriye'den yeni askeri kuvvetler gönderildiği ve Fransız generallerinin sınırda tetkiklerde bulunduğu bilgileri yer almıştır.⁴⁴²

Son olarak baskılar karşısında Hatay Türklerinin bir miting yaptığı haberi de gazetenin 23 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Antakya İttihada Giremez*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Sancak'ta yapılan mitingde Türklerin Suriye'ye dâhil olmayacaklarını, istiklallerine uzanan her eli kökünden koparacaklarını haykırmak suretiyle tepki gösterdikleri bildirilmiştir. Haberde ayrıca Hatay Türklerinin mitingde “*Yaşasın istiklal, kahrolsun vahdet kahrolsun Vahdetçiler*” diye bağırarak da ifade edilmiştir.⁴⁴³

2.1.5.2. Milletler Cemiyeti Görüşmeleri ve Hatay Anayasası'nın Kabulü Süreci (14 Aralık 1936-29 Mayıs 1937)

Yeni Mersin gazetesinde Hatay Meselesinin Milletler Cemiyeti'ne gidişi ve Anayasanın kabulü süreci de geniş bir şekilde yansımıştır. Süreçle ilgili ilk haber gazetenin 10 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*Suriye'de İntihap Mücadelesi Kızıştı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Burada, Suriye'de seçim çalışmalarının başladığı ve Vatani Parti'ye karşı propagandalar yürüten partilerin ortaya çıktığı belirtilmiştir.⁴⁴⁴ On gün sonraki gazete nüshasında yer alan bir haberde de seçimlerin yaklaşmasıyla Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında çatışmalar yaşandığı duyurulmuştur.⁴⁴⁵

Gazetenin 23 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshalarında yer alan haberde ise Suriye seçimlerinden sonra kurulacak yeni kabinenin Fransa ile yapılan antlaşmayı imzalayacağı bildirilmiştir.⁴⁴⁶ Bu doğrultuda Suriye'de yapılan seçimlerin neticesinde kabineyi Vatanilerin kurduğu ve meclis toplantılarının yapılmaya başlandığına yönelik haberler

⁴⁴² *Yeni Mersin*, 2 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 4 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1936.

⁴⁴³ *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1934.

⁴⁴⁴ *Yeni Mersin*, 10 İlk Teşrin 1936.

⁴⁴⁵ *Yeni Mersin*, 20 İlk Teşrin 1936.

⁴⁴⁶ *Yeni Mersin*, 23 İlk Teşrin 1936.

gazetenin 24 Birinci Kanun 1936 ve 5 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshalarında yer almıştır.⁴⁴⁷

Seçimlere müteakip Türkiye'nin tezinin Milletler Cemiyeti'nde kabul edilmesinden sonra Suriye'deki vaziyetin Yeni Mersin'e yansması 2 Nisan 1937 tarihli nüshada “*Suriye’de İsyandar Başladı*” başlıklı haberle başlamıştır. Haberde, Vatani Parti’ye karşı muhalefet partilerin kurulduğu, Türkleri destekleyen propagandacılara dayak atıldığı ve Kuneytire, Havran, Kürtdağı, Cebel-i düruz halklarının silaha sarıldığı bildirilmiştir.⁴⁴⁸ Gazetenin 3 Nisan 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde ise isyan çıkan mıntikalara jandarma gönderildiği bilgisi verilmiştir.⁴⁴⁹

Bu dönemde Hatay Meselesi kapsamındaki Türkiye-Fransa görüşmeleri de Yeni Mersin gazetesinde geniş yer tutmuştur.

9 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshada yer alan “*300 Bin Türk’ün Varlığını İnkâr Edenlere Tam Cevap*” manşetli haberde Milletler Cemiyeti’nde manda meselelerinin görüşüldüğü oturumda Dışışleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras’ın Suriye’de Türk milletinin siyasi haklarına değinen konuşması aktarılmıştır.⁴⁵⁰

4 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshada yayımlanan “*Hatay Taşkın Sevinç İçinde Atatürk’ün Nutku Hataylılara İstiraplarını Unutturdu*” başlıklı haberde ise Meclis’in açılış konuşmasında Cumhurbaşkanı Atatürk’ün yaptığı nutkun Hatay’da heyecan uyandırdığı bildirilmiştir.⁴⁵¹

Bu doğrultuda TBMM’de Başbakan ve Dışışleri Bakanının izahat verdiği ve meclis görüşmelerinin yapıldığı bilgisi aktarılmıştır.⁴⁵² Böylece Hatay Meselesi Türkiye gündeminde “*Antakya ve İskenderun*” başlığıyla yerini aldığı haberi gazetenin 27 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasından duyurulmuştur.⁴⁵³ Yine sonraki günlerde Hatay Meselesi hakkındaki Meclis görüşmeleri ve izahatlar gazetenin nüshalarında neşredildiği görülmüştür.⁴⁵⁴

⁴⁴⁷ *Yeni Mersin*, 24 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 5 İkinci Kanun 1937.

⁴⁴⁸ *Yeni Mersin*, 2 Nisan 1937.

⁴⁴⁹ *Yeni Mersin*, 3 Nisan 1937.

⁴⁵⁰ *Yeni Mersin*, 9 İlk Teşrin 1936.

⁴⁵¹ *Yeni Mersin*, 4 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁵² *Yeni Mersin*, 19 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 29 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁵³ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1937.

Yeni Mersin'in 26 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasındaki “*Antakya İskenderun Hakkında Konuşmalar Devam Ediyor*” başlığında yer alan bir haberde, Türkiye-Fransa arasındaki görüşmelerde Hatay Meselesi'nin Milletler Cemiyeti'ne taşınmasına karar verildiği, Suriye seçimlerinden sonra Hatay'da durumların normalleştiği, Türk liselerinin açılmasına müsaade edildiği, tutuklanan öğrencilerin serbest bırakıldıkları bildirilmiştir.⁴⁵⁵ Milletler Cemiyeti'ndeki görüşmelere katılmak üzere Türk heyetinin Cenevre'ye hareket ettiği⁴⁵⁶ ve Fransa heyetinin Milletler Cemiyeti'nde muarız bir role girmeyeceği açıklanmıştır.⁴⁵⁷

Meselenin 14 Aralık 1936 tarihi itibarıyla Milletler Cemiyeti'ne girişiyle birlikte yaşanan gelişmelerde gazeteye yansımıştır.⁴⁵⁸ Gazetenin 15 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında Aka Gündüz imzasıyla kaleme alınan “*Hatay Meselesinde İki Ayrı Cephe*” başlıklı bir yazıda görüşmelerin yapıldığı sırada iki ayrı cephe oluştuğuna değinilmiştir. Türkiye'nin revizyonist olmadan hukuki yolla takip ettiği birinci cephenin doğru olduğu belirtilmiştir. İkinci cephede ise Fransa'nın ikili rol oynadığı, Suriye'deki hareketleri ve Milletler Cemiyeti hareketlerinin birbirini tutmadığı bildirilmiştir.⁴⁵⁹

Milletler Cemiyeti'nde Hatay meselesi için inceleme yapması amacıyla Sandler raportör olarak atanmış ve meseleyle ilgili raporunu hazırlamıştır.⁴⁶⁰ Sandler Raporu da gazetenin 31 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında neşredilmiştir.⁴⁶¹ Yine gazetenin 19 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Dışişleri Bakanımız Dün Cenevre'den Paris'e Gitti*” manşetli haberde Milletler Cemiyeti'ndeki konuşmalar ve konseyin verdiği kararlar neşredilmiştir. Burada; Fransız askerleri çekilecek ve tarafsız bir heyet incelemelerde bulunacağı kaydedilmiştir.⁴⁶² Bu bağlamda Milletler Cemiyet tarafından Hatay Meselesini incelemek üzere oluşturulan heyette Eski Türk-Yunan muhtelit mübadele komisyonu başkanı Norveçli Hans Holistad, Hollandalı J. Caron, Piyade Albay İsveçli Watte Wyldengibi kişilerin yer aldığı belirtilmiştir.⁴⁶³ 25 Birinci

⁴⁵⁵ Yeni Mersin, 26 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁵⁶ Yeni Mersin, 12 Birinci Kanun 1936.

⁴⁵⁷ Yeni Mersin, 13 Birinci Kanun 1936.

⁴⁵⁸ Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995), 429.

⁴⁵⁹ Yeni Mersin, 15 Birinci Kanun 1936.

⁴⁶⁰ Muharrem Gürkaynak, “Fransa İle İlişkiler”, *Türk Dış Politikası (1919-2008)*, Ed. Haydar Çakmak, Barış Platin Yayıncılık, Ankara 2008, 182.

⁴⁶¹ Yeni Mersin, 31 İkinci Kanun 1937.

⁴⁶² Yeni Mersin, 19 Birinci Kanun 1936.

⁴⁶³ Yeni Mersin, 25 Birinci Kanun 1936.

Kanun 1936 tarihli nüshada ise heyetin seçilmesinden sonra Suriye'deki Vataniler Hatay'dan topladıkları taraftarlarıyla Milletler Cemiyeti'ne telgraflar çekerek Hatay'ın Suriye'ye ait olduklarına yönelik ifadelerde bulundukları aktarılmıştır.⁴⁶⁴

Milletler Cemiyeti görüşmelerinde Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras Fransa'ya giderek müzakereler yaptığı ancak bir sonuca varılmadığı şeklindeki haberlerde gazetenin 23 Birinci Kanun-25 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.⁴⁶⁵ Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk gezisini yarıda keserek Konya ve Ulukışla'ya gitmiştir.⁴⁶⁶ Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gezisi münasebetiyle Fransız gazeteleri Türkiye'nin Suriye sınırında askerlerini yığdığı ve Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Eskişehir'de hükümet erkânlarıyla yaptığı görüşmelerde Sancak'ta askeri harekât yapacağı yönünde yazıları neşredilmiştir.⁴⁶⁷

Yeni Mersin'in 22 İkinci Kanun 1937-24 İkinci Kanun 1937 tarihleri arasındaki nüshalarında Sancak Meselesini çözmek için Milletler Cemiyeti'nin toplandığı ve müzakerelerin Ankara'da adım adım takip edildiği haberleri yayımlanmıştır.⁴⁶⁸ Görüşmelerle birlikte 27 İkinci Kanun 1937'den itibaren sancak için bir statü ve anayasa oluşturulması kabul edilmiştir.⁴⁶⁹

26 İkinci Kanun-29 İkinci Kanun 1937 tarihleri arasındaki nüshalarda yer alan haberlerde de Hatay'ın Milletler Cemiyeti'nin garantisi altında istiklale sahip olacağı ve askerlikten tecrit edileceği bilgileri aktarılmıştır.⁴⁷⁰

28 İkinci Kanun 1937 tarihli gazete nüshasında yer alan “*Büyük Davamız Nihayet Halledildi*” manşetli haberlerde sancağın Milletler Cemiyeti'nin garantisi altında istiklal mahiyetinde muhtariyet verildiği bilgisi yazılmıştır. Sancağın Suriye otoritesinin lağvedildiği, Bayır-Bucak Türklerinin vaziyetinin Türkiye-Fransa arasında ayrıca görüşüleceği açıklanmıştır.⁴⁷¹ Antlaşmaya müteakip Antakya'dan hususi muhabirin

⁴⁶⁴ *Yeni Mersin*, 25 Birinci Kanun 1936.

⁴⁶⁵ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 25 Birinci Kanun 1936.

⁴⁶⁶ Gürkaynak, “Fransa İle İlişkiler”, *Türk Dış Politikası (1919-2008)*, 182.

⁴⁶⁷ *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1936.

⁴⁶⁸ *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 23 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1937.

⁴⁶⁹ Armaoğlu, 20. *Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*, 429.

⁴⁷⁰ *Yeni Mersin*, 26 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 29 İkinci Kanun 1937.

⁴⁷¹ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Kanun 1937.

bildirdiği haberde Sancaklıların bunu sevinçle karşılayarak “*Yaşa Atatürk Varol Atatürk*” nidalarıyla kutlamalar yaptıkları duyurulmuştur.⁴⁷²

Yeni Mersin’in 14 Şubat 1937 tarihli nüshasındaki haberde Hatay Anayasa’sı çalışmaları için Dışişleri Bakanlığı Genel Kâtibi Numan Menemencioğlu’nun Cenevre’ye hareket ettiği bildirilmiştir.⁴⁷³

18 Şubat 1937 tarihli nüshada da Hatay Anayasası’nı belirleyecek komisyon hakkında bilgi veren “*Murahhaslarımız Gidiyorlar*” başlığıyla bir haber neşredilmiştir. Burada; Türkiye, Fransa’nın yanı sıra İsveç, Danimarka ve İrlanda’dan hukuk profesörlerinin iştirak edeceği ve 21 Şubat’ta Cenevre’de toplanacakları aktarılmıştır.⁴⁷⁴ Ardından Cenevre’ye gidecek Türk murahhaslarının adları 20 Şubat 1937 tarihli gazetede okuyucunun bilgisine sunulmuştur.⁴⁷⁵

Heyetin Cenevre’deki günleri de gazete tarafından takip edilmiş ve sayfalarına yansımıştır. Gazetenin 28 Şubat 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Cenevre’de bulunan Türk heyetinin Hatay Anayasa’sı için bir proje verdiği ve projenin görüşülmesi için toplantıların 8 Mart’a ertelendiği bilgisi “*Hatay’ın Anayasası Müzakereleri*” başlığıyla aktarılmıştır.⁴⁷⁶ 7 Mart-13 Mart 1937 tarihleri arasındaki nüshalarındaki haberlerde Cenevre’de Hatay Anayasa’sı için verilen Türk projesinin kabul edileceği, Sancak’ta iki ay boyunca tetkiklerde bulunan Eksperler heyetinin, Milletler Cemiyeti Komisyonu’nu bilgilendirdiği kaydedilmiştir.⁴⁷⁷ Yine gazetenin 19 Mart 1937 tarihli nüshasında ise Eksperler heyetinin toplantısına ara verdiği ve Türk murahhasların Cenevre’den ayrıldıkları haberleri verilmiştir.⁴⁷⁸

Yeni Mersin’in 20 Nisan ve 21 Nisan 1937 tarihli nüshalarında da Türk murahhaslarının Cenevre’ye hareket ettikleri ve burada Hatay Anayasası görüşmeleri yapılacağı neşredilmiştir.⁴⁷⁹

⁴⁷² *Yeni Mersin*, 29 İkinci Kanun 1937.

⁴⁷³ *Yeni Mersin*, 14 Şubat 1937.

⁴⁷⁴ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1937.

⁴⁷⁵ *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1937.

⁴⁷⁶ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1937.

⁴⁷⁷ *Yeni Mersin*, 9 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 10 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 13 Mart 1937.

⁴⁷⁸ *Yeni Mersin*, 19 Mart 1937.

⁴⁷⁹ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1937; *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1937.

İlerleyen günlerde ise gazetede “*Hatay Anayasası*” başlığıyla verilen bir haberde Cenevre’de Ekspertler heyetinin iki komisyon oluşturduğu bildirilmiştir. Ayrıca birinci komisyonun İngiliz delegelerinden oluşacağı ve anayasanın taslağını hazırlayacağı; ikinci komisyonun ise Hollanda delegelerinden oluşacağı ve iktisadi-mali işlerin düzenlemesiyle meşgul olacağı yazılmıştır.⁴⁸⁰ Bununla birlikte Hatay Anayasa’sı çalışmaları haberleri de gazete nüshalarında yerini almıştır.⁴⁸¹

Gazetenin 13 Mayıs, 16 Mayıs ve 21 Mayıs 1937 tarihli nüshalarında neşredilen haberlerde ise Türkiye, Fransa ve Suriye arasında antlaşma yapılması için görüşmelerin yapılacağı yönünde bilgiler aktarılmıştır.⁴⁸²

Cenevre müzakerelerinin dikkatle takip edildiği ve Hatay’ın istiklali beklendiği haberi gazetenin 19 Mayıs 1937 tarihli nüshasında “*Hataylılar Sabırsızlıkla Bekliyorlar*” başlığıyla yayımlanmıştır.⁴⁸³

Bunlarla birlikte Yeni Mersin’in 21 Mayıs 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Hatay Anayasası Hazırlandı*” başlıklı haberde Ekspertler Heyetinin anayasayı hazırladığı açıklanmıştır. Anayasanın ihtiva ettiği esaslar genel hükümler, vatandaşlık hakları, sancağın Türkiye, Fransa ve Suriye ile münasebetleri, ekalliyetler, Hatay meclisi hükümlerini kapsamaktadır. Dil meselesi ise konsey tarafından ayrıca çözülecektir.⁴⁸⁴ Yine 30 Mayıs 1937 tarihli nüshada da Cenevre’de Sandler Raporunun kabul edildiği ve Türkiye-Fransa-Suriye arasında antlaşmanın imzalandığı bilgileri aktarılmıştır.⁴⁸⁵

Tüm bunların yanında Milletler Cemiyeti’nin oluşturduğu heyetin Hatay’daki çalışmaları da Yeni Mersin gazetesine yansımıştır. Mesela, 3 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshada yer alan “*Müşahit Heyet Sancağa Geldi Dün Tahkimata Başladı*” başlıklı haberde Hatay’ı tetkik etmek üzere gelen Milletler Cemiyeti delegelerinin Suriye Vatanileri ve Fransa komiseri tarafından karşılandığı bildirilmiştir. Yine Milletler Cemiyeti Heyeti’nin Sancak’a ulaşmadan önce Hatay otoritesinde değişiklikler yapıldığı, nüfus kayıt defterlerinin toplatılarak kayıtların değiştirildiği yönünde bilgiler

⁴⁸⁰ Yeni Mersin, 24 Nisan 1937.

⁴⁸¹ Yeni Mersin, 28 Nisan 1937; Yeni Mersin, 1 Mayıs 1937; Yeni Mersin, 4 Mayıs 1937; Yeni Mersin, 8 Mayıs 1937.

⁴⁸² Yeni Mersin, 13 Mayıs 1937; Yeni Mersin, 16 Mayıs 1937; Yeni Mersin, 21 Mayıs 1937.

⁴⁸³ Yeni Mersin, 19 Mayıs 1937.

⁴⁸⁴ Yeni Mersin, 21 Mayıs 1937.

⁴⁸⁵ Yeni Mersin, 30 Mayıs 1937.

aktarılmıştır.⁴⁸⁶ Ayrıca 5 İkinci Kanun-8 İkinci Kanun 1937 tarihleri arasındaki nüshalarda Milletler Cemiyeti Heyeti'nin Antakya'da daire kiraladığı ve görevlerine başladığı, heyetle görüşmek için köylerden gelen Türklerin şehre alınmadığı, heyetin köylerde tetkiklerde bulunduğu ancak esaslı bir tetkike girmediği haberleri verilmiştir.⁴⁸⁷

10 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshadaki “*Heyet Sancakta Ne Yapıyor*” başlıklı haberde de Milletler Cemiyeti Heyeti'nin tetkiklerine devam ederken Fransız ve Arap otoritelerinin Türkleri heyetle görüştürmedikleri, Hatay dışından getirilen Ermeni ile Kürtlerin Türk köylerine yerleştirildiği ve Türk münevverlerinin tutuklandığı bilgileri aktarılmıştır.⁴⁸⁸

Yine 13 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshada yer alan “*Müşahitleri Aldatmak İçin Halep'ten Şam'dan Getirilen Araplara Antakya Sokaklarında Nümayiş Yaptırıyorlar*” başlıklı haberde Antakya'dan gönderilen bir mektubun içeriği neşredilmiştir. Mektupta Kırıkhan'da silahlandırılan Suriyeli Araplar ile Türkler arasında arbede olduğu, Hatay'a Suriye'den Araplar getirilerek Hataylı gibi gösterildiği, Türk dükkânlarındaki tabelalarının sökülerek yerine Suriye bayrakları asıldığı bilgileri yazılmıştır.⁴⁸⁹ Bundan on gün sonraki nüshada yayımlanan “*Müşahitler Türklerin Protestosu Üzerine Ansızın İskenderun'a Geldi*” başlıklı haberde ise Hatay Türklerinin yapılan hilelerden dolayı heyete gönderdikleri mektuplara müteakip heyetin yeniden İskenderun'a gelerek Türk köylüleriyle görüştükleri bildirilmiştir. Haberin devamında heyete tercümanlık yapan kişinin Türk düşmanı olduğu belirtilmiştir.⁴⁹⁰

Nihayetinde Milletler Cemiyeti tarafından Sancak'a gönderilen heyetin çalışmalarını tamamlayarak Cenevre'ye yola çıktığı haberi 5 Mart 1937 tarihli nüshada neşredilmiştir.⁴⁹¹ Ertesi günkü nüshada ise heyet başkanının Hatay Meselesiyle ilgili beyanatı “*Müşahit Heyetin Beyanatı*” başlığıyla aktarılmıştır. Beyanatın içeriğinde Cenevre'de verilecek itilaf çerçevesinde yapılacak Antlaşmanın meseleyi çözeceğine değinilmiştir.⁴⁹²

⁴⁸⁶ *Yeni Mersin*, 3 İkinci Kanun 1937.

⁴⁸⁷ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 6 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 7 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1937.

⁴⁸⁸ *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1937.

⁴⁸⁹ *Yeni Mersin*, 13 İkinci Kanun 1937.

⁴⁹⁰ *Yeni Mersin*, 23 İkinci Kanun 1937.

⁴⁹¹ *Yeni Mersin*, 5 Mart 1937.

⁴⁹² *Yeni Mersin*, 6 Mart 1937.

Bu devrede gazetede Türkiye-Fransa-Milletler Cemiyeti görüşmeleri ve Hatay'daki Heyetin çalışmalarıyla ilgili kaleme alınan yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 1 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında Mustafa Rasih imzasıyla kaleme alınan “*Hatay Türkleri*” başlıklı yazıda Milletler Cemiyeti görüşmelerini heyecanla bekleyen Hatay halkının imanını kırmak için Suriye ve Lübnan'daki gazetelerin aleyhte neşriyat yaptığı belirtilmiş, Sancak halkının hakkını istediği ve gerekirse hakkı için mücadele edeceği ifade edilmiştir.⁴⁹³

Sancak Meselesi'nde Türklerin şimdiye kadar sessiz kaldığını iddia eden Fransız gazetelerine karşı 23 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshada Falih R. Atay imzasıyla kaleme alınan “*Mademki Sormadınız*” başlıklı yazıda ise Türklerin haklarını her zaman aradığına değinilerek Fransız basınının mantıksızca yazılar yazması eleştirilmiştir.⁴⁹⁴

Yine Burhan Belge imzasıyla 20 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshada “*Cenevre Arifesinde*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda Türkiye'nin Fransa'ya yaptığı teklifleri inceleyen Fransa'nın henüz bir cevap vermediği anlatılmıştır. Yazının devamında Hatay meselesinin Türkiye için ehemmiyetine değinilerek Milletler Cemiyeti toplanmadan önce Türkiye ile Fransa'nın bu konuda uzlaşmaları temenni edilmiştir.⁴⁹⁵

Rıza Atılâ'nın 27 Şubat 1937 tarihli nüshada kaleme aldığı “*Suriye'den Gelen Parazit Sesler*” başlıklı yazıda Cenevre'de Hatay Anayasası'nın belirlenmesi için çalışmalara başlandığı ve Türk murahhasların Türkiye Anayasası'nın alınması için çaba göstereceklerine değinilmiştir. Yazının devamında Hatay'daki müstemleke memurlarıyla Suriyeli zümrelerin Hatay aleyhine çalışmalarda bulunduğu ve bunun sonucunun Suriye'nin istiklalini zedeleyeceğinden bahsedilmiştir. Suriye'nin taşkınlıklarına devam etmesi durumunda büyük bir kuvvetle karşı karşıya kalacağı vurgulanmıştır.⁴⁹⁶ Yine aynı yazarın 1 Nisan 1937 tarihli nüshada “*Hatay Davası ve Bitaraf Müşahitler*” başlığıyla kaleme aldığı başka bir yazıda Hatay meselesinin Eksperler Heyeti'ne taşındığı halde herhangi bir sorunu çözemediği ve Fransa'nın sürekli ertelemeye çalıştığı anlatılmıştır. Ayrıca Eksperler Heyeti'nin Sancak'ta müstemleke memurlarının çizdiği program doğrultusunda tetkiklerde bulunmadığı ve heyetin tarafsız olmadığı anlatılmıştır. Heyetin

⁴⁹³ *Yeni Mersin*, 1 İkinci Teşrin 1936.

⁴⁹⁴ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1936.

⁴⁹⁵ *Yeni Mersin*, 20 İkinci Kanun 1937.

⁴⁹⁶ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1937.

gezdiği yerlere diğer şehirlerden getirilen Arapların Hatay halkı gibi gösterildiği ve Hatay meselesinin sürüncemede bırakma gibi bir düşüncenin oluşmasının hata olduğu vurgulanmıştır.⁴⁹⁷

Bunların yanı sıra ikinci devrede tazyiklerin sistemli yürütülmesi amacıyla Suriye de komiteler kurulmuş ve propagandalar artırılmasıyla ilgili haberlere de yer verildiği görülmüştür. Bunlardan ilki gazetenin 21 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Suriye’de Bir İskenderun Müdafaa Komisyonu Kuruldu*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Fransızların Afrin’de çete karargâhı kurduğu ve Suriye’de Hatay’ın müdafaası için Fahri Barudi’nin başkanlığında “*İskenderun Müdafaası ve Propagandası*” adıyla bir komisyon oluşturulduğu belirtilmiştir. Haberin devamında da müşahit heyetin tetkiklerini bitirerek Beyrut’a gittikleri bildirilmiştir.⁴⁹⁸

Ardından 11 Nisan 1937 tarihli nüshadaki “*Şam’da Propaganda Komitesi Kuruldu*” başlıklı haberde Şam’da Türkler aleyhine propaganda komitesinin kurulduğu bilgisi aktarılmıştır.⁴⁹⁹

Bunun yanında gazetede Türkler aleyhindeki propaganda haberleri de yer almıştır. Mesela, gazetenin 14 Nisan 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Suriye Yobazları*” başlıklı haberde Suriye’de “*Türkler gâvur oldu. Katilleri helaldir*” şeklinde propagandalar yaptıkları ve camilerde vaazlar verdikleri yazılmıştır. Ancak halkın propagandacılara dayak attıkları açıklanmıştır.⁵⁰⁰

Bu yöndeki bir başka haber ise gazetenin 10 Mart 1937 tarihli nüshasında “*Hatay’ı Yağma Edeceklermiş*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Türk köylerine yapılan baskıların artırıldığı, köylülerin dövüldüğü ve Lazkiye’de Vatanilerden oluşan heyetlerin halktan iane toplayarak şu cümleleri kullandıkları aktarılmıştır: “*Bu vereceğiniz para ile silah alınacak, cephane alınacak, onları tekrar size dağıtacağız. Bu silahlarla sancağın bol mahsullü arazisini istirdat ederek bütün sancak servetini yağma edeceksiniz. O zaman bugün verdiğiniz paranın beş yüz mislini kazanacaksınız.*”⁵⁰¹

⁴⁹⁷ Yeni Mersin, 1 Nisan 1937.

⁴⁹⁸ Yeni Mersin, 21 İkinci Kanun 1937.

⁴⁹⁹ Yeni Mersin, 11 Nisan 1937.

⁵⁰⁰ Yeni Mersin, 14 Nisan 1937.

⁵⁰¹ Yeni Mersin, 10 Mart 1937.

Yine gazetenin 25 Mayıs 1937 tarihli nüshasındaki “*Gafil Tahrikçiler*” başlıklı haberde de Vatanilerin İskenderun’da kurdukları “*İskenderun Müdafaa Komitesi*” adlı bir cemiyetin Hatay’da halkı silaha sarılmaya davet ettiği bildirilmiştir. Haberin devamında Cemiyetin halka dağıttıkları beyannamenin içeriği verilmiştir. Bu beyannamenin içeriği şu şekildedir: “*Ey Arap İskenderun evlatları, Ey musibetler ve belalar kardeşi Araplar! Bugün güneş talihine kurban olmuş sancak üzerine doğarken onun Arap şehir ve köyleri, ahitleri çiğneyerek meşru haklara rağmen bize memleketimize, milletimize kasteden zalim ve kahr elli protesto için umumi bir boykotla dünyaya doğacaktır.*”⁵⁰²

Ayrıca Yeni Mersin’in 23 Birinci Kanun 1936-9 İkinci Kanun 1937 tarihleri arasındaki nüshalarda yer alan haberlerde Türklere yapılan baskıların devam ettiği, Türk köylülerinin kızlarının Halep’e götürülerek satıldığı, Türk köylülerinin evlerine baskınlar yapılarak eşyalarının zapt edilerek soygunlar yapıldığı, Suriye Vatanilerinin propagandaları ve Milletler Cemiyeti’ne gönderdikleri mazbatalara yönelik bilgiler verilmiştir.⁵⁰³

Bunlardan başka 17 İkinci Kanun-24 İkinci Kanun 1937 tarihleri arasındaki haberlerde de Sancak’a 10 bin silahlının geçerek gündüzleri Türk halkını tehdit ederek geceleri çapulculuk yaptığı, 200 Türk’ün hapishanelerde inlediği, tutuklamaların devam ettiği, Sancak otoritesinin çetelerin elinde bulunduğu ve asayişin bozulduğu, okullardaki Türk öğrencilerine saldırılar düzenlendiği bilgileri aktarılmıştır.⁵⁰⁴

19 Şubat 1937 tarihli nüshada yer alan “*Sancağı Silahla Zapt Edeceklermiş*” haberde Vatanilerin Suriye’yi anarşiye sürüklediği ve Suriye gazetelerinin iftiralar atmaya başladıkları bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında Vatanilerin merkez toplantısında sancak Türklerine karşı silah kullanılması kararı verdikleri ancak toplantıda bulunan bazı kimselerin bu durumu reddetmesi nedeniyle partiden kovuldukları bildirilmiştir. Türklere silahla karşı koymayı reddeden taraftarların Halep’te İstanbul

⁵⁰² Yeni Mersin, 25 Mayıs 1937.

⁵⁰³ Yeni Mersin, 23 Birinci Kanun 1936; Yeni Mersin, 25 Birinci Kanun 1936; Yeni Mersin, 27 Birinci Kanun 1936; Yeni Mersin, 29 Birinci Kanun 1936; Yeni Mersin, 30 Birinci Kanun 1936; Yeni Mersin, 3 İkinci Kanun 1937; Yeni Mersin, 9 İkinci Kanun 1937.

⁵⁰⁴ Yeni Mersin, 17 İkinci Kanun 1937; Yeni Mersin, 19 İkinci Kanun 1937; Yeni Mersin, 20 İkinci Kanun 1937; Yeni Mersin, 24 İkinci Kanun 1937.

kahvesine gelerek “*Yaşasın Türkiye Yaşasın Atatürk*” tezahüratlarında bulundukları bilgisi yazılmıştır.⁵⁰⁵

Bunlarla birlikte 27 Şubat-28 Şubat 1937 tarihli nüshalardaki haberlerde Cenevre’de başlayan Hatay Anayasası görüşmelerine paralel olarak Suriyeli Vatanilerin Halep’ten Sancağa getirdikleri serserilerin sokaklarda Türk çocuklarını tokatlayıp şapkalarını yırttıkları, jandarmalar ile vatanilerin Türk köylülerine zorla mazbata imzalatmaya çalıştıkları, Bayır ve Bucak nahiyelerinin Hatay’a bağlanmaması için çalışmalar yürüttüklerine yönelik haberlere de yer verilmiştir.⁵⁰⁶

Gazetenin 2 Mart-7 Mart 1937 tarihlerindeki nüshalarda yayımlanan haberlerde ise Hatay’ın bazı köylerinde Türklere karşı tahrikler yapıldığı, Şam ve Halep’ten Demir Gömlekliler teşkilatına mensup 500 Arap’ın İskenderun’a getirilerek Şekre Köprüsünde Vataniler tarafından karşılanarak bunların Sancak Anayasası’na karşı tezahüratlarda bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca Demir Gömlekliler ile Aleviler arasında çıkan çatışmalarda 17 ölü 30 yaralı olduğu, diğer taraftan Lazkiye’de karışıklığın çıkması nedeniyle demir gömleklilerin Başkanı Ahmet Rüstem başta olmak üzere 29 kişinin tutuklandığı, Lazkiyelilerin olay karşısında 4 gün grev yaparak çarşıları kapattığı ve olayların bastırıldığı bilgileri verilmiştir.⁵⁰⁷

Bu minvaldeki haberlere devamla gazetenin 4 Nisan 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Hatay’da Son Vaziyet*” başlıklı haberde Reyhaniye ve Amik köylerine jandarmaların sevk edildiği, Lazkiye’de öğrencilere zorla Arapça okutulduğu ve Türk okullarının kapatıldığı bildirilmiştir.⁵⁰⁸

Bundan bir hafta sonra ise “*Halep Hapishanesinde İnleyen Türklere Ekmek Bile Verilmiyor*” başlıklı bir haber de şu ifadelerle yer verilmiştir: “*Kırıkhan’dan ve Antakya’dan suçsuz yere tevkif edilerek süngü ve kamçı darbeleri altında elleri kelepçeli olduğu halde yaya olarak Halep hapishanesine nakledilen münevver Türklere yürekler sızlatıcı zalimane muameleler yapılmakta ve her gün muhtelif sebepler uydurularak dayak atılmaktadır. Bunlara bazı günler ekmek bile verilmemektedir.*”⁵⁰⁹

⁵⁰⁵ Yeni Mersin, 19 Şubat 1937.

⁵⁰⁶ Yeni Mersin, 27 Şubat 1937; Yeni Mersin, 28 Şubat 1937.

⁵⁰⁷ Yeni Mersin, 2 Mart 1937; Yeni Mersin, 7 Mart 1937.

⁵⁰⁸ Yeni Mersin, 4 Nisan 1937.

⁵⁰⁹ Yeni Mersin, 11 Nisan 1937.

Yine gazetenin 20 Nisan -23 Nisan 1937 tarihleri arasındaki nüshalarında Halep'te hapsedilen Türk gençlerini bulundukları odaların dar olması nedeniyle yatamadıkları ve Merkezi Şam'da olmak üzere Halep, Hama, Humus, Dirzor'da Türkler aleyhinde nümayişlerde bulunacak propaganda teşkilatlarının resmi olarak çalışmalara başladıkları ve yobazların halkı kışkırttıkları yönünde haberler neşredilmiştir.⁵¹⁰

Gazetenin 9 Nisan 1937 tarihli nüshasındaki “*Bedevi Akını*” başlıklı haberde ise Irak sınırında bulunan bedevilerin Amik Ovası'na gönderildiği ve Fransız istihbarat zabitanın Amik muhtarlarını toplayarak aşiret göçlerinin faydalı olacağını izah ederek Türkler aleyhinde propaganda yapmaları telkininde bulunduğu bilgisi aktarılmıştır.⁵¹¹ Ertesi günkü nüshada da Amik halkının aşiretlerin akınına izin vermeyecekleri belirtilmiştir.⁵¹²

4 Mayıs 1937 tarihli gazete nüshasındaki “*Suriyelilerin Şuursuzluğu İğrenç Bir Şekil Aldı*” başlığıyla verilen haberde Türklerin Suriye'ye karşı gizli bir örgüt kurduğu, Türklerle konuşan Suriyelilerin tevkif edildiği bildirilmiştir.⁵¹³ 9 Mayıs 1937 tarihli nüshadaki bir haberde ise Türk köylerindeki muhtarlar ve öğretmenlerin jandarmalar tarafından dövüldükleri bilgileri aktarılmıştır.⁵¹⁴

Türlere yapılan tazyiklere rağmen bazı Arapların Türkleri destekledikleri görülmektedir. Yeni Mersin'in 10 Nisan 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Vataniler Araplığı Mahvettiler*” başlıklı haberde Vatanilerin Türkler aleyhine yaptığı tutuklamalardan dolayı Arap halkının sarf ettiği sözler gazete sayfalarına şöyle aktarılmıştır: “*Vataniler Araplığı Mahvettiler. Hatay'da olmadık mezalim yaptılar. Şimdi de şaşkın vaziyette hala memleketin mukadderatına hâkim olmak isteyerek Suriye'yi mahva çalışıyorlar*”⁵¹⁵

Gazetede tazyikler karşısında Hatay Türklerinin yürüttüğü çalışmalarla ilgili haberlere de rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 22 Birinci Kanun-27 Birinci Kanun 1936 ile 29 Mayıs 1937 tarihli nüshalarındaki haberlerinde Hatay Türklerinin İstanbul, Mersin, Adana, Dört Yol ve İslâhiye'de *Hatay İstiklal Cemiyeti* adıyla şube açtıkları, *Hatay*

⁵¹⁰ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1937; *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1937; *Yeni Mersin*, 23 Nisan 1937.

⁵¹¹ *Yeni Mersin*, 9 Nisan 1937.

⁵¹² *Yeni Mersin*, 10 Nisan 1937.

⁵¹³ *Yeni Mersin*, 4 Mayıs 1937.

⁵¹⁴ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1937.

⁵¹⁵ *Yeni Mersin*, 10 Nisan 1937.

Erginlik Birliği kurdukları, taşkınlıklar karşısında Sancak halkının yüksek komiserliğe protesto telgrafları çektikleri yönünde bilgiler aktarılmıştır.⁵¹⁶

Yine gazetenin 13 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türk Halkı Mümessilleri Müşahitlere Bir Muhtıra Verdiler*” manşetli haberde Abdülgani Türkmen, Vedi Münir Karabay, Şükrü Balcı, Abdullah, Kadri Bey’den oluşan Türk mümessillerinin verdikleri muhtıra gazete sütunlarına taşınmıştır. Muhtırada sancağın nüfus tahriri, Türk unsurlarına yapılan muameleler, Bayır, Bucak ve Hazine’de yaşayan Türklere yapılan tazyiklerle ilgili bilgiler verilmiştir.⁵¹⁷

15 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshadaki “*Medeni Nümayiş İşte Böyle Yapılır*” manşetli haberde ise Antakya’da 5000 Türk’ün büyük bir nümayiş yaptığına değinilmiştir.⁵¹⁸ Bundan bir gün sonra da nümayişte Antakya halkının “*Yaşa Atatürk, Yaşa Hatay*” “*Mutlak İstiklal İsteriz*” gibi tezahüratları yaptıkları belirtilmiştir.⁵¹⁹

Bunlardan başka Mersin’de de Hatay için “*Milli Hatay Mitingi*” yapılacağı haberi gazetenin 31 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında verilmiştir. Mitingin Yoğurt Pazarı’nda saat 14.30’da düzenleneceğı açıklanmıştır.⁵²⁰ Yapılan mitinge 10 bin Mersinli’nin iştirak ettiğı, Hatay zaferi hakkında konuşmalar yapıldığı ve Türk büyüklerine telgraflar gönderildiğı haberi gazetenin 2 Şubat 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁵²¹ Bununla birlikte Hatay meselesini destekleyen gazetenin 28 Nisan 1937 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Suriye Şef Arıyor*” başlıklı yazısına yer verilmiştir. Yazıda, Suriye’deki karışıklıklardan dolayı otoritenin sağlanamadığına değinilerek yeni bir kabinenin kurulması gerektiğini vurgulamıştır.⁵²²

2.1.5.3. Hatay Anayasası Sonrası Süreç (29 Mayıs 1937-31 Aralık 1938)

Hatay Anayasası’nın teşkilinden sonraki süreçte meydana gelen gelişmeler de Yeni Mersin gazetesinde geniş yer tutmuştur. Bunlardan ilki gazetenin 30 Mayıs 1937 tarihli nüshasında “*Hatay İstiklale Kavuştu Muahede Dün Sabah Cenevre’de İmzalandı*”

⁵¹⁶ *Yeni Mersin*, 22 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 29 Mayıs 1937.

⁵¹⁷ *Yeni Mersin*, 13 İkinci Kanun 1937.

⁵¹⁸ *Yeni Mersin*, 15 İkinci Kanun 1937.

⁵¹⁹ *Yeni Mersin*, 16 İkinci Kanun 1937.

⁵²⁰ *Yeni Mersin*, 31 İkinci Kanun 1937.

⁵²¹ *Yeni Mersin*, 2 Şubat 1937.

⁵²² *Yeni Mersin*, 28 Nisan 1937.

başlığıyla yerini almıştır.⁵²³ Cenevre’de yapılan Antlaşma hakkında verilen başka bir haber de gazetenin 13 Haziran 1937 tarihli nüshasında “*Hatay’ın İstiklali*” başlığıyla neşredilmiştir. Haberin içeriğinde 29 Mayıs 1937’de Cenevre’de Türkiye-Fransa arasında yapılan antlaşma hakkında Dış İşleri Bakanlığı Müsteşarı Numan Menemencioğlu’nun meclisteki izahatı gazetede yayımlanmıştır.⁵²⁴ Bundan üç gün sonraki nüshada ise Hatay Antlaşması’nın Meclis’te onaylandığı haberi duyurulmuştur.⁵²⁵

Gazetenin 6 Haziran 1937 tarihli nüshasında Antlaşma’nın imzalanmasıyla ilgili kaleme alınan “*Hatay Meselesi*” başlıklı imzasız bir yazıda ise Türkiye’nin Sancak Antlaşması’nı Montrö’den sonra elde ettiği ikinci zafer olarak nitelemiştir. Yazıda hükümetin çok çaba sarf ettiği, Türkiye-Fransa ilişkilerinin çetin bir mücadeleden geçtiği, Suriye ile dostluk ilişkilerinin amaçlandığı, antlaşmanın Türklerin haklarını gözetecek nitelikte olduğu ve Sancak’ın Türk-Arap camiasını birbirine bağlayan bir halka niteliği taşıdığı anlatılmıştır.⁵²⁶

Yine Hatay Anayasası’nın kabul edilmesi münasebetiyle yapılan kutlamaların da gazete başlıklarına yansıdığı görülmektedir. 5 Haziran 1937 tarihli nüshada neşredilen “*Hatay’ın Kurtuluş Bayramı*” başlıklı haberde Türkiye-Fransa Antlaşması’nın imzalanması nedeniyle Hatay Halkevi’nde kurtuluş bayramı verileceği bildirilmiştir.⁵²⁷ Bir gün sonraki nüshada ise Hatay’ın kurtuluşu münasebetiyle Hatay Erkinlik Cemiyeti’nin Mersin Şubesi’nin şükran telgrafları gazetede yayımlanmıştır.⁵²⁸ Kutlamalara paralel olarak Türkiye’ye gelen Alevi heyetiyle ilgili Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan bir yazı “*Hatay’daki Aleviler*” başlığıyla gazetenin 17 Haziran 1937 tarihli nüshasına yansımıştır. Yazıda, Hatay Anayasası münasebetiyle Türkiye’ye gelen heyetle yapılan görüşmelerden bahsedilmiştir. Heyetin Hatay’da bazı Alevilerin tahriklere uymasına rağmen büyük çoğunluğunun Türklerle barış içinde yaşadığını ifade edilmiştir. Ayrıca Alevi kesimin öz kimliğine dönmesi için Türkiye’de hars komitelerinin yaptığı çalışmalara değinilmiş ve Hatay Alevilerinin kan kardeşi Türklerle kaynaşarak ilerlemeye devam edecekleri belirtilmiştir.⁵²⁹

⁵²³ *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1937.

⁵²⁴ *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1937.

⁵²⁵ *Yeni Mersin*, 16 Haziran 1937.

⁵²⁶ *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1937.

⁵²⁷ *Yeni Mersin*, 5 Haziran 1937.

⁵²⁸ *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1937.

⁵²⁹ *Yeni Mersin*, 17 Haziran 1937.

Türkiye-Fransa Antlaşması'nın imzalanmasından dolayı Suriye Hükümeti Antlaşma 'ya tepki göstererek çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Bu doğrultuda 17 Haziran 1937 tarihli nüshada Hatay için mücadele edilmesi amacıyla 3 Temmuz'u "*İskenderun Günü*" ilan ettikleri ve bu uğurda tahsisat ayırarak para toplayacakları haberi verilmiştir.⁵³⁰ Yine gazetenin bundan birkaç gün sonraki nüshasında İskenderun Günü münasebetiyle toplanacak iane hakkında komite başkanının beyanname neşredilmiştir. Beyannamede Cenevre'de imzalanan antlaşmanın kabul edilmeyeceği ve Sancak'ın ilelebet Arap kalacağı açıklanarak halktan komiteye para yardımı yapmaları istenmiştir.⁵³¹

Bu sırada Yeni Mersin gazetesine Suriye'nin genel durumuyla ilgili haberler de yansımıştır. Mesela, gazetenin 13 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yer alan "*Suriye Anarşi İçinde Çalkalanıyor*" başlıklı haberde Humus, Kamışlı, Hasiçe gibi yerlerde halk arasında kanlı çarpışmalar meydana geldiği, Humus 'ta kadınların un ve ekmek fiyatlarının yükselmesini protesto ettikleri ve çarşıları yağmalama teşebbüsünde bulunmaya çalıştıkları bildirilmiştir. Haberin devamında ise Kamışlı ile Hasiçe'de halkın bir kısmının Fransız mandasını istemeleri üzerine kanlı çarpışmalar meydana geldiği, Arapınarı'nda ise Kürtler arasında kanlı hadiseler cereyan ettiği belirtilmiştir.⁵³² Bu nüshadaki başka bir haber de "*Cenup Komşumuzun Hali*" başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde Suriye'nin muharebe alanına döndüğü ve Haseçiler ile jandarmalar arasında müsademeler meydana geldiği belirtilmiştir.⁵³³ 17 Temmuz-20 Temmuz 1937 tarihli nüshalarda ise Suriye'de sükûnetin sağlanması için siyasi toplantıların yasaklandığı, bazı gazetelerin kapatıldığı, halkın Vatani Parti'yi istemediği ve isyanın bu suretle genişlediği bilgileri yayımlanmıştır.⁵³⁴

Bunların yanında gazetenin 22 Temmuz 1937 tarihli nüshasında verilen "*Suriye Tam Anarşi içinde*" başlıklı haberde ise Cezire'deki meydana gelen isyanın büyüdüğü, jandarma kuvvetleriyle çatışmaların devam ettiği ve Fransız Askeri Kumandanlığı'nın idareyi ele alacağı anlatılmıştır.⁵³⁵

⁵³⁰ Yeni Mersin, 17 Haziran 1937.

⁵³¹ Yeni Mersin, 24 Haziran 1937.

⁵³² Yeni Mersin, 13 Temmuz 1937.

⁵³³ Yeni Mersin, 14 Temmuz 1937.

⁵³⁴ Yeni Mersin, 17 Temmuz 1937; Yeni Mersin, 20 Temmuz 1937.

⁵³⁵ Yeni Mersin, 22 Temmuz 1937.

“*Suriye’de Dâhili Harp Başlıyor*” başlıklı haberde Bedevi Arapların develerine siyah örtü örtterek çöl halkını mücadeleye çağırdıkları, Kamışlı Kaymakamı Zafirurrufai’nin Vatanileri destekleyerek son hadiseler meydana verdiği için tevkif edildiği ve dâhiliye vezirinin aşiretlerle görüşmeler yaptığı bildirilmiştir.⁵³⁶

Suriyeliler arasında Vatanilere hoşnutsuzluğun arttığı, Halep’te Vatani şeflerin evlerine bombalar atıldığı, Şam sokaklarında kanlı gösteriler yapıldığı, Cezire’de sükûnetin sağlanamadığı ve sokağa çıkma yasağının ilan edildiği haberleri de gazetenin 25 Temmuz-25 Ağustos 1937 tarihleri arasındaki nüshalara yansımıştır.⁵³⁷

29 Ağustos 1937 tarihli nüshadaki “*Cezire’de Başlayan İsyanın İç Yüzü*” başlıklı bir yazıda da Cezire’de meydana gelen karışıklıkların sebepleri anlatılmıştır. Yazıda, Cezire halkının Suriye hükümetinden ayrı olarak bir hükümet kurdukları ve bu durum karşısında Vatanilerin bölgedeki bazı aşiretleri halka karşı kışkırtmasıyla hadiselerin meydana geldiği anlatılmıştır.⁵³⁸

1 Eylül 1937 tarihli Yeni Mersin gazetesindeki nüshada yayımlanan “*Suriye’deki İsyan Tazelendi*” başlıklı haberde Cezire halkının temsilcilerinin Fransız askerler tarafından tutuklanması üzerine Cezire ve Kamışlı’da isyanların gittikçe büyüdüğü bildirilmiştir. Ayrıca Irak sınırında 15 bin kişilik silahlı kuvvetlerin harekete ettiği açıklanmış ve bölgeye Beyrut’tan tayyare filosu gönderildiği belirtilmiştir.⁵³⁹ Yine 14 Eylül 1937 tarihli nüshasında ise Cezire’ye Fransız askerlerinin intikal ederek ortalığı yatıştırdığı anlatılan bir haberde zararın 1 milyon altından fazla olduğu, 7 bin mültecinin Türkiye’ye sığındığı bilgileri verilmiştir.⁵⁴⁰ Bundan iki hafta sonraki nüshada yer alan “*Suriye İşleri Çıkmaza Saplandı*” başlıklı haberde ise Paris Antlaşması’nın inkıtaa uğradığı, Cebeli Dürüz ile Lazkiye’de Suriye’den ayrılmak için ileri gelenlerin Kont de Martel’e müracaat ettikleri belirtilmiştir.⁵⁴¹

Gazetenin 16 ve 17 Temmuz 1937 tarihli nüshalarında Komiser Kont de Martel’in Sancak Anayasası’nı ilan ettiği, tüm halka adil ve tarafsız olacağına dair teminat verdiği

⁵³⁶ Yeni Mersin, 23 Temmuz 1937.

⁵³⁷ Yeni Mersin, 25 Temmuz 1937; Yeni Mersin, 27 Temmuz 1937; Yeni Mersin, 10 Ağustos 1937; Yeni Mersin, 25 Ağustos 1937.

⁵³⁸ Yeni Mersin, 29 Ağustos 1937.

⁵³⁹ Yeni Mersin, 1 Eylül 1937.

⁵⁴⁰ Yeni Mersin, 14 Eylül 1937.

⁵⁴¹ Yeni Mersin, 28 Eylül 1938.

haberleri aktarılmıştır.⁵⁴² Bundan bir süre sonra da “*Suriye Yüce Komiserinin Son Beyanati*” başlığıyla Kont de Martel’in Leze Kododamas gazetesindeki beyanatına yer verilmiştir. Burada Türkiye-Fransa-Suriye ilişkilerinin gelişmeye başladığı, Sancak Antlaşması ile itilafların çözüldüğü ve Suriye’nin Türkiye ile ilişkilerini geliştireceği kaydedilmiştir.⁵⁴³

Antlaşma’nın uygulanması amacıyla 15 Nisan 1938 günü yapılması öngörülen Sancak seçimlerinin düzenlemesi ve denetlemesi için Milletler Cemiyeti’nin Sancak’a gönderdiği Seçim Heyeti’nin 1937 yılının yaz ayı boyunca çalışmalarını yapmıştır.⁵⁴⁴ Seçim Heyeti’nin çalışmalarını yaptığı sırada Delege Durieux’un Araplarla birlikte Türklere yönelik baskılara devam ettikleri görülmüştür. Baskıları desteklemesi nedeniyle Delege Durieux’un yerine atanan Roger Garreau’nun (R. Garreau) da baskılara devam ettiği bilinmektedir.⁵⁴⁵ Bununla ilgili bir haber gazetenin 14 Eylül 1937 tarihli nüshasında “*Hatay Delegatesi Tetkikat Yapıyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, yeni Sancak Delegatesi R. Garreau’nun şehir, kasaba ve köylerde halkla temaslarda bulunduğu bildirildikten sonra delegenin halka verdiği nutukta mandater hükümet ve Milletler Cemiyeti adına görevine başladığını ifade ettiği halkın güvenliğini sağlayacağını söylediği aktarılmıştır.⁵⁴⁶ Bununla birlikte gazetenin 15 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında neşredilen “*Hatay’da Son Vaziyet*” başlıklı haberde Delege Garreau’nun İskenderun’daki seçim nutkuna yer verilmiştir. Nutukta şu ifadeler yer verilmiştir: “*Sancak çok yakın zamana kadar karışıklıklar içindeydi. Bugün görüyorsunuz ki artık her türlü karışıklıklar bitmiştir. Yakın bir günde teşekkül edecek olan Hatay meclisini siz seçeceksiniz. Seçimde çok dikkat ediniz. Sizi temsile layık insanları seçiniz.*”⁵⁴⁷

Yeni Mersin gazetesine Delege Garreau’nun çalışmaları ile ilgili haberler de yansımıştır. Mesela, 9 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada yer alan “*Hatay’daki Kontrol Heyeti*” başlıklı haberde Seçim Heyeti’nin Hatay’da, kasaba ve köylerinde gezintiler yaptığı bildirilmiştir. Heyetin tercümanlığını yapan grubun Türkçe bilmediği ve Türk

⁵⁴² *Yeni Mersin*, 16 Temmuz 1937; *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1937.

⁵⁴³ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1937.

⁵⁴⁴ Gürkaynak, “Fransa İle İlişkiler”, *Türk Dış Politikası (1919-2008)*, 183.

⁵⁴⁵ Ada, *Türk- Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, 174.

⁵⁴⁶ *Yeni Mersin*, 14 Eylül 1937.

⁵⁴⁷ *Yeni Mersin*, 15 Birinci Teşrin 1937.

olmayanlardan teşkil edildiği belirtilmiştir. Ayrıca gezintiler sırasında Suriyeli memurların heyeti kandırmak için çalışmalar yürüttükleri de belirtilmiştir.⁵⁴⁸

Yeni Mersin’de 10 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Hatay’daki Heyet*” başlıklı bir haberde Milletler Cemiyeti Seçim Heyetine Türkçe tercümanlığını yapması için lise öğretmenlerinden Ahmet Reşat Bey’in yerine Habib Bin Nacar Okulu Fransızca Öğretmeni Michell Huri’nin getirdiği bildirilmiştir.⁵⁴⁹

Bununla birlikte 16 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada yer alan “*Kırıkhan Kaymakamı Entrikalar Çeviriyor*” başlıklı haberde de Seçim Heyetinin Beylan’a geldiği ve Türk mümessilleriyle görüştüğü sırada Kaymakam Selahaddin Bey’in görüşmeleri çarpıtmaya çalıştığı aktarılmıştır.⁵⁵⁰ Bundan üç gün sonraki gazete nüshasında ise “*Kontrol Heyetinin Hatay’da Tetkikleri*” başlığıyla verilen bir haberde Seçim Heyeti’nin Şeyhköy’de tetkiklerde bulunarak halka seçimin nasıl yapılacağı hakkında bilgiler vermiştir. Burada ayrıca Seçim Heyeti ile görüşmek üzere Türk, Kürt, Arap ve Alevilerden mümessillerin seçildiği, Türk mümessili Şeyhköy’lü Mahmut Kuşçu’nun Seçim Heyetine Suriyeli memurların Türklere yaptığı baskılardan bahsettiği ve seçimi sabırsızlıkla beklediklerini söylediği aktarılmıştır. Haberin sonunda ise Kürtlerden seçilen mümessil Haynulu İsmail Ömer Ağa’da Kürtlerin kendilerini Türk saydıklarını söylediği kaydedilmiştir.⁵⁵¹

Bölgede tetkiklerini bitiren Seçim Heyeti’nin Cenevre’ye gittiği haberi ise gazetenin 23 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada “*Kontrol Heyeti Beyrut Yoluyla Cenevre’ye Gitti*” başlığıyla duyurulmuştur. Haberde, Heyetin Sancak tetkiklerinde tarafsız kalamadıkları ve Sancak halkının itimadının zedelendiği anlatılmıştır. Haberin devamında Heyetin gittiği yerlerde halkın sadece kendi cemaatine oy vereceğini beyan ettiği aktarılmıştır. Burada son olarak Seçim Heyeti’nin Türkçe bilen tercüman yerine Türkçe bilmeyen bir tercüman seçtiği ve halka yanlış bilgiler verdiği belirtilmiştir.⁵⁵²

Bunların yanında gazetenin 16 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında verilen “*Hatay İntihabatı*” başlıklı haberde ise Hatay’da bulunan Seçim Heyeti’nin rapor

⁵⁴⁸ Yeni Mersin, 9 İkinci Teşrin 1937.

⁵⁴⁹ Yeni Mersin, 10 İkinci Teşrin 1937.

⁵⁵⁰ Yeni Mersin, 16 İkinci Teşrin 1937.

⁵⁵¹ Yeni Mersin, 19 İkinci Teşrin 1937.

⁵⁵² Yeni Mersin, 23 İkinci Teşrin 1937.

hazırlayarak Milletler Cemiyeti Konseyi'ne verdiği bildirilmiştir. Haberin devamında da Seçim Heyeti'nin Ocak ayında Sancak'a döneceği bilgisi yazılmıştır.⁵⁵³

Bunlar doğrultusunda Seçim Heyeti'nin Türkiye'ye danışmadan hazırladığı raporu Milletler Cemiyeti'ne vermesi ve rapor hakkında Türkiye'ye sadece bilgi vermesi Türkiye'nin tepki göstermesine neden olmuştur.⁵⁵⁴ Bu durum gazetenin 18 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Hükümetimiz Milletler Cemiyetini Protesto Etti*” başlığıyla yerini almıştır. Haberde, hazırlanan raporun Türkiye'ye gayri resmi surette gönderilmesini kabul etmediği ve bunu protesto ettiği bildirilmiştir.⁵⁵⁵ Bu durumu müteakip Türkiye, Fransa ile dostluk antlaşmasını da feshetmiştir.⁵⁵⁶ Olay gazetenin 14 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Suriye Kabinesi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Türkiye'nin 1926 tarihli Türkiye-Suriye Antlaşması'nın feshetmesinin Suriye'de büyük bir yankı uyandırdığı ve Suriye gazetelerinin Antlaşma'nın feshedilmesinin nedenlerini merak ettiği bilgileri verilmiştir.⁵⁵⁷ Bundan üç gün sonra da Fransız Şark Orduları Kumandanı General'in Ankara'ya giderek Türkiye ile *İyi Komşuluk ve Dostluk Antlaşması*'nı yeniden düzenlenmesi için temaslarda bulunacağı haberi belirtilmiştir.⁵⁵⁸

Türkiye'nin itirazları karşısında Fransa ile görüşmelerin yeniden başlayacağı haberi de Yeni Mersin'in 28 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Milletler Cemiyeti Konseyi*” başlığıyla yer almıştır.⁵⁵⁹ Görüşmelerin başladığı haberi ise “*Milletler Cemiyeti Konseyinde Milli Davamız Olan Hatay Meselesi Görüşüldü*” başlığıyla 30 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshada neşredilmiştir.⁵⁶⁰ Görüşmelerin yapılarak ihtilafın giderildiği haberleri de gazetenin 1-2 Şubat, 9-11 Mart 1938 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.⁵⁶¹ Görüşmelerde alınan kararlar gazetenin 22 Mart 1938 tarihli nüshasında “*Hatay'da 15 Nisan'da İntihaba Başlanacak*” manşetiyle okuyucunun bilgisine sunulmuştur. Haberin devamında Milletler Cemiyeti Komitesi'nin Seçim Nizamnamesini bitirerek

⁵⁵³ Yeni Mersin, 16 Birinci Kanun 1937.

⁵⁵⁴ Sönmezoğlu, *Türk Dış Politikasının Analizi*, 125.

⁵⁵⁵ Yeni Mersin, 18 Birinci Kanun 1937.

⁵⁵⁶ Gürkaynak, “Fransa İle İlişkiler”, *Türk Dış Politikası (1919-2008)*, 183.

⁵⁵⁷ Yeni Mersin, 14 Birinci Kanun 1937.

⁵⁵⁸ Yeni Mersin, 17 Birinci Kanun 1937.

⁵⁵⁹ Yeni Mersin, 28 İkinci Kanun 1938.

⁵⁶⁰ Yeni Mersin, 30 İkinci Kanun 1938.

⁵⁶¹ Yeni Mersin, 1 Şubat 1938; Yeni Mersin, 2 Şubat 1938; Yeni Mersin, 9 Mart 1938; Yeni Mersin, 11 Mart 1938.

düzenlemelerin yapıldığı ve seçim tarihinin belirlendiği bildirilmiştir.⁵⁶² Yaklaşık bir hafta sonra da Hatay Seçim Nizamnamesinin değiştirildiği haberleri gazetede yerini almıştır. Burada Türk heyetinin Ankara'ya gelerek nizamname hakkında verdiği beyanat okuyucuya duyurulmuştur.⁵⁶³

Seçim Nizamnamesinin düzenlenmesinden sonra başlanan seçim hazırlıkları da yine gazetede geniş yer tutmuştur. Gazetede bu yöndeki haberler 15 Nisan, 23 Nisan, 27 Nisan 1938 tarihli nüshalarda “*Hatay İntihabat Hazırlığı*”, “*Hatay’da Nihayet Seçim Başlıyor*”, “*Hatay’da İntihab Hazırlıkları Ay Başında Tamamlanacak*” başlıklarıyla verilmiştir.⁵⁶⁴

Nihayetinde Hatay’da seçmen kayıtlarına başlandığı haberi “*Hak ve Şeref Davamız Hatay İşinin İkinci Safhası*” başlığıyla gazetenin 28 Nisan 1938 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde kayıt işlerine başlandığı, Kırıkhan kayıtlarında halkın tehdit edildiği, Seçim Heyeti’nin tercümanlarının Türk düşmanlarından seçildiği bildirilmiştir.⁵⁶⁵

Bundan iki gün sonraki gazete nüshasında yer alan “*Hatay’da Kayıt Devam Ediyor*” başlıklı haberde seçmen kayıtlarının devam ettiği, günde 200 seçmenin kaydının yapıldığı böylece karışıklıkların önlendiği bilgileri verilmiştir. Burada ayrıca seçmen bürolarının yanında karışıklıklara mani olmak için inzibat büroları kurulduğu da belirtilmiştir.⁵⁶⁶

Bununla birlikte 3 Mayıs 1938 tarihli nüshada neşredilen “*Hatay’da Çevrilen Fesatlıklar*” başlıklı haberde Suriye hükümetinin Suriye ile Lübnan’ın muhtelif köylerinden vatandaşları Hatay’a getirerek Sancak vatandaşı diye nüfusa kaydettirmeye çalıştıkları ve Mersin’de bulunan Hataylılardan 180 kişilik bir kafilenin oylarını kullanmak üzere Hatay’a harekete geçtikleri aktarılmıştır.⁵⁶⁷

Ertesi günkü gazetede yer alan “*Hatay’da Fesatçılar Son Çare Olarak Sahtekârlığa Başladılar*” başlıklı haberde de Antakya Merkez Komiserinin okuma yazma bilmeyen Türklerin nüfus tezkerelerinde “*Türk*” kelimesini kazıyarak “*Arap*” kelimesini yazdığı belirtilmiştir. Haberin devamında Hatay’ın Fatikiye Köyü’nde İsa oğlu Mustafa adında

⁵⁶² Yeni Mersin, 22 Mart 1938.

⁵⁶³ Yeni Mersin, 30 Mart 1938.

⁵⁶⁴ Yeni Mersin, 15 Nisan 1938; Yeni Mersin, 23 Nisan 1938; Yeni Mersin, 27 Nisan 1938.

⁵⁶⁵ Yeni Mersin, 28 Nisan 1938.

⁵⁶⁶ Yeni Mersin, 30 Nisan 1938.

⁵⁶⁷ Yeni Mersin, 3 Mayıs 1938.

bir Türkün evini bastıkları ve aile fertlerini döverek halkı tehdit ettikleri bilgisine yer verilmiştir.⁵⁶⁸

Bu süreçte karışıklıkları önlemek amacıyla Türkiye-Fransa görevlileri görüşmeler yapmıştır. Bu doğrultuda Yeni Mersin'in 13 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yayımlanan "*Hatay'da Artık Hak ve Adalet Teessüs Edecek*" başlıklı haberde Türkiye'nin Hatay Baş Konsolosu Celal Bey ile Fransa'nın Hatay Delegeşi Garreau'nun görüşmeler yaparak Ankara'da alınan kararların uygulamaya geçirileceği duyurulmuştur. Haberin devamında alınan kararlar maddeler halinde aktarıldığı görülmüştür. Maddeler şunlardır: "*Genel af ilan edilecek, affın askeri cürümleri için Paris'e müracaat edilecek, Sancak Maliye Müdürü Hasan Cebbare ve Hatay Genel Sekreteri Alaeddin izne ayrılarak yerlerine başkaları refakat edecek, tedhiş kalkacak, tahriklerde bulunanlar cezalandırılacak, seçimlerde müdahalelere göz yumulmayacaktır.*"⁵⁶⁹ Bundan bir gün sonra da alınan kararların tatbik edilmediği haberi "*Hatay'da Ankara Kararları Dün De Tatbik Edilmedi*" başlığıyla gazete sütunlarında yerini almıştır.⁵⁷⁰

Gazetenin 19 Mayıs 1938 tarihli nüshasında seçimlerde yapılan haksızlıklar karşısında Türkiye'de gerekli önlemlerin alınması için Ankara'da meclis görüşmeleri yapıldığı aktarılmıştır.⁵⁷¹ 29 Mayıs 1938 tarihli nüshada verilen "*Kamutay'da Çok Heyecanlı Bir Müzakere*" başlıklı manşette de Meclis'te Hatay Meselesi'nin görüşüldüğü ve Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Suat Davaz'ın Fransa Dışişleri Bakanı ile görüştüğü haberleri verilmiştir.⁵⁷² Görüşmelere müteakip Hatay sınırına 30.000 asker kaydırılmıştır.⁵⁷³ Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk, askeri birlikleri denetlemek için Mersin ve Adana'ya geçmiştir.⁵⁷⁴ Bu durum üzerine Türkiye-Fransa görüşmeleri yeniden başlamış ve bu durum Yeni Mersin gazetesine de yansımıştır. Mesela, gazetenin 4 Haziran 1938 tarihli nüshasında yayımlanan "*Hatay'da Vaziyet Düzelmeye Yüz Tuttu*" başlıklı haberde Delege Garreau'nun Fransa'nın Ankara Sefirinin, Beyrut'un Fransız İstihbarat zabiti ve Türkiye'nin Hatay başkonsolosu ile iki saat görüştüğü ve bazı kararlar aldıkları belirtilmiştir. Buna göre Halk Partisi azasından

⁵⁶⁸ Yeni Mersin, 4 Mayıs 1938.

⁵⁶⁹ Yeni Mersin, 13 Mayıs 1938.

⁵⁷⁰ Yeni Mersin, 14 Mayıs 1938.

⁵⁷¹ Yeni Mersin, 19 Mayıs 1938.

⁵⁷² Yeni Mersin, 29 Mayıs 1938.

⁵⁷³ Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, 430.

⁵⁷⁴ Ada, Türk- Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939), 202.

Abdurrahman Melek'in Dâhiliye Müdürlüğü'ne tayin edileceği, Fransa'nın son günlerde asayişini temin bahanesiyle getirdikleri askeri kıtalar Hatay dışına çekileceği, Hatay'a getirilen Arap ve Ermeniler Hatay'dan çıkarılacağı, seçim işi tarafsız ve tam serbesti içinde gerçekleştirileceği aktarılmıştır.⁵⁷⁵

Gazetenin 8 Haziran 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Paris Elçimiz Dün de Fransız Hariciye Nazırıyla Görüşti*” başlıklı haberde Fransa'da Hatay Meselesi görüşmelerinin iyi geçtiği, Türk-Fransız dostluğunun devam edeceği, seçimin neticesi ne olursa olsun Türk idaresinin kurulacağı belirtilmiştir. Haberin devamında İngiliz gazeteleri Fransa'nın Hatay Meselesi'nde Arapları tuttuğu ve bu durumun Türklerle dostluğuna kötü etki ettiğine değinilerek Türklerle bozuşmaması telkini verdiği aktarılmıştır.⁵⁷⁶ Yine Fransa'da görüşülen Hatay Meselesi'nde Fransa'nın verdiği taahhütleri yerine getireceğini teyit ettiği haberi de gazetenin 9 Haziran 1938 tarihli nüshasında yer almıştır.⁵⁷⁷

İki ülkenin görüşmelerini müteakip Orgeneral Asım Gündüz'ün Hatay'a teşrif ettiği ve Hatay'ın mülki tamamîyetini temin için görüşmelere başlayacağı haberi “*Orgeneral Asım Gündüz Hatay'da*” başlığıyla gazetenin 14 Haziran 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁵⁷⁸ Bundan bir hafta sonra da iki devletin askeri heyetleri arasında görüşmeler başladığı ve görüşmelerde alınan kararlar “*Türk Askeri Bugünlerde Hatay'a Girecek*” başlığıyla gazeteye yansımıştır. Burada ayrıca Hatay'ı Türk valinin yöneteceği, Fransa komutasında Türk-Fransız askerlerinin asayişini sağlayacağı, Suriye gazetelerinin bu kararları eleştirdiği ve Hatay'ın Türkiye'ye teslim edildiği kanaatinin oluştuğu şeklinde yazılar neşredilmiştir.⁵⁷⁹

Askeri heyetler görüşürken bir yandan da Türkiye'de de Meclis'in gündeminde yer etmiştir. Bununla ilgili gazetenin 22 Haziran 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Kamutay Ay Sonunda Tatil Kararı Verecek*” başlıklı bir haber şu şekilde aktarılmıştır: “*Haziran'ın 24'üncü günü Büyük Millet Meclisinin yaz tatili yapacağı gazetelerde yazılmıştı. Söylendiğine göre millet meclisinde işlerin çokluğu hasebiyle meclis içtimaları Haziran*

⁵⁷⁵ Yeni Mersin, 4 Haziran 1938.

⁵⁷⁶ Yeni Mersin, 8 Haziran 1938.

⁵⁷⁷ Yeni Mersin, 9 Haziran 1938.

⁵⁷⁸ Yeni Mersin, 14 Haziran 1938.

⁵⁷⁹ Yeni Mersin, 21 Haziran 1938.

sonuna kadar devam edecek ve ancak Hatay işi halledildikten sonra tatil kararı verilecektir."⁵⁸⁰

Bunlarla birlikte Hatay'daki baskıların artması sebebiyle Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne nota vermiştir. Bu da gazetenin 23 Haziran 1938 tarihli nüshasından "*Milletler Cemiyetine Bir Nota Daha Verdik*" manşetliyle aktarılmıştır. Haberde, Hatay'daki Seçim Heyeti'nin Türk olmayanları seçmen listesine ekledikten sonra sıra Türklere gelince büronun saatinin dolduğunu ve kapanacağı gerekçesiyle kayıt yapmadıkları bilgisine yer verilmiştir. Diğer taraftan Türk mümessillerinin Seçim Heyetini protesto ettiği, Arabiye'de Arap yanlısı Alevilerin kışkırtılarak hükümet binasını taşladığı, Harbiye yolunda işe giden Türk mümessillerinin otomobilinin taşlandığı, Affan'da Milletler Cemiyeti Komisyonları olduğu halde nümayişler yapıldığı ve Türklere saldırıldığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca yapılan saldırılardan dolayı Türkiye'nin Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliği'ne nota verdiği, TBMM'de Hatay Meselesi doğrultusunda Türkiye-Fransa Antlaşması'nın olumsuz etkileneceği kaydedilmiştir.⁵⁸¹

Notanın verilmesini müteakip Seçim Heyeti'nin çalışmalarını durdurduğu haberi ise gazetenin 25 Haziran 1938 tarihli nüshasında "*Hatay'daki Komisyon Tescili Tatil Etti*" başlığıyla duyurulmuştur. Haberin devamında Fransız gazetelerinin Hatay hadiseleri hakkındaki yazılarına yer verilmiştir. Buna göre Republic gazetesinde şu cümlelere yer verilmiştir: "*İyi ki Fransa hala oradadır. Türkiye ile bir anlaşma yapılacak ve ihtilaf halledilecektir. Zaten Fransa için bu anlaşma elzemdir. Paris'te yapılan Fransa-Suriye Muahedesi'nden mesul olanları araştırmak zamanı değildir. Sancağı kurtarmak için tutulacak usul ve çıkar yol Türkiye ile anlaşmaktır.*" yine Över gazetesinde yer alan Madam Tabui imzalı bir yazıda şöyle aktarılmıştır: "*Türkler her şeyden evvel Fransızlarla İngilizler üzerinde bir tesir icra etmek için Milletler Cemiyeti'nden çekilmek istemektedir. Vaktiyle böyle temayüller şiddetli protestolarla karşılaşmıştı. Bugünkü dünya hadiseleri ölçüsünde bu sembolik jسته ses çıkarılamaz.*"⁵⁸²

Seçim Heyeti'nin çalışmalarını durdurmasını takip eden günlerde Türkiye-Fransa askeri heyetlerinin görüşmelerine devam etmesi de gazetenin 26 Haziran 1938 tarihli nüshasında "*Askeri Müzakereler Dün Tekrar Başladı*" başlığıyla verilen bu haberde de

⁵⁸⁰ Yeni Mersin, 22 Haziran 1938.

⁵⁸¹ Yeni Mersin, 23 Haziran 1938.

⁵⁸² Yeni Mersin, 25 Haziran 1938.

Fransızlarla askeri müzakerelerin tekrar başladığı, Hataylıların Türk ordusunu karşılamak için hazırlıklar yaptığı, Hatay'daki seçim heyetinin Alevileri ve isyancıları kışkırtarak Türklere saldırttığı, Turizm Otelinde Milletler Cemiyeti Komisyonu adına fesatçı grupların görüşmeler yaptığı ve Affan mahallesinde baskınlar düzenlendiği bilgileri verilmiştir. Yine tatil edilen Seçim Heyeti'nin Hatay'ı terk edeceği ve yaptıkları tescil işlerinin geçersiz sayılacağı da bu haber içeriğinde yer almıştır.⁵⁸³ Bununla birlikte iki gün sonraki gazetenin nüshasında ise “*Milletler Cemiyeti Komisyonun Vazifesine Nihayet Verdi*” manşetiyle seçim heyetinin görevden alındığı ve Türkiye-Fransa arasında anlaşmanın sağlandığı haberi verilmiştir.⁵⁸⁴ Bu haberin yayımlanmasından bir gün sonraki nüshasında yer alan “*Askeri Müzakereler Henüz Bitmedi*” başlıklı manşette de askeri görüşmelerin samimi bir cihette devam ettiği, Antakya Görüşmeleri'nin yakında neticeleneceği duyurulmuştur. Ayrıca Fransa'daki Jurnal gazetesinden alınan bir yazıdan aktarılmak suretiyle Türkiye'nin Hatay Seçim Heyeti ile ilişkisini bitirmesinin çeşitli ihtilaflardan kaynaklandığı kaydedilmiştir. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti Komisyonu Azalarının taraflı olduğunu, kanlı hadiselerin yaşandığı ve Cenevre'de bir antlaşmaya varılamadığını ileri sürerek komisyon azasını protesto ettiği bilgisi de verilmiştir. Yine haberin sonunda ise Fransa'nın Hatay Meselesi'nde Türkiye-Suriye arasındaki ihtilafı giderme amacını güttüğü aksi takdirde Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'nden ayrılacağı, bunun da Türkiye-Fransa ihtilafına neden olacağı belirtilmiştir.⁵⁸⁵

Nihayetinde varılan uzlaşma durumu da gazeteye yansımıştır. Türk askerinin Hatay'a teşrif edeceği haberi gazetenin 2 Temmuz 1938 tarihli nüshasında “*Ordumuz Bugün Hatay'a Girecek*” manşetiyle yer verilmiştir. Haberde, Türkiye-Fransa Antlaşması'nın imzalanarak Türk ordusunun Hatay'a gireceği, Hatay seçimlerinin Türkiye-Fransa kontrolünde yeniden yapılacağı, Hatay halkının Orgeneral Asım Gündüz ve Türk askerlerini sevinçle karşıladıkları yazılmıştır.⁵⁸⁶

Yeni Mersin'in 3 Temmuz ve 6 Temmuz 1938 tarihli nüshalarındaki haberlerde Türkiye-Fransa işbirliğinin kurulduğu, Hatay'a 2500 Türk askerinin gireceği, Türkiye-

⁵⁸³ *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1938.

⁵⁸⁴ *Yeni Mersin*, 28 Haziran 1938.

⁵⁸⁵ *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1938.

⁵⁸⁶ *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1938.

Fransa-Suriye arasında üçlü antlaşma imzalandığı, diğer devletlerin tebrik ettiğine yönelik bilgiler yer almıştır.⁵⁸⁷

Tebrik ile ilgili haberler sonraki günlerde de devam etmiştir. Mesela, 13 Temmuz 1938 tarihli nüshada yer alan “*Elçiler Hükümetimizi Tebrik Ettiler*” başlıklı haberde seçim heyetinin teşkil edildiği ve Türkiye-Fransa Antlaşması’nın tebrik edildiği bildirilmiştir. Tebrik mesajı şu şekilde gazete sayfalarına yansımıştır: “*Fransa ile Türkiye arasındaki anlaşma bütün dünyada iyi tesirler bırakmış ve bütün elçiler Cumhuriyet hükümetinin vasıl olduğu bu neticeyi bir sulh âmili telakki ettiklerini beyan ederek hükümetimizi tebrik etmişlerdir.*”⁵⁸⁸

Yine Antlaşmayla ilgili gazetenin 10 Temmuz 1938 tarihli nüshasında Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan “*Sulhçu Türkiye*” başlıklı yazıda, Türkiye’nin Hatay meselesini barışçıl yollarla çözmeye gayretlerinde bulunduğu anlatılmıştır. Yazının devamında ise barışçıl yollarla yapılan Türkiye-Fransa Antlaşması’nda iki devletin de samimi davrandığı, Antlaşmanın ikinci safhasının aynı şekilde devam edeceği ve bu antlaşmanın Akdeniz’deki barış için önemli bir adım olduğu izah edilmiştir.⁵⁸⁹

Gazetenin 7 Temmuz 1938 tarihli nüshasında Türk askerinin Hatay’a girdiği haberi “*Türk Askeri Dün Sabah Hatay’da Fiilen Vazifeye Başladı*” başlığıyla duyurulmuştur. Haberde, Türk askerlerinin Hataylılar tarafından coşkun tezahüratlarla karşılandığı, Aktepe’de ve İskenderun’da geçit resmi yapılarak Fransız askerleri tarafından karşılandığı açıklanmıştır.⁵⁹⁰

Ertesi günkü nüshada yer alan “*Askerimiz Dün Sabah Antakya’ya da Girdi*” manşetli haberde de Türk ordusunun Hatay’a girdiği, Hataylıların sabaha kadar askeri beklediği “*Yaşa Atatürk bizi bugüne de kavuşturdu yaşı anavatan yaşı ordu hoş geldin kahraman asker*” şeklinde nidalarda bulundukları bildirilmiştir.⁵⁹¹

Diğer taraftan Hatay’da seçim çalışmalarına yeniden başlanacağına dair haberler Yeni Mersin gazetesine yansımaya başlamıştır. Bununla ilgili haber gazetenin 14 Temmuz 1938 tarihli nüshasında “*Hatay’da Kayda Başlanıyor*” başlığıyla okuyucunun

⁵⁸⁷ Yeni Mersin, 3 Temmuz 1938; Yeni Mersin, 5 Temmuz 1938; Yeni Mersin, 6 Temmuz 1938.

⁵⁸⁸ Yeni Mersin, 13 Temmuz 1938.

⁵⁸⁹ Yeni Mersin, 10 Temmuz 1938.

⁵⁹⁰ Yeni Mersin, 7 Temmuz 1938.

⁵⁹¹ Yeni Mersin, 8 Temmuz 1938.

bilgisine sunulmuştur. Haberin devamında birkaç gündür Hatay’da bayram yaşandığı, 200 bin kişinin sokaklarda dolaşmasına rağmen vukuat olmadığı bildirilmiştir.⁵⁹²

Birkaç gün sonraki nüshada yer alan “*Hatay’da İntihap Hazırlıkları Bitmek Üzere*” manşetli haberde kayıtları devam ettirecek heyetin belirlendiği ve kayıtlara kalınan yerden devam edileceği duyurulmuştur.⁵⁹³ Hatay’da kayıtların 10 gün süreceği haberi ve seçim işleri hakkında temaslarda bulunan Türk-Fransız mümessillerin neşrettiği beyanname Yeni Mersin gazetesinin 21 Temmuz 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁵⁹⁴

Gazetenin 24 Temmuz, 26 Temmuz ve 31 Temmuz 1938 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde kayıt işlemlerine başlandığı, Halep’e giden Türklerin Suriyeli jandarmalar tarafından saatlerce bekletildiği, her büroya günde 250 seçmen kaydedildiği, tahrikçilerin Suriye ile Lübnan’da Türklük aleyhine propagandalarda bulundukları ve Süveydiye Alevilerinin Antakya’dan Türk listelerine yazıldıklarına dair bilgiler verilmiştir.⁵⁹⁵

4 Ağustos 1938 tarihli nüshada neşredilen “*Hatay’da Türk Ekseriyeti Tebarüz Etti*” başlıklı haberde kayıtların birinci safhasının dolduğu, Türklerden 22, Alevilerden 9, Ermenilerden 5, Araplardan 2, Rumlardan 5 milletvekili çıkacağı ve ikinci safhanın çalışmalarının başlayacağı bildirilmiştir.⁵⁹⁶

Bununla birlikte gazetenin 16 Ağustos 1938 tarihli nüshasında da “*Hatay’da Mebus Seçimi*” başlığıyla 30 Ağustos’ta yapılacak seçim için çalışmaların devam ettiği, Türk milletvekilliğine aday olacakların Hatay Halk Partisi tarafından tespit edileceği ve diğer unsurların milletvekili seçimlerini ne suretle seçeceklerinin henüz belli olmadığı ilan edilmiştir.⁵⁹⁷

Gazeteye Meclis’in hazırlık çalışmaları da yansımıştır. Bu yöndeki ilk haber 21 Ağustos 1938 tarihli nüshada “*Hatay Meclisi Açılma Hazırlığı Başladı*” başlığıyla

⁵⁹² Yeni Mersin, 14 Temmuz 1938.

⁵⁹³ Yeni Mersin, 19 Temmuz 1938.

⁵⁹⁴ Yeni Mersin, 21 Temmuz 1938.

⁵⁹⁵ Yeni Mersin, 24 Temmuz 1938; Yeni Mersin, 26 Temmuz 1938; Yeni Mersin, 31 Temmuz 1938.

⁵⁹⁶ Yeni Mersin, 4 Ağustos 1938.

⁵⁹⁷ Yeni Mersin, 16 Ağustos 1938.

yayımlanmıştır. Haberde Hatay’da Meclis’in açılacağı binanın hazırlıklarına başlandığı bildirilmiştir.⁵⁹⁸

Ardından 1 Eylül 1938 tarihli nüshada yayımlanan “*Hatay Devleti Yarın Fiilen Kuruluyor*” manşetli haberde Hatay Meclisi’nin açılacağı, Devlet Başkanlığına Tayfur Sökmen, Başbakanlığa Abdurrahman Melek’in getirildiği bildirilmiştir.⁵⁹⁹ Yine 4 Eylül 1938 tarihli nüshada da Meclis’in açıldığı haberleri “*Hataylılar Hatay İdaresini Ele Aldılar*” manşetiyle yer almış, toplanan Hatay Meclisi’nde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e teşekkür konuşmaları yapıldığı bildirilmiştir.⁶⁰⁰

Hatay Meclisi’nde görev alan ilk şahısları gazeteye yansımıştır. Mesela, gazetenin 8 Eylül 1938 tarihli nüshasında neşredilen “*Hatay Millet Meclisinin Verdiği Kararlar ve Kabul Edilen Kanun*” başlıklı haberde Meclis’te Sancak Kanunu’nun kabul edildiği ve kabinede yer alanların adları ilan edilmiştir.⁶⁰¹ Yine gazetenin 10 Eylül ve 25 Eylül 1938 tarihli nüshalarında Hatay bayrağının merasimle meclis binasına çekildiği, Meclis’in genel af ilan ettiği şeklindeki haberler aktarılmıştır.⁶⁰²

Bunlara müteakip sınırın belirlenmesi için Türkiye-Fransa arasında müzakereler yapıldığı ve çalışmaların devam ettiği yönündeki gelişmelere dair haber de gazetenin 18 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Hatay Suriye Hududu Tespit Ediliyor*” başlığıyla okuyucunun bilgisine sunulmuştur.⁶⁰³

Tüm olanlar karşısında Suriye hükümetinin tepkisi de gazetede aktarılmıştır. “*Suriye’nin İstekleri Başvezir B. Bone’ye Bir Muhtıra Vermiş*” başlıklı haberde Suriye Başveziri’nin Fransa’ya verdiği muhtırada yer alan maddelerde Sancak Antlaşması’nı tasdik mecburiyeti olmaksızın Türkiye-Suriye arasında Komşuluk Antlaşması’nın tasdik edilmek üzere Suriye Meclisi’ne tebliğ edildiği bildirilmiştir.⁶⁰⁴

Bunlardan başka Yeni Mersin’in 7 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Suriye-Fransız Anlaşmalarına Dair Paris’te Müşterek Bir Tebliğ*

⁵⁹⁸ Yeni Mersin, 21 Ağustos 1938.

⁵⁹⁹ Yeni Mersin, 1 Eylül 1938.

⁶⁰⁰ Yeni Mersin, 4 Eylül 1938.

⁶⁰¹ Yeni Mersin, 8 Eylül 1938.

⁶⁰² Yeni Mersin, 10 Eylül 1938; Yeni Mersin, 25 Eylül 1938.

⁶⁰³ Yeni Mersin, 18 Birinci Kanun 1938.

⁶⁰⁴ Yeni Mersin, 2 Eylül 1938.

Neşredildi” başlıklı haberde 14 Kasım 1938’de Paris’te imzalanan Fransa-Suriye Antlaşması’nın Suriye meclisinde tasdiki için tebliğ edildiği bilgisi neşredilmiştir.⁶⁰⁵

Bu süreçte seçimler meydana gelirken bir yandan Türkleri hedef alan baskılar devam etmiştir. Bunlar Yeni Mersin gazetesine sürekli yansımıştır. Mesela, gazetenin 8 Haziran 1937 tarihli nüshasında “*Antakya’da Kanlı Çarpışmalar Oldu*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Hatay’da meydana gelen çarpışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Haberin devamında ise Cuma günü saat 16.00’da Saray Caddesi’nde arabayla geçmekte olan 3 Türk’e para ile tutulan Alevilerin ve Rumların taşlattıkları, olay yerinde karışıklıkların çıktığı, jandarmalar tarafından olayın dağıtıldığı yazılmıştır. Yine haberde Lafut mevkiinde ise Türk köylülerinin şapkalarının parçalandığı, taşlandıkları, halkın duruma tepki olarak çarşıları kapattığı, olaylar esnasında 15 Türk’ün yaralandığı bildirilmiştir. Haberin sonunda ise Lafut olaylarının jandarma tarafından bastırıldığı, Alevi, Rum, Ermeni büyüklerinin ise halkı sakinleştirmek için Halk Partisi heyeti ile antlaşma yaparak ziyarete gittikleri kaydedilmiştir.⁶⁰⁶

Yeni Mersin’in 15 Haziran 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Hatay Sükûn İçinde Suriyelilerin Yaygaralarını Yüce Komiserlik Resmen Takbih Etti*” başlıklı haberde de Suriye gazetelerinin, Sancak’taki Türklerin Araplara pusu kurarak kulaklarını ve burunlarını kestikleri, Arapların can ve mal güvenliklerinin kalmadığı, Türk yelkenlisinin Süveydiye’ye silah ve cephane taşıdığı şeklindeki propaganda haberleri yaptığı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında da Fransa Yüksek Komiserliği’nin yayınladığı tebligatta olayların abartıldığı, herhangi bir tecavüzün olmadığı ve gazetelerin yanlış yazılar yazmaması ihtarında bulunduğu belirtilmiştir.⁶⁰⁷

26 Ağustos ve 27 Ağustos 1937 tarihli nüshalardaki haberlerde de olaylardan dolayı Türklerin 15 gündür evlerinden dışarı çıkmadığı, Türk köylülerinin şehre alınmadığı, tahriklerden yaralanan Türklerin evlerinde tedavi edildikleri, Demir Gömleklilerden oluşan jandarmaların silah arama bahanesiyle evleri aradıkları ve silah bulamadıkları Türkleri karakollara sürükleyerek götürdükleri bilgileri verilmiştir.⁶⁰⁸

⁶⁰⁵ *Yeni Mersin*, 7 Birinci Kanun 1938.

⁶⁰⁶ *Yeni Mersin*, 8 Haziran 1937.

⁶⁰⁷ *Yeni Mersin*, 15 Haziran 1937.

⁶⁰⁸ *Yeni Mersin*, 26 Ağustos 1937; *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1937.

Aynı şekilde gazetenin 3 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Kardeş Hatay’da*” başlıklı haberde ise yeni rejimin ilan edilmesine rağmen idari sistemde değişiklikler yapılmadığı, jandarmaların Türkleri sürükleyerek karakollara götürdükleri, çarşıların kapalı olduğu, telgraflara sansür uygulandığı bildirilmiştir.⁶⁰⁹

Bundan birkaç gün sonra da “*Antakya’da Tazyik ve Şiddet*” başlığıyla verilen bir haberde Hatay Türklerine baskı siyasetinin izlendiği, Türklerin hükümete olan borçlarını derhal ödemeleri istendiği, ödeyemeyenlerin mallarına el konulduğu ve bu işler için memurlar ile jandarmaların birlikte çalıştığı bilgisi ilan edilmiştir.⁶¹⁰

Bununla birlikte Yeni Mersin’in 16 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında neşredilen “*Hatay’a Giden Yurttaşlarımıza Kabir Suali Mi Soruluyor*” başlıklı haberde de Hatay’a göç eden Türklerin karakollarda bazı sorular sorulduğu, sorularda Türklerin Hatay’a niçin geldikleri, ne kadar kalacakları, Türkiye tarafından kasıtlı olarak mı gönderildikleri gibi sorulara maruz kaldıkları belirtilmiştir.⁶¹¹

Yine gazetenin 16 Mart ve 19 Mart 1938 tarihli nüshalardaki haberlerde Fransızların ve mahalli idarenin Türklere karşı baskılarını artırdıkları, Türk evlerinin arandığı, mallarının müsadere edildiği ve yağmalandığı, Türklere hakaret edildiği, dayak atıldığı ve tutuklamalar yapıldığı, sömürgecilerin Hatay’da bir haftadan beri Türklerin maneviyatını kırmak için propagandalar yaptığını, Arapların kışkırtılarak teşkilatlandırmaya çalıştıkları, Çerkezlerle Türkleri birbirinden ayırma hareketleri yürüttükleri, nüfus işlerinde Türklere zorluk çıkarıldığı, Hatay’da memurlukların tamamının Araplara verildiği, Türk memurlarının görevlerinden çeşitli bahanelerle uzaklaştırıldığı ve Araplaştırma hareketlerinin yapıldığına yönelik bilgiler aktarılmıştır.⁶¹²

Yürütülen bu tazyik faaliyetleri kapsamında Alevilere de yoğun baskılar yapılmıştır. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin’e yansımıştır. Mesela, 5 Mayıs 1938 tarihli gazete nüshasında yayımlanan “*Hatay’da Kayıt İşleri Devam Ediyor*” başlıklı haberde Antakya’da Harbiye mahallesinde Alevi Türklere karşı Türklük aleyhinde

⁶⁰⁹ Yeni Mersin, 3 Birinci Kanun 1937.

⁶¹⁰ Yeni Mersin, 8 Birinci Kanun 1937.

⁶¹¹ Yeni Mersin, 16 İkinci Kanun 1938.

⁶¹² Yeni Mersin, 16 Mart 1938; Yeni Mersin, 18 Mart 1938; Yeni Mersin, 19 Mart 1938.

propaganda yapılmış ve çıkan olaylarda yaralananlar olmuştur. Burhaniye’de ise Türk aleyhtarı propagandalarında beş kişinin yaralandığı bilgileri aktarılmıştır.⁶¹³

Diğer taraftan bundan beş gün sonra da “*Hatay’da Tahrik ve Tedhiş Çekilmez Bir Hale Geldi*” başlığıyla verilen bir haberde Antakya’nın Dörtayak mahallesinde bir kahvede bulunan Türklere jandarma tarafından ateş açıldığı, Arap gazetelerinin Alevi Türkleri tahrik eden yazılar yazdıkları, Suriye ile Lübnan şehirlerinden kamyonlarla insanlar getirilerek Hatay nüfusuna kaydettirildikleri ve Türk köylerinde tedhişin devam ettiği bildirilmiştir.⁶¹⁴

Gazetenin “*Türk Yurdu Hatay Hala Tazyik Altında İnliyor*” başlıklı haberde de Antakya’ya giriş-çıkışlarda silah aramalarının yapıldığı, Yeni Gün Gazetesi’nin Delege Garreau tarafından kapatıldığı yazılmıştır.⁶¹⁵

Yine Alevilere yönelik baskılar dâhilinde gazetenin 22 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Hatay’da Tazyik Tedhiş Artık Şenaat Şeklini Aldı*” başlıklı haberde hükümetin ve jandarmanın Aleviler üzerindeki baskılarını arttırdıkları belirtilmiştir. Habere göre Aleviler “*Arap yazılacağız*” bahanesiyle gittikleri ve Türk listelerine adlarını yazdırdıkları, Türk listesine adını yazdıranların dövüldükleri bildirilmiştir.⁶¹⁶

Alevilere yönelik baskılarla birlikte gazeteye yine zaman zaman Türklere yapılan baskılar da yansımıştır. Mesela, gazetenin 20 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tahrikçi Şebeke Hatay’da Gene Faaliyete Geçti*” başlıklı haberde tahrikçilerin Türk köylerine giderek “*İşte Yüce Komiser de söyledi. Hiç değişiklik yok. Sancak Suriye’ye kaldı.*” şeklinde söylentiler yayarak Türk köylerine saldırdıkları, Arapları silahlandırdıkları ve köylülerin sancak merkezlerine iltica etmeye başladıkları aktarılmıştır.⁶¹⁷

Bundan başka 22 Şubat 1938 tarihli nüshadaki “*Hatay’da Olanlar*” başlıklı haberde Karbeyaz köyünde meydana gelen olaylar aktarılmıştır. Buna göre adı geçen köyde Asım ile Boz Hasan isimli iki Türk’ün Tomam köyüne giderken çevirme yapan jandarmaların arama yapmaları sonucunda bunlarda silah buldukları ve adı geçen şahısları alarak

⁶¹³ Yeni Mersin, 5 Mayıs 1938.

⁶¹⁴ Yeni Mersin, 10 Mayıs 1938.

⁶¹⁵ Yeni Mersin, 11 Mayıs 1938.

⁶¹⁶ Yeni Mersin, 22 Mayıs 1938.

⁶¹⁷ Yeni Mersin, 20 Temmuz 1937.

Karbeyaz köyüne geldikleri, köye gelen Arap partizanlarla birlikte jandarmaların köyde silah arama bahanesiyle yağmalamalarda bulundukları ve havaya ateş ettikleri bildirilmiştir. Partizanların taşkınlığını gidermek için merkezden bir kamyon jandarma gönderildiği de bu haber kapsamında verilen bilgiler arasındadır.⁶¹⁸

20 Mart 1938 tarihli gazetede ki “*Hatay’da Zulüm Vahşete Bindî*” başlıklı haberde de köylerde Arapların Hatay’a getirilerek Türklere karşı kışkırtıldığı, Bayır ile Bucak nahiyelerinde tazyiklerin arttığı, şapka giyen Türklere dayak atıldığı bilgileri verilmiştir.⁶¹⁹

Yine 29 Mart 1938 tarihli nüshada yayımlanan “*Hatay Halkı Feci İşkenceler Altında İnliyor*” başlıklı haberde Hatay’ın Türk köylerinde baskınların yapıldığı, kadınların ve çocukların dövüldüğü, Türklerin İttihad-i Vatani partisine zorla kaydettirildikleri yazılmıştır.⁶²⁰

Gazetenin 13 Nisan, 15 Nisan ve 22 Nisan 1938 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde ise Bayır, Bucak, Cerablus kazalarındaki Türklere Araplaştırılmaya yönelik çalışmalar yapıldığı, bölgede yaşayan Türk çocuklarının Arap okullarına gönderilmek için zorlandıkları, Arapça tedrisat verildiği, halkın Türkçe gazete okumalarının engellendiği, Türk köylerini dağıtarak Arapların olduğu köylere gönderildikleri, Hatay’da tahrikçi grupların yaptığı kongrelerde Hatay’ın Suriye’nin bir parçası olduğunu ilan ettikleri, Mahmud Nebih Elâzme’nin tahriklerine devam ettiği, İttihad-ı Vatani Partisinin ziyafetler vererek izci teşkilatı bahanesiyle sporcu adı altında kişileri toplayarak bunlara elbise ile sopalar tedarik ettiği, sokaklarda eşkıyaların dolaştıkları, Com köyünün muhtarının Türk taraftarı olması gerekçesiyle kurşunla yaralandığı, muhtarın ailesinin şiddet gördüğü ve evinin yağmalandığına yönelik bilgiler verilmiştir.⁶²¹

Gazete, Türklere yönelik baskı haberlerini Mayıs ayında da vermeye devam etmiştir. Şöyle ki gazetenin 20 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tehdit Tazyik Zulüm ve Nihayet Cinayetler Karşısında Türkler Seçimden Çekildiler*” başlıklı haberde Reyhaniye’de seçim için Coşar köyünden gelen 12 Türkün Efrad’ül Eyubi adlı bir teşekkülün adamları tarafından dövüldükleri, olay zuhur ederken manda yönetiminin

⁶¹⁸ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1938.

⁶¹⁹ *Yeni Mersin*, 20 Mart 1938.

⁶²⁰ *Yeni Mersin*, 29 Mart 1938.

⁶²¹ *Yeni Mersin*, 13 Nisan 1938; *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1938; *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1938.

jandarmaların herhangi bir hareketlerde bulunmadıkları ve olayı izledikleri bildirilmiştir. Olaylardan dolayı Türklerin oy kullanmayacakları yönünde açıklamalarda bulundukları ve seçimlerde serbestlik gözetilmemesi nedeniyle seçim heyeti azalarından bir Yunanlı ile bir Yugoslavyalının azalıktan çekildiği belirtilmiştir.⁶²²

Yeni Mersin'in 20 Eylül 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Hatay Hududunda Çapulculuk ve Şekavet Hala Devam Ediyor*” başlıklı haberde ise Harim ve Hamam kazalarında Türk köylerine baskın hareketlerinin devam ettiği, Suriye hükümetinin şakileri desteklediği bildirilmiştir. Haberin devamında da baskınların Arap İdo adlı birisi ve arkadaşları tarafından yapıldığı ileri sürülmüştür.⁶²³

Yeni Mersin'in 6 Eylül 1938 tarihli nüshasındaki “*Hatay'daki Usbeciler Şimdi De Suriye'de Çete Kurdular*” başlıklı haberde de Arap çetelerinin Cisrihadit çevresindeki Kurt Sacaklı köyünü bastıkları ve üç Türk'ü öldürdükleri duyurulmuştur. Haberin devamında Arap gençlerinin Arap ülkelerinde Türkler aleyhinde tahriklerde bulundukları belirtilmiştir.⁶²⁴

Bunlarla birlikte Amik ve köylerine Arapların yerleştirildiği, bunların çeteler oluşturarak Türklere saldırdığı haberleri gazetenin 11 Eylül ve 13 Eylül 1938 tarihli nüshalarında da neşredilmiştir.⁶²⁵

Gazeteye yansıyan haberler de Mandater Hükümet'in Türklere yönelik baskıları desteklediği de anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 1 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Hatay'daki Delegenin Maskesi Sıyrıldı*” başlıklı haberde Hatay halkının bayram kutlamak için belediye binasına toplandığı sırada belediye memurlarının “*Yüce komiser gelmeyecek bayram yapılmayacak dağılın*” hitabında bulunmalarına rağmen halkın anayasanın yürürlüğe girdiği gerekçesiyle kutlamalara başladığı esnada delegenin halkın dağıtılması emrini verdiği bunun üzerine jandarmaların bayram yerine müdahale ettiği bildirilmiştir. Ayrıca bayram başlamadan Halep hapisanelerinden asker kılığıyla getirtilen suçluların halkın üzerine salındığı bu sırada 15 Türk'ün yaralandığı

⁶²² Yeni Mersin, 20 Mayıs 1938.

⁶²³ Yeni Mersin, 20 Eylül 1938.

⁶²⁴ Yeni Mersin, 6 Eylül 1938.

⁶²⁵ Yeni Mersin, 11 Eylül 1938; Yeni Mersin, 13 Eylül 1938.

bunun sonucunda halk mümessillerinin protesto telgrafları çektiği ve İskenderun'da da benzer olaylara rastlandığı bildirilmiştir.⁶²⁶

3 Nisan 1938 tarihli nüshada yer alan “*Garon'un Yeni Marifetleri*” başlıklı haberde ise Antakya ve İskenderun'da çapulcuların Türk evlerine elleriyle koydukları silahları bulup Türkleri cezalandırdıkları, Harbiye nahiyesinde birkaç serserinin Türk kılığıyla silahlanıp kendi evlerinden birkaçını bastıkları ve Türk çeteleri bastı bahanesiyle Türkleri tutuklattıkları duyurulmuştur.⁶²⁷

Yeni Mersin'in 14 Nisan 1938 tarihli nüshasında Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Hüsnüniyet Tek Taraflı Kalmamalı*” başlıklı yazıda ise Hatay'da yapılacak seçimlerin eşit bir ortamda yapılmadığından bahsedilmiştir. Seçimler için Hatay'a gönderilen jandarmaların hapishanelerdeki azılı mahkûmlardan seçildiği, polis ile jandarmaların taraf tuttıkları, müstemleke memurlarının Türklerin seçimlere katılmalarını engellemeye yönelik girişimlerde bulundukları ifade edilerek Delege Garreau'nun olanlara göz yumduğu vurgulanmıştır. Hataylıların seçimlerini güvenli bir ortamda yapmaları için Delege Garreau'nun değiştirilmesi aksi takdirde Hataylıların yıllarca gördükleri zulümler karşısında tepkisiz kalmayacakları belirtilmiştir.⁶²⁸

12 Mayıs 1938 tarihli nüshadaki “*Hadiselerde Cevap Bekliyoruz*” başlıklı imzasız bir yazıda da Hatay'da seçim sürecinde tazyiklerin devam ettiği, Delege Garreau'nun Ankara görüşmelerinden sonra sükûneti sağlanacağına dair konuşmalarını yerine getirmede ve tazyikleri desteklediği belirtilerek sükûnetin bir an önce sağlanması temennisinde bulunulmuştur.⁶²⁹

18 Mayıs 1938 tarihli gazete nüshasındaki “*Manda Memurlarının Hatay'da Takip Ettikleri Siyaset*” başlıklı haberde de Kırıkhan'da Türk listesine yazılmak isteyen iki Arap'ın hükümet memurları tarafından dövülerek İttihadı Vatani Partisi'nin kulübüne götürüldükleri bildirilmiştir. Haberin devamında Beyrut'ta çıkarılan Fransız gazetesi Oryan'ın Hatay seçiminin ertelenmesi, Türklerin hezimete uğrayarak Arapların kazanacağı ve Türklerin onurunun kırılacağını gerekçe göstererek Fransız mandasının devam etmesi yönünde yazılar neşrettiği kaydedilmiştir. Bu haberlere karşılık Yeni

⁶²⁶ *Yeni Mersin*, 1 Birinci Kanun 1937.

⁶²⁷ *Yeni Mersin*, 3 Nisan 1938.

⁶²⁸ *Yeni Mersin*, 14 Nisan 1938.

⁶²⁹ *Yeni Mersin*, 12 Mayıs 1938.

Mersin gazetesinde Hatay’da Türklere ve Alevilere hapislerde zulüm yapıldığı, seçim listelerinde bu unsurların dipçiklerle tehdit edildiğine yönelik açıklamalarda bulunulmuştur.⁶³⁰

Diğer taraftan gazetenin 24 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Meydan-ı Ekbez’deki Demir Köprüye Dinamit Koydular*” manşetli haberde de Fransız memurların Türkiye-Hatay sınırında Meydan-ı Ekbez köprüsüne dinamit koyarak sınırdaki köylerde eli silah tutabilecek insan sayısını tespit ettikleri bildirilmiştir. Aynı sayfadaki diğer haberlerde ise Hataylıların Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Mersin’e gelmesiyle sevinç duydukları, Hatay seçimlerinde “*Sünni Türk*” ve “*Kemalist Türk*” ayrımının kaldırılarak hiçbir Türkün “*Diğer Cemaatler*” listesine yazılmayacağı vurgulanmıştır.⁶³¹

Bundan başka 28 Mayıs 1938 tarihli nüshada yer alan “*Garı Çapulcu Güruhuyla Reyhaniye’yi Bastı Makedonya Faciaları Tekrarlanıyor*” başlıklı haberde ise Reyhaniye’nin Ayrancı köyündeki Araplardan birinin öldürülmesinden sonra Delege Garreau’nun silahlı bir grupla Reyhaniye’nin halkevini, Türk evlerini basarak Türkleri dövdürdüğü bildirilmiştir. Haberin devamında halkevinin kapısının kırıldığı, öldürülen bir Arap’ın Suriye bayrağına sarıldığı, Türklerin bu olaylardan dolayı dükkânlarını kapattıkları, seçim heyetinin tarafsız olmadığı, heyetin silahlı saldırıları görmezden geldiği, bir zamanlar Makedonya’da olan saldırıların şimdi de Hatay’da meydana geldiği belirtilmiştir.⁶³²

Bu yöndeki haberlerin devam ettiği görülmektedir. Şöyle ki gazetenin 31 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Hatay’da Köyler Şehirler Abluka Altında*” başlıklı haberde İsyanlıların Harbiye’de de olaylar çıkardığı oy veren Türklere şiddet uyguladığı, yollarda Türklere pusu kurarak silahlı saldırılarda bulundukları vurgulanmıştır. Ayrıca manda memurları ile seçim heyetinin işbirliği yaptıkları, Delege Garreau’nun keyfi olarak Hatay’daki bütün gazeteleri kapattığı, köyleri ve şehirleri kordon altına aldırıldığı bilgileri verilmiştir.⁶³³

⁶³⁰ Yeni Mersin, 18 Mayıs 1938.

⁶³¹ Yeni Mersin, 24 Mayıs 1938.

⁶³² Yeni Mersin, 28 Mayıs 1938.

⁶³³ Yeni Mersin, 31 Mayıs 1938.

Yine Yeni Mersin'in 1 Haziran 1938 tarihli nüshasındaki “*Anayurdun Yanı Başında On Binlerce Türkün Bütün İnsanlık Hakları Çiğneniyor*” başlıklı haberde, Delege Garreau'nun emriyle Reyhaniye'ye ikinci baskın yapıldığı yazılmıştır. Reyhaniye'de 35 kişiden oluşan çapulcu kuvvetin Türk evlerine baskın yaptığı, kocası evde olmayan Türk kadınlarının saçlarından sürüklendiği, listeye adını yazdırmak için bekleyen bir Türk'e şiddet uygulandığı, komisyon üyelerinin ise herhangi bir tepki göstermediği bilgileri neşredilmiştir. Komisyonun tutumu hakkında gönderilen bir yazı ise gazetede şu şekilde aktarılmıştır: “... Manda idaresi heyetin gözleri önünde tedhişler ika etti. Bütün gücüyle desteklediği usbeci ve ittihatçı haydutların yaptıkları yetmiyormuş gibi resmi memurlarını, jandarmayı, polisi, milisi, tahsildarı Türk yazılmak isteyenleri üstlerine saldırttı. Sokak ortalarında adamlar vuruldu. Kafalar kollar kırıldı. Heyet bütün bunları gördü. Hiç vazifeleri olmasa bile sırf insani hislerin icapları altında harekete geçmesi lazım gelen heyet azaları kollarını kıpırdatmadılar. Bir müstemleke memuru Türk vahdetini parçalamak niyetiyle bir İslam Sünni dalaveresi icat etti. Bu haksız ve muzır icat heyetçe mal bulmuş muğribi gibi karşılandı...” Yazının devamında Seçim Heyeti'nin Suriye'nin çeşitli şehirlerinden getirilen Ermenileri tetkik etmeden Hatay vatandaşı olarak kabul ettiğini, tarafsızlığını bozduğunu ve Milletler Cemiyeti'nin itibarının zedelenmesine neden olduğu belirtilmiştir.⁶³⁴

Yine 29 Haziran 1938 tarihli Yeni Mersin'deki nüshada yer alan “M.C. Komisyonunun Rezaleti” başlıklı haberde Milletler Cemiyeti Seçim Heyeti Azalarının seçimi Türkler aleyhine sonuçlandırmaları için para aldıkları, Delege Garreau'nun bu işe aracılık ettiği ve antlaşmanın bozulmasıyla isyancılara verdiği paraları istediği bildirilmiştir. Seçim heyeti azaları Hatay'dan ayrılırken isyancılara “Siz mücadeleye devam ediniz. Biz Cenevre'de sizin için uğraşacağız. Türklerle Fransızlar anlaşılabilir. Burada bir Türk hükümeti kuracaklar. Biz buna mani olmak için çok çalıştık” sözleriyle tahriklere devam ettikleri kaydedilmiştir. Ayrıca Seçim Heyeti Azalarının Araplara şu cümleleri sarf ettikleri aktarılmıştır: “Milletler Cemiyeti'nde tescil hükümsüz sayılır ve yeni kayıt işlemleri yapılırsa Arapların bunu kabul etmemeleri.”⁶³⁵

Yine gazetenin 15 Temmuz 1938 tarihli nüshasında neşredilen “Suriye'de Hala Şuursuz Tahrikler Devam Ediyor” başlıklı haberde görevi biten Milletler Cemiyeti Seçim

⁶³⁴ Yeni Mersin, 1 Haziran 1938.

⁶³⁵ Yeni Mersin, 29 Haziran 1938.

Heyeti'nin tahriklere devam ettiği ve Lübnan'daki tahrikleri desteklediği yazılmıştır. Haberin devamında ise Suriye vüzera reisinin şu sözlerine yer verilmiştir: “*Sancak hakkındaki anlaşmalar bizim reyimiz ve rızamız haricindedir. Biz komşumuz Türkiye ile iyi münasebet tesis etmek arzusundayız. Fakat sancaktaki haklarımızdan da vazgeçmeyiz*”⁶³⁶

Baskılar karşısında Türklerin faaliyetleri hakkında gazeteye yansıyan haberlere de rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 29 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde saldırılar karşısında Türkler çarşılarını kapatarak evlerine çekildiği, Hatay Halk Partisi'nin beyanname yayınlayarak Türklerin kapalı olan çarşılarını açmalarını emrettiği ve halkın çarşılarda günlük işlerine başladığına yönelik bilgilere yer verilmiştir.⁶³⁷

Gazetenin 15 Mayıs 1938 tarihli nüshasının da çıkan “*Arap Gazeteleri Taarruza Geçti Eti Türkleri Atatürk'e Müracaat Ettiler*” başlıklı haberde Antakya'da Eti Türk'ü Başkanı'nın Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e, Milletler Cemiyeti'ne ve Yüce Komiser'e telgraf çekerek, bölgede seçim serbestisinin kalmadığı, baskıların devam ettiği beyanatında bulunduğu bildirilmiştir. Ayrıca haberde 50 Eti Türk'ünün tarafsız komisyona müracaat ederek Araplar tarafından tehdit edildiklerini, zorla Arap olarak kaydedildiklerini belirttikleri bildirilmiştir.⁶³⁸

“*Hatay'da Olup Biten İşlere Artık Lakayt Kalamayız*” başlıklı habere ise gazetenin 17 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yer verilmiştir. Haberde, Hatay Alevilerinin kendilerine uygulanan şiddeti protesto ederek Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün müdahale etmesi için telgraf çektikleri belirtilmiştir.⁶³⁹ Yine 28 Haziran 1938 tarihli nüshadaki bir haberde seçimlerde komitenin taraf tuttuğu gerekçesiyle Hatay Türkleri protesto telgrafları çektikleri bildirilmiştir. “*Hataylıların Protestosu*” başlığıyla neşredilen bu haberde Hatay Halkevi ve Seçim Bürosu Mümessillerinin Milletler Cemiyeti Genel Sekreterliğine, Beyrut Komiserliğine, Antakya Komisyon Başkanlığına, Orgeneral Asım Gündüz'e ve Türkiye'nin Antakya Başkonsolosluğuna protesto

⁶³⁶ Yeni Mersin, 15 Temmuz 1938.

⁶³⁷ Yeni Mersin, 29 Ağustos 1937.

⁶³⁸ Yeni Mersin, 15 Mayıs 1938.

⁶³⁹ Yeni Mersin, 17 Mayıs 1938.

telgrafları çektikleri bildirilmiş ve protestonun içeriği gazete sayfalarında okuyucunun bilgisine sunulmuştur.⁶⁴⁰

Hatay Türklerine yönelik gazetede yer verilen yazılardan bazılarında daha ziyade Fransız Hükümeti eleştirilmiştir. Mesela, gazetenin 11 Haziran 1937 tarihli nüshasında Rıza Atilâ'nın kaleme aldığı “*Hatay'daki Son Hadise*” başlıklı yazıda Antakya'daki kanlı çarpışmalar anlatılmıştır. Suriyelilerin Sancak Antlaşması'nı kabul etmediği ve Hatay'da çıkardıkları taşkınlıkların Suriye Hükümeti tarafından teşvik edildiği bildirilmiştir. Yazının devamında Hatay'da yapılan taşkınlıkların Suriye gazetelerinde “*Sancak halkının antlaşmayı istemediği*” şeklinde yorumlandığı ve olayların bu suretlerle geliştiğine yönelik neşriyatlarda bulundukları açıklanmıştır. Ayrıca Türklerle yapılan baskılar karşısında Türklerin sükûnetlerini korudukları vurgulanmıştır.⁶⁴¹

Aynı yazarın kaleme aldığı 16 Haziran 1937 tarihli nüshadaki “*Zavallı Komşu*” başlıklı yazıda Suriye'nin karıştığı ve istiklalini kazanamadan mezarının hazırlandığı anlatılmıştır. Suriye halkına gerçeklerin anlatılmadığı, mandacı devletin Suriye hkmetine karışmamasıyla yönetimde aksaklıkların olduğu ve Sancak Antlaşması'nın kabul edilmemesi için halkı tahrike yönelttikleri, gazetelerin ise uydurma haberler neşrettikleri ifade edilerek Fransa'nın bu olayları desteklediği ifade edilmiştir. Yazının devamında yapılanlar karşısında Türkiye'nin Sancak halkının haklarını koruyacağı duyurulmuştur.⁶⁴²

Yine 25 Ağustos 1937 tarihli nüshada Rıza Atila'nın kalem aldığı “*Fransa'nın şeref Borcu*” başlıklı yazıda da Sancakta meydana gelen tazyik olaylara değinilerek Fransa'nın Milletler Cemiyeti kararını tatbik etmediği ve tahrikçileri destekledikleri anlatılmıştır. Hatay'da tahriklerin meydana geldiği süreçte Yüce Komiser Kont de Martel'in Paris'te bulunarak Hatay'a vekâleten şamlı memurları bırakması olayların körüklenmesine neden olduğu ve Fransa'nın Sancak Antlaşması'nı tarafsız bir şekilde uygulaması gerektiği vurgulanmıştır.⁶⁴³

Aynı şekilde gazetenin 27 Mart 1938 tarihli nüshasındaki “*Hr Hatay'ın Eşiğinde*” başlığıyla Rıza Atila'nın kaleme aldığı bir yazıda ise Milletler Cemiyeti'nin hazırladığı

⁶⁴⁰ *Yeni Mersin*, 28 Haziran 1938.

⁶⁴¹ *Yeni Mersin*, 11 Haziran 1937.

⁶⁴² *Yeni Mersin*, 16 Haziran 1937.

⁶⁴³ *Yeni Mersin*, 25 Ağustos 1937.

yeni nizamnameyi benimseyemeyen Hatay müstemleke memurlarının Türkleri baskıya devam ettiklerine değinilmiş ve “*İttihad-ı Anasır Cemiyeti*” adıyla kurdukları yapılanmanın asıl amacının Hatay’ı parçalamak olduğu izah edilmiştir. Burada yapılan tüm baskılara rağmen Türklerin sükûnetlerini koruyarak seçimlere iştirak edecekleri de belirtilmiştir.⁶⁴⁴

Ayrıca gazetenin 24 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Yirminci Asrın Yüzkarası*” başlığı verilen Rıza Atilâ’nın başka bir yazısında Fransa’nın yirminci yüzyılda izlediği ikiyüzlü siyaset eleştirilmiştir. Fransa’nın Türkiye ile dostluğunun tarihte olmadığı ve şimdi de izlediği Hatay meselesinde verdiği sözü tutmadığı belirtilmiştir. Burada ayrıca Hatay meselesinin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk aracılığıyla çözüme ulaşacağı da vurgulanmıştır.⁶⁴⁵

Bunlarla birlikte gazete muharrirlerinin Hatay’a giderek oradaki izlenimi de gazete sayfalarında neşredilmiştir. Bununla ilgili gazetenin 23 Haziran 1938 tarihli nüshasında Fuat Türkây imzasıyla kaleme alınan “*Bir Gezinti Münasebetiyle İskenderun’da Birkaç Saat*” başlıklı bir yazıda muhabirin Hatay ve İskenderun’daki izlenimlerine yer verilmiştir. Mersin’den Hatay’a yapılan günlük seyahatlerden birine katılan muharrir İskenderun’a ayak bastığı andan itibaren milli mücadele dönemindeki Anadolu’yu andıran bir hava hissettiğini, Hataylıların anayurttan gelenleri hoş karşıladığı ve onlardan teselli bulduklarını ifade etmiştir. Yazının devamında Beylan abidesinde yatan Türk askerlerinden bahsederek Hatay Türklerinin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün resmini taşıdıkları, kravatlarında Türk bayrağı motifine yer verdikleri ve halk fırkasının altı okunu ceketlerine işlettikleri vurgulanarak halkın Türk askerlerinin gelmesini bekledikleri anlatılmıştır.⁶⁴⁶

2.1.6. Osmanlı Borçları

Osmanlı Devleti’nden kalma borçların bölüşülmesi ve ödenmesi için devletlerarasında 13 Ocak 1923 tarihinde komisyon toplanmış ve görüşmeler yapılarak çeşitli kararlar alınmıştır.⁶⁴⁷ Yeni Mersin gazetesinde Osmanlı Devleti’nden kalan

⁶⁴⁴ *Yeni Mersin*, 27 Mart 1938.

⁶⁴⁵ *Yeni Mersin*, 24 Mayıs 1938.

⁶⁴⁶ *Yeni Mersin*, 23 Haziran 1938.

⁶⁴⁷ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2010)*, 694.

borçların ödenmesine yönelik haberler de neşredilmiştir. Bunlar “*Kuponlar Meselesi*”, “*Duyun-ı Umumiye Borçları*” başlıklarıyla gazete sayfalarına yerlerini almışlardır. Bu içerikteki haberlerden ilkinde gazetenin 4 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında konuyla ilgili olarak meclis görüşmelerinin başladığı esnada rastlanmıştır. “*Büyük Millet Meclisi Kuponlar Meselesi İtilaf name Uzun Münakaşadan Sonra Kabul Edilmiştir*” başlıklı haberde Osmanlı borçlarının ödenmesi için Mecliste kararların alındığı belirtilmiş ve itilafnamenin tasdikine dair kanun layihası gazetede maddeler halinde yayınlanmıştır.⁶⁴⁸ Görüşmelerden sonraki yılda Osmanlı borçlarından ilk kuponun ödenmesi için Türkiye nezdinde teşebbüslere bulunulmasına karar verildiği haberi 17 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshada “*Ajans Haberleri*” başlığı altında gazete sayfalarına yansımıştır.⁶⁴⁹ Bununla birlikte borçların ödenmesi için çalışmalara başlanmış ve ilgili devletlerle görüşmelerin yapılması da “*Kuponlar Meselesi*” başlıklı haberle gazetenin 12 Mart 1929 tarihli nüshasında yerini almıştır. Haberde, Kuponlar İtilafnamesi üzerinde antlaşmaların sağlandığı ve hükümetimizin ilk taksiti olan iki milyon liranın ödenmesi için emir verdiği bilgisi neşredilmiştir.⁶⁵⁰

Ülkede borçların ödenmesi hususunda bankalarda yeni teşkilatlanmalar vücuda getirilmiştir. Gazetenin 13 Mart 1929 tarihli nüshasında yer alan “*Beynelmilel Bankalar*” başlıklı haberde Uluslararası Banka Teşkilatı Layihası ile tamirat borçlarının ödenmesi için yeni bir teşkilat vücuda getirildiği belirtilmiştir.⁶⁵¹ Ayrıca 21 Mart 1929 tarihli nüshadaki “*Duyun-ı Umumiye Meselesi*” başlıklı haberde de Duyun-ı Umumiye ile ilgili yükümlülüklerin kabul edildiği ve ilk kuponun ödenmesi için Maliye Bakanlığına emir verildiği bildirilmiştir.⁶⁵²

Borçların ödenmesi konusunda çalışmaların devam ettiği sırada 1929 Dünya Ekonomik Buhranı’nın getirdiği sorunlardan dolayı Osmanlı borçlarının ödenmesinde zorluk çıkmıştır. Borçlarını ödemedede sıkıntı çeken devletler bu konuda düzenlemeler yapılmasını istemiştir. Bunun için ilgili devletlerle müzakerelere başlanmıştır. Gazetede bununla ilgili olarak 23 Haziran 1931 tarihinde çıkan “*Osmanlı Borçları Müzakereye Yeniden Başlanacak*” başlıklı haberde Osmanlı borçlarının ödenmesinde kolaylık

⁶⁴⁸ *Yeni Mersin*, 4 Kanuni Evvel 1928.

⁶⁴⁹ *Yeni Mersin*, 17 Kanuni Sani 1929.

⁶⁵⁰ *Yeni Mersin*, 12 Mart 1929.

⁶⁵¹ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1929.

⁶⁵² *Yeni Mersin*, 21 Mart 1929.

sağlanması amacıyla 1928 Antlaşması'nın bırakılması ve vaziyete uygun hafifletme tedbirleri alınmasına yönelik kararlar hakkında müzakerelere başlanacağı belirtilmiştir.⁶⁵³ Nitekim müzakereler yapılmış ve gerekli önlemler alınmıştır. Türkiye'nin Osmanlı borçlarını ödemesi hususunda yine Yeni Mersin'in 23 Mart 1933 tarihli nüshasındaki “*Osmanlı Bankası İtilafnamesi Uzatıldı Eski Borçlar Son Safhaya Girdi*” başlıklı haberde Fransa ile Osmanlı borçları dâhilindeki müzakerelerin son safhada olduğu bildirilmiştir. Müzakerelerin girdiği safhaya göre Osmanlı Borçları İtilafnamesi'nin 1952 senesine kadar meriyette kalacağı açıklanmıştır.⁶⁵⁴ Nihayetinde Türkiye ile Fransa arasında 22 Nisan 1933 tarihinde Paris'te yeni bir Borç Sözleşmesi imzalanmıştır.⁶⁵⁵

Bu konuda zaman zaman yapılan görüşmelerde alınan kararlarda gazetede geniş yer kaplamıştır. Mesela, 20 Mayıs 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Tahvillerin Kesir Makbuzları*” başlıklı haberde Türkiye tahvillerinin Düyun-ı Umumiye Meclisi tarafında İstanbul'da görüşülmesi kararı alındığı ve tatbik olunacak talimatnamenin icra vekilleri heyetince kabul edildiği bilgisi verilmiştir. Haberde ayrıca talimatnamede makbuzlarla ilgili bütün işlerin Osmanlı Bankası tarafından yapılacağı da yazılmıştır.⁶⁵⁶

Bununla birlikte Yeni Mersin'in 5 Mayıs 1936 tarihli nüshasındaki “*Paris'te Yapılan Duyunu Umumiye Müzakereleri Neticelendi*” başlıklı haberde de Düyun-ı Umumiye görüşmelerinin neticelendiği bildirilmiştir. Haberin devamında taksitlerin yarısının mal ile ödenmesi esas alındığı, bu yarı taksit 42 buçuk milyon frank olarak hesaplandığı, tam taksitin ise 85 milyon frank olduğu ve Fransa 42 milyon franklık mal satın alamazsa bu açığın Berlin'deki kliring hesabından ödeneceği belirtilmiştir. Yine Türkiye isterse 42 buçuk milyon frangı her sene 25'er milyonunu Musul petrolerindeki hakkına karşılık göstermek suretiyle ödeme yoluna gidebileceği ve bu antlaşmanın beş yıl için geçerli olacağı da bildirilmiştir.⁶⁵⁷ Bundan dört gün sonraki gazete nüshasında yer alan bir haberde ise Fransa'ya gönderilecek mallar için Türk lirası verileceği bilgisi “*Düyun-ı Umumiye Taksitleri*” başlığıyla aktarılmıştır.⁶⁵⁸ Bundan bir ay sonra da

⁶⁵³ Yeni Mersin, 23 Haziran 1931.

⁶⁵⁴ Yeni Mersin, 23 Mart 1933.

⁶⁵⁵ Gürkaynak, “Fransa İle İlişkiler”, *Türk Dış Politikası (1919-2008)*, 181.

⁶⁵⁶ Yeni Mersin, 20 Mayıs 1934.

⁶⁵⁷ Yeni Mersin, 5 Mayıs 1936.

⁶⁵⁸ Yeni Mersin, 9 Mayıs 1936.

Türkiye'nin borçlarının ödenmesi şekli gazetede “*Türk Borçları Hamillere Tediye Şekli Nasıl Yapılacak*” başlığıyla neşredilmiştir.⁶⁵⁹

30 Nisan 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Duyun-ı Umumiye Borçları*” başlıklı haberde de Türkiye'nin Fransa'ya ödeyeceği borçların frank üzerinden gerçekleştirileceği, Fransa'nın altın üzerinden ödenmesini istemesine rağmen yapılan görüşmeler neticesinde Frank üzerinden ödenmesinin kabul edildiği kaydedilmiştir.⁶⁶⁰

Diğer taraftan İngiltere'ye olan borçlar hakkında görüşmek üzere Londra'ya mümessiller gönderileceği bilgisi ise Yeni Mersin'in 26 Temmuz 1936 tarihli nüshasında “*İngiltere'ye Borçlarımız Londra'ya Mümessiller Göndereceğiz*” başlığıyla duyurulmuştur.⁶⁶¹

2.2. SİYASİ-ASKERİ MESELELER

2.2.1. Türkiye'de Seçimler ve İktidar Değişiklikleri

Türkiye'de meydana gelen seçimler ve iktidar değişiklikleri Yeni Mersin gazetesi sayfalarına daimi suretle yansımıştır. Gazetede seçimlerle ilgili haberlere, yazılara ve halkın seçime iştirak etmesi için teşvik sloganlarına yer verilmiştir. Bu doğrultudaki ilk haber gazetenin 16 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında rastlanmıştır. “*Mebus Seçimi Yeniden Yapılacak*” başlığıyla verilen haberde Meclis'teki grupların yeniden seçilmesi kararı alındığı bildirilmiştir. Meclis'teki seçimlerin yenilenmesinin iki nedenden kaynaklandığı yazılmıştır. Birincisi 1935 bütçesinin düzenlenmesi ikincisi ise Mayıs'ta toplanacak Büyük Fırka Kongresi'ne yeni mebusların iştirakini sağlama amaçlandığı belirtilmiştir.⁶⁶²

Seçimler için yapılan çalışmalar ve defterlerin bittiği haberi de 21 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada “*Yeni Saylav Seçimi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberin devamında nüfusun genişlemesiyle milletvekili sayısında artış yaşandığı bildirilmiştir.⁶⁶³ Bu seçimlere müteakip Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yeni milletvekili

⁶⁵⁹ *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1936.

⁶⁶⁰ *Yeni Mersin*, 30 Nisan 1937; Ayrıntılı bilgi için bkz. Suna Kili, *Türk Devrim Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2000, 149.

⁶⁶¹ *Yeni Mersin*, 26 Temmuz 1936.

⁶⁶² *Yeni Mersin*, 16 İkinci Teşrin 1934.

⁶⁶³ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1934.

seçimleri münasebetiyle Türk ulusuna yolladığı beyanname de gazetede neşredilmiştir. 6 Şubat 1935 tarihli nüshada yer alan beyannameye dört yılın bilançosu verilerek iç ve dış siyasette azimle ilerleneceğinden bahsedilmiştir.⁶⁶⁴ Bundan bir gün sonraki nüshada “*Ulusun İnancı*” başlığıyla kaleme alınan bir yazıda Türk ulusunun milletvekili seçimlerinde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün yolundan gideceğı, ulu öndere ve fırkaya karşı olan güvenini bir daha tekrarlayacağı bildirilmiştir.⁶⁶⁵ Ayrıca Meclis seçimlerinden rahatsız olan bazı Yunan basınının haberleri de gazetede neşredilmiştir.

Bu kapsamda, Yeni Mersin’in 13 Şubat 1934 tarihli nüshasında Atanaikanea gazetesinin bir yazısına değinilmiştir. Yazıda, Eskişehir milletvekili seçilen İstemad Zihni’den bahsedilirken onun Papa Eftim’in avanesinden olduğunun yazıldığı ve milletvekilinin Türkiye’deki Rumları Türkleştirdiğı yönünde ittihamlarda bulunulduğu aktarılmıştır. Proie gazetesinde ise Trakyalı Türk milletvekillerinin Yunan Meclisi’nde yer almasına rağmen İstanbul’daki Rum azınlığının Türkiye’de temsil edilmediğinden yakınıldığı bildirilmiştir.⁶⁶⁶

Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık makamlarındaki değışikliklerle ilgili haberler de gazeteye yansımıştır. Şöyle ki; 3 Mart 1935 tarihli nüshada yayımlanan “*Cuma Günü Büyük Ulus Kurultayı Açıldı Başkanlık Seçimi Yapıldı*” başlıklı haberde 3 Mart 1935’te yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi konusu işlenmiş ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhurbaşkanı seçildiğı duyurulmuştur. Haberin devamında ise İsmet İnönü kabinesinin istifa ettiğı, yeni kabinenin yine İsmet İnönü’nü başkanlığında kurulduğu kaydedilmiştir. Haberde ayrıca kabinedeki tek değışikliğın Milli Müdafaa Bakanlığında yapıldığı ve Bakanlığa Kazım Özalp’ın getirildiğı yazılmıştır.⁶⁶⁷ 10 Mart 1935 tarihli nüsha da ise kabinenin güvenoyu aldığı, Başbakan İsmet İnönü hükümetinin iç ve dış siyasetinin ana hatları hakkında bilgi verildiğı bildirilmiştir.⁶⁶⁸

İsmet İnönü hükümeti kurulduktan sonra 1,5 aylığına izne ayrılmıştır.⁶⁶⁹ Bununla ilgili haber “*Başbakanımız İnönü’ye Atatürk Bir Buçuk Ay Mezuniyet Verdi*” başlığıyla

⁶⁶⁴ Yeni Mersin, 6 Şubat 1935.

⁶⁶⁵ Yeni Mersin, 7 Şubat 1935.

⁶⁶⁶ Yeni Mersin, 13 Şubat 1935.

⁶⁶⁷ Yeni Mersin, 3 Mart 1935.

⁶⁶⁸ Yeni Mersin, 10 Mart 1935.

⁶⁶⁹ Akın, *Türk Siyasal Tarihi (1908-2000)*, 303.

gazetenin 21 Eylül 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında Başbakan İsmet İnönü'ye Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından bir ay izin verildiği belirtilmiştir. Başbakanlığa vekâleten de İktisat Bakanı Celal Bayar'ın tayin edildiği duyurulmuştur.⁶⁷⁰ Bundan yaklaşık bir hafta sonraki nüshada ise başbakanlık makamında değişiklik yapılacağı şayialarının doğru olduğu “*Başvekâletteki Değişiklik Katı*” manşetliyle neşredilmiştir. Haberin devamında İstanbul gazetelerinde çıkan hükümet değişikliği yapılacağı ve seçimlerin yenileneceği gibi haberlerde de doğruluk payının olduğu belirtilmiştir.⁶⁷¹

27 Birinci Teşrin 1937 tarihli Yeni Mersin gazetesindeki “*İsmet İnönü Başvekâletten İstifa Etti*” manşetiyle verilen haberde Celal Bayar'ın yeni hükümeti kurduğu açıklanarak yeni kabinedeki bakanların isimleri gazetede verilmiştir.⁶⁷² Celal Bayar'ın mecliste güvenoyu aldığı ve yeni hükümet programını anlattığı haberi ise gazetenin 7 İkinci Teşrin-10 İkinci Teşrin 1937 tarihleri arasındaki nüshalarından bildirilmiştir. Bu nüshalarda ayrıca Başbakan Celal Bayar'ın programda İçişleri, Sağlık, Adliye, Zirai, Mali, Bayındırlık, Ekonomi, Milli Müdafaa, Dış Politika alanlarında yapılacak çalışmalar hakkındaki konuşmaları neşredilmiştir.⁶⁷³

Bilindiği üzere 10 Kasım 1938'de Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatıyla Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık seçimleri olmuştur.⁶⁷⁴ Bu konuyla ilgili haberlerin ve yazıların da gazete sayfalarında geniş yer tuttuğu görülmüştür. Mesela, 11 İkinci Teşrin 1938 tarihli gazete nüshasında yer alan “*İsmet İnönü Parti Grubunca Reisicumhur Namzedi Olarak Gösterilecek*” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı nedeniyle Meclis toplantısının saat 11:00'de toplanacağı ve İsmet İnönü'nün Parti Grubu tarafından Cumhurbaşkanı aday olarak gösterileceği bildirilmiştir.⁶⁷⁵ Ertesi gün de Cumhurbaşkanlığı seçimi haberi “*İsmet İnönü Müttefikken Türkiye Reisi Cumhurluğuna Seçildi*” manşetiyle verilmiş ve meclis raporu neşredilmiştir.⁶⁷⁶ Bundan bir gün sonra ise Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ilk kabine

⁶⁷⁰ Yeni Mersin, 21 Eylül 1937.

⁶⁷¹ Yeni Mersin, 30 Eylül 1937.

⁶⁷² Yeni Mersin, 27 Birinci Teşrin 1937.

⁶⁷³ Yeni Mersin, 7 İkinci Teşrin 1937; Yeni Mersin, 9 İkinci Teşrin 1937; Yeni Mersin, 10 İkinci Teşrin 1937.

⁶⁷⁴ Hilmi Uran, *Meşrutiyet Tek Parti Çok Parti Hatıralarım (1908-1950)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Kasım 2008, 269.

⁶⁷⁵ Yeni Mersin, 11 İkinci Teşrin 1938.

⁶⁷⁶ Yeni Mersin, 12 İkinci Teşrin 1938.

toplantısına iştirak ettiği haberi ise “*Reisicumhur İsmet İnönü İlk Kabine Toplantısına Riyaset Ettiler*” başlığıyla gazete sütunlarında yer bulmuştur.⁶⁷⁷

Konuyla ilgili olarak Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan 16 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshada yayımlanan “*Ebedi Meşale İnönü’nün Elinde*” başlıklı yazıda ise Cumhurbaşkanlığına İsmet İnönü’nün gelmesiyle inkılap hareketlerinin devam edeceği, Cumhuriyet rejiminin korunacağı anlatılmıştır. Yazının devamında İsmet İnönü’nün Türkiye için yaptığı çalışmalara değinilmiş ve Atatürk’ün meşalesini taşıyacağı belirtilmiştir.⁶⁷⁸

İki gün sonra da “*Milli Şef Halkın Babası İsmet İnönü*” başlıklı yazıda İsmet İnönü’den övgüyle bahsedilmiştir. İsmet İnönü’nün Türk milleti için savaş yıllarında ve Cumhuriyet devrinde canla başla çalıştığı vurgulanarak Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ten sonra Türk ulusunun Milli Şefi olduğuna dikkat çekilmiştir. Yine İsmet İnönü’nün Çukurova’da pamuk yetiştirilmesi için yaptığı toplantıya değinilerek dinlenmeden yurda hizmet ettiği belirtilmiştir.⁶⁷⁹

İsmet İnönü’nün Cumhurbaşkanı seçilmesi münasebetiyle yabancı basında yer alan haberler ve yazılar da gazetede neşredilmiştir.⁶⁸⁰ Mesela, gazetenin 15 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türkiye’de Reisicumhur İntihabatı ve Dünya Matbuatı*” başlıklı haberde dış basında Türkiye’deki seçimler hakkında yazılan yazılara yer verilmiştir. Buna göre Yugoslavya basınının Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün vefatına değinerek Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü’nün onun yolundan devam edeceğini belirttiği kaydedilmiştir. Bunun yanında Sovyet Rusya basını da İsmet İnönü’nün Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün en yakın silah arkadaşı olduğundan bahsederek Türkiye’yi ilerleteceği yönünde bir yazı yazdığı aktarılmıştır. Son olarak da Bulgaristan basınına değinilmiş, burada Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün Bulgaristan ziyaretine değinilerek seçimin Bulgaristan’da coşkuyla karşılandığı bildirilmiştir.⁶⁸¹

⁶⁷⁷ *Yeni Mersin*, 13 İkinci Teşrin 1938.

⁶⁷⁸ *Yeni Mersin*, 16 İkinci Teşrin 1938.

⁶⁷⁹ *Yeni Mersin*, 18 İkinci Teşrin 1938.

⁶⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 4 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 9 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 25 Birinci Kanun 1938.

⁶⁸¹ *Yeni Mersin*, 15 İkinci Teşrin 1938.

Bu haberlerin yanı sıra gazetede özellikle belediye seçimlerine yönelik haberler verilmiştir. Bununla ilgili ilk haber 19 Temmuz 1934 tarihli nüshada “*İntihap Hazırlıkları*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin’de Eylül’de yapılacak belediye seçimleri için hazırlıkların yapıldığı bildirilmiş ve mahallelerdeki seçmenlerin isimlerinin defterlere yazıldığı ilan edilmiştir.⁶⁸²

Gazetenin 2 Ağustos 1934 tarihli nüshasında da defterlerin yazım işi bitince seçmenler ile mahallelerin oy atma gününün belirleneceği ve oylama işinin kaç gün süreceğinin Belediye Meclisi tarafından tayin edileceği belirtilmiştir.⁶⁸³ Belediye seçimleri için çalışmaların devam ettiği bildirilen ve Yeni Mersin’in 15 Ağustos 1934 tarihli nüshasında yer alan bir haber halkın siyasi seçimlere katılımlarını artırmak için talimatname hazırlandığı bilgisi verilmiştir.⁶⁸⁴ Talimatname ise 16 Ağustos 1934 tarihli gazetede “*İntihap Talimatnamesi*” başlığıyla neşredilmiştir.⁶⁸⁵

Yine 28 Ağustos 1934 tarihli nüshada yer alan “*İntihap Hazırlıkları Hararetlendi*” başlıklı haberde de Mersin’de belediye seçimleri için kadın azaların çoğalacağından bahsedilmiştir.⁶⁸⁶

Yeni Mersin’in 6 Eylül 1934 tarihli nüshasındaki “*Belediye Seçim İşî*” başlıklı haberde ise belediye seçimlerinin ülke genelinde başladığı ve intihap encümenleri seçiminin her yerde bitmekte olduğu duyurulmuştur.⁶⁸⁷

Gazetenin bir gün sonraki nüshasında “*Belediye Meclisi Azalığı Seçimi 10 Teşrini Evvelde Yapılacak*” manşetiyle yayımlanan bir haberde Mersin’de Belediye Meclisi Azalığı için seçim işine başlandığı ve seçimin yapılacağı günü ve mahallelerin sırası tespit edildiği kaydedilmiştir. Ayrıca burada mahalleler için tanzim edilen defterlerin belediye tarafından tetkik edildiği de açıklanmıştır.⁶⁸⁸

Bununla birlikte belediye seçimlerinin yaklaşması münasebetiyle çalışmaların hızlandığı ve fırkanın gelişmesi için genç namzetlerin çoğaltıldığı haberi ise 17 Eylül 1934 tarihli nüshada “*Büyük Siyasi Gün Yaklaşıyor*” başlığıyla neşredilmiştir. Bu haberin

⁶⁸² Yeni Mersin, 19 Temmuz 1934.

⁶⁸³ Yeni Mersin, 2 Ağustos 1934.

⁶⁸⁴ Yeni Mersin, 15 Ağustos 1934.

⁶⁸⁵ Yeni Mersin, 16 Ağustos 1934.

⁶⁸⁶ Yeni Mersin, 28 Ağustos 1934.

⁶⁸⁷ Yeni Mersin, 6 Eylül 1934.

⁶⁸⁸ Yeni Mersin, 7 Eylül 1934.

devamında da seçimlerin 10 Teşrin Evvel de sabah saat altıda başlayarak yirmi dörde kadar devam edeceği yazılmış, mahalle sandıklarının yerleri gazetede listelenmiştir.⁶⁸⁹

Yeni Mersin'in 30 Eylül 1934 tarihli nüshasındaki “*Belediye Namzetleri Seçildi*” başlıklı haberde Belediye Meclisi Azalığı için 48 aza namzedi seçildiği ve bunlardan dördünün bayan olduğu duyurulmuştur.⁶⁹⁰ Adayların isimlerini yayımlayan gazetenin bundan on gün sonraki nüshasında da mahallelerin oy sandıkları listeler halinde neşredilmiştir.⁶⁹¹ Seçimlerin sonucunda CHF namzetleri oy çokluğunu almış ve seçilen azaların isimleri gazetede listeler halinde yayımlanmıştır.⁶⁹²

Yeni Mersin'in 28 Eylül-1 Birinci Teşrin 1938 tarihleri arasındaki nüshalarında Mersin'de belediye seçimlerinin başladığı haberi “*Belediye Seçimi Bugün Başlıyor*” manşetiyle yayımlanmıştır. Haberde, Mersin namzetleri şu şekilde duyurulmuştur: “*CHP İl Yön Kurul Başkanlığından; Cumhuriyet Halk Partisince Tespit edilen Mersin Belediye azalığı namzetlerinin isimlerini sayın halkımıza ilan ediyorum. Partimize olan bağlılıklarını her vesile ile izhar etmekte olan muhterem seçicilerin 1 Teşrin Evvel'de başlayacak olan intihapta reylerini partimiz lehine kullanmalarını rica ederim. Vali ve CHP Başkanı R. Nasuhioğlu*

Namzetler;

- 1)Abdullah Ersot (Doktor)
- 2)Ahmet Gönen (Tüccar)
- 3)Ali Latif (Efe)
- 4)Ali Rıza Bozkurt (Tüccar)
- 5)Ali Rıza Sönmez (Tuhafiyeci)
- 6)Bahir Taylan (Dişçi)
- 7)Bahri Ok (Fabrikatör)
- 8)Bürhanettin Hekimoğlu (Tüccar)
- 9)Cemil Cömert
- 10)Enver Ali Germen (Ziraatçı)

⁶⁸⁹ Yeni Mersin, 17 Eylül 1934.

⁶⁹⁰ Yeni Mersin, 30 Eylül 1934.

⁶⁹¹ Yeni Mersin, 1 Birinci Teşrin 1934.

⁶⁹² Yeni Mersin, 11 Birinci Teşrin 1934; Yeni Mersin, 14 Birinci Teşrin 1934; Yeni Mersin, 21 Birinci Teşrin 1934.

- 11)Fuat Akbaş (Gazeteci)
- 12)Hakkı (Deniz Liman şirketi 'nde)
- 13)Halil Akel (Komisyoncu)
- 14)Hasan Basri Erkmen (Gazeteci)
- 15)Hasan Dikel (Komisyoncu)
- 16)Hayri Gültekin (Tuhafiyeci)
- 17)Hayri Tunçbilek (Tuhafiyeci)
- 18)Hilmi Özer (Ziraat Odası Reisi)
- 19)Hüseyin Koca (Kasap)
- 20)Hüseyin Aşar (Konya pazarı)
- 21)İbrahim Beddur (Komisyoncu)
- 22)Kamil Tarhan (Doktor)
- 23)Kemal Ender (Avukat)
- 24)Kemal Ekin (Tüccar)
- 25)Galip Gül (Marangoz)
- 26)Lütfi Ali Bükölmez (Ticaret Odası Başkâtibi)
- 27)Memet Karamancı (Tüccar)
- 28)Mehmet K'anun (Bakkal)
- 29)Memet Saydavi (Tüccar)
- 30)Mitat Toroğlu (Belediye Reisi)
- 31)Muhsin Yanpar (Bahçeci)
- 32)Murat Ergir (Tüccar)
- 33)Mustafa Alanya (Fabrikatör)
- 34)Müfit Erman (Merkez Bankası Müdürü)
- 35)Mürşide Suner (Isıyuva Müdürü)
- 36)Naime Bekir Balkuv (Ev Kadını)
- 37)Nazım Unsal (Doktor)
- 38)Necip Mecit Ergun (Ç. E. Kurumunda)
- 39)Sabri Poda (Tüccar)
- 40)Sadi Metinoğlu (Tüccar)
- 41)Saide Ekrem Yücel
- 42)Sait Çiftçi (Tüccar)

- 43)Saim Ergenekon (Dişçi)
 44)Sami Merzeci (Tüccar)
 45)Şeref Genç (Tüccar)
 46)Tevfik Saltık (Yarbay)
 47)Ünsiye Berker (Ev Kadını)
 48)Yunis Yönel (Bakkal)
 49)Yunis Türkeli (Ziraatçi)
 50)Yusuf Kılınç (Tüccar)
 51)Yusuf Köse (Komisyoncu)
 52) Zekiye Olgaçay (H.K. Başkanı).”⁶⁹³

1938 yılı belediye seçimleriyle ilgili olup 2 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshada yer alan “*Belediye Seçimi Dün Şehrimizde Başladı*” başlıklı haberde seçimin ilk günü olmasına rağmen halkın büyük oranda seçime geldiği, seçimin saat 8.30’da başladığı, ilk oyu Vali ve Parti Başkanı Rükneddin Nasuhioğlu’nun verdiği daha sonra 1500’e yakın oy kullanıldığı bildirilmiştir.⁶⁹⁴

Gazetenin 8 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasındaki “*Şehrimiz Belediye İntihabatı Neticelendi*” manşetli haberde Belediye seçimlerinin tamamlandığı duyurulmuş, bununla birlikte CHP namzetlerinin çoğunluğu elde ettiği açıklanmış ve namzetlerin isimleri gazetede neşredilmiştir.⁶⁹⁵ Bundan başka seçimlerin neticelenmesi münasebetiyle Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu’nun konuşması verilmiştir. Konuşmada halkın büyük bir kısmının seçimlere katıldığı ve bunların CHP’ye bağlı oldukları şeklindeki ifadeleri aktarılmıştır.⁶⁹⁶

Yeni Mersin’in 16 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Dâhiliye Vekili ve Parti Genel Sekreteri B. Şükrü Kaya Memleket Belediye İntihabatı Neticelerini Tamimle Bildirdi*” başlıklı haberde ülke genelinde belediye seçimlerinin bittiği ve CHP’nin halkın itimadını alması nedeniyle İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın yaptığı konuşma yaptığı duyurulmuştur. Kaya’nın konuşmasında Türk milletinin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e olan sevgi ve saygılarını gösterdiği,

⁶⁹³ *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1938; *Yeni Mersin*, 1 Birinci Teşrin 1938.

⁶⁹⁴ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Teşrin 1938.

⁶⁹⁵ *Yeni Mersin*, 8 Birinci Teşrin 1938.

⁶⁹⁶ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1938.

seçimlerin yolunda gitmesiyle halkın siyasi olgunluklarını sergiledikleri yönündeki ifadelerine yer verilmiştir.⁶⁹⁷

Gazetede yine Tarsus, Ceyhan, Adana, İzmir, Uşak, Tokat ve Edirne'deki belediye seçimleri ve namzetleri hakkındaki bilgilere de yer verilmiştir.⁶⁹⁸

12 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Tarsus'ta Azalar Belli Oldu Mersin'de Reyler Ayrılıyor*” manşetli haberde ise Tarsus'ta seiler azaların isimleri gazetede neşredilmiştir. Seçilen azalar arasında iki bayanında yer aldığı belirtilmiştir.⁶⁹⁹ Bundan on gün sonraki nüshada da Tarsus belediye başkanlığına Muvaffak Ziya Bey'in seçildiği duyurulmuştur.⁷⁰⁰

Yeni Mersin'in 11 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasındaki “*Adana'da İntihap Bitti Azalar Belli Oldu*” başlıklı bir haberde de Adana'da seçimlerin bittiği ve seçilen 33 aza içerisinde 7 çiftçi, 4 tüccar, 3 hukuk mezunu, 3 doktor, 3 fabrikacı, 1 bankacı, 1 gazeteci, 1 mühendis, 1 sanatkâr, 1 avukat, 1 dişçi, 1 kasap ve diğerleri serbest mesleğe mensup şahıslar bulunduğu belirtilmiştir.⁷⁰¹

Yine gazetenin 22 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ceyhan İntihabında Yolsuzluk*” başlıklı haberde ise Ceyhan belediye seçimlerinde yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle şikâyet dilekçesi verildiği ve mülkiye müfettişlerinin tahkikata başladığı ilan edilmiştir.⁷⁰²

Seçim çalışmalarını desteklemek amacıyla Yeni Mersin gazetesinin 8 Birinci Teşrin ve 10 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshalarında yayımlanan duyurular ve sloganlar şu şekilde aktarılmıştır: “*İnkılapçı Türk! Reyini Türk kalkınmasını yaratan senin fırkan Cumhuriyet Halk Fırkası namzetlerine ver. Bu ülke borcudur.*”,

“*Yurttaş! Reyini Cumhuriyet Halk Fırkası namzetlerine ver.*”⁷⁰³

⁶⁹⁷ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1938.

⁶⁹⁸ *Yeni Mersin*, 31 Kanuni Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1934; *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1934; *Yeni Mersin*, 4 Birinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 5 Birinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 7 Birinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 8 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 9 Birinci Teşrin 1934.

⁶⁹⁹ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Teşrin 1934.

⁷⁰⁰ *Yeni Mersin*, 22 Birinci Teşrin 1934.

⁷⁰¹ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Teşrin 1934.

⁷⁰² *Yeni Mersin*, 22 İkinci Teşrin 1934.

⁷⁰³ *Yeni Mersin*, 8 Birinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1934.

Yine gazetenin 2 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında yer alan duyurular da şu şekilde aktarılmıştır: “Yurttaş reyini kullan bu senin hakkındır aynı zamanda vazifendir. Vazifenin her şeyden üstün olduğunu unutma. Seni her türlü felaketten kurtaran, refah ve saadetine çalışan CHP namzetlerine reyini ver. Bunda tereddüt etme ve düşünme.”⁷⁰⁴

Bunlarla birlikte gazetede uyarılara ve hatırlatmalara da yer verilmiştir. Seçimler için kayıt yaptırmayan vatandaşlara yönelik yapılan bir uyarı gazetenin 18 Eylül 1934 tarihli nüshasında şu şekilde yayımlanmıştır: “İntihap defterlerinde adları yazılı olmayan vatandaşlar vakit geçirmeden intihap encümenine müracaat etmelidir. İki gün sonra müddet bitiyor. Adı yazılı olmayanlar rey vermek hakkından mahrum kalacaklardır.”⁷⁰⁵

Yine seçimlerin son günü olduğuna dair verilen bir hatırlatma da şu cümlelerle gazete sayfalarına taşınmıştır: “Yurttaş! Unutma belediye seçimi bugün sona eriyor. Reyini kullanmadıysan acele et. Bu senin en tabii ve medeni hakkındır. Büyük İnkılabı başaran, senin saadetine temin eden daima iyi gören ve yaptıklarında muvaffak olan CHP namzetlerine tereddütsüz reyini ver. İhmal etme. Bu senin hem hakkın ve hem de vazifendir.”⁷⁰⁶

Yeni Mersin nüshalarında belediye seçimleriyle ilgili yazılara da geniş yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 27 Ağustos 1934 tarihli nüshasında Rıza Atılâ imzasıyla kaleme alınan “Belediye Seçiminin Hedefi” başlıklı yazıda belediye seçimlerinin yaklaştığına değinilerek belediyeler kanununu en iyi tatbik edecek ve belediyeye en iyi hizmeti sunacak şahısların seçilmesi konusu işlenmiştir. CHF’nin aylardan beri hazırlıkları sürdürdüğü açıklanan yazının devamında halkın seçimlere ilgi göstermesi istenmiştir.⁷⁰⁷ Aynı imzayla gazetenin 4 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “Belediye İntihabı ve İhtisas Meselesi” başlıklı yazıda da belediye seçimleri için çalışmaların ilk safhasının bittiği anlatılmıştır. Belediye seçimleri için yapılan çalışmalarda asıl gayenin belediye seçimlerine tüm halkı dâhil ederek belediyeciliğin politikacılıktan çıkarılması ve halka mal edilmesinin amaçlandığı açıklanmıştır. Halkın

⁷⁰⁴ Yeni Mersin, 2 Birinci Teşrin 1938.

⁷⁰⁵ Yeni Mersin, 18 Eylül 1934.

⁷⁰⁶ Yeni Mersin, 6 Birinci Teşrin 1938.

⁷⁰⁷ Yeni Mersin, 27 Ağustos 1934.

seçtiği kişinin belediyeçilik işlerinde mütehassıs olması gerektiği belirtilmiş ve tüm halkın seçimlere katılmasının önemi bir kez daha vurgulanmıştır.⁷⁰⁸

Yine Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Yeni Bir Hareket Noktası*” başlıklı bir yazı da gazetenin 6 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştı. Yazıda, belediye seçimlerinde eskiden olduğu gibi hatır-gönül meselesinin yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde olmadığı izah edilmiştir. Yazının devamında belediye seçimleri için adayların gençleştirilmesi ele alınarak bu kişilerin kendilerini ispat etmelerinin önemine değinilmiştir.⁷⁰⁹

Gazetede 28 Eylül 1934 tarihli nüshadaki “*Belediye Seçimi*” başlığıyla Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan başka bir yazıda ise halkın siyasi alanda söz sahibi olması ve seçimlerin millete mal ettirilmesi hususuna önem verildiği ve bu yolda çalışmaların ehemmiyetle yapıldığı anlatılmıştır.⁷¹⁰

Mansur Bozdoğan'ın kaleme aldığı bir yazı ise gazetenin 1 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında “*Önümüzdeki Belediye Seçimi Münasebetiyle*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Türklerin binlerce yıl önce kurmuş oldukları Cumhuriyet sistemini halka yeniden uygulayan hükümetin belediye seçimlerinin düzenli olması için Belediye Kanunu'nu çıkardığına değinilmiştir. Yine halka verilen seçme seçilme hakkının önemi vurgulanarak halkın seçimlere katılmaları telkin edilmiştir. Ayrıca yazının devamında Türk kadınlarına verilen seçme seçilme hakkı ile muvaffak neticeler elde edildiği ifade edilerek halkı oy kullanmaya davet edilmiştir.⁷¹¹

Bu konuda detaylı bir haber de gazetenin 16 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasına yansımıştır. “*Belediye Seçimleri Dolayısıyla Cumhuriyet İdaresi Altında Belediyeler*” başlığıyla aktarılan haberde belediyelerin önemine ve 15 yılda yaptıkları çalışmalara yer verilmiştir. Belediyelerin tesisler kurduğu, halkın sağlık, eğitim, kültür, iktisadi alanlarda gelişimi için çalışmalar yürüttükleri, inkılapların halka benimsetilmesinde çalıştığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca modern şehircilik anlayışlarını temel alarak belediyenin

⁷⁰⁸ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1934.

⁷⁰⁹ *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1934.

⁷¹⁰ *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1934.

⁷¹¹ *Yeni Mersin*, 1 Birinci Teşrin 1938.

şehirlerdeki imar işlerini artırdıkları, şehrin problemlerini çözmeye çalıştıklarına ve belediyelerin gelirini artırmak için Belediyeler Bankası kurulduğuna değinilmiştir.⁷¹²

2.2.2. Menemen Olayı

Yeni Mersin gazetesinde inkılap haberlerinin beraberinde irtica haberlerine de yer verilmiştir. Cumhuriyet döneminin önemli irtica hareketlerinden birisi de Menemen’de meydana gelmiştir. İstanbul’daki Nakşibendi Şeyhi Esat ve oğlu Mehmet Ali’nin⁷¹³ kontrolünde gerçekleşen olay Yeni Mersin gazetesi sayfalarına da yansımıştır. Bu bağlamda gazetenin 26 Birinci Kanun 1930 tarihli nüshasında yer alan “*İzmir’de İrtica Bu Memlekette İrticanın Yeri Yoktur İnkılap Kuvvetlidir ve Bu Kuvvet Daima Baki Kalacaktır*” başlıklı haberde Menemen Olayı şu şekilde aktarılmıştır: “24 derviş, Mehmet namında bir mürteci ile Menemen’e gelerek halk arasında ‘Şeriat isteriz’ diye tahrikât yaptığı anlatılmıştır. Mürtecileri teslim olmaya davet eden jandarma müfrezesi ile aralarında arbeye çıkmış ve Asteğmen Kubilay ile mahalle bekçileri şehit düşmüştür. Mürtecilerden üçü öldürülmüş, biri ağır yaralanmış, Nusret oğlu Hüseyin ve Ali oğlu Hasan adlı mürteciler firar etmiştir. Firar edenler için takibat yapılmıştır. Vilayetteki tekkeler aranmış bazı kimseler tutuklanmıştır. Olay etrafında tutuklulardan alınan malumata göre mürteciler mühendis süsü verilen Emrullah oğlu Mehmet kumandasında tahrikât mensuplarından oluşan bir çete teşkil edilmiş ve çete birkaç gün önce Manisa’dan hareket ederek Menemen’in Yağcılar köyü civarındaki çamlıkta saklanmışlardır. Bunlardan bir kısmı sabah namazında camiye girerek buradaki bayrağı almış ve halkı irtica hareketine davet etmişlerdir. Daha sonra olay vuku bulmuştur.”⁷¹⁴

Bundan iki gün sonra da firar eden mürtecilerin Menemen ile Manisa arasına jandarma tarafından tutuklandığı haberi gazetenin 28 Birinci Kanun 1930 tarihli nüshasında “*Firari Mürtecilerde Yakalandı*” başlığıyla yayımlanmıştır.⁷¹⁵

⁷¹² Yeni Mersin, 16 Birinci Teşrin 1938.

⁷¹³ A. Cenani Gürbüz, *Mondros’tan Milenyuma Türkiye’de İsyanlar Olaylar ve Bölücü Faaliyetler*, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul 2006, 236.

⁷¹⁴ Yeni Mersin, 26 Birinci Kanun 1930.

⁷¹⁵ Yeni Mersin, 28 Birinci Kanun 1930.

Ertesi gün ise “*Dâhiliye Vekili*” başlıklı haberde İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’nın irtica olayını mahallinde tetkik için vapur ile bandırmaya hareket edeceği, Fahrettin Paşa’nın da aynı vapurla İzmir’e hareket edeceği ilan edilmiştir.⁷¹⁶

Yine 2 İkinci Kanun 1931 tarihli Yeni Mersin gazetesindeki “*Menemen ve Balıkesir’de İdare-i Örfiye İlanı*” başlıklı haberde Menemen, Manisa ve Balıkesir’de Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun 86’ncı maddesi gereğince vatan ve Cumhuriyet aleyhinde 23 Aralık 1930 tarihinde yapılan cürümden dolayı ilgili yerlerde bir ay örfi idare ilan edildiği ve bu işin icrası için İdare-i Örfiye Amirliği’ne Ordu Müfettişi Korgeneral Fahrettin Paşa’nın tayin edildiği açıklanmıştır. Ayrıca aynı nüshada yer alan “*Menemen Hadisesi Her Tarafta Nefretle Karşılandı*” başlıklı başka bir haberde ise Menemen olayına dair bilgiler aktarılmıştır. Bu kapsamda hükümetin Menemen ve Manisa’da sıkıyönetim ilan ettiği, olayla alakadar olanların yüz yirmi sekize baliğ olduğu, suçluların bir an önce mahkemede cezalandırılacağı, Menemen’e Kubilay isminin verileceği, şehit ailelerine yardım edileceği, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal’e hadise hakkındaki teessür telgraflarının gönderildiği, İstanbul’da miting yapıldığı ve halkın “*Kahrolsun kara kuvvet*” sloganı ile bağırduğu bilgileri aktarılmıştır. Yine aynı nüshanın başka bir haberi de “*Menemen ve Balıkesir’de İdare-i Örfiye İlanı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Menemen’in yanı sıra Balıkesir’de de örfi idare ilan edildiği duyurulmuştur.⁷¹⁷

Gazetenin 4 İkinci Kanun-5 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshalarında yer alan “*İsmet Paşa Hz.leri Mecliste Takrir Suallerine Cevap Verdiler*” başlıklı haberlerinde ise Başbakan İsmet Paşa’nın Menemen olayı ile ilgili meclis konuşmaları verilmiştir.⁷¹⁸ Ayrıca Menemen hadisesinde 37 şahsın ölüm cezasına çarptırılması hakkında mazbata mecliste kabul edilmiştir.⁷¹⁹

Yeni Mersin’de Menemen Olayı karşısında Türk halkının tepkilerine de yer verilmiştir. Bu bağlamda gazetenin 2 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde Asteğmen Kubilay Bey’in şehadeti münasebetiyle Mersin Öğretmenler Birliği tarafından çekilen telgraf suretine yer verilmiştir. Telgraf şu şekilde aktarılmıştır:

⁷¹⁶ Yeni Mersin, 29 Birinci Kanun 1930.

⁷¹⁷ Yeni Mersin, 2 İkinci Kanun 1931; Ayrıntılı bilgi için bkz. TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İctima:4, 02.02.1931, 3.

⁷¹⁸ Yeni Mersin, 4 İkinci Kanun 1931; Yeni Mersin, 5 İkinci Kanun 1931.

⁷¹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İctima:4, 02.02.1931, 11.

“Milli Müdafaa Vekâleti Celile’sine

Mübeccel ve mukaddes Cumhuriyetimize el uzatmak isteyen mürteciler tarafından şehit edilen kahraman ordumuzun mefkûreci zabıtı Kubilay Bey’in şehadeti dolayısıyla derin teessürlerimizi arz ve beyanı taziyet eyleriz efendim...

Maarif Vekâleti Celile’sine

Mübeccel ve mukaddes cumhuriyetimize el uzatmak isteyen mürteciler tarafından şehit edilen Kubilay Bey’in şehadeti dolayısıyla duymakta olduğumuz derin teessürleri arz ve beyanı taziyet eyleriz efendim...

Menemen Maarif Memurluğuna

Muhterem meslektaşımız Kubilay Bey’in şehadeti dolayısıyla taziyelerimizi ve teessürlerimizi beyan eyleriz efendim.

*Mersin Muallimler Birliği Reisi Feridun.”*⁷²⁰

Yine 25 Haziran 1931 tarihli nüshada verilen “*Dârülfünûnlular Menemen’de*” başlıklı haberde Dârülfünûn öğrencilerinin Kubilay’ın mezarına çelenk koymak için Menemen’e gittiği bildirilmiştir.⁷²¹

Haberler arasında inkılap hareketlerinin teşvik edilmesi ve Asteğmen Kubilay’ın unutulmaması için anma töreni yapıldığı da görülmüştür. Bu doğrultuda “*Kubilay İhtifali Dün Halkevi Salonunda Yapıldı*”,⁷²² “*Kubilay İçin Ankara Halkevinde Bir Toplantı Yapıldı*”,⁷²³ “*İnkılap Şehidi İçin Ankara Halkevinde Sekizinci Ölüm Yıl Töreni Yapıldı*”,⁷²⁴ başlıklı haberlerde Asteğmen Kubilay’ın anma törenleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Bunlarla birlikte gazetenin 4 İkinci Kanun ve 5 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshalarında Süleyman Bahri imzasıyla kaleme alınan “*Bir Hatıra Menemen Hadisesi Münasebetiyle*” başlıklı bir yazılarda eğitimde eski-yeni ikiliği ele alınmış ve üç müfettişin bir medreseyi teftişi ile ilgili bir olaya yer verilmiştir. Olay, gazete sayfalarına şu şekilde aktarılmıştır: “*Vefa, Kabataş ve Galatasaray mezunu üç müfettiş bir*

⁷²⁰ Yeni Mersin, 2 İkinci Kanun 1931.

⁷²¹ Yeni Mersin, 25 Haziran 1931.

⁷²² Yeni Mersin, 27 Birinci Kanun 1934.

⁷²³ Yeni Mersin, 25 Birinci Kanun 1935.

⁷²⁴ Yeni Mersin, 25 Birinci Kanun 1937.

medresedeki öğrencilerin eğitim durumunu teftiş etmektedirler. Başarılı öğrenciler yazım imla hatalarıyla sorulan soruları cevaplamaktadırlar ve öğrencilerin cevapları noksandır. Müfettişler bu öğrencilere 5 üzerinden 2,5 puan vermişlerdir. Bu duruma kızan öğretmen müfettişlere çıkmıştır. Bunun üzerine müdür müfettişlerden özür dileyerek ‘Teftiş bu şekilde devam ederse medresenin kapanacağı ve burada çalışanların ekmeklerinden olacakları bu yüzden puanların yüksek verilmesi’ ricası ile müfettişlere yalvarmaya başlamıştır. Müfettişler ise kendi görevlerini güzel bir şekilde ifa etmek istediklerinden gelişigüzel puan vermek istememektedirler. Vaka tartışma aşamasına doğru gidince müfettişlerden birisi ‘Tüm öğrencilere 3 puan verilmesi’ teklifinde bulunur. Öğretmen ‘150 kişilik medresede başarılı öğrenciler ile başarısız öğrenciler aynı kefeye mi koyulacak, bu duruma meclis ne der’ sitemini eder. Müfettiş ‘Meclis ne mi der? Bunu bilmeyecek ne var? Ben eminim ki bundaki nükteyi oda anlamaz, mesele gürültüye gider. Haydi haydi hocam!’ nidasını söyler. Nihayetinde müfettişin teklifi kabul edilir ve tüm öğrencilere aynı puan verilir. Müfettiş iş bitince kendi kendine düşünür ‘Biz mi atlattık onlar mı atladi.’⁷²⁵

Gazetenin 13 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshasında Feridun imzasıyla yayımlanan “Genç Cumhuriyetin Aziz Çocuklarına” başlıklı yazıda da gençlere hitaben Cumhuriyet için yıllarca mücadele edilerek kanların akıtıldığı, Menemen Olayı’ndaki gibi gerici kişilerin varlığından bahisle gençlerin olaya tepki göstermeleri ve her türlü gerici hareketlerini ezmeleri gerektiği belirtilmiştir. Burada ayrıca gençlerin inkılapları daha ileri düzeye taşımaları ve bunun için çok çalışmaları telkininde bulunulmuştur.⁷²⁶

Yine Feridun imzasıyla gazetenin 26 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshasında kaleme alınan “Mukaddes Baş Vahşiyane Kesilen Bu Başın Tekbir Çeken Seyircileri Acaba Türkler Mi” başlıklı başka bir yazısında ise Menemen halkının Kubilay’ın başı kesilirken tepki göstermek yerine “Allahû Ekber” tekbirini getirdikleri bu vahşiyane tutumlarına sitem edilmiştir. Burada ayrıca Menemen halkının Yunan zulmü altında ezildikleri günleri unutarak kendilerini kurtaran Cumhuriyet erkânına yaptıkları saygısızca hareketin mürtecileri destekleyici bir tutum içerdiği ifade edilmiştir. Cumhuriyete karşı olan ve

⁷²⁵ Yeni Mersin, 4 İkinci Kanun 1931; Yeni Mersin, 5 İkinci Kanun 1931.

⁷²⁶ Yeni Mersin, 13 İkinci Kanun 1931.

vahşiyane olaya seyirci kalıp olayı destekleyen bu kitlenin yurdu terk etmeleri vurgulanarak bu ülkede eski zihniyetin yerinin olmadığını aktarılmıştır.⁷²⁷

2.2.3. Dersim İsyanı

Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine kadar Dersim bölgesinde hüküm süren sosyal yapılanma aşiret düzeniydi. Bu bölgede 1847'den Mart 1937'ye kadar çeşitli isyan hareketleri görülmüştür.⁷²⁸ Cumhuriyet Hükümeti otoritenin sağlanması ve cahil halkın medenileşmesi için bölgede tetkiklerde bulunmuş, raporlar hazırlamış ve bölgenin kalkınmasına yönelik çalışmalar yürütmüştür.⁷²⁹ Bölgede yapılan kalkınma hareketleri 7 Kasım 1935 tarihinde mecliste çıkarılan Tunceli Kanunu ile hız kazanmıştır.⁷³⁰ Bunlar karşısında nüfuzu sarsılan aşiret şeyhleri halkı galeyana getirerek Mart 1937'de Dersim İsyanı'nı başlatmışlardır. İsyan bölgesi Zaldağı-Darboğaz-Dajik-Munzur doğusu ile Karacakalen bölgesini kapsamıştır.⁷³¹ İsyanı karşı hükümet harekâta geçmiş, çeşitli birlikleri bölgeye sevk ederek isyancıları abluka altına almıştır.⁷³² Böylece isyancılar ele geçirilmeye ve teslim olmaya başlamışlardır.

Yeni Mersin gazetesinde bu konuyla ilgili haberler oldukça geniş yer tutmuştur. Bununla ilgili ilk habere gazetenin 20 Haziran 1937 tarihli nüshasında rastlanmıştır. “*Dersim’de Yakalanan Eşkîyalar Derhal Adliyeye Teslim Ediliyorlar*” başlığı verilen haberde Adliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu İstanbul’da gazetecilere verdiği beyanatta yakalanan eşkıyaların Adliye’ye sevk edilerek mahkemeye çıkarılacaklarını ifade etmiştir.⁷³³

Gazetenin 25 Haziran 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Kızıldağ’da Teslim Oldu*” başlıklı haberde de Kızıldağ’daki isyan eden halkın teslim olduğu ve Elebaşı Seyid Rıza’nın müfrezelere gönderdiği mektupta teslim olmak istediği bildirilmiştir. Haberin

⁷²⁷ Yeni Mersin, 26 İkinci Kanun 1931.

⁷²⁸ Hakan Toy, Defne Elmacı, *Kronolojik Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ansiklopedisi*, Özener Matbaacılık, İstanbul 2015, 71.

⁷²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Bilâl N. Şimşir, *Kürtçülük II (1924-1999)*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, Ocak 2009, 374.

⁷³⁰ Şimşir, *Kürtçülük II (1924-1999)*, 38.

⁷³¹ Gürbüz, *Mondros’tan Milenyuma Türkiye’de İsyanlar Olaylar ve Bölücü Faaliyetler*, 99.

⁷³² Tuğba Doğan, “Arşiv Belgelerine Göre 1937-1938 Dersim İsyanı”, *History Studies International Journal of History*, 4/1/2012, 161.

⁷³³ Yeni Mersin, 20 Haziran 1937.

devamında Jandarma müfrezelerinin isyancıları abluka altına aldıkları ve tutuklananların Elazığ'a gönderildiği bilgisi de aktarılmıştır.⁷³⁴

Aynı şekilde gazetenin 26 Haziran 1937 tarihli nüshasındaki “*Tunceli’ndeki Harekât Kamuoyu Sevindirecek Sürprizlerle Dolu Bir Safhaya Girdi*” başlıklı haberde, Kutu deresinde isyancıların çember altına alındığı ve Tunceli’deki ıslah hareketlerinin ilerlediği bilgileri verilmiştir.⁷³⁵

Gazetenin ertesi günkü nüshasında yer alan “*Tunceli’nde Temdin Siyaseti Muvaffakiyetle Yürüyor*” başlığıyla verilen haberde ise Çemişgezek, Pülümür, Pertek, Ovacık kazalarında sükûnetin sağlandığı, Nazımiye ve Hozat’ın bazı nahiyelerinde muhalefetin devam ettiği kaydedilmiştir. Haberin devamında muhaliflerin isimleri verilmiş ve Yeni Mersin hususi muhabirinin tutuklularla yaptığı görüşmelerde tutukluların devlete bağlı olduklarını söyledikleri belirtilmiştir. Ayrıca harekâtın devam ettiği, tayyarelerle keşif uçuşlarının yapıldığı da burada aktarılan bilgilerdendir. Aynı nüshanın başka bir haberinde ise fen adamlarının Tunceli’de iktisadi, zirai ve coğrafi tetkikler yaptığı, aşiretlerin bunlara yardım ettiği bilgisi “*Tunceli’nde Kıymetli Madenler Bulundu*” başlığıyla aktarılmıştır.⁷³⁶

Yine 29 Haziran 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Tunceli’nde Çember Daraldı*” başlıklı haberde isyancıların teslim olmaya devam ettiği, Seyid Rıza’nın üç tayyare filosu ile arandığı, oğullarından birisinin yaralandığı, diğerinin teslim olduğu bilgileri neşredilmiştir. Ayrıca isyancıların yiyecek ve cephanelerinin tükendiği, asi olan köylerin ele geçirildiği, Kutu Deresi’ndeki çarpışmalarda 30 sergerdenin imha edildiği ve abluka çemberinin daraltılarak sergerdelerin sıkıştırıldığı bilgileri de gazete sütunlarına taşınmıştır.⁷³⁷

Bir gün sonraki gazete nüshasında ise harekâtın bitmeye başladığı haberi “*Tunceli Harekâtı Bitiyor*” başlığıyla yer almıştır. Haberde isyancıların kaçmaya başladığı, Kirmiş ve Kondancı köylerinin teslim olmak için 24 saat istedikleri, Seyid Rıza’nın aranması

⁷³⁴ Yeni Mersin, 25 Haziran 1937.

⁷³⁵ Yeni Mersin, 26 Haziran 1937.

⁷³⁶ Yeni Mersin, 27 Haziran 1937.

⁷³⁷ Yeni Mersin, 29 Haziran 1937.

çalışmalarına devam edildiği, Tunceli’de bayındırlık işlerine hız verildiği bilgileri aktarılmıştır.⁷³⁸

Dersim İsyanı ile ilgili haberlerin sonraki süreçte de gazeteye yansımaya devam edilmiştir. Mesela 4 Temmuz 1937 tarihli nüshada yer verilen “*Tunceli’nde Temizleme Harekâtı*” başlıklı haberde Munzur’un kuzeyine kaçan sergerdelerin temizlenmesi için dubalı köprü kurulduğu ve isyancıların teslim olmaya devam ettikleri bildirilmiştir.⁷³⁹

Yeni Mersin’in 7 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tunceli’nde Islahat*” başlıklı haberde de Tunceli’de yeni bir programın tatbikine başlandığı anlatılmıştır. Tunceli’de mühendislerin, jandarma kuvvetlerinin ve memurlarının büyük bir çalışma içerisinde oldukları belirtilerek köprü, yol, kışla, karakol, şose yapımlarına devam edildiği duyurulmuştur. Ayrıca Tunceli’ye ayrılan bütçenin ihalesinin yapıldığı ve bölgede silah sesi yerine telefon sesi, radyo sesi, çekiç sesi geldiği ifade edilmiştir.⁷⁴⁰

Bundan başka 21 Temmuz 1937 tarihli nüshadaki “*Cenup Hududumuzda Bir Çete Daha İmha Edildi*” başlıklı haberde ise Seyid Rıza’ya yardım etmek üzere Nusaybin’den Türkiye’ye girmeye çalışan çetenin Diyarbakır’da tepelendiği bildirilmiştir. Haberin devamında çetenin Şeyh Said’in kardeşi Şeyh Abdürrahim, Şeyh Misbah, Liculi Kör Cemil Şeyda ve adamlarından oluştuğu, çete ile jandarma müfrezesi arasında Bismil kazasına bağlı Aşağı Salat köyünde şiddetli çarpışmaların yaşandığı, 3 kişinin kaçtığı, 4 kişinin de tedip edildiği belirtilmiştir. Ayrıca çarpışmada bir jandarma erinin şehit düştüğü, bir çavuşun da hafif yaralandığı duyurulmuştur.⁷⁴¹

Yine 15 Eylül 1937 tarihindeki gazetede yer alan “*Dersim Tamamen Temizlendi*” başlıklı haberde Seyid Rıza’nın Erzincan’da hükümete teslim olduğu bildirilirken,⁷⁴² 17 Eylül 1937 tarihli nüshasında da Seyid Rıza’nın Erzincan’da sorguya çekildiği, pişmanlığını bildirdiği ve Tunceli’de mahkemeye gönderileceği haberleri de “*Son Sergerde Seyid Rıza*” başlığıyla aktarılmıştır.⁷⁴³

Yine 15 Birinci Teşrin ve 6 İkinci Teşrin 1937 tarihleri arasındaki nüshalarda da Seyid Rıza ve 20 yandaşının Tunceli’de muhakemelerine başlandığı, mahkemede Seyid

⁷³⁸ Yeni Mersin, 30 Haziran 1937.

⁷³⁹ Yeni Mersin, 4 Temmuz 1937.

⁷⁴⁰ Yeni Mersin, 7 Temmuz 1937.

⁷⁴¹ Yeni Mersin, 21 Temmuz 1937.

⁷⁴² Yeni Mersin, 15 Eylül 1937.

⁷⁴³ Yeni Mersin, 17 Eylül 1937.

Rıza ve yandaşlarının konuşmalarına yer verildiği, duruşmaların devam ettiği haberleri aktarılmıştır.⁷⁴⁴

Mahkemenin verdiği karar haberleri ise “*Seyid Rıza, Oğlu, 5 Avenesi İdam Edildi*” başlığıyla okuyucunun bilgisine 17 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada sunulmuştur. Haberde, isyancıların mahkemelerinin bittiği, 58 suçludan 14’ünün berat ettiği, 11’inin idama mahkûm edildiği ancak içlerinden dördünün yaşlı olması nedeniyle 30 yıl hapis cezası ve diğerlerine ise ağır hapis cezalarına çarptırıldığı belirtilmiştir. Burada idam mahkûmlarının isimleri de verilmiştir.⁷⁴⁵

Gazetenin 23 Haziran 1937 tarihli nüshasında Falih Rıfkı Atay’ın isyanla ilgili bir makalesi yayımlanmıştır. “*Tunceli ’nde*” başlığıyla atılan makalede bölgede isyan çıkaran zorbarların başarıya ulaşamayacakları, halkın bu zorbacılardan kurtarılacak siyasi, iktisadi, ekonomik ve kültürel anlamda geliştirileceği şeklindeki ifadeler yer verilmiştir.⁷⁴⁶

Dersim’deki cezalandırma işleriyle ilgili haberlere de gazete de yer verilmiştir. Bu yüzden 1938 yılının Ağustos ayı başından itibaren bölgede girilmemiş hiçbir yerin bırakılmaması amacıyla Üçüncü Ordu tarafından bir tarama harekâtına başlatılmıştır.⁷⁴⁷ Bu bağlamda Yeni Mersin’in 12 Temmuz 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Dersim’de Tarama Yakında Başlayacak*” başlıklı manşette ise ordu manevralarının Dersim’de yapılacağı, bölgede olası isyanları önlemek için tedbirler alınacağı, meselenin kökünden çözüleceği ve bölgede Cumhuriyet idaresinin tesis edeceği kaydedilmiştir.⁷⁴⁸

Gazetenin 5 Ağustos 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Dersim’de Tarama*” başlıklı haberinde ise Üçüncü Ordu Müfettişi Orgeneral Kazım Orbay’ın kumandasındaki ordunun Diyarbakır, Tokat ve Kars’taki üç kolordunun Dersim’deki manevralarına başladığı ve bölgedeki eşkıyalık hareketlerinin kökünden temizleneceği bilgileri verilmiştir.⁷⁴⁹

⁷⁴⁴ *Yeni Mersin*, 15 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 17 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 20 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 24 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 27 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 6 İkinci Teşrin 1937.

⁷⁴⁵ *Yeni Mersin*, 17 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1937; Şimşir, *Kürtçülük II (1924-1999)*, 412.

⁷⁴⁶ *Yeni Mersin*, 23 Haziran 1937.

⁷⁴⁷ Doğan, “Arşiv Belgelerine Göre 1937-1938 Dersim İsyanı”, 165.

⁷⁴⁸ *Yeni Mersin*, 12 Temmuz 1938.

⁷⁴⁹ *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1938.

Harekâtın başarılı olduğu haberi ise gazetenin 31 Ağustos 1938 tarihli nüshasına “*Dersim’de Artık Toplu Şekavet Kalmadı*” başlığıyla yansımıştır. Haberde, Türk askerinin manevrasının başarıyla tamamlandığı ve bölgedeki ıslahat programının hızla ilerlediğı okuyucuya duyurulmuştur.⁷⁵⁰

⁷⁵⁰ *Yeni Mersin*, 31 Ağustos 1938.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM, SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANLARDAKİ GELİŞMELERİN YENİ MERSİN GAZETESİNE YANSIMASI

3.1. EĞİTİM ALANINDAKİ GELİŞMELER

3.1.1. Eğitim Alanındaki Faaliyetler

Harf inkılabına müteakip halkın okuma yazma seviyesini artırmak için ülkede ilkokul, ortaokul, lise ve üniversiteler gibi eğitim kurumları açılmıştır. Mersin’de açılan eğitim kurumlarıyla ilgili bir haber 27 Temmuz 1931 tarihli nüshada yer verilmiştir. Haberde, Namrun ve Sarıkavak köyünde ilkokul açılacağı bildirilmiştir.⁷⁵¹ Yine Gülek’te bir ilkokul açılacağı haberi de gazetenin 9 Eylül 1931 tarihli nüshasında rastlanmıştır.⁷⁵²

Mersin’de okul inşaatlarının yapılması ve mevcut okulların tamir edilmesi yönünde verilen bir başka haber ise gazetenin 29 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde Mersin’in Tece, Arslanköy, Bozön köylerinde okul inşaatlarının yapıldığı, Çevlik, Emirler, Musalı, Kara Hıdırlı köylerinde ise okulların tamir edildiği bildirilmiştir.⁷⁵³

Okulların artırılmasına paralel olarak köylerde okuma yazma bilenlerin artırılmasına önem verildiği bilinmektedir. Bu dönemde uygulamaya konulan Köylüleri Kalkındırma Programı çerçevesinde yürütülen çalışmalar da gazeteye taşınmıştır. Bununla ilgili ilk haber, Yeni Mersin’in 12 Mart 1933 tarihli nüshasında “*Köy Muallimleri ve Çiftçilik Kursları*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Maarif Bakanı Reşit Galip Bey’in köylülerin gelişmesi için yaptığı çalışmalardan bahsedilmiştir. Okulsuz köylerde okul ve öğretmen ihtiyacını karşılamak için bazı araştırmaların yapıldığı ifadelerine yer verilmiştir. Haberin devamında da bu faaliyetler kapsamında incelemelerde bulunmak üzere bir komisyon oluşturulduğu belirtilmiştir. Haberde ayrıca yıl içerisinde dört muhtelif yerde öğretmenler için ellişer kişilik çiftlik kursları açılacağı, öğretmenlere çiftçilik dersleri verileceği, derslere katılamayan öğretmenler için çiftçilik neşriyatı hazırlanacağı ve bunlara gönderileceği kaydedilmiştir.⁷⁵⁴

⁷⁵¹ *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1931.

⁷⁵² *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1931.

⁷⁵³ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Kanun 1936.

⁷⁵⁴ *Yeni Mersin*, 12 Mart 1933.

Yeni Mersin'in 28 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türk Köylüsünü Işıklandırmak İçin Yeni Adımlar*” başlıklı haberde Kültür Bakanlığının köylü çocuklarının gelişmesi için köylerde meslek okulları açacağı duyurusu yapılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak İzmir Kızıl Çullu’da Amerikan Koleji ve Eskişehir’de Çifteler Çiftliğinde iki köy meslek okulu açıldığı, İzmir okulunun kadrosunun 200, Eskişehir okulunun ise 100 kişiden ibaret olduğu, okullara alınacak öğrenciler çevre köylerde yaşayan çiftçi çocuklarından alacağı, her çocuk fiş dolduracağı ve beraberinde 30 lira kıymetinde bozulmayan erzak getirerek okulun erzak ihtiyacına katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Bundan başka haberin devamında okul sürecinin staj dâhil üç yıl olacağı, öğleye kadar ders verileceği öğleden sonra çiftçilik ile meslek çalışmaları yaptırılacağı ve mezun olanların köylerinde köy öğretmeni olabileceği, isteyenlerin lise sınavlarına girerek tahsilini devam ettirebilecekleri aktarılmıştır.⁷⁵⁵

Yine gazetenin 12 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Köy Eğitimcileri Hakkında Bir Talimatname Hazırlandı*” başlığıyla yayımlanan bir haberinde Ziraat ve Kültür Bakanlığının yeni köy eğitimcileri alacağı bu eğitimcilerin Ankara, Çankırı ve Eskişehir’den seçilecekleri bildirilmiştir.⁷⁵⁶

Yeni Mersin’in 2 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan “*Köy Yatılı Okulları*” başlıklı yazıda da köylerde açılan yatılı okulların eksikliklerinin giderilmesi konusuna değinilmiştir. Köy yatılı okullarına gelen öğrencilerin yataklarını ve yiyeceklerini kendilerinin getirdiği belirtilerek hükümetin bu okullarda bakıcı ile okutmana maaş verdiği ifade edilmiştir. Yazının devamında ise köy yatılı okullarını köylülerin geliştirmesi yönünde köylülerin imece usulü ile buğday ve pamuk gibi getirisi olan ürünleri satarak gelecek parayı yatılı okula bağışlamaları önerisinde bulunulmuştur.⁷⁵⁷

Bundan başka gazetenin 2 Nisan 1936 tarihli nüshasında da Ankara Maarifinin 1936 yılı bütçesinden artırarak Seyyar Köy Öğretmenleri Teşkilatı kurulacağı haberi verilmiştir. Buna göre teşkilatta görev alan öğretmenlerin okuma çağındaki çocukların

⁷⁵⁵ Yeni Mersin, 28 İkinci Teşrin 1937.

⁷⁵⁶ Yeni Mersin, 12 İkinci Kanun 1938.

⁷⁵⁷ Yeni Mersin, 2 İkinci Kanun 1935.

yanı sıra okuma yazma bilmeyen her yaştaki köylülere okuma yazma öğretecekleri de belirtilmiştir.⁷⁵⁸

Kültür Bakanlığı tarafından köylülerin bilgilerini artırmak için köylerde okulların yanı sıra Okuma Odaları açılacağı ve buralara kitap temin edileceği haberi de “*Köylerde Okuma Odaları Açılacak*” başlığıyla gazetenin 10 Temmuz 1938 tarihli nüshasından aktarılmıştır.⁷⁵⁹

Bununla birlikte Yeni Mersin’in 13 Temmuz 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Yaylalarda Teşkilatsızlık*” başlıklı haberde ise bir okuyucudan alınan mektuba yer verilmiştir. Mektupta yaylalardaki iki soruna değinilmiştir. Bunlardan ilki yaylalardaki et fiyatlardaki farklılık diğeri de Okuma Odalarının olmaması sorunlarıdır. Mektup, gazete sayfasında şu şekilde aktarılmıştır: “...Yaylalarımızda seyyar ihtiyar heyetleri var. Fakat köy odaları yok sonra yaylalarda küçük bir okuma odasının bulunmayışı da büyük bir eksikliktir. Bütün çocuklar mektep çağında bulunan gençler şimdi hep yaylalardadır. Bunlar kendilerinin okuyacağı kitap gazete bulamadıkları için sabahtan akşama kadar kahvelerde tavla oyunları ile vakit geçiriyorlar.”⁷⁶⁰

Diğer taraftan gazetenin 13 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Köy Kızlarına Ev Dersleri*” başlığıyla neşredilen bir haberde de kızların eğitimiyle ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: “Kültür bakanlığı köy kızlarına ev idaresi, biçki dikiş ve nakış öğretmek üzere yurdun muhtelif mıntıklarında kurslar açmayı düşünmektedir. Bu yıl tecrübe mahiyetinde olmak üzere Bursa köylerinde seyyar bir kurs açmıştır. Tayin edilen muallim kursun tahsil müddeti olan dört ay bir köyde tedrisatta bulunacak bu suretle bir sene içinde üç köyde kurs açılmış olacaktır. Bu kurslardan alınacak neticelere göre yeni kurslar açılacaktır.”⁷⁶¹

Gazetede halkın eğitim kalitesinin artırılması amacıyla yürütülen faaliyetlere de geniş yer verilmiştir. Bununla ilgili bir yazı gazetenin 17 Eylül 1929 tarihli nüshada Halil Zaloğlu imzasıyla kaleme alınmıştır. “*Maarif Seferberliği*” başlıklı yazıda, milli müdafaanın başarıldığı ve nafia seferberliğinin etkili faaliyetlerle devam ettirildiği sırada maarif seferberliğinin ilan edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Maarifin gelişmesi için tüm

⁷⁵⁸ Yeni Mersin, 2 Nisan 1936.

⁷⁵⁹ Yeni Mersin, 10 Temmuz 1938.

⁷⁶⁰ Yeni Mersin, 13 Temmuz 1938.

⁷⁶¹ Yeni Mersin, 13 İkinci Kanun 1938.

Şube Müdürlüklerinden tasarruf yapmalarının istendiği ve seferberlik için yapılacak maddeler aktarılmıştır. Bu maddelerde köylerde okul, medrese, cami, kahvehane gibi yerlerin el konularak okul yapılacağı, orta ve yüksek tahsil görenlerin iki yıl müddetle eğitim hizmeti verileceği aksi takdirde bunların her türlü hizmetten mahrum tutulacağı, çocuğunu okutmaya gücü yeten fakat okutmayan ailelere ceza verileceği ve bu çocukların eğitiminin hükümet nezaretinde verilmesi gerektiğine yönelik bilgiler yer almıştır. Yazının sonunda ise bunların yapılması ile maarif seferberliğinin başarıya ulaşacağı ifade edilmiştir.⁷⁶²

Yeni Mersin'in 14 Mart 1933 tarihli nüshasında yer alan “*Maarif İşleri Yoluna Giriyor*” başlıklı haberde ise yapılan on yıllık bir program dâhilinde Mersin Maarif Müdürü Neşet Bey'in ve Vali Salim Bey'in vilayetteki eğitime önem verdikleri ve bütün çocukların okula gitmeleri için çalışma programı hazırladıkları belirtilmiştir. Yazının devamında okulsuz köylerde okul ve yol yapımının öncelikli hedef olarak belirlendiği, bu amaçla köylerin ve köy yollarının haritalarının tanzim edildiği ve y köylerde tahsil çağına gelmiş çocukların okulu bulunan köylerdeki yakın pansiyonlara gönderileceği şeklindeki bilgiler aktarılmıştır. Bundan başka haberde toplu merkez okulları oluşturulacağı, bunların tam ve yarım teşkilatlı olarak ikiye ayrılacağı, yarım teşkilatlı okulların ilk yıllarda birer sonraki yıllarda bütçeye göre üç öğretmen verileceği kaydedilmiştir. Burada ayrıca tam teşkilatlı okullara ilk yıllarda üçer sonraki yıllarda ise bütçeye göre altı öğretmen istihdam edileceği belirtilmiştir. On yılın sonunda bütün köylerin merkeze bağlanacağı ve yıl içinde Gülek, Sarı İbrahim, Arpaç, Belenkeşli köylerinde pansiyonlu okullar açılacağı da bildirilmiştir.⁷⁶³

Yeni Mersin'in 29 Mart 1933 tarihli nüshasında okul pansiyonlarının ne şekilde idare edileceği hakkında bakanlık tarafından hazırlanan ve vilayetlere gönderilen bir talimatnameye yer verilmiştir.⁷⁶⁴

Gazetenin 10 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Maarifte Islahat Milletler Pedagojisi Sistemleri Tatbik Edilecek*” başlıklı haberinde de Maarif Bakanlığının talim ve terbiye alanlarında yapacağı ıslahattan bahsedilmiştir. Burada milletler pedagojisinde tatbik edilen sistemlerin Türkiye’de uygulanması için bir proje

⁷⁶² Yeni Mersin, 17 Eylül 1929.

⁷⁶³ Yeni Mersin, 14 Mart 1933.

⁷⁶⁴ Yeni Mersin, 29 Mart 1933.

hazırlandığı, Amerika ve İngiltere’de olduğu gibi öğrencilerin ortaokulu bitirinceye kadar sekiz yıl pedagoji eğitime tabi tutulacağı ve ruhi hallerinin muayeneye tabi tutulacağı belirtilmiştir. Yine öğrencilerin kabiliyetlerine göre gruplara ayrılacağı ve ona göre eğitim verileceği, lise tahsilini yapmaya müsait olmayan öğrencilerin ilk tahsilden sonra yüksek tahsile tabi tutulmayacakları bu projeye üniversite ıslahından sonra başlanacağı ve gelecek yıl yürürlüğe gireceği kaydedilmiştir.⁷⁶⁵

Eğitim kalitesinin artması için Maarif Islah Komisyonu eğitimin ıslahı hakkında çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar da Yeni Mersin gazetesine yansımıştır. Mesela, gazetenin 11 Şubat 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bazı Orta Mektepler Meslek Mektebi Haline Getirilecek Liselerin Dört Sınıfa İbلاغı*” başlıklı bir habere göre ilkokulların altı yıl olacağı, ortaokullardan bir kısmının mahallelerinin vaziyetine göre meslek okulu haline getirileceği ve liselerin 4 yıla tamamlanacağı bildirilmiştir.⁷⁶⁶

Gazetenin 1 Mart 1934 tarihli nüshasında ise meslek okullarının ticaret, ziraat, bankacılık ve sanat alanlarını kapsayacağı, üniversite tahsili için maddi durumu yeterli olmayan öğrencilerin bu okullarda tahsil görecekları bildirilmiştir.⁷⁶⁷

Ayrıca ilkokullar için on yıllık eğitim programının hazırlandığı haberleri “*İnkişaf Programı*” başlığıyla gazetenin 8 Temmuz 1934 tarihli nüshasından okuyucuya duyurulmuştur. “*İlk Tedrisatın İnkişaf Programı*” adını alan bu ıslah çalışmasına göre üç sınıflı köy okullarının beş yıla çıkarılacağı, müfredatta değişiklikler yapılacağı, mahalli ihtiyaçlara göre bazı derslerin ilave edileceği kaydedilmiştir.⁷⁶⁸

Bunlarla birlikte Yeni Mersin’in 18 Temmuz 1934 tarihli nüshasında “*Her Şeyden Evvel Program*” başlığı altında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı bir yazıda Maarif Bakanlığının eğitim için yaptığı program eleştirilmiştir. Burada son beş yıldır eğitim alanında yapılan çalışmaların yeterli olmadığı ve her şeyden önce maarif programının geliştirilmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.⁷⁶⁹

18 Eylül 1935 tarihli nüshada yayımlanan “*Kültür Kalkınmamızın Ana Bağı*” başlıklı bir haberde de Kültür Bakanlığının köy okulları için esaslı bir program

⁷⁶⁵ Yeni Mersin, 10 İkinci Kanun 1934.

⁷⁶⁶ Yeni Mersin, 11 Şubat 1934.

⁷⁶⁷ Yeni Mersin, 1 Mart 1934.

⁷⁶⁸ Yeni Mersin, 8 Temmuz 1934.

⁷⁶⁹ Yeni Mersin, 18 Temmuz 1934.

hazırlamaya girdiği belirtilmiş ve bunun için tetkiklerde bulunan komisyonun çalışmaları aktarılmıştır. Buna göre komisyon köylü çocuklarının aldığı eğitimin gerçek hayatta bir işe yaramadığını gözlemlediği belirtilmiş ve köy okulları için yeni bir program hazırladıkları bildirilmiştir. Haberin devamında programın içeriği aktarılmıştır. Buna göre okullarda verilen eğitimlerde tabiat bilgisi, ulusal eğitim, Türkiye Devleti'nin şekli ve dayandığı Kemalizm öğretileri, Türk vatandaşının görevi, ekonomik alanda öğrenilmesi gereken bilgiler verileceği kaydedilmiştir. Burada ayrıca köy okullarının üçe ayrılacağı, bu okulların birisinde tahsil çağındaki çocukların okutturulacağı diğesinde de birbirine uzak olan köylerin çocukları yetiştirileceği açıklanmıştır.⁷⁷⁰

Bunlara ilaveten 30 Mart 1937 tarihli nüshada H. B. Ülgen imzasıyla kaleme alınan “*Umumi Kültür Seferberliği*” başlıklı bir yazıda da Kültür Bakanlığının halkı eğitmek amacıyla beş kurum oluşturduğu bildirilmiştir. Bu kurumlar; Millet okulları, kütüphaneler, halkevleri, okuma odaları, tiyatro ve sinemalar olarak sıralanmış ve çalışmaları hakkında bilgiler verilmiştir.⁷⁷¹

Yeni Mersin'in 1 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında “*Ziraat Mekteplerinin Programları Yeniden Tanzim Ediliyor*” başlığıyla verilen bir haberde ise Ziraat Bakanlığının İzmir, Bursa, Adana ziraat okullarının müfredatı üzerinde değişiklik yapacağı bildirilmiştir. Yeni müfredatın hazırlanması için Bakanlığın tetkiklerde bulunduğu ve köylü çocuklarına mahsus Ziraat Kursları ve Uygulamalı Ziraat Okulları'nın açılacağı, bu okullarda köylü çocuklarının çiftçi olarak yetiştirileceği ve mevcut Ziraat Okulları'nın liselere çevrileceği belirtilmiştir.⁷⁷²

Yine gazetede yurt dışına öğretmenlerin ve öğrencilerin gönderildiğine yönelik haberler de yansımıştır.⁷⁷³ Ayrıca bakanların ülkedeki tetkikleri ve yurt dışından gelen uzmanların teftişleriyle ilgili haberler de aktarılmıştır. Bunlarla ilgili bir haber gazetenin 2 Mayıs ve 6 Mayıs 1929 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır. Haberlerde 50 kişilik bir

⁷⁷⁰ Yeni Mersin, 18 Eylül 1935.

⁷⁷¹ Yeni Mersin, 30 Mart 1937.

⁷⁷² Yeni Mersin, 1 Birinci Teşrin 1937.

⁷⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz: Yeni Mersin, 9 Ağustos 1928; Yeni Mersin, 8 Ağustos 1929; Yeni Mersin, 14 Ağustos 1929; Yeni Mersin, 16 Ağustos 1929; Yeni Mersin, 2 Ağustos 1931; Yeni Mersin, 3 Ağustos 1932; Yeni Mersin, 29 Eylül 1936.

Bulgar öğretmen kafilesinin geldiği ve bunların İstanbul'da bazı okulları gezdiklerine yönelik bilgiler verilmiştir.⁷⁷⁴

Gazetenin 16 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Alman Büyükelçisi*” başlıklı haberde de İzmir’de Alman Büyük Elçisi Doktor Von Rosenberg’in İzmir’deki okulları gezerek teftiş ettiği bilgisi aktarılmıştır.⁷⁷⁵

Yine bu kapsamda başka bir haberde gazetenin 29 Haziran 1938 tarihli nüshasında “*Kültür Bakanı Bugün Doğu Seyahatine Çıkıyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Maarif Bakanı Saffet Arıkan’ın bir heyetle Diyarbakır’dan Kars’a kadar doğu bölgelerini gezerek incelemelerde bulunacağı duyurulmuştur.⁷⁷⁶

Yeni Mersin gazetesinde azınlık okulları ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bu haberlerden birisi “*Ana Lisan*” başlığı altında 6 Haziran 1929 tarihli nüshada şu şekilde aktarılmıştır: “*Maarif Vekâleti ekalliyet mektepleri hakkında yeni bir karar vermiştir. Umum dersler kendi ana lisanlarından başka mesela Rumca, İspanyolca ve Ermenice, Türkçe ve Türk kitapları vasıtasıyla verilecektir. Bu karar Eylül ayından itibaren başlayacaktır. Ekalliyetleri olan bütün memleketlerde bu usul cereyan etmektedir.*”⁷⁷⁷

Yine İstanbul Maarif Müdürlüğünün neşrettiği bir istatistiğe göre İstanbul’da bulunan ecnebi ve azınlık mekteplerinin nüfus nispetine göre fazla olduğu haberi ise 28 Ağustos 1934 tarihli nüshaya yansımıştır. Burada ayrıca Yahudi, Ermeni, Rum, Fransız, Amerikan, İngiliz, Avusturya, Alman, İran, Bulgar ve Yugoslav okulları ile öğrenci sayıları hakkında istatistiklere de yer verilmiştir.⁷⁷⁸

Türkiye’deki eğitim sistemiyle ilgili yabancı basında yer alan yazıların da gazete sayfalarına taşındığı görülmüştür. Bunlardan birisi 28 Mart 1935 tarihli nüshada yer almıştır. Burada Berner Tagwacht imzasıyla kaleme alınan bir yazı aktarılmıştır. Yazıda Türkiye’nin eğitim alanındaki gelişmelerinden bahsettiği, Türkiye’de yeni harflerin kabulüyle okuma yazma oranında artma olduğu, ilk, orta ve yüksekokullardan başka sanayi ve meslek okullarının açıldığı bilgilerine yer verilmiştir.⁷⁷⁹

⁷⁷⁴ Yeni Mersin, 2 Mayıs 1929; Yeni Mersin, 6 Mayıs 1929.

⁷⁷⁵ Yeni Mersin, 16 İkinci Teşrin 1934.

⁷⁷⁶ Yeni Mersin, 29 Haziran 1938.

⁷⁷⁷ Yeni Mersin, 6 Haziran 1929.

⁷⁷⁸ Yeni Mersin, 28 Ağustos 1934.

⁷⁷⁹ Yeni Mersin, 28 Mart 1935.

3.1.2. Eğitim’de Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümleri

Yeni Mersin gazetesi sayfalarında eğitim eksikliklerinin gündemde olduğu da anlaşılmaktadır. Gazetede özellikle Mersin ve çevresindeki eğitim eksiklikleri sık sık dile getirilmiştir. Bu eksiklikler okul yetersizliği ve açıkta kalan öğrenciler meselesidir. Bununla ilgili haberlerde ilki Yeni Mersin’in 10 Eylül 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Fazla Talebe Ne Olacak*” başlıklı haberdır. Haberde, Mersin’deki ve Tarsus’taki ortaokul öğrencilerinin fazlalığından dolayı açıkta kalan öğrenciler için ilgili kurumun bir çare bulması gerektiği vurgulanmıştır.⁷⁸⁰

Gazetenin ertesi günkü nüshasında yer alan “*Tarsus Mektebi*” başlıklı haberde Tarsus Ortaokulu’nun öğrenci alacak kapasitede olmadığından bahsedilmiş ve bu okula bir şube açılması talebi gündeme gelmiştir. Burada ayrıca kız öğrenciler için bir ortaokulun açılması gerektiği vurgusu da yapılmıştır.⁷⁸¹

Bu bağlamda gazetede verilen bu haberlerin dikkate alındığı ve gerekli çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Bununla ilgili bir haber gazetenin 12 Eylül 1928 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Tarsus’ta okul inşası yapıldığı kaydedilmiştir.⁷⁸²

Bunlarla birlikte gazetenin 7 Ağustos 1929 tarihli nüshasında yer alan “*Ana Mektepleri*” başlıklı yazıda da Mersin’de üç anaokulunun kapatıldığı, bir anaokulun faaliyette olduğu, bu okulunda ücretli olduğu belirtilmiştir. Anaokulların artırılması yerine kapatılmasına tepki gösterilen yazının devamında ücretli okula zengin ailelerin çocuklarının gönderildiği, fakir çocuklarının ise sokaklara atıldığı ve eğitimlerinde geri kaldıkları hususlarına değinilerek Maarif İdaresinin gerekli önlemleri alması istenmiştir.⁷⁸³

13 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshada Sıtkı imzasıyla kaleme alınan “*Mektep Dersi*” başlıklı bir yazıda da Mersin’de okul kayıtlarının bittiği fakat birçok öğrencinin kayıt yaptıramadığı ve okuyamadığından yakınılmıştır. Yazının devamında Mersin ile Tarsus’ta okulların az olduğu, fakir insanların şehirlerdeki okullara çocuklarını gönderebilecek durumlarının olmadığına değinilerek okumak isteyen birçok fakir gencin

⁷⁸⁰ Yeni Mersin, 10 Eylül 1928.

⁷⁸¹ Yeni Mersin, 11 Eylül 1928.

⁷⁸² Yeni Mersin, 12 Eylül 1928.

⁷⁸³ Yeni Mersin, 7 Ağustos 1929.

heba olduğu anlatılmıştır. Burada ayrıca bu gibi durumların önüne geçmek için yeni okulların açılması gerektiği vurgulanmıştır.⁷⁸⁴

Yine Yeni Mersin'in 2 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Mektep İstiyoruz*” başlığında da Yeni Mersin İdarehanesine gelen ilkokul mezunu bir şahsın ortaokul istediğine yönelik yazısına yer verilmiştir. Mektupta, Mersin’de ilkokul mezunu 47 şahsın her gün ortaokula giderek tahsile alınmalarını istedikleri, bunlardan ancak 4’nün okula kabul edildiği ve yer kalmadığından diğerlerinin tahsillerine devam edemedikleri belirtilmiştir.⁷⁸⁵

Okul eksikliği meselesinin 1935 yılında da gündeme geldiği gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 17 Eylül 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Okullarda Yer Yok*” başlıklı haberinde Mersin’de ilkokul kayıtlarına başlandığı ancak 800 öğrencinin sınıf yetersizliği yüzünden açıkta kaldığı, geçen yılda aynı sorunla karşılaştığı ve açıkta kalan öğrencilerin eğitim alamadıklarına değinilmiştir.⁷⁸⁶

Konuyla ilgili Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı bir yazıda da okulların ve öğretmenlerin yetersizliğinden dolayı açıkta kalan öğrenciler için Belediye Kültür İdaresinin yeterli çalışmalarda bulunmadığı vurgulanarak okulların yarım gün eğitim yapması ile bu sorunun çözülebileceği önerisinde bulunulmuştur.⁷⁸⁷

Bununla birlikte gazetenin 25 Eylül 1935 tarihli nüshasında yer alan bir haberde ise okul eksikliği karşısında Kültür Bakanlığının Mersin’e inspektör gönderdiği ve Mersin Ortaokuluna ve ilkokullarına şube açılmasına karar verdiği belirtilmiştir.⁷⁸⁸ Nihayetinde alınan tedbirlerle açıkta hiçbir öğrenci kalmadığı haberi gazetenin 29 Eylül 1935 tarihli nüshasından duyurulmuştur.⁷⁸⁹

Gazetenin 29 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*14’üncü Yılda Başardıklarımız*” başlıklı haberde de eğitim alanında okulsuz öğrencilerin açıkta kalmadığı, okulların yapıldığı, öğrencisi çok olan okullarda çifte tedrisat yapıldığı,

⁷⁸⁴ *Yeni Mersin*, 13 Teşrin Evvel 1928.

⁷⁸⁵ *Yeni Mersin*, 2 İkinci Teşrin 1934.

⁷⁸⁶ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1935.

⁷⁸⁷ *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1935.

⁷⁸⁸ *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1935.

⁷⁸⁹ *Yeni Mersin*, 29 Eylül 1935.

öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla kursların açıldığı ve çavuş öğretmenlerin yetiştirildiği belirtilmiştir.⁷⁹⁰

Aynı doğrultuda olmak üzere Yeni Mersin’de liselerin eksikliği haberleri de öne çıkmaktadır. Mesela, gazetenin 7 Ağustos 1931 tarihli nüshasında “*Vilayetimizde Maarif*” başlığıyla kaleme alınan imzasız bir yazıda Mersin’de liseye ihtiyaç duyulduğu belirtilerek Mersin’den Adana’ya tahsile giden gençlerin açıkta kaldığı ve Adana lisesinin kendi öğrencilerine yetersiz geldiği anlatılmıştır. Yazının devamında Silifke’den ve Antalya’dan mezun olan öğrencilerin tahsillerin tamamlayabilmeleri için Mersin’de lisenin açılmasının zaruri olduğu vurgulanmıştır.⁷⁹¹

Yine gazetenin 16 Eylül 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Anadolu’da Yeni Liseler Açılması Düşünüyor*” başlıklı bir başka haberinde de Maarif Bakanlığının Anadolu’nun muhtelif yerlerinde liseler açacağı belirtilmiş ve liseye muhtaç vilayetlerin tetkik edildiği haberleri verilmiştir.⁷⁹²

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 16 Eylül 1932 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Adana’da kapatılan Amerikan Kız Koleji binasına yatılı kız okulu açıldığı ilan edilmiştir.⁷⁹³

Cemil Kâmil imzasıyla kaleme alınan bir yazı da gazetenin 20 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında “*Mersin Lisesiz, Lisesiz Mersin Olmaz*” başlığıyla yer almıştır. Yazıda, Maarif Bakanlığının güney vilayetlerdeki bazı ortaokulları liseye çevireceği bildirilmiştir. Yazıda ayrıca Mersin’deki lise eksikliği vurgulanarak Maarif Bakanlığının açacağı liselerden birisinin Mersin’de açılması temennisinde bulunulduğu kaydedilmiştir.⁷⁹⁴

4 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshada Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Mektepsiz Kalan Talebe*” başlıklı yazıda ise Mersin’de okulsuz kalan öğrencilerin bahsinden hareketle Mersin’deki maarifin eksik yönleri ele alınmıştır. Buna göre Mersin’de lisenin eksikliği neticesinde binanın yapıldığı ancak bütçe nedeniyle açılmadığına değinilerek hiç olmazsa ortaokulda açıkta kalan öğrencilerin mağduriyetinin giderilmesi istenmiştir.⁷⁹⁵

⁷⁹⁰ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937.

⁷⁹¹ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1931.

⁷⁹² *Yeni Mersin*, 26 Temmuz 1932.

⁷⁹³ *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1932.

⁷⁹⁴ *Yeni Mersin*, 20 İkinci Kanun 1933.

⁷⁹⁵ *Yeni Mersin*, 4 İkinci Teşrin 1934.

Yine aynı yazarın başka bir yazısı da “*Kültür Kaçakçılığı*” başlığıyla gazete sayfalarına yansımıştır. Yazıda, Mersin’e bir an önce lise açılması isteğinin yinelenildiği görülmüştür. Ayrıca yazıda, Osmanlı Devleti’nin parçalanmasına ve yeni sınırların çizilmesine paralel olarak iktisadi menfaat uğruna Mersin’de kalan Arapların Türk vatandaşlığına girmesine rağmen çocuklarını Suriye’deki okullara gönderdikleri, bu okullarda Arap milliyetçiliğini öğrenerek Mersin’e geldikleri ve Türk kültürünü baltaladıkları ifade edilmiştir. Yazının devamında Mersin’e bir lise açılmasıyla kültür kaçakçılığını engelleyeceği öne sürülmüştür.⁷⁹⁶

Gazetede okulların yanı sıra öğretmenlerle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bununla ilgili gazetenin 24 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yayımlanan imzasız bir yazı “*Mefkûrece Muallim*” başlığı ile yayımlanmıştır. Yazıda, öğretmenin nasıl olması gerektiği yönünde bir açıklama aktarılmıştır. Bu açıklamada şu cümlelere yer verilmiştir: “*Öğretmen, öğrencilerini bilim ışığı altında hayata hazırlayan, ülkesinin muasır devletler seviyesine ulaşması için çalışan kişidir.*”⁷⁹⁷

Gazetenin 4 Mart 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Köycülük Kursları Açılacak*” başlıklı haberde de köylülerin eğitilmesi için açılan Köycülük Kurslarının iyi neticeler verdiği ve bütün köy öğretmenlerinin bu kurslara devam edeceği bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında Köycülük Kurslarında zirai ve sıhhi derslerin verildiği ve derslerde mütehassısların görev yaptığı kaydedilmiştir.⁷⁹⁸

Bunlarla birlikte Maarif Bakanlığının öğretmen açığını kapatmak için düşündüğü çarelerden birisi *Çavuş Öğretmen Projesi*’dir. Bu projeye göre askerlere eğitim verilecek ve bunlar köylerine gönderilerek buralardaki halkı eğiteceklerdir. Yeni Mersin’de bu projeye ilgili haberler ve yazılar da yer bulmuştur. Mesela, gazetenin 24 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Öğretmen Okullarına Parasız Yatılı Alınacak Talebe*” başlıklı haberinde Kültür Bakanlığının hazırladığı bir projeye yer verilmiştir. Buna göre okulsuz köy kalmayacağı ve buralara gönderilecek öğretmenlerin askerlerden seçileceği belirtilmiştir. Haberin devamında Türkiye’deki 39 bin köyün ancak 5 binin de öğretmen

⁷⁹⁶ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1935.

⁷⁹⁷ *Yeni Mersin*, 24 Ağustos 1928.

⁷⁹⁸ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1934.

olduğu belirtilerek asker öğretmenlerle bu sorunun giderilmeye çalışılacağı kaydedilmiştir.⁷⁹⁹

Gazetenin 30 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Köy Öğretmenliği Kursu Büyük Alaka Uyandırdı*” başlıklı haberinde ise Eskişehir’de açılan Köy Öğretmenleri Kursuna müracaatların arttığı bildirilmiştir. Haberin devamında da ikinci kursun açılacağı duyurulmuştur. Yine burada, Ankara ve Tunceli’de açılan kurslara devam eden öğretmen adaylarına ziraat, hayvancılık, meyvecilik, arıcılık, çayırıcılık, derslerinin verildiği, bu kurslardan mezun olanların öğretmen okullarından mezun olan öğretmenlerin himayesinde 4 ay staj yapacakları bilgisi de aktarılmıştır.⁸⁰⁰

Bunun yanı sıra yine gazetenin 30 Temmuz 1936 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Kendi Kendimizi Oyalamayalım*” başlıklı yazısında Kültür Bakanlığının yeni projesinden bahsedilmiştir. Habere göre proje kapsamında orduda okuma bilenlerin sayısının fazla olduğu ve bunların alacağı iki aylık kurslardan sonra köylerinde öğretmen olacakları duyurulmuştur. Yazıda ayrıca iki aylık kursların asker için yeterli olmayacağı ve öğretmen sıfatında bulunamayacağı anlatılarak yeni çareler bulunmasının önemi üzerinde durulmuştur.⁸⁰¹

Bu konuyla ilgili başka bir haberde gazetenin 11 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*80 Erbaşımız Köy Öğretmeni Olarak Yetiştirildi*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Eskişehir çiftliğinde yetiştirilen askerlerden 80’inin diplomasını alarak köy okullarına gönderileceği belirtilmiştir.⁸⁰² Bundan yaklaşık on gün sonra yayımlanan nüshada da Eskişehir çiftliğinde yetişen asker öğretmenlerin tayininin Ankara’nın köylerine çıktığı, köylerin isimlerinin gazetede neşredildiği bildirilmiştir.⁸⁰³

Yine gazetenin 8 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Üç Yılda 35 Bin Mektep*” başlıklı haberinde kurslarda eğitim gören asker öğretmenlerin muvaffakiyetinden sonra bu projenin geliştirileceği belirtilmiştir. Burada ayrıca köylerden gelen sıhhati ve zekâsı sağlam kişilerin 2 yıl askerlik hizmeti yapacağı ve bu

⁷⁹⁹ *Yeni Mersin*, 24 Temmuz 1936.

⁸⁰⁰ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1936.

⁸⁰¹ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1936.

⁸⁰² *Yeni Mersin*, 11 İkinci Teşrin 1936.

⁸⁰³ *Yeni Mersin*, 20 İkinci Teşrin 1936.

süreçte maarif, zirai alanlarından eğitim alarak köylerine gönderileceği kaydedilmiştir. Haberin sonunda ise 3 yılda 35 bin okulun açılacağı bilgisi aktarılmıştır.⁸⁰⁴

Gazetenin 31 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasındaki “*Köy Öğretmenleri*” başlıklı haberde ise köylerde öğretime başlayan asker öğretmenlerin sabahları ders verdikleri öğleden sonra öğrendikleri zirai bilgileri tatbik ettikleri bilgilerine yer verilmiştir. Haberin devamında Ziraat Bakanlığının asker öğretmenlere modern ziraatı köylülere öğretmeleri talimatını verdiği bildirilmiştir. Burada ayrıca asker öğretmenlere modern kümesler dağıtarak cins tavukçuluğun geliştirilmesi için çalışmaları gerektiği şeklindeki emri de aktarılmıştır.⁸⁰⁵

Nihayetinde öğretmensiz köylere öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan kursların iyi neticeler verdiği ve bu kursların ülkenin çeşitli yerlerde açılması için Maarif ve Ziraat Bakanlıkları tarafından oluşturulan heyetlerin tetkiklerde bulunacağı bilgisi ise gazetenin 16 Şubat 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁸⁰⁶ Bu minvaldeki bir başka haber de gazetenin 4 Mart 1937 tarihli nüshasında “*Köy Kalkınma Hareketlerinin Mühim Unsurları*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, çavuş öğretmenlerin gösterdiği başarı sayesinde Edirne, Kırklareli vilayetleri için Karaağaç’ta; Ankara, Afyon, Eskişehir vilayetleri için Mahmudiye ve Mecidiye köylerinde; Kars, Beyazıt ve Artvin için Kars’ta, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane ve Tunceli’de vilayetleri için Erzincan’da kurslar açılmasına karar verildiği bildirilmiştir. Burada ayrıca kurslar sayesinde Türk köylülerine çiftçilik, çobanlık alanlarındaki gelişmelerin öğretileceği, çavuş öğretmenlerin gideceği köylere Kültür Bakanlığı tarafından radyolar, 38 ciltlik halk seviyesinde yazılan inkılap kitapları gönderildiği ve kütüphaneler kurulduğu belirtilmiştir.⁸⁰⁷

Ertesi gün yayımlanan nüshadaki “*Kültür Seferberliği*” başlıklı haberde de çavuş öğretmenlerin çalışmaları ile 10 yılda 36 bin köye eğitim verileceği bilgisi aktarılmıştır.⁸⁰⁸

Yine Kemal Ünal imzasıyla gazetenin 27 Ağustos 1937 tarihli nüshasında kaleme alınan “*İlk Tahsil*” başlıklı yazıda da çavuş öğretmenlerin çalışmalarından verimli neticeler elde edildiği ancak ilkokullarda çavuş öğretmenlerin verdiği eğitim ile yüksek

⁸⁰⁴ *Yeni Mersin*, 8 Birinci Kanun 1936.

⁸⁰⁵ *Yeni Mersin*, 31 Birinci Kanun 1936.

⁸⁰⁶ *Yeni Mersin*, 16 Şubat 1937.

⁸⁰⁷ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1937.

⁸⁰⁸ *Yeni Mersin*, 5 Mart 1937.

ziraatçılığın gelişmesinin beklenmemesine vurgu yapılarak ilk tahsillerden değil ortaokul tahsilleriyle yüksek ziraatçıların yetiştirileceği belirtildiği kaydedilmiştir.⁸⁰⁹

Gazetenin 2 Eylül 1937 tarihli nüshasında Kemal Zeki imzasıyla yayımlanan “*Kültür Kalkınmasında Hedef*” başlıklı bir başka yazıda da Türkiye’deki okulların ve öğretmenlerin yetersizliğine değinilmiştir. Burada ayrıca çavuş öğretmenlerle ilgili çalışmalardan da bahsedilmiştir. Yazının devamında okulsuz kalan binlerce çocuğa okuma yazma öğretilmesi için Maarif, Ziraat, İçişleri Bakanlıklarının işbirliğinde “*Çavuş Öğretmenler*” yetiştirilmesi uygulamasının yürürlüğe konulduğu ifade edilmiştir. Çavuş öğretmenlerin askerlikten sonra Eskişehir’de açılan bir kurs ile aldıkları eğitimden sonra Ankara’nın köylerinde görevlerini verimli bir şekilde yaptıkları da aktarılmıştır. Yazının sonunda ise Çavuş Öğretmenler Projesi ile Türkiye’de 10 yıl sonra okuma yazma oranının artacağı ve okulsuz köylere eğitim imkânının sağlanacağı belirtilmiştir.⁸¹⁰

Yine Yeni Mersin’in 4 Eylül 1937 tarihli nüshasında aynı yazarın kaleme aldığı “*Yurtta Okutma Seferberliği*” başlıklı yazıda ise Eskişehir Çavuş Öğretmenler Kursu’nun verimli neticelerinden sonra Edirne’de, İzmit’te, Erzincan’da ve Kars’ta kursların açıldığı ve bu kurslardan 600’e yakın kişinin mezun olarak köylere yerleştirildiği, gelecek yıl bu sayının 1200’ü bulacağı bildirilmiştir. Yazının devamında çavuş öğretmenlerin öncelikle 7-14 yaşları arasındaki çocuklara okuma yazma öğrettiği, 14-20 yaşlar arasındaki gençlere gece dersleri verdiği, hayat bilgisi, zirai, sıhhi bilgileri halka öğrettiği, devlet işlerinde köylünün akıl hocası olduğu belirtilmiştir.⁸¹¹

Bununla birlikte gazetenin 23 Mart 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Köyler İçin Bu yıl 1500 Eğitimci Daha Yetiştirilecek*” başlıklı haberde de Kültür Bakanlığının öğretmen eksikliğini tamamlamak için 1500 eğitimci yetiştireceği bildirilmiştir. Burada ayrıca okulsuz köylerde okul açılacağı, her yıl 3000 eğitimci yetiştirileceği bilgisi yer almıştır.⁸¹²

Gazetenin 29 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Kültür Bakanlığı Öğretmenlere Bir Köy Eğitimci Kursu Açacak*” başlıklı haberinde ise Kültür Bakanlığının Nisan ayında (1939 yılı) köy eğitimciyi yetiştirmek için bir kurs açacağı duyurulmuştur.

⁸⁰⁹ Yeni Mersin, 27 Ağustos 1937.

⁸¹⁰ Yeni Mersin, 2 Eylül 1937.

⁸¹¹ Yeni Mersin, 4 Eylül 1937.

⁸¹² Yeni Mersin, 23 Mart 1938.

Kursa seçilecek şahısların askerliğini bitirmiş ve en az bir yıl vazife yapmış öğretmenlerden seçileceği açıklanmıştır. Haberin devamında kursta öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanacağı ve aylık maaş verileceği, kursu bitirenlerin “*Gezici başöğretmen*” sıfatıyla göreve başlayacağı ve bunlara her gün için bir lira yevmiye verileceği bildirilmiştir.⁸¹³

3.1.3. Halk Dershaneleri ve Millet Mektepleri

Harf inkılabının getirdiği yeni alfabe ile beraber halka okuma yazma öğretmek ve okuryazar oranını artırmak amacıyla Halk Dershaneleri açılmıştır. Bu kurum 1929’da Millet Mektepleri adını almıştır.⁸¹⁴ Yeni Mersin gazetesi de Halk Dershaneleri ve Millet Mekteplerini yakından takip ederek bunlarla ilgili haberleri ve yazıları sayfalarına taşımıştır. Gazetede halk dershaneleriyle ilgili ilk haber 22 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshada “*Halk Dershanelerimiz*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Türk lisanını ve yeni harfleri halka öğretmek amacıyla eğitim alanında yepyeni bir yapılanmaya girildiği anlatılmıştır. Burada ayrıca Maarif Bakanlığının bir tamimi de neşredilmiştir. Bu tamimde Halk Dershanelerinin kuruluş amacını belirten ifadeler yer verilerek köylülerin okuma yazma öğrenmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁸¹⁵

Hükümetin düzenlediği Millet Mektepleri Talimatnamesini icra vekillerince tarafından kabul edildiği haberi gazetenin 14 Teşrin Sani 1928 tarihli nüshasında “*Millet Mektepleri*” başlığıyla duyurulmuştur.⁸¹⁶

Talimatnameye müteakip Millet Mekteplerinin uygulaması işlemlerine başlanmıştır. Bu doğrultuda gazetenin 25 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında Maarif Bakanı M. Necati Bey’in konuşmasına yer verilmiştir. Konuşmasında Millet Mekteplerine özgü kitapların hazırlandığı ve bu mekteplerin 1 Kanuni Sani’den itibaren eğitime başlayacağı hususlarına değindiği aktarılmıştır.⁸¹⁷

Gazetenin 28 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de Millet Mekteplerinin açıldığına yönelik bilgi “*Millet Mektepleri İkinci Kanunun İlk Günü*

⁸¹³ Yeni Mersin, 29 Birinci Kanun 1938.

⁸¹⁴ İlhan Başgöz, *Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1995, 121.

⁸¹⁵ Yeni Mersin, 22 Teşrin Evvel 1928.

⁸¹⁶ Yeni Mersin, 14 Teşrin Sani 1928.

⁸¹⁷ Yeni Mersin, 25 Kanuni Evvel 1928.

Açılacaktır. Yaşı 16'dan 45'e Kadar Kadın Erkek Her Vatandaş Yeni Harfleri Öğrenmek Mecburiyetindedir" manşetiyle yayımlanmıştır.⁸¹⁸

Bununla birlikte gazetenin 18 Teşrin Evvel, 28 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshalarında Muğla'da 24 Halk Dershanesi açıldığı ve Kayseri'de ise 285 Millet Mektebinin açılacağı haberleri aktarılmıştır.⁸¹⁹

Ülke genelinde açılan dersane haberleriyle ilgili bilgilere 3 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshada yer verilmiştir. "*Millet Mektepleri Faaliyette*" başlıklı haberde Ankara'da 150, Çankırı'da 11, Sinop ve mülhakatında 67 Millet Mektebi açıldığı bildirilmiştir. Yine aynı nüshadaki Amca Bey imzasıyla kaleme alınan "*Millet Mektepleri ve Kadınlar*" başlıklı bir köşe yazısında da Türkiye genelinde Millet Mekteplerinin açıldığı belirtilmiştir. Yazının devamında eski devirlerin getirdiği bir durumdan dolayı kadınların okuma oranının hala az olduğu fakat Millet Mektepleri Talimatnamesindeki "*Her vatandaşa zorunludur*" maddesinden dolayı kadınların birkaç yıla kadar okuma yazma öğrenerek erkekleri geride bırakacağı belirtilmiştir.⁸²⁰

Mersin'de Millet Mekteplerinin açılması ve çalışmaları da Yeni Mersin gazetesi sayfalarında çeşitli başlıklar altında yerini almıştır. Bununla ilgili ilk yazı gazetenin 24 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında Lütfi Oğuz tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda, Mersin'de Millet Mektepleri Talimatnamesi'nin görüşülmesi için Tarsus Kaymakamı riyasetinde bir heyetin toplandığı bilgisi "*Tarsus Mektubu: Millet Mektepleri Kaymakam Danış Beyle Mülakat*" başlığıyla verilmiştir. Burada ayrıca Tarsus Kaymakamıyla yapılan röportaj aktarılmıştır. Buna göre Mersin'de 80'e yakın Millet Mektebi açılacağı, 40 yaşına kadar şehirli-köylü bütün vatandaşların bu mekteplere gönderileceği bilgileri aktarılmıştır.⁸²¹

Gazetenin 31 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında yayımlanan "*Millet Mektepleri Açılıyor*" başlıklı duyuru şu şekildedir:

"Mersin Vilayetinden:

⁸¹⁸ *Yeni Mersin*, 28 Kanuni Evvel 1928.

⁸¹⁹ *Yeni Mersin*, 18 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 28 Kanuni Evvel 1928.

⁸²⁰ *Yeni Mersin*, 3 Kanuni Sani 1929.

⁸²¹ *Yeni Mersin*, 24 Kanuni Evvel 1928.

- 1) 1 Kanuni Sani 1928 tarihinden itibaren vilayetimizde Millet Mektepleri hali faaliyete geçecektir.
- 2) Yeni harflerle okuyup yazmak için 16 yaşından 40 yaşına kadar bulunan kadın, erkek bu mekteplere devam mecburdurlar. Millet mektepleri iki devrelidir. Birinci devre okuma yazma bilmeyenlere mahsustur ki müddeti dört aydır. İkinci devre okuyup yazma bilenlere mahsus olup müddeti iki aydır.
- 3) Millet mektepleri, ilk mektep dâhilinde küşat edilmiştir. Her fert şimdiden kayıt için civarındaki mektep müdürüne müracaat etmelidir.
- 4) Millet mektepleri her mahallede küşat edilmiştir. Hanımlar erkeklerle müştereken ders verilebildiği gibi müşterikin kadın dershanelerine de devam edebilirler.
- 5) Her fert yeni harflerle okuyup yazabildiğine dair vesika ikrazına mecburdur.
- 6) Millet Mekteplerinin faaliyete geçtiği 1 Kanuni Sani 1929 tarihinde saat on dokuzda herkes civarındaki mekteplerde ispatı vücut etmeleri lazımdır.”⁸²²

Yine gazetenin Millet Mekteplerinin açılması ile ilgili bir haberi “Millet Mektepleri Bir Feyz-ü İrfan Yuvasıdır” başlığıyla 2 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Millet Mekteplerinin Mersin, Tarsus ve diğer nahiyelerde açıldığı duyurulmuştur. Haberin devamında bu zamana kadar halkın çektiği cehaletin bu mekteplerle giderileceği beyan edilerek okuma yazma öğrenmesi için halka başarı temenni edilmiştir. Aynı sayfada bu konuyla ilgili bir başka haber de “Millet Mektepleri” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Mersin’de Millet Mekteplerinin açılışında Vali Ali Rıza Bey’in Çankaya Mektebi’ndeki nutkuna değinilerek Mersin ve çevresinde 180 Millet Mektebi açıldığı ile müdavimlerinin 6.872 olduğu belirtilmiştir.⁸²³

Mersin’de halka okuma yazma öğreten Millet Mekteplerinin yanı sıra paralı olan hususi mekteplerin de açıldığı görülmektedir. Gazetenin 1 Mayıs 1929 tarihli nüshasında bununla ilgili aktarılan “Hususi Millet Mektepleri” başlıklı haberin içeriği şöyledir: “Maarif Müdürlüğüne hususi millet mektebi küşad etmek üzere bir müracaat vaki olmuştur. Mektep pek cüz’i bir meblağ mukabilinde halkımıza yeni harflerimizi

⁸²² Yeni Mersin, 31 Kanuni Evvel 1928.

⁸²³ Yeni Mersin, 2 Kanuni Sani 1929.

*öğretecektir. Maarif dairesi tedrisatı kontrol edecektir. Bu teşebbüs bize yeni harflerin faydasını herkesin takdir etmekte olduğunu gösterir.”*⁸²⁴

Yine 9 Temmuz 1929 tarihli nüshada yer alan “*Hususi Millet Mektepleri*” başlıklı başka bir haberde Maarif Müdürlüğüne hususi Millet Mekteplerinin açılması için başvuru yapıldığı ve cüzi bir miktar verilerek yeni harflerin bu mekteplerde de öğrenilebileceği duyurulmuştur.⁸²⁵

Bunlarla birlikte Millet Mekteplerinin bütçesi ve yaz mevsiminde de devam ettiğine yönelik haberler de Yeni Mersin gazetesi sayfalarında neşredilmiştir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 9 Temmuz 1929 tarihli nüshasında “*Millet Mektepleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Millet Mektepleri için yaz mevsiminde 25 seyyar öğretmen ayrıldığı ve öğretmenlerin Fındık Pınarı, Gözne, Ayva Gedigi, Ulaş, Değnek, Tokatlı ve Namrun mevkilerinde görev yapacağı ve buralara Millet Mektepleri açılacağı aktarılmıştır. Haberin devamında kış ayları için ayrılan bütçenin ise yüz elli dersane tahsisatı değerinde olduğu bildirilmiştir.⁸²⁶

Aynı haberin devamı niteliğinde olan bir yazıda gazetenin 26 Temmuz 1929 tarihli nüshasından “*Millet Mektepleri*” başlığı ile yayımlanmıştır. Yazının içeriği gazete sayfalarına şu şekilde aktarılmıştır: “*Millet mekteplerinden istifade etmek henüz okuyup yazmak öğrenemeyenlere terettüp eden en büyük bir vazifedir. Halkımızın mevsim hasebiyle yaylalarda bulunmasına nazaran dikkate alan maarif idaresi, Gözne, Fındık Pınar ve Namrun yaylalarında biri erkeklere diğeri hanımlara mahsus olmak üzere ikişer millet dershaneleri küşadına karar vermiş ve bu hususta icap edenlere tebligat yapıldığı haber alınmıştır. Dershanelerde tebligat iki ay devam edecektir. Tedrisat başlamadan bir hafta evvel kayıt muamelesi yapılacak ve kayıt olanların adedi otuza baliğ olur olmaz tedrisata ibtidar edilecektir. Müracaat edenlerin adedi otuzu bulmaz ise tedrisat yapılmayacağından halkımızın bu güzel fırsatı kaçırmamak için derhal müracaat eylemeleri icap eder. Halkımız birçok vesilelerle rüşünü izhar eylemiş olduğundan ve yeni harf inkılabında ise gayretle mesai sarf ettiğinden henüz herhangi bir sebeple şimdiye kadar yeni harflere aşina olmayanların açılan dershanelere devamı lazımdır. Hükümetimiz bizim yükselmemiz için hiçbir fedakârlıktan çekinmemektedir. Bundan*

⁸²⁴ Yeni Mersin, 1 Mayıs 1929.

⁸²⁵ Yeni Mersin, 9 Temmuz 1929.

⁸²⁶ Yeni Mersin, 9 Temmuz 1929.

*istifade etmemek küfranı nimet olur. Millet dershanelerinin yaylalarda açılması da isabet olmuştur. Halkımız yayla yerlerde daha asude daha iyi bir şekilde yeni harflerimizi öğrenebileceklerdir. Muhtarlarımızın münevver şahsiyetlerle gençlerimizin millet dershanelerine müzaheret etmeleri şayanı arzu ve temennidir.”*⁸²⁷

Gazetede Millet Mektepleriyle ilgili haberlere 1935 yılında da rastlanmaktadır. Mesela, 20 Şubat 1935 tarihli nüshada “*Millet Mekteplerinden Vesikası Olmayanlar İş Göremeyecek*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Mersin’in Gazi Paşa Mektebinde kadın ve erkek, Çankaya Mektebinde kadın, Necati Bey Mektebinde erkek olmak üzere dört dersane açıldığı bildirilmiştir.⁸²⁸

Mersin halkının okuma yazma işine rağbet göstermesine müteakip gece mektepleri de açılmıştır. Gazetede bununla ilgili haberlere ve yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 22 Teşrini Evvel 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Halk Dershaneleri*” başlıklı imzasız bir yazıda halka okuma yazma öğretmek için açılan Millet Mekteplerinin geceleri de faaliyette olacağı duyurulmuştur. Burada ayrıca okuma yazma bilmeyen, bu sebeple müşkül vaziyetlere düşen insanların Halk Dershaneleri sayesinde kendi işini yapabileceğinden de bahsedilmiştir. Yazının sonunda ise Arap harflerinin terk edilip Türk dilinin ve lehçesinin daha iyi anlaşılacağı ve yeni alfabenin öğrenilmesiyle cehaletten kurtulunacağı belirtilmiştir.⁸²⁹

28 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshada yayımlanan “*Gece Mektepleri*” başlıklı haberde de şu cümlelere yer verilmiştir: “*Mektebe devam eden talebe fazlalaşıyor. Kaymakam Daniş Beyin yapmış olduğu ciddi teşebbüsat neticesinde gece mekteplerine devam eden talebenin miktarı fazlalaşmıştır. Köylerde hususiyle Gülek ve Namrun nahiyelerine ait köylerde okumaya heves pek çok olduğu görülmektedir.*”⁸³⁰

Bunlardan başka okuma yazma kurslarına devam etmeyenlere karşı alınan tedbirlere yönelik haberler de gazete sayfalarına yansımıştır. Bununla ilgili bir haber 13 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshadan “*Millet Mektepleri*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde,

⁸²⁷ Yeni Mersin, 26 Temmuz 1929.

⁸²⁸ Yeni Mersin, 20 Şubat 1935.

⁸²⁹ Yeni Mersin, 22 Teşrini Evvel 1928.

⁸³⁰ Yeni Mersin, 28 Teşrini Sani 1929.

Mersin’de okuma çağında olan ve gece mekteplerine devam etmeyen şahısların polisler ve zabıtlar tarafından toplanarak mekteplere sevk edildiği bildirilmiştir.⁸³¹

Ayrıca Mersin halkını okumaya teşvik etmek amacıyla gazetede çeşitli duyuruların neşredildiği de görülmüştür. Mesela, gazetenin 23 Teşrin-i Evvel 1929 tarihli nüshasında Mersin vilayeti Millet Mektepleri İdare Heyeti Kâtibi Umumisi Maarif Müdürü Ali Bey’in yayımladığı bir beyanname “*Millet Mekteplerine Koşunuz*” başlığı altında verilmiştir. Beyanname şu şekilde aktarılmıştır:

“1 Teşrin-i Sani 1929 da Millet Mekteplerinin ikinci devresi başlıyor. Geçen devrede her nasılsa bu mekteplere devam edememiş olan vatandaşların bu sefer fırsattan istifade etmeleri kendi menfaatlerinedir. Vatanın dili olan Türkçeyi öğrenmek, kendi mektubunu, arzuhalini kendi okuyup yazmak, kendi hesabını kendi yapmak, bu küçük şeyler için başkalarına muhtaç olmamak bazen ehemmiyetli bazen eğlenceli dünya haberlerini yazan gazeteleri, herkesin işini kolaylaştırsın diye bilgiç adamlar tarafından yazılmış kitapları okuyabilmek ne büyük nimettir. Bu nimete erişmek için ne yapılmalıdır? Günde bir saat olmak üzere senede dört ay, yalnız dört ay Millet Mekteplerine devam etmelidir. Millet Mekteplerine devama mecbur olan vatandaşlar şunlardır: 16 yaşından 45 yaşına kadar kadın ve erkeklerden;

- *Hiç Türkçe bilmeyenler,*
- *Türkçe bilip de yeni harflerle okuyup yazamayanlar,*
- *Yeni harflerle okuyup yazmayı geçen sene öğrenip vesika alanlardan evvelce hiç tahsil görmemiş olanlar.*

Türkiye’de mukim ecnebilerden Türkçe bilmeyen ve öğrenmeyi arzu edenler de hususi dershanelere kabul edileceklerdir. Millet Mektebi olan bir yerde oturup da mektebe gitmeyenlerin görecekları zarar şunlardır: Bu gibi kimseler 1931 senesinden sonra köy veyahut mahalle ihtiyar meclislerine aza olamayacaklar, devlet ve millet işlerinde aylıkla, gündelikle çalışamayacaklar. Devlet emrine itaat etmemiş gözüyle bakılarak bu sene kendilerinden 5 liradan 25 liraya kadar para cezası alınacaktır. Derslere 1 Teşrin-i Sani de başlanacağından vatandaşlar ve ecnebiler oturdukları yere en yakın mektebe şimdiden müracaatla kayıtlarını yaptırmalıdır. Her vatandaş bilmelidir

⁸³¹ Yeni Mersin, 13 İkinci Kanun 1931.

*ki mektep yalnız insanlara mahsus ve dünyada yalnız hayvanların mektebe ihtiyacı yoktur.”*⁸³²

Başka bir teşvik yazısı da 25 Teşrini Evvel 1929 tarihli nüshadan şu şekilde aktarılmıştır: “Evvelki günkü gazetemizde millet mektepleri idare heyeti kâtibi umumisinin halkımıza bir beyannamesi vardı. Bunu karilerimiz okudu. Aynı zamanda beyanname duvar ilanı şeklinde yapıldı ve köylerimize gönderildi. Yeni harflerimizi öğrenmek için Cumhuriyet Hükümetimizin gösterdiği kolaylığa minnet ve şükranla karşılamak lazımdır. Şimdiye kadar okuyup yazmak bilmeyenlerimiz daima yazdığımız gibi bu fırsatı kaçırmamalıdır. Okumak yazmak kadar lazım hiçbir şey olmadığını tekrar etmek herkesin bildiğini yazmak demektir. Bundan sonra köylü, şehirli, kadın, erkek, her vatandaş mektuplarını kendi yazacak, hesaplarını kendi tutacak, hükümetimizin kanunlarını emirlerini okuyarak anlayacak, hiç kimse kimseye bu hususta muhtaç olmayacak, bundan iyi ne olabilir? Evvelce birçok kadınlarımız asker oğullarının mektuplarını okutmak ve onlara mektuplarını yazdırmak için kapı kapı dolaşırlardı. Birçok köylerimiz hiç okuma yazma bilen olmadığından ufacak bir teskere yazdırmak veya gelen mektuplarını okutmak için ta şehre kadar gelirlerdi. Şehirde esnaflarımız üç beş kuruşluk alacaklarını defterlerine yazdırmak için yazma bilenlere minnet ederlerdi. Velhasıl köylüler mektepsizlik yüzünden pek çok zararlara masraflara girerlerdi. Bugün onların önüne geçiliyor herkesin okuması için binlerce lira sarf ediliyor. Tabiidir ki gaye milletimizin yükselmesidir. Biz elimize geçen bu nimetten istifade edelim ve bir an evvel yeni yazılarımızı öğrenelim.”⁸³³

Ayrıca Yeni Mersin gazetesi sayfalarında bir subayın anısına da yer verilmiştir. 5 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshada “Millet Mektepleri” başlığıyla yayımlanan yazıda İstiklal harbinde ihtiyat zabiti olarak bulunduğunu belirten bir zabitin Anadolu’nun çeşitli yerlerinden gelen askerlerden bir yazıcı bulmak için “Okuma yazma bilen var mıdır?” sorusuna o kadar kalabalığın içinden ya bir iki kişinin bildiği cevabını verdiğini ya da hiç ses çıkmadığını anlatan hatıra aktarılmıştır. Yazının devamında da bu vaziyet karşısında “Bir gün okuma yazma bilmeyen var mı?” sorusuna utanan insanları göreceğini hayal

⁸³² Yeni Mersin, 23 Teşrini Evvel 1929.

⁸³³ Yeni Mersin, 25 Teşrini Evvel 1929.

ettiğini ve o günün Millet Mektepleri sayesinde geldiğine sevindiği ve Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e övgüde bulunduğu da kaydedilmiştir.⁸³⁴

Halkın Millet Mekteplerine rağbet gösterdiğine yönelik haberler ve yazılar da gazetede geniş yer tutmuştur. Mesela, gazetenin 1 Mayıs 1929 tarihli nüshasında “*Halk Mektepleri*” başlıklı bir yazıda Millet Mekteplerine devam eden halkın rağbetine karşılık Maarif Müdürlüğünün Mersin ve Tarsus’ta yeterince çalışmadığı ve çalışmalarında gevşemeler meydana geldiği belirtilmiş, bunun bir an önce düzeltilmesi istenmiştir.⁸³⁵ Yazıya karşılık olarak Mersin Maarif Müdürü Ali Bey’in verdiği cevap da gazete sayfalarına taşınmıştır. Burada; halkın mektebe davet ettiği, mektebe devam etmeyenlerin zabıtana şikâyet edildiği, öğretmenlerin tayinlerinin yapıldığı belirtilmiştir. Halkın eğitimi hususunda gazetenin Müdüriyetin vazifesinde eksiklik gördüğü yerler varsa bildirilmesi ifade edilmiştir.⁸³⁶

Bir gün sonraki gazetede buna verilen karşılığın içeriğinde; halkın okullara gitmesindeki heyecanın azalmasının sebeplerinin araştırılarak düzeltilmesi, Maarif Müdürünün her akşam bir mektebi ziyaret ederek teftişte bulunması gerektiği belirtilmiştir.⁸³⁷ Ayrıca Maarif Müdürünün ileri sürdüğü “*Türkiye’nin genelinde okuma heyecanı söndüğü*” fikrini eleştiren gazete, bu duruma çözüm bulacak merciinin de yine Maarif Müdürlüğü olduğunu anlatan bir yazıya da 5 Mayıs 1929 tarihli nüshasında yer vermiştir.⁸³⁸

Gazetede köylülerin Millet Mekteplerine olan rağbetleriyle ilgili yazılara ve haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 27 Teşrinî Sani 1929 tarihli nüshasında “*Millet Mektepleri*” başlığıyla yayımlanan bir haberinde köylülerden bu yıl Millet Mekteplerine devam edenlerin sayısının geçen yıla nispetle çok fazla olduğu belirtilmiştir. Haberin devamında da köylülerin rağbetiyle verimli neticeler elde edileceği ve onların büyük bir hevesle mekteplere devam ettiği kaydedilmiştir.⁸³⁹

⁸³⁴ *Yeni Mersin*, 5 Kanunî Sani 1929.

⁸³⁵ *Yeni Mersin*, 1 Mayıs 1929.

⁸³⁶ *Yeni Mersin*, 2 Mayıs 1929.

⁸³⁷ *Yeni Mersin*, 3 Mayıs 1929.

⁸³⁸ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1929.

⁸³⁹ *Yeni Mersin*, 27 Teşrinî Sani 1929.

Yine gazetenin 20 Temmuz 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Ormanlar İçinde Bir İrfan Yuvası Mektep Toros Bucaklarına Girdi*” başlıklı haberinde de mekteplerin Toros dağlarında da kurulduğu bilgisi verilmiştir.⁸⁴⁰

Bu doğrultuda ülke genelinde Millet Mekteplerine rağbet eden insanların istatistiki verisine yönelik yayımlanan bir haber gazetenin 9 Ağustos 1928 tarihli nüshasında “*Cumhuriyet İdaresinin Feyziatından Mesut ve Muazzam Bir Netice Halk Dershaneleri Müdavimleri Artıyor*” başlığıyla yer almıştır. Haberde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Geçen ders senesi zarfında Türkçede 892’si şehir ve kasabalarda, 1791’i köylerde olmak üzere 2683 dershanede tedrisat yapılmıştır.*” Burada ayrıca dershanelere devam edenlerin yaş aralıkları ve meslekleriyle ilgili bilgiler de aktarılmıştır.⁸⁴¹

Gazetenin 20 Şubat 1929 tarihli nüshada yer alan “*Millet Mektepleri Kültür Seferberliği*” başlıklı başka bir haberde de şimdiye kadar yapılan işler dâhilinde; 205 A ile 21 B olmak üzere 226 adet Millet Mektebi tesis edildiği, kurslara 20’si meslek harici olmak üzere toplam 177 öğretmenin idare ettiği, bu kurslara 9000 kişinin devam ettiği, mevsim nedeniyle bilgi alınamayan köy mekteplerinde devam edenlerin sayısının bilinmediği kaydedilmiştir. Haberin devamında da mektepsiz olan köylere de seyyar öğretmenler verileceği duyurulmuştur.⁸⁴²

27 Şubat 1929 tarihli nüshada yayımlanan “*Millet Mektepleri*” başlıklı haberde ise ülke genelinde Millet Mekteplerine devam eden öğrencilerin sayısının bir milyona eriştiği bildirilmiştir.⁸⁴³

Yine Denizli’de bu mekteplere devam edenlerden 38176’sının kadın, 53396’sının erkek olduğu haberi gazetenin 10 Mart 1929 tarihli nüshasında yer verilirken,⁸⁴⁴ Sinop birinci devre Millet Mekteplerinde yapılan imtihanlarda 593 kadın ve 1113 erkeğin muvaffak olduğu, 89 mektebe devam eden 1590 kadın ve 1670 erkek bulunduğu bilgileri de gazetenin 20 Mart 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁸⁴⁵ Bundan dört gün sonraki

⁸⁴⁰ Yeni Mersin, 20 Temmuz 1934.

⁸⁴¹ Yeni Mersin, 9 Ağustos 1928.

⁸⁴² Yeni Mersin, 20 Şubat 1929.

⁸⁴³ Yeni Mersin, 27 Şubat 1929.

⁸⁴⁴ Yeni Mersin, 10 Mart 1929.

⁸⁴⁵ Yeni Mersin, 20 Mart 1929.

nüshada yer alan bir haberde de ülkede genelindeki Millet Mekteplerinde eğitim görenlerin sayısının 15 bin kişi olduğu belirtilmiştir.⁸⁴⁶

Gazetenin 22 Nisan 1929 tarihli nüshasındaki “*Kursu İkmal Edenler*” başlıklı haberde de Maarif Bakanlığının topladığı istatistiki bilgiler aktarılmıştır. Buna göre Türkiye’de iki aylık kursu tamamlayanların toplam sayısının 144.613 kişiye ulaştığı ve bunların 135.520’sinin erkek, 39.093’ünün kadın olduğu bildirilmiştir.⁸⁴⁷

Yine 21 Haziran 1931 tarihli nüshada yer bulan bir haberde Uşak’tan bildirildiğine göre Millet Mekteplerinden bu yıl 583’ü kadın olmak üzere toplam 2000 kişinin mezun olduğu, 150 kadın ve 200 erkeğin mektep haricinde okuma yazma öğrenerek imtihan istedikleri aktarılmıştır.⁸⁴⁸

Bunlardan başka Yeni Mersin’in 26 Mart 1933 tarihli nüshasında “*Millet Mekteplerinden 18000 Kişiyeye Şahadetname Verildi*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberinde de 1932-1933 ders yılında 39’u erkek ve 2’si kadın olmak üzere toplam 41 Millet Mektebi açıldığı, bu mekteplere 213’ü kadın ve 1552’si erkek olmak üzere toplam da 1765 kişinin devam ettiği ve şimdiye kadar şahadetname alanların sayısının ise 17.000 kişiye ulaştığı belirtilmiştir.⁸⁴⁹

Ayrıca Yeni Mersin’in 26 Şubat 1934 tarihli nüshasında İstatistik Genel Müdürlüğünün Millet Mekteplerinin beş yıllık faaliyetine yönelik bir istatistiği de yayımlanmıştır. Buna göre Millet Mektepleri beş yılda 1 milyon 247 bin 194 kişiye okuma yazma öğretildiği, memlekette yeni harflerle okuma yazma bilenlerin miktarının bu rakamın üç dört misli olduğu, ordudaki sayının buna dâhil olmadığı ve tamamı dâhil edilirse okuma yazma öğrenenlerin yekûnunun 3 milyon kişiyi geçtiği kaydedilmiştir. Burada ayrıca 1927 yılında Arap harfleriyle okuma yazma bilenlerin 1 milyon kişi olduğu nüfus tahrirlerinden anlaşılmakta olduğu da belirtilmiştir.⁸⁵⁰

⁸⁴⁶ Yeni Mersin, 24 Mart 1929.

⁸⁴⁷ Yeni Mersin, 22 Nisan 1929.

⁸⁴⁸ Yeni Mersin, 21 Haziran 1931.

⁸⁴⁹ Yeni Mersin, 26 Mart 1933.

⁸⁵⁰ Yeni Mersin, 26 Şubat 1934.

Tüm bunlarla birlikte Yeni Mersin'in 19 Mayıs 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Mersin Halkevi Kurslar Komitesi*” başlıklı haberde ise Mersin’de Halk Dershanesine giden 149 kişiye diplomalarının verildiği bildirilmiştir.⁸⁵¹

3.2. SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANLARDAKİ GELİŞMELER

3.2.1. Halkevleri ve Faaliyetleri

Millet Mekteplerinin misyonunu tamamlamasından sonra halkın her alanda eğitilmesi ve inkılapların tabana benimsetilmesi amacıyla Halkevleri açılmıştır. Halkevlerinin açılmasına yönelik haberler Yeni Mersin’de oldukça geniş yer tutmuştur. Mesela, gazetenin 19 Şubat 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Halkevleri Her Tarafta Hazırlıklar İkmal Edildi*” başlıklı bir haberde ülke genelinde Eskişehir, Afyon, Diyarbakır, İzmir, İzmit ile bazı vilayetlerde halk evlerinin açılması için hazırlıkların tamamlandığı duyurulmuştur. Haberin devamında da Halkevlerine aza kayıtlarının arttığı, Afyon Halkevinde tarafından da Pazar günü akşamları köylüler için köy gecesi yapılacağı duyurulmuştur.⁸⁵² Ayrıca 12 Temmuz 1932 tarihli nüshada Halkevleri Talimatnamesi yayımlanmıştır. Yine burada Halkevlerinin açılması münasebetiyle şiirler neşredilmiştir. Bir şiir şu şekilde aktarılmıştır:

“HALK EVLERİ

*Türk güneşinin bir yeni yazgısı, veriyor kalplere iman sızısı
Isıtır bu ateş hep vicdanları, döver dokuz kandilli halk evleri.
Halkevleri halkın darülfünunu, bu mektep herkese feyz sunacak
Böyledir Gazi ’nin fikri kanunu, bir meşaleden bin meşale yanacak.
İşte Mersin ’de de yandı bir ocak, fikir ile duygu hep bir olacak
Gelecek köylere sevgi nuru, iyi yapacak bugünden yarını.”⁸⁵³*

Türkiye genelinin yanı sıra Yeni Mersin gazetesi sayfalarında Mersin Halkevi ile ilgili haberler geniş yer tutmuştur. Bu bağlamda gazetede bir haber “*Mersin Halk Evi 19 Şubatta Açılacaktır*” manşetiyle 5 Şubat 1933 tarihli nüshadan duyurulmuştur.⁸⁵⁴

⁸⁵¹ Yeni Mersin, 19 Mayıs 1937.

⁸⁵² Yeni Mersin, 19 Şubat 1932.

⁸⁵³ Yeni Mersin, 12 Temmuz 1932.

⁸⁵⁴ Yeni Mersin, 5 Şubat 1933.

Mersin Halkevinin açılışı için hazırlıkların devam ettiği ve açılış töreni için toplantı yapıldığı haberi ise 7 Şubat 1933 tarihli nüshada yer almıştır.⁸⁵⁵ Ancak bazı aksaklıklardan dolayı Mersin Halkevi 24 Şubat'ta açılmış ve açılış töreni programı gazetenin 26 Şubat 1933 tarihli nüshasına yansımıştır.⁸⁵⁶

Yine Mersin Halkevi'nin mesai şubeleri de gazetenin 9 Şubat 1933 tarihli nüshasında neşredilmiştir. Bunlar; Dil Tarih Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, İçtimai Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Köycüler Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi isimleri altında teşkil edilmiştir. Her şubenin aza kayıt defteri farklı olup her şubede komite teşkil edeceği de bildirilmiştir.⁸⁵⁷

Bundan iki gün sonraki nüshada ise Mersin Halkevi Başkanlığına Liman İnhisar Şirketi Müdürü Mansur Bey'in seçildiği bilgisi yer almıştır. Yine aynı nüshada yayımlanan “*Halkevleri Mesai Şubeleri*” başlıklı haberde de Halkevlerinin bütün şubelerinin açılmasına imkân olmasa bile en az üç şubesinin açılması koşuluyla varlığını sürdürebileceği, buraların CHF İdare Heyeti tarafından tanzim edileceği, tek bina kâfi gelmezse bazı şubelerin başka binalarda faaliyet gösterebileceği bildirilmiştir.⁸⁵⁸

Gazetenin 27 Şubat 1933 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Halkevinin müsamere ve konferans salonunun belirlenmesi için Vali Salim Bey, Necip Mecit Bey ve Halkevi Başkanı Mansur Bey'in tetkiklerde bulundukları aktarılmıştır. Burada ayrıca şehirde bulunan Rum kilisesi ve Maarif Konferans Salonunu inceleyerek noksanlarının tespit edildiği, geniş olan bu binaların tadilatının yapılacağı ve Halkevi şubeleri için kullanılacağı bildirilmiştir.⁸⁵⁹ Bundan bir gün sonraki nüshada yer alan bir haberde ise Maarif İdaresinin Konferans Salonunun tamiratına başlandığı ve Halkevinin kullanması için çalışmaların hızlandırıldığı aktarılmıştır.⁸⁶⁰

Gazete de ayrıca Halkevlerine girecek kişilerde aranan niteliklerle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, 8 Şubat 1933 tarihli nüshada yayımlanan “*Halkevlerine Kimler Girer*” başlıklı haberde Halkevlerinin memleket sevgisi taşıyan ve ülkenin gelişimi için

⁸⁵⁵ *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1933.

⁸⁵⁶ *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1933.

⁸⁵⁷ *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1933.

⁸⁵⁸ *Yeni Mersin*, 12 Şubat 1933.

⁸⁵⁹ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1933.

⁸⁶⁰ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1933.

çalışan herkese açık olduğu ancak idare heyetine aza olabilmek için halk fırkasına kayıtlı olunması şartının bulunduğu belirtilmiştir.⁸⁶¹

Bunlar doğrultusunda gazetede Halkevlerine kayıtların artırılmasına yönelik teşvik yazıları da neşredilmiştir. Mesela, gazetenin 28 Şubat 1933 tarihli nüshasında Celal Cemil imzasıyla kaleme alınan “*Türk Vatandaşı Vazife Başına*” başlıklı yazıda Halkevinin açılış töreninde halkın bahçe dâhil binanın her yerini doldurduğu vurgulanmıştır. Burada ayrıca Halkevine gösterilen rağbet ile Türk milletinin milli birlik söz konusu olduğunda birleştiği belirtilmiştir.⁸⁶²

Yine gazetenin 1 Mart ve 7 Mart 1933 tarihli nüshalarında yer alan sloganlar da şu şekilde aktarılmıştır: “*Halkevlerine aza kayıt olunuz. Halkevi kendi evinizdir. Aza kayıt olmakta isticıl ediniz. Halkevlerine her Türk girebilir.*”, “*Halkevlerine aza olunuz hepimizin evidir.*”⁸⁶³

Gazetenin teşvik yazıları tesirini gösterdiği görülmüştür. Bu doğrultuda Mersin Halkevine kayıtlar artmıştır. Buna yönelik bir haber gazetenin 5 Mart 1933 tarihli nüshasında “*Halkevi Musiki ve Temsil Şubesi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Halkevi şubelerine rağbet arttığı için yeni şubelerin açılacağı, Halkevinin Musiki ve Temsil Şubelerinin Maarif Konferans salonunda yapılacağı duyuruları yapılmıştır. Ayrıca Mersin Halkevi Başkanlığından verilen duyuru da gazetenin aynı nüshasında yer almıştır. Burada şubelere kaydolan kişilerin komitelerini seçmek için yazılı günleri ve saatleri liste halinde verilmiştir.⁸⁶⁴

Yine Yeni Mersin’in 12 Mart 1933 tarihli nüshasında Mersin Halkevi komitelerinin Halkevi salonunda çalışma programlarının tespit edildiği ve idare heyetine kol mümessillerinin seçildiği haberi neşredilmiştir.⁸⁶⁵ Bundan bir gün sonraki nüshada ise Mersin Halkevi teşkilatı hakkındaki bir haber şu şekilde aktarılmıştır:

“*Mümessiller: Dil Edebiyat Tarih Komitesi Reisliğine ve Halkevi İdare Heyeti Mümessilliğine Maarif Müdürü Neşet Bey,*

⁸⁶¹ Yeni Mersin, 8 Şubat 1933.

⁸⁶² Yeni Mersin, 28 Şubat 1933.

⁸⁶³ Yeni Mersin, 1 Mart 1933; Yeni Mersin, 7 Mart 1933.

⁸⁶⁴ Yeni Mersin, 5 Mart 1933.

⁸⁶⁵ Yeni Mersin, 12 Mart 1933.

Güzel Sanatlar Komitesi Reisliğine Mühendis Muammer Bey, Mümessilliğine Sait Arif Bey,

Kütüphane Neşriyat Komitesi Reisliğine Doktor Haydar Bey, mümessilliğine Ata Çelebi Bey,

Köycüler Komitesi Reisliğine ve Mümessilliğine Defterdar Remzi Bey,

Temsil Komitesi Reisliğine ve Mümessilliğine Celal Cemil Bey,

Müze ve Sergiler Komitesi Reisliğine ve Mümessilliğine Evkaf Müdürü Sadık Bey,

Spor Komitesi Reisliğine Lütfi Ali, Mümessilliğine Seza Hakkı Cemal,

Halk Dershaneleri Kurslar Komitesi Reisliğine ve Mümessilliğine Orta Mektep Müdürü Hamdi Bey,

İçtimai Yardım Komitesi Reisliğine Doktor Mahmut Bey, Mümessilliğine Doktor Fazıl Bey.”⁸⁶⁶

Bundan dört gün sonra gazetede yayımlanan bir haberde ise Mersin Halkevi Şubelerinin açılmasından sonra halkın rağbetinin arttığı aktarılmıştır. Buna göre; Dil Edebiyat Tarih Şubesine 90, Güzel Sanatlar Şubesine 123, Temsil Şubesine 40, Spor Şubesine 150, İçtima Yardım Şubesine 130, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesine 76, Kütüphane Neşriyat Şubesine 76, Köycüler Şubesine 23 aza kaydedildiği bildirilmiştir.⁸⁶⁷

Mersin Halkevi Şubelerinin çalışmalarına yönelik yazılar ve haberler de Yeni Mersin sayfalarında geniş bir yer tutmuştur. Bu çalışmalar arasında halkın bilgilenebilmesi için Halkevinde konferanslar yapıldığı, konferanslarda; zehirli gazlar, verem hastalığı ve korunma yolları, trahom hastalığının Türkiye’ye nasıl girdiği, nerelerde yaygınlaştığı ve ne suretle yerleştiği, Çukurova tarihi, hava taarruzu, gazlar ve mikroplar hakkında bilgiler anlatılmıştır. Burada ayrıca Yüzbaşı Mithat Bey ve öğretmenler tarafından verilen konferansların yanı sıra konuyla ilgili filmler de sinemada gösterilmiştir.⁸⁶⁸ Bu doğrultuda gazetenin Şubat 1936 tarihli nüshalarındaki haberlerde de Ankara’da

⁸⁶⁶ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1933.

⁸⁶⁷ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1933.

⁸⁶⁸ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 11 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 13 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 6 Mayıs 1934; *Yeni Mersin*, 24 Şubat 1935; *Yeni Mersin*, 25 Şubat 1935; *Yeni Mersin*, 4 Mart 1935; *Yeni Mersin*, 11 Nisan 1935; *Yeni Mersin*, 11 Nisan 1935; *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1935; *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1935.

aralarında milletvekilleri, profesörler ve muharrirlerden oluşan bir heyetin yurdun her yanına dağılarak halkevlerinde, vilayet merkezlerinde inkılaplar ve istiklal konuları üzerinde konferanslar verilecekleri, Mersin Halkevinde verilecek konferansı Gaziantep mebusu ve CHP başkanı Ömer Asım görevlendirildiği ve konferansların başladığı, Tarsus Halkevinde inkılap ve istiklal konferansını Kültür Direktörü Nahid Cemal Toker verdiği, Silifke Halkevinde Antalya Parti Başkanı Şerafeddin Bey'in konferans vereceği, Anamur, Mut ve Gülnar kazalarına ise on gün sonra üç konferansçı gönderileceği bilgileri neşredilmiştir.⁸⁶⁹

Yine Yeni Mersin'in 4 İkinci Kanun ve 22 İkinci Kanun 1938 tarihleri arasındaki nüshalarında Mersin'de kış konferanslarının yapıldığı ve konferansların içeriğinin gazeteye yansıdığı bildirilmiştir.⁸⁷⁰

Bunlarla birlikte gazetede Mersin Halkevinde konferansların yanı sıra bayanların gelişimi için Biçki Dikiş Nakış ve Örgü Kursunun, Musiki ve Lisan Kursunun, köylerde Türkçe bilmeyen vatandaşlara Türkçe öğretmek amacıyla Türkçe Kursunun, Resim ve Mimari Nazariye Kursunun açıldığına yönelik haberlere yer verilmiştir.⁸⁷¹

Kurslarda yapılan eserlerin halka teşhiri için sergiler de açılmıştır. Gazeteye yansıyan sergi haberlerinden birisi 7 Haziran 1936 tarihli nüshada “*Halkevi Resim Sergisi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, resim kursuna katılan 17 bayanın yağlı boyadan yapılmış eserleri, tabloları ve ipek yastıklarının teşhir edildiği, sergide Halkevi Başkanı Mansur Bozdoğan'ın konuşma yaptığı, eserler arasında yapılan değerlendirmede birinciliği Selma Mazhar, ikinciliği Suat Sağ, üçüncülüğü ise Mualla Sadık ise simli şahısların kazandığı aktarılmıştır.⁸⁷²

Yine 12 Haziran 1936 tarihli nüshada sergiyle ilgili kaleme alınan Selya imzalı bir yazı “*Halkevi Resim Sergisi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Halkevi Resim Kursuna

⁸⁶⁹ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 12 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 15 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 16 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1936; *Yeni Mersin*, 25 İkinci Teşrin 1936.

⁸⁷⁰ *Yeni Mersin*, 4 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 5 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 6 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 7 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 19 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1938.

⁸⁷¹ *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 21 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1937.

⁸⁷² *Yeni Mersin*, 7 Haziran 1936.

giden bayanların kısa sürede muvaffakiyetli oldukları ifade edilirken Halkevinin çalışmalarının takdir edildiği belirtilmiştir.⁸⁷³

Gazetenin 30 Mayıs 1937 tarihli nüshasında “*Mersin’de Canlı Sanat Hareketleri Resim Sergisi*” başlığıyla neşredilen bir haberde sergide, Mersin Halkevinde resim kursuna giden gençlerin yaptığı resimlerin teşhir edildiği, burada konuşmaların yapıldığı duyurulmuştur.⁸⁷⁴

Sergiyle ilgili 5 Haziran 1937 tarihli nüshada Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan “*Mersin Halkevinin Resim Sergisi*” başlıklı bir yazıya da yer verilmiştir. Yazıda, Osmanlı devrinde resim ve heykelticiliğin geliştirilmediği, Cumhuriyet hükümetinin girişimleri ile sanat alanında gelişmelerin kaydedileceği belirtilmiştir. Yazının devamında Mersin’e gelen Ressam Ali Cemal’in Halkevinde resim kursunun açılmasını sağladığı, kursa devam eden gençlerin resimlerinin sergilendiği ve sanata teşvikin arttırıldığı anlatılmıştır.⁸⁷⁵

Yine Ziya Toroğlu imzasıyla gazetenin 6 Haziran 1937 tarihli nüshasında “*Halkevinde Amatörlerin Resim ve Tezyini Sanatlar Sergisi*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda ise Halkevi ve Ali Cemal önderliğinde açılan serginin başarısına değinilerek resim kurslarının yeni sanatçılar yetiştireceği vurgulanmıştır.⁸⁷⁶

Bununla birlikte gazetenin 16 Haziran 1936 tarihli nüshasında aktarılan bir haberde Türk Kadınları Bıçkı Yurdu’nun sergi açtığı, sergi de 180 parça eserin teşhir edildiği kaydedilmiştir.⁸⁷⁷ Diğer taraftan 13 Haziran 1937 tarihli nüshada neşredilen “*Türk Kadınları Bıçkı Yurdu Sergisi*” başlıklı haberde de Bıçkı Yurdu’nun sergideki törenle ilgili bilgilere yer verilmiştir.⁸⁷⁸

Bu sergilerin yanı sıra Halkevi Müze Sergi Şubesinin yaptığı sergi haberleri de gazete sütunlarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 4 Şubat 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Müze Sergi Şubesinin Antalya ve Dört Yol’dan gelecek olan portakalların sergisini yaptığı bildirilmiştir.⁸⁷⁹

⁸⁷³ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1936.

⁸⁷⁴ *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1937.

⁸⁷⁵ *Yeni Mersin*, 5 Haziran 1937.

⁸⁷⁶ *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1937.

⁸⁷⁷ *Yeni Mersin*, 16 Haziran 1936.

⁸⁷⁸ *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1937.

⁸⁷⁹ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1934.

25 Nisan 1934 tarihli nüshada yer alan başka bir haberde de Mersin Halkevi Müze ve Sergiler Şubesinin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde çalışan sanatkârları tanıtmak amacıyla bir sergi tertip ettiği aktarılmıştır. Buna göre; Mersin'de ilk defa yapılan sergiye Tarsus, Adana, Konya, Kayseri ve Antalya'dan birçok ressam ve fotoğrafçı iştirak ettiği halkın iki gündür tabloları incelediği, serginin üç kısma ayrıldığı belirtilmiştir.⁸⁸⁰

Ayrıca Mersin şehrinin işgalde kurtuluşuna yönelik bir sergi açıldığı haberi de gazetenin 14 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında neşredilmiştir.⁸⁸¹

Bunlarla birlikte gazetede Mersin Halkevi Temsil Şubesinin sergilediği tiyatro haberlerine de gazetede geniş yer verilmiştir. Bu bağlamda gazetenin 25 Nisan 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde 23 Nisan Çocuk Haftası olması münasebetiyle Mersin halkevinde “Çoban” adlı piyesin oynandığı bildirilmiştir.⁸⁸²

Rıza Atila'nın kaleme aldığı “Toros Tahtacıları” başlıklı bir yazı ise gazetenin 2 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Toros dağlarında ormanlarda göçebe yaşayan çocukların Mersin'e gelerek müsamere vermesi ve Toros tahtacılarının devlete kazanılması konusu ele alınmıştır. Yazıda ayrıca yaptıkları işten dolayı tahtacı adıyla anılan bu grubun toplumdan dışlandığı ancak İş Bankasının ormanlara kadar eğitim vererek tahtacı çocuklarını topluma kazandırmaya çalıştığı aktarılmıştır. Yazının sonunda ise Mersin Halkevi Başkanı Mansur Bozdoğan'ın bu işe el atması ve tahtacı adıyla anılan bu grupların Halkevi aracılığıyla topluma kazandırılmasının önemi vurgulanmıştır.⁸⁸³

21 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde “Yanık Efe” tiyatrosuna halkın rağbet gösterdiği ancak düzen sağlanamadığı için izdiham yaşandığı bildirilmiştir.⁸⁸⁴

Yine 6 İkinci Kanun ve 22 Şubat 1938 tarihleri arasındaki nüshalarda da tiyatro oyunlarına yönelik haberler aktarılmıştır.⁸⁸⁵

Bunlardan başka Mersin Halkevinin düzenlediği spor müsabakaları da Yeni Mersin gazetesine yansımıştır. Mesela, gazetenin 17 Mart 1933 tarihli nüshasında Mersin

⁸⁸⁰ *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1934.

⁸⁸¹ *Yeni Mersin*, 14 Birinci Kanun 1935.

⁸⁸² *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1935.

⁸⁸³ *Yeni Mersin*, 2 Mayıs 1935.

⁸⁸⁴ *Yeni Mersin*, 21 Mayıs 1936.

⁸⁸⁵ *Yeni Mersin*, 6 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 16 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1938.

Halkevi Spor Komitesinin sokak koşusu yapacağı haberi duyurulmuştur. Koşuya katılanların 16 yaşını bitirmiş olması, belediye adlarını kayıt ettirmeleri, atlet, kısa beyaz pantolon ile lastik ayakkabı giymeleri şartı koşulduğu bildirilmiştir. Burada ayrıca koşunun istasyondan başlayarak Millet Bahçesinin önünde son bulacağı, 24 Mart Cuma günü saat 15.00'te başlayacağı duyurulmuştur.⁸⁸⁶

8 Nisan 1934 tarihli nüshada yer alan “*Halkevi Spor Müsabakaları*” başlıklı haberde de Mersin Halkevinin 13 Nisan Cuma günü saat 9.30'da istasyondan başlayarak Cumhuriyet Meydanı'nda son bulacak bisiklet yarışı düzenleyeceği halka duyurulmuştur. Haberin devamında kadınların ve erkeklerin katılacağı koşunun yanı sıra tenis turnuvasının da düzenleneceği bildirilmiştir.⁸⁸⁷

Mersin Halkevinin gençler için bir yüzme müsabakası yapacağı haberi de gazetenin 6 Ağustos 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, müsabakanın 10 Ağustos'ta saat 10.00'da başlayacağı duyurulmuştur.⁸⁸⁸

Yine gazetenin 16 Şubat 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Silifke'de Geçirilen Güzel Bir Gün*” başlıklı haberinde ise Mersin Halkevi Temsil Şubesi ve Spor Şubesinden oluşan 60 kişilik kafilenin Silifke'ye giderek temsil ve futbol maçı yaptıkları aktarılmıştır.⁸⁸⁹

Mersin Halkevinde köylülere yönelik yapılan çalışmalara da ayrı bir önem verilmiştir. Özellikle köylüler için toplantılar yapılmış, Köycülük Şubesi köylere geziler düzenlemiş ve halkın ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve bunların sağlanması faaliyetlerine girilmiştir. Bunlarla ilgili haberler de gazeteye yansımıştır. Mesela, gazetenin 28 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Köyler Tetkik Ediliyor*” başlıklı haberinde Halkevi Heyetinin köylülerin sıhhi ve içtimai vaziyetlerini tetkik etmek ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla Mezitli, Seymenli, Tece ve Çiftlik köylerine gittiği bildirilmiştir. Haberde, köylülerin muayene edildiği ve okul çocuklarının bilgilerinin yoklandığı da kaydedilmiştir. Haberin devamında ise heyetin her Cuma köylere gideceği ve köylülerin ihtiyaçlarının karşılanacağını içeren bir programın hazırlanacağı, Müze ve Sergiler

⁸⁸⁶ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1933.

⁸⁸⁷ *Yeni Mersin*, 8 Nisan 1934.

⁸⁸⁸ *Yeni Mersin*, 6 Ağustos 1934.

⁸⁸⁹ *Yeni Mersin*, 16 Şubat 1938.

Komitesinin de Edebiyat Tarih Komitesiyle görüşerek tarihi eserleri toplayacağı şeklinde kararlar aldığı ve kadınlara mahsus biçki, dikiş, nakış kursu açılacağı aktarılmıştır.⁸⁹⁰

Gazetenin 1 Şubat 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Halkevi Köy İşleriyle Uğraşıyor*” başlıklı bir başka haberinde Halkevi Köycülük Komitesi ile İçtimai Yardım Komitesinin her hafta köylere gideceği, buralarda inkılapları tanıtacağı, yeni ölçülerle ilgili resimli afişler hazırlayarak halka öğreteceği, hastaları muayene edeceği ve bunların ilaçlarının temin edeceği bildirilmiştir.⁸⁹¹

Bu doğrultuda Halkevi Şubelerinin köylere gezdiği, gezilere Milletvekili Fikri Bey’in de iştirak ettiği, köylülerin muayene edilerek ilaçlarının temin edildiği haberleri gazetenin 17 Temmuz ve 31 Temmuz 1935 tarihli nüshalarında yer almıştır.⁸⁹²

Yine 25 Mayıs 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Halkevinin Köy Gezintileri*” başlıklı bir haberde de Halkevinin Köycülük Şubesinden 20 kişilik bir grubun Çiftlik Köyü, Mezitli Köyü, Aladağ, Tömük ve Elvanlı Köylere giderek köylülerin eğitim, sağlık ve zirai vaziyetlerini tetkik ettiği haberleri kaydedilmiştir.⁸⁹³

Gazetenin 1 Haziran ve 2 Haziran 1937 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde de Köycülük Şubesinden 40 kişiden oluşan heyetin Kara Duvar ve Kazanlı’da tetkiklerde bulunduğu ve köylülerin ihtiyaçlarının belirleneceği duyurulmuştur.⁸⁹⁴

Yine Mersin Halkevi Köycülük Şubesinin köylülerini geliştirmek ve refah seviyeye ulaştırmak için yaptığı çalışmalarla ilgili bir raporu gazetenin 25 Şubat 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Buna göre köylülerin dertlerinin dinlendiği, köylülerin hükümet işlerinin yürütülmesi adına bir büroların kurulduğu ve domuzlarla mücadele için sürek avlarının tertip edildiği bildirilmiştir. Ayrıca raporda, köylerde yapılması tasarlanan çalışmalar da sıralanmıştır.⁸⁹⁵

Yeni Mersin’in 20 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde de Mersin Halkevinin köylüler için bir kitap hazırladığı duyurulmuştur. Kitapta; narenciye,

⁸⁹⁰ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Kanun 1934.

⁸⁹¹ *Yeni Mersin*, 1 Şubat 1934.

⁸⁹² *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1935; *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1935.

⁸⁹³ *Yeni Mersin*, 25 Mayıs 1937

⁸⁹⁴ *Yeni Mersin*, 1 Haziran 1937; *Yeni Mersin*, 2 Haziran 1937.

⁸⁹⁵ *Yeni Mersin*, 25 Şubat 1934.

zeytincilik, kozacılık gibi zirai bilgilere ek olarak sıhhi, içtimai ve baytarlık alanları hakkında bilgilere de yer verildiği bildirilmiştir.⁸⁹⁶

Yine 12 Temmuz 1935 tarihli nüshada yayımlanan “*Halkevi Köycülük ve Yayım Komiteleri Cumartesi Köylere Gidiyor*” başlıklı bir haberde Mersin Halkevi Köycülük ve Yayım Şubelerinin köylere giderek halka zirai, baytarlık, köycülük ve sıhhi alanlar hakkında halkı bilgilendirdiği ve fakirleri tespit ederek bunlara yardımlarda bulunduğu bildirilmiştir.⁸⁹⁷

Ayrıca 5 Birinci Kanun 1935 tarihli gazete nüshasında yer alan başka bir haberde ise Mersin Halkevi Köycülük Şubesinin aldığı bir kararla Mersin’de numune köylerin yapılması için uzun süredir tetkik yapıldığı ve Tece, Çeşme, Sekmenli, Davultepe köylerinde göçen evlerin tamir edileceği ve Toprak Kanunu’nu hakkında bilgi vermek amacıyla çiftçilere kurslar açılacağı ifade edilmiştir.⁸⁹⁸

26 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada “*Halkevi Köycüler Komitesi*” başlığıyla verilen bir haberde de Köycülük Şubesinin tetkik ettikleri köylerdeki ilkokul ve ortaokullarda bulunan fakir köylü çocuklarına kitap, defter, iskarpın yardımı yapacağı duyurulmuştur.⁸⁹⁹

Gazetenin 22 Mart 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Mersin Halkevi*” başlıklı haberinde ise Mersin Halkevi Köycülük Şubesinin hafta sonu altı köyde gezintiler yaptığı bildirilmiştir. Haberin devamında köylülere sağlık muayeneleri yapıldığı, ilaçlar verildiği, ziraat broşürleri dağıtıldığı, kültür, ziraat ve sağlık konularında konferans verildiği kaydedilmiştir.⁹⁰⁰ Bu doğrultuda Mersin Köycülük Şubesinin Mersin’in kuzey köylerinde gezilerine devam ettiği haberi de gazetenin 5 Nisan 1938 tarihli nüshasından duyurulmuştur.⁹⁰¹

Mersin Halkevinde köylülerin dertlerini dinlemek üzere Mersin valisi tarafından toplantılar yapıldığı ve köylünün dileklerinin dinlendiği haberine de 26 Şubat 1934 tarihli nüshada yer verilmiştir.⁹⁰² Bundan iki gün sonraki gazete nüshasında toplantıyla ilgili

⁸⁹⁶ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1934.

⁸⁹⁷ *Yeni Mersin*, 12 Temmuz 1935.

⁸⁹⁸ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1935.

⁸⁹⁹ *Yeni Mersin*, 26 İkinci Teşrin 1937.

⁹⁰⁰ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1938.

⁹⁰¹ *Yeni Mersin*, 5 Nisan 1938.

⁹⁰² *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1934.

kaleme alınan bir yazı yayımlanmıştır. Yazıda, eski devirlerde halkın hükümet ile ilişkisinin gerilerde olduğuna değinilmiştir. Köylülerin hükümet kapısından içeri giremediği ancak şimdi Cumhuriyet ve inkılaplar ile dertlerinin bizzat dinlendiği anlatılmıştır. Burada ayrıca Cumhuriyet inkılabının taklit değil kafa ve ruh ile yaşayış olduğu belirtilmiştir.⁹⁰³

Mersin Halkevinin halk için düzenlediği eğlence ve yardım programlarına da gazetede yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 25 Haziran 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Büyük Eğlence Gecesi*” başlıklı haberde Mersin Halkevinin fakir kimselere yemek vermek amacıyla eski nal fabrikasında açacağı Aşevi inşasına devam edildiği anlatılan bir haberde bina masraflarının karşılanması için büyük bir gece tertip edileceği halka duyurulmuştur.⁹⁰⁴

Diğer taraftan gazetenin 27 Haziran 1934 tarihli nüshasında Rıza Atilla’nın kaleme aldığı “*Aşevi*” başlıklı yazıda Mersin’de Aşevinin açılmasının yerinde bir karar olduğu, aşevi sayesinde fakirlere yapılan yardımların geçicilikten çıkarak süreklilik arz edeceği ifade edildiği bildirilmiştir.⁹⁰⁵ Ayrıca 3 Temmuz 1934 tarihli nüshadaki bir haberde de Halkevinin Aşevi menfaatine bir gece tertip ettiği aktarılmıştır.⁹⁰⁶ Bu doğrultuda Halkevi ve Çocuk Esirgeme Kurumunun çalışmalarıyla açılan Aşevinde fakirlere yardım yapıldığı haberi gazetenin 29 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında verilmiştir.⁹⁰⁷

Yeni Mersin’in 1 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bir Boşluk Dolduruluyor*” başlıklı haberde de Mersin Halkevi himayesi altında “*İssı Yuva*” adlı bir anaokulunun açılışının yapıldığı ilan edilmiştir. Mersin’de eksik olan anaokulunun kurulması işine bu yuva sayesinde başlandığı vurgulanmıştır.⁹⁰⁸

26 Eylül 1937 tarihli gazete nüshasında yayımlanan “*Mersin Halkevinin Yapacağı İşler*” başlıklı haberde ise Mersin’in coğrafi, iktisadi ve tarihi durumu hakkında kitap neşredileceği bilgisi verilmiştir. Yine Halkevi, İhtimai Yardım Komitesi adına bir Garden Parti verileceği duyurulmuştur.⁹⁰⁹

⁹⁰³ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1934.

⁹⁰⁴ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1934.

⁹⁰⁵ *Yeni Mersin*, 27 Haziran 1934.

⁹⁰⁶ *Yeni Mersin*, 3 Temmuz 1934.

⁹⁰⁷ *Yeni Mersin*, 29 İlk Teşrin 1936.

⁹⁰⁸ *Yeni Mersin*, 1 İkinci Kanun 1935.

⁹⁰⁹ *Yeni Mersin*, 26 Eylül 1937.

Mersin Halkevinin yıllık çalışmalarına yönelik haberler de gazetenin 22 Mart 1936, 21 Şubat 1937, 29 Birinci Teşrin 1937, 21 İkinci Kanun 1938, 22 İkinci Kanun 1938, 29 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.⁹¹⁰

Diğer taraftan gazetede Mersin Halkevinin faydalarına yönelik kaleme alınan yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 13 Şubat 1934 tarihli nüshasında Rıza Atila tarafından kaleme alınan “*Halkevinin Randmanı*” başlıklı yazıda Mersin Halkevinin aylarca süren durağanlığından sonra çalışmalarını hızlandırdığı, Halkevi salonunun her gün dolduğu, verilen konferanslar ile kursların halkı geliştirdiği belirtilmiştir.⁹¹¹

Sadri Ertem imzasıyla kaleme alınan başka bir yazıda gazetenin 26 Şubat 1936 tarihli nüshasında “136” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Halkevlerinin inkılapları tanıtan ve halka benimseten bir okul olduğu ifade edilmiştir.⁹¹²

Rıza Atila’nın kaleme aldığı bir başka yazı ise “*Halkevleri*” başlığıyla gazetenin 21 Şubat 1937 tarihli nüshasında yer almıştır. Yazıda, Türkiye’nin gelişimi için inkılapların benimsenmesinin zaruri olduğuna ve halkevlerinin inkılapların halka benimsetilmesindeki rolüne vurgu yapıldığı aktarılmıştır.⁹¹³

3.2.2. Türk Dil Kurumu Faaliyetleri ile Türkçe’nin Yaygınlaştırılması

3.2.2.1. Türk Dil Kurumu Faaliyetleri ve Dil Kurultayları

Türkiye Cumhuriyeti’nin harf inkılabını yapmasını müteakiben Arapça ve Farsça kelimelerin çıkarılması ile dilde sadeleşme ve Türkçeye yönelme çalışmalarına başlanmıştır. Bu işin ele alınması amacıyla 12 Temmuz 1932’de kurulan Türk Dil Kurumu (TDK) belirli aralıklarla Dil Kurultaylarını toplamış ve dil üzerinde araştırmalar yapmıştır.⁹¹⁴

Yeni Mersin gazetesinde bu konu dikkatle takip edilmiş ve bununla ilgili haberlere ve yazılara geniş bir yer verilmiştir. Bu doğrultuda gazetenin 29 Ağustos 1932 tarihli nüshasında Birinci Türk Dili Kurultayı’nın açılışı haberi “*Türk Dili Kongresi*” başlığıyla

⁹¹⁰ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1936; *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937; *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1938.

⁹¹¹ *Yeni Mersin*, 13 Şubat 1934.

⁹¹² *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1936.

⁹¹³ *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

⁹¹⁴ İnan, *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, 189-190.

yayınlanmıştır. Haberde, TDK'nin dil çalışmalarına Yalova'da devam edildiği ve Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün çalışmaları yakından takip ettiği bildirilmiştir. Haberin devamında İstanbul'da Türk Dili Kongresi'nin düzenleneceği ve lisan meselesinin ele alınacağı duyurulmuştur.⁹¹⁵

Bundan yaklaşık bir ay sonraki nüshada yer alan “*Ediplerimiz Toplandılar*” başlıklı haberde Türk Dil Kurultayı çalışmaları için ediplerin Dolmabahçe Sarayı'nda toplandığı bildirilmiştir.⁹¹⁶

Gazetenin 26 Eylül 1932 tarihli nüshasından aktarılan bir haberde Dil Kurultayı'nın Mersin Halkevinde telsiz alma makinesi ile halka dinletileceği duyurulmuştur.⁹¹⁷

Birinci Türk Dili Kurultayını takiben İkinci Türk Dili Kurultayı da toplanmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili ilk haber 15 Mayıs 1934 tarihli nüshada “*Türk Dili Kurultayı 13 Ağustos'ta Toplanıyor*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Dil Kurultayının toplanacağı, tez sunmak isteyenlerin isimlerini, adreslerini ve tezlerini cemiyetin genel kâtipliğine 15 Temmuz'a kadar göndermeleri gerektiğine yönelik bir duyuru yapılmıştır.⁹¹⁸ Bu bağlamda Kurultayının programının görüşüleceği, burada ele alınacak mevzuları ve Cemiyetin tebliği Yeni Mersin gazetesinin nüshalarında yayımlanmıştır.⁹¹⁹

30 Temmuz, 2 Ağustos ve 8 Ağustos 1934 tarihli nüshalarda Kurultaya 60'a yakın tez verildiğine, ülke genelinden gönderilen tezlerin tetkik edildiğine, Türk tezlerinin yanı sıra Rus bilginlerinden iki profesörün TDK'de “*Altınordu*” adlı lisan tezini okuduklarına yönelik haberler yayımlandığı aktarılmıştır.⁹²⁰

Yine Kurultay toplantılarının devam ettiği, Naim Hazım ve Yusuf Ziya Bey'lerin tezlerinin okunduğu, dil kurultayının sona erdiği, Kurultay sonunda yeni bir teşkilatın oluşturulduğu ve Birinci Dil Kurultayının toplandığı 26 Eylül tarihinin Dil Bayramı olarak kabul edildiği haberleri neşredilmiştir.⁹²¹

⁹¹⁵ Yeni Mersin, 29 Ağustos 1932.

⁹¹⁶ Yeni Mersin, 19 Eylül 1932.

⁹¹⁷ Yeni Mersin, 26 Eylül 1932.

⁹¹⁸ Yeni Mersin, 15 Mayıs 1934.

⁹¹⁹ Yeni Mersin, 28 Mayıs 1934; Yeni Mersin, 4 Haziran 1934; Yeni Mersin, 10 Haziran 1934; Yeni Mersin, 24 Temmuz 1934.

⁹²⁰ Yeni Mersin, 30 Temmuz 1934; Yeni Mersin, 2 Ağustos 1934; Yeni Mersin, 8 Ağustos 1934.

⁹²¹ Yeni Mersin, 19 Ağustos 1934; Yeni Mersin, 23 Ağustos 1934; Yeni Mersin, 26 Ağustos 1934; Yeni Mersin, 4 Eylül 1934; Yeni Mersin, 6 Eylül 1934.

Yeni Mersin gazetesinde İkinci Dil Kurultayı ile ilgili yazılara da yer verilmiştir. Mesela, Sadri Ertem imzasıyla 23 Ağustos 1934 tarihli nüshasında kaleme alınan “*İkinci Dil Kurultayı*” başlıklı yazıda Birinci Dil Kurultayı’nda alınan kararların İkinci Dil Kurultayı’nda meyvesinin verildiği anlatılmıştır. Burada “*Toplu çalışmalarda işlerin yürüyemeyeceği algısının*” yanlış olduğu ve toplu çalışmalar sonucu birçok özgün eserlerin ortaya çıkarıldığı ve İkinci Dil Kurultayı ile yanlış algının düzeltildiği vurgulanmıştır.⁹²²

Gazetenin 13 Eylül 1934 tarihli nüshada yer alan ve Rıza Atılâ imzalı “*Dil Bayramı*” başlıklı yazıda da kurultay sayesinde Türk dilindeki yabancı kelimelerin ayıklanacağı ve dil işinin diğer inkılaplar gibi muvaffakiyetle sonuçlanacağı belirtilmiştir.⁹²³

“*Dil Şenliği Bir Budun Bayramıdır*” başlığıyla gazetenin 26 Eylül 1934 tarihli nüshasında M. Bozdoğan imzasıyla kaleme alınan bir başka yazıda da Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün başlattığı “*Dil Savaşında*” yabancı kelimelerin atıldığı ve Dil Kurultayları ile Türk dilinin değerinin milletlerce anlaşılmasının sağladığından bahsedilmiştir.⁹²⁴

Gazetede Üçüncü Dil Kurultayı ile ilgili haberlere ve yazılara da yer verilmiştir. Şöyle ki; 26 Ağustos, 27 Ağustos, 28 Ağustos 1936 tarihli nüshalarda yer alan haberlerde “*Güneş Dil Teorisi*” tezinin gündeme geleceği aktarılmıştır.⁹²⁵

Bu doğrultuda gazetenin 18 Haziran 1936 tarihli nüshasındaki bir haberde de konuyla ilgili tez verenlerin sayısının fazla olduğu, kurultaya Sovyet Rusya, Fransa, Almanya, Avusturya, Finlandiya gibi yerlerden dil mütehassısları çağrıldığı bildirilmiştir.⁹²⁶

Yine 26 Eylül 1936 tarihli nüshada Üçüncü Dil Kurultayı’nda Güneş Dil Teorisinin dayandığı temellerin ve çalışmaların verdiği neticelerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.⁹²⁷

⁹²² Yeni Mersin, 23 Ağustos 1934.

⁹²³ Yeni Mersin, 13 Eylül 1934.

⁹²⁴ Yeni Mersin, 26 Eylül 1934.

⁹²⁵ Yeni Mersin, 26 Ağustos 1936; Yeni Mersin, 27 Ağustos 1936; Yeni Mersin, 28 Ağustos 1936.

⁹²⁶ Yeni Mersin, 18 Haziran 1936.

⁹²⁷ Yeni Mersin, 26 Eylül 1936.

Gazetenin 15 Ağustos 1936 tarihli nüshasında da Mersin Halkevinde Üçüncü Dil Kurultayı için tören yapıldığı aktarılmıştır. “*Üçüncü Dil Kurultayı*” başlıklı haberin devamında Mersin’de Üçüncü Dil Kurultayı adına yapılacak tören programı gazetede neşredilmiştir.⁹²⁸

Ayrıca 23 Ağustos 1936 tarihli nüshada Üçüncü Dil Kurultayı çalışmaları için Mersin Halkevi şubelerinin hazırlıklarına devam ettiği, İstanbul’da yapılacak müzakerelerin halk tarafından dinlenmesi için şehrin muhtelif yerlerinde radyo tertibatının alındığı haberleri duyurulmuştur.⁹²⁹

Dil bayramına müteakiben gazetede halkın Dil Bayramını kutladığı haberi ise 26 Eylül 1936 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Haber şu şekilde aktarılmıştır: “*Yeni Mersin: Bize göğüs kabartıcı, alın yükseltici, duygu ve iman dolu şerefli günler bağışlayan ırkımızın yaratıcı büyük dâhisini en derin saygı sonuz sevgi ve şükranla selamlar Türk Dil Kurumunun, halkevlerinin ve dilseverlerin bayramını candan kutlar.*”⁹³⁰

Üçüncü Dil Kurultayı ile ilgili gazetenin 25 Ağustos 1936 tarihli nüshasında Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan “*Üçüncü Dil Kurultayı*” başlıklı yazıda Osmanlı döneminde konuşulan Osmanlıcanın üç lisandan oluştuğuna değinilmiştir. Yazının devamında Cumhuriyet döneminde dilde sadeleşmeye gidildiği, Dil Kurultayları ile Türkçenin dünya dillerini etkilediği belirtilmiştir.⁹³¹

Aynı yazarın 2 Eylül 1936 tarihli nüshasındaki “*Kurultayı Dinlerken*” başlıklı yazısında da Güneş Dil Teorisi’yle ilgili bilgiler verildiği, Türk dilinin ve kültürünün tarihin en eski dönemlerine kadar indiğine vurgu yapılarak medeni âlemde önemli bir konuma sahip olduğu vurgulanmıştır.⁹³²

Yine 26 Eylül 1936 tarihli nüshada Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Son Yılların En Büyük Kültür Hadisesi: Güneş Dil Teorisi*” başlıklı yazıda ise Türklerin Osmanlı döneminde Arapça ve Farsçadan oluşan edebiyat dilini kullanarak Türk dilini geri plana ittiği, Güneş Dil teorisi ile Türk dilinin hak ettiği yeri alacağı anlatılmıştır. Yazının devamında Türk dilinin bu teori ile tüm dillerin kaynağı olduğu vurgulanmış, Dil

⁹²⁸ *Yeni Mersin*, 15 Ağustos 1936.

⁹²⁹ *Yeni Mersin*, 23 Ağustos 1936.

⁹³⁰ *Yeni Mersin*, 26 Eylül 1936.

⁹³¹ *Yeni Mersin*, 25 Ağustos 1936.

⁹³² *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1936.

Kurultaylarının ve TDK'nin yaptığı çalışmalarla Türk dilinin geliştirilerek öz Türkçe ile hazırlanacak kamusun hazırlanacağı belirtilmiştir.⁹³³

Dil Bayramının yanı sıra Mersin'de dil konferansları verildiğine yönelik yayımlanan bir haber de gazetenin 2 Mart 1938 tarihli nüshasında yer almıştır. “*Profesör Hasan Reşit Tankut*” başlıklı bu haberde TDK İkinci Başkanı Profesör Hasan Reşit Tankut'un Tarsus'a geldiği, burada Güneş Dil Teorisi hakkında iki konferans verdiği ve Çukurova'nın tamamen Türk olduğunu ifade ettiği kaydedilmiştir.⁹³⁴

3.2.2.2. Türkçe'nin Yaygınlaştırılması

Dil Kurultaylarında alınan kararlar uygulamaya koyulmuştur. Bu doğrultuda Türkçenin, Arapça ve Farsçadan kurtulması amacıyla öz Türkçe kelimelerin derlenip toplanması için “*Söz Derleme Heyetleri*” oluşturulmuş ve bunların köylere kadar çalışmalar yürütülmesi esas alınmıştır.⁹³⁵ Yine dil anketlerinin oluşturulmasıyla gazetelerde ülkedeki öz Türkçe kelimelerin toplanması ve bunların fişlenmesine yönelik çalışmalar da yapılmıştır.⁹³⁶

TDK'nin bu konularda ülke genelinde yürüttüğü çalışmalar Yeni Mersin gazetesinde de geniş bir yer bulmuştur. Bununla ilgili bir haber gazetenin 13 Teşrini Evvel 1928 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. “*Anadolu Lehçeleri*” başlığı ile verilen haberde Anadolu'daki lehçeleri ve kelimeleri toplamak için Söz Derleme Heyetinin kurulduğu, heyetin her vilayette komisyonlarının kurulacağı ve bunların üyelerinin maarif memurlarından, Türkçe öğretmenlerinden ve bu işlerle uğraşan şahıslardan oluşacağı duyurulmuştur. Haberin devamında derleme komisyonlarının her yerde derleme yuvaları kuracakları, bu yuvalardaki görevlilerin de köy ve mahalle öğretmenlerinden oluşacağı kaydedilmiştir. Burada ayrıca derleme yuvalarında toplanan eserlerin komisyon vasıtasıyla söz derleme heyetlerine gönderileceği aktarılmıştır.⁹³⁷

⁹³³ Yeni Mersin, 26 Eylül 1937.

⁹³⁴ Yeni Mersin, 2 Mart 1938.

⁹³⁵ Muzaffer Uzun, “Dil Seferberliği Kapsamında Birinci Derleme Çalışması: Rize Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 22, 2017, 111.

⁹³⁶ Seda Bayındır Uluskan, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, 219.

⁹³⁷ Yeni Mersin, 13 Teşrini Evvel 1928.

Derleme Heyetlerinin kurulmasını takip eden gazete bunların çalışmalarıyla ilgili haberleri sayfalarına taşımıştır. Mesela, 27 Eylül 1928 tarihli nüshada yer alan bir haber “*Encümen Vilayet Mahalline Masrûf Kadirşinaslıkta Bulundu*” başlığı ile yazılmıştır. Haberde, yıllarca aşiretler arasında halk bilgisi toplayan Muharrir Ali Rıza Bey’e Maarif Müdüriyeti tarafından 100 lira ikramiye verildiği ve çalışmalarının takdire şayan olduğu bildirilmiştir.⁹³⁸

13 Mart 1933 tarihli nüshada yayımlanan “*Dil İşlerinde Canlı Adımlar Dil Seferberliğine İştirak Bir Vatan Borcudur*” başlıklı haberde de ülkenin her yerinde Dil Derleme Heyetlerinin büyük çalışmalar meydana getirdiği, TDK’nin Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk riyasetinde yaptığı toplantılarda mühim kararlar verdiği ve buradaki kararlar da tüm vatandaşların dil seferberliğine çağıracağı, Osmanlıcadan Türkçeye sözlerin karşılıklarını bulmak için anket açılacağı aktarılmıştır. Bu doğrultuda yapılan anketlerle ilgili bir haber aynı nüshada “*Yurttaş Dil Anketi Açıldı Cevabını Esirgeme*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Osmanlıcadan Türkçeye çevrilecek sözlerin karşılığının bulunması için dil anketi açıldığı, anketin her gün alfabetik sıra ile yazılacağı, bulunan karşılıkların gazete sütunundan verileceği ve TDK’nin bir numaralı anket listesinin neşredildiği belirtilmiştir. Burada ayrıca listedeki Arapça ve Fransızca kelimelerin öz Türkçe karşılıkları bulunacağı duyurulmuştur.⁹³⁹

Bundan iki gün sonraki nüshada yayımlanan bir haberde merkeze gönderilen fişlerin istatistiki verilere yer verilmiştir. “*Söz Derleme Fişleri Şimdiye Kadar 9.066 Fiş Gönderildi*” başlıklı haberde TDK’ye şubat sonuna kadar 21 vilayetten 3691 fiş gönderilmiştir. Martın ilk haftasında ise 30 vilayetten 9066 fiş gönderildiği, en çok fiş gönderen şehrin Konya olduğu belirtilmiştir.⁹⁴⁰

Yine 22 Mart ile 27 Mart 1933 tarihli nüshalarda Mart ayı içerisinde 19.570 fişin merkeze gönderildiği ve şehirlerin gönderdiği fiş sayıları bildirilmiştir.⁹⁴¹

29 Nisan 1934 tarihli nüshadaki “*TDT Cemiyeti Şimdiye Kadar Ne Yaptı*” başlıklı haberde ise Cemiyetin ülke genelinde yaptığı iki büyük çalışması hakkında bilgiler verilmiştir. Söz konusu ilk işin “*Halkın Ağzından Söz Derleme İş*” olduğu belirtilmiştir.

⁹³⁸ *Yeni Mersin*, 27 Eylül 1928.

⁹³⁹ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1933.

⁹⁴⁰ *Yeni Mersin*, 15 Mart 1933.

⁹⁴¹ *Yeni Mersin*, 27 Mart 1933.

Burada 1933 yaz mevsiminden beri 125.000'den fazla fiş derlenerek karşılığının bulunduğu, ikinci işin ise “*Dil Anketi*” olduğu aktarılmıştır. Ayrıca 1.500'e yakın yabancı kelimelere öz Türkçe karşılık bulunduğu belirtilmiştir. Bu iki iş için *Tarama Dergisi* hazırlandığı da kaydedilmiştir.⁹⁴²

Derleme Heyetinin çalışmalarının yanı sıra bu iş için Yeni Mersin gazetesi de üzerine düşen görevi yapmıştır. Gazetenin 13 Mayıs ve 15 Mayıs 1934 tarihli nüshalarında “*Dil Köşesi*” adıyla bir sütun ayrıldığı duyurulmuş, burada Türkan İsmet imzasıyla kelimelerin açıklanarak örneklendirileceği bildirilmiştir.⁹⁴³

Yine gazetenin Mayıs, Haziran ve Temmuz 1935 tarihli nüshalarında “*Öz Dilimizi Yazalım Konuşalım*” başlığıyla altında öz Türkçe kelimelerin öğretilmesi işine devam edildiği görülmektedir.⁹⁴⁴ Ayrıca gazetede yapılan duyuruda şu cümlelere yer verilmiştir: “*Gazetemize gönderilecek yazılarda kelimelerin Osmanlıca kullanılmamasını rica ederiz.*”⁹⁴⁵

Ülke genelindeki Türk dili çalışmalarını takiben Mersin vilayetinde dil derleme işlerinin tüm hızıyla devam ettiği de görülmektedir. Yeni Mersin gazetesi bu çalışmaları dikkatle takip ederek sayfalarına taşımıştır. Mesela, 16 Mart 1933 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde Mersin Halkevi Dil Tarih Şubesinin dil işlerini birleştirerek merkeze 700 kelime gönderdiği, tasnif edilen fişlerden 300 kadar daha gönderileceği kaydedilmiştir.⁹⁴⁶ Ertesi günkü nüshada yer alan “*Dil İşleri İlerliyor*” başlıklı haberde Mersin Halkevinde karşılığı bulunan sözlerin gazetede anlamlarıyla birlikte neşredildiği duyurulmuştur.⁹⁴⁷ Bununla ilgili listeler 19 Mart, 21 Mart ve 23 Mart 1933 tarihli nüshalarda yerlerini almıştır.⁹⁴⁸

22 Mart 1933 tarihli nüshadan aktarılan “*Halkevinde Dil Çalışmaları*” başlıklı haberde ise Mersin Dil Edebiyat Tarih Şubesi Başkanı Edebiyat Öğretmeni Suat Salih Bey'in röportajına yer verilmiştir. İlgili şahsın bu şubenin üç kola ayrıldığını, dil anketi ve söz derleme işleriyle ilgilendiğini, edebiyat kolunun halk şubelerini toplamakla meşgul

⁹⁴² *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1934.

⁹⁴³ *Yeni Mersin*, 13 Mayıs 1934; *Yeni Mersin*, 15 Mayıs 1934.

⁹⁴⁴ *Yeni Mersin*, 19 Mayıs 1935; *Yeni Mersin*, 20 Mayıs 1935; *Yeni Mersin*, 11 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 10 Temmuz 1935; *Yeni Mersin*, 11 Temmuz 1935.

⁹⁴⁵ *Yeni Mersin*, 16 Haziran 1935.

⁹⁴⁶ *Yeni Mersin*, 16 Mart 1933.

⁹⁴⁷ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1933.

⁹⁴⁸ *Yeni Mersin*, 19 Mart 1933; *Yeni Mersin*, 21 Mart 1933; *Yeni Mersin*, 23 Mart 1933.

olduğunu, tarih kolunun ise tarihi eserleri araştırmaya devam edeceğini ifade ettiği kaydedilmiştir.⁹⁴⁹

Gazetenin 17 Eylül 1934 tarihli nüshasındaki “*Türkçe Konuşurma İşlerine Üç Koldan Devama Karar Verildi*” başlıklı haberinde ise Mersin Türk Dili Konuşurma Cemiyetinin Halkevinde yaptığı toplantıda alınan kararlara yer verilmiştir. Buna göre Türk dilinin konuşulması çalışmaları hakkında *Yazı, Dolaşma ve Kollama* Şubeleri adıyla üç şubenin kurulduğu duyurulmuştur.⁹⁵⁰

Yine gazetede Türk gençlerinin Türk dili çalışmalarına katılımlarının sağlanmasına yönelik teşvik edici yazılar yazıldığı da görülmektedir. Mesela, 2 Mart 1934 tarihli nüshada Hayriye Ziya imzasıyla kaleme alınan “*İdealist Türk Gençliğine*” başlıklı yazıda Türk dil ve kültür birliğinin kurulmasının önemine vurgu yapılmıştır. Tanzimat döneminde Türkçeleşme çalışmalarının görüldüğü ancak başarılı olamadığı ifade edilmiştir. Bu işin başarıya ulaşması için Türk gençlerinin çalışmaları gerektiği vurgulanmıştır.⁹⁵¹ Bu doğrultuda gazetenin 29 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Türk Yurdunda Türk Dili*” başlıklı haberde de Mersin gençlerinin Halkevinde toplanarak Türkçe dışında yabancı dil konuşulmasına mani olmak amacıyla bir komite kurmaya karar verdikleri bildirilmiştir.⁹⁵²

Bundan birkaç gün sonraki nüshada da Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Kanun ve Mefkûre*” başlıklı yazıda da gençlerin oluşturduğu dil komitesine halkın yardımcı olması istenmiştir.⁹⁵³

6 Haziran 1934 tarihli nüshada da A. B. imzalı bir yazı “*Arkadaşça Bir Nasihat*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Mersin'deki gençlerin Türkçe konuşma çalışmalarına başladığı, yabancı dilde konuşanların ise Türkçe konuşmaya gayret ettiğine değinilmiştir. Burada ayrıca تنها kalınan bazı yerlerde yabancı dillerin kullanıldığı belirtilmiştir.⁹⁵⁴

Bundan dört gün sonra “*Kütleyi Saran Fikir*” başlığıyla Rıza Atıla'nın kaleme aldığı bir yazıda da Mersin gençliğinin açtığı dil mücadelesinde bazı homurtuların işitildiğine değinilmiştir. Bunların dil işi için on yıldan beri mücadele edildiği halde

⁹⁴⁹ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1933.

⁹⁵⁰ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1934.

⁹⁵¹ *Yeni Mersin*, 2 Mart 1934.

⁹⁵² *Yeni Mersin*, 29 Mayıs 1934.

⁹⁵³ *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1934.

⁹⁵⁴ *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1934.

başarısızlığa uğrandığı ve yine çalışmaların sonuçsuz kalacağını ifade ettikleri bildirilmiştir. Yazar her şeye rağmen gençlere güvendiğini ve bu işi de başaracaklarını vurgulamıştır.⁹⁵⁵

Aynı doğrultuda 13 Haziran 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Türkçe Konuşturmak*” başlıklı haberde de Türkçe konuşturma çalışmalarından kısa sürede verim alındığı belirtilmiştir. Haberin devamında gençlerin hararetli çalışmaları sonucu şehrin en ücra köşelerinde dahi yabancı dil duyulmadığı ve yabancıların Türkçe öğrenmeye gayret ettikleri aktarılmıştır.⁹⁵⁶

Gazetenin 18 Temmuz 1934 tarihli nüshasında da Mersin gençliğinin Türk dili konuşturma çalışmalarında %80 oranında başarılı olduğu haberi “*Mersin’in Başardığı İki Mühim İş*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberin devamında yabancıların kendi mahallelerinde bile Türkçe konuşmaya başladıkları kaydedilmiştir.⁹⁵⁷

Yine 27 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshada Mersin Halkevinde dil işini çözmek için toplantılar yapıldığı ve burada yabancı dillere savaş açılması yönünde karar alındığı kaydedilmiştir.⁹⁵⁸ Üç gün sonraki nüshada Dil Heyetinin bir toplantı yapacağı duyurulmuştur.⁹⁵⁹ Bu bağlamda Mersin Halkevinin toplantısında alınan kararlar gazetenin 3 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yer almıştır. Buna göre Türkçe bilmeyen vatandaşlar için gece kursları açılacağı, Türk dilinin az konuşulduğu semtlerde heyetin konferans vererek Türkçe konuşmanın önemini anlatılacağı belirtilmiştir.⁹⁶⁰

Gazetenin 6 Birinci Kanun, 11 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshalarda da gençlerin Türkçe Konuşturma işindeki çalışmalarla ilgili toplantılar yapacağı ve Türk Dili Konuşturma Cemiyeti’nin şehrin belirli yerlerde konferanslar vereceği haberlerine yer verilmiştir.⁹⁶¹

Mersin’de dil çalışmalarının yeterli olmadığı ve zaman zaman duraksadığı da gözlenmektedir. Gazetede bu durumla ilgili haberlere ve yazılara da yer verilmiştir. Şöyle ki, 22 Mayıs, 23 Mayıs ve 24 Mayıs 1934 tarihli nüshalarda Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı

⁹⁵⁵ *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1934.

⁹⁵⁶ *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1934.

⁹⁵⁷ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1934.

⁹⁵⁸ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1935.

⁹⁵⁹ *Yeni Mersin*, 30 İkinci Teşrin 1935.

⁹⁶⁰ *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1935.

⁹⁶¹ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1935.

“*Dil Ticaret ve Ticaret Bakımından: Yapmacık Vatandaşlar*” başlıklı yazıda Mersin’de yabancı dillerin konuşulmaya devam edildiğinden, “*Türkçe Konuş*” levhalarının dikkate alınmadığından, sinema levhalarının bile daha kayda değer olduğundan yakınılmıştır. Burada ayrıca Mersin ticaretini elinde bulunduran zümrenin Türkçeye önem vermediği, Mersin’de kurulan Türk Dili Konuşurma Cemiyetinin herhangi bir çalışma yapmadığı, ticaret ve milletperverliğin birbiriyle bağlantısına değinerek vatana bağlı olan her Türkün ticaretin her şeklinde milli menfaatleri göz önünde bulundurmasının zaruri bir ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.⁹⁶²

Bu yazıyı müteakip Mersin’de gerekli önlemler alınmıştır. Gazetenin 28 Mayıs 1934 tarihli nüshasında “*Türkiye Cumhuriyetinin Resmi Dili Türkçedir Yabancı Dil Konuşulamaz*” başlığıyla yayımlanan haberde üç gündür dil ile ilgili kaleme alınan bu yazıların dikkate alındığına değinilerek Mersinde zabıtalardan ve memurların yabancı dil konuşanların takibe aldığı duyurulmuştur.⁹⁶³ Ancak birkaç ay sonra dil işinin durakladığı haberi gazetenin 14 Ağustos 1934 tarihli nüshada “*Dil İşİ Tavsamadı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde dil işlerinde yavaşlama, bazı yerlerde yabancı dillerin konuşulmaya devam edildiği belirtilmiştir. Haberin devamında dil çalışmalarında yeni bir ivmenin kazandırılması amacıyla Mersin Halkevinde büyük bir toplantı yapılacağı duyurulmuştur.⁹⁶⁴ Bunu takiben iki gün sonraki nüshada yer alan bir haberde Mersin Halkevinde yapılan toplantıda yabancı dil konuşanlara müsamaha gösterilmeyeceği ve esaslı bir programın hazırlanacağına yönelik kararlar alındığı kaydedilmiştir.⁹⁶⁵

Dil işinin duraksaması nedeniyle Yeni Mersin gazetesinin yazarları ve Mersin Türk Dili Konuşurma Cemiyeti arasında kalem atışması da olmuştur. Mesela, gazetenin 16 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Türkçe Konuşurma Hareketinin Hızı Neden Durdu İşe Kırtasiyecilik Halleriyle Toplu Hareketi Durduran Bir Ninni Çeşnisi Katıldı*” başlıklı bir yazıda Mersin’de Türkçe konuşurma davasının duraksadığı, gençlerin yeteri kadar gönüllülük göstermediği, Türk Dili Konuşurma Cemiyetinin yerinde saydığı, işe kırtasiyeciliğin karıştırılarak yapılan toplantıların ve çalışmaların sadece sözden ibaret olduğundan yakınılmıştır.⁹⁶⁶

⁹⁶² *Yeni Mersin*, 24 Mayıs 1934.

⁹⁶³ *Yeni Mersin*, 28 Mayıs 1934.

⁹⁶⁴ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1934.

⁹⁶⁵ *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1934.

⁹⁶⁶ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1934.

Gazetenin bu yazısına cevap veren Türkçe Konuşurma Kurumu Başkanı H. İbrahim Bey'in mektubu da iki gün sonraki nüshasında yayımlanmıştır. Mektupta, Mersin gençliğinin Türk dili konuşurma çalışmalarına devam ettiği, Cemiyetin bir plan dâhilinde çalışmalarını aşama aşama yürüttüğü, kırtasiyeciliğin yapılmadığı belirtilmiştir. Burada ayrıca 15 Birinci Teşrin gecesinde Miğribi Caminin karşısındaki kahvehanede gençlerin dil üzerine konferans verdiğini ifade edilerek gazetenin burnunun dibindeki olaylardan haberi olmadığını iddia edilmiş ve gazete Türk Dili Konuşurma Cemiyetine davet edilerek çalışmaları yerinde görmesi, varsa önerilerini vermesi istendiği kaydedilmiştir.⁹⁶⁷

Konuyla ilgili olarak 3 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshada Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı "*Kafalarında Bismark Türkiye'si Yaşatanlar Mersini Nuh'un Gemisine Çevirdiler*" başlıklı yazıda da Mersin'deki dil çalışmalarından alınan verimin azaldığı, burada yurttas kılığında görünenlerin Bismark kafası taşıyarak dil çalışmalarına saygısızca davrandıkları vurgulanmıştır.⁹⁶⁸ Yine aynı yazarın 10 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasındaki bir başka yazısında da Mersin'de dil davasının önemini kaybettiği, sokaklarda dil davası için asılan levhaların kaldırıldığı, Mersin'e gelen Yahudilerin ve yabancı uyruklu vatandaşların dil meselesine kayıtsız kaldığına yönelik yorumu aktarılmıştır.⁹⁶⁹

28 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshada da Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı "*Gene Dil Davası*" başlıklı diğer bir yazısında da Mersin'de yürütülen dil davasının duraklaması üzerine yabancı dilleri konuşanların çoğaldığı, ulusçuluk bilinci çerçevesinde Türk kültürüne saygı duyulması ve dil çalışmaları için gençliğin çalışmalarını devam etmesinin zaruretine değindiği kaydedilmiştir.⁹⁷⁰

Gazetenin 27 Ağustos 1936 tarihli nüshasında da "*Gene Türkçe Meselesi*" başlığıyla Rıza Atılâ'nın bir başka yazısına yer verilmiştir. Yazıda, Üçüncü Dil Kurultayının toplanması münasebetiyle Mersin'de dil çalışmalarının istenen başarıya ulaşamadığı, şehirde Arapça, Rumca, Ermenice, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İbranice

⁹⁶⁷ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Teşrin 1934.

⁹⁶⁸ *Yeni Mersin*, 3 İkinci Kanun 1935.

⁹⁶⁹ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1935.

⁹⁷⁰ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1935.

gibi dillerin kullanılmasına devam edildiği belirtilerek şeyi ile Türk olan bu belde Türk Dili Konuşturma Cemiyeti'nin çalışmalarının sonuçsuz kaldığı belirtilmiştir.⁹⁷¹

Mersin'de dil işlerindin duraklamaya devam ettiğine yönelik yazılar 1937 ve 1938 yıllarında da görülmektedir. Mesela, 30 Temmuz 1937 tarihli nüshada Enginsel imzasıyla kaleme alınan “*Türk Gençliği Vazife Başına*” başlıklı bir yazıda Mersin'de ikamet eden yabancı kesimin Türkçe konuşmadığından şikâyet edilmiştir. Yazının devamında Türkiye'de yıllarca ikamet eden yabancıların Türkçe konuşma çalışmalarına saygı duymadıkları ve kendi dillerini kullandıklarına ifade edilerek Türk gençlerini vazife başına çağırıldığı belirtilmiştir.⁹⁷²

5 Şubat 1938 tarihli nüshada yer alan “*Vatanda Vatandaşların Türkçe Konuşmak Mecburiyeti*” başlıklı bir yazıda A. Nazım Ümarusman imzasıyla kaleme alınmıştır. Yazıda, Mersin gençliği ve münevverlerinin meseleyi yeterince ele almadığı vurgulanmıştır. Burada ayrıca Mersin'deki Türkçe konuşma mücadelesinin bazen alevlendiği bazen de söndüğü ifade edilerek dil işinin biran önce çözülmesi belirtilmiştir.⁹⁷³

Yine Rıza Atılâ'nın bir yazısı gazetenin 9 Ağustos 1938 tarihli nüshasında “*Türk Mersin'in İstirabı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda şu ifadelere yer verilmiştir: “*Çarşılarda esen iç sokaklardan akıp gelen yabancı dil ve yabancı kültürlerin körüklediği havadır. Terkibinde mutlak kasıtlı yapılan ihanet ve nankörlük var.*” Burada ayrıca Mersin'de artan dil farklılığına değinilerek İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Arapça ve Kürtçe'nin yanı sıra Yahudilerin getirdiği İspanyolca dilinin de konuşulmaya başlandığı, Türk vatandaşlarının kendi dillerini kullanmak yerine yabancı dilleri konuştuğundan yakınılmış ve bu şahısların milli kültüre ihanet ettikleri vurgulanmıştır.⁹⁷⁴

Bütün bunlarla birlikte Türk Dili Konuşturma çalışmaları doğrultusunda Mersin'de yaşayan yabancıların ve bazı şahısların Türkçe konuşma işini ciddiye almadıkları ve yabancı dil konuşmaya devam ettikleri gözlenmiştir. Gazetede bununla ilgili haberlere ve yazılara da yer verilmiştir. Mesela, 5 Ağustos 1928 tarihli nüshada Kerim Refi tarafından kaleme alınan “*Veyl Gafillere*” başlıklı yazıda Mersin'de Türkçe lisanın kullanılması için

⁹⁷¹ *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1936.

⁹⁷² *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1937.

⁹⁷³ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1938.

⁹⁷⁴ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1938.

yapılan faaliyetlere karşı başka dillerin konuşulmasına devam edildiğinden yakınılmıştır. Yazının devamında Türkiye’de yaşayan yabancıların ekmeğini yedikleri bu ülkede Türkçe konuşmaları gerektiği vurgulanmıştır.⁹⁷⁵

6 Eylül 1929 tarihli nüshada “*Türkçe Konuşalım*” başlığıyla verilen imzasız bir yazıda da Adana’ya iş için giden bir gencin Adana’nın önemli tüccarlarından birisinin trende Arapça konuştuğunu anlatan anısı aktarılmıştır. Burada gencin Arapça konuşan tüccarı uyarak Türkçe konuşmasını istediğini ifade ettiği bildirilmiştir. Yazının devamında Mersin sokaklarında Arapça konuşmaya devam edildiği belirtilerek aksi takdirde Arapça konuşanların isimlerinin gazetede teşhir edileceği uyarısı yapılmıştır.⁹⁷⁶

Yine gazetenin 19 Haziran 1931 tarihli nüshasında yayımlanan “*Alakadar Kim*” başlıklı haberinde de karilerden birinin gönderdiği mektup aktarılmıştır. Mektupta, karinin postaneye uğradığı sırada bir Arap’ın telefonda yüksek sesle Arapça konuştuğunu duyduğunu ve yabancıların Türkçe lisan konuşmalarının öneminden bahsettiği kaydedilmiştir. Burada ayrıca ilgili makamların bir an önce bu işin çözülmesini temenni ettiği belirtilmiştir.⁹⁷⁷ Bundan iki gün sonraki nüshada K. İmzasıyla kaleme alınan ve “*Yadırgı Lisanlar*” başlığıyla yayımlanan başka bir yazıda Mersin’de günün her saatinde Arapça, Fransızca, Rumca lisanların kullanıldığından yakınılmış ve bunların Türk kültürüne saygı duymaları vurgulanmıştır.⁹⁷⁸

Amca Bey imzasıyla kaleme alınan ve 30 Temmuz 1931 tarihli nüshada “*Gazeteci Gözü*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda da Mersin’in kozmopolit yapısından henüz kurtulamadığından yakınılmıştır. Yazının devamında yazar, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Mersin’i ziyaretleri esnasında “*Mersinliler memleketinize sahip olunuz*” sözünü hatırlatarak yabancı dilde konuşan insanların saygısızlığından bahsetmiştir. Burada ayrıca Belediye Bahçesinde oturan kadınlı erkekli bir grubun yüksek sesle ve etrafı rahatsız edecek şekilde yabancı dilde konuştuklarını belirterek ilgili yerlerin bir an önce vazifelerini yapmalarının istendiği kaydedilmiştir.⁹⁷⁹

⁹⁷⁵ *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1928.

⁹⁷⁶ *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1929.

⁹⁷⁷ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1931.

⁹⁷⁸ *Yeni Mersin*, 21 Haziran 1931.

⁹⁷⁹ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1931.

21 Eylül 1932 tarihli nüshada yer alan “*Satışlar Türkçe Yapılacak*” başlıklı haberde ise Mersin’in bazı mahallelerinde kasap, manav ve seyyar satıcıların Arapça konuşmak suretiyle satış yaptığı, bunların Türkçe satış yapmalarının istendiği aksi takdirde cezaya tabi tutulacakları ve belediye memurları tarafından takibata alınacakları duyurulmuştur.⁹⁸⁰

Gazetenin 17 Mart 1933 tarihli nüshasındaki bir haberde Mersin ve çevresinde yabancılara Türkçe öğretmeye yönelik kursların açıldığı aktarılmıştır.⁹⁸¹ Ayrıca 3 İkinci Kanun ve 11 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshalarda ise “*Türk Dili Konuşturma Komisyonu*” oluşturulduğu haberleri bildirilmiştir.⁹⁸²

Yine 16 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Alay Eder Gibi*” başlıklı yazı ise A. B. İmzasıyla kaleme alınmıştır. Yazıda bahçe, sinema, kahve tren gibi yerlerde bazı kimselerin aralarında bağıra bağıra yabancı dilleri konuştuklarından yakınılmıştır. Burada ayrıca halkın parası ile müreffeh içinde yaşayanların isteyerek yabancı dili konuştuğu ve diğer halkı küçümsediğine değinilmiştir.⁹⁸³

Türkçe dili konuşulması hususunda Tarsus Amerikan Koleji ile Yeni Mersin gazetesinin kalem savaşına girdikleri görülmüştür. Şöyle ki, 9 Mayıs 1934 tarihli nüshada Tarsus Amerikan Kolejindeki Türk öğrencilerine İngilizce dili konuşmalarının telkin ettiğine yönelik bir yazı kaleme alınmıştır.⁹⁸⁴ Gazetenin bu yöndeki suçlamasına cevap veren bir Amerikan Koleji öğrencisinin mektubu 13 Mayıs 1934 tarihli nüshada yerini almıştır. Mektupta öğrencinin kolejini savunduğu ve aynı nüshada gazetenin öğrenciye nasihat vererek bu meselelerle uğraşmamasını derslerini çalışmasını telkin ettiği kaydedilmiştir.⁹⁸⁵ Dört gün sonraki nüshada da Tarsus Amerikan Koleji Müdürü Wm. Sage Woolworth tarafından Yeni Mersin gazetesine konuyla ilgili gönderdiği mektup yayımlanmıştır. Mektup gazetede “*Kolej ve Disiplin*” başlığıyla yer almıştır. Burada kolej müdürünün öğrencinin yazdığı mektuptan haberdar olmadığına, öğrencinin şahsiyetinin oturmadığına yönelik ifadelerine yer verilmiştir. Aynı nüshada cevap veren gazete ise

⁹⁸⁰ *Yeni Mersin*, 21 Eylül 1932.

⁹⁸¹ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1933.

⁹⁸² *Yeni Mersin*, 3 İkinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1934.

⁹⁸³ *Yeni Mersin*, 16 İkinci Kanun 1934.

⁹⁸⁴ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1934.

⁹⁸⁵ *Yeni Mersin*, 13 Mayıs 1934.

kolej müdürü ve öğrencinin gönderdiği mektupların aynı makine şeridi ile yazıldığına dikkat çekerek okulun disiplininin artırılmasını vurgulamıştır.⁹⁸⁶

Gazetede yer alan başka bir olay ise Fındık Pınarı'nda yaşayan Matmazel Dora adlı bir şahsın Türk diline hakaret etmesi olayıdır. Bu olay gazetenin 8 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Türklüğe Hakaret Eden Matmazel Tevkif Edildi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Burada Fındık Pınar'ı yaylasında Türklüğe hakaret eden Nakkaşlardan Matmazel Dora'nın tutuklandığı bildirilmiştir.⁹⁸⁷ Ertesi günkü nüshada da olayın iç yüzü anlatılmıştır. Buna göre; Fındık Pınar'ında Mehmet Çavuş Kahvesi'nde arkadaşlarıyla oturmakta olan Matmazel Dora'nın yabancı dilde konuşmaya başladığı, Türk dili konuşma mücadelesi doğrultusunda kendilerini çevreden uyaranlara karşı tepki gösteren Matmazel Dora'nın köpeğini yanına çağırarak “*Pis köpek sana Türkçe konuş diyorum. Kalın kafalı hala Türkçeyi bile öğrenemedi.*” şeklindeki hakaret içeren ifadeler kullandığı, bu olaydan sonra Nahiye Müdürlüğüne haber verilerek Matmazel Dora'nın tutuklandığı bilgileri aktarılmıştır.⁹⁸⁸

31 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshada yer alan “*Türklüğe Hakaret Davasına Başlandı*” manşetli haberde de Matmazel Dora'nın davası aktarılmıştır. Burada; davayı, Mersin Heyeti Hâkimi Başkanı Şevki Bey riyasetinde ve Cumhuriyet Müddeiumumisi Şeref Bey'den oluşan iddia makamı yönettiği, Matmazel Dora'nın Türklüğü tahkir ettiğine dair sorulan soruya Türk tabiiyetinden olduğunu söylediği, annesinin olay sırasında Türkçe konuş demesi üzerine Matmazel Dora'nın “*Allah belasını versin bu köpek yalnızca Fransızca anlar Türkçe anlama*” şeklinde ifadelerde bulunduğu bildirilmiştir. Ayrıca olay yerindeki şahitlerin dinlendiği ve mahkemenin ertelendiği kaydedilmiştir.⁹⁸⁹

Gazetenin 2 İkinci Teşrin, 28 Birinci Kanun ve 30 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshalarında şahitlerin dinlenerek Matmazele ceza verilmesi istendiği bildirilmiştir.⁹⁹⁰

Bunlardan başka gazetenin 11 Temmuz 1937 tarihli nüshasında “*Gene Türkçe Konuşmak Bahsi*” başlığıyla yayımlanan Çağlayan imzalı bir yazıda ise Mersin'de

⁹⁸⁶ Yeni Mersin, 17 Mayıs 1934.

⁹⁸⁷ Yeni Mersin, 8 Birinci Teşrin 1934.

⁹⁸⁸ Yeni Mersin, 9 Birinci Teşrin 1934.

⁹⁸⁹ Yeni Mersin, 31 Birinci Teşrin 1934.

⁹⁹⁰ Yeni Mersin, 2 İkinci Teşrin 1934; Yeni Mersin, 28 Birinci Kanun 1934; Yeni Mersin, 30 Birinci Kanun 1934.

Fransızca konuşan iki Türk kadınına değinilmiştir. Burada yabancıların Türkçeyi öğrenmeye çalıştığı bu dönemde iki Türk kadınının yaptığı Fransızca konuşmaya devam ettiği ve bunlara gerekli cezanın verilmesini istediği kaydedilmiştir.⁹⁹¹

3.2.2.3. Ezanın Türkçe Okunması

Türkçe kelimelerin gündelik hayatta kullanılmasına paralel olarak ezanın da Türkçe okunması için çalışmalar yapılmıştır. Öncelikle İstanbul'da Evkaf Müdürlüğü bütün camilerde ezan ve kametin Türkçe okunması için bildiri yayımlamıştır. Konuyla ilgili gelişmeler Yeni Mersin gazetesi tarafından dikkatle takip edilerek gazetenin sayfalarına taşınmıştır. Şöyle ki gazetenin 3 Şubat 1932 tarihli nüshasında ezanın Türkçe okunmasıyla ilgili duyuru yayımlanmıştır. Duyuru şu şekilde aktarılmıştır: *“Türkçe Kuran Cumhuriyet Halk Fırkası İdare Müdürlüğünden: İstanbul'da Ayasofya Camiinde muhtelif hafızlar tarafından okunacak olan Türkçe kuran radyo ile her tarafa verilecektir. Dinlemeyi arzu edenlerin bu akşam saat on dokuz buçukta fırka binasına gelmeleri rica olunur.”*⁹⁹²

Gazetenin 4 Şubat 1932 tarihli nüshasında yer alan *“Kadir Gecesi İstanbul'da Türkçe Dini İhtifal Yapılacak”* başlıklı haberinde Ayasofya Camiinde Kadir Gecesi'ne 25 hafız iştirak edeceği, Türkçe tekbir getirileceği ve ihtilafın radyolardan dinleneceği duyurusu yapılmıştır.⁹⁹³ Bundan iki gün sonraki nüshada da Kadir Gecesi merasiminin yapıldığı haberi *“Türkçe Dua İstanbul'da Binlerce Halk Tarafından Dinlendi”* başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Ayasofya'daki Kadir Gecesi'ne binlerce kişinin katıldığı belirtilerek merasimde Türkçe yapılan dua gazete sayfalarında yayımlanmıştır.⁹⁹⁴

5 Şubat 1932 tarihli nüshada yer alan *“Amasya'da İlk Kez Türkçe Ezan ve Kur'an”* başlıklı bir haberde Amasya'da ilk kez Türkçe ezan ve Kur'an okunduğu bildirilmiştir. Aynı sayfada verilen *“Yozgat'ta”* başlıklı haberde ise Yozgat'ta da Türkçe ezan ve Kur'an okunacağı açıklanmıştır.⁹⁹⁵

⁹⁹¹ Yeni Mersin, 11 Temmuz 1937.

⁹⁹² Yeni Mersin, 3 Şubat 1932.

⁹⁹³ Yeni Mersin, 4 Şubat 1932.

⁹⁹⁴ Yeni Mersin, 7 Şubat 1932.

⁹⁹⁵ Yeni Mersin, 5 Şubat 1932.

Böylelikle ülke genelinde ezanın Türkçe okunmasına başlanmıştır. Ancak gerici zihniyete sahip birkaç şahsın bu durumu “*Din elden gidiyor*” şeklinde nitelendirmesi sonucu Bursa’da bir gerici hareketin ortaya çıktığı görülmüştür. Gerici şahıslar Bursa’da Hükümet Binasına giderek propaganda yapmışlardır. Ancak gericilerin bastırılması ve gerekli önlemlerin alınmasıyla olayın önüne geçilmiştir.⁹⁹⁶ Yeni Mersin gazetesi Bursa Olayını dikkatle takip etmiş ve olayla ilgili gelişmeleri sayfalarında yayımlamıştır. Bununla ilgili ilk haber gazetenin 8 Şubat 1933 tarihli nüshasında “*Gazi Hazretleri Türk Milletinin Milli Dili ve Milli Birliği Türkün Hayatında Hâkim ve Esas Kalacaktır Buyurdular*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın Bursa’ya teşrif ettiği, olayla yakından alakadar olduğu, İçişleri ve Adliye Bakanlarıyla görüştüğü bildirilmiştir.⁹⁹⁷

Ertesi günkü nüshada yer alan “*Dâhiliye ve Adliye Vekilleri Bursa’da Hadiseyi Tetkik Ederek İcabına Göre Emirler Verdiler*” başlıklı haberde de İçişleri ve Adliye Bakanlarının Bursa’da meydana gelen olayın tetkik edilmesi için emir verdikleri aktarılmıştır.⁹⁹⁸ Ayrıca iki bakanın vekiller heyetine olayla alınan önlemler hakkında bilgi verdiklerine yönelik bir haberi “*Adliye Dâhiliye Vekilleri Vekiller Heyetine İzahat Verdiler*” başlığıyla gazetenin 10 Şubat 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.⁹⁹⁹

Olay sonrasında ülkenin her yerinden Cumhurbaşkanı’na bağlılık telgrafları gönderildiği bilgisi ise “*Bursa Hadisesi*” başlığıyla gazetenin iki gün sonraki nüshalarında yer almıştır.¹⁰⁰⁰

Yine Bursa Olayı münasebetiyle Mersin Belediye Başkanı Mithat Bey’in Cumhurbaşkanı’na çektiği telgraf gazetenin 13 Şubat 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Telgrafta şu ifadeler yer verilmiştir: “*Reisicumhur Gazi Hazretlerine:*

Türkçe ezan ve kamet dolayısıyla Bursa’da bazı beyinsizler tarafından çıkartılmak istenen çirkin vakayı teessürle öğrenen Mersinliler vaka müsebbiblerini en derin nefretle telin etmişlerdir. Mukaddes inkılabımızın yürümesine engel olmak ahmaklığında bulunan kara cahillerin Türkiye’de yeri olmadığını öğrenmeleri için layık oldukları cezayı yakın

⁹⁹⁶ Mahmut Goloğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-II Tek Partili Cumhuriyet (1931-1938)*, İş Bankası Yayınları, 2009, 165.

⁹⁹⁷ *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1933.

⁹⁹⁸ *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1933.

⁹⁹⁹ *Yeni Mersin*, 10 Şubat 1933.

¹⁰⁰⁰ *Yeni Mersin*, 12 Şubat 1933.

*bir zamanda göreceklerine kani bulunan Mersinlilerin bitmez tükenmez tazimlerini çok yüksek huzurlarınıza arz eylerim efendim. Belediye Reisi Mithat*¹⁰⁰¹

Gazetenin 16 Şubat 1933 tarihli nüshasındaki “*Bursa Hadisesi*” başlıklı haberde de Bursa Olayı’nda tutuklananların ve serbest bırakılanların isimleri yayımlanmıştır.¹⁰⁰² Yine muhakemesi yapılacak olan Ferit’in deli olduğu ve adli tıpa sevk edildiği haberi de “*Türkçe Ezan Suçluları*” başlığıyla 22 Mart 1933 tarihli nüshadan aktarılmıştır.¹⁰⁰³

Bu doğrultuda bazı şehirlerde de buna benzer hareketlerin yapılmaya çalışıldığı gözlenmiştir. Mesela, gazetenin 12 Şubat 1933 tarihli nüshasında yayımlanan “*İzmir’de Arapça Ezan Okuyanlar Tevkif Edildi*” başlıklı bir haberde 5 Şubat tarihinde İzmir’in Kahramanlar Mahallesi’ndeki cami minaresinde Arapça ezan okuyan Ömer Efendi ile Mustafa Avni’nin de tutuklandığı aktarılmıştır.¹⁰⁰⁴

29 Mart 1933 tarihli nüshada yer alan “*Ezan Suçluları Halkı İnkılap Aleyhine Tahrik Edenler Suçlarını İtiraf Ettiler*” başlıklı haberde ise ezanı Arapça okuyan ve halkı inkılap aleyhine tahrik eden Akgöz Okulu Öğretmeni Feyzullah Hasan ile İzmir Vaizlerinden Tunuslu Habib Beylerin ağır ceza mahkemesinde muhakeme edildiği bildirilmiştir.¹⁰⁰⁵

3.2.3. Türk Tarih Kurumu ve Faaliyetleri

Türk Dil Kurumu’nun yanı sıra Türk tarihini araştırmak ve Türk kaynaklarına ulaşmak amacıyla Türk Tarih Kurumu (TTK) Nisan 1931’de kurulmuştur.¹⁰⁰⁶ TDK’nin Türk tarihiyle ilgili çalışmaları Yeni Mersin gazetesinde dikkatle takip edilmiş ve TTK’nin verdiği konferanslar, ülke genelinde yaptığı tetkikler ve diğer çalışmalarla ilgili haberler Yeni Mersin gazetesinin sütunlarına taşınmıştır.

Eldeki sayılar çerçevesinde TTK’de verilen ziyafetlerle ilgili ilk haber gazetenin 12 Haziran 1931 tarihli nüshasında “*Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinde Bir Ziyafet*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Ankara’da Hitit Cemiyeti Reisi M. Dö La Port şerefine çay

¹⁰⁰¹ *Yeni Mersin*, 13 Şubat 1933.

¹⁰⁰² *Yeni Mersin*, 16 Şubat 1933.

¹⁰⁰³ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1933.

¹⁰⁰⁴ *Yeni Mersin*, 12 Şubat 1933.

¹⁰⁰⁵ *Yeni Mersin*, 29 Mart 1933.

¹⁰⁰⁶ İnan, *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, 195.

ziyafeti yapıldığı, TTK Başkanının Kırşehir civarında Hasköy’de tetkikler yapacağı duyurulmuştur.¹⁰⁰⁷

TTK’nin verdiği ilk konferans gazetenin 12 Temmuz 1932 tarihli nüshasında yer alan “*Ankara Tarih Kongresinde Riyaseti Cumhur Kâtibi Umumisi Hikmet Beyin Konferansları*” başlıklı haberidir. Burada, TTK’nin konferansı hakkında bilgiler aktarılmıştır. Buna göre TTK azasından Hikmet Bey’in Ankara’da verdiği konferansta Osmanlı Devleti’nin çöküş nedenleri üzerinde durduğu, Osmanlı Devleti’nin İkinci Bayezid devrinden itibaren taassup ve irtica hareketlerine maruz kaldığı konularına değindiği ve Cumhuriyet idaresiyle yeni bir istikamete başlandığı yorumlarında bulunduğu kaydedilmiştir.¹⁰⁰⁸

TTK’nin ülke genelinde tarihi eserlerin toplatılması ve bunların halka sergilenmesi için çeşitli çalışmalar yürüttüğü bilinmektedir. Bu doğrultuda Yeni Mersin sütunlarında bu çalışmalara ayrı bir önem verilmiştir. Mesela, gazetenin 7 Ağustos 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tarih Öğretmenleri Beş Koldan Çalışacaklar*” başlıklı haberde TTK’nin tarih öğretmenlerine genelge gönderdiği ve bunlarda Türk İstiklal Savaşı’nın safhalarını içeren hatıraları ve bilgileri toplamaları, yabancı dillerde çıkarılmış Ürk tarihi yazılarının çevrilmesi, tarihi eserleri tetkik etmeleri gibi görevlerin verildiği bildirilmiştir.¹⁰⁰⁹

8 Ağustos 1935 tarihli nüshasında “*Türklerin Kafa Taslarının Biçimi Brakisefal’dir*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Türk tarihi araştırmalarının devam ettiği, Mimar Sinan’ın hayatı ve eserleri hakkında kitapların hazırlandığı belirtilmiştir.¹⁰¹⁰

Bu çalışmaların yapılmasından sonra TTK’nin eski eserlerin ve anıtların korunması için bir talimatname hazırlayacağı haberi 19 Eylül 1935 tarihli nüshadan duyurulmuştur.¹⁰¹¹

¹⁰⁰⁷ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1931.

¹⁰⁰⁸ *Yeni Mersin*, 12 Temmuz 1932.

¹⁰⁰⁹ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1935.

¹⁰¹⁰ *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1935.

¹⁰¹¹ *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1935.

Yine TTK, yurttaşların tarihi eserleri korumaya çağırın duyurusu gazetesinin 3 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshada “*Yurdumuzdaki Anıtlar*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹⁰¹²

Tarihi eserlerin toplanması ve yerinde gözlenmesi amacıyla TTK Araştırma Kurulunun ülke genelinde incelemelerde bulunduğuna yönelik haberler de gazete sayfalarına yansımıştır. Mesela, gazetesinin 10 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Tarih Araştırma Kurulu Döndü*” başlıklı bir haberinde TTK Araştırma Kurulunun Yozgat Alaca Höyük kazılarını ve Yazılı Kaya gibi yerlerde incelemelerde bulunduğuy kaydedilmiştir.¹⁰¹³

Bu doğrultuda gazetesinin 5 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haber de “*Ecnebi Profesörler Alacahöyük’ten Ankara’ya Döndüler*” başlığıyla yerini almıştır. Haberde, yabancı profesörlerin kazı yerlerinde seyahatlerde bulundukları ve sonra Ankara’ya döndükleri, Profesör E. Pittard’ın Adıyaman’daki kazıları incelemek üzere Malatya’ya geçeceği bilgilerine yer verilmiştir. Haberin devamında Profesör E. Pittard’ın yolculuk sırasında gazetecilerle yaptığı röportajda 1928 yılı ile şimdiki Türkiye arasında kıyaslamalarda bulunduğuy, Türkiye’nin büyük bir gelişme gösterdiğini ve Anadolu uygarlıklarının bıraktığı eserlerin Türklerin elinde güvenle muhafaza edileceğine dair inancının tam olduğuna yönelik ifadeleri de aktarılmıştır.¹⁰¹⁴

TTK’nin İkinci Tarih Kongresi ile ilgili gazetesinin 21 Eylül ve 24 Eylül 1937 tarihli nüshalarında yer alan “*İkinci Tarih Kongresi*” başlıklı haberler de Dolmabahçe Sarayı’nda açılan Tarih Kongresi’nin hakkında bilgiler yayımlanmıştır. Burada ayrıca kongrede bulunan Kültür Bakanı Saffet Arıkan, Afet İnan, Profesör Eugène Pitar’ın konuşmaları da aktarılmıştır.¹⁰¹⁵

Gazetesinin 25 Eylül 1937 tarihli nüshasındaki “*Türk Tarih Tezinde Güneş Dil Teorisi*” başlığıyla verilen bir haberde de Tarih Kongresi’nde İbrahim Necmi Dilmen’in izahatı yayımlanmıştır.¹⁰¹⁶

¹⁰¹² *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1935.

¹⁰¹³ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1935.

¹⁰¹⁴ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Teşrin 1937.

¹⁰¹⁵ *Yeni Mersin*, 21 Eylül 1937; *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1937.

¹⁰¹⁶ *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1937.

Bundan dört gün sonraki nüshada “*Tarih Kongresine Gelen Âlimler*” başlığıyla verilen haberde ise Ankara’da Tarih Kongresi’ne katılan yabancı âlimlere Ankara Palas’ta ziyafet verildiği ve Ankara’nın resimlerinin bulunduğu albümlerin âlimlere hediye edildiği ve âlimlerin Alaca Höyüğe gittiği kaydedilmiştir.¹⁰¹⁷

Tarih Kongresi doğrultusunda Yeni Mersin gazetesinin 23 Eylül 1937 tarihli nüshasında Hasan Ali Yücel’in kaleme aldığı bir yazısı “*Tarih Tezimiz ve Kültür Davamız*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Farabi gibi kişilerin Türk tarihinde önemli bir yere sahip olduğu, bu tez ile Türk kültürünün dünya tarihini etkilediği, Türk kültürünün gelişmesi için çalışmaların artırılarak bilim insanlarının çıkarılacağı şeklindeki ifadeler yer verildiği belirtilmiştir.¹⁰¹⁸

Ertesi günkü nüshada Hasan Ali Yücel’in diğer bir yazısı “*Türk Tarihi ve Atatürk*” başlığıyla aktarılmıştır. Yazıda Türk tarihinin araştırılması işinde büyük bir yol kat edildiği, bu gelişmedeki en büyük katkının Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk sayesinde olduğunu belirttiği kaydedilmiştir. Yazının devamında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün gençlik yıllarından beri milletini düşündüğü, Türk kültürünün gelişmesi için çalıştığından bahsedilerek Türk milletinin de Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ilerlediği yolda onu izlediğini vurgulamıştır.¹⁰¹⁹

TTK’nin bir diğer çalışması ise tarih sergileri düzenlemesidir. Bu sergiler sayesinde Türk tarihi hakkında bilinmeyenler halkın izlenimine sunulmuştur. Yeni Mersin gazetesi de tarih sergilerini dikkatle takip etmiş ve bunlarla ilgili yazılar yayımlamıştır. Mesela, gazetenin 9 Birinci Teşrin, 10 Birinci Teşrin ve 13 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshalarında Kemal Ünal imzasıyla kaleme alınan bir röportaja yer verilmiştir. Röportaj bu nüshalarda “*İstanbul’dan Röportajlar*” başlığıyla seriler halinde yayımlanmıştır. Bu yazılarda Tarih Sergisi hakkında bilgiler verilmiştir. Buna göre serginin at nalı şeklinde olduğu, ordu, adliye, kültür, hariciye, dâhiliye, nafia, sıhhat alanlarından meydana geldiği bildirilmiştir.¹⁰²⁰

¹⁰¹⁷ *Yeni Mersin*, 29 Eylül 1937.

¹⁰¹⁸ *Yeni Mersin*, 23 Eylül 1937.

¹⁰¹⁹ *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1937.

¹⁰²⁰ *Yeni Mersin*, 9 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 13 Birinci Teşrin 1937.

Diğer taraftan gazetede Tarih Sergisi ile ilgili yabancı âlimlerin yazılarına da yer verilmiştir. Mesela, 4 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada Profesör E. Pittar'dın Jurnal de Cèneve gazetesinde kaleme aldığı makale “*Türkiye’de Medeni Fikri Çalışmalar*” başlığıyla Yeni Mersin’de yerini almıştır. Makalede, Tarih Kongresi’nin içeriğine ve Tarih Sergisi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Tarih Kongresinde profesörlerin araştırmalarıyla Anadolu kültürünün eski tarihlere kadar uzandığına değindiği aktarılacak Avrupa medeniyetini göçebe hayatından yerli hayata geçiren inkılabın Anadolu’dan geldiğini ifade ettiği belirtilmiştir. Burada ayrıca Tarih Sergisi ile Anadolu kültürünün zenginliğinin ortaya çıktığını vurgulamıştır.¹⁰²¹

Gazetede TTK’nin Mersin Halkevi Şubesi’nin çalışmalarına da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 22 Mart 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Halkevimizin Bir Yıllık Faaliyeti*” başlıklı bir haberinde 1935 yılında Mersin Halkevi’nin Dil, Tarih, Coğrafya Şubesinin çalışmalarıyla ilgili bilgiler yer almıştır. Buna göre Şube, Mersin köylerinin kuruluş tarihlerinin topladığı ve bunların gazetelerde yayınlattığı, eski eserlerle ilgili anketler yaptığı, tarihi konular üzerine konferanslar verdiği belirtilmiştir.¹⁰²²

Gazetenin 19 Eylül 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tarih Kongresi*” başlıklı haberde de Mersin Halkevi Başkanlığının duyurusu şu şekilde aktarılmıştır: “*20 Eylül Pazartesi günü saat 14’te İstanbul’da tarih kurultayı açılacak ve 8-10 gün devam edecektir. Kurultayda Türk tarihini aydınlatan ve bizim için kıymetli olan birçok ilmi mevzular ve hakikatler üzerinde görüşülecek ve münakaşalar yapılacaktır. Aynı zamanda Ziya Paşa gazinosu, Turan, Sakarya lokantalarında Bay George satıl ve Selvelli ticarethanelerinde İstasyon Bahçe Gazinosu ile otomobil durak yerinde bulunan kahvelerdeki radyolardan da her isteyen yurttaş istifade edebilecektir. Sayın halkımızın evimizle beraber sayılan yerlerde dinlemek fırsatını kaçırmamalarını dileriz*”¹⁰²³

3.2.4. Kazı Çalışmaları

Anadolu tarihinin araştırılması için ülkenin çeşitli yerlerinde arkeoloji kazıları yapılmıştır. Hükümet bu işe çok önem vermiş, vilayetlere tamimler göndermiş ve Araştırma Heyetleri oluşturmuştur. Bu heyetlerin çalışmaları ve incelemeleri gazetenin

¹⁰²¹ Yeni Mersin, 4 İkinci Teşrin 1937.

¹⁰²² Yeni Mersin, 22 Mart 1936.

¹⁰²³ Yeni Mersin, 19 Eylül 1937.

haberlerine yansımıştır. Mesela, gazetenin 26 Teşrini Evvel 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bir İngiliz Âlimi Diyor ki: Türkler Anadolu’da Hükümet Kuran Milletlerin En Eskisidir*” başlıklı bir haberde Hamdullah Suphi Bey ile Cambridge Üniversitesi Profesörü Sör William Michael arasındaki konuşma aktarılmıştır. Konuşmada, Türklerin çok eski tarihlerden beri Anadolu’da hüküm sürdüğü, Hititlere kadar dayanan bir geçmişinin olduğu belirtilmiştir.¹⁰²⁴

Bu doğrultuda Araştırma Heyet’lerinin Anadolu’da Ankara Cankurt Caddesi Harabesi’nde, Yozgat’ın Alişar Mevkii’nde, Konya’nın Yağlıbayat Köyü’nde, kazılar yaptığı ve eserler bulduğu haberleri gazete sütunlarından duyurulmuştur.¹⁰²⁵

Yine yabancı heyetlerden İtalyan Arkeoloji heyetinin Niğde, Malatya, Yozgat ve Kastamonu’da yaptığı çalışmalar gazetenin 24 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁰²⁶

Gazetenin 3 Eylül 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde de Fransız Eski Eserler Enstitüsü Direktörü Gabriel’in yazacağı yeni eseri için Türkiye’de tetkiklerde bulunacağı ve gezisine Afyon’dan başlayarak Kütahya, Kırşehir mıntıkları güzergâhında devam edeceği duyurulmuştur. Burada ayrıca Direktöre Şam şehri Fransız Eseri Enstitüsü Umum Kâtibi B. Sanvoget eşlik edeceği bildirilmiştir.¹⁰²⁷

Ülke genelindeki çalışmaların yanı sıra Mersin’deki çalışmalar da Yeni Mersin gazetesinin sayfalarında yer almıştır. Bilindiği üzere Mersin’in tarihinin çok eskilere dayanması bu şehrin tarihinin gün yüzüne çıkarılması zaruretinin getirmiştir. Bu doğrultuda Mersin bölgesinde kazı çalışmalarına başlanmış ve Yeni Mersin gazetesinde bu çalışmalarla ilgili haberlere yer verilmiştir. Şöyle ki; gazetenin 11 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Mersin’deki kazı çalışmalarını desteklemek amacıyla Silifke’de Asar-ı Atika Müze’sinin açıldığı duyurulmuştur.¹⁰²⁸

Gazetenin 26 Mart 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Mersin ve havalisinin kurtuluş tarihini aydınlatacak vesikaları derlemek için Mersin Halkevi Kurtuluş Tarihi Derleme Heyeti’nin kurtuluş vesikalarının toplanması için

¹⁰²⁴ *Yeni Mersin*, 26 Teşrini Evvel 1928.

¹⁰²⁵ *Yeni Mersin*, 23 Haziran 1931; *Yeni Mersin*, 19 Temmuz 1932; *Yeni Mersin*, 26 Temmuz 1934.

¹⁰²⁶ *Yeni Mersin*, 24 İkinci Teşrin 1935.

¹⁰²⁷ *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1936.

¹⁰²⁸ *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1933.

halktan yardım istediği ve afişler yaptığı bildirilmiştir. Haberin devamında Heyetin, Tarsus heyeti ile birlikte çalışacağı Belediye Başkanı Mithat Bey'in ve Fuat Osman Bey'in birkaç gün içerisinde Tarsus'a giderek çalışmalarını birleştirecekleri ve böylece kurtuluş tarihinin belirleneceği bilgileri aktarılmıştır.¹⁰²⁹

Yeni Mersin'in 29 Nisan 1936 tarihli nüshasında Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan “*Zevs Mabedini Sattıran Bilgisizlik*” başlıklı bir yazıda Türkiye'nin her karış toprağının tarihi eserlerle dolu olduğu, halkın bilgisizlik yüzünden tarihi eserleri sattığı veya kendi işleri için bu eserleri kullandıklarına vurgu yapılarak halkın tarihi eserleri korunması uyarısı yapılmıştır.¹⁰³⁰

Yine gazetenin 25 ve 26 Haziran 1936 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde de Adana Müze Direktörü Yalman Yalgın'ın Tarsus'ta anıtları koruma ile ilgili verdiği konferansın içeriği aktarılmıştır. Burada höyüğün tanımının yapıldığı, Anadolu'daki höyüklerin zenginliklerine değinildiği, bunların korunması ve sahip çıkılmasının zaruri olduğu belirtilmiştir.¹⁰³¹

Yeni Mersin gazetesinde kazı çalışmalarıyla ilgili haberlerden en dikkat çeken Tarsus Gözlükule ve Yumuktepe Mevkilerindeki yapılan kazı çalışmaları haberleridir. Bu mevkilerdeki çalışmalar gazete tarafından dikkatle takip edilmiş ve gün gün gazetenin sayfalarına taşınmıştır. Bu bağlamda Gözlükule hafriyatıyla ilgili yayımlanan ilk haber 14 Şubat 1932 tarihli nüshada yer almıştır. Haberde, İstanbul Darülfünun Edebiyat Öğrencilerinin Tarsus'ta Gözlükule'de incelemelerde bulundukları, Mersin Viranşehir'de Mersin'in tarihçesini öğrenerek Adana'ya geçtikleri bildirilmiştir.¹⁰³²

Gazetenin 10 Temmuz, 25 Temmuz ve 2 Ağustos 1934 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde Gözlükule çalışmalarında görevli olan Amerikalı arkeoloji mütehassıslarının hafriyat çalışmalarına başladıkları ve bazı eserler çıkardıkları, bunların Adana Müzesi'ne nakledildiği ve çıkarılan eserlerin Etilere ait olduğu bilgileri aktarılmıştır.¹⁰³³

¹⁰²⁹ *Yeni Mersin*, 26 Mart 1934.

¹⁰³⁰ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1936.

¹⁰³¹ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1936.

¹⁰³² *Yeni Mersin*, 14 Şubat 1932.

¹⁰³³ *Yeni Mersin*, 10 Temmuz 1934; *Yeni Mersin*, 25 Temmuz 1934; *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1934.

Gözlükule hafriyatının 1935 yılı kazı çalışmalarının Amerikalı mütehassıslardan Goltman, Robert Erik, Haşkin'in tarafından yürütüldüğü, bu yıl çalışmaları üç farklı yerden başlandığı, kazı çalışmalarından Osmanlı, Arap ve Sümer kültürlerine ait eserlerin yanı sıra Kilikya Kralı Kayser Marko Özepiyos adına dikilen taş ile yedi yüze yakın eserin bulunduğu haberleri gazetenin tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.¹⁰³⁴

Gazetenin 1936 yılının 10 Mart, 15 Mart, 18 Mart, 17 Nisan, 25 Haziran ve 2 Temmuz 1936 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde ise Tarsus'un Gözlükule höyüğü kazı çalışmalarında 70 amelenin çalıştığına, kazı çalışmalarının beş yıl devam edeceğine, bu yılki çalışmalarında Romalılardan kalma taşlarla örülü 3 metre derinliğinde bir kanalizasyon ve Hitit, Helenizm, Selçuklu, Roma devirlerine ait mühim eserlerinin bulunduğuna yönelik bilgiler aktarılmıştır. Burada ayrıca Tarsus'un eski çağlardan beri önemli bir şehir olduğu, burada çıkarılan eserler şerefine kazı başkanı Misgoldman kazı heyetine gezi ziyafeti vererek Silifke ve Adana'daki müzede incelemelerde bulunduğu, Gözlükule'nin bu yılki çalışmalarında Tarsus'un bakır devrini yaşadığı, 45'e yakın tablet ile bir mührün ortaya çıktığı bilgileri de duyurulmuştur.¹⁰³⁵

Yine Tarsus Gözlükule çalışmalarının 1937 yılı kazılarında Hitit devri, Tunç ve demir devri, Roma devri, Yunan devri, İslam devrine ait eserlerin çıkarıldığı ve kazı heyetinin ziyafet verdiği haberleri ise gazetenin 29 Haziran 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁰³⁶

1938 yılı Gözlükule çalışmalarıyla ilgili gazetenin 13 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yer alan "*Tarsus Gözlü Kule Hafriyatı*" başlıklı bir haberde de kazının A ile B bölgelerine ayrıldığı, A bölgesinin M.Ö. 2000 yıl öncesine, B bölgesinde ise demir devrine ait eserler bulunduğu ve kazı devam ettikçe daha derin tarihlere inileceği bilgileri kaydedilmiştir.¹⁰³⁷

Yine 28 Haziran 1938 tarihli nüshada yayımlanan diğer bir haberde ise bu yılda hafriyatta alınan neticelerin M.Ö.2500'e dayanan eserler bulunduğu, kazı heyetinin tatile gireceği ve Gözlükule hafriyatının 20 yıl süreceği duyurusu yapılmıştır.¹⁰³⁸

¹⁰³⁴ *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1935; *Yeni Mersin*, 2 Nisan 1935; *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1935.

¹⁰³⁵ *Yeni Mersin*, 10 Mart 1936; *Yeni Mersin*, 15 Mart 1936; *Yeni Mersin*, 18 Mart 1936; *Yeni Mersin*, 17 Nisan 1936; *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1936.

¹⁰³⁶ *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1937.

¹⁰³⁷ *Yeni Mersin*, 13 Mayıs 1938.

¹⁰³⁸ *Yeni Mersin*, 28 Haziran 1938.

Bunlarla birlikte Gözlükule çalışmalarıyla ilgili gazetede yazılar da kaleme alınmıştır. R. Yalgın imzasıyla 12 seri halinde yayımlanan yazı gazetenin 19 Birinci Teşrin ile 9 İkinci Teşrin 1938 tarihleri arasındaki tüm nüshalarda “*Kilikya’da Tarsus ve Gözlü Kule Kazısı*” başlığıyla gün gün aktarılmıştır. Bu yazılarda Tarsus’un ve Gözlükule’nin tarihçesi, tarihi eserleriyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Tarsus’un ve Gözlükule’nin tarihçesinin Cumhuriyet’ten önce yeterince araştırılmadığı, Cumhuriyet ile arkeolojik kazılarla tarihi devirlerinin ortaya çıkmaya başladığı, sistemli ilk kazı çalışmalarının 1934 yılında Amerikan heyeti tarafından başlatıldığı belirtilmiştir. Burada ayrıca Tarsus’ta yapılan kazıların yanı sıra Namrun kalesi, Gülek Boğazı, Gülek Kalesi, Tekir Alanı, İbrahim Paşa Tabyaları, Annaşa Kalesi, Kilikya Dağları ve kaleleri, Ermeniler ve Tarsus hakkında halkın bilgilenmesi sağlanmıştır.¹⁰³⁹

Tarsus Gözlükule kazılarının yanı sıra Mersin’de yabancı heyetlerin yaptığı diğer kazı çalışmalarına yönelik haberler de Yeni Mersin gazetesinde yerini almıştır. Mesela, 1 Eylül 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Mersin-Karaman arasındaki tarihi eserleri tetkik etmek üzere Almanya’dan gelen heyetin sahilden başlayarak Silifke, Kızıl Kale, Recepli Köyü harabeleri, Karaman, Yalvaç’ta ziyaretlerde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁰⁴⁰

Gazetenin 12 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında Times gazetesinden aldığı bir haberi “*Çukurova’da Yapılan Hafriyat Neticeleri*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Liverpool Üniversitesi namına kazı yapan Nelson Arkeoloji Heyeti’nin Çukurova’da 20 sahayı tespit ettiği ve buralarda Etilere ait eserler bulunduğu duyurulmuştur.¹⁰⁴¹

Yine Liverpool Üniversitesi Arkeoloji Profesörü John Garstang’ın Adana Müzesi Direktörü Yalman Yalgın ile Mersin çevresinde yaptığı araştırmalarda Çavuşlu höyüğünde en eski Hitit eserlerinin bulunduğu haberi gazetenin 19 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Höyük’ten birçok eser çıkarıldığı bildirilmiştir.¹⁰⁴²

¹⁰³⁹ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 20 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 21 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 22 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 26 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 27 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 28 Birinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 1 İkinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 2 İkinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 3 İkinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1938; *Yeni Mersin*, 9 İkinci Teşrin 1938.

¹⁰⁴⁰ *Yeni Mersin*, 1 Eylül 1936.

¹⁰⁴¹ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1937.

¹⁰⁴² *Yeni Mersin*, 19 İkinci Kanun 1937.

Bunlardan başka Mersin Höyüğü'nde yapılacak kazı çalışması hakkında Liverpool Üniversitesi Teknik ve Metot Profesörü J. Garstang Dana Müze Direktörü Yalman'a gönderdiği mektupta Mersin kazısı için gerekli olan aletlerin Filistin'den Mersin Limanı'na gönderildiği, Adana Müze Direktörü Yalman'ın Mersin'de heyetin kalacağı yeri incelediği, kazı çalışmalarının Orta Asya deniz göç yollarını bulmak için yapılacağı duyuruları da gazetenin 16 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında “*Mersin Höyüğü*” başlığıyla aktarılmıştır.¹⁰⁴³

Mersin Höyüğü çalışmalarının Profesör J. Garstang'ın liderliğinde başladığı ve merasim yapıldığı haberleri de gazetenin 27 birinci Teşrin, 3 İkinci Teşrin ve 30 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshalarındaki sütunlarda yayımlanmıştır. Bu haberlerde ayrıca kazı çalışmalarının devam ettiği ve Mersin'in tarihinin Hititlere kadar uzandığı, Profesör J. Garstang'ın Hafriyat komiseri Yalman Bey ile Tarsus'ta Yeniköy adlı bir yerde incelemelerde bulundukları bildirilmiştir.¹⁰⁴⁴

“*Yumuk Tepe Höyüğü Hafriyatı*” başlıklı haberde ise Yumuktepe höyüğünde yapılan kazı çalışmalarında bir yıllık planın tamamlandığı bilgisi 24 Şubat 1938 tarihli nüshadan aktarılmıştır.¹⁰⁴⁵

18 Haziran 1938 tarihli nüshada yer alan “*İsveçli Türkolog Tetkikat İçin Mersin'e Geldi*” başlıklı bir başka haberde de İsveçli Filozof Prof. Dr. Gunna Fosruv'un Tarsus hafriyatı ve Mersin/Pompeipolis hafriyatında incelemelerde bulunduğu, İsveçli Profesörün Mersin'de gezerek Halkevindeki sergiye katıldığı bilgileri kaydedilmiştir.¹⁰⁴⁶

3.2.5. Sanat Alanındaki Gelişmeler

3.2.5.1. Musiki Alanındaki Gelişmeler

Sanat, bir toplumun gelişmişlik seviyesini gösteren en önemli unsurlardan birisidir. Bilindiği üzere toplumların sanat alanındaki gelişmeleri o toplumdaki eğitim düzeyi hakkında bilgi vermesinin yanı sıra çağdaş medeniyet seviyesine ulaştığını da göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin benimsediği “*Çağdaş Medeniyetler Seviyesine*

¹⁰⁴³ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Teşrin 1937.

¹⁰⁴⁴ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 3 İkinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 30 İkinci Teşrin 1937.

¹⁰⁴⁵ *Yeni Mersin*, 24 Şubat 1938.

¹⁰⁴⁶ *Yeni Mersin*, 18 Haziran 1938.

Ulaşmak” anlayışının getirdiği düşünce sanat alanında gelişimi zaruri kılmıştır. Bu doğrultuda Hükümet öncelikle musiki alanında millileşmeyi esas almış ve milli türkülerin toplanması için heyetler oluşturmuş ve bunları ülkenin her yerinde inceleme seyahatlerine göndermiştir.¹⁰⁴⁷ Bununla ilgili haberler Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 27 Şubat 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tetkik Seyahati*” başlıklı haberde Konservatuvar Heyeti’nin Doğu vilayetlerinde inceleme seyahati yapacağı, mahalli şarkılar ve oyunları tespit edeceği duyurulmuştur.¹⁰⁴⁸

Hükümetin musiki meselesine verdiği önemi vurgulayan bir başka haber de gazetenin 8 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Türkülerimiz Kaldırılmayacak Kültür Bakanlığı Musikimiz Hakkında Yeni Tedbirler Alıyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, İstanbul’a mütehassıslar gönderildiği ve bunların konservatuvar tarafından toplatılan halk türkülerini inceleyeceğine, yurt dışından mütehassıslar getirtileceğine, türkülerin modern notalarla derleneceğine ve Kültür Bakanlığına bağlı bulunan Musiki Öğretmen Okulu ile Riyaseti Cumhur Filarmonik Orkestrası Yüksek Tedrisat Umum Müdürlüğünde düzenlemeler yapıldığına yönelik bilgilere yer verilmiştir.¹⁰⁴⁹

14 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshada yer alan bir başka haberde de yeni musikin Türkiye’de yayılması için programlar hazırlandığı, büyük şehirlerde kursların açılacağı, umumi yerlerde musiki çalanlara ehliyetname verileceği ve bunların kurslarda çalışabileceği duyurusu yapılmıştır.¹⁰⁵⁰ Yine bundan iki gün sonraki nüshada yer alan “*Türküler Armonize Edilecek*” başlıklı bir haberde musiki öğretmenleri arasında Avrupa’da tahsil görenlerin Anadolu halk türkülerini armonize edeceği kaydedilmiştir.¹⁰⁵¹

Gazetenin 3 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında verilen “*Musiki Çalışmaları*” başlıklı haberinde ise musiki çalışmaları için dört komisyonun görevine başladığı duyurulmuştur. Bu komisyonların ilkinin konservatuvar ve okullarda musiki dersi vereceği, ikincisinin bestekârlık işleriyle uğraşacağı, üçüncüsü tercüme işlerini yapacağı ve dördüncüsünün de radyo musikisi ile ilgileneceği kaydedilmiştir. Haberin devamında Ankara Musiki Öğretmen Okulu’nun Devlet Konservatuvarı haline getirileceği, buranın

¹⁰⁴⁷ Bayındır Uluskan, *Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, 311.

¹⁰⁴⁸ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1929.

¹⁰⁴⁹ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁵⁰ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁵¹ *Yeni Mersin*, 16 İkinci Teşrin 1934.

orta ve yüksek kısım olmak üzere ikiye ayrılacağı, Orta kısım 4; yüksek kısım 2 yıl olacağı bildirilmiştir.¹⁰⁵²

Bu doğrultuda Kültür Bakanlığında *Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü*'nün kurulacağı haberi de “*Kültür Bakanlığında Yeni Kurum*” başlığıyla gazetenin 13 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasından duyurulmuştur. Haberin devamında müzik, resim ve diğer sanatların genel müdürlüklerinin bu kuruma bağlanacağı, İstanbul ve Ankara’da kurulacak olan Müzik ve Temsil Akademisinin de bu kuruma dâhil edileceği kaydedilmiştir.¹⁰⁵³

Yine gazetenin 28 Haziran 1934 ve 17 Temmuz 1936 tarihli nüshalarında musiki alanında eğitim verilmesi için Ankara’da Milli Musiki ve Temsil Akademisinin kurulacağı, Konya, Adana, Diyarbakır, Edirne, Trabzon ve Erzurum’da da Sanat Okulu açılacağı haberleri verilmiştir.¹⁰⁵⁴

Bu çalışmalar doğrultusunda türkülerin toplatılması işine ağırlık verildiği gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 22 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Macaristan’dan Musiki Kompozitörü Belabartuk Anadolu’da Türk musikilerini tespit etmek ve bunları plaklara kaydetmek üzere Türkiye’ye geldiği bildirilmiştir.¹⁰⁵⁵

20 Ağustos 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Orta Anadolu’da Halk Şarkıları Tetkik Ediliyor*” başlıklı haberde de Orta Anadolu ve Doğu Anadolu’daki müzikleri toplamak üzere bir heyet kurulduğu bildirilmiştir. Heyette; Cumhurbaşkanlığı Filarmonik Orkestrası Şef Muavini Hasan Ferit, Cemal Kazım, Ulvi Kemal, Halil Bedi, Gazi Terbiye Enstitüsü Fizik Asistanı Arif ve Sivas Muallim Mektebi Muallimi Muzaffer Bey’lerden oluştuğu kaydedilmiştir. Bu heyetin Sivas, Malatya, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Rize, Trabzon ve diğer Karadeniz şehirlerini dolaşarak halk şarkılarını toplayacağı duyurulmuştur.¹⁰⁵⁶

“*Halk Şarkıları İki Grup Tetkikata Çıktı*” başlığıyla gazetenin 26 Haziran 1938 tarihli nüshasında yayımlanan başka bir haberde ise Maarif Bakanlığından iki heyetin

¹⁰⁵² *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1934.

¹⁰⁵³ *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1934.

¹⁰⁵⁴ *Yeni Mersin*, 28 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1936.

¹⁰⁵⁵ *Yeni Mersin*, 22 İkinci Teşrin 1936.

¹⁰⁵⁶ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1937.

halk şarkılarının toplanması amacıyla seyahate çıktıkları bildirilmiştir. Haberin devamında heyetlerden birinin İzmir, Manisa, Aydın, Kütahya, Balıkesir, Çanakkale'yi gezeceği diğerinin de Adana, Antep, Urfa, Diyarbakır'da araştırmalar yapacağı kaydedilmiştir. Burada ayrıca heyette bulunan şahısların isimleri verilerek bunların incelemelerinin bir buçuk ay devam edeceği de belirtilmiştir.¹⁰⁵⁷

Bu haberlerin yanı sıra Yeni Mersin gazetesinde Hükümetin sanat alanındaki çalışmalarını destekleyen yazılar da yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 22 Şubat 1933 tarihli nüshasında Hasan Dayı imzasıyla kaleme alınan “*Cemiyet ve Kadın*” başlıklı bir yazıda Mersin’de kadınların musiki, sanat gibi aktivitelere katılma konusunda zayıf olduğuna vurgu yapılmıştır. Burada ayrıca Cumhuriyet yönetimiyle yapılan inkılapların gelişmesi için bayanların önemli rolünün bulunduğu ve her türlü aktiviteye katılmalarının elzem olduğu belirtilmiştir.¹⁰⁵⁸

26 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshada kaleme alınan “*Saza Meftun Olanlar*” başlıklı imzasız yazıda da fes, çarşaf ve Arap yazısının tarihin karanlıklarına gömüldüğü ve sıra eski musikiye geldiği kaydedilmiştir. Burada ayrıca “*Çarhın yıkılsın felek*” musikisinin meyhanede can verdiği ve yeni Türk musikisinin doğmasıyla birçok kişinin yüzlerini ekşittiği ve “*Bilal’i Habeşi’nin ezanı bu makamda okuduğu ve terk edilmemesi gerektiğini*” savunanların varlığına değinilmiştir. Burada ayrıca bu şahısların saza karşı çıktığı ve udu sahiplendikleri belirtilerek kendi milletiyle çeliştikleri vurgulanmıştır. Yazının devamında bazı yobazların radyo gazel söylemiyor diye satış yapmadıkları da bildirilmiştir.¹⁰⁵⁹

Necip Ali imzasıyla kaleme alınan “*Müzik Yürüyüşümüz*” başlıklı yazı ise gazetenin 29 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, yönünü Avrupa’ya çeviren Türkiye’nin yeni yaşam tarzına bağlı olarak müzik alanında değişeceği ancak bu değişimlerde milli musikinın ortaya çıkacağı belirtilmiştir. Burada ayrıca yeni müzik tekniği ile Türk müziğinin kendi öz varlığını bulacağı belirtilerek Türk gençlerinin musiki alanında performans sergileyeceği zamanın yakında geleceği açıklanmıştır.¹⁰⁶⁰

¹⁰⁵⁷ *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1938.

¹⁰⁵⁸ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1933.

¹⁰⁵⁹ *Yeni Mersin*, 26 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁶⁰ *Yeni Mersin*, 29 İkinci Teşrin 1934.

Yine 27 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada Tatribune de's Nations gazetesinin Türk musiki inkılabıyla ilgili kaleme aldığı yazısı aktarılmıştır. Yazıda, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün giriştiği her işte muvaffakiyet kazandığına değinildiği ve Türk musikisinin halk arasında yeni bir haz yaratacağının vurgulandığı belirtilmiştir.¹⁰⁶¹

25 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshada Profesör Vaprik'in Sovyet Sanatı Mecmuasında kaleme aldığı yazısı aktarılmıştır. Yazıda, Türk musikisinde yapılan inkılap hareketlerinde Türk kompozitörlerinin sadece ulusal çerçevelere bağlı kalmaması ve İslam kültüründen bağımsız olarak yeni bir halk musikisi oluşturmaları yönünde tavsiyeler verdiği bildirilmiştir.¹⁰⁶²

Yine gazetenin 20 Mayıs 1937 tarihli nüshasındaki “*Halk Emrinde Güzel Sanatlar*” başlığıyla kaleme alınan imzasız bir yazıda Anadolu musikisinin geliştirilmesi ve bunların köylere kadar ulaşılmasının önemine değinilmiştir. Yazının devamında Osmanlı döneminde Arap ve Fars kültürünün benimsenmesiyle geri planda kalan Anadolu musikilerinin derlenip gramofonlarla ülkenin her tarafında dinlenmesi için çalışmalar yapılmasının zarureti vurgulandığı kaydedilmiştir.¹⁰⁶³

31 Temmuz 1938 tarihli nüshada Ferid Celal Güven imzasıyla kaleme alınan “*Sanat Hamlelerimiz*” başlıklı bir yazıda da sanatın önemi anlatılmıştır. Yazıda, Türk milletinin Osmanlı döneminde inanç kaynaklı düşüncelerinden dolayı geride kaldığı, Cumhuriyet hükümetinin sanatın gelişmesi için ülkenin her yerine mütehassıslar göndererek kültürel özelliklerin toplanması için çalışmalar yürüttüğüne değinilmiştir. Burada ayrıca sanatın gelişmesi için sanatçılara uygun ortamların hazırlanmasına, halka sanat hakkında konferanslar verilmesine, broşürler basılmasına yönelik öneriler verildiği de belirtilmiştir.¹⁰⁶⁴

Diğer taraftan gazetede Mersin'deki sanat aktiviteleriyle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 3 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Büyük*

¹⁰⁶¹ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1934.

¹⁰⁶² *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1935.

¹⁰⁶³ *Yeni Mersin*, 20 Mayıs 1937.

¹⁰⁶⁴ *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1938.

Saz Heyeti” başlıklı haberinde milli parçalar çalan bir söz heyetinin Mısır’a gideceği ve heyetin Mersin’e uğrayarak Türk Ocağında konser vereceği duyurulmuştur.¹⁰⁶⁵

7 Mart 1933 tarihli nüshada yer alan “*Sahibinin Sesi Baş Muğaniyesi Fikriye Hanım ve Arkadaşları*” başlıklı haberde ise Hava Kurumu yararına Fikriye Hanım ve arkadaşlarının Mersin’de verdiği konserin halk tarafından ve Fikriye Hanım modern ile alaturka şarkılar seslendirdiği kaydedilmiştir.¹⁰⁶⁶

Yine 4 Şubat 1935 tarihli gazete nüshasındaki “*Yeni Musiki Yürüyüşümüz*” başlıklı haberde de Mersin’in musiki alanda gelişmesi için koro oluşturulacağı ve havanın açık olduğu zamanlarda Belediye Bahçesi, Yoğurt Pazarı ve Hastane Caddesi üzerindeki Çeşme Meydanlığı’nda her hafta konser verileceği duyurulmuştur.¹⁰⁶⁷

Ayrıca 15 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshada yer alan bir haberde Âşık Veysel ile Âşık İbrahim’in bir haftadır Mersin’de köy köy dolaşarak halka konser verdikleri, iki aşığı; İstanbul, İzmir, Denizli, Bursa, Konya halkevinde konser verdikten sonra Mersin Halkevinde bir konser planladıkları bildirilmiştir.¹⁰⁶⁸

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinin 4 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*İçel Halk ve Saz Şairleri*” başlıklı haberinde yerel sanatçılarla bilgilere yer verilmiş ve halkın bilinçlenmesi sağlanmıştır.¹⁰⁶⁹

3.2.5.2. Sinema Alanındaki Gelişmeler

Cumhuriyet hükümetinin inkılap hareketlerini yaptığı diğer bir sanat alanı da sinema sektörüdür. Hükümet, halkın bilinçlenmesindeki en kalıcı faktörün sinema olduğunu bildiğinden bu yöndeki çalışmalara ağırlık vermiştir. Hükümetin çalışmalarını sayfalarına taşıyan Yeni Mersin gazetesinin bu yöndeki imzasız bir yazısı 28 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında “*Dünkü Sinema*” başlığı ile verilmiştir. Yazıda, Türklerin sanat alanında ilerleyerek çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşması için sinemanın geliştirilmesinin önemine vurgu yapılmıştır.¹⁰⁷⁰

¹⁰⁶⁵ *Yeni Mersin*, 3 Teşrinî Evvel 1928.

¹⁰⁶⁶ *Yeni Mersin*, 7 Mart 1933.

¹⁰⁶⁷ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1935.

¹⁰⁶⁸ *Yeni Mersin*, 15 İkinci Kanun 1936.

¹⁰⁶⁹ *Yeni Mersin*, 4 Temmuz 1936.

¹⁰⁷⁰ *Yeni Mersin*, 28 Kanuni Sani 1929.

Gazetenin 4 Mart 1929 tarihli nüshasında “*Konservatuvar*” başlığıyla yayımladığı bir haberinde de İstanbul’da tiyatro ve musiki eğitimi için bir konservatuvar açılacağı duyurusu yapılmıştır.¹⁰⁷¹

Halkın bilinçlenmesi hususunda açılan bu okulun yanı sıra Meclis’te de öğretici ve teknik filmler hakkında bir layihanın incelenmiştir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 23 Eylül 1936 tarihli nüshasında “*Bir İhtiyaç Daha Önlenecek*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, öğretici filmlerin genel ve teknik olarak ikiye ayrıldığı, 8-12 dakikalık filmlerin gösterileceği ve filmlerin ücretsiz olacağı bildirilmiştir.¹⁰⁷²

Hükümetin çalışmalarını destekleyen Falih Rıfkı Atay’ın konuyla ilgili bir yazısı da gazetenin 21 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında “*Yeni Bir Kanun*” başlığıyla aktarılmıştır. Burada halkın teknik fikirlerinin geliştirilmesi amacıyla hazırlanan yeni kanunla sinemalarda öğretici filmlerin gösterilmesi mecburiyetinin getirildiği bildirilmiştir. Yazının devamında bu filmlerin Halkevlerine de dağıtılacağı, ülkenin en ücra köşesine kadar ulaşacağı belirtilmiştir.¹⁰⁷³

Bu doğrultuda 11 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshada yer alan bir haberde de Kültür Bakanlığının Anadolu’daki halk oyunlarını filmleştireceği kaydedilmiştir.¹⁰⁷⁴

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde Tarsus’taki ve Mersin’deki sinema binalarının eksikliği meselesi öne çıkan haberler arasında yerini almıştır. Mesela, gazetenin 17 Nisan 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tarsus Sinema Binası*” başlıklı haberinde Tarsus’ta halkın kültürel anlamda gelişmesi için bir sinema binasının yapılacağı bildirilmiştir.¹⁰⁷⁵

Gazetenin 23 Eylül ve 24 Eylül 1934 tarihli nüshalarında Toroğlu Ziya imzasıyla kaleme alınan “*Halk ve Tiyatro*” başlıklı bir yazılarda da Tarsus’ta belediyenin kararıyla açılacak sinema ve tiyatro binasının önemine vurgu yapılmıştır. Yazının devamında bu müesseselerin halkı eğitmedeki rolüne değinilmiştir. Burada ayrıca tiyatronun eğlenerek

¹⁰⁷¹ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1929.

¹⁰⁷² *Yeni Mersin*, 23 Eylül 1936.

¹⁰⁷³ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1936.

¹⁰⁷⁴ *Yeni Mersin*, 11 İlk Teşrin 1936.

¹⁰⁷⁵ *Yeni Mersin*, 17 Nisan 1929.

öğretmesi ve amacından sapmaması için belediyenin kontrolüne tabi tutulması uyarısında bulunulmuştur.¹⁰⁷⁶

4 birinci Teşrin, 27 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshalarda yer alan haberlerde ise Tarsus'ta sinema ve tiyatro binası çalışmalarının hızla devam ettiği, sinema salonunun eski gazeteci Baki Tonguç Bey tarafından kiralandığı aktarılmıştır.¹⁰⁷⁷

Sinema binasının açıldığı ve binanın motiflerinin sanatkar Eşref Bey tarafından yapıldığı haberi ise gazetenin 6 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında “*Tarsus Sineması Açıldı*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹⁰⁷⁸

Gazetenin 5 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Mersin Sinemasız Kaldı*” başlıklı haberde de Mersin sinema salonunun bir türlü açılmamasından yakınılmıştır. Buna göre Belediye, Himaye-i Etfâl Cemiyetinin kontrolündeki sinema binasını incelemiş ve sıhhi bakımdan elverişsiz olduğu kanısına vararak gerekli önlemleri alması hususunda Cemiyete uyarıda bulunmuştur. Ancak Cemiyetin bu uyarılara kulak asmadığı ve Belediyenin sinema salonunun açılmasına izin vermediği ve kapatacağı aktarılmıştır.¹⁰⁷⁹ Bundan dokuz gün sonraki nüshada yer alan bir haberde de Belediyenin sinema binasını kapatma kararının kaldırdığı ancak filmlerin denetlenmesi gerekçesiyle sinema binasının henüz açılmadığı duyurusu yapılmıştır.¹⁰⁸⁰

20 Şubat 1935 tarihli nüshada yer alan “*Himaye-i Etfâl Cemiyeti Çiçek Bahçesini Satarak Sinemayı Onaracak*” başlıklı haberde de Mersin sinema binasının ihtiyaca uygun hale getirilmesi için tamirat yapılacağı ve tamirat gelirlerinin Himaye-i Etfâl Cemiyetine ait çiçek bahçesinin satılmasıyla elde edilecek paradan sağlanacağı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁰⁸¹ Ancak eski binanın görevini yapamadığı ve yeni binanın yapıldığı haberi gazetenin 12 Haziran 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁰⁸²

¹⁰⁷⁶ *Yeni Mersin*, 23 Eylül 1934; *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1934.

¹⁰⁷⁷ *Yeni Mersin*, 4 Birinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁷⁸ *Yeni Mersin*, 6 İkinci Kanun 1935.

¹⁰⁷⁹ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁸⁰ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁸¹ *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1935.

¹⁰⁸² *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1935.

3.2.5.3. Tiyatro Alanındaki Gelişmeler

Cumhuriyetin ilanından sonra özellikle 1927 yılından itibaren ülkenin hemen her yerinde tiyatro kurma eğilimi başlamıştır.¹⁰⁸³ Bu doğrultuda Kültür Bakanlığı Türk tiyatrosunun ıslahı için çalışmalar yürütmüştür. Özellikle 1930’lu yıllarda Halkevleri ile önemli bir kültür hareketi başlamış ve Atatürk inkılaplarının halka tanıtımı için Halkevlerinde Tiyatro Şubeleri kurularak bu yöndeki çalışmalara başlanmıştır.¹⁰⁸⁴

Tiyatronun gelişmesi amacıyla Mersin’de ve ülke genelinde yapılan tiyatro çalışmalarıyla ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşınmıştır. Gazetede özellikle Mersin’de tiyatro çalışmaları ön plana çıkmıştır. Şöyle ki, şehirdeki tiyatro çalışmalarının 1929 yılına kadar uzandığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 1 Mayıs 1929 tarihli nüshasında yer alan bir haberde İstanbul’dan gelen bir Opera Heyetinin Mersin’de tiyatro oyununu sergiledikten sonra Adana’ya geçtiği bildirilmiştir. Haberin devamında operada “*Mariça, İstanbul Gülü, Kont De Luxemburg*” adlı eserlerin oynandığı ve halk tarafından çok beğenildiği belirtilmiştir.¹⁰⁸⁵

Ertesi günkü nüshada yayımlanan bir haberde de Mersin Türk Ocağı’nda Dar’ül Bedayi tarafından Moliere’inin *Komedi*’sinin oynandığı aktarılırken Shakespeare’in *Son Veda*’sı, M. Fahri Bey’in *Teyze Hanım*’ı ve Vedat Nedim Bey’in *Üç Kişi Arasında* adlı eserlerinin temsilinin verileceği duyurulmuştur.¹⁰⁸⁶

Bu konuyla ilgili bundan iki gün sonraki nüshada yer alan “*Dar’ül Bedayi ile İstanbul Şehir Emanetine İtham*” başlığıyla kaleme alınan yazıda bir okuyucunun şikâyetine yer verilmiştir. Burada üç günden beri şehirde bulunan bu grupların Mersin’in zengin kesimlerine oynadıkları tiyatro oyununun giriş ücretlerinin yüksek olması sebebiyle halkın bu temsillere rağbet gösteremediğine yönelik ifadeleri aktarılmıştır. Yazının devamında ülkenin ilerlemesi için yapılan çalışmalarda öncelikli rolün halk olduğu ve bunların aydınlatılmasının önemi vurgulanarak temsil veren bu grupların

¹⁰⁸³ Bayındır Uluskan, *Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, 425.

¹⁰⁸⁴ Müzeyyen Buttanrı, “Türk Edebiyatında Tiyatro: Cumhuriyet Devri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(8), 2006, 203.

¹⁰⁸⁵ *Yeni Mersin*, 1 Mayıs 1929.

¹⁰⁸⁶ *Yeni Mersin*, 2 Mayıs 1929.

amacının Mersin’de halkı eğitmek değil para kazanmak olduğuna yönelik yorumu kaydedilmiştir.¹⁰⁸⁷

Bundan yaklaşık bir ay sonraki nüshada yayımlanan “*İnkılabı Sanayi*” başlıklı bir haberde de Mersin gençlerinin “*İnkılabı Sanayi*” adında tiyatro heyeti vücuda getirdiği ve heyetin yakında tiyatro oyunlarına başlayacakları duyurulmuştur.¹⁰⁸⁸

Yine 28 Birinci Kanun 1930 tarihli nüshada “*Raşit Rıza Bey ve Arkadaşları*” başlığıyla verilen bir başka haberde de Raşit Rıza Bey ve arkadaşları tarafından verilen tiyatroların halk tarafından beğenildiği bildirilmiştir.¹⁰⁸⁹

Gazetenin 15 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasından aktarılan “*Bu Akşam Halk Sinemasında Büyük Müsamere Halkevi Spor Şubesi Menfaatine*” başlıklı haberinde Mersin Halk Sinemasında Spor Şubesi menfaatine Oyuncu Leman Ekrem’in konser vereceği ve Raşit Rıza Bey ve heyetinin “*Kurt Ağzında Kuzu*” komedisini oynayacağı duyurulmuştur.¹⁰⁹⁰

Mersin Halkevi Tiyatro Şubesinin faaliyetlerine yönelik verilen bir haber de gazetenin 4 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Mete’yi Seyrettik Halkevi Temsil Komitesi Çok İyi Bir Müsamere Verdi*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Mersin Halkevinin hazırladığı tiyatronun içeriği verilmiştir. Buna göre, Mete’nin hayatı hakkında kesitler sunulduğu kaydedilmiştir.¹⁰⁹¹

Yine İzmir Şehir Tiyatrosunun Mersin’e gelerek piyes sergiledikleri bilgisi gazetenin 25 Mart 1935 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁰⁹²

Gazetenin 23 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında Sanatçı Muhlis Sabahaddin’in opera heyetinin Mersin’e geldiği haberi “*Muhlis Sabahaddin Operet Heyeti Bu Akşam Temsillerine Başlıyor*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, heyetin üç gün tiyatro oyunu sergileyeceği duyurulmuştur.¹⁰⁹³ Bundan iki gün sonraki nüshada Selma Yalın’ın kaleme aldığı bir yazı gazetede “*Muhlis Sabahaddin ve Gül Fatma*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Sanatkâr Muhlis Sabahattin’in eseri Gül Fatma’nın tiyatro

¹⁰⁸⁷ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1929.

¹⁰⁸⁸ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1929.

¹⁰⁸⁹ *Yeni Mersin*, 28 Birinci Kanun 1930.

¹⁰⁹⁰ *Yeni Mersin*, 15 İkinci Kanun 1933.

¹⁰⁹¹ *Yeni Mersin*, 4 İkinci Teşrin 1934.

¹⁰⁹² *Yeni Mersin*, 25 Mart 1935.

¹⁰⁹³ *Yeni Mersin*, 23 İkinci Kanun 1936.

eserinden bahsedilmiş ve Muhlis Sabahattin gibi bir sanatçının Türk operasındaki boşluğu doldurduğuna yönelik yoruma yer verilmiştir.¹⁰⁹⁴

Mersin'in yanı sıra ülke genelindeki tiyatro çalışmalarına yönelik haberler de gazete sütunlarına yansımıştır. Mesela, gazetenin 28 Mart 1935 tarihli nüshasında yer alan bir haberde İstanbul Şehir Tiyatrosunun Konya, Adana, Mersin, Kayseri, Ankara, Eskişehir, Afyon, İzmir'de temsil vereceği bildirilmiştir.¹⁰⁹⁵

Yine 17 Mart 1938 tarihli nüshada yer alan “*Ankara Şehir Tiyatrosu*” başlıklı haberde de Ankara Şehir Tiyatrosunun Anadolu turnesine çıktığı ve 23 Mart'ta Mersin'e geleceği bildirilmiştir. Burada ayrıca Şehir Tiyatrosu Rejisörü Raşit Rıza Bey'in bu seyahat etrafında verdiği röportajı aktarılmıştır. Buna göre Şehir Tiyatrosu Rejisörü Raşit Rıza Bey'in 17 kişilik bir grupla turneye çıktığı, Konya, Mersin, Adana'da üçer gün kalarak “*Afacan*”, “*Aşk Uyumaz*”, “*Samsun*” piyeslerini canlandıracaklarına yönelik ifadeleri kaydedilmiştir. Ayrıca buralardan sonra Irak'a giderek Bağdat'ta azami 10 gün temsil verdikten sonra yurda dönecekleri ve Doğu vilayetlerinde temsiller vereceği de bildirilmiştir.¹⁰⁹⁶ Bundan bir hafta sonraki nüshada yayımlanan “*Yeni Türk Tiyatrosu Mersin'de Büyük rağbet Gördü*” başlıklı haberde de tiyatro heyetinin Mersin'de verdiği piyeslerin halk tarafından beğenildiği belirtilmiştir.¹⁰⁹⁷

Bu bağlamda gazetenin 20 Nisan 1938 tarihli nüshasında “*CHP'nin Kıymetli Bir Teşebbüsü*” başlığıyla verilen bir başka haberde de yurt içinde tiyatro çalışmalarının genişlediği bildirilmiştir. Haberin devamında Ankara Şehir Tiyatrosu Rejisörü Raşit Rıza Bey'in başkanlığındaki tiyatro heyetinin Konya, Mersin, Adana, Bağdat'tan sonra Mardin, Diyarbakır, Elazığ ve Malatya'da temsiller vereceği, diğer taraftan İstanbul Şehir Tiyatro Heyeti'nin Bursa'dan başlayarak Batı vilayetlerinde temsiller verdiği aktarılmıştır. Burada ayrıca Halkevlerindeki Temsil Şubelerinin geliştiği ve çalışmalarını artırdıkları da belirtilmiştir.¹⁰⁹⁸

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesi sayfalarında Mersin'de oynanan tiyatro oyuncularına yönelik eleştiri yazılarına da zaman zaman rastlanmıştır. Mesela, gazetenin

¹⁰⁹⁴ *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1936.

¹⁰⁹⁵ *Yeni Mersin*, 28 Mart 1935.

¹⁰⁹⁶ *Yeni Mersin*, 17 Mart 1938.

¹⁰⁹⁷ *Yeni Mersin*, 25 Mart 1938.

¹⁰⁹⁸ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1938.

11 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında yer alan “*Kuklalar ve Kudret Helvası Oynandı*” başlıklı bir haberinde tiyatro oyununda erkek oyuncuların kadınlara nazaran daha iyi performans sergilediği belirtilmiştir.¹⁰⁹⁹ Yine aynı tiyatroyu eleştiren “*Tiyatro İhtiyacı*” başlıklı S. İmzalı diğer bir yazıda gazetenin ertesi günkü nüshasında yayımlanmıştır. Burada oyuncuların kötü performans sergilediklerine değinilerek oynanan eserlerin Türk halkını yansıtması ve gelecek nesillerin imreneceği eserler meydana getirilmesinin önemine vurgu yapıldığı aktarılmıştır.¹¹⁰⁰

Bu minvaldeki bir başka yazıda da İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun piyesine eleştiri yapılmıştır. Serap imzasıyla kaleme alınan “*Ne Umduk Ne Bulduk*” başlıklı yazıda kadronun ve dekorun zayıflığına değinilmiştir. Burada ayrıca bu tiyatronun halka sanat eğitimi vermek değil para toplamak amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.¹¹⁰¹ Ertesi günkü nüshada da tiyatroya giden seyircilerin Yeni Mersin gazetesine gönderdikleri mektup yayımlanmıştır. Mektupta, piyesin çok kötü oynandığı ve sanat namına halkın zevkiyle dalga geçildiğine yönelik yorumlara yer verildiği kaydedilmiştir.¹¹⁰²

İstanbul Şehir Tiyatrosu’nun bu tepki karşısında Tarsus’ta bir gazete sütunu kiralayarak kendini savunduğu ve gazeteyi halka ücretsiz dağıttığına yönelik bir haber de gazetenin 21 Nisan ve 22 Nisan 1935 tarihli nüshalarında yer almıştır. Haberlerin devamında Mersin halkının tiyatrocuları beğenmediği, sanatseverlerin tiyatrocuları uğurlamadığı ve Mersin halkının sanat bilgisinin yerinde olduğu anlatılmıştır.¹¹⁰³

Gazetede Ankara Tiyatro Akademisi’ne yönelik haberler verilmiştir. Mesela, 21 İkinci Kanun ve 22 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde tiyatronun gelişmesi için Kültür Bakanlığının Ankara’da Tiyatro Akademisi açacağı ve Müdürlüğüne de Reşat Nuri Bey’in geçeceği bildirilmiştir.¹¹⁰⁴

Diğer taraftan ülke genelinde Türk tiyatrosunun ıslahı çalışmaları da yürütülmüştür. Bu doğrultuda Ankara’da bir Tiyatro Akademisinin kurulması işine girilmiştir. Bu haber gazetenin 9 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında “*Türk Tiyatrosunun Islahı*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Ankara Tiyatro Akademisinin gelişmesi için yurt dışından

¹⁰⁹⁹ *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1933.

¹¹⁰⁰ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1933.

¹¹⁰¹ *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1935.

¹¹⁰² *Yeni Mersin*, 19 Nisan 1935.

¹¹⁰³ *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1935; *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1935.

¹¹⁰⁴ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1935.

mütehassıslar geldiği ve ıslah çalışmaları için incelemelere başlandığı bildirilmiştir. Burada ayrıca Almanya'nın büyük sanatçılarından olan Zürih Devlet Tiyatrosu Başrejisörü B. Karl Ebark'ın Türkiye'ye davet edildiği ve Türk tiyatrosunu inceleyerek rapor hazırlayacağı aktarılmıştır.¹¹⁰⁵

6 Şubat 1936 tarihli gazete nüshasındaki bir haber de “*Devlet Tiyatrosu Almanya'dan Bir Mütehassıs Getiriliyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Türkiye'de kurulacak olan Tiyatro Akademisi ve opera hakkında etütlerde bulunmak üzere Almanya'dan Zürih Devlet Tiyatrosu Başrejisörü B. Karl Ebark'ın Türkiye'ye geleceği kaydedilmiştir.¹¹⁰⁶

Bu doğrultuda gazetenin 4 Mart, 13 Mart ve 13 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshalarında verilen haberlerde Başrejisör Karl Ebark'ın Türkiye'ye gelerek incelemelerde bulunduğu ve rapor hazırladığı bildirilmiştir. Burada ayrıca Başrejisör Karl Ebark'ın ilk iş olarak üç senelik bir tiyatro okulunun açılması, buraya lise mezunlarının alınması, öğrencilerin yetişmesi sürecinde devlet tiyatrosunun esaslarının kurulması ve tiyatronun yeni elemanlarla faaliyete geçirilmesi önerilerinde bulunduğu kaydedilmiştir.¹¹⁰⁷

Nihayetinde Akademinin yapımı tamamlandıktan sonra açılışı çalışmalarına başlandığı, Fransa'dan bir mütehasssın getirilerek Akademide tetkiklerde bulunduğu ve eğitime başladığı haberi gazetenin 13 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasından “*Ankara'da Açılan Temsil Akademisi*” başlığıyla duyurulmuştur.¹¹⁰⁸

Bu bağlamda gazetede Türk gençlerinin Akademiye kaydolmaları üzerine bir yazı kaleme alınmıştır. Nurettin Artam imzasıyla kaleme alınan “*Gençler Sahne Sizi Bekliyor*” başlıklı yazıda Türk tiyatrosunun geçmişi ve Cumhuriyet dönemindeki vaziyeti kıyaslanmıştır. Yazıda ayrıca sanat cevheri taşıyan her Türk gencinin Akademiye girebileceği belirtilerek Türk sanatının geliştirileceği de belirtilmiştir.¹¹⁰⁹

Bunlarla birlikte Ankara'da açılan Tiyatro Akademisiyle ilgili dış basındaki haberlere ve yazılara da gazete sayfalarında yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 3 Birinci

¹¹⁰⁵ *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1936.

¹¹⁰⁶ *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1936.

¹¹⁰⁷ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1936; *Yeni Mersin*, 13 Mart 1936; *Yeni Mersin*, 13 Mart 1936.

¹¹⁰⁸ *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1936.

¹¹⁰⁹ *Yeni Mersin*, 15 Birinci Kanun 1936.

Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Sahne Sanatkârlığı*” başlıklı bir haberinde Sunday Exspress’ten Arthur Wilter imzasıyla kaleme alınan bir yazı aktarılmıştır. Yazıda, Ankara’da açılan Akademinin sanat âleminde yüksek eğitim için mühim bir müessese olacağına değinildiği, Akademinin tiyatro ve opera olmak üzere iki şubesinin bulunduğu, müfredatının Prof. Karl Ebark tarafından hazırlandığı kaydedilmiştir. Burada ayrıca Ortaokul mezunu olan ve belirli şartları taşıyan herkesin okula kayır yaptıracağı, tiyatro şubesinin 3, opera şubesinin ise 5 yıllık eğitime tabi tutulduğu belirtilmiştir.¹¹¹⁰

Yugoslavya’nın Zahrep şehrinde çıkarılan Novosti gazetesindeki bir yazı da “*Komşularımız Ne Diyor*” başlığıyla gazetenin 29 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Burada, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün iyi bir komutan olmasının yanı sıra mükemmel bir kültür reformatörü olduğuna değinildiği vurgulanmıştır. Yine Ankara’da açılan TiyatroAkademisinin çok iyi organize edildiği vurgulanmıştır. Yazının devamında Akademide Türk ve yabancı profesörlerden eğitim alan yetenekli öğrencilerin çalışkanlığından bahsedildiği bildirilmiştir.¹¹¹¹

3.2.5.4. Sergiler

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ülkeyi tanıtmak, ekonomik alanda gelişimi sağlamak, ürünlerin satışını artırmak gibi çeşitli amaçlar doğrultusunda sergilerin yapılmasına önem vermiştir. Bu doğrultuda ülkenin hemen hemen her şehrinde gerek büyük ölçüde gerek küçük ölçüde sergiler düzenlenmiştir. Yeni Mersin gazetesi de bu sergileri sayfalarına taşımıştır. Gazetede ilk sergi haberi 3 Ağustos 1928 tarihli nüshada “*Türk Sanatkârlarının Eserleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, İstanbul’daki sanatkarların Cumhuriyet dönemini yansıtan sergisinde 166 tablo, 8 heykel olmak üzere çeşitli eserlerin teşhir edildiği bildirilmiştir.¹¹¹²

14 Mayıs 1929 tarihli nüshada yer alan “*Resim Sergisi*” başlıklı haberde de Ankara’da 15 Mayıs’ta açılacak sergide Sanayi Nefise Mektebi’nin 220 tablosunun, 10 kadar heykelinin ve çeşitli eserlerinin teşhir edileceği aktarılmıştır.¹¹¹³

¹¹¹⁰ Yeni Mersin, 3 Birinci Teşrin 1937.

¹¹¹¹ Yeni Mersin, 29 Birinci Teşrin 1937.

¹¹¹² Yeni Mersin, 3 Ağustos 1928.

¹¹¹³ Yeni Mersin, 14 Mayıs 1929.

Ülkeyi tanıtmak amacıyla her bölgeden fotoğrafların toplanması ve tanıtılmasına yönelik çalışmaların yapıldığı da gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 27 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*İlk Fotoğraf Sergisi*” başlıklı bir haberinde ülke genelindeki tarihi resimlerin toplanacağı, resimlerin ebadı, gönderenin adı soyadı, ne şekilde gönderileceğine yönelik bilgilere yer verilmiştir.¹¹¹⁴

“*Fotoğraf Sergisi*” başlığıyla gazetenin 23 Şubat 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Ankara Sergi Evinde *Türkiye Tarih Güzellik ve İş Memleketi* adlı bir fotoğraf sergisinin düzenlendiği bildirilmiştir. Haberin devamında sergiye 27 profesyonel ve amatör fotoğrafçı tarafından 237 eserin gönderildiği belirtilmiştir.¹¹¹⁵

Yine Ankara’da da bu minvaldeki bir resim sergisi düzenlendiğine yönelik haber gazetenin 4 Haziran 1935 ve 10 Haziran 1936 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.¹¹¹⁶

Yeni Mersin gazetesinin sayfalarında ülke genelinde resim sergileri haberlerinin yanı sıra sanayi sergilerinin düzenlendiğine yönelik haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 11 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*Üç Türkiye’yi Gösterecek Büyük Sergi*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Ankara’da Türkiye’nin üç dönemini yansıtacak Sanayi Sergisi hakkında bilgiler yer almıştır. Buna göre Serginin birinci döneminde iktisat sahasında yarı müstemleke olan Türkiye’nin 1923 yılına kadar olan çalışmaları; ikinci döneminde Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planın ilanından 1937 yılına kadar olan çalışmaları; üçüncü döneminde ise İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planından 1942 yılına kadar uygulanması düşünülen çalışmaları konu alacağı kaydedilmiştir.¹¹¹⁷

Yine gazetenin 2 Mart, 5 Mart, 10 Mart 1937 tarihli nüshalarında Ankara’da büyük bir Kömür Sergisi açılacağı ve serginin kömür kullanımını artırması amacıyla düzenlendiğine yönelik bilgiler içeren haberler aktarılmıştır.¹¹¹⁸ Bu doğrultuda gazetenin 29 Nisan 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde serginin yurtiçi ve yurt dışında büyük bir rağbet gördüğü kaydedilmiştir.¹¹¹⁹

¹¹¹⁴ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1935.

¹¹¹⁵ *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1936.

¹¹¹⁶ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1936.

¹¹¹⁷ *Yeni Mersin*, 11 İlk Teşrin 1936.

¹¹¹⁸ *Yeni Mersin*, 2 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 5 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 10 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1937.

¹¹¹⁹ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1937.

Kömür Sergisiyle ilgili gazetenin 9 Mayıs 1937 tarihli nüshasında yayımlanan imzasız bir yazıda sergiye büyük rağbet gösterildiği, sergi sayesinde kömür üretiminin artırılacağı vurgulanmıştır.¹¹²⁰ Bundan yaklaşık on gün sonraki nüshada Nurenberger Zeitung muhabirinin Ankara'daki Kömür Sergisi'yle ilgili yazısı aktarılmıştır. Yazıda, serginin sanatsal boyutlar taşıdığına ve beğenildiğine yönelik ifadeler yer verildiği belirtilmiştir.¹¹²¹

Yeni Mersin gazetesinde yer alan sergi haberleri arasında İzmir'de düzenlenen Enternasyonal İzmir Fuarı da bulunmaktadır. Gazete bu sergiyi dikkatle takip etmiş ve sayfalarında serginin reklamını yapmıştır. Bununla ilgili bir reklam şu şekilde aktarılmıştır:

“Bütün Mersinliler Enternasyonal Fuarına Davetlidir!

*Güzel Mersin'in çeşitli mallarını İzmir Enternasyonal Fuarında Teşhir etmek ve satmak için bu bir fırsattır. Yol ucuzluklarından istifade ederek İzmir'e koşunuz türlü eğlenceler, güzellikler, yenilikler ve kârlı alışveriş sizi bekliyor. 20 Ağustos-20 Eylül”*¹¹²²

Bunlarla birlikte Türkiye'nin yurt dışında katıldığı sergi panayırılarıyla ilgili haberler de gazeteye yansımıştır. Mesela, gazetenin 11 Birinci Teşrin 1931 tarihli nüshasında yayımlanan “*Japonya'da Türk Sergisi*” başlıklı haberinde Japonya'nın Azaka şehrinde Türk Ticaret Sergisi'nin açıldığı ve sergide üzüm, incir, fındık gibi mahsullerin teşhir edildiği bilgilerine yer verilmiştir.¹¹²³

25 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshada yer alan “*Moskova'ya Bir Resim Sergisi Gönderdik*” başlıklı başka bir haberde de klasik ve modern resimlerden oluşan Türk Koleksiyonu'nun Sovyet Rusya'ya gönderildiği bildirilmiştir. Burada ayrıca serginin Türk inkılabının safhalarının Sovyet Rusya halkına tanıtılması ve Türkiye-Sovyet Rusya kültür birliğinin sağlanmasının amaçlandığı da kaydedilmiştir.¹¹²⁴

¹¹²⁰ Yeni Mersin, 9 Mayıs 1937.

¹¹²¹ Yeni Mersin, 19 Mayıs 1937.

¹¹²² Yeni Mersin, 21 Temmuz 1938.

¹¹²³ Yeni Mersin, 11 Birinci Teşrin 1931.

¹¹²⁴ Yeni Mersin, 25 Birinci Kanun 1935.

Yine gazetenin 3 Haziran 1936 tarihli nüshasındaki “*Tel Aviv Panayırında Türk Pavyonu*” başlıklı haberinde ise Filistin’in Tel Aviv şehrinde açılan sergide Türk mallarına ilgi gösterildiği bilgisi aktarılmıştır.¹¹²⁵

“*Şam Sergisine Giden Heyetimiz*” başlığıyla gazetenin 12 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan başka bir haberinde ise Şam Sergisi’ndeki Türk Panayırıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre panayırda; Kızılay İilemeleri, Gislaved lastikleri, seccade, halı, kilim, tiftik, pamuk, hububat, şuruplar, şekerlemeler, kuş tüyleri, Ereğli kömürleri, bisküvi, tebeşir, sabun, ayakkabı boyası, bakır, krom, mermer, madenler, ateş tuğlaları, cam ve şişe mamulâtı, kumaşlar, battaniyeler, alüminyum eşyalar tütün, sigara gibi ürünlerin teşhir edildiği belirtilmiştir.¹¹²⁶

Bu minvalde bir başka sergi haberi de gazetenin 2 Ağustos 1936 tarihli nüshasında “*Königsberg Sergisine Geniş Ölçüde İştirak Edeceğiz*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Almanya’nın Königsberg Sergisi’ndeki Türk çeşitli ürünlerin sergileneceği duyurulmuştur.¹¹²⁷

Yine “*Selanik Panayırında Türk Pavyonu*” başlığıyla gazetenin 8 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında verilen başka bir haberinde ise Selanik Sergisi’ne katılan Türkiye pavyonunun diğer pavyonlar arasından birinci geldiği ve bütün devletler tarafından beğenildiği bildirilmiştir.¹¹²⁸

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesi sayfalarında yabancıların da Türkiye’de düzenledikleri sergilere yönelik haberlere de rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 23 birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ankara’da Sovyet Resim Sergisi*” başlıklı bir haberinde Sovyet Rusya’nın Ankara Sergi Evi’nde Rus sanatçıların eserlerinden meydana gelen bir sergi açtığı bildirilmiştir. Haberin devamında sergiye devlet görevlilerinin katıldığı ve serginin yedi gün açık kalacağı belirtilmiştir.¹¹²⁹

Gazetenin 5 Mayıs 1936 tarihli nüshasındaki “*Ankara’da Alman Güzel Sanatlar Sergisi Açıldı*” başlıklı bir başka haberinde de Alman Sergi Heyeti’nin Ankara’ya geldiği ve burada düzenlediği serginin 13 gün süreceği duyurulmuştur. Haberin devamında

¹¹²⁵ *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1936.

¹¹²⁶ *Yeni Mersin*, 12 Temmuz 1936.

¹¹²⁷ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1936.

¹¹²⁸ *Yeni Mersin*, 8 İlk Teşrin 1936.

¹¹²⁹ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1934.

serginin açılış konuşmasını Alman Büyükelçisi Fon Keller'in yaptığı ve teşhir edilen ürünlerin tablolar ile plastik eserlerden oluştuğu kaydedilmiştir.¹¹³⁰

Gazetede Çukurova kapsamlı sergilere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 25 Haziran 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Biçki Yurdu Sergisi Münasebetiyle*” başlıklı bir haberinde Tarsus'ta Biçki Yurdunun sergi düzenlediği duyurulmuştur. Haberin devamında serginin Tarsus kadınlarının sanat alanında gelişmeler gösterdiği ve bu tarz evlerin arttırılmasının önemine değinildiği kaydedilmiştir.¹¹³¹

8 İkinci Kanun 1934 tarihli gazete nüshasında Türkân İsmet imzasıyla kaleme alınan “*Tarsus'ta İlk Resim Sergisi*” başlıklı bir yazıda Tarsus Ortaokulu Öğretmeni Ahmet Bey'in 5 Kanuni Sani'de Ortaokul Salonunda çoğu Tarsus'un kültürünü yansıtan bir resim sergisi açtığına değinilmiştir. Yazının devamında sergide yağlı boya çalışmalarının ve portre eserlerin teşhir edildiği belirtilmiştir. Burada ayrıca eserlerde; Torosların yeşil dağlarının, Tarsus dövüşçülerinin, toprak testi ile su taşıyan köylülerin, kadın portrelerinin, muharebe meydanlarında ölüme atılanların resmedildiği de kaydedilmiştir.¹¹³²

Mersin Halkevi Müze ve Sergiler Şubesinin teşebbüsüyle Akşam Ticaret Okulu salonunda Türkiye'nin ilk portakal sergisi yapılacağı haberi de gazetenin 18 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Türkiye'nin İlk Portakal Sergisi*” başlığıyla duyurulmuştur. Haberin devamında portakalın yanı sıra sergide limon ve mandalina gibi narenciye ürünlerinin de teşhir edileceği bildirilmiştir.¹¹³³

21 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshada yayımlanan “*Adana'da Mayıs'ta Büyük Bir Sergi Açılacak*” başlıklı haberde de Adana Ticaret ve Endüstri Odası bünyesinde şehrin hinterlandında yetişen bütün ürünlerin ve fabrikalarda üretilen malların teşhir edilmesi amacıyla Mayıs ayında büyük bir sergi açılacağı duyurulmuştur. Haberin devamında serginin İsmet İnönü Okulu çevresindeki araziye kurulacağı, on beş gün süreceği, diğer vilayetlerin de sergiye iştirak edebileceği bildirilmiştir.¹¹³⁴

¹¹³⁰ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1936.

¹¹³¹ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1929.

¹¹³² *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1934.

¹¹³³ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1934.

¹¹³⁴ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1936.

3.2.6. Himaye-i Etfâl Cemiyeti ve Himaye Heyetlerinin Faaliyetleri

Yeni Mersin Gazetesinde Himaye-i Etfâl Cemiyetiyle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bu haberlerde Mersin Himaye-i Etfâl Cemiyetinin çalışmaları, yardımları ve halkın Cemiyete yaptığı yardımlarla ilgili bilgiler neşredilmiştir. Yeni Mersin gazetesinde özellikle Cemiyetin Mersin Şubesinin çalışmaları öne çıkmıştır. Bu doğrultuda Cemiyetle ilgili ilk haber gazetenin 17 Teşrini Evvel 1928 tarihli nüshasında “*Himaye-i Etfâl Cemiyeti*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Cemiyetin Kadın şubesinin kurulmasına karar verildiği ve bazı hanımlara davetiyeler gönderildiği bildirilmiştir.¹¹³⁵

Gazetenin ertesi günkü nüshasındaki “*Hayır Müesseseleri*” başlıklı haberde de Cemiyetin açtığı Çocuk Bahçesi ve yaptığı çalışmalara yer verilmiştir. Haberin devamında Cemiyetin bir çocuk yuvası inşa edeceği, yüz çocuğa eğitim imkânı vereceği, fakirlere yiyecek ve giyecek yardımı yapacağı duyurulmuştur.¹¹³⁶

Gazetenin 10 Şubat ve 11 Şubat 1929 tarihli nüshalarında “*Himaye-i Etfâl Cemiyeti Mersin Şubesi Cuma Günü Umumi Kongresini Akdetti*” başlığıyla yayımlanan haberlerde de Cemiyetin yıllık çalışma programının içeriği aktarılmıştır. Burada Cemiyetin teşkilatlı bir hale getirilmesi, himayesindeki çocukların okullara yerleştirilmesi, Mersin’de çocuk dilenciliğinin önüne geçilmesi, kadınlar şubesinin geliştirilmesi gibi kararların alındığı kaydedilmiştir.¹¹³⁷

Gazetenin 26 Eylül 1932 tarihli nüshasında yer alan “*Himaye-i Etfâl’in Yardımları*” başlıklı haberde ise Cemiyetin 1932 yılı Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos çalışmalarının istatistiki verileri aktarılmıştır.¹¹³⁸

26 Mart 1933 tarihli nüshada yer alan “*Cuma Günü Himaye-i Etfâl Kongresi Yapıldı*” başlıklı bir başka haberde de Cemiyetin yıllık kongresinin yapıldığı iktisadi buhran nedeniyle faaliyet sahalarını genişleteceği bildirilmiştir. Haberin devamında vilayet genelinde 172 çocuğa yeni elbise yardımı yapıldığı, 110 çocuğa ayakkabı verildiği, sokak çocuklarını himayesine aldığı, Sinema Binasının kiralanarak önemli bir gelir elde edildiği kaydedilmiştir.¹¹³⁹

¹¹³⁵ *Yeni Mersin*, 17 Teşrini Evvel 1928.

¹¹³⁶ *Yeni Mersin*, 18 Teşrini Evvel 1928.

¹¹³⁷ *Yeni Mersin*, 10 Şubat 1929; *Yeni Mersin*, 11 Şubat 1929.

¹¹³⁸ *Yeni Mersin*, 26 Eylül 1932.

¹¹³⁹ *Yeni Mersin*, 26 Mart 1933.

Bunlarla birlikte Mersin Himaye-i Etfâl Cemiyetini meşgul eden önemli bir sorun gazete gündemine alınmıştır. Şöyle ki, son zamanlarda şehirde dilenen çocuklarının sayısının arttığı ve bu durum karşısında Cemiyetin aldığı tedbirlerle ilgili haberlere yer verilmiştir. Bununla ilgili ilk haber gazetenin 18 Eylül 1928 tarihli nüshasında “*Dikkat On İki Yaşından Küçük Çocukların Dilenmesine Mani Olunuz*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, şehirde on iki yaşından küçük çocukların dilendiği belirtilerek Cemiyetin bu çocukları Belediye’ye bildirmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁴⁰

Gazetenin 5 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında yer alan bir başka haberde de Dilenci Çocuklar Sorunu’nun çözülmesi için Adana Belediye’sinin yaptığı gibi bir Dar’ül Aceze Binasının inşasına başlanması ve buranın inşasının tamamlanmasından sonra bu çocukların binaya yerleştirilmesi önerisinde bulunulduğu kaydedilmiştir.¹¹⁴¹

30 Mayıs 1929 tarihli nüshada yer alan “*Dilencilik*” başlıklı haberde ise gün geçtikçe dilenci çocukların arttığına değinilerek bu çocukların aileleri tarafından dilencilik hususunda eğitildikleri belirtilmiştir. Burada ayrıca dilencililiğin önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁴²

Yine gazetenin 10 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshasındaki “*Himaye-i Etfâl Cemiyeti Muhteremesinin Nazarı Dikkatine*” başlıklı imzasız bir yazıda Mersin’de dilenen çocukların arttığı ve bunların yanında kadınların da bulunduğu belirtilmiştir. Yazının devamında Cemiyetin bu çocukları korumaya alması ve bazılarının da zengin kişilerce himaye edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁴³

Gazetenin önerilerine rağmen Dilenci Çocuklar Sorunu’nun çözüme kavuşturulamadığını yine gazetenin 5 Şubat 1933 tarihli nüshasından anlaşılmaktadır. Şöyle ki, bu nüshada yayımlanan “*Çocuk Dilenciler Günden Güne Çoğalıyor*” başlıklı haberde dilenen çocukların gün geçtikçe arttığı bu durumun önüne geçilmesi için defalarca yazılar yazılmasına rağmen herhangi bir çalışmanın yapılmadığından yakınılmıştır. Haberin devamında çocukların dilenmesinin gelecekte zararlı olacağı ifade edilerek gerekli önlemlerin alınması istenmiştir.¹¹⁴⁴

¹¹⁴⁰ *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1928.

¹¹⁴¹ *Yeni Mersin*, 5 Kanuni Evvel 1928.

¹¹⁴² *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1929.

¹¹⁴³ *Yeni Mersin*, 10 Teşrin Evvel 1929.

¹¹⁴⁴ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1933.

Bu doğrultuda Hasan Dayı imzasıyla gazetenin üç gün sonraki nüshasında “*Dilenciler*” başlığıyla kaleme alınan bir yazıda da Perşembe günleri dilencilerin her yeri sardığı ve para alana kadar insanları rahat bırakmadığı belirtilmiştir. Dilenciler meselesinin çözülmesi için ya Perşembe gününün ortadan kaldırılması ya da zabıta kuvvetlerinin seferber edilmesi önerisinde bulunulduğu aktarılmıştır.¹¹⁴⁵

27 Mart 1933 tarihli nüshada Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Dilenciler*” başlıklı bir yazıda ise umumi savaştan sonra dilencilerin varlığını devam ettirdiği, iktisadi buhran sonucunda bunların sayısının arttığı, Mersin’in her caddesinde görülen bu manzaranın şehrin gelişimini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Burada ayrıca dilenciliği ikiye ayıran yazar birinci grubun gerçekten muhtaç olup dilendiği, ikinci grubun ise dilenciliği sanat haline getirenlerden oluştuğuna değindiği aktarılmıştır. Yazının devamında dilencilerden çalışacak kabiliyetlere sahip olanların çalıştırması, yardıma muhtaç olanlarının da Cemiyet bünyesinde barındırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.¹¹⁴⁶

Nihayetinde dilenciliğin önüne geçmek için Hilal-i Ahmer, Himaye-i Etfâl ve İçtimai Yardım Komiteleri tarafından birer mümessil seçilerek bir heyetin kurulduğu ve bu heyetin fakirlere yemek vermek için eski nal fabrikasında Aşevi açmaya karar verdiği haberi gazetenin 5 Haziran 1934 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹¹⁴⁷

Mersin Himaye-i Etfâl Cemiyetinin çalışmalarının yanı sıra gazete de Türkiye genelinde Himaye-i Etfâl Cemiyeti’nin çalışmalarıyla ilgili istatistiki verilere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 23 Nisan 1934 tarihli nüshasındaki “*Çocuk Koruyan Cemiyet*” başlığında Himaye-i Etfâl Cemiyeti’nin on yıllık çalışmalarının istatistiki bilgileri aktarılmıştı. Burada Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra 136 şubesinin açıldığı, 1933’te bu miktarın ülke içinde ve dışında 123’ü faal olmak üzere toplam 485’i bulunduğu, Cemiyet’in on yıl içerisinde 882 binden fazla çocuğa yardım ettiği, bu yardımların sıhhi ve maddi alanlarda yapıldığı bilgilerine yer verilmiştir. Ayrıca Cemiyetin konferanslar verdiği, neşriyatlar yayımladığı, tiyatro ve müsamereler verdiği bilgileri de kaydedilmiştir.¹¹⁴⁸

¹¹⁴⁵ *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1933.

¹¹⁴⁶ *Yeni Mersin*, 27 Mart 1933.

¹¹⁴⁷ *Yeni Mersin*, 5 Haziran 1934.

¹¹⁴⁸ *Yeni Mersin*, 23 Nisan 1934.

Bu minvalde yer alan bir başka haber de gazetenin 23 Temmuz 1934 tarihli nüshasında “*Himaye-i Etfâl Cemiyetinin Yardımları*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde Cemiyetin 1 Temmuz 1934 ve 16 Temmuz 1934 tarihleri arasında 1778 çocuğa yardım ettiği, 389 hasta çocuğa ve kadına polikliniklerde tedavi ettirdiği, 294 çocuğa diş tedavisi uygulattırdığı, 948 çocuğa ve kadına umumi merkez banyolarından istifade ettirdiği, 142 çocuğa süt verdiği bilgileri aktarılmıştır.¹¹⁴⁹

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde Himaye-i Etfâl Cemiyetine yardım yapılması için yazılar yayımlandığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 9 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Gürbüz Türk Çocuğu*” başlıklı haberde Cemiyetin *Gürbüz Türk Çocuğu* adlı bir mecmua yayımlamaya başladığı bildirilmiştir. Haberin devamında halkın bu mecmuayı alması ve Cemiyete katkıda bulunması önerisinde bulunulmuştur.¹¹⁵⁰

28 Şubat 1929 tarihli nüshadaki “*Himaye-i Etfâl Cemiyeti’ne Teberru Unutmayınız*” başlıklı haberde ise Cemiyete yapılan yardımların artırılmasının istendiği kaydedilmiştir.¹¹⁵¹

Halil Zaloğlu imzasıyla kaleme alınan “*Himaye-i Etfâl*” başlıklı yazıda da Cemiyetin mühim işler yaptığına değinilmiş, halkın Cemiyete aylık para yardımı yapması istenmiştir. Burada ayrıca Cemiyetin iki kısma ayrılması; birinci kısmın Himaye-i Etfâl adı ile kötü yollara düşmüş çocukların kurtarmakla vazifelendirilmesi, ikinci kısmının ise Himaye-i Tenasül adı ile çocuklu ailelere yardım edilmesi önerisinde bulunulduğu da kaydedilmiştir.¹¹⁵²

Gazetenin “*Günde On Para*” başlığıyla 30 Eylül, 11 Teşrin Evvel ve 28 Teşrin Sani 1929 tarihli nüshalarında yapılan duyurularda da Cemiyete yardım yapılması ricasında bulunulduğu aktarılmıştır.¹¹⁵³

Yine Cemiyet yararına yapılan bir yardım haberi de gazetenin 1 Ağustos 1932 tarihli nüshasında “*Himaye-i Etfâl Cemiyeti Umumi Merkezinden Himaye-i Etfâl Menfaatine Güreşler Yapılacak*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Cemiyet yararına güreş müsabakalarının yapılacağı, yıl içerisinde 7-9 Eylül tarihleri arasında İzmir’de, 14-

¹¹⁴⁹ *Yeni Mersin*, 23 Temmuz 1934.

¹¹⁵⁰ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1928.

¹¹⁵¹ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1929.

¹¹⁵² *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1929.

¹¹⁵³ *Yeni Mersin*, 30 Eylül 1929; *Yeni Mersin*, 11 Teşrin Evvel 1929; *Yeni Mersin*, 28 Teşrin Sani 1929.

16 tarihleri arasında İstanbul'da ve 28 Eylül'de Ankara'da güreşlerin tertip edileceği ve müsabakalarda birinci gelene 500 lira mükâfat verileceği duyurulmuştur.¹¹⁵⁴

29 Nisan 1934 tarihli nüshadaki “*Düinkü Çocuk Balosu*” başlıklı haberde de Mersin Himaye-i Etfâl yararına Mersin Çankaya Himaye Heyeti tarafından Halkevi müsamere salonunda verilen baloda çeşitli eğlenceler düzenlendiği de kaydedilmiştir.¹¹⁵⁵

Ayrıca gazetenin 25 İkinci Kanun ve 27 ikinci Kanun 1933 tarihli nüshalarında Cemiyetin telgraf kâğıdının satılması için reklam hazırlandığı ve halkın bunları satın alarak Cemiyete destek olmaları önerisinde bulunulduğu görülmüştür. Reklam gazetede şu şekilde aktarılmıştır: “*Bayramlarda, doğumlarda, sevinç ve saadet haberlerinizi, tebriklerinizi dostlarınız ve büyükleriniz Himaye-i Etfâl Cemiyetinin ‘Lüks’ telgraf kâğıtları üzerinde okusunlar. Hem telgrafınızı çektiğiniz zat ve aileye karşı fazla itina göstermiş hem de kimsesiz fakir çocukların bakımına yardım etmiş olursunuz. Bu kâğıtlar en süslü mektup kâğıtlarından daha zarîf ve daha sevimlidir. Bunun için telgraf müsveddenizin üzerine ‘Lüks’ kelimesini yazmanız kâfidir.*”¹¹⁵⁶

Yine H. Gök imzasıyla kaleme alınan “*Okullardaki Yoksul Yavrulara Yardım*” başlıklı bir yazıda da Mersin’in zengin ailelerine hitap edildiği bildirilmiştir. Yazıda zenginlerin yoksul çocuklara yardım etmeleri istendiği kaydedilmiştir.¹¹⁵⁷

Cemiyeti menfaatine yapılacak bir duyuru ise gazetenin 21 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Çocuk Esirgeme Kurumu Menfaatine Müzik Gecesi*” başlığıyla yerini almıştır. Duyuru şu şekilde aktarılmıştır: “*Çocuk Esirgeme Kurumu menfaatine Tüccar kulübünde 29 İkinci Kanunda şehrimizin tanınmış sanatkâr simaları tarafından bir müzik gecesi tertip edilmiştir. Müzik gecesi çok neşeli olacak ve sabaha kadar devam edecektir. Güzel bir gece geçirmek ve yetim yoksul yavrulara yardım etmek arzu edenler davetiyelerini Mersin bankalarından veya Doktor Bay Hayri Tolon’dan tedarik edebilirler.*”¹¹⁵⁸ Gazetenin on gün sonraki nüshasında yer alan bir haberde de müzik gecesinin güzel geçtiği yönünde bilgilere yer verilmiştir.¹¹⁵⁹

¹¹⁵⁴ *Yeni Mersin*, 1 Ağustos 1932.

¹¹⁵⁵ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1934.

¹¹⁵⁶ *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1933; 27 İkinci Kanun 1933.

¹¹⁵⁷ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Teşrin 1937.

¹¹⁵⁸ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1938.

¹¹⁵⁹ *Yeni Mersin*, 1 Şubat 1938.

Yeni Mersin Gazetesi'nde Himaye-i Etfâl Cemiyeti'nin yanı sıra Himaye Heyetlerinin yardımlarına yönelik haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 2 Şubat 1933 tarihli nüshasındaki “*Tarsus Himaye Heyeti*” başlıklı haberinde Tarsus Himaye Heyetinin fakir çocuklara yardım edilmesi için iki konser verdiği, toplanan paralar ile 105 fakir çocuğa giysi ve ayakkabı yardımı yapıldığı bildirilmiştir.¹¹⁶⁰

13 Mart 1933 tarihli nüshada yer alan “*Himaye Heyetleri Şükranla Karşılanacak İşler Görüyor*” başlıklı haberde de Mersin Himaye Heyetlerinin ilkokullarda okuyan fakir ve kimsesiz çocuklara yardım için çalışmalarını genişlettiği, Mersin merkezinde 256 öğrenciye öğle yemeği, 25 öğrenciye sabah kahvaltısı verildiği, 320 öğrenciye elbise ve 40 öğrenciye de ayakkabı yardımı yapıldığı aktarılmıştır.¹¹⁶¹

Bunlarla birlikte Tarsus Himaye Heyetiyle ilgili bir haber “*Tarsus'ta Yoksul Mekteplilere Yardım*” başlığıyla 10 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Haberde, Tarsus'ta Ocak Okulu'nda 1935-1936 Himaye Heyetini belirlemek üzere yapılan veli toplantısında fakir çocuklara 207 lira yardım toplandığı bildirilmiştir. Burada ayrıca okula temiz içme suyu temin edilmesi amacıyla çalışmalar yapılacağı kaydedilmiştir.¹¹⁶²

13 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshada yer alan “*Tarsus İlk Okulları Yoksul Çocuklarına Yardım Cemiyeti*” başlıklı haberde ise Tarsus Himaye Heyetinin yaptığı toplantıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.¹¹⁶³

“*Ocak Mektebi Himaye Heyeti Çalışıyor*” başlığıyla gazetenin 12 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yer alan bir başka haberde de Tarsus Ocak Okulu Himaye Heyetinin yaptığı yardımlar neşredilmiştir. Burada fakir çocuklara sarf edilmek üzere para yardımları yapıldığı, çocukların okul ihtiyaçları karşılandığı, giysi ve ayakkabı verildiği, okulda inşaat çalışmalarına yardım edildiği belirtilmiştir. Haberin devamında okul kütüphanesinin zenginleştirilmesi ve okuldaki eksik ders malzemelerinin temin edilmesi çalışmalarının da yapılacağı aktarılmıştır.¹¹⁶⁴

¹¹⁶⁰ Yeni Mersin, 2 Şubat 1933.

¹¹⁶¹ Yeni Mersin, 13 Mart 1933.

¹¹⁶² Yeni Mersin, 10 İkinci Teşrin 1935.

¹¹⁶³ Yeni Mersin, 13 İkinci Kanun 1937.

¹¹⁶⁴ Yeni Mersin, 12 Birinci Kanun 1937.

Gazetenin 22 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasındaki “*Dua Tepe Okulu Himaye Heyeti Teşekkül Etti*” başlıklı haberinde de Tarsus’ta Dua Tepe Okulu’nda Himaye Heyeti seçimlerinin yapılarak 109 lira yardım toplandığı bildirilmiştir.¹¹⁶⁵

Mersin Himaye Heyetlerinin çalışmaları da gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 21 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Himaye Heyetleri Toplandı*” başlıklı haberinde Çankaya Heyetinin Çankaya Okulu’ndaki toplantısında aldığı bir karar aktarılmıştır. Buna göre bütçeden para artarsa Köy Himaye Heyetleri aracılığıyla fakir köylere yardım edileceği belirtilmiştir. Haberin devamında Çankaya Himaye Heyetinin bayramda 11 çocuğa ayakkabı aldığı ve devamlı surette 45 çocuğa yemek verdiği bildirilmiştir.¹¹⁶⁶

Gazetenin 29 Nisan 1934 tarihli nüshasındaki “*Dünkü Çocuk Balosu*” başlıklı haberinde de Çankaya Himaye Heyeti tarafından Halkevi Müsamere Salonu’nda verilen baloda çeşitli eğlenceler tertip edildiği belirtilmiştir.¹¹⁶⁷

Ayrıca Çankaya Okulu’na dışarıdan yapılan yardımlarla toplam 239 lira gelirle iki çocuk balosu, 47 çocuğa Cuma ve bayram günleri hariç öğle yemeği, 12 çocuğa ayakkabı ile çorap, 45 öğrenciye de kitap verildiği haberi de gazetenin 27 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹¹⁶⁸

Gazetenin 31 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*İsmet Paşa Okulu’nda*” başlıklı haberinde ise İsmet Paşa Okulu Himaye Heyetinin yardıma muhtaç 65 yavruya elbise, çorap ve ayakkabı verdiği kaydedilmiştir.¹¹⁶⁹

Bunların yanı sıra Himaye Heyetlerine destek verilmesine yönelik gazete sayfalarında yazılar yayımlanmıştır. “*Himaye Heyetleri ve Buna Karşı Vazifelerimiz*” başlıklı bir yazıda Himaye Heyetlerine yardım edilmesinin her vatandaşın görevi olduğu vurgulanmıştır.¹¹⁷⁰

¹¹⁶⁵ *Yeni Mersin*, 22 Birinci Kanun 1937.

¹¹⁶⁶ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1934.

¹¹⁶⁷ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1934.

¹¹⁶⁸ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1935.

¹¹⁶⁹ *Yeni Mersin*, 31 Birinci Kanun 1935.

¹¹⁷⁰ *Yeni Mersin*, 26 İkinci Teşrin 1936.

3.2.7. Türk Hava Kurumu ve Havacılık Faaliyetleri

Dünyada milli savunmanın en önemli unsurlarından birisi de havacılığın gelişmesidir. İki savaş arası dönemde ülkelerin hava savunmalarını geliştirdikleri görülmektedir. Cumhuriyet Hükümeti de bu duruma ayak uydurarak havacılık alanında çalışmalar yürütmüştür. Havacılık alanındaki çalışmalar Yeni Mersin gazetesi tarafından gün gün takip edilmiş ve gazetenin nüshalarına yansımıştır. Bu doğrultuda öncelikle Türk Hava Kurumu(THK) toplantıları yapılmış, Mecliste ülkenin müdafaası için 3 yılda tatbik edilecek bir Hava Planı Layihası hazırlanmıştır. Yeni Mersin Gazetesine de yansıyan bu layiha haberi gazetenin 27 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹¹⁷¹

Yine Vecihi Bey'in Bolu, Trabzon ve Rize'de havacılığın gelişmesi için konferanslar verdiği ve Kadıköy'de Tayyare Okulu'nun açılmasına önderlik ettiğine yönelik haberler de gazetenin 6 Eylül ile 16 Eylül 1931 ve 27 Temmuz 1932 tarihli nüshalarında yer bulmuştur.¹¹⁷²

Diğer taraftan havacılığın geliştirilmesi için Avrupa'ya öğrenci gönderildiği bilgisi de gazetenin 10 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında "*Avrupa'daki Talebe*" başlığı ile yayımlanmıştır. Haberin devamında Fransa Tayyare Okulu'na gönderilen sekiz öğrenciden birinin diplomasını aldığı, diğerlerinin ise eğitimlerine devam ettikleri bildirilmiştir.¹¹⁷³

Yine THK, motorsuz tayyare sporlarına öğrencilerin ilgi duyması için izahat tabloları hazırladığı, bu tabloların okullara göndereceği haberi de 10 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshada yerini almıştır.¹¹⁷⁴

Öğrencilerin eğitilmesinin yanı sıra yurt dışına incelemeler yapması için Türk filoları gönderilmiştir. Gazetede bununla ilgili bir haber "*Hava Filomuz Rusya'da*" başlığıyla 26 Nisan 1934 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Haberin devamında Türk tayyare filusunun 1 Mayıs İşçi Bayramı'nı kutlamak amacıyla Sovyet Rusya'ya gittiği bildirilmiştir.¹¹⁷⁵

¹¹⁷¹ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1935.

¹¹⁷² *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1931; *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1931; *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1932.

¹¹⁷³ *Yeni Mersin*, 10 Kanuni Evvel 1928.

¹¹⁷⁴ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Kanun 1935.

¹¹⁷⁵ *Yeni Mersin*, 26 Nisan 1934.

Bunlarla birlikte Hava Kurumu Başkanı Fuat Bulca'nın Sovyet Rusya'da havacılık teftişi için seyahatlerde bulunduğu ve buralarda planör istasyonlarını incelediği haberi de 26 Ağustos ve 30 Ağustos 1936 tarihli nüshalarda yerini almıştır.¹¹⁷⁶

Yine yurt dışından Türkiye'ye gelen tayyarecilerle ilgili bilgiler de gazete haberlerine yansımıştır. Mesela, gazetenin 2 Ağustos 1931 tarihli nüshasında Amerika'dan İstanbul'a iki pilot İstanbul'a geldiği,¹¹⁷⁷ 25 Temmuz 1934 tarihli nüshada Yunanistan hava filosundan 14 kişiden oluşan bir grubun İstanbul'da gösteriler yaptığı,¹¹⁷⁸ 8 Mayıs 1936 tarihli nüshada Fransız tayyareci M. Kost'un İstanbul'a geldiği ve Ankara'da Türk meslektaşlarıyla görüşerek Belgrat'a geçtiği¹¹⁷⁹ haberleri aktarılmıştır.

Havacılık çalışmaları içerisinde Yeni Mersin gazetesi sayfalarını işgal eden konu Türk Kuşu Cemiyeti çalışmalarıyla ilgili olanlardır. Bu bağlamda Türk Kuşu Cemiyeti'ne yönelik ilk haber “*Uçmasını Bilen Yükselir Türk Gencine Türk Kuşu Kurumu Açıldı*” başlığıyla gazetenin 21 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasından verilmiştir. Haberde, Ankara'da Türk Kuşu Cemiyeti'nin kurulduğu bildirilmiştir.¹¹⁸⁰

Gazetenin 22 Nisan 1935 tarihli nüshasında “*Uçucu Gençlik Yetiştirilecek*” başlığıyla verilen haberinde Türk Kuşu Cemiyeti'ni incelemek üzere Sovyet Rusya'dan mütehassısların Ankara'ya geleceği aktarılmıştır. Haberin devamında mütehassısların Türk Kuşu Şubeleriyle ilgili rapor hazırlayacakları bildirilmiştir.¹¹⁸¹

“*Türk Kuşu Gittikçe Gelişiyor*” başlığıyla 24 Mayıs 1935 tarihli nüshadan verilen bir haberde mütehassısların geldiği ve çalışmaları yaptıkları duyurulmuştur. Burada ayrıca ülkenin çeşitli yerlerinde paraşüt istasyonlarının kurulacağı, Ankara'da açılan Türk Kuşu kurslarına 200 öğrenci kaydolduğu ve derslerde tecrübe uçuşlarına başlandığı bilgilerine yer verilmiştir.¹¹⁸²

“*Bu Ay Adana'da Türk Kuşu Mektebi Açılacak*” başlığıyla 3 Mayıs 1936 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde ise İstanbul ve Ankara'nın yanı sıra Adana'da Türk Kuşu Okulu'nun açılışı çalışmalarının devam ettiği ve buraya 400 kişinin başvurduğu

¹¹⁷⁶ *Yeni Mersin*, 26 Ağustos 1936; *Yeni Mersin*, 30 Ağustos 1936.

¹¹⁷⁷ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1931.

¹¹⁷⁸ *Yeni Mersin*, 25 Temmuz 1934.

¹¹⁷⁹ *Yeni Mersin*, 8 Mayıs 1936; *Yeni Mersin*, 29 İlk Teşrin 1936.

¹¹⁸⁰ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1935.

¹¹⁸¹ *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1935.

¹¹⁸² *Yeni Mersin*, 24 Mayıs 1935.

bildirilmiştir. Haberin devamında okulun açılış töreni yapılacağı ve Kayseri’den iki planörün geldiği belirtilmiştir.¹¹⁸³ Bundan bir hafta sonraki nüshada yayımlanan bir haberde de Adana Türk Kuşu Okulu’nun törenle açıldığı aktarılmıştır.¹¹⁸⁴

Yeni Mersin sayfalarında Türk Kuşu Okulu’na gösterilen rağbetlerle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 22 Mayıs 1936 tarihli nüshada Adana’daki Türk Kuşu Okulu’nda öğrenci sayısında artış yaşandığı haberi “*Adana’da Türk Kuşu Büyük Alaka Uyandırdı Çalışmalar Hararetle Devam Ediyor*” başlığıyla verilmiştir. Haberin devamında bu öğrencilerin İnönü’deki kampa katılacakları aktarılmıştır.¹¹⁸⁵

Bu minvalde bir diğer haber de 29 Mayıs 1936 tarihli nüshasında “*İzmir’de Türk Kuşu 83 Genç Dersleri Takip Ediyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, İzmir Türk Kuşu Okuluna kaydolan üyelerin 110’u bulduğu ve bunlardan 6’sının kadın olduğu bildirilmiştir. Haberde ayrıca derslerin devam ettiği ve sabahçı ile akşamcı olmak üzere öğrencilerin iki gruba ayrıldığı bilgisi de kaydedilmiştir.¹¹⁸⁶

Türkiye genelinde Türk Kuşu Şubelerine gençlerin rağbet gösterdiği, planörcülük, paraşütçülük ve motorsuz uçak kullanma gibi eğitimlerinin de verildiği haberi gazetenin 17 Birinci Teşrin 1936 tarihli nüshalarından aktarılmıştır.¹¹⁸⁷

Gazetenin 11 Mart 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Adana’da Türk Kuşu Çalışmalarına Başladı*” başlıklı bir haberinde ise Adana Türk Kuşu Okulu’nda 45’i erkek, 18’i bayan olmak üzere toplam 63 gencin derslere katıldığı kaydedilmiştir.¹¹⁸⁸

“*Türk Kuşu 10 Vilayette Şube Açıldı*” başlığıyla 25 Nisan 1937 tarihli nüshada yer alan bir haberde ise 1937 yılında Türk Kuşu’nun 10 şehirde şube açacağı, Almanya’dan 10 tayyareden oluşan bir filonun getirileceği, Ankara civarında Motorlu Uçuş Kampı kurulacağı bildirilmiştir.¹¹⁸⁹

Bunlarla birlikte Türk Kuşu kamplarında teftişler yapıldığına yönelik bilgiler de gazete sayfalarında rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 29 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasındaki “*Türk Kuşu Alanında Çalışmalar Gittikçe Artıyor*” başlıklı haberinde

¹¹⁸³ *Yeni Mersin*, 3 Mayıs 1936.

¹¹⁸⁴ *Yeni Mersin*, 10 Mayıs 1936.

¹¹⁸⁵ *Yeni Mersin*, 22 Mayıs 1936.

¹¹⁸⁶ *Yeni Mersin*, 29 Mayıs 1936.

¹¹⁸⁷ *Yeni Mersin*, 17 İkinci Teşrin 1936.

¹¹⁸⁸ *Yeni Mersin*, 11 Mart 1937.

¹¹⁸⁹ *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1937.

Ankara'daki Türk Kuşu Okulu'nda çalışmaların devam ettiği ve Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün sahaya gelerek teftişte bulunduğu bildirilmiştir.¹¹⁹⁰

Yine Hava Kurumu Başkanı Fuat Bulca ve heyetinin Türk Kuşu kamplarını tetkik ettiği haberi de gazetenin 9 Ağustos 1936 tarihli nüshada “*İnönü Kampındaki Çalışmalar Takdirle Karşılandı*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹¹⁹¹

Türk Kuşu'nun çalışmalarına yönelik haberler ve yazılar da Yeni Mersin sütunlarına yansımıştır. Mesela, gazetenin 27 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Türk Kuşu'nun Canlı Çalışmaları*” başlıklı haberinde Sovyet Rusya'dan gözlem için gelen Mühassıs B. Anohim'in Türk Kuşu çalışmalarıyla ilgili gözlemleri aktarılmıştır. Buna göre, Türk paraşütçülerin gayet cesur ve soğukkanlı olduğuna değinen Mühassıs B. Anohim'in bayan paraşütçülerinde başarılı olduğunu ifade ettiği belirtilmiştir.¹¹⁹²

Yine Türk Kuşu'nun çalışmalarıyla ilgili bilgi veren B. Anohim'in yaptığı bir konuşma da gazetenin 4 Şubat 1936 tarihli nüshadan aktarılmıştır. Konuşmada, kış programının devam ettiği, yazın kurslara devam eden planörlerin 100-2500 m akrobasi hareketlerinin yapıldığı ve çalışmaların soğukkanlılıkla devam ettiği yorumuna yer verilmiştir.¹¹⁹³

Cemal Kutay imzasıyla kaleme alınan “*Hava Neslinin İnönü Kampında*” başlıklı bir yazıda gazetenin 15 Eylül 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, İnönü Kampı'na giden bir kişinin gözlemleri aktarılmıştır. Buna göre; kampın İnönü nahiyesine yakın bir yerde olduğu, kampta fazla memurun bulunmamasına rağmen çok iş yapıldığı, planörlerin ve öğrencilerin çalışmalarını layıkıyla yerine getirdikleri, kampın deposunda yer alan malzemelerle ilgili bilgilere yer verildiği kaydedilmiştir.¹¹⁹⁴

“*Türk Kuşu Faaliyeti Gün Geçtikçe Artıyor*” başlıklı haberde gazetenin 18 Ağustos 1938 tarihli nüshasında şu ifadelerle aktarılmıştır: “*Türk Kuşu faaliyeti günden güne artmakta ve gençlik sivil havacılığa karşı büyük alaka göstermektedir. Çoğalan rağbetle birlikte her gün vasıta ve teçhizat artırılmaktadır. Mevcut hangarlar bugünkü ihtiyaca*

¹¹⁹⁰ Yeni Mersin, 29 İkinci Kanun 1936.

¹¹⁹¹ Yeni Mersin, 9 Ağustos 1936.

¹¹⁹² Yeni Mersin, 27 İkinci Teşrin 1935.

¹¹⁹³ Yeni Mersin, 4 Şubat 1936.

¹¹⁹⁴ Yeni Mersin, 15 Eylül 1937.

Kâfi gelmediğinden Türk Kuşu Umum Müdürlüğü Etimesgut'ta ve diğeri de İnönü'de olmak üzere iki yeni hangar yaptırmaya karar vermiş bu husustaki plan ve projeler hazırlanmıştır. Yeni yapılacak hangarlardan İnönü'deki 72070 liraya ve Etimesgut'taki de 145948 liraya mal olacaktır."¹¹⁹⁵

Ayrıca Türk Kuşu filosunun ülke genelindeki turneleri de gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, 18 Şubat 1936 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde Türk Kuşu filosunun Vecihi Bey öncülüğünde iki tayyarenin ve iki yelken planörünün Ankara-Eskişehir arasında uçuş yaptığı duyurulmuştur.¹¹⁹⁶

"*Türk Kuşu Filosu*" başlıklı başka bir haber ise gazetenin 28 Eylül 1937 tarihli nüshasında yerini almıştır. Haberde, Ankara'dan hareket eden Türk Kuşu filosunun Konya, Karaman, Silifke, Mersin, Tarsus, Adana, Osmaniye, Fevzi Paşa, Gazi Antep, Birecik, Urfa, Diyarbakır güzergâhlarını dolaşarak Ankara'ya döneceği bildirilmiştir. Haberin devamında Yüzbaşı Zeki Göksu'nun kumandasında olan filoda ilk kadın Tayyareci Sabiha Gökçen'in de bulunduğu belirtilmiştir.¹¹⁹⁷ Turnenin tamamlandığı ve filonun Ankara'ya döndüğü haberi de gazetenin 1 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹¹⁹⁸

Hükümetin havacılığı gelişmesi için yaptığı bir diğer çalışma da halkın havacılık konusunda bilinçlenmesi meselesidir. Bunun için sivil tayyareciliğin gelişmesine önem verilmiştir. Buna yönelik kaleme alınan bir yazı Y. Sanih imzasıyla "*Tayyarecilik*" başlığıyla 15 Eylül 1932 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Yazıda, tayyarecilik mesleğinin Türkiye'de rağbet görmesinin önemine değinilerek bu alanda kadınlarında rol aldığı belirtilmiştir. Yazının devamında Vecihi Bey'in açtığı okulda tayyarecilerin yetiştirildiği anlatılmıştır. Yine burada mesleğin zorluğunun bir yana bırakılarak bir an önce kadın erkek her bireyin tayyareciliği öğrenmesi ve cemiyete aza kaydedilmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹¹⁹⁹

Gazetenin 6 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshada yayımlanan "*Sivil Tayyareci Yetiştirilecek*" başlıklı bir haberde de Türkiye'de yeni havayollarının açılması ve

¹¹⁹⁵ *Yeni Mersin*, 18 Ağustos 1938.

¹¹⁹⁶ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1936.

¹¹⁹⁷ *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1937.

¹¹⁹⁸ *Yeni Mersin*, 1 Birinci Teşrin 1937.

¹¹⁹⁹ *Yeni Mersin*, 15 Eylül 1932.

personele ihtiyaç duyulması münasebetiyle pilot ve makinist yetiştirilmesi kararı alındığı aktarılmıştır. Burada; Eskişehir hava okulunda yetiştirilmek üzere 10 öğrencinin alınacağı, pilot yetiştirilecek gençlerin lise mezunu olması, makinist olacaklarında ortaokul mezunu şartı koyulduğu da belirtilmiştir. Haberin devamında eğitime başlayacak öğrencilerin iâşesinin karşılanacağı ve aylık 40 lira verileceği, mezun olanların en az sekiz yıl çalışacağı, işinde başarılı olanların Avrupa'ya staja gönderileceği de bildirilmiştir.¹²⁰⁰

Sivil tayyareciliğin geliştirilmesine paralel olarak halkın hava tehlikelerini bilmelerine yönelik yapılan çalışmalarla ilgili haberler de gazete sayfalarında yer almıştır. Mesela, gazetenin 26 Mayıs 1935 tarihli nüshasındaki “*Hava Kurumunun 6.cı Kurultayı*” başlıklı haberde THK'nin Altıncı Kurultay'ın Başbakan İsmet İnönü'nün yaptığı konuşması aktarılmıştır. Konuşmada, THK'nin gün geçtikçe geliştiğinden bahsedilerek yurttaşlara düşen görevlerin anlatıldığı bildirilmiştir.¹²⁰¹

30 Mayıs ve 12 Haziran 1935 tarihleri arasındaki nüshalarda yer alan haberlerde de Başbakan İsmet İnönü'nün Meclis'teki hava tehlikesine yönelik yaptığı konuşmadan sonra ülkede halkın hava kurumuna üye olduğu ve kuruma para yardımları yaptığı bildirilmiştir.¹²⁰²

“*Hava Tehlikesine Karşı İçişleri Bakanlığı Sığınaklar İnşası Hakkında Bir Kanun Projesi Hazırladı*” başlıklı haberde gazetenin 9 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, hava tehlikesine karşı İçişleri Bakanlığının bir kanun projesi hazırladığı belirtilmiştir. Projede; hava bombardımanının engellenmesi için sığınaklar inşa edileceği, binaların ve fabrikaların birbirinden uzak yaptırılacağı, belediyelerin ve hususi idarelerin her yıl İçişleri Bakanlığı bünyesindeki bankaya para yatıracakları aktarılmıştır.¹²⁰³

Yine hava tehlikesinden korunma yollarının öğretilmesi için kurslar açılmıştır. Kurslarla ilgili bir haber “*Hava Hücumlarına Karşı Milli Müdafaa İşlerini Sağlayacak Çok Ehemmiyetli Tedbirler Alınıyor*” başlığıyla 12 Mart 1937 tarihli nüshada yayımlanmıştır.¹²⁰⁴

¹²⁰⁰ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Kanun 1938.

¹²⁰¹ *Yeni Mersin*, 26 Mayıs 1935.

¹²⁰² *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1935; *Yeni Mersin*, 31 Mayıs 1935; *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1935.

¹²⁰³ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1936.

¹²⁰⁴ *Yeni Mersin*, 12 Mart 1937.

Kursların yanı sıra on sekiz vilayetin tahsilatının hazırlandığı, gaz maskeleri ile elbiselerin sipariş verildiği, Ankara’da zehirli gazlarla mücadele için kurslardan mezun olanların yıldan yıla arttığı haberi de gazetenin 12 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshada yerini almıştır.¹²⁰⁵

Yeni Mersin gazetesi sayfalarında Mersin’de “*Hava Tehlikesinin Bilinmesi*” için yapılan çalışmalara yönelik haberlere de yer verilmiştir. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 4 Haziran 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, THK’nin Mersin Şubesinde toplantı yapıldığı bildirilmiştir. Toplantıda halkın “*Hava Tehlikesini Bilen Üye*” adlı şubeye kayıt olması için yapılacak çalışmalarla ilgili bir programın hazırlandığı belirtilmiştir.¹²⁰⁶

Yine Mersin Türk Hava Kurumu Şube Başkanı Zekiye Olgaçay hava kurumunda 4-5-1936 günü saat 15.00’de büyük bir toplantı yapacağı ve tüm bayanların davetli olduğunu duyurusu da gazetenin 3 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yerini almıştır.¹²⁰⁷ Yapılan toplantıda Zekiye Olgaçay Hanım’ın hava tehlikesini anlattığı bildirilmiştir. Haberin devamında Hava Kurumuna Yardımcı Kadınlar Komitesinin kurulduğu haberi de ertesi günkü nüshada yayımlanmıştır.¹²⁰⁸

Gazetenin 12 Haziran 1935 tarihli nüshasında verilen bir haberde Mersin Yoğurt Pazarı’nda Halkevi ve kaza idare heyetleriyle birlikte hava kurumu için saat 17.05’te miting yapıldığı bildirilmiştir.¹²⁰⁹ Bu mitingler sayesinde Mersin hava kurumuna üye olanların artmaya başladığı haberleri de gazetenin 8 Haziran ve 15 Haziran 1935 tarihleri arasındaki nüshalarda yayımlanmıştır.¹²¹⁰

Bunlarla birlikte Doktor Muhittin Bey’in, Mersin Halkevinde zehirli gazlar ve havadan gelecek tehlikelerle ilgili konferanslar verdiği haberleri de gazete nüshalarına taşınmıştır.¹²¹¹

¹²⁰⁵ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1938.

¹²⁰⁶ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1935.

¹²⁰⁷ *Yeni Mersin*, 3 Mayıs 1936.

¹²⁰⁸ *Yeni Mersin*, 6 Mayıs 1936.

¹²⁰⁹ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1935.

¹²¹⁰ *Yeni Mersin*, 8 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 14 Haziran 1935.

¹²¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 14 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 15 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 16 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 17 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 18 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 19 İkinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 21 İkinci Kanun 1936.

Ayrıca Yeni Mersin gazetesinde hava tehlikelerinin bilinmesi konusuyla ilgili yazılar da yayımlanmıştır. Bununla ilgili bir yazı Server Ziya Gürevin imzasıyla gazetenin 2 Haziran 1935 tarihli nüshasında “*Hava Tehlikesini Bilenler*” başlığıyla kaleme alınmıştır. Yazıda, THK’ye halkın destek vereceği ve tek yürek olacağı belirtilmiştir.¹²¹²

Bu minvaldeki bir başka yazıda ise silahlanmakta olan dünyada olası bir savaşın havadan yapılacağı, bu yüzden Hava Tehlikesini Bilen Şubesine üye olunmasının önemine değinildiği kaydedilmiştir.¹²¹³

Yine gazetede “*Yurttaş Hava tehlikesini düşün ve kurumuna yardım et*” şeklinde sloganlara yer verildiği de görülmüştür.¹²¹⁴

Diğer taraftan ülke genelinde halkın hava tehlikelerini öğrenmesinden sonra Pasif Hava Korunma Teşkilatının kurulduğu da görülmüştür. Bu doğrultuda bir haber “*Pasif Hava Korunma Teşkilatı*” başlığıyla gazetenin 29 Haziran 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, hava hücumlarına karşı korunmak amacıyla alınan kararlara yer verilmiştir. Buna göre resmi ve özel müesseselerin korunma tedbirleri alacakları, 15-60 yaş arasındaki vatandaşların bu tedbirlere yönelik yıllık 30 saatlik derslere katılacakları, derslere katılmayanların 15-50 lira arasında ceza ödeyecekleri kaydedilmiştir.¹²¹⁵

Hükümetin havacılık alanındaki çalışmaları Yeni Mersin Gazetesi tarafından desteklenmiştir. Bu yüzden Yeni Mersin Gazetesi de halkın Tayyare Cemiyetine üye olması için duyurular yayınlamıştır. Mesela, 16 Ağustos 1928 tarihli nüshada yer alan “*Tayyare Cemiyetine Aza Olalım*” başlıklı bir duyuruda hava kuvvetlerinin önemini kavrayan kadın-erkek, genç-yaşlı bütün vatandaşların Cemiyete kayıt olmaları istenmiştir. Burada ayrıca kayıt olmak isteyenlerin Cemiyetten birer liste alarak doldurmaları gerektiği de duyurulmuştur.¹²¹⁶

“*Aza Kayıt Olalım*” başlığıyla verilen bir diğer duyuru da şu şekilde aktarılmıştır: “*Tayyare Cemiyeti Mersin Şubesinde diğer şubeler gibi aza kayıt etmektedir. Aza kayıt olmak için müracaatta isticat etmek hepimize mürettep bir vazifedir. Cemiyete ufak bir*

¹²¹² Yeni Mersin, 2 Haziran 1935.

¹²¹³ Yeni Mersin, 28 Mayıs 1936.

¹²¹⁴ Yeni Mersin, 22 Birinci Kanun 1938.

¹²¹⁵ Yeni Mersin, 29 Haziran 1938.

¹²¹⁶ Yeni Mersin, 16 Ağustos 1928.

*aylık verebilen her vatandaş kadın, erkek aza kayıt olabildiğine nazaran bu şerefın elden kaçırılmamış ve bu suretle hava kuvvetlerimizin artmasına yardım etmekliğimiz lazımdır. Herkesçe malumdur ki asrımızda en büyük müdafaa tayyarelerdir.”*¹²¹⁷

13 Mayıs 1929 tarihli nüshada yayımlanan “*Unutmayalım*” başlıklı imzasız bir yazıda dünya siyasetinde barışın devam ettirilmesi hususunda ülkelerin ittifakları ve çalışmalarına değinilerek bu ittifakların kurulmasının yanı sıra hava, kara ve deniz alanlarında silahlarını geliştirildiği belirtilmiştir. Yazının devamında Türkiye’nin güvenliğini koruyan Tayyare Cemiyetine Kurban Bayramının yaklaşması münasebetiyle yardımların yapılması istendiği kaydedilmiştir.¹²¹⁸

Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı “*Cihanın Son Manzarası*” başlıklı yazıda 1934 yılına gelinceye kadar dünyada son iki yıllık silahlanma yarışı anlatılmıştır. Buna göre Silahları Bırakma Konferanslarının kuru vaatlerde bulunduğu ve dünya milletlerinin silahlarını artırma yoluna gittiklerinden bahsedilmiştir. Yazının devamında her milletin silahları artırmak için ülkeleri içerisinde yardım kuruluşları kurdukları, harp tayyarelerinin çoğaltıldığı belirtilerek Türkiye’nin silahlanma konusunda harp tayyarelerini artırmaya çalıştığı ancak yeterli olmadığına değinilmiş ve Tayyare Cemiyetine yardımların genişletilmesinin önemine vurgu yapılmıştır.¹²¹⁹

Bu bağlamda yayımlanan yazıların tesirini gösterdiği ve halkın THK’ye yardımlarını artırdığı bilgileri haberleri gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda gazetenin 26 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshada yer alan “*Tayyare Cemiyeti Menfaatine Müsamere*” başlıklı bir haberinde Tarsus’ta Tayyare Cemiyeti yararına 28 Teşrin Evvel günü bir opera gösterisi yapıldığı bildirilmiştir.¹²²⁰

Yine gazetede Adile Necla imzasıyla kaleme alınan “*Tayyare Cemiyetinin Müsameresi*” başlıklı yazıda, Mersin Belediye Bahçesinde Halkevi Musiki ve Temsil Şubeleri tarafından bir konser, piyes ve zeybek gösterisi verildiği bildirilmiştir. Haberin devamında etkinlikler için alınan biletlerin parasının Tayyare Cemiyetine bağışlandığı aktarılmıştır.¹²²¹

¹²¹⁷ *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Evvel 1928.

¹²¹⁸ *Yeni Mersin*, 13 Mayıs 1929.

¹²¹⁹ *Yeni Mersin*, 28 Ağustos 1934.

¹²²⁰ *Yeni Mersin*, 26 Teşrin Evvel 1928.

¹²²¹ *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1934.

F. A. İmzalı bir başka yazıda gazetenin 6 Mayıs 1935 tarihli nüshasında “*Bir Kutlu Tablo*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Belenkeşlik köyünde Memiş Mustafa’nın karısı Iras’ın ölürken on lirasını Tayyare Cemiyetine bağışlanmasını vasiyet ettiği bildirilmiştir. Yazının devamında altmış yaşındaki bir Türk kadınının ölürken bile vatani düşündüğü vurgulanmıştır.¹²²²

Yine 11 Ağustos 1935 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde de gezici aşiretlerden birisinde Kara Fatma isminde bir kadının Türk Tayyare Cemiyetine 20 lira para bağışı yaptığı haberi bildirilmiştir. Haber gazetede “*Türk Anası Hava Tehlikesini İyi Kavramıştır*” başlığıyla verilmiştir.¹²²³

Nihayetinde ülke genelinde toplanan yardımların istatistiki haberi gazetede “*Türk Tayyare Cemiyeti On Yaşına Girdi*” manşetliyle yayımlanmıştır. Haberde, Tayyare Cemiyetinin on yaşına girdiğine değinilerek dokuz yıl içinde Cemiyete 50 milyon lira para toplandığı, Cemiyetin sayısız filo kazandığı, 57 vilayet ve 412 kazadaki şubelerinde 120 bin üyesinin bulunduğu belirtilmiştir.¹²²⁴

THK’nin Mersin Şubesinin yaptığı çalışmalarla ilgili haberler de Yeni Mersin’in sütunlarına yansımıştır. Bu doğrultudaki bir haber gazetenin 20 Şubat 1933 tarihli nüshasında “*Şehrimizde Tayyare Cemiyeti Çalışma Sahasını Genişletecek ve Köy Teşkilatı Yapacak*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Hava Kurumu Şubesinin yaptığı bir toplantısında alınan kararlarla ilgili bilgiler aktarılmıştır. Tayyare Cemiyetinin köylerde Tayyare Ocakları teşkil edileceği ve bu ocakların birkaç ay içerisinde yapılacağı duyurulmuştur.¹²²⁵ Nitekim vilayetin nahiyyelerinde ve köylerinde Cemiyetin şubelerinin açılması çalışmalarının yürütüldüğü haberi 19 Nisan 1934 tarihli nüshada yerini almıştır.¹²²⁶

Bununla ilgili bir başka haber 20 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada “*Tayyare Cemiyeti Çalışmasını İlerletiyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Tayyare Cemiyetinin nahiyyelerde ve köylerde teşkilatlanmaya başladığı duyurularak

¹²²² *Yeni Mersin*, 6 Mayıs 1935.

¹²²³ *Yeni Mersin*, 11 Ağustos 1935.

¹²²⁴ *Yeni Mersin*, 17 Şubat 1935.

¹²²⁵ *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1933.

¹²²⁶ *Yeni Mersin*, 19 Nisan 1934.

teşkilatlanmanın bir an önce tamamlanması için Cemiyetin İdare Heyetinden Jandarma Kumandanı Arif Bey'in başkanlığında bir Komite oluşturulduğu bildirilmiştir.¹²²⁷

Bundan üç gün sonraki nüshada “*Tayyare Cemiyeti Elvanlı Nahiyesi Köylerinde Teşkilatını Bitirdi Diğer Köy Teşkilatı da Yakında Yapılacak*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberde de Tayyare Cemiyetinin Mersin Şubesi Başkanı Fuat Akbaş, Cemiyet İdare Heyeti Azasından Esat Bey ve Tayyare Cemiyeti Dördüncü Mıntıka Müfettişi Basri Bey'den oluşan bir heyetin, Elvanlı nahiyesinin Tömük Köyü'ne tayyare teşkilatını kurmak için gittikleri bildirilmiştir. Burada ayrıca heyetin Tömük Köyü İlkokulu binasında 22 köy muhtarı ile toplantı yaptığı ve toplantıda biri Tömük'te, üçü köylerde olmak üzere dört Köy Ocağı teşkil edildiği duyurulmuştur.¹²²⁸

Yine Mersin THK Şubesinin verdiği bir karar ile Mersin'in merkez köylerinde THK Şubeleri açılacağı haberi de gazetenin 5 Temmuz 1935 tarihli nüshasında “*Türk Hava Kurumu'nda Çalışmalar*” başlığıyla verilmiştir.¹²²⁹

Mersin THK Şubesinin gezici aşiretlere hava tehlikesini anlatmak için bir heyet oluşturduğu ve heyetin Aslan köyüne gittiği haberi de 25 Temmuz 1935 tarihli nüshadan aktarılmıştır.¹²³⁰

Türk Hava Kurumu Genel Başkanı Fuat Bulca'nın Mersin'de hava kurumunu tetkik ettiği bildirilen bir haberde “*Fuat Bulca'nın Gazetemize Beyanatlari*” başlığıyla gazetenin 3 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında Başkanın gazeteyle yaptığı mülakatına yer verilmiştir. Burada, Mersin'de halkın hava kurumuna gösterdiği ilgiden memnun kaldığına yönelik ifadelerine yer verilmiştir.¹²³¹

“*Hava Kurumuna Yapılacak Yardım*” başlıklı haber ise gazetenin 21 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin'de THK Şubesinin yaptığı toplantının içeriğine yer verilmiştir.¹²³²

¹²²⁷ *Yeni Mersin*, 20 Birinci Kanun 1934.

¹²²⁸ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1934.

¹²²⁹ *Yeni Mersin*, 5 Temmuz 1935.

¹²³⁰ *Yeni Mersin*, 25 Temmuz 1935.

¹²³¹ *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1936.

¹²³² *Yeni Mersin*, 21 Temmuz 1937.

3.2.8. Nüfus Sayımları

Yeni Mersin gazetesinde hükümetin nüfus politikaları ve nüfus sayımlarıyla ilgili haberlere de geniş bir yer verilmiştir. Bu doğrultuda gazetenin ilk haberi 30 Temmuz 1928 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Türkiye’deki kalkınma hareketlerine paralel olarak nüfusun gittikçe artmakta olduğu ve son zamanlarda doğan erkek çocukların kız çocuklardan fazla olduğu bildirilmiştir.¹²³³

Bilindiği üzere hükümet nüfusun sayısını öğrenmek amacıyla çalışmalar yürütmüştür. Bu doğrultuda öncelikle nüfus sayımı çerçevesinde tahrirler hazırlanmıştır. Bununla ilgili bir haber de gazetenin 26 Şubat 1929 tarihli nüshasında “*Nüfus Tahriri*” başlığıyla neşredilmiştir. Haberde, bazı mıntikalarda tecrübe tahrirleri yapılacağı duyurulmuştur.¹²³⁴

Tahrirlerin yanı sıra nüfusu artırmaya yönelik yapılan çalışmalardan birisi de gazeteler de teşvik yazılarının yayımlanmasıdır. Yeni Mersin gazetesi de hükümetin nüfus politikasını destekleyici yazıları sayfalarına taşımıştır. Bu bağlamda gazetenin 27 Şubat ve 28 Şubat 1934 tarihlerindeki nüshalarında Dr. Lipmann imzasıyla dış basından aktarılan bir yazı “*Milli Nüfus Siyaseti*” başlığıyla yer almıştır. Yazıda, bazı ülkelerin nüfusu ile Türkiye’nin nüfusu kıyaslanmıştır. Burada ayrıca Almanya’nın yüz ölçümünün küçük olmasına rağmen nüfusunun fazla olduğu belirtilirken Türkiye’nin yüz ölçümünün Almanya’ya göre büyük olduğu ifade edilmiş ve ülkede nüfusun az olduğuna değinilmiştir. Yazının devamında ülkenin her alanda güçlenmesi için Fransa, İtalya gibi devletlerin annelerin ve bebeklerin sıhhatlerine önem verdikleri vurgulanmıştır. Yine bunlara içtimai yardımlar yapıldığı ve çocukların belli bir yaşa kadar devlet tarafında takip edildiği vurgulanmıştır. Yine anne ve çocuğa yapılacak yardımların düzenli surette devam edebilmesi için teşkilatlanmanın lüzumundan, bunların sıhhati için hastane sayılarının artırılmasından, halka sağlık eğitiminin verilmesinin öneminden, doktorların Anadolu’nun çeşitli yerlere gönderilerek halka yardımlarda bulunulmasının gerekliliğinden bahsedildiği kaydedilmiştir.¹²³⁵

¹²³³ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1928.

¹²³⁴ *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1929.

¹²³⁵ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1934.

22 Şubat 1938 tarihli nüshada yer alan “*Nüfusumuzu Artırma Siyasetimiz*” başlıklı haberde de Sağlık Bakanlığının ülke genelinde nüfusun artırılması ve hastalıklarla mücadele edilmesi için “*Çocuk ve Ana Sağlık Kontrol Teşkilatı*” isimli bir müessese kuracağı duyurulmuştur. Haberin devamında bu teşkilatın ülkenin her yerinde istasyonlarının açılacağı, doğum yapan annelerin ve bebeklerinin devlet kontrolü altına alınarak doğum anındaki ölüm oranlarının düşürülmesinin amaçlandığı da bildirilmiştir.¹²³⁶

Bunlarla birlikte ülkede nüfusa kaydedilmeyen gizli nüfusun açığa çıkarılması amacıyla çalışmalar da yapılmıştır. Bununla ilgili olarak gazetenin 10 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Gayri Meşru Çocukların Tescili Vekâlet Vilayetlere Bir Tamim Gönderdi*” başlıklı bir haberde babası belli olmayan çocukların nüfusa kaydedileceği duyurulmuştur.¹²³⁷

Yine 31 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshadaki “*Nüfus İşleri*” başlığıyla verilen bir başka haberde de 1935 yılında genel nüfus sayımının yapılacağına değinilerek bunun için hazırlıklara başlandığı belirtilmiştir. Burada ayrıca son çıkan Af Kanunu’na göre gizli nüfusun cezasız olarak yazılacağı, nikâhsız anne babadan doğan çocukların nüfusa kaydedilecekleri de bildirilmiştir.¹²³⁸

“*Gizli Nüfus Bir Buçuk Milyon*” başlığıyla gazetenin 25 Mart 1934 tarihli nüshasından aktarılan bir haberde ise bugüne kadar 66.2657 gizli nüfusun tahrirlere kaydedildiği, ülkenin her tarafında gizli nüfusların kayıt çalışmalarına devam edildiği ve yapılan tahminlere göre gizli nüfusun bir buçuk milyonu bulacağı belirtilmiştir.¹²³⁹

Gazetede Mersin’de yapılan gizli nüfus sayımına yönelik bir haberde 2 Eylül 1934 tarihli nüshada “*Nüfus İşi Neticeleniyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin’e bağlı köylerde bulunan İhtiyar Heyetleri’nin gizli kalan nüfusları tespit ederek cetvellere yazdığı, gizli nüfusların fazla olduğu ve nüfus sayımı çalışmalarında başarı sağlandığı aktarılmıştır. Burada ayrıca gizli nüfus çalışmalarında eksikliklerin giderilmesi için bütün

¹²³⁶ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1938.

¹²³⁷ *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1934.

¹²³⁸ *Yeni Mersin*, 31 İkinci Kanun 1934.

¹²³⁹ *Yeni Mersin*, 25 Mart 1934.

Köy Heyetlerinin Mersin Halkevi Konferans Salonuna toplanarak nüfus işleri hakkında izahatlar verildikleri bildirilmiştir.¹²⁴⁰

Bundan üç gün sonraki nüshada yer alan bir haber ise “*Gizli Nüfusların Yazımı Müddeti 15 Teşrini Evvelde Bitiyor*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Mersin vilayeti dâhilinde nüfus yazımlarının başladığı, Mersin Valisi Hazım Bey’in nüfusa kaydedilmemiş kimsenin kalmaması talimatını verdiği belirtilmiştir. Haberin devamında köylerdeki doğum, ölüm ve evlilik gibi faaliyetlerin nüfusa bildirilmesinin önemi üzerinde durduğu aksi takdirde cezai işlemlerin uygulanacağını belirttiği duyurulmuştur.¹²⁴¹ Bu doğrultuda gizli nüfus sayımı ile ilgili bir talimatname de gazetenin ertesi günkü nüshasında “*Gizli Nüfus Kayıtları*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹²⁴²

9 Eylül 1934 tarihli nüshada verilen bir başka haberde de gizli nüfus sayımı için Tarsus’a bağlı Namrun kazasında öğretmenlerin çalışmalar yürüttüğü ve Maarif İdaresinin bu çalışmaya dâhil olduğu bilgileri aktarılmıştır.¹²⁴³

Nihayetinde 19 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshadaki “*Gizli Nüfusun 2 Milyon 750 Bin Olduğu Anlaşıldı*” başlıklı haberde ülke genelindeki gizli nüfusun 2 milyon 750 bin olduğu aktarılmıştır.¹²⁴⁴ Gazetenin ertesi günkü nüshasındaki bir haberde ise gizli nüfus sayımlarının 1 Şubat 1935’e kadar uzatılması için Meclise bir layiha sunulduğu bildirilmiştir.¹²⁴⁵

Gizli nüfus sayımının tamamlanmasından sonra 1935 yılında ülke genelinde nüfus sayım yapılması için Meclise layiha sunulmuştur. Bununla ilgili bir haber gazetenin 15 Nisan 1934 tarihli nüshasından “*Nüfus Yoklaması*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Layiha ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Burada 1934 yılında ülkenin bazı yerlerinde tecrübe sayımlarının yapılacağı, sayım esnasında görevlendirilen memurların çalışmasının zorunlu olacağı aksi takdirde görevini kabul etmeyen memurlara para cezası verileceği, gerekli görüldüğü hallerde okulların bir hafta tatil edileceği belirtilmiştir.¹²⁴⁶

¹²⁴⁰ *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1934.

¹²⁴¹ *Yeni Mersin*, 5 Eylül 1934.

¹²⁴² *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1934.

¹²⁴³ *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1934.

¹²⁴⁴ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Teşrin 1934.

¹²⁴⁵ *Yeni Mersin*, 20 İkinci Teşrin 1934.

¹²⁴⁶ *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1934.

Layihanın uygulanması çalışmalarına başlanmıştır. Bununla ilgili bir haber “*Nüfus Yoklama Tecrübesi Yapılacak*” başlığıyla gazetenin 15 Temmuz 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde sayım mıntıklarının ayrıldığı, alınan tecrübeye göre genel sayım nizamnamesinin hazırlanacağı, 1934 yılı içerisinde İstatistik Genel Müdürlüğünün ülkenin sekiz yerinde tecrübe sayımı yapacağı aktarılmıştır. Burada ayrıca sayım denemesinin yapılacağı şehirlerin Kırklareli, Bursa/Mudanya, Muğla/Marmaris, Kayseri/Pınarbaşı, Ordu/Ünye, Elazığ/Hozak, Van/Ahlat olarak belirlendiği bildirilmiştir. Yine tecrübe sayımlarına bazı köylerin dâhil edileceği, sayım işi için Numaralandırma Talimatnamesinin hazırlandığı da aktarılmıştır.¹²⁴⁷

Nüfus sayımı hazırlıkları için numarataj çalışmalarına başlandığı bildirilen bir haber gazetenin 10 Ağustos 1934 tarihli nüshasında “*Nüfus Sayımı Hazırlıkları Görülüyor*” başlığıyla duyurulmuştur. Haberde, nüfus sayımı için sokakların isimlendirileceği ve buralara numaralar verileceği belirtilmiştir. Burada ayrıca numaralandırma ve isimlendirme çalışmalarını belediyelerin olmadığı yerlerde muhtarların üstleneceği, çalışmalardaki masrafların bina sahipleri tarafından ödeneceği, binalarına numara koymayanlara ve numaraları korumayanlara beş liradan yirmi beş liraya kadar para cezası ödeyecekleri duyurusu yapılmıştır.¹²⁴⁸

Mersin’de nüfus sayımı için numarataj çalışmaları hazırlıklarına başlandığı haberi gazetenin 13 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasından “*Şehrimizde Yeniden Numarataj Yapılacak*” başlığıyla duyurulmuştur. Haberin devamında Mersin’in dört mıntıkaya ayrıldığı, önce büyük cadde adı ve sokaklara numaralar verileceği sonra evlerin numaralandırılacağı belirtilmiştir.¹²⁴⁹

1935 genel seçimleri için numarataj çalışmalarının hayli ilerlediği bildirilen “*Şehirde Numarataj Başladı*” başlıklı haber ise gazetenin 27 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberin devamında bazı yerlerde memurlara zorluk çıkarıldığı ve buralara uyarılar yapıldığı bilgileri aktarılmıştır.¹²⁵⁰

Yine Mersin Halkevine 111 köy muhtarının çağrıldığı ve nüfus sayımı ile ilgili yapılacak çalışmalarla ilgili bir toplantı yapıldığı haberi gazetenin 4 Mart 1935 tarihli

¹²⁴⁷ *Yeni Mersin*, 15 Temmuz 1934.

¹²⁴⁸ *Yeni Mersin*, 10 Ağustos 1934.

¹²⁴⁹ *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1934.

¹²⁵⁰ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1934.

nüshasında “*Halkevinde Köylülere Nüfus Yazım İşleri Anlatıldı*” manşetiyle yazılmıştır.¹²⁵¹

Ülke genelinde nüfus sayımı hazırlıklarını teftiş etmek için Nüfus Umum Müdürü Ali Galip Bey’in şehirlerde seyahatler ettiğine yönelik haberler de gazete sayfalarına yansımıştır. Mesela, gazetenin 6 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Nüfus Umum Müdürü Dün Şehrimize Geldi ve Gitti*” başlıklı haberde nüfus ve iskân işlerini incelemek üzere Doğu vilayetlerine gitmekte olan Nüfus Umum Müdürü Ali Galip Bey’in Adana’dan Mersin’e geldiği bildirilmiştir. Haberin devamında Ali Galip Bey’in, Vali Hazım Bey’i ziyaret ederek nüfus idaresindeki işleri incelediği ve Tarsus’a geçtiği belirtilmiştir. Ayrıca Ali Galip Bey’in Adana, Ceyhan, Osmaniye yolu ile Malatya’ya gideceği ve Doğu vilayetlerine geçeceği aktarılmıştır.¹²⁵²

Yine 24 Eylül 1934 tarihli nüshada yer alan “*Nüfus Sayım Tecrübeleri Ahlat’ta Yapılan İlk Tecrübeler Muvaffakiyetle Neticelendi*” başlıklı haberde Doğu vilayetlerinde incelemelerde bulunan Nüfus Umum Müdürü Ali Galip Bey’in Ahlat’ta yapılan nüfus sayım tecrübelerinde muvaffakiyet sağlandığı yönünde konuşma yaptığı ve buralardaki nüfusun beklenenin çok üzerinde olduğunu açıkladığı aktarılmıştır.¹²⁵³

Bunlarla birlikte ülke genelinde yapılan sayım çalışmalarının verimli olduğu haberi de gazetenin 22 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Nüfus Sayım Hazırlıkları Yapılan Tecrübeden İyi Netice Alındı*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹²⁵⁴ Bu minvaldeki bir başka haber de 2 İkinci Kanun 1935 tarihindeki nüshada “*Nüfusumuz*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, ülke genelinde şimdiye kadar yapılan sayımlarda toplam nüfusun 16.720.000’i bulunduğu duyurulmuştur.¹²⁵⁵

Genel nüfus sayımının 18 Ekim 1935 tarihinde yapılacağı haberi de gazetenin 1 Mart 1935 tarihli nüshasında “*Türkiye’de Nüfus Sayımı*” başlığıyla duyurulmuştur.¹²⁵⁶

¹²⁵¹ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1935.

¹²⁵² *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1934.

¹²⁵³ *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1934.

¹²⁵⁴ *Yeni Mersin*, 22 İkinci Teşrin 1934.

¹²⁵⁵ *Yeni Mersin*, 2 İkinci Kanun 1935.

¹²⁵⁶ *Yeni Mersin*, 1 Mart 1935.

Gazetenin 31 Mart ve 22 Nisan 1935 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde de 33 vilayette numarataj çalışmalarının bittiği, sayım esaslarının tespit edildiği, nüfus sayımı için genel hazırlıklara başlandığı ve teftişlerin yapıldığı bildirilmiştir.¹²⁵⁷

Nüfus sayımının tam teşekküllü yapılması gerekli önlemler alınmıştır. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesinde yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 19 Eylül 1935 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde Mersin’de nüfus sayımı çalışmalarını tetkik etmek amacıyla teftişe çıkan Vali Vekili Taceddin Bey ile yapılan mülakata yer verilmiştir. Burada Silifke, Gülnar, Anamur ve Mut ilçelerinde nüfus sayım çalışmalarının devam ettiği, Gülnar’a bağlı Zeynel Köyü’nde muhtarın görevini yapmaması nedeniyle işten el çektilerilerek gececi vekil tayin edildiği ifadelerine yer verilmiştir.¹²⁵⁸

Ayrıca yurt dışındaki Türklerin nüfusunu tespit etmek amacıyla İstatistik Genel Direktörlüğü tarafından yurt dışındaki direktörlüklere tamimler yollandığı haberi de gazetenin 22 Eylül 1935 tarihli nüshasında yer almıştır.¹²⁵⁹

Yine gazetenin 8 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında “*Sayım Hazırlıkları*” başlığıyla yayımlanan bir haberide Mersin’de nüfus sayımı için gerekli tedbirlerin alındığı, Vali beyin nüfus sayımı için ilçelerde tetkiklerde bulunacağı ve halka nüfus sayımının önemini anlatan konferansların Halkevinde verileceği bildirilmiştir.¹²⁶⁰

Gazetenin 16 Birinci Teşrin ve 18 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshalarındaki haberlerde Mersin’de nüfus sayımı hazırlıklarının bitirildiği, memurların görev yerlerinin tespit edildiği aktarılmıştır. Burada ayrıca nüfus sayımı günü halkın vazifeleriyle ilgili bilgilere de yer verilmiştir.¹²⁶¹

Yeni Mersin gazetesinde nüfus sayımının öneminden bahseden yazılar ve duyurular da yayımlanmıştır. Bununla ilgili Ağaoğlu imzasıyla kaleme alınan bir yazı “*Nüfus Sayımı ve Faydaları*” başlığıyla gazetenin 1 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yer

¹²⁵⁷ *Yeni Mersin*, 31 Mart 1935; *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1935.

¹²⁵⁸ *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1935

¹²⁵⁹ *Yeni Mersin*, 22 Eylül 1935.

¹²⁶⁰ *Yeni Mersin*, 8 Birinci Teşrin 1935.

¹²⁶¹ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1935; *Yeni Mersin*, 18 Birinci Teşrin 1935.

almıştır. Yazıda, nüfus sayımının tarihçesinin anlatıldığı ve nüfus sayımının önemine değinildiği kaydedilmiştir.¹²⁶²

Türkiye genelinde nüfus sayımı yapılmış ve bununla ilgili haber bir gazetenin 26 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında “*Nüfusumuz 2 Milyon 528 Bin 494 Kişi Arttı*” manşetliyle yayımlanmıştır. Haberde, Türkiye geneli nüfus sayımında 16 milyon 188 bin 767’yi bulduğu, bu sayıdan 7 milyon 977 bin 925’inin erkek ve 8 milyon 213 bin 842’sinin de kadın olduğu kaydedilmiştir.¹²⁶³

Bu bağlamda nüfus sayımının neticelerini broşürde neşretmek üzere 150 kişilik bir heyetin oluşturulduğu haberi de “*Nüfus Sayımı Neticeleri*” başlığıyla gazetenin 21 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasına yansımıştır. Haberin devamında broşürdeki tasniflerin şehirlerdeki ve köylerdeki nüfusa varana kadar detaylı bilgi vereceği belirtilmiştir.¹²⁶⁴

“*İlbayımız Sayım Neticelerini Anlattılar*” başlıklı bir haber de de 20 Birinci Teşrin 1935 tarihinde yapılan nüfus sayımlarının sistematik biçimde yürütüldüğüne yönelik Mersin Valisi Rükneddin Sözer’in söylevi gazetenin 22 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberin devamında Mersin’de nüfus sayımını yapan memurlarının görevlerini layıkıyla yerine getirdiği ve halkın memurlara kolaylık sağladığı yönündeki ifadeleri aktarılmıştır. Burada ayrıca köylerde sayım yapan nüfus memurlarına köylülerin ilgi gösterdiği ve nüfus sayım işlerini kolaylaştıkları yorumuna da yer verilmiştir.¹²⁶⁵

Nüfus sayımının yanı sıra nüfus çalışmaları arasında vatandaşların kimlik kartlarının çıkarılması ve ikametgâhlarına yönelik haberlerin de gazete sayfalarına taşındığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 7 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Nüfusumuz 17,5 Milyon*” başlıklı haberinde nüfus cüzdanı alan vatandaş sayısının istatistiki verisi aktarılmıştır. Buna göre şu ana kadar 16.755.000 kişinin nüfus cüzdanı aldığı açıklanmıştır.¹²⁶⁶

İçişleri Bakanlığının vatandaşların nüfus işi için yeni bir proje hazırladığı haberi de gazetenin 25 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*Yeni Nüfus Kanunu Projesi*”

¹²⁶² *Yeni Mersin*, 1 Birinci Teşrin 1935.

¹²⁶³ *Yeni Mersin*, 26 Birinci Teşrin 1935.

¹²⁶⁴ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Teşrin 1935.

¹²⁶⁵ *Yeni Mersin*, 22 Birinci Teşrin 1935.

¹²⁶⁶ *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1935.

başlığıyla yer almıştır. Haberde İçişleri Bakanlığı Encümenliği tarafından hazırlanan yeni projede her bireyin nüfus kâğıdı alacağı, nüfus kütüklerinin kaza esası üzerinden tutulacağı, ikamet yerleri değişenlerin yeni yerlerini nüfus müdürlüklerine kayıt ettirecekleri belirtilmiştir.¹²⁶⁷

Hükümetin nüfus işlerinde ıslah çalışmaları yaptığı bildirilen “*Nüfus İşlerinin Islahı İçin Hükümet Geniş Tedbirler Alıyor*” başlıklı haber ise 12 Ağustos 1937 tarihli gazete nüshasında yayımlanmıştır. Burada vatandaşların Türkiye’de devamlı ikamet edeceği yeri Nüfus Müdürlüğüne bildireceği duyurulmuştur. Haberin devamında nüfus kütüklerinin kaza esası üzerinden alınacağı ve kütük cetvellerinin oluşturulacağı belirtilmiştir.¹²⁶⁸

3.2.9. Sıhhi Alandaki Faaliyetler

Türkiye’de sağlık sektörünün gelişmesi için çalışmalar yürütülmüştür. Sağlıkla ilgili gelişmeleri yakından takip eden Yeni Mersin gazetesi konuyla alakalı haberleri sayfalarına taşımıştır. Gazetede özellikle salgın hastalıklar ve bunlarla yapılan mücadelelere, doktor eksikliğine, köylerdeki sağlık sorunlarına ve bu sorunlara karşı alınan önlemlerle ilgili haberlere yer verilmiştir.

Ülkede on yıllık süreç içerisinde meydana gelen ve gazetede yer alan salgın hastalıklar arasında Grip salgını, Tifo salgını, Lekeli Humma salgını, Veba salgını, Dang salgını, Frengi salgını, Sıtma ve Trahom salgınları bulunmaktadır. Ancak gazete sayfalarında ön plana çıkan salgın hastalıkların sıtma, trahom, verem, grip, kızamık ve menenjit olduğu görülmüştür. Burada özellikle ülke genelinde yaşanan sıtma salgını ve salgınla mücadele için *Sıtma ile Mücadele Teşkilatının* kurulduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda Yeni Mersin sayfalarına taşınan 21 Temmuz 1929 tarihli nüshadaki “*Yeni Sıtma Mücadele Teşkilatı*” başlıklı bir haberde Eskişehir, Manisa, Antalya, Bilecik ve Kütahya’da yeni sıtma heyetinin oluşturulacağı ve heyetin Eylül ayında çalışmalarına başlayacağı bildirilmiştir.¹²⁶⁹

¹²⁶⁷ *Yeni Mersin*, 25 İkinci Teşrin 1936.

¹²⁶⁸ *Yeni Mersin*, 12 Ağustos 1937.

¹²⁶⁹ *Yeni Mersin*, 21 Temmuz 1929.

Sıtma ile Mücadele Teşkilatının Mersin şubesinin çalışmalarına yönelik haberler de gazetede yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 1928 ve 1929 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde Mersin Sıtma ile Mücadele Teşkilatı'nın Gülek nahiyesi dâhil olmak üzere birçok köylerde tetkiklerde ve tedavilerde bulunduğu kaydedilmiştir.¹²⁷⁰

Bu bağlamda 10 Eylül 1929 tarihli nüshada yer alan “*Sıtma Mücadelesi*” başlıklı bir haberde 1929 yılında Sıtma mücadelesinde bir ay içerisinde 806 evin muayene edildiği, hanenin abdesthane ve bulaşık çukuruna mazot döküldüğü, 121 haneye ihtarlarda bulunulduğu bilgileri yazılmıştır.¹²⁷¹

Bu doğrultuda Tarsus'un Musalla, Şahin, Bahçeler, Araplar, Mantaş, Ali Efendi, Hasan Ağa, Çatalkili, Aptal Kuyusu, Kara Fakı ve Ali Efendi köylerinde bataklıkların kurutulacağı, köylerdeki arkların temizletileceği bilgileri de gazete sütunlarına aktarılmıştır.¹²⁷²

23 Birinci Kanun 1931 tarihli nüshadaki “*Sıtma Mücadele Teşkilatı*” başlıklı haberde de Sıtma ile Mücadele Teşkilatının son beş yıl içerisinde sıtmalı olan ve dalağı büyümüş hastalarla ilgili yaptığı çalışmaların istatistiki bilgilerine yer verilmiştir. Buna göre teşkilatın köylerde on beş günde bir incelemeler yapacağı, bunların hastalıklarla ilgili gerekli tedbirleri alacakları belirtilirken bu hastalıklar için yapılan çalışmaların iyi sonuçlar verdiği ve hastalıklarda büyük oranda azalmaların meydana geldiği kaydedilmiştir.¹²⁷³

Gazetenin 18 Temmuz 1932 tarihli nüshasında yer alan “*Sıtma Mıntıkalarını Teftiş*” başlıklı haberinde de Adana Sıtma İle Mücadele Mıntıkası Başkanı Doktor Ekrem Tok Bey'in Mersine gelerek Sıtma Mücadele Doktoru Baki Bey ile birlikte Karaduvar, Kazanlı, Karaca İlyas, Yaka, Teke, Kürkçü köylerine gittiği ve buralarda teftişlerde bulundukları aktarılmıştır.¹²⁷⁴

Yine “*Mersin'de Sıhhat İşleri*” başlığıyla 10 Haziran 1934 tarihli nüshadan aktarılan bir haberde Belediyenin bu çalışmalarda işbirliği içerisinde olduğu, şehirde

¹²⁷⁰ *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 4 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1929; *Yeni Mersin*, 16 Temmuz 1929; *Yeni Mersin*, 1 Ağustos 1929.

¹²⁷¹ *Yeni Mersin*, 10 Eylül 1929.

¹²⁷² *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1929; *Yeni Mersin*, 17 Ağustos 1931.

¹²⁷³ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1930.

¹²⁷⁴ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1932.

sineklerin üremesini engellemek amacıyla havuzların haftada bir gün boşaltılmasına karar verildiği ve sıhhi tedbirlerin alındığı belirtilmiştir.¹²⁷⁵

Gazetenin 27 Ağustos 1936 tarihli nüshasındaki “*Sıtma Savaşı*” başlıklı haberinde ise Türkiye’nin 1925-1934 yılları arasındaki sıtma mücadelesi çalışmalarına yer verilmiştir.¹²⁷⁶

“*Namrun’da Sıtma Çok Fakat Kinin Yok*” başlıklı bir haber ise gazetenin 6 Eylül 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Namrun’da sıtma hastalığının yayıldığı ve kinin olmadığından dolayı tedaviye devam edilemediği bildirilmiş ve Sıtma ile Mücadele Dairesinin dikkatinin çekildiği belirtilmiştir.¹²⁷⁷

Sıtma ile Mücadele işinde Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Sıtma*” başlıklı bir yazıda devletin yıllardır sürdürdüğü sıtma çalışmalarına değinilmiş ve köylerde Sıtma ile Mücadele Teşkilatlarının verimli çalışmalar yaptıkları anlatılmıştır. Yazının devamında Mersin köylerinde Sıtma ile Mücadele Heyetlerinin başarılı olmasına rağmen şehir merkezinde sıtmanın yaygın olduğu vurgulanmıştır. Burada ayrıca Mersin sokaklarında meydana gelen çamur çukurlarının düzeltilmemesi neticesinde salgın haline gelen sıtma meselesinin sorumluları olarak Belediye ve Sıtma Mücadele Heyeti gösterilmiştir. Meselenin ivedilikle çözülmesinin istendiği de kaydedilmiştir.¹²⁷⁸

“*Sıtma Savaşı*” başlıklı haberde ise 1935 tarihinden 1937 tarihine kadar sıtma çalışmalarıyla ilgili istatistiki bilgilere yer verilmiştir. Burada ayrıca sıtma ile mücadelede alınan verimlerin yüksek olduğu açıklanmıştır.¹²⁷⁹

2 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshadaki “*Sıtma Enstitüsünde Bulunan Doktorlarımız*” başlıklı haberde de Adana Sıtma Enstitüsü Kursu’nda bulunan 130 genç doktorun Mersin’de sıtmalı mıntıklarda incelemelerde bulundukları ve Adana’ya döndükleri aktarılmıştır.¹²⁸⁰

1938 yılında ülke genelinde hüküm süren sıtma haberi ise gazeteye “*Yurt İçinde Kurutulan Bataklıklar*” başlığıyla yansımıştır. Haberde, sıtma ile mücadele edilen

¹²⁷⁵ *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1934.

¹²⁷⁶ *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1936.

¹²⁷⁷ *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1938.

¹²⁷⁸ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1937.

¹²⁷⁹ *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1937.

¹²⁸⁰ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Teşrin 1938.

mıntıkalarında bataklıkların kurutulduğu ve kurutma çalışmalarının devam ettiği belirtilmiştir. Burada ayrıca Aksaray, Afyon, Eskişehir, Niğde ve Erdemli mıntıkalarında bataklıkların kurutulması çalışmalarının devam ettiği bildirilmiştir.¹²⁸¹

Gazetede sıtma salgınının yanı sıra grip, kızamık, menenjit salgını haberlerine de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 18 Nisan 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Menenjit Mücadelesi Faaliyete Devam Ediyor*” başlıklı haberde Tarsus’ta menenjit hastalığına karşı hükümetin gerekli tedbirleri aldığı bildirilmiştir.¹²⁸²

27 İkinci Kanun 1932 tarihli nüshada yayımlanan “*Mektepler Tatil Edildi*” başlıklı bir haberde Mersin ve Tarsus’ta grip salgınının artması nedeniyle okulların bir hafta tatil edildiği duyurulmuştur.¹²⁸³ Yapılan tedavilerle grip salgınının azalmaya başladığı haberi de “*Şehrimizde Grip*” başlığıyla 9 Şubat 1932 tarihli nüshadan aktarılmıştır.¹²⁸⁴

Gazetenin 27 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında “*Yenice Köyünde Kızamık Birçok Çocukları Öldürüyor*” başlığıyla verilen bir haberinde de Yenice köyünde kızamık hastalığıyla ölüm vakalarının arttığına değinilerek Sıhhiye Müdürlüğünün dikkati celp edilmiştir.¹²⁸⁵

Gazetede Trahom salgınına yönelik haberlerin çoğunlukta olduğu da görülmüştür. Bu doğrultuda 4 Teşrini Evvel 1928 tarihli nüshada yayımlanan “*Köylerde Göz Hastalığı*” başlıklı haberde Mersin köylerinde baş gösteren Trahom hastalığından köylülerin çok mustarip olduğu ve ilgili makamların bir an önce gerekli önlemleri almaları gerektiği bildirilmiştir.¹²⁸⁶

7 Ağustos 1929 tarihli nüshada yer alan “*Trahomla Mücadele*” başlıklı bir başka haberde de Adana ve Mersin’de trahomla mücadele edilmesi için 40 yataklı hastane yapılacağı ve köylere seyyar doktorlar gönderileceği aktarılmıştır.¹²⁸⁷

“*Meclisi Umuminin Musip Kararı*” başlıklı haberde gazetenin 17 Şubat 1932 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin’deki ve Tarsus’taki trahomlu öğrencilerin tedavisi için iki mütehassıs geleceği duyurulmuştur. Haberin devamında

¹²⁸¹ *Yeni Mersin*, 7 İkinci Kanun 1938.

¹²⁸² *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1929.

¹²⁸³ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1932.

¹²⁸⁴ *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1932.

¹²⁸⁵ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1933.

¹²⁸⁶ *Yeni Mersin*, 4 Teşrini Evvel 1928.

¹²⁸⁷ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1929.

mütehassıslardan birinin Mersin’de diğzerinin ise Tarsus’ta görev alacağı belirtilmiştir.¹²⁸⁸ Yine trahomla mücadele için şehir ve köylerde trahomlu hastaların kaydedileceği defterler hazırlanacağı haberi de “*Trahom İle Mücadele*” başlığıyla gazete sayfalarına taşınmıştır.¹²⁸⁹ Ayrıca Belediyenin zabıt memurları için Sıhhiye Kursları açılacağı ve kurslarda zabıtların sıhhi bilgilerinin artırılacağı bilgileri de aktarılmıştır.¹²⁹⁰

1936 yılında da trahomla mücadeleye devam edildiği gözlenmiştir. Bununla ilgili “*Trahom Mücadelesi*” başlıklı haber gazetenin 3 Haziran 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, trahomla mücadele çalışmalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Sağlık Bakanlığının trahomun olduğu yerlerde dispanserler açtığı, Adana, Kilis, Gazi Antep, Nizip, Besni, Adıyaman, Malatya, Maraş, Urfa ve Siverek’teki dispanserlerden başka 10-20 yataklı trahom hastanelerinin oluşturulduğu, trahomla mücadelede köylüler için seyyar teşkilat kurulduğu bildirilmiştir.¹²⁹¹

Salgın hastalıkların yanı sıra gazetede sağlık alanındaki eksikliklere de yer verilmiştir. Ülkede doktorların eksikliğine yönelik yazılan yazılar gazete sayfalarına taşınmıştır. Bu doğrultuda gazetenin 14 Şubat 1934 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Köy Doktoru*” başlıklı bir yazıda hükümetin sıhhat işlerine daha fazla önem vermesi gerektiği vurgulanmıştır. Yazının devamında köylerin şehirlere uzaklığı sebebiyle hastaların doktora görünemediği, doğum yapan kadınların ebelerin elinde vefat ettiği anlatılarak nüfusun büyük bir kısmının köylerde ikamet ettiği ve köylülerin sıhhatine verilen önemin artırılmasının istendiği kaydedilmiştir. Burada ayrıca köylere seyyar doktorların ve ebelerin tayin edilmesi, doktorların bütçelerinin de hususi idare bütçeleriyle karşılanması önerisinde bulunulduğu da belirtilmiştir.¹²⁹²

22 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Doktorsuz Bir Kaza*” başlıklı imzasız bir yazıda ise Mersin’in Mut kazasında nüfusun büyük bir kısmının hasta olduğu, kazanın eczanesinin bulunmadığı, hastaların ilaç temini için Silifke ya da Karaman’a gittiğinden bahsedilmiştir. Burada ayrıca kazada frengi için bir dispanser ve bir sıhhiye memurunun bulunduğu ancak doktorun olmadığı belirtilmiştir. Yine dispanserin halk

¹²⁸⁸ *Yeni Mersin*, 17 Şubat 1932.

¹²⁸⁹ *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1932.

¹²⁹⁰ *Yeni Mersin*, 24 Şubat 1932.

¹²⁹¹ *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1936.

¹²⁹² *Yeni Mersin*, 14 Şubat 1934.

tarafından yeterince kullanılmadığına değinilerek halkın bilgilendirilmesi ve kazaya doktor gönderilmesi istenmiştir.¹²⁹³

Yeni Mersin gazetesinde doktor eksikliğinin yanı sıra köylerdeki sağlık sorunları haberleri de yer almıştır. Bu sorunlara yönelik Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı bir yazı gazetenin 4 Eylül 1935 tarihli nüshasında “*On Dört Milyonun Sıhhati*” başlığıyla aktarılmıştır. Yazıda, sağlık çalışmalarının şehirlerde rahatlıkla yerine getirilmesine rağmen Türkiye’de şehirli sayısından daha fazla olan köylerde bu çalışmaların yetersiz kaldığı anlatılmıştır. Burada ayrıca 14 milyona yakın köy nüfusunun sıhhatinin geliştirilmesi için köylerin sağlık bölgelerine ayrılması ve köylere bir gezici doktor tayin edilmesi önerisinde bulunulmuştur. Yine köylerde ecza dolaplarının yapılması istenmiş ve çıkarılacak bir kanunla bağımsız çalışan doktorlara köylerde zorunlu hizmet görevi verilmesi tavsiye edilmiştir.¹²⁹⁴

Yine Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı bir yazıda gazetenin 22 Mayıs 1936 tarihli nüshasında “*On Dört Milyonun Hayatı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, 17 milyonluk Türkiye’nin 14 milyonunu köylülerin oluşturduğu vurgulanarak bunların sağlık çalışmalarının ve doktor sayılarının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Burada ayrıca köylülerin sıhhati meselesinin yerel bütçe ile değil devlet bütçesiyle yürütülebileceği ifade edilmiştir. Köylülerin sıhhati için yapılacak çalışmalarda köylerin mıntikalara ayrılması ve her mıntıkaya bir doktor gönderilmesi önerisinde bulunulduğu aktarılmıştır.¹²⁹⁵

Köylülerin sıhhat durumuyla ilgili bilgi veren “*Köylünün Sıhhi Durumu*” başlıklı haber ise 11 Ağustos 1936 tarihli nüshada yer almıştır. Haberde, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletinin köylüler üzerinde bir yıldır yaptığı anket çalışması ile 32 binden fazla Türk köyünün sıhhi durumlarının tespit edildiğine değinilmiştir. Anketin gezici sıhhat memurları tarafından yapıldığı ve altı bölüme ayrıldığı kaydedilmiştir. Buna göre ilk bölümde köyün genel vaziyetiyle ilgili bilgilere yer verildiği; ikinci bölümde köy suları ve kaynaklarıyla ilgili bilgilere yer verildiği; üçüncü bölümde de köyün sağlığını tehdit eden bataklıkların varlığına değinilerek sokakların temizlenmesi gerektiği; dördüncü bölümde köyün içtimai durumu, içki, esrar kullanımının derecesiyle ilgili

¹²⁹³ *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1934.

¹²⁹⁴ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1935.

¹²⁹⁵ *Yeni Mersin*, 22 Mayıs 1936.

bilgiler yer aldığı; beşinci bölümde köydeki hastalıklarıyla ilgili bilgilere yer verildiği; altıncı bölümde ise köylünün yiyeceklerini kapsayan bilgilere yer verildiği bildirilmiştir.¹²⁹⁶

Yeni Mersin gazetesi sahibi Fuat Akbaş'ın Mersin köylerinde gezerek gördüğü köylülerin sıhhati ve sağlık meseleleriyle ilgili gözlem yazıları da gazete sayfalarına taşınmıştır. Bu doğrultuda bir yazısı gazetenin 6 Mayıs 1938 tarihli nüshasında “*Bir Tesadüfün Öğrettikleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Tarsus'un Batras köyünde kızamık hastalığı salgınının bulunduğu ve şehir sıhhat teşkilatının bu meseleyle ilgilenmesini istediği belirtilmiştir.¹²⁹⁷

Gazetenin ertesi günkü nüshasındaki “*Bir Tesadüfün Öğrettikleri 2*” başlıklı yazısında ise Yenice'de yaşayan köylülerin büyük bir kısmında trahom vakasına rastlandığı, çevre köylerin de bu hastalıktan mustarip olduğu ve salgının artmaya devam ettiği, Yenice'de temizliğin ihmal edildiği, köyün su sorunu olduğu konularına değindiği kaydedilmiştir.¹²⁹⁸

Yine 8 Mayıs 1938 tarihli nüshada yer alan “*İki Devir Farkı*” başlıklı yazısında ise Fuat Akbaş'ın Yenice ile Batras köyü ile ilgili yazılarının vali tarafından dikkate alındığına değinerek gazetede bu tarz yazıların Cumhuriyet öncesi dönemde hoş karşılanmadığı, Cumhuriyet döneminde ise hükümetin derhal sorunların çözümü için harekete geçtiğine değinilmiştir.¹²⁹⁹

Bu bağlamda Mersin Valisi'nin Yenice ile Batras köyünde gerekli tedbirlerin alınması için bir talimatnameyi gazeteye gönderdiği haberi “*Yenice Trahom Mücadelesine Alınacak*” başlığıyla 17 Mayıs 1938 tarihli nüshada yayımlanmıştır.¹³⁰⁰

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde ülkedeki sağlık sorularına karşı yürütülen çalışmalarla ilgili haberlere de rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 22 Şubat 1929 tarihli nüshasında “*Sıhhi Hava Teşkilatı*” başlığıyla yayımlanan bir haberinde Sağlık Bakanlığının hastane tayyareleri sipariş ettiği aktarılmıştır.¹³⁰¹

¹²⁹⁶ *Yeni Mersin*, 11 Ağustos 1936.

¹²⁹⁷ *Yeni Mersin*, 6 Mayıs 1938.

¹²⁹⁸ *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1938.

¹²⁹⁹ *Yeni Mersin*, 8 Mayıs 1938.

¹³⁰⁰ *Yeni Mersin*, 17 Mayıs 1938.

¹³⁰¹ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1929.

29 Mayıs 1935 tarihli nüshada yer alan “*Kamutay Toplantısında Sağlık Bakanı İzahat Verdi*” başlıklı haberde de Sağlık Bakanlığının, Meclis’te toplantılar yaptığı, sıtma ve frengi hastalıklarıyla mücadele kurumlarının gelişmeleri konularının ele alındığına yönelik bilgiler aktarılmıştır.¹³⁰²

17 Haziran 1936 tarihli nüshada yayımlanan “*Frengi Mücadelesi*” başlıklı haberde ise ülke genelinde Frengi Mücadele Heyetinin teşkil edildiği bilgisi neşredilmiştir. Haberin devamında heyetin çalışmalarına Temmuz ayında Bartın, Safranbolu, Tokat, Reşadiye, Yıldızeli ve Şarkışla’da başlayacağı bildirilmiştir.¹³⁰³

“*Sağlam Vatandaş*” başlıklı haberde Sağlık Bakanlığının Avrupa’ya heyet göndereceği, sağlıklı bireyler yetiştirmek için propagandalar yapacağı haberleri de gazetenin 21 Mayıs 1937 tarihli nüshadan aktarılmıştır.¹³⁰⁴

Halkın bilinçlenmesi için sağlık sergilerinin düzenlendiği ve öğretici filmlerin izlettirildiği haberleri de gazete sayfalarına yansımıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 8 Ağustos 1935 tarihli nüshasında “*Sağlık Filmi Yarın Sinemada Faydalı Film Gösterilecek*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Sağlık Bakanlığının Mersin’e sağlık konulu 13 film gönderdiği bildirilmiştir.¹³⁰⁵

Bu minvaldeki bir başka haber de gazetenin 15 Eylül 1936 tarihli nüshasında “*Sağlık Filmleri*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, sağlık filmlerinin Mersin’de dört gün gösterimde kaldığı ve halkın filmlere rağbet gösterdiği belirtilmiştir.¹³⁰⁶

“*Köy Sağlığı İçin Sıhhat Bakanlığı Geniş Öğretici Tedbirler Aldı*” başlıklı bir haberde gazetenin 16 Nisan 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, köylülerin sıhhatini geliştirmek için Sağlık Bakanlığının köylere sinema makineleri gönderdiği, doktorların sinema filmleriyle köylere giderek halkı bilgilendireceği ve hastalıklarla ilgili bilgi veren broşürlerin basılacağı aktarılmıştır.¹³⁰⁷

Halka hastalıklardan korunma yollarının öğretilmesi için öğretici duvar afişleri de hazırlanmıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 4 Eylül 1937 tarihli nüshasında “*Sıhhiye*

¹³⁰² *Yeni Mersin*, 29 Mayıs 1935.

¹³⁰³ *Yeni Mersin*, 17 Haziran 1936.

¹³⁰⁴ *Yeni Mersin*, 21 Mayıs 1937.

¹³⁰⁵ *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1935.

¹³⁰⁶ *Yeni Mersin*, 15 Eylül 1936.

¹³⁰⁷ *Yeni Mersin*, 16 Nisan 1937.

Vekâleti Hastalıklara Karşı Öğretici Duvar Afişleri Hazırlıyor” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Sağlık Bakanlığının 12 çeşit renkli duvar afişleri hazırlattığı duyurulmuştur. Burada ayrıca afişlerin her birinin beşer bin adet basılarak halkevlerine, okullara, tiyatrolara, sinemalara, iskelelere, hastanelere ve umumi yerlere asılacağı belirtilmiştir.¹³⁰⁸

23 Eylül 1937 tarihli nüshada yer alan “*Memleketimizde Sağlık Vaziyeti*” başlıklı haberde de Sağlık Bakanı Refik Saydam’ın konuşması aktarılmıştır. Beyanatta; güney vilayetlerindeki Trahomla mücadelede işinde başarı sağlandığına, Adana, Antep, Maraş, Kilis, Nizip, Urfa, Mardin, Siirt, Malatya, Diyarbakır’da trahom hastanelerinin ve dispanserlerin bulunduğu, köylere seyyar heyetlerin gönderildiğine, halka sağlıkla ilgili filmlerin gösterildiğine, sağlık afişlerinin basılarak halkın görebileceği yerlere asıldığına değindiği kaydedilmiştir.¹³⁰⁹

Gazetenin 12 Nisan 1938 tarihli nüshasındaki “*Hükümet Sağlık Müzelerinin Artırılmasını Kararlaştırdı*” başlıklı haberinde de vilayetlerde halk sağlığı propagandası yapan sağlık müzelerinin artırılacağı, bunların olmadığı vilayetlerde müzelerin inşa edileceği bildirilmiştir.¹³¹⁰

Gazetede Sağlık Bakanlığının bir projesi haberine de yer verilmiştir. “*Sıhhat Vekâleti On Senelik Bir Sağlık Planı Hazırladı*” başlığıyla 7 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshada yayımlanan haberde ülke genelinde 17.000 yataklı 150 hastane inşa edileceği açıklanmış ve on yıllık yapılacak çalışmalarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Yine burada yirmi yedi vilayette 50 yataklı hastane, dört vilayette 100 yataklı hastane, on vilayette 150-500 yataklı hastane, yirmi beş kaza merkezinde sıhhat evleri, iki şehirde 500 yataklı verem sanatoryumu, iki şehirde 250 yataklı cerrahi verem sanatoryumu, iki yerde 200 yataklı prevantoryum, otuz vilayette veremle mücadele dispanserleri, dört yerde 500 yataklı akıl hastaneleri, İstanbul’da 2000 yataklı merkezi akıl hastanesi, on altı yerde 30-50 yataklı doğumhane, beş yerde 250 yataklı şifa bulunmayan hastalara mahsus müessese, iki yerde 500 yataklı darülaceze ve Huzurevi, iki şehirde 5 çocuk hastanesi, iki şehirde 5 geçici hastalıklar hastanesi kurulacağı aktarılmıştır.¹³¹¹

¹³⁰⁸ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1937.

¹³⁰⁹ *Yeni Mersin*, 23 Eylül 1937.

¹³¹⁰ *Yeni Mersin*, 12 Nisan 1938.

¹³¹¹ *Yeni Mersin*, 7 Birinci Teşrin 1938.

Yeni Mersin sayfalarına Mersin ve çevresindeki sağlık çalışmalarına yönelik haberlerin de yansıdığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 8 Ağustos 1929 tarihli nüshadaki bir haberde Mersin Sıtma İle Mücadele Teşkilatının Şubesinin açıldığı, Mersin Valisi riyasetinde Sıhhat Heyeti toplantılarının yapıldığı bildirilmiştir. Burada yine toplantılarda alınan kararlara yer verilmiştir. Şöyle ki; sıtma mücadele memurlarından oluşacak bir grubun şehrin genelindeki bulaşık çukuru, abdesthane çukuru gibi yerlere mazot dökerek sivrisinekleri imha edecekleri, sazlıkların ve bataklıkların kurutulacağı, şose kenarlarında bulunan sel ağlarına kapaklar temin edileceği, otel ve pansiyon gibi müesseselerdeki pencereler ile kapılardan sivrisineklerin girmemesi için buralara tel örgülerin yapılacağı bilgilerine yer verilmiştir.¹³¹² Bundan bir gün sonraki nüshada yer alan bir haberde de Mersin'deki Sıtma salgınının azaltılması amacıyla halktan Sıtma ile Mücadele Memurlarına yardım edilmesi istendiği bildirilmiştir.¹³¹³

Başka bir haber de gazetenin 7 Ağustos 1932 tarihli nüshasında “*Şehrimizde Hastalık Yoktur ve Ahvali Sıhhiye İyidir*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin’de yıl içerisinde hastalıkların azaldığı belirtilmiştir. Haberin devamında Sıhhat ve İctimai Muavenet Müdürlüğü tarafından 1931 yılına ait istatistiğine yer verilmiştir. Burada 17 verem, 27 menenjit, 2 çiçek hastalığı vakasının görüldüğü, veremin en çok olduğu yerin muhacirlerin bulunduğu mahalleler olduğu bildirilmiştir. Burada ayrıca salgın hastalıkların sebebinin sefalet ve gıdasızlık olduğu aktarılarak Sıtma ile mücadeleye devam edildiği bildirilmiştir.¹³¹⁴

Yine 7 Mart 1933 tarihli nüshada yer alan “*Vilayetimizin Sıhhi Ahvali*” başlıklı bir haberde de Mersin’in 1932 yılının sıhhi durumuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre 1302 doğumun, 674 ölüm vakasının olduğu belirtilmiş, 1932 yılında vilayet dâhilinde 6 tifo, 28 menenjit, 1808 kızamık, 48 verem, 1244 trahom hastalıklarının tespit edildiği, 316 frengili hastanın tedavisinin yapıldığı sıtmanın yüzde altmış oranında azaltıldığı, 18.844 hastaya da kinin tedavisi yapıldığı kaydedilmiştir.¹³¹⁵

Bundan iki gün sonraki nüshada “*Vilayetimizdeki Müessesatı Sıhhiye Bu Sene Neler Yaptı*” başlığıyla yayımlanan bir haberde de Mersin’de ve Tarsus’ta tedavi edilen, vefat

¹³¹² *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1929.

¹³¹³ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1929.

¹³¹⁴ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1932.

¹³¹⁵ *Yeni Mersin*, 7 Mart 1933.

eden hastaların istatistiki verileri aktarılmıştır. Buna göre Mersin hastanesinde 2573 hastanın ayakta tedavi edildiği, 876 kişinin hastaneye yatırıldığı, 232 hastanın ameliyata alındığı belirtilmiştir. Haberin devamında Tarsus hastanesine 779 hastanın girdiği, hastalardan 138'ine ameliyat yapıldığı, 437'nin kişi tedavi olduğu, 291 hastanın tedavi olup hastaneden çıktığı, Mersin hastanesinde poliklinik ve Tarsus hastanesinde helaların inşaatlarının tamamlanmak üzere olduğu ve hastanelerin alet ile ilaçlarının da temin edildiği bildirilmiştir.¹³¹⁶

Mersin'de “*Sıhhat İşleri Köy Sağlık Yurtları Kurulacak Hayır Cemiyetlerinin Çalışma Sahası Genişletilecek*” başlığıyla verilen 20 Mart 1933 tarihli bir haberde ise Mersin Sıhhat Müdürü Doktor Fazıl Bey'in malumatına yer verilmiştir. Buna göre Mersin'de Beş Yıllık Sıhhat Programı'nın tatbik edilmesi için Halkevi İctimai Yardım Şubesinden yararlanılacağı, Mersin köylerinde Sağlık Ocakları ile Sağlık Öğüt Odalarının açılacağı, büyük köylerde Sağlık Ocağı kurularak merkez ile bağlantısının sağlanacağı, küçük köylerde ise Köy Sağlık ve İctimai Yardım Şubelerinin kurulacağı, Sıhhat filmlerinin getirtileceği ve bunların köylerde izlettirileceği aktarılmıştır. Yine burada şehirde Halkevi Muayene yerinin açılacağı, Sıhhi Müzelerin kurulacağı yardım cemiyetleri ile hastalıklarla mücadele cemiyetlerinin genişletileceği belirtilmiştir. Ayrıca bütçe konusunda da Belediye ve köy sandıklarından yardım isteneceği de kaydedilmiştir.¹³¹⁷

Gazetenin 15 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Sıhhat Meclisi Yeni ve Mühim Kararlar Verdi*” başlıklı bir haberinde de Mersin Sıhhat Meclisinin yapacağı çalışmalara yer verilmiştir. Buna göre şehirdeki süprüntülerin imha edileceği, tahta perdelerin kaldırılacağı, okullardaki trahomlu öğrencilerin diğerlerinden ayrılarak tedavi edileceği, kenar mahallelerde sıhhi şartların iyileştirileceği, lağım sisteminin iyileştirileceği, bahçe arklarının temizleneceği, yeni mezarlığın duvarlarının yapımının hızlandırılacağı belirtilmiştir.¹³¹⁸

Yine “*Vilayet Sıhhat Meclisi*” başlığıyla 1 Ağustos 1937 tarihli nüshada yer alan bir diğer haberde ise Mersin'in sağlık vaziyetiyle ilgili Vilayet Hıfzıssıhha Meclisi'nin toplantısında alınan kararlar aktarılmıştır. Buna göre fırınlarda yapılan tadilatların süratle

¹³¹⁶ *Yeni Mersin*, 9 Mart 1933.

¹³¹⁷ *Yeni Mersin*, 20 Mart 1933.

¹³¹⁸ *Yeni Mersin*, 15 Temmuz 1936.

tamamlanacağı, şehir dışına umumi ahırların yaptırılacağı ve şehirdeki bütün ahırların buraya nakledileceği, şehirdeki ahırların zabıtlarce inceleneceği, sütlerin sağlıklı koşullarda halka sunulması için gerekli önlemlerin alınacağı, şehrin bahçe arklarının temizlettirileceği, dükkânların sıhhi vaziyetlerinin teftiş edileceği, süprüntülerin temizleneceği ve hamamların sıhhi şartlarının iyileştirileceği belirtilmiştir.¹³¹⁹

Bu toplantıdan sonra gazetenin bir gün sonraki nüshasında Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı bir yazı "*Sıhhat Meclisinin Kararları*" başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Sıhhat Meclisinin şehrin durumunu iyi göstermeye çalıştığından bahsedildiği ve gerçekte sokakların pis olduğu, Sıhhat Meclisi kararlarının aslında Belediyenin vazifesi olduğu vurgulandığı bildirilmiştir.¹³²⁰

Mersin köylerindeki sağlık çalışmalarına yönelik gazete sayfalarına taşınan bir haber 12 Nisan 1936 tarihli nüshada "*Vilayetimizde Geniş Bir Köycülük Çalışması Başladı*" başlığıyla yer almıştır. Haberde, Yeni Mersin gazetesi muharririnin Mersin Valisi Rükneddin Sözer ile yaptığı röportaj aktarılmıştır. Burada 1936 yılı bütçesinden köylere yapılacak yardımlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre yıl içerisinde köylülerin sağlığının korunması için her köye birer sıhhiye dolabının gönderileceği, Kızılay'ın ilk yardımı öğreten broşürlerinin ve levhalarının köylere dağıtılacağı, köylüler için temizlik mevzularını öğreten eserlerin yazılacağı ve bunların köylülere verileceği kaydedilmiştir.¹³²¹

Mersin Valisi Rükneddin Sözer ile Sıhhat ve İçtimai Muavenet Direktörü Doktor Necmeddin Üstüntürk'ün Tarsus, Silifke ve Mut kazalarındaki köylere giderek köylülerin sağlık durumlarını teftiş ettiği haberleri de gazetenin 26 Mayıs ve 30 Mayıs 1936 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.¹³²²

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 29 Nisan 1937 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Ankara Hıfzı Sıhha Mektebi Sıhhat Mühendisliği Profesörü Dr. Rayt'ın Mersin'de incelemelerde bulunduğu bildirilmiştir. Haberin devamında

¹³¹⁹ *Yeni Mersin*, 1 Ağustos 1937.

¹³²⁰ *Yeni Mersin*, 3 Ağustos 1937.

¹³²¹ *Yeni Mersin*, 12 Nisan 1936.

¹³²² *Yeni Mersin*, 26 Mayıs 1936; *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1936.

Profesörün hazırlayacağı raporda şehrin sıhhi vaziyetinin ıslah edilmesi üzerinde duracağı kaydedilmiştir.¹³²³

Ayrıca köylerdeki salgın hastalıkların ilgili yerlere bildirilmesi için Mersin’de “*Köy Sağlık Korucuları*” adıyla bir teşkilat kurulacağı ve bu teşkilat için açılacak kurslara katılacak bireylerin köylülerden seçileceği haberi de “*Köy Sağlık Korucuları*” başlığıyla gazetenin 8 Haziran 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında açılacak kursların 6 hafta süreceği, dersleri doktorların vereceği, Mersin’den sonra Tarsus ile Silifke’ye de bu kursların açılacağı, Köy Sağlık Korucularının köylerindeki sağlık durumunu takip ederek olası bir hastalık durumunu yetkililere bildirecekleri kaydedilmiştir.¹³²⁴

Bunlarla birlikte Mersin’de doktorların Tıp Kongreleri düzenlediğine yönelik bilgiler de gazete sayfalarından anlaşılmıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 30 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında “*Mersin’de İlmi Hareketler*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Memleket Hastanesinde doktorlar tarafından Beşinci Tıbbi Müsamere verildiği bildirilmiş ve burada konuşma yapan doktorların isimleri gazete sayfalarına yansımıştır.¹³²⁵ Bu toplantıların içeriği de gazetenin ertesi günkü nüshasında yayımlanmıştır.¹³²⁶

Yine Mersin’deki doktorlarının Tıp Cemiyeti kurduğuna yönelik bir haber de gazetenin 14 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Mersin Tıp Cemiyeti*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Cemiyetin İdare Heyeti Başkanlığına Dr. Kemal Saraçoğlu’nun, Asbaşkanlığa Dr. Kâşif Baştuğ’un, Genel Sekreterliğe Dr. Nejat Seyhun’un, Sekreterliğe Dr. Nihal Bayat’ın ve Muhasipliğe Dr. Hulusi Tan’ın seçildiği bilgileri aktarılmıştır.¹³²⁷

Diğer taraftan Mersin Tıp Cemiyetinin müsamereleleri gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 3 Şubat 1938 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde müsamereyle ilgili şu cümleler aktarılmıştır: “*Şehrimiz Memleket Hastanesinde Mersin Tıp Cemiyeti müsamereleleri devam etmektedir. Geçen gün Doktor Kemal Saracoğlu’nun başkanlığı altında toplanılmış, birisi 48 saatte şifa yap olan bir zatürre vakası diğeri de kanın beş*

¹³²³ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1937.

¹³²⁴ *Yeni Mersin*, 8 Haziran 1938.

¹³²⁵ *Yeni Mersin*, 30 İkinci Teşrin 1937.

¹³²⁶ *Yeni Mersin*, 31 Birinci Kanun 1937.

¹³²⁷ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Kanun 1938.

*buçuk gram üre bulunan ve şifayla neticelenen Nesrit vakası takdim edilmiştir. Münakaşalara Doktor Hulusi Tan ve Doktor Kâşif Ömer Baştuğ iştirak etmiştir.”*¹³²⁸

Ayrıca doktorların bu toplantılarda ele aldıkları konular da gazeteden aktarılmıştır. Mesela “*Memleket Hastanesinde Tıbbi Müsamere*” başlığıyla gazetenin 20 Şubat 1938 tarihli nüshasına yansıyan bir haberde Mersin Tıp Cemiyetinin Memleket Hastanesinde Dr. Kemal Şakir Saracoğlu başkanlığındaki toplantısına yer verilmiştir. Toplantıda, doktorların hastalara yaptıkları tedavilerle ilgili bilgilere değinilerek, “*E Vitamini*” ile ilgili münakaşalar yaptıkları kaydedilmiştir.¹³²⁹

3.2.10. Spor Alanındaki Faaliyetler

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk, ülkede gerçekleştirilen bütün inkılaplarda olduğu gibi spor konusunda da halka örnek ve öncü olmuştur. Çağdaş dünyada sporun mühim bir yer tuttuğunu bildiğinden bu konuya hassasiyetle eğilmiş ve bu alanda yapılan çalışmaları desteklemiştir.¹³³⁰ Bilindiği üzere Cumhuriyet Hükümeti, spor alanında halkın gelişmesi için çeşitli çalışmalara başlamıştır. Yeni Mersin gazetesi de bu çalışmaları destekleyerek halkın spor bilincinin gelişmesine yardım etmiştir. Gazete öncelikle Türkiye’deki spor teşkilatındaki eksiklikleri ele alan yazıları sayfalarına taşımıştır. Bu bağlamda gazetenin 16 Ağustos 1928 tarihli nüshasında Kerim Refi’nin kaleme aldığı “*Spor Aşkı*” başlıklı yazıda Türkiye’nin spor alanında sistemli bir çalışmasının noksanlığına değinilerek uluslararası olimpiyatlarda kırılan rekorların Türk gençleri tarafından da yapılabileceğini belirtilmiştir. Bunun içinde spor alanındaki çalışmaların sistemli hale getirilmesinin önemi vurgulanmıştır.¹³³¹

Gazetenin spor alanında halkı bilgilendirmek için sporun faydalarıyla ilgili yayımladığı yazılar göze çarpmaktadır. Mesela, gazetenin 10 Şubat, 14 Şubat ve 15 Şubat 1933 tarihli nüshalarında Dr. Mazhar imzasıyla kaleme alınan “*Beden Terbiyesi Oyun ve Spor*” başlıklı yazılarda sporun önemi ve bedene faydaları, spor yapan insanlar ile yapmayan insanlar arasındaki fark, çocuklarda beden terbiyesinin erken yaşlarda başlatılması konularına değinildiği belirtilmiştir. Burada ayrıca çocukların oynadığı

¹³²⁸ *Yeni Mersin*, 3 Şubat 1938.

¹³²⁹ *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1938.

¹³³⁰ Erol Evcin, “Atatürk’ün Spora ve Sporculara Bakışı”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(55), Mayıs 2014, 308.

¹³³¹ *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1928.

oyunlar ile yaptıkları hareketlerin yararları ve zararları hakkında bilgilere de yer verilmiştir.¹³³²

Selim Sırrı Tarcan imzasıyla yayımlanan “*Spor Pedagojisi*” başlıklı bir başka yazıda 29 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Yazıda, spor ilminin bilinmesi ve bireylerin yapacağı sporların yaşa uygun zamanlarda yapılmasının önemine değinildiği anlatılmıştır.¹³³³

Yine gazetede Türk gençliğinin spora teşvik edilmesi ve spor teşkilatının geliştirilmesine yönelik yazılara da rastlanmıştır. Bununla ilgili bir yazıda gazetenin 5 Mart 1934 tarihli nüshasında Dr. Münür imzasıyla “*Sıhhat ve Spor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda “*Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur*” anlayışı ele alınmıştır. Buna göre spor yapan gençlerin bazen vücutlarını zorladıklarına değinilmiş, futbol, jimnastik gibi sporların vücutta sebep olduğu problemlerle ilgili bilgiler aktarılmıştır.¹³³⁴

Faik Gökay imzasıyla 8 Şubat 1938 tarihli nüshada kaleme alınan “*Bekleyen Gençlik*” başlıklı yazıda ise Türk gençlerinin sağlıklı ve gürbüz bir yapıya ulaşması için spor teşkilatının iyileştirilmesinin sabırsızlıkla beklendiği belirtilmiştir. Yazının devamında Almanya’nın, İtalya’nın ve Rusya’nın gençliği ile kıyaslanan Türk gençliğinin bu devletlere oranla daha çelimsiz olduğu ifade edilerek düzenlenecek olan spor teşkilatıyla birlikte gürbüz bir neslin ortaya çıkacağı ifade edilmiştir.¹³³⁵

Diğer taraftan hükümetin spor alanında yaptığı çalışmalara yönelik haberlerin ve yazıların da Yeni Mersin gazetesinin sütunlarını işgal ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda hükümetin yabancı mütehassısları getirterek ülkenin çeşitli yerlerinde incelemeler yaptırdığı bilinmektedir. Bununla ilgili olarak gazetenin 31 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde de Antrenör Alex Abraham’ın Mersin İdman Yurdu’na geldiği ve beraberinde getirdiği spor filminin halk sinemasında ücretsiz gösterildiği duyurulmuştur. Burada ayrıca filmin her yaşa uygun olduğu, sporların fenni ve teknik kısımlarının gösterildiği belirtilmiştir.¹³³⁶

¹³³² *Yeni Mersin*, 10 Şubat 1933; *Yeni Mersin*, 14 Şubat 1933; *Yeni Mersin*, 15 Şubat 1933.

¹³³³ *Yeni Mersin*, 29 İkinci Teşrin 1936.

¹³³⁴ *Yeni Mersin*, 5 Mart 1934.

¹³³⁵ *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1938.

¹³³⁶ *Yeni Mersin*, 31 Mayıs 1935.

Yine gazetenin 19 Haziran ve 20 Haziran 1935 tarihli nüshalarında Ziya Toroğlu tarafından kaleme alınan “*Halk ve Spor*” başlıklı yazılarda, Ankara Spor Kurumları Genel Topluluğu’nun Anadolu’daki Gençlik Spor Teşkilatlarını incelemesi için görevlendirilen Antrenör Abraham’ı Adana’daki, Mersin2deki ve Tarsus’taki gözlemlerinden bahsedilmiştir. Buna göre Antrenör’ün bu bölgelerin coğrafi özellikleri sebebiyle kayak, yüzme, yaz kayağı sporlarında başarı sağlanacağı, bölge halkının bu sporlara yatkın bir vücut yapısına sahip olduğu, kadınlar ile erkeklerin uzun boylarının avantajına değinilerek spor kabiliyetlerinin geliştirilebileceği ifadelerinde bulunduğu aktarılmıştır. Yazılarda ayrıca bu bölgede yaşayan insanların eski devirlerden beri spora ilgi duyduğu, köylerde; at yarışları, cirit, avcılık, vücudun ıslahı için cızak çevirmesi, zincir kırma denilen halat çekme, deve oyunu, sinsin, kösküç, havlu kaçırma, tıra, üç kale, sel oyunları gibi Türk mahalli sporlarını sürdürdüğüne yönelik yorumlarına yer verilmiştir. Yine yazının devamında Antrenörün sporla ilgili bir önerisi aktarılmıştır. Burada, Anadolu’da öncelikle halk ile kaynaşan spor öğreticilerinin yetiştirilmesi ve bunların idman yurtlarında eğitiminin sağlanması, Türkiye’deki mıntıkalara yirmi öğretmen ve birkaç Antrenörün atanması, spor öğretmenlerinin her spor dalını bilmesi, spor mütehassısları tarafından bir beden seminerinin açılması, öğrencilerin bu seminerde 3 yıl eğitim alması bilgilerine yer verilmiştir. Burada ayrıca yetişen öğretmenlerin spor mıntıklarında çalışması, bu mıntıkların her yıl bir Antrenör tarafından teftiş edilip fenni ve hususi dersler verilmesi, spor mıntıklarından seçilen sporcular dört haftalık bir kurs ile milli takıma mal edilmesi, halkın spor bayramlarına katılmasının zaruri olması ve her vilayetin spor bayramının farklı mevsimlerde yapılmasını tavsiye ettiği kaydedilmiştir.¹³³⁷

Yabancı mütehassısların incelemelerinin yanı sıra Kültür Bakanlığının Türkiye’de sporun gelişmesi için araştırmalar yaptığı, Türk spor tarihiyle ilgili tetkiklerde bulunduğu haberi gazetenin 9 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹³³⁸

“*Spor ve Gençlik Bayramı*” başlığıyla gazetenin 13 Nisan 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de 19 Mayıs’ın Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanacağı duyurulmuştur. Haberin devamında bu bayramda spor müsabakalarının yapılacağı, Türk

¹³³⁷ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 20 Haziran 1935.

¹³³⁸ *Yeni Mersin*, 9 İlk Teşrin 1936.

Kuşu'nun olduğu şehirlerde hava gösterilerinin düzenleneceği, milli marşın okunacağı ve törenlerin yapılacağı belirtilmiştir.¹³³⁹

Yine 30 Temmuz 1937 tarihli nüshada yer alan “26 Yerde 26 Stadyum” başlıklı bir haberde ise ülkenin her yerinde stadyum, atış poligamı, yüzme havuzları yapımı çalışmalarına başlandığı, beş yıl içerisinde bu çalışmaların bitirilmesinin amaçlandığı bildirilmiştir.¹³⁴⁰

25 Ağustos 1937 tarihli nüshada “20 Vilayette Birer Spor Bölgesi Teşkil Ediliyor” başlığıyla yayımlanan bir haberde de spor işlerinde daha verimli bir çalışma temin etmek için spor teşkilatı olmayan bölgelerde spor teşkilatlarının kurulacağı açıklanmıştır. Haberin devamında 23 mınıtkada ile spor teşkilatını devralan Türk Spor Kurumuna 18 bölgenin ekleneceği ve bölge sayısının 41'e yükseleceği belirtilmiştir. Ayrıca spor bölgeleri kurulacak şehirlerin Ağrı, Bingöl, Bitlis, Bolu, Çoruh, Elazığ, Erzincan, Gazi Antep, Gümüşhane, Hakkâri, Kars, Malatya, Maraş, Mardin, Muş, Niğde, Siirt, Sinop, Tekirdağ, Tunceli ve Van olarak belirlendiği duyurulmuştur.¹³⁴¹

Gazetenin 20 Nisan 1938 tarihli nüshasındaki “Spor Teşkilatı Projesinin Esasları” başlıklı haberinde ise Hükümetin spor teşkilatının iyileştirilmesi için kanun projesi hazırladığı duyurulmuştur.¹³⁴²

Bunlarla birlikte Çukurova ve Mersin'de sporun gelişmesi için yapılan çalışmalara yönelik haberler ve yazılar da Yeni Mersin'in sayfalarında yerini almıştır. Bu doğrultuda gazetenin 3 Şubat 1932, 18 Eylül 1932, 11 Birinci Kanun 1934, 2 Nisan 1935, 2 Temmuz 1935 ve 24 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde Mersin ve ilçelerinde tenis kortu yapıldığı, atıcılık ile cirit sporlarının geliştirildiği, Mersin İdman Yurdu'nun toplantılar yaptığı, Denizcilik Şubesinin kurulduğu bilgileri kaydedilmiştir.¹³⁴³

Spor çalışmalarının yanı sıra ülke genelinde bisiklet turneleri, tenis turnuvaları, futbol maçları, güreş müsabakaları, atletizm yarışları, at yarışları gibi spor aktivitelerinin de düzenlendiği gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda gazetede ön plana

¹³³⁹ *Yeni Mersin*, 13 Nisan 1937.

¹³⁴⁰ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1937.

¹³⁴¹ *Yeni Mersin*, 25 Ağustos 1937.

¹³⁴² *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1938.

¹³⁴³ *Yeni Mersin*, 3 Şubat 1932; *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1932; *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 2 Nisan 1935; *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1935; *Yeni Mersin*; 24 Birinci Kanun 1936.

çıkan spor aktivitesi haberlerinden birisi Ankara Muhafız Gücü Bisikletçilerinin ülke genelinde yaptığı turnesidir. Bununla ilgili olarak gazetenin 3 Haziran 1931 tarihli nüshasında yayımlanan “*Muhafız Gücü Yıl Dönümü Münasebetiyle Spor Seyahatleri*” başlıklı haberde Muhafız Gücü’nün kuruluş yıl dönümü münasebetiyle 1 Haziran’da 21 kişiden oluşan bir grubun İstanbul, Edirne, Kırklareli’nden batı sınırına kadar kara yürüyüşü yapacağı; 12 kişiden oluşan diğer grubun da bisiklet ile Sivas’tan hareketle Erzincan, Erzurum, Kars, Ardahan, Tortum, Erzurum, Bayburt, Trabzon güzergâhından ilerleyerek vapurla İnebolu’dan Kastamonu, Çankırı, Ankara güzergâhını takip edeceği ve 1900 kilometrelik spor seyahatlerine çıkacağı bildirilmiştir.¹³⁴⁴

Bundan iki gün sonraki nüshada yer alan bir haberde de bisikletçilerin Sivas’a doğru yola çıktığı aktarılmıştır.¹³⁴⁵ Atlıların ise Trakya’ya ilerlediği haberi de gazetenin 7 Haziran 1931 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹³⁴⁶

Yine Muhafız Gücü Bisikletçilerinin 1934 yılında düzenlediği bir diğer turne haberi de gazetenin 3 Haziran 1934 tarihli nüshasında “*Muhafız Gücü Bisikletçileri*” başlığıyla duyurulmuştur. Haberin devamında Ankara Muhafız Gücü Bisikletçilerinin 1 Haziran tarihinde doğu ve güney vilayetlerinde tura çıktıkları, 12 kişiden oluşan bisikletçilerin Ankara, Çayış, Yenice, Obanevi, Ziverek, Konya, Çomara, Karaman, Mut, Çotrak, Silifke, Elvanlar, Mersin, Tarsus, Adana, Misis, Ceyhan, Osmaniye yolu üzerinden doğu vilayetlerine geçerek Samsun’da turu tamamlayacakları ve turnenin 67 gün süreceği aktarılmıştır.¹³⁴⁷ Bu doğrultuda bisikletçilerin tura başladıkları ve Silifke’den Mersin’e gelerek Halkevi Spor Şubesi tarafından karşılandığı haberi gazetenin 10 Haziran 1934 tarihli nüshasında “*Güçlülerin Türkiye Turu*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹³⁴⁸ İki gün sonraki nüshada yer alan diğer bir haberde de bisikletçilerin Mersin’den Tarsus’a geçtiği sırada yolda otomobillerden ürken öküzlerin bisikletçiler üzerine doğru ilerleyerek Kafile Başkanı Fahri Bey’in yaraladığı, Başkan Fahri Bey’in bacağının birisinin hafif diğerinin biraz fazla yaralanarak tedaviye alındığı kaydedilmiştir. Haberin devamında Tarsus halkının bisikletçileri karşıladığı bildirilmiştir.¹³⁴⁹

¹³⁴⁴ *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1931.

¹³⁴⁵ *Yeni Mersin*, 5 Haziran 1931.

¹³⁴⁶ *Yeni Mersin*, 7 Haziran 1931.

¹³⁴⁷ *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1934.

¹³⁴⁸ *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1934.

¹³⁴⁹ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1934.

Çukurova'dan sonra bisikletçilerin Mardin'e geçtiği, Başkan Fahri Bey'in iyileşince trenle Mardin'e bisikletçilerin yanına hareket ettiği haberi de gazetenin 17 Haziran 1934 tarihli nüshasında "*Fahri Bey Arkadaşlarına İltihak İçin Mardin'e Gitti*" başlığıyla yayımlanmıştır.¹³⁵⁰ Gazetenin 29 Haziran, 5 Ağustos ve 10 Ağustos 1934 tarihli nüshalarında bisikletçilerin sırasıyla Siirt'e ve Ordu'ya geçerek Ankara'ya döndükleri duyurulmuştur.¹³⁵¹

Yeni Mersin gazetesinde Çukurova'da ve Mersin'de yapılan spor aktiviteleriyle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bölgede dikkat çeken spor aktivite haberlerinden birisi 7 Ağustos 1928 tarihli nüshada "*Yeni Mersin'in Tenis Turnuvası*" başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, halkın hem eğlenmesi hem de spor zevkinin gelişmesi için bir turnuva hazırlandığı ve isteyenlerin müracaat edebileceği duyurulmuştur.¹³⁵²

Çukurova spor aktivitelerinden dikkat çeken bir diğer haber de gazetenin 29 Nisan 1934 tarihli nüshasında "*Yurt Turneye Çıkıyor*" başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin İdman Yurdu'nun ülke genelinde turneye çıkacağı, turnenin bir ay kadar devam edeceği Kayseri, Ankara, Eskişehir, Adapazarı, İstanbul, Konya, İzmir, Antalya'ya gidileceği aktarılmıştır.¹³⁵³ Bu bağlamda turnenin tamamlandığı ve Mersin İdman Yurdu'nun Antalya üzerinden Mersine döndüğü haberi gazetenin 5 Temmuz 1934 tarihli nüshasında kaydedilmiştir.¹³⁵⁴

Bu minvaldeki 27 İlk Teşrin 1936 tarihli bir başka haberde "*İdman Yurdu Bisikletçileri Pazar Günü Tarsus'a Gidip Geldiler*" başlığıyla gazete sayfalarına taşınmıştır. Burada Mersin İdman Yurdu Bisikletçilerinin Tarsus'a gittikleri, burada Tarsus İdman Yurdu Bisikletçileri tarafından karşılanarak şehrin belirli yerlerini gezdikleri belirtilmiştir.¹³⁵⁵

12 Eylül 1934 tarihli nüshada "*Toroslara Gelen Sporcular*" başlığıyla verilen bir haberde ise Çukurova'da dağcılık sporu yapmak üzere Avusturya'dan üç dağcının İstanbul'a geldiği ve Dağcılık Kulübü İkinci Başkanı Ekrem Bey ile Adana'ya gittiği

¹³⁵⁰ *Yeni Mersin*, 17 Haziran 1934.

¹³⁵¹ *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1934; *Yeni Mersin*, 10 Ağustos 1934.

¹³⁵² *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1928.

¹³⁵³ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1934.

¹³⁵⁴ *Yeni Mersin*, 5 Temmuz 1934.

¹³⁵⁵ *Yeni Mersin*, 27 İlk Teşrin 1936.

bildirilmiştir. Haberin devamında dağcıların Adana'da 3900 metre yüksekliğindeki Toros dağlarına çıkarak bu seyahati bir ayda tamamlayacakları duyurulmuştur.¹³⁵⁶

Bunların yanı sıra Mersin'de yapılan diğer spor aktiviteleri ise Mersin güreş müsabakaları,¹³⁵⁷ denizcilik çalışmaları¹³⁵⁸ ve yarışları,¹³⁵⁹ atletizm yarışları,¹³⁶⁰ sokak koşusu yarışları,¹³⁶¹ ortaokulu spor şenlikleridir.¹³⁶² Ayrıca Mersin-Kıbrıs futbol maçı,¹³⁶³ Çukurova lig maçları,¹³⁶⁴ öğrenci futbol maçları,¹³⁶⁵ boks maçları,¹³⁶⁶ Adana'da yapılan Çukurova atletizm yarışları¹³⁶⁷ ile ilgili haberler de gazete sayfalarına yansımıştır.

Diğer taraftan Mersin'de spor aktivitelerinin zaman zaman ihmal edildiği ve bu durumu eleştiren yazıların Yeni Mersin sayfalarına yansıdığı görülmüştür. Bununla ilgili bir yazı gazetenin 30 Temmuz 1928 tarihli nüshasında Haluk imzasıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Mersin'de yıl içerisinde spor alanında esaslı bir faaliyet gösterilmediği, bunun sebepleri arasında hükümetin spora ayırdığı ödeneklerin muntıkalarca alınamaması gösterildiği belirtilmiştir.¹³⁶⁸

Sporcu imzasıyla gazetenin 5 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshada kaleme alınan “*İdman Yurdunun Bugünkü Hali*” başlıklı yazıda da Mersin İdman Yurdu'nun birkaç yıl önceki vaziyetine göre durgun olduğu, iki yıl önce ilk kez açılan su sporlarında başarı sağlamasına rağmen bu yıl hiçbir şey yapmadığı, maçlarda yenilgiler aldığı, yurdun kaptanının olmadığından bahsedilerek İdman Yurdu'nun kuvvetli bir idare heyeti kurması ve disiplinli bir çalışma sistemi uygulamasına yönelik ifadelere yer verilmiştir.¹³⁶⁹

Gazetenin ertesi günkü nüshasında Rıza Atılâ tarafından kaleme alınan “*Spor İşlerimiz*” başlıklı yazıda da Mersin'de spor işleriyle ilgili Vali Rükneddin Nasuhioğlu ile

¹³⁵⁶ *Yeni Mersin*, 12 Eylül 1934.

¹³⁵⁷ *Yeni Mersin*, 3 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 14 Haziran 1934; *Yeni Mersin*, 26 Mart 1937.

¹³⁵⁸ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1935; *Yeni Mersin*, 14 İkinci Teşrin 1937.

¹³⁵⁹ *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1935.

¹³⁶⁰ *Yeni Mersin*, 31 Ağustos 1937.

¹³⁶¹ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1938.

¹³⁶² *Yeni Mersin*, 20 Mayıs 1934; *Yeni Mersin*, 4 Nisan 1936.

¹³⁶³ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1934.

¹³⁶⁴ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1936.

¹³⁶⁵ *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1937; *Yeni Mersin*, 19 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1938.

¹³⁶⁶ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1937.

¹³⁶⁷ *Yeni Mersin*, 25 Ağustos 1935; *Yeni Mersin*, 9 Birinci Teşrin 1935.

¹³⁶⁸ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1928.

¹³⁶⁹ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Teşrin 1937.

yapılan röportaj aktarılmıştır. Burada Vali'nin, Mersin'de sporun duraklamasının nedenini maddeler halinde sıraladığı, sporcuların spor çalışmalarında istenilen hamleleri yapacak kadar takati kalmadığı, ajansların, kulüplerin ve idare heyetlerinin dağıtıldığı, paraya bağlı işlerin yapılmadığı ifadelerine yer verilmiştir. Röportajın devamında ajansların yeniden kurularak teşkilatlanmaların yapıldığı, bütçenin düzenlendiği, Mersin'e bir stadyum yapılması için çalışmaların hızlandığı, kulüplerin kuvvetli elemanlarla takviye edileceği, denizciliğin gelişimine ehemmiyet verileceğini beyan edildiği belirtilmiştir.¹³⁷⁰

Bu yazıların dikkate alındığına ve spor teşkilatında düzenlemelerin yapıldığına yönelik bir haber de gazetenin 16 Birinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*Spor Faaliyetlerine Yeni Baştan Hız Veriliyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde Mersin'de ajansların yeniden teşkil edildiği, spor çalışmalarına hız verildiği ve 2 Kasım'da Adana'da yapılacak futbol maçlarına İdman Yurdu'nun disiplinli bir şekilde hazırlanmaya başladığı ve her gün idman yaptıkları kaydedilmiştir.¹³⁷¹

Yine gazetenin 5 Şubat 1938 tarihli nüshasında Faik Gökay imzasıyla kaleme alınan “*Bizde Bugünkü Spor*” başlıklı yazıda ise Mersin Spor Kulübü'nün hantallığından yakınılmıştır. Burada spor kulüplerinin maç, lig, mıntıka birinciliklerine dışındaki zamanlarda spor çalışmalarını bırakarak hantallaştığı belirtilmiştir.¹³⁷²

Diğer taraftan gazete sayfalarında Türkiye'nin Uluslararası spor aktivitelerine katıldığına yönelik haberlere de rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 1 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Süvari Zabıtlarımız Nis'teki Yarışlarda Üçüncülüğü Kazandılar*” başlıklı haberde Uluslararası At yarışlarına katılan Türk zabıtlarının üçüncü geldiği aktarılmıştır.¹³⁷³

23 Haziran 1935 tarihli nüshada yer alan bir haberde de Budapeşte'de 20 Haziran'da yapılan at yarışlarında Türk zabıtlarının birinci, üçüncü ve sekizinci oldukları aktarılmıştır. Haberin devamında yarışmaya Almanya, Türkiye ve Macaristan'dan toplam 58 atlı girdiği belirtilmiştir.¹³⁷⁴

¹³⁷⁰ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Teşrin 1937.

¹³⁷¹ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1937.

¹³⁷² *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1938.

¹³⁷³ *Yeni Mersin*, 1 Mayıs 1935.

¹³⁷⁴ *Yeni Mersin*, 23 Haziran 1935.

Yine gazetenin 4 Haziran, 17 Haziran ve 1 Temmuz 1936 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde Berlin Olimpiyatları'na katılmak üzere Ankara'da bulunan sporcuların çalışmalarına devam ettikleri ve burada 100 km'lik bisiklet yarışları düzenledikleri kaydedilmiştir.¹³⁷⁵ Bu bağlamda 4 Ağustos, 7 Ağustos 1936 tarihli nüshalarda yer alan haberlerde Berlin Olimpiyatları'nın başladığı, Olimpiyattaki güreş müsabakalarında Mersinli Ahmet'in dünya üçüncülüğünü kazandığı bildirilmiştir.¹³⁷⁶

Gazetenin 5 Mayıs 1938 tarihli nüshasında da İtalya'da Uluslararası Engel Atlama yarışmasında yarışan Türk binicilerinin birinci geldiği haberi “*Türk Bayrağı Roma’da da Şeref Direğine Çekildi*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹³⁷⁷

¹³⁷⁵ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 17 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 1 Temmuz 1936.

¹³⁷⁶ *Yeni Mersin*, 4 Ağustos 1936; *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1936.

¹³⁷⁷ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1938.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİ, TARIM, BAYINDIRLIK VE İLETİŞİM ALANLARINDAKİ GELİŞMELERİN YENİ MERDİN GAZETESİNE YANSIMASI

4.1. EKONOMİ ALANINDAKİ GELİŞMELER

4.1.1. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Alınan Tedbirler

Amerika’da 1920’lerin hızlı ekonomik gelişmesi yerini 24 Ekim 1929 tarihinde New York borsasının çökmesine bırakmış ve dünya genelini etkileyecek büyük buhran ortaya çıkmıştır.¹³⁷⁸ Buhranın etkileri ilk zamanlar hissedilse de sonraki yıllarda daha belirgin hale gelmiştir. Yeni Mersin gazetesinde bu duruma yönelik yazılara ve haberlere de yer verilmiştir. Konuyla bir yazı Muzaffer imzasıyla gazetenin 24 Teşrin Sani 1929 tarihli nüshada “*Buhran*” başlığı ile kaleme alınmıştır. Yazıda, uluslararası piyasada bir durgunluğun söz konusu olduğu ve bu durum karşısında Türkiye’nin dışarıya para harcamamasının önemine değinilmiştir. Yazının devamında Türkiye’nin de ekonomik buhran karşısında elindeki paraları koruması, ihtiyaçtan fazla malların ithalinin önlenmesi, eldeki malları bitirmeden yenisinin alınmaması, ekonomik buhrana karşı önlemlerin alınması önerisinde bulunulmuştur. Ayrıca İtalya’nın gelecekte uluslararası bir buhranın meydana geleceğini hissettiği ve gerekli tedbirleri aldığı da belirtilmiştir.¹³⁷⁹

Dünya Ekonomik Buhranın 1931 yılında da etkisini göstermekte devam ettiği gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmıştır. Mesela, gazetede Doğanay imzasıyla kaleme alınan “*Amerikan Teklifi ve Neticeleri*” başlıklı yazıda Ekonomik Buhranın dünyanın her yerinde hat safhada yaşandığı açıklanmıştır. Yazıda, Avrupa devletlerinde etkisini gösteren buhranın Almanların savaş borcunu ödeyememesine neden olduğu belirtilmiştir. Yazının devamında bu durum karşısında Amerika’nın bütün devletlerin savaş borçlarının ödenmesi hususunda bir müddet ertelemeleri teklifinde bulunduğu, teklifin İtalya ve Fransa tarafından hoş karşılanmadığı, İngiltere’nin onayladığı kaydedilmiştir. Yine teklifte ortak bir çalışma ile buhrandan kurtulma çarelerine yönelik çalışmaların bir an evvel başlaması istendiği bildirilmiştir. Burada ayrıca teklifin Türkiye için uygun olduğu, ekonomik buhran yüzünden özellikle Türkiye’nin güney

¹³⁷⁸ William H. McNeill, *Dünya Tarihi*, Çev. Alâeddin Şenel, İmge Kitabevi, Ankara, Kasım 2015, 704.

¹³⁷⁹ *Yeni Mersin*, 24 Teşrin Sani 1929.

vilayetlerindeki pamukların satışının durduğu ve yerel bir buhranın doğmasına neden olduğu anlatılmıştır. Ayrıca Amerika'nın teklifinin ülke malları üzerinde etkisinin nasıl olacağının tam kestirilemediğine değinilerek pamuğun iyi fiyatlarla ihraç edilmesi temenni edilmiştir.¹³⁸⁰

Adsız imzasıyla kaleme alınan bir başka yazıda “*Olduğu Gibi*” başlığıyla gazete sayfalarına taşınmıştır. Yazıda, dünyayı etkisi altına alan buhranın sadece ekonomi alanında değil ahlak ve faziletler üzerinde de etkili olduğu anlatılmıştır. Buhranın getirdiği para sıkıntısından bahsedilen yazıda cebi dolgun eski bir dosttan borç istemek için yazılan mektupların karşılığının gelmediği veyahut özür beyan edilerek paranın verilmemesi ile dostluğun, ahlakın ve faziletin öldüğü vurgulandığı kaydedilmiştir.¹³⁸¹

Lütfi Oğuz imzalı bir yazı da gazetenin 18 İkinci Teşrin 1931 tarihli nüshada “*İthalatın Tahdidi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, dünyayı felce uğratan Ekonomik Buhranın Türk iktisadi hayatına olumsuz etkisinin önüne geçilmesi için devletin tedbirler almaya çalıştığı anlatılmıştır. Yazının devamında yurt dışından getirilen ürünlerin sınırlandırılmasından bahsedilmiştir. Türkiye’de üretilen yerli malların daha uygun fiyatta olduğu ve ithal edilen ürünler yerine yerli malların satın alınmasının ülke ekonomisine katkı sağlayacağına değinilmiştir.¹³⁸²

Bunlarla birlikte gazetede Ekonomik Buhran nedeniyle Lübnan’da 18 tüccarın iflas ettiği ve bu gibi durumların çözülmesi için uluslararası bir konferansın toplanması gerektiği haberleri de gazetenin 8 Mart 1932 tarihli nüshada yayımlanmıştır.¹³⁸³ Bu doğrultuda gazetenin “*Dünya Buhranı İktisadi Konferans İçin Hazırlık Başlıyor*” başlıklı haberinde Avrupa iktisadi vaziyetinin ıslah edilmesi için büyük bir konferans yapılacağı ve konferansa Amerika’nın iştirak edebileceği bildirilmiştir.¹³⁸⁴

“*Dünya Ticareti Ne Kadar Azaldı*” başlıklı haberde de Amerika Dış Ticaret Meclisi’nin 1932 yılı dünya ticaret durumuyla ilgili rapor hazırladığı açıklanmıştır. Raporun içeriğinde dünya ticaretinde 1931 yılına nispetle %21 azalma olduğu dolarda düşüş yaşandığı, her ülkenin yalnızca ihracat düşündüğü bilgileri neşredilmiştir.¹³⁸⁵

¹³⁸⁰ *Yeni Mersin*, 5 Temmuz 1931.

¹³⁸¹ *Yeni Mersin*, 10 Temmuz 1931.

¹³⁸² *Yeni Mersin*, 18 İkinci Teşrin 1931.

¹³⁸³ *Yeni Mersin*, 8 Mart 1932.

¹³⁸⁴ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1932.

¹³⁸⁵ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1933.

“*Buhranın Beşinci Yıldönümü*” başlıklı haberde gazetenin 29 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yerini almıştır. Haberde, Ekonomik Buhranın tüm dünyayı etkisi altına aldığından bahsedilmiştir. İktisadi hayatın altüst olduğu, fabrikaların kapatıldığı, işsizliğin arttığı, açlık ve hastalığın meydana geldiği, ahlakın bozulduğu anlatılmıştır. Haberin devamında buhranın etkisinin engellenmesi için bütün milletlerin iş birliği içinde bulunmasının önemine vurgu yapılmıştır. Yine haberde, Londra’da Uluslararası İktisat Kongresi’nde borçlar meselesinde kimi devletlerin paranın ucuzlamasını teklif ederken kimisinin de altın fiyatıyla değerlendirilmesini istedikleri belirtilmiştir. Bu yüzden kongrenin bir sonuca varmadan dağıldığı bildirilmiştir. Bu bağlamda kongrede alacaklı devletlerin altının değerlenmesini istediği, borçlu devletlerin de bunu reddederek paranın ucuzlatılmasını istediği bilgileri aktarılmıştır. Bu iki grubu teşkil eden devletler arasında uzlaşma sağlanırsa ekonomik buhranın da çözüleceği vurgulanmıştır.¹³⁸⁶

Gazetenin ertesi günkü nüshasında yer alan “*Stalin Bir Nutuk Söyledi*” başlıklı haberde ise Sovyet Rusya’nın 17’inci kongresinde Stalin’in nutkunda ekonomik buhranın dünyayı etkisi altına aldığı ve devletlerin siyasi sahasını olumsuz etkilediği anlatılmıştır. Nutkun içeriğinde Japonya’nın Çin’e saldırması ve Mançurya’yı işgalinin, Hitler’in Faşizmi benimsemesinin sebebi olarak ekonomik buhranı gösterdiği bildirilmiştir. Nutukta ayrıca Sovyet Rusya’nın iktisadi varlığını devam ettirmeye çalıştığı ifade ederken kapitalist devletlerin iktisadi açıklarını kapatmak için güçsüz devletlerden yararlanmak amacıyla bir savaş çıkarabilme ihtimalleri olduğu beyan ettiği aktarılmıştır.¹³⁸⁷

Ekonomik Buhran karşısında Türkiye’nin durumu ve aldığı tedbirlere yönelik haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 18 İkinci Teşrin 1931 tarihli nüshada yayımlanan “*Buhrana Karşı Fevkalade Vergi*” başlıklı haberinde Ekonomik Buhrana karşı Meclis’te “*Buhran Vergisi*” ismiyle bir kanun layihası hazırlanacağı yazılmıştır. Bu layihaya göre resmi ve hususi müesseselerde çalışan memurların maaşlarından %10 oranında ücret alınacağı ve bu meblağ fevkalade varidat olarak bütçeye aktarılacağı, memurlardan alınacak meblağın Maliye Bakanlığına aktarılacağı belirtilmiştir.¹³⁸⁸

¹³⁸⁶ *Yeni Mersin*, 29 İkinci Kanun 1934.

¹³⁸⁷ *Yeni Mersin*, 30 İkinci Kanun 1934.

¹³⁸⁸ *Yeni Mersin*, 18 İkinci Teşrin 1931.

11 Ağustos 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Döviz Vermeyen Hükümetlere Bizde Döviz Vermeyeceğiz*” başlıklı haberinde Türkiye’ye İngiltere hariç birçok devletin döviz vermediği bildirilmiştir. Döviz vermeyen devletler Çekoslovakya, Bulgaristan, Yunanistan, Macaristan, Romanya olarak sıralanmıştır. Haberin devamında Türk hükümetinin verdiği bir kararla Türk malları için döviz vermeyen devletlere döviz verilmeyeceği açıklanmıştır.¹³⁸⁹

Ekonomik Buhranın yanı sıra Türk hükümeti Türk parasının kıymetinin korunması amacıyla çalışmalar yapmıştır. Bunun için İstanbul Ticaret ve Sanayi Odasında Ticari Muvazene Komisyonu kurulmuş ve bu haber gazetenin 1 Şubat 1929 tarihli nüshasında “*Ticari Müvazene Komisyonu*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹³⁹⁰ Bu doğrultuda Mecliste *Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu* çıkarıldığı ve Kanunun maddeleri zaman zaman “*Türk Parası Kıymetini Koruma 6 Numaralı Kararname*”,¹³⁹¹ “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 9 No’lu Kararname*”,¹³⁹² “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 12 No’lu Kararname*”,¹³⁹³ başlıklarıyla gazete sayfalarında neşredilmiştir. Ayrıca gazetenin 8 Şubat 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Paramız Hakkında Yeni Bir Proje*” başlıklı haberinde de Türk parasını korumak için hazırlanan kararnamelerin tatbikini kolaylaştırmak amacıyla yeni bir proje hazırlandığı duyurulmuştur.¹³⁹⁴

Nihayetinde yapılan çalışmalar sonucunda Türk parasının korunduğu haberi gazetenin 5 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Türk Parası Sağlam Değerini Korumaktadır*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹³⁹⁵

Gazete sayfalarında zaman zaman Türk parasının kıymetinin korunması çalışmalarının devam ettiği anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 29 Eylül 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Türk parasının bugünkü kıymetinin ülkenin iktisadi ve mali ihtiyaçlarını karşıladığını açıklayan tebliğ aktarılmıştır.¹³⁹⁶ Ayrıca Türk parasının

¹³⁸⁹ *Yeni Mersin*, 11 Ağustos 1932.

¹³⁹⁰ *Yeni Mersin*, 1 Şubat 1929.

¹³⁹¹ *Yeni Mersin*, 12 Ağustos 1932.

¹³⁹² *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1933.

¹³⁹³ *Yeni Mersin*, 30 Birinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 4 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 5 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 6 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 7 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1938.

¹³⁹⁴ *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1934.

¹³⁹⁵ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Teşrin 1934.

¹³⁹⁶ *Yeni Mersin*, 29 Eylül 1936.

kıymetinin korunması için alınan bir önlemden “*Kaçakçılığa Karşı Şiddetli Bir Mücadele Açıldı*” başlığıyla gazetenin 20 Temmuz 1937 tarihli nüshasından verilmiştir.¹³⁹⁷

Bunlarla birlikte Türkiye’nin ekonomi alanında sistemli bir teşkilatlanmanın oluşturulması için çalışmalar yürüttüğü de gazete nüshalarında yer alan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda gazetenin 20 Şubat 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Ofis Teşkilatı*” başlıklı haberinde dış ticaretimizi düzenleyecek ve geliştirecek ofisin başına Faik Kurtoglu getirildiği, ofisin mart ayında çalışmaya başlayacağı, İstanbul ile İzmir’de Ofisin istihbarat bürosunun bulunacağı duyurulmuştur.¹³⁹⁸

Bu bağlamda Ofisin Mersin’de açılacak şubesi de gazetenin 11 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Türk Ofis Yakında Mersin’de de Bir Şube Açıyor*” manşetiyle aktarılmıştır.¹³⁹⁹ Mersin’deki Ofisin açılış haberi “*Türk Ofis’in Mersin Şubesi Çalışmaya Başladı*” manşetiyle gazetenin 2 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁴⁰⁰

Yine “*Mühim İktisadi Suun Harici Ticaret Bürosu Tasdik Edilmiştir*” başlıklı haberde İktisat Bakanlığının merkezi İstanbul’da olmak üzere Dış Ticaret Bürosu kurduğu haberi 4 Şubat 1929 tarihli nüshada neşredilmiştir. Haberin devamında büronun yapacağı işlere değinilmiştir.¹⁴⁰¹

Ekonomi alanındaki teşkilatlanmanın yanı sıra alınan diğer bir tedbir ise yerli malının kullanımının artırılması çalışmalarıdır. Hükümet paranın yurtiçinde kalması ve yerli malların kullanılması için çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaları gün gün takip eden Yeni Mersin gazetesi de konuyla ilgili haberleri sayfalarına taşımıştır. Mesela, gazetenin 8 Mart 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bir Karar Yerli Malı Kullanılmasına Karar Verildi*” başlıklı haberinde Türk Ocakları memurlarının kullandıkları bütün eşyaların yerli malı olması kararlaştırıldığı ve vilayetlerdeki tüm Türk Ocaklarına gönderilen tamimlerin uygulanmasının istendiği kaydedilmiştir.¹⁴⁰²

Bu bağlamda gazetenin bir hafta sonrasındaki nüshasında yer alan başka bir haberde “*Büyük İrşad Türk Ocağı Merkezini Tamimi*” başlığıyla taşınmıştır. Haberde, Türk Ocakları merkezinin münevverlere gönderdiği tamimle ilgili bilgiler aktarılmıştır. Buna

¹³⁹⁷ *Yeni Mersin*, 20 Temmuz 1937.

¹³⁹⁸ *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1934.

¹³⁹⁹ *Yeni Mersin*, 11 İkinci Teşrin 1934.

¹⁴⁰⁰ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Kanun 1934.

¹⁴⁰¹ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1929.

¹⁴⁰² *Yeni Mersin*, 8 Mart 1929.

göre tamimde münevverlerin halkı yerli malı kullanımına teşvik etmeleri istendiği bildirilmiştir.¹⁴⁰³ Ancak Türk Ocağının gönderdiği tamimin sadece kâğıt üzerinde kaldığı haberi gazetenin 19 Haziran 1929 tarihli nüshasında “*Yerli Malı*” başlığıyla yazılmıştır. Haberin devamında halkın yerli malı kullanımına teşvik edilmesi için gençlerin ve memurların seferber olmasının önemi üzerinde durulmuştur.¹⁴⁰⁴

Gazetenin 20 ağustos 1934 tarihli nüshasındaki “*Yerli Sanayi Böyle Korunur*” başlıklı haberinde ise İktisat Bakanlığının dışarıdan çırçır topunun alınmasını yasakladığı ve bununla ilgili tamimi vilayetlere gönderdiği duyurulmuştur. Haberin devamında ürünlerin yerli çırçır üreticilerinden alınması gerektiği bildirilmiştir.¹⁴⁰⁵

Yine hükümet, halkın yerli malı kullanmasını sağlamak ve halkın bilincini artırmak amacıyla Yerli Malı Haftası’nı belirlemiştir. Gazetede Yerli Malı Haftası’nın kutlama haberleri “*Ulusal Ekonomi ve Biriktirme Haftası Başladı*”,¹⁴⁰⁶ “*Halkevi Birinci Kat Salonunda Yapılacak Ulusal Ekonomi ve Yerli Mallar Yedi Günü Açılış Töreni Programı*”,¹⁴⁰⁷ “*Yerli Malı ve Artırma Haftası Bugün Başlıyor*”,¹⁴⁰⁸ “*Ekonomi ve Yerli Mallar Yedi Günü Bugün Başlıyor*”,¹⁴⁰⁹ “*Dokuzuncu Artırma ve Yerli Mallar Haftası*”,¹⁴¹⁰ başlıklarıyla aktarılmıştır.

Bu doğrultuda Yeni Mersin gazetesi de halkın yerli malı kullanması için hükümetin yaptığı çalışmaları desteklemiş ve konuyla ilgili destekleyici haberleri ve yazıları sayfalarında yayımlamıştır. Mesela, gazetenin 7 Temmuz 1929 tarihli nüshasında yer alan “*Yerli Malları*” başlıklı haberinde yerli malı kullanımını artırmak için bazı görüşmeler yapıldığından bahsedilmiştir. Tüccarlarla yapılan görüşmede yerli malların kullanımını artırmak amacıyla firmaların üretimlerini çoğaltmaları gerektiği ifade edilmiştir. Haberin devamında üretici firmalarla da görüşmeler yapıldığı bildirilmiştir.¹⁴¹¹

18 Ağustos 1929 tarihli nüshada yayımlanan bir başka haber de “*Mukaddes Vazife*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, yerli mallarının kullanılmasının teşviki için gençlerin

¹⁴⁰³ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1929.

¹⁴⁰⁴ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1929.

¹⁴⁰⁵ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1934.

¹⁴⁰⁶ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1934.

¹⁴⁰⁷ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1935.

¹⁴⁰⁸ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1936.

¹⁴⁰⁹ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1937.

¹⁴¹⁰ *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1938.

¹⁴¹¹ *Yeni Mersin*, 7 Temmuz 1929.

de bir an önce çeşitli çalışmalara başlamaları telkininde bulunulduğu ve yerli malının kullanılmasının milli vazife olduğu vurgulanmıştır.¹⁴¹²

4 Eylül 1929 tarihli nüshada yer alan “*Yerli Malı*” başlıklı haberde ise ithal edilen malların yerine yerli malları kullanılmasının ülke ekonomisine katkı sağlayacağı vurgulanarak yurt dışına gönderilen tonlarca paranın yurtiçinde kalacağı ve işsizler için iş imkânlarının artacağı kaydedilmiştir.¹⁴¹³

“*Yerli Sanayimizin İnkişafı*” başlığıyla gazetede yayımlanan imzasız bir yazıda da yerli mallarının Türk halkına tanıtılması konusu ele alınmıştır. Yazıda, İstanbul’da Galata Saray Sergisi’nin yerli mallarını tanıtım amacıyla açıldığı ve halkın sergiye rağbet gösterdiği belirtilmiştir. Üretilen ürünlerin Avrupa ürünlerinden daha kaliteli olduğuna değinilerek yerli mallarının ülkede halka tanıtılması için sergilerin artırılmasının önemine değinilmiştir.¹⁴¹⁴

Gazetede destekleyici yazıların yanı sıra teşvik duyurularına ve sloganlara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 7 Mayıs, 8 Mayıs ve 9 Mayıs 1929 tarihli nüshalarında yer alan bir duyuruda şu cümlelere yer verilmiştir: “*Aziz Türk Yerli Malı Kullan: Anadolu’muzun bir zamanlar harice arzı ihtiyaç etmeksizin her türlü ihtiyacını temin ederdi. Bugün ise bütün levazımatımızı hariçten alıyoruz. Bu hal devam edemez. Bizi sefaletе götürür. Vahim neticeler doğurur. Buna meydan vermeyelim. Biraz kabada olsa pahalıda olsa kendi mallarımızı kullanalım. Bu yapılması elzem bir vazifedir.*”¹⁴¹⁵

Ayrıca gazete sayfalarında yer alan sloganlar da şu şekilde aktarılmıştır: “*Her Türk’e düşen milli vazife yerli malı kullanmaktır. Vatandaş yerli malı kullan ve tasarrufa kendini alıştır*”,¹⁴¹⁶ “*Yurttaş! On para harcarken bile kimin cebine gittiğini düşün*”,¹⁴¹⁷ “*Yerli malı kullanmak Türk ekonomisine karşı borcumuzdur*”,¹⁴¹⁸ “*Yurttaş! Bankalardaki tasarruf hesapları 8 sene evvel 27 milyondur. Bugün 90 milyona çıktı. Bununla öğün*”,¹⁴¹⁹ “*Her Türk yerli malı kullanmak savaşında gönüllü bir propagandacı olmalıdır.*”¹⁴²⁰

¹⁴¹² *Yeni Mersin*, 18 Ağustos 1929.

¹⁴¹³ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1929.

¹⁴¹⁴ *Yeni Mersin*, 25 Ağustos 1932.

¹⁴¹⁵ *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1929; *Yeni Mersin*, 8 Mayıs, 1929; *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1929.

¹⁴¹⁶ *Yeni Mersin*, 21 Temmuz 1932.

¹⁴¹⁷ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1934

¹⁴¹⁸ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1935.

¹⁴¹⁹ *Yeni Mersin*, 14 Birinci Kanun 1937.

¹⁴²⁰ *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1938.

Yeni Mersin gazetesinde Ekonomik Buhran karşısında Türkiye'nin aldığı tedbirlere yönelik Yurt dışındaki gazetelerin neşrettiği yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 4 İkinci Teşrin ve 5 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshalarında yayımlanan “*Türkiye'nin Maliye ve Para Siyaseti*” başlıklı yazı Neue Züricher Zeitung'dan alınmıştır. Yazıda, Türkiye'nin maliye ve para siyasetiyle ilgili bilgiler aktarılmıştır. Buna göre Türkiye'de çalışan yabancı şirketlerin kazanç hisselerinin bundan sonra yalnızca mal ihracatı şeklinde yapılacağı, Türkiye'nin kapılarının yabancı sermayeye ve kapitülasyonlara karşı günden güne kapandığı, yerli iktisadın geliştirilmesi yönünde çalışmalar sarf edildiği, Türk parasının korunması yönünde tedbirler aldığı belirtilmiştir. Yazının devamında Türkiye'nin kontenjan politikası yoluyla ticaret politikasını aktifleştirdiği, kliring sistemi ile döviz ihtiyacını asgari seviyeye indirdiği ve dış ticarete Türk parasının kıymetini koruduğuna da değinilmiştir. Burada ayrıca Türkiye'nin iç borçlanmaya gittiği vurgulanarak yerli kredinin ve sermaye sisteminin benimsendiği belirtilmiştir.¹⁴²¹

4.1.2. Enflasyonla Mücadele Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmasından sonra hükümet ülkenin ekonomisini geliştirmek ve enflasyonla mücadele etmek için çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların devam ettiği sıralarda 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ortaya ve çıkmış ve dünyayı etkisi altına almıştır. Ülkeler buhranın getirdiği sıkıntıları gidermek için çeşitli tedbirler alma yoluna gitmiştir. Cumhuriyet hükümeti de hem Ekonomik Buhranın etkisini azaltmak hem de enflasyonu önlemek için çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Bu doğrultuda hükümet öncelikle iktisadi seferberlik işine girmiştir. Konuyla ilgili çalışmaları gün gün takip eden Yeni Mersin gazetesi de bu çalışmaları sayfalarına taşımıştır. Mesela, gazetenin 18 Teşrin Sani 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Bekliyoruz*” başlıklı bir yazıda yeni harflerde olduğu gibi iktisadi alanda bir seferberlik yapılmasının zaruri olduğu vurgulanarak komşu devletlerin iktisadi ve zirai alanlarda geliştiği, Türk eşyası diye kendi eşyalarını piyasaya sürdüğü belirtilmiştir. Yine burada ülkenin yerli malların üretilmesiyle iktisadi alanda ilerlemenin önemine değinilmiştir.¹⁴²²

¹⁴²¹ Yeni Mersin, 4 İkinci Teşrin 1934; Yeni Mersin, 5 İkinci Teşrin 1934.

¹⁴²² Yeni Mersin, 18 Teşrin Sani 1928.

Bundan iki gün sonraki nüshada yayımlanan “*İktisadi Seferberlik*” başlıklı yazıda da devlet eliyle gerçekleşen iktisadi çalışmaların desteklenmesi istenmiştir. Halkın bu yönde yapılan çalışmaların hepsini devletten beklememesi telkin edilerek iktisadi alanda halkın da çeşitli atılımlar yapmalarının gerekli olduğu vurgulanmıştır.¹⁴²³

Yine 20 Eylül 1931 tarihli nüshada yer alan “*İktisat Meclisi*” başlıklı haberde de İktisat Meclisi’nin toplantı yapacağı bildirilmiştir. Toplantıda iktisadi alanda düzenlemeler yapılacağı duyurulmuştur.¹⁴²⁴

İktisadi seferberliğe paralel olarak hükümet halkın refah seviyesini düzeltmek amacıyla hayatı ucuzlatma yoluna gitmiştir. Öncelikle *Tasarruf Cemiyeti* kurulmuş ve Cemiyet görevine başlamıştır. Bu bağlamda gazetenin 18 Temmuz 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tasarruf Cemiyeti Zirai İhtisas Raporlarını Neşretti*” başlıklı haberde mütehassısların tetkikler yaparak hazırladığı 1931 yılı raporlarını içeren eserin neşredildiği bildirilmiştir.¹⁴²⁵

Yine Meclis’te hayatı ucuzlatmaya yönelik kanun çalışmaları yapıldığı haberi de gazete sayfalarından “*Hayatı Ucuzlatmak İçin Bütün Vekâletler Faaliyetleri Dâhilinde Çalışıyorlar*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Meclis’in İsviçre’nin hayatı ucuzlatmaya yönelik aldığı tedbirlerin incelendiği kaydedilmiştir.¹⁴²⁶

Nihayetinde yapılan çalışmalarla hayatı ucuzlatmak için devletin bir kanun projesi hazırladığı haberi “*Hayat Ucuzluğu ve Ticaret Ahlakını Kuracak Tedbirler*” başlığıyla gazetenin 15 Nisan 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, kanun projesinin içeriğine yer verilmiştir. Buna göre perakende satışlarda pazarlık yapılmadan düzenli fiyat biçilmesi ve malların üzerinde fiyatların gösterilmesinin kararlaştırıldığı açıklanmıştır.¹⁴²⁷

Enflasyonla mücadele işinin başarıya ulaşması için teşkilatlanmanın zaruri olduğu da bilinmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar da gazetenin sayfalarına yansımıştır. Mesela, gazetenin 18 Mart 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Dâhiliye Vekâleti Hayatı Ucuzlatma Şubesi Kurmayı Kararlaştırdı*” başlıklı haberinde mahalli idarelerde, iç

¹⁴²³ *Yeni Mersin*, 21 Teşrin Evvel 1928.

¹⁴²⁴ *Yeni Mersin*, 20 Eylül 1931.

¹⁴²⁵ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1932.

¹⁴²⁶ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Teşrin 1936.

¹⁴²⁷ *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1938.

pazarlarda ve belediyelerin kendi uhdelerine düşen kısımlarında incelemeler yapılması ve tedbirler alınması amacıyla *Hayatı Ucuzlatma Şubelerinin* kurulacağı duyurulmuştur.¹⁴²⁸

Hükümetin hayatı ucuzlatma yolundaki çalışmalarının özellikle 1936 ve 1938 yılları arasında ağırlık kazandığı gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 5 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Devletin El Koyduğu Dava*” başlıklı haberinde hayatı ucuzlatmaya yönelik alınan kararlar aktarılmıştır. Burada ithalatın ve ihracatın tamamen devlet kontrolüne alınacağı, halkın en çok tükettiği yiyim ve giyim maddelerinin ucuzlayacağı, milli gelirin tespit edileceği, Türk Ofisi’nin dünya piyasalarıyla ilgili broşür hazırlayacağı, ürünlerin fiyatını iç pazarda İktisat Bakanlığının belirleyeceği ve malların fiyatlarında denge sağlanacağı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁴²⁹

Yine pahalılıkla mücadele edilmesi için Meclis’te kanun projesi hazırlandığı haberi gazetenin 4 Şubat 1937 tarihli nüshasında “*Hayat Pahalılığına Karşı Yeni Tedbirler*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberin devamında kanunun içeriğine yer verilmiştir. Burada sanayi maddelerinin ucuzlatılacağı ve fabrikaların devlet kontrolü altına alınacağı bildirilmiştir.¹⁴³⁰

Gazetenin 28 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Mahsullerimiz ve İç Pazarlar*” başlıklı haberinde ise Türkiye’de hayatı ucuzlatmak için yapılan çalışmaların yavaş yavaş ülke geneline yayıldığı ve uygulamanın ilk olarak gıda sektöründe başladığı bildirilmiştir. Burada ayrıca İçişleri Bakanlığının iç pazarlarda gıdaların ucuza verilmesi için ticaret odalarında kuracağı bir teşkilatla üretici ve tüketici arasında iletişim sağlanacağı, ürünlerin alış-satış fiyatlarının belirlenmesiyle iki tarafın mağduriyetinin giderileceği bildirilmiştir. Yine yerli mallarıyla önce iç piyasanın ihtiyaçlarının karşılanacağı ardından dışarıya satılacağı belirtilmiştir.¹⁴³¹

Yine hükümetin hayatı ucuzlatmak için vergilerde indirimler yaptığı haberleri de gazetenin 28 Haziran 1938 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁴³²

“*Hayatı Ucuzlatmak Yolunda Kararlar*” başlıklı haberde ise ucuzluğu temin etmek için sanayi ürünlerinde indirim yapılması konusunun ele alınacağı açıklanmıştır. Haberde

¹⁴²⁸ *Yeni Mersin*, 18 Mart 1938.

¹⁴²⁹ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Teşrin 1936.

¹⁴³⁰ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1937.

¹⁴³¹ *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1937.

¹⁴³² *Yeni Mersin*, 28 Haziran 1938.

ayrıca sanayi endüstrisinin ihtiyaç duyduğu temel mamullerin gümrük vergisinde indirimle gidileceği vurgulanmıştır.¹⁴³³

Bunların yanı sıra hayatı ucuzlatma çalışmalarında köylülerin durumlarının da göz önünde tutulduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda gazetenin 20 Ağustos 1938 tarihli nüshasına yansıyan bir haber “*Hayat Ucuzluğu*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, hükümetin köylülerin kullandığı eşyalarda indirim yaptığı, kaput bezinin fiyatlarını düşürdüğü ve istihlak vergisinde tadilatlar yaptığına yönelik bilgilere yer verilmiştir.¹⁴³⁴

Hayatı ucuzlatma işinde yapılan çalışmaların teftiş edildiği de gazete sayfalarından öğrenilmektedir. Mesela, gazetenin 2 Şubat 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Hayatı Ucuzlatmak İçin Vilayetlerde Tetkiklere Başlanıldı*” başlıklı haberinde ucuzluğun sağlanması amacıyla İçişleri Bakanlığının belediyelerden ürünlerin fiyat listelerini rapor halinde istediği ve vilayet memurlarının çarşı pazarlarda incelemelerde bulunması emrini verdiği bildirilmiştir.¹⁴³⁵

Diğer taraftan hayatı ucuzlatma çalışmaları yapılmasına rağmen zaman zaman bu çalışmalardan verimli neticeler alınamadığına yönelik haberler ve yazılar da Yeni Mersin sayfalarında yerini almıştır. Mesela, gazetenin 28 Mayıs 1937 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Hayatı Ucuzlatma Tedbirlerinin Pahalılıkla Mücadele Cephesi Eksik*” başlıklı yazıda hükümetin ithal ürünlerde yaptığı indirimlerin tüketiciler açısından faydası olmadığına değinilmiştir. Yazının devamında tüccar elindeki ithal ürünlerin fiyatlarının değişmesinin tüketici aleyhine olduğu vurgulanarak hükümetin pahalılıkla mücadele etmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁴³⁶

Gazetenin 15 Eylül 1937 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı “*Kereste Kömür Meselesi*” başlıklı bir başka yazısında hayatı ucuzlatma çalışmalarının yapılmasına rağmen kömür ve kereste meselesinin çözülemediği vurgulanmıştır. Burada Orman Kanunu gereğince kereste ile odunların kullanımının yasaklanması doğrultusunda kömür ve kereste buhranının meydana geldiği belirtilmiş ve ithal edilen odunların

¹⁴³³ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1938.

¹⁴³⁴ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1938.

¹⁴³⁵ *Yeni Mersin*, 2 Şubat 1938.

¹⁴³⁶ *Yeni Mersin*, 28 Mayıs 1937.

getirilmesi işinin uzamasıyla da satıcıların mallarının fiyatlarını artırdıkları ifade edilerek meselenin bir an önce çözülmesinin istendiği kaydedilmiştir.¹⁴³⁷

Rıza Atilâ'nın kaleme aldığı bir başka yazı da “*Pahalılıkla Mücadele Başlarken*” başlığıyla gazetenin 12 Nisan 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, pahalılıkla mücadelede alınan tedbirlere rağmen tüccar ve esnafların mallarında indirim yapmadıkları anlatılmıştır. Bu yüzden düzenli bir pahalılıkla mücadele komisyonunun kurulmamasından dolayı vurgunculuğun önüne geçilemediği, mahalli idarelerin bu iş için yeterli çalışmadıkları bildirilmiştir.¹⁴³⁸

Nihayetinde hükümet, pahalılıkla mücadele sorununu gidermek için yeni tedbirler almaya başladığı bilgisi gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmıştır. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 18 Temmuz 1937 tarihli nüshasında “*Lüzumsuz Fiyat Temevvüçleri Önlenecek*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Türk parasının değerinin korunacağı, kooperatifçiliğin geliştirileceği ve ürünlerin fiyatlarının hükümet tarafından tespit edileceği aktarılmıştır.¹⁴³⁹

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 24 Mart 1938 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, hayat pahalılığının önüne geçilmesi amacıyla halkın geçimleriyle ilgili bir anket çalışmasının yapılacağı bildirilmiştir.¹⁴⁴⁰ Bu bağlamda anket çalışmalarının başladığına yönelik bilgi veren bir haber de gazetenin 7 Haziran 1938 tarihli nüshasında “*Hayat Pahalılığıyla Mücadele İçin Mersin’de Anket Açıldı Ailelere Karneler Dağıtıldı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, hayat pahalılığının önüne geçilmesi için İktisat Bakanlığının muhtelif yerlerde incelemelerde bulunduğu duyurulmuştur. Burada ayrıca Mersin’de ailelere karneler dağıtıldığı ve karnelerin içeriğinde ailelerin geçim durumuyla ilgili soruların yer aldığı belirtilmiştir.¹⁴⁴¹

31 Mart 1938 tarihli nüshada yer alan “*Hayat Pahalılığında En Büyük Amil: Teşkilatsızlık*” başlıklı haberde ise hayat ucuzluğu işinde incelemelerde bulunması için İsviçreli Profesör Lorens’in Türkiye’ye geldiği ve çalışmalarına başladığı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında İsviçreli Profesör ’ün Bursa’dan İzmir’e geçtiği, burada

¹⁴³⁷ *Yeni Mersin*, 15 Eylül 1937.

¹⁴³⁸ *Yeni Mersin*, 12 Nisan 1938.

¹⁴³⁹ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1937.

¹⁴⁴⁰ *Yeni Mersin*, 24 Mart 1938.

¹⁴⁴¹ *Yeni Mersin*, 7 Haziran 1938.

sebze meyve, hayvan satışlarını incelemelerde bulunduktan sonra Afyon, Konya, Adana ve Mersin’de de geçeceği duyurulmuştur.¹⁴⁴²

Yine 28 Temmuz 1938 tarihli nüshada yayımlanan “*Hayat Pahalılığı Etütlere Devam Ediliyor*” başlıklı başka bir haberde de hayat pahalılığı hakkında etütler yapan İsviçreli Profesör Lorens’in tetkiklerini bitirerek ülkesine gittiği ve hazırlayacağı raporu memleketinden göndereceği belirtilmiştir. Haberin devamında İngiliz Mütahhassıs Berohav’ın doğu vilayetlerinde incelemelerde bulunmak üzere Trabzon’a gittiği bildirilmiştir.¹⁴⁴³

Bunlara ek olarak hayat pahalılığıyla mücadele işinde sistemli bir başarının sağlanması amacıyla İktisat Bakanlığı bünyesinde yeni bir teşkilat kurulacağı haberi de gazetenin 13 Eylül 1938 tarihli nüshasında “*Hayat Pahalılığıyla Mücadele İçin Yeni Teşkilat*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, teşkilatın başına İktisat Müdürü Şevket Süreyya Bey’in getirileceği açıklanmıştır. Burada ayrıca teşkilatın pahalılıkla mücadele işlerinin tamamını üstleneceği, ekmek ve süt satışı fiyatlarını belirleyeceği bilgisi de kaydedilmiştir.¹⁴⁴⁴

4.1.3. Bankacılık Alanındaki Faaliyetler

Ülkenin ekonomik gelişimine katkı sağlamak ve yeni sermaye alanı oluşturmak amacıyla bankacılığın gelişimine önem verilmiş ve bu yönde çalışmalar yapılmıştır. Bunun için öncelikle Avrupa’dan mütahhassıslar ve sermayedarlar getirilmiştir. Yeni Mersin gazetesinde mütahhassısların geldiğine yönelik verilen bir haber gazetenin 3 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında yerini almıştır.¹⁴⁴⁵ Bu minvaldeki bir başka haberde de Alman Devlet Bankası Maliye Mütahhassısının Türkiye’de incelemelerde bulunacağı bilgisi de gazetenin 30 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁴⁴⁶

Bu doğrultuda Avrupa’dan gelen mütahhassısların görevlerine başladığı haberi de “*Devlet Bankası*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Ankara Devlet Bankasının kurulması için incelemelerin devam ettiği Almanya’dan gelen Mütahhassıs M. Müller’in ve Maliye

¹⁴⁴² *Yeni Mersin*, 31 Mart 1938.

¹⁴⁴³ *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1938.

¹⁴⁴⁴ *Yeni Mersin*, 13 Eylül 1938.

¹⁴⁴⁵ *Yeni Mersin*, 3 Teşrin Evvel 1928.

¹⁴⁴⁶ *Yeni Mersin*, 30 Kanuni Sani 1929.

Bakanlığının çalışmalarını hızlandırdığı bilgisi aktarılmıştır. Haberde ayrıca tesis edilecek Devlet Bankasının Amerikan Federal Bankacılık sistemine benzer olacağı belirtilmiştir.¹⁴⁴⁷

Mütehasısların incelemelerinden sonra Ziraat Bankası'nın ıslah edildiği görülmüştür. Yeni Mersin gazetesi de bankanın ıslah çalışmalarını dikkatle takip etmiş ve gelişmeleri sayfalarına taşımıştır. Mesela, gazetenin 23 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Ziraat Bankasının Islahı İçin Yeni Bir Layiha Hazırlandı*” başlıklı haberinde Ziraat Bankası'nın anonim şirket olmaktan çıkarılarak devlet bankası olacağı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında Ziraat Bankası'nın zirai işlerle meşgul olacağı duyurulmuştur.¹⁴⁴⁸

30 Mayıs 1934 tarihli nüshada yer alan bir haberde de Ziraat Bankası'nın çiftçilere kredi vereceği, kooperatifleri destekleyeceği, beşer ve onar kuruşluk olmak üzere iki pul oluşturacağı bildirilmiştir. Haberin devamında çiftçilerin büyük ve küçük çiftçiler olmak üzere iki gruba ayrılacağı da kaydedilmiştir.¹⁴⁴⁹

“*Ziraat Bankası Projesi*” başlığıyla gazetenin 16 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde Ziraat Bankası'nın İktisat Bakanlığına bağlanarak kredi veren mali bir müessese olacağı bildirilmiştir.¹⁴⁵⁰

Ziraat Bankası'nın ıslahının yanı sıra İş Bankası şubelerinin artırıldığına yönelik haberler de Yeni Mersin sütunlarını işgal etmiştir. Bu bağlamda İş Bankası'nın Kayseri, Zonguldak, Giresun, Ayvalık,¹⁴⁵¹ Konya, Erzurum,¹⁴⁵² Mersin,¹⁴⁵³ Edremit,¹⁴⁵⁴, Bergama,¹⁴⁵⁵ Tarsus'ta¹⁴⁵⁶ şubelerinin açıldığı bildirilmiştir.

Diğer taraftan ülkede hükümetin yeni bankalar kurduğu da bilinmektedir. Yeni Mersin gazetesinde yeni kurulan bankalarla ilgili haberler de sıkça göze çarpmaktadır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 14 Nisan ve 24 Nisan 1936 tarihli nüshalarından

¹⁴⁴⁷ *Yeni Mersin*, 13 Mayıs 1929.

¹⁴⁴⁸ *Yeni Mersin*, 23 Mayıs 1934.

¹⁴⁴⁹ *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1934.

¹⁴⁵⁰ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1934.

¹⁴⁵¹ *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1928.

¹⁴⁵² *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1929.

¹⁴⁵³ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1928.

¹⁴⁵⁴ *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1928.

¹⁴⁵⁵ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1929.

¹⁴⁵⁶ *Yeni Mersin*, 19 Mayıs 1929.

aktarılmıştır. Haberlerde, İktisat Bakanlığının deniz ticareti ve sanayisini geliştirmek amacıyla Deniz Bankası'nı kuracağı bildirilmiştir. Haberin devamında tersane, deniz yolları ve limanların bu bankaya bağlanacağı, bankanın liman inşaatı ve vapur yapabilen fabrikalar açabileceği, bankanın sermayesinin liman şirketlerindeki hükümet hisselerinden karşılanacağı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁴⁵⁷

Ayrıca Deniz Bankası'nın yapacağı işlerle ilgili bir proje hazırlandığı da gazete sayfalarından öğrenilmektedir. Bununla ilgili bir haber de gazetenin 12 Mart 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Deniz Bankası'nın yapacağı çalışmalara yer verilmiştir. Bunlar; deniz, göl, nehir ve limanlarda deniz ticareti, sanayisi ve inşaatıyla ilgilenmek, denizle bağlantılı olan karayollarını birleştirmek, her türlü banka işleriyle ilgilenmek, denize ait turizmle ilgilenmek, deniz sıhhi ve içtimai yardım teşkilatı kurmak işletmek olarak sıralanmıştır.¹⁴⁵⁸ Bankayla ilgili proje layihasının Meclise verildiği haberi ise gazetenin 30 Mayıs 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁴⁵⁹

Bunlarla birlikte halkın besin ihtiyacının temin edilmesi ve hayvancılığın geliştirilmesine yönelik bir Et Bankası kurulacağı haberi de “*Et Bankası Kurulması Takarrür Etti*” başlığıyla gazetenin 9 Şubat 1938 tarihli nüshasında verilmiştir. Haberde, Ankara’da Et Bankası’nın kurulacağı duyurulmuştur. Burada ayrıca Bankanın Türkiye’nin her yerinde faaliyet göstereceği ve halka ucuza et temin etmek için çalışacağı, ülkede hayvancılığın gelişmesi için krediler açacağı, hayvan hastalıklarıyla mücadeleye yardım edeceği bildirilmiştir.¹⁴⁶⁰

Yine köylülere yardım etmesi için açılacak başka bir banka haberi ise gazetenin 20 Nisan 1938 tarihli nüshasında “*Mühim Bir Kanun Projesi Hazırlandı*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, yeni hazırlanan Toprak Kanunu projesinde topraksız köylülere 50 milyon sermayeli bir *Toprak Bankası* kurulacağı bilgisi verilmiştir. Burada ayrıca bankanın, Ziraat Bankası’nın yaptığı vazifelere ek olarak topraksız köylülere dağıtılan arazilerde işletmeler temin etmek maksadıyla krediler açacağı ve tesisler yapacağı da bildirilmiştir.¹⁴⁶¹

¹⁴⁵⁷ *Yeni Mersin*, 14 Nisan 1936; *Yeni Mersin*, 24 Nisan 1936.

¹⁴⁵⁸ *Yeni Mersin*, 12 Mart 1937.

¹⁴⁵⁹ *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1937.

¹⁴⁶⁰ *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1938.

¹⁴⁶¹ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1938.

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinde Türkiye'nin de içinde bulunduğu uluslararası bankacılık faaliyetlerine yönelik haberlerin de aktarıldığı gözlenmiştir. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 1934 tarihli nüshasında “*Balkan Bankası Murahhaslar Ankara'ya Geliyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Balkan devletlerinin bir banka kuracağı aktarılmıştır. Haberin devamında Balkan Bankasının kurulmasını kararlaştırmak üzere Ankara'da bir toplantı düzenleneceği, Ankara hükümetinin Balkan Bankası'nın kuruluşu ve çalışmasına yönelik bir proje hazırladığı, bankanın merkezinin İstanbul yahut Selanik şehri olacağı ve bankanın şubelerinin balkan şehirlerinin yanı sıra önemli şehirlerde de açılacağı belirtilmiştir.¹⁴⁶² Bundan birkaç gün sonraki nüshada verilen bir haberde de Balkan Bankası meselesini incelemek üzere Maliye, İktisat, Dışişleri Bakanlıkları Mümessillerinden oluşan bir komisyonun teşkiline karar verildiği ve bu komisyonun Yugoslavya tarafından teklif edilen ilk projeyi inceleyeceği bildirilmiştir.¹⁴⁶³

Diğer taraftan bankaların çalışmalarına yönelik haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 10 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında “*Tasarruf Sandıkları*” başlığıyla verilen bir haberinde çocuklara tasarrufun öğretilmesi için İş Bankası'nın Avrupa'dan hususi kumbaralar getirttiği bildirilmiştir. Haberin devamında bu kumbaralar ile sadece çocukların değil birçok şahsın da tasarrufu öğreneceği belirtilmiştir. Burada ayrıca İş Bankası'nın bu projesinin diğer bankalar tarafından desteklenmesinin istendiği kaydedilmiştir.¹⁴⁶⁴

Yine ülkenin endüstri işlerini geliştirmek amacıyla Sümerbank bünyesinde çalışmalar yapıldığı da aktarılmıştır. Gazetenin 3 Eylül 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde Sümerbank tarafından Türk amelelerinin endüstri hayatındaki refahını artırmak amacıyla fabrikalarda okullar açıldığı, Kayseri bez fabrikasında kadınlar ve kızlar için 150 kişilik yurtların açıldığı, Bakırköy, Feshane ve Kayseri fabrikalarında okuma yazma ve teknik eğitim kurslarının çok iyi neticeler verdiği ve kursların okul haline getirileceği bilgileri de verilmiştir.¹⁴⁶⁵ Bu doğrultuda Sümerbank'ın yıllar içerisinde yaptığı diğer çalışmalarda gazete sayfalarında yerini almıştır.¹⁴⁶⁶

¹⁴⁶² *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1934.

¹⁴⁶³ *Yeni Mersin*, 21 Eylül 1934.

¹⁴⁶⁴ *Yeni Mersin*, 10 Teşrin Evvel 1928.

¹⁴⁶⁵ *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1936.

¹⁴⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 16 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 7 Nisan 1938.

Gazetenin 4 Mart 1938 tarihli nüshasında “*Tarsus Ziraat Bankası*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Tarsus Ziraat bankasının çiftçilere tohum parası vereceği, çapa zamanında da yardıma devam edeceği açıklanmıştır.¹⁴⁶⁷

Bunların yanı sıra bankacılık faaliyetlerinin gelişmesi için gazetenin teşvik edici yazılar yayımladığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 2 Eylül 1928 tarihli nüshasında Nazım imzasıyla kaleme alınan ilk yazı “*Mersin ve Tarsus’ta Bankacılık Neden İnkışaf Edemedi*” başlığıyla verilmiştir. Yazıda, Mersin’de ve Tarsus’ta bankacılığın gelişmediğine değinilerek İzmir, Aydın, Denizli gibi yerlerde esnaf ve köylülerin istifade etmesi için çeşitli bankaların ve kooperatiflerin açıldığı anlatılmıştır. Burada, Mersin ve Tarsus’ta da aynı şekilde faaliyetler yürütülürse esnaf ve köylünün faizcilerin elinden kurtulacağı ve refaha ulaşacakları belirtilmiştir.¹⁴⁶⁸

Bu doğrultuda gazetede yazıların dikkate alındığı ve Mersin’de yerel esnaf tarafından bir Ticaret Bankası kurulduğu haberi 27 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshadan duyurulmuştur. Haberde ayrıca Bankanın hisse senetlerinin alınması ve bankanın varlığını devam ettirmesi için desteklenmesi gerektiği de belirtilmiştir.¹⁴⁶⁹

Gazetede bankaların faydalarını içeren bir haberde gazetenin 29 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. “*Türk Milli Bankaları*” başlıklı haberde ülkenin ekonomi alanındaki gelişmesinde bankaların önemine değinilmiştir. Ziraat Bankası’nın Zirai Kalkınma Programının tatbikinde ağır sorumluluklar üstlendiğine, İş Bankası’nın sermayelerin gelişimine katkıda bulunduğu ve fabrikalar açılmasını desteklediğine değinilmiştir. Haberin devamında Sümerbank’ın Sanayi Kalkınma Programını bizzat üstlendiği ve programı tatbik etmekle birlikte fabrikalar kurarak sanayi alanında mütehassısların yetişmeleri için yurt dışına öğrenciler gönderdiği kaydedilmiştir.¹⁴⁷⁰

4.1.4. İş Kanunu’nun Çıkarılması

Hükümet, ülkedeki iş sahalarındaki çalışmaların sistemleştirilmesi ve işveren-işçi arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi amacıyla Mecliste *İş Kanunu*’nu hazırlama çalışmalarına girmiştir. Yeni Mersin gazetesi de bununla ilgili çalışmaları sayfalarına

¹⁴⁶⁷ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1938.

¹⁴⁶⁸ *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1928.

¹⁴⁶⁹ *Yeni Mersin*, 27 Teşrin Evvel 1929.

¹⁴⁷⁰ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1934.

taşımıştır. Bu minvaldeki ilk haber gazetenin 22 Şubat 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, İş Kanunu için mütehassısların incelemelerde bulundukları bildirilmiştir.¹⁴⁷¹

Mütehassısların incelemelerine müteakip Meclis'te İş Kanunu Layihasının görüşmelerine başlanmış ve Meclis görüşmelerine dair haberler gazetede önemle takip edilmiştir. Bu bağlamdaki ilk haber “*Yeni Mesai Kanunu*” başlığıyla 26 Şubat 1929 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Haberde, yeni İş Kanunu Layihasının Meclise sevk edilmek üzere olduğu bildirilmiştir. Haberde ayrıca bu kanun ile çalışma sürelerinin 9 saat olacağı, başvekâlete bağlı olmak üzere bir mesai müdüriyetinin kurulacağı, 14 yaşından küçük çocukların fabrikalarda çalışamayacağı, fabrikada çalışan emzikli kadınlar için bir yemekhane açılacağı belirtilmiştir.¹⁴⁷²

“*İş Kanunu Hazırlanıyor*” başlığıyla verilen diğer bir haberde gazetenin 8 Teşrin Sani 1929 tarihli nüshasında yerini almıştır. Haberde, hazırlanan kanunda 12 yaşından küçük olan çocukların çalıştırılmasının yasaklanacağı, işçilerin mesai saatlerinin düzenleneceği, tatil günlerinin tespit edileceği de kaydedilmiştir.¹⁴⁷³

Yine İş Kanunu'nun uygulamaya konulmasından sonra Kanun'da zaman zaman düzenlemeler yapıldığı da gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmaktadır. Bununla ilgili olarak iş sahibi ve işçilerin zarar görmeksizin korunmasının esas alındığı, patron-işçi ilişkilerinin düzenlendiği, sigortacılığın geliştirildiği ve işçilere çeşitli teminatların verildiğine yönelik haberler gazete nüshalarına taşınmıştır.¹⁴⁷⁴

Yine İş Kanunu çalışmalarının Mecliste görüşülmeye devam ettiği bildirilen bir haberde gazetenin 26 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde işlerin sürekli ve süresiz olarak iki gruba ayrıldığı bildirilmiştir.¹⁴⁷⁵ İş Kanunu'nun Meclis müzakereleri ve bakanların izahatları da gazetenin 7 Haziran, 10 Haziran, 12 Haziran 1936 tarihli nüshalarında aktarılmıştır.¹⁴⁷⁶

Diğer taraftan İş Kanunu'nun uygulanması için ülke genelinde hazırlıklara başlandığı bilinmektedir. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarını

¹⁴⁷¹ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1929.

¹⁴⁷² *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1929.

¹⁴⁷³ *Yeni Mersin*, 8 Teşrin Sani 1929.

¹⁴⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 1 Birinci Teşrin 1934.

¹⁴⁷⁵ *Yeni Mersin*, 26 Mayıs 1936.

¹⁴⁷⁶ *Yeni Mersin*, 7 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1936; *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1936.

doldurduğu gözlenmiştir. Mesela, gazetenin 1 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yer alan bir haberde İktisat Bakanlığında İş Bürosu Müdürlüğünün kurulduğu, Ticaret Odaları ile Sanayi Müesseselerinin çalışma usullerinde incelemelerde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁴⁷⁷

Gazetenin 19 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de Ekonomi Bakanlığının İş Kanunu'nun uygulanması ve işçilerin vaziyetlerinin incelenmesi için Uluslararası Mesai Bürosu Mütchassıslarından Dr. Oscar Veigert'i getireceği bildirilmiştir. Burada ayrıca Mütchassısın özellikle büyük şehirlerde incelemelerde bulunacağı belirtilmiştir.¹⁴⁷⁸

Bu bağlamda Türkiye'ye inceleme heyetlerinin geldiği ve çalışmalara başlandığı görülmüştür. Bununla ilgili bir haber gazetenin 20 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, heyetin şimdiye kadar iki inceleme gezisinde bulunduğu, birinci gezinin İstanbul, Bursa, Zonguldak, Bozüyük, Eskişehir'de yapıldığı; ikinci gezinin ise Kütahya Tavşanlı yakınlarındaki Kurum Madenleri, Balıkesir, Aydın, Sultan Çayırı, Edremit, Ayvalık, Bergama, Soma, İzmir, Adana, Kayseri' de yapıldığı bildirilmiştir.¹⁴⁷⁹

Nihayetinde İş Kanunu ile ilgili incelemelerin bittiği haberi gazetenin 3 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde ayrıca haftalık çalışma saatlerinin günlere ayrıldığı, iş saatlerinin bir günde 8 saati geçmemesi kararının verildiği kaydedilmiştir.¹⁴⁸⁰

Heyetin incelemelerinden sonra Yeni İş Kanunu'nun uygulanması çalışmalarına başlandığı gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmıştır. Bu doğrultuda gazetenin 11 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde İş Kanunu'nun uygulanması için İktisat Bakanlığı İş Dairesi Başkanı Enis Behiç'in Karadeniz'den başlayarak Ege ve Çukurova'da incelemelerde bulunacağı bildirilmiştir. Haberde ayrıca inceleme heyetinin çalışmaları için Ankara merkezli olmak üzere İstanbul, İzmir, Samsun, Adana ve Afyon'da İş Dairesi Başmüfettişliklerinin kurulacağı duyurulmuştur.¹⁴⁸¹

¹⁴⁷⁷ *Yeni Mersin*, 1 Birinci Teşrin 1934.

¹⁴⁷⁸ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Teşrin 1935.

¹⁴⁷⁹ *Yeni Mersin*, 20 İkinci Teşrin 1935.

¹⁴⁸⁰ *Yeni Mersin*, 3 Mayıs 1936.

¹⁴⁸¹ *Yeni Mersin*, 11 Ağustos 1936.

Yine gazetenin 10 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında İş Kanunu'nun tatbik bölgelerinin belirlendiği ve görevli sayısının açıklandığı haberi verilmiştir.¹⁴⁸² Bu bağlamda incelemelerin devam ettiği ve İş Dairesi Genel Merkezlerinin kurulduğu haberleri de gazetenin 3 Birinci Kanun, 20 Birinci Kanun ve 26 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshalarından aktarılmıştır.¹⁴⁸³ Ayrıca İş Kanunu'nun sistemli bir şekilde yürütülmesi için valilerin görevlendirildiği ve vilayetlerde İş Dairesi Şubelerinin kurulduğu haberi de gazetenin 6 Ağustos 1937 tarihli nüshasından duyurulmuştur.¹⁴⁸⁴

Yeni Mersin gazetesinin 8 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de İçişleri Bakanlığının İş Programlarının hazırlanmasına yönelik tamimleri vilayetlere gönderdiği bildirilmiştir.¹⁴⁸⁵

Hükümetin İş Kanunu doğrultusunda yaptığı bir başka çalışma da gazetenin 24 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasındaki haberinde yer almıştır. Burada nitelikli işçilerin yetiştirilmesi ve işçilerin teknik eğitim almaları amacıyla İşçi Kurslarının açılacağı bilgisi kaydedilmiştir. Haberde ayrıca İşçi Kurslarını fabrika sahiplerinin vereceği, kursların 1 yıl süreceği ve en az 6 saat olacağı, kurs sonunda işçilerin imtihana tabi tutulacağı belirtilmiştir.¹⁴⁸⁶

İşçi kurslarının açılmasıyla için Meclis'te çalışmalar yürütülmüştür. Gazetenin 21 Mayıs 1937 tarihli nüshasında İşçi Kurslarının açılmasıyla ilgili Meclis'te görüşülen Layiha aktarılmıştır. Buna göre 100 kişiden fazla işçi çalıştıran yerlerde işçi kurslarının açılacağı, kursların işçi, çırak ve usta olmak üzere üç bölüme ayrılacağı, çıraklar için kurs saatlerinin çalışma saatleri içinde verileceği, işçi ve ustalar için de kursun çalışma saatlerinin iş dışında verileceği kaydedilmiştir.¹⁴⁸⁷

İş Kanunu doğrultusunda hükümetin yaptığı bir diğer çalışma işi de Amele Sendikalarının kurulması meselesidir. Hükümet, bu iş için bir proje hazırlamıştır. Bu

¹⁴⁸² *Yeni Mersin*, 10 İkinci Teşrin 1936.

¹⁴⁸³ *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 20 Birinci Kanun 1936; *Yeni Mersin*, 26 Birinci Kanun 1936.

¹⁴⁸⁴ *Yeni Mersin*, 6 Ağustos 1937.

¹⁴⁸⁵ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1937.

¹⁴⁸⁶ *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1937.

¹⁴⁸⁷ *Yeni Mersin*, 21 Mayıs 1937.

bağlamda gazetenin 20 Nisan 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde projenin içeriğine yer verilmiştir.¹⁴⁸⁸

Tüm bunların yanı sıra iş sırasında yaralanan işçiler için gerekli tedbirlerin de alındığı gözlenmiştir. Bununla ilgili olarak gazetenin 1 Eylül 1937 tarihli nüshasında Kemal Zeki imzasıyla kaleme alınan “*İş Kazaları*” başlıklı bir yazıda Sağlık Bakanlığının iş sırasında meydana gelen yaralanmalar ve hastalıklar için mühim tedbirler aldığı açıklanmıştır. Haberin devamında Sağlık Bakanlığının iş yerlerine fişler gönderdiği bildirilmiştir. Bu fişlerin içeriğinde iş kazalarına neden olan hastalıklar, yaralanmalar, iş kazasında ölenlerin ölüm sebepleriyle ilgili sorulara yer verildiği belirtilmiştir.¹⁴⁸⁹

Ayrıca işçilerin haklarının korunması, karışıklıkların önlenmesi ve İş Kanunu’nun uygulanmasının kolaylaştırılması için İş Mahkemeleri’nin kurulduğu haberi de gazetenin 17 Mayıs 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁴⁹⁰

4.1.5. Teşvik-i Sanayi Kanunu ve Kalkınma Planları

Türkiye’nin Sanayi alanında gelişimini sağlamak üzere 28 Mayıs 1927 tarihide Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştı. Kanunun kabulünden sonra ülke de sanayileşme hareketlerinin hızlandığı görülmüştür. Bununla ilgili Yeni Mersin gazetesinden aktarılan bir haber “*Teşvik-i Sanayi Kanunu*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Sanayi Genel Müdürlüğü Teşviki Sanayi Kanunu etrafında incelemelerde bulunduğu bildirilmiştir. Burada ayrıca Genel Müdür Şeref Bey’in İstanbul’da, İzmir’de ve Bursa’da fabrika sahipleri ile görüşmelerde bulunduğu açıklanmıştır.¹⁴⁹¹

Gazetede sanayi alanındaki gelişmelerle ilgili öne çıkan haberler arasında halka verilen konferanslarla ilgili haberler göze çarpmaktadır. Mesela, gazetenin 13 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ankara İnkılap Kürsüsündeki Dersler Türkiye’nin Sanayi Siyaseti*” başlıklı haberinde Eski Adliye Bakanı Yusuf Kemal Bey’in Türkiye’de sanayicilikle ilgili konferans verdiği bildirilmiştir. Konferansta, ülkenin sanayi bakımından 1927 yılından önceki hali ile Teşviki Sanayi Kanunu’ndan sonraki halinin kıyaslandığı aktarılmıştır. Haberin devamında Teşvik-i Sanayi Kanunu’ndan birçok

¹⁴⁸⁸ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1937.

¹⁴⁸⁹ *Yeni Mersin*, 1 Eylül 1937.

¹⁴⁹⁰ *Yeni Mersin*, 17 Mayıs 1938.

¹⁴⁹¹ *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1931.

müessesenin istifade ettiği belirtilerek yerli mallarının kullanımı ve sanayide devletçilik prensibinin benimsendiğinden bahsedilmiştir.¹⁴⁹²

Teşvik-i Sanayi Kanunu'nda zaman zaman düzenlemeler yapılmıştır. Bununla ilgili gazetenin 18 Nisan 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Sanayi Teşvik İçin Yeni Bir Kanun*” başlıklı bir haberde sanayi müesseseleri kurmak isteyenler için hükümetin kolaylık sağlayan bir proje geliştirdiği açıklanmıştır. Projede, sanayi ham maddelerinin ucuz ve kolay temin edilmesi, muafiyetlerin genişletilmesi konularının öncelik olduğu belirtilmiştir.¹⁴⁹³ Ayrıca projede endüstri müesseseleri için yapılacak indirimler ve muafiyetlerle ilgili bilgiler de gazetenin 24 Nisan 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁴⁹⁴

Teşviki Sanayi Kanunu'na paralel olarak ülkede sanayinin gelişmesi için Beş Yıllık Sanayi Programları hazırlanmıştır. Yeni Mersin gazetesinde Sanayi Programlarıyla ilgili haberler sık sık gündemde yer almıştır. Mesela, gazetenin 10 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasındaki “*Vekiller Heyeti Müzakeresini Bitirdi*” başlığıyla verilen haberde Beş Yıllık Sanayi Programı'nın uygulanmasına başlanacağı belirtilerek programın uygulanması için Rus sermayesinden yararlanılacağı, pamuk, şişe ve cam fabrikalarının kurulacağı ve bu çalışmaların İş Bankası tarafından destekleneceği bildirilmiştir.¹⁴⁹⁵

“*Beş Senelik Programın Esasları Nedir*” başlıklı başka bir haberde gazetenin ertesi günkü nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, İktisat Bakanı Celal Bey'in beyanatı aktarılmıştır. Beyanatta, 12 Fabrika yapılacağı ve bunların ülkeye geniş iş imkânları sunacağı, hazırlanan programın dış ticaret açığını kapatacağı ifadelerine yer verilmiştir.¹⁴⁹⁶

Gazetenin 13 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Milli Sanayi Programımızın İlk Beş Senelik Kısımının Hulasası*” başlığıyla yayımlanan haberde Milli Sanayi Programı maddeler halinde şu şekilde aktarılmıştır: “*Kayseri ve Nazilli'de bir kombine dokuma fabrikası kurulacak, yeri henüz tayin edilmeyen bir dokuma fabrikası daha kurulacak, Bakırköy bez fabrikası bir kat daha genişletilecek, Konya Ereğli'sinde dokuma fabrikası*

¹⁴⁹² *Yeni Mersin*, 13 Mayıs 1934.

¹⁴⁹³ *Yeni Mersin*, 18 Nisan 1937.

¹⁴⁹⁴ *Yeni Mersin*, 24 Nisan 1937.

¹⁴⁹⁵ *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1934.

¹⁴⁹⁶ *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1934.

tesisi yapılacak, çuval imaline mahsus Menderes ve Kastamonu'da küçük bir fabrika açılacak, Bursa'da merinos fabrikası yapılacak, demir ve kok sanayisinin kurulması için çalışmalar yapılacaktır. Memleketin kâğıt ihtiyacı için fabrika kurulacak, İş Kanunu'nun tatbiki için 'iş ve işçiler' bürosu açılacak, sanayi fen heyeti teşkil edilecek, sanayi için fabrikalarda okullar ve gece kursları açılacak, Avrupa'ya öğrenciler gönderilecek ve uzman kişiler yetiştirilecektir. İktisat ve Maarif Bakanlıkları birlikte çalışacak, İstanbul ve İzmir'de sanat okulları iktisat bakanlığına bağlanacak, kimya sanayisi için klor, sac yağı fosfat fabrikaları açılacaktır.”¹⁴⁹⁷

Türkiye’de uygulanacak Sanayi Programıyla ilgili yabancı ülkelerdeki basında yer alan yazılar da Yeni Mersin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 29 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Beş Senelik Planımız Bir Ecnebi Gözüyle Nasıl Görülüyor*” başlıklı haberde Times gazetesinden alınan bir yazı aktarılmıştır. Yazıda, Türkiye’nin Beş Yıllık Sanayi Programı’nın tahlili yapıldığı bildirilmiştir. Buna göre Türkiye’de Beş Yıllık Sanayi Programı’nın hükümet tarafından resmen benimsendiği, uygulamanın büyük bir kısmının devlet eliyle yapılacağına değinildiği kaydedilmiştir.¹⁴⁹⁸

Yine gazetenin 7 Şubat 1934 tarihli nüshasındaki “*Türkiye Planı ve Spegtator Gazetesinin Bir Mütalaası*” başlıklı haberinde Spegtator gazetesinden alınan bir yazı aktarılmıştır. Buna göre yazıda Türkiye’nin Beş Yıllık Sanayi Programı’nı benimsemesi ile zirai ekonomiden sanayi ekonomisine geçtiği anlatılmıştır. Burada, tarım ekonomisine dayanan Türkiye’nin kendi yağında kavrulurken bir anda sanayiciliğe atılmasının olumsuz sonuçlar getireceğine değinildiği bildirilmiştir. Ayrıca Türkiye piyasalarından kapı dışarı edilen sanayici ülkelerin Türkiye’nin ihracatını satın alma kabiliyetlerini kaybedecekleri ifade edildiği kaydedilmiştir.¹⁴⁹⁹

“*Türkiye’nin Beş Senelik Planı*” başlıklı bir haberde de Current History mecmuasının şubat nüshasında çıkan yazıya yer verilmiştir. Yazıda, Türkiye’nin sanayi ve iktisadi sahasındaki gelişimi için çalışmalar yaptığına değinilmiştir. Türkiye’nin biraz Faşizmi andırdığı ancak faşizm olmadığı, iktisadi siyasetinde devlet sosyalistliğine benzer tarafları olduğu fakat sosyalist olmadığı anlatılmıştır. Yazının devamında Başbakan İsmet İnönü’nün takip ettiği iktisadi modelin “*Devlet sermayeciliği*” olduğu

¹⁴⁹⁷ Yeni Mersin, 13 Şubat 1934.

¹⁴⁹⁸ Yeni Mersin, 29 İkinci Kanun 1934.

¹⁴⁹⁹ Yeni Mersin, 7 Şubat 1934.

belirtilerek Türkiye'nin 16 inhisar şirketi açacağı vurgulanmıştır. Burada ayrıca Türkiye'nin sanayi ve zirai alanlarında fabrikalar açacağı, Sovyet Rusya'dan kredi ve makineler temin etmesiyle Türkiye'nin açtığı fabrikalarla dışa bağıllığının azalacağı beyan edildiği yazılmıştır.¹⁵⁰⁰

Bunlar doğrultusunda Türkiye'de Beş Yıllık Sanayi Programının uygulanması çalışmalarına girilmiştir. Bununla ilgili bir haberde gazetenin 26 Mart 1934 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Sümerbank'ın incelemelerini bitirdiği, birkaç fabrikanın ihalesinin yapıldığı, Sovyet Rusya'dan alınan Kayseri fabrikasının inşaat planlarının geldiği ve inşaat Nisan ayında başlanacağı açıklanmıştır. Yine burada Beş Yıllık Sanayi Programı'nın birinci yılında pamuklu ve kâğıt sanayisinde ilerlemeler kaydedileceği, Adana'daki dokuma fabrikasının son sistemle donatılacağı ve Almanya'dan Profesör Maister'in burada çalışmalar yapacağı aktarılmıştır.¹⁵⁰¹

16 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshadaki “*Yurtta Bacalar Yükseliyor*” başlıklı haberde de Ulusal Tutum Haftası münasebetiyle Başbakan İsmet İnönü'nün Beş Yıllık Sanayi Programı'nın yapacağı işlerden bahsettiği bildirilmiştir. Buna göre 1934-1935 yılları içerisinde demir yollarının genişletileceği, kâğıt fabrikasının çalışmaya başlayacağı ve seramik sanayisinin etütlerinin bitirileceği belirtilmiştir.¹⁵⁰²

Birinci Beş Yıllık Sanayi Programı'nın uygulanmasının yanı sıra İkinci Beş Yıllık Sanayi Programı'nın hazırlandığı haberi de “*Su ve Kömür Kuvvetlerinden İstifade Edilecek Sanayi Hareketimiz Hızlandı*” başlığıyla gazetenin 14 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Sümerbank'ın İkinci Sanayi Programı'nı hazırlamaya başladığı bildirilerek bu planda ağırlıklı olarak Türkiye'de elektriğin artırılması işine önem verildiği belirtilmiştir. Burada ayrıca Berlin Yüksek Mühendis Okulu Profesörü Adolf Lüdin Türkiye'de su kuvvetlerinde incelemelerde bulunacağı bilgisi neşredilmiştir. Bu incelemelerin Sakarya, Trabzon, Antalya, Bursa ve Yalova'da yapılacağı aktarılmıştır.¹⁵⁰³

İkinci Sanayi Programı'nın esaslarını hazırlamak üzere Ekonomi Bakanı Celal Bayar başkanlığında toplanan komisyonda yapılacak işlerle ilgili Bakan'ın izahatı da

¹⁵⁰⁰ *Yeni Mersin*, 15 Şubat 1934.

¹⁵⁰¹ *Yeni Mersin*, 26 Mart 1934.

¹⁵⁰² *Yeni Mersin*, 16 Birinci Kanun 1934.

¹⁵⁰³ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Teşrin 1934.

gazetenin 22 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında verilmiştir.¹⁵⁰⁴ Ayrıca Türkiye'nin Beş Yıllık Sanayi Programı'nda görev almak üzere Almanya ve Hollanda'dan mütehassıslar geleceği haberi de 6 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshadan bildirilmiştir.¹⁵⁰⁵

İkinci Sanayi Programı çalışmalarının devam ettiği ve programın 14 kola ayrıldığı haberi de gazetenin iki gün sonraki nüshasında yansımıştır.¹⁵⁰⁶ Bu doğrultuda gazetenin 20 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında İktisat Bakanlığı tarafından hazırlanan ikinci programda madencilik, elektrik, gıda sanayi, kimya sanayi ve denizciliğe ağırlık verileceği bildirilmiştir.¹⁵⁰⁷

Bilindiği üzere Türkiye'de Beş Yıllık Sanayi Programları başarılı bir şekilde yürütülmüştür. Yapılan çalışmalar doğrultusunda birçok yerde fabrikalar kurulmuştur. Bunlarla ilgili olarak gazetenin 29 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Fabrikalar Hakkında Bir İstatistik*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Teşviki Sanayi Kanunu'ndan istifade eden fabrikalarla ilgili bilgiler şu şekilde aktarılmıştır: “*Türkiye’de 1473 fabrika vardır. Bu fabrikaların 1087’si 1923 senesinden sonra açılmıştır. Bu müesseselerde çalışan işçilerin miktarı 55,322 kişidir. Türkiye’de fabrikaların en ziyade bulunduğu yer İstanbul’dur. Türkiye’deki fabrikaların %34’ü İstanbul’da bulunmaktadır. İstanbul’daki 507 fabrikada daimi olarak 15,730 işçi çalışıyor. İkinci derecede sanayi muntikası İzmir’dir. Bu muntikada 181 fabrika ve 6977 amele çalışmaktadır. Üçüncü derecede Bursa gelir. Bursa’da 116 fabrika vardır. Bunların 74’ünü ipek fabrikaları teşkil etmektedir. Burada çalışan işçilerin yekûnu da 3173 kişidir. Balıkesir muntikası sanayi hayatımızda dördüncü mevkii tutmaktadır. Buradaki 102 sınaî müessesede 2665 kişi çalışmaktadır. Bunlardan sonra sınaî müessese adedi az olmakla beraber işçi adedinin çok olduğu vilayet Zonguldak’tır. Maden kömürü müesseselerinde ve kereste fabrikalarında çalışanların miktarı 8218 kişidir.*”¹⁵⁰⁸

Yine başka bir istatistik haberi de gazetenin 3 Nisan 1934 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Teşviki Sanayi Kanunu'ndan istifade eden 1473 sanayi müessesesinin

¹⁵⁰⁴ Yeni Mersin, 22 İkinci Kanun 1936.

¹⁵⁰⁵ Yeni Mersin, 6 İkinci Teşrin 1936.

¹⁵⁰⁶ Yeni Mersin, 25 İkinci Kanun 1936.

¹⁵⁰⁷ Yeni Mersin, 20 İkinci Teşrin 1936.

¹⁵⁰⁸ Yeni Mersin, 29 İkinci Kanun 1934.

bulunduğundan bahsedilmiş ve 1932'deki sanayi varidatı hakkında istatistiki bilgilere yer verilmiştir.¹⁵⁰⁹

“*Fabrikalar Kuruluyor Sümer Bank İşe Başladı*” başlıklı bir haber ise 19 Nisan 1934 tarihli nüshada yerini almıştır. Haberde, dört büyük fabrikanın kurulmasına başlandığı bildirilmiştir. Buna göre Kayseri'deki dokuma fabrikasının inşasına devam edildiği, Nazilli dokuma fabrikasının hazırlıklarının bittiği, Konya Ereğli'sinde kurulacak olan üçüncü dokuma fabrikasının tetkik çalışmalarının sürdüğü belirtilmiştir. Burada ayrıca kurulacak yeni fabrikalar için Avrupa'dan mütehassıslar getirileceği, Avrupa'ya öğrenciler gönderileceği de kaydedilmiştir.¹⁵¹⁰

Bunların yanı sıra Trabzon'da şeker ile kiremit,¹⁵¹¹ İstanbul'da otomobil-traktör,¹⁵¹² soda¹⁵¹³, bez,¹⁵¹⁴ cam,¹⁵¹⁵ Sinop'ta kibrit ile çakmak,¹⁵¹⁶ Muğla'da elektrik,¹⁵¹⁷ Eskişehir'de şeker,¹⁵¹⁸ İzmir'de kiremit, tuğla¹⁵¹⁹ ve balık,¹⁵²⁰ İzmit'te kâğıt¹⁵²¹ ve şişe,¹⁵²² Bursa'da çini¹⁵²³ ve merinos,¹⁵²⁴ Konya'da dokuma,¹⁵²⁵ Kayseri'de şeker¹⁵²⁶ ve dokuma,¹⁵²⁷ Isparta'da kükürt,¹⁵²⁸ Kütahya'da çini¹⁵²⁹ ve porselen,¹⁵³⁰ Malatya ve Iğdır'da dokuma,¹⁵³¹ Zonguldak'ta antrasit,¹⁵³² Nazilli'de dokuma¹⁵³³ fabrikalarının yapılmasına yönelik haberlerde gazetede yerlerini almıştır.

¹⁵⁰⁹ *Yeni Mersin*, 3 Nisan 1934.

¹⁵¹⁰ *Yeni Mersin*, 19 Nisan 1934.

¹⁵¹¹ *Yeni Mersin*, 31 Kanuni Evvel 1928.

¹⁵¹² *Yeni Mersin*, 30 Kanuni Sani 1929.

¹⁵¹³ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1932.

¹⁵¹⁴ *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1934.

¹⁵¹⁵ *Yeni Mersin*, 13 Ağustos 1934.

¹⁵¹⁶ *Yeni Mersin*, 27 Haziran 1929.

¹⁵¹⁷ *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1931.

¹⁵¹⁸ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1932.

¹⁵¹⁹ *Yeni Mersin*, 3 Şubat 1932.

¹⁵²⁰ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1936.

¹⁵²¹ *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1934.

¹⁵²² *Yeni Mersin*, 15 Ağustos 1934.

¹⁵²³ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1934.

¹⁵²⁴ *Yeni Mersin*, 16 İkinci Teşrin 1934.

¹⁵²⁵ *Yeni Mersin*, 22 İkinci Teşrin 1934.

¹⁵²⁶ *Yeni Mersin*, 22 Birinci Teşrin 1934.

¹⁵²⁷ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1935.

¹⁵²⁸ *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1935.

¹⁵²⁹ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1934.

¹⁵³⁰ *Yeni Mersin*, 3 Mayıs 1935.

¹⁵³¹ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1935.

¹⁵³² *Yeni Mersin*, 12 Birinci Kanun 1935.

¹⁵³³ *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1937.

Diğer taraftan fabrikaların çalışmalarıyla ilgili haberler de Yeni Mersin sütunlarına yansımıştır. Bu bağlamda gazetenin 20 Eylül 1935 tarihli nüshasında yayımlanan “*Sanayi İşlerimiz İlerliyor*” başlıklı haberinde Avrupa fabrikalarının buhran geçirdiği şu dönemlerde Türkiye’deki fabrikaların geceli gündüzlü çalıştığı anlatılmıştır. Haberin devamında ülkede dokuma ve trikotaj fabrikalarının çalıştığı belirtilirken mevsimlik çalışan fabrikalara yönelik bilgiler de verilmiştir.¹⁵³⁴

Bunlarla birlikte gazetede Çukurova’da yapılan sanayileşme çalışmalarına yönelik haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 16 Teşrin Evvel 1928 tarihli nüshasında yer alan “*Yeni Bir Fabrika*” başlıklı haberinde Mersin-Tarsus arasında bir çırçır fabrikası ile un değirmeni yapılacağı bildirilmiştir.¹⁵³⁵

Gazetenin 26 Haziran 1934 tarihli nüshasında “*Tarsus Çukurova Fabrikası*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberinde ise Tarsus’taki çırçır ve bez fabrikasının çalışmalarından bahsedilmiştir. Haberin devamında fabrikanın ucuz kumaşlar ürettiği belirtilirken fabrika sahiplerinin Avrupa’ya gideceği ve oralardaki fabrikaları tetkik edeceği de aktarılmıştır.¹⁵³⁶

“*Tarsus Çukurova Dokuma İplik Fabrikası*” başlıklı bir haberde de Tarsus Çukurova Dokuma İplik Fabrikası ile ilgili bilgiler verilmiştir. Buna göre fabrikanın Türkiye’nin en eski iplik dokuma fabrikası olduğu, çırçır, iplik ve bez üreten üç kısımdan oluştuğu açıklanmıştır. Yine fabrikada 1500 işçi çalıştığı, fabrikaya köylülerden pamuk alındığı ve fabrikanın iktisadi hayata yön verdiği, yılda 3.600.000 metre bez ve 1.400.000 kilo iplik ürettiği, İş Kanunu’nun öne sürdüğü kurallara uyduğu belirtilmiştir.¹⁵³⁷

Gazetenin 29 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Memlekette İlk Fabrikalar*” başlıklı haberinde de Tarsus’taki Rasim Bez Fabrikası ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre fabrikada 1500 işçi çalıştığı, yılda 10 bin balya pamuktan 250 bin paket iplik ve 100 bin top bez ürettiği, devlete 40 bin lira vergi vererek hizmet ettiği, İş Kanunu’nu tatbik ettiği, işçileri için evler yaptırmaya başladığı kaydedilmiştir.¹⁵³⁸

¹⁵³⁴ *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1934.

¹⁵³⁵ *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Evvel 1928.

¹⁵³⁶ *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1934.

¹⁵³⁷ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937.

¹⁵³⁸ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937.

Sanayileşme programı doğrultusunda ülkede demir-çelik sanayinin gelişmesine de önem verilmiştir. Yeni Mersin gazetesinde demir çelik sanayisiyle ilgili gelişmeleri yakından takip etmiş ve bu yöndeki haberleri sayfalarına taşımıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 17 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, 1936 yılında demir çelik endüstrisine ağırlık verileceği ve yabancı şirketlerden müttehassıslar getirilerek demir-çelik sanayisinin çalışmalarına başlanacağı aktarılmıştır.¹⁵³⁹

Bilindiği üzere Türkiye’de demir-çelik sanayisinin gelişmesi için Türkiye ve İngiltere arasında iş birliği yapılmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bu işbirliğine yönelik haberlere sıkça rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 19 Eylül 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde İngiliz sanayicilerinden ve finansmanlarından oluşan bir heyetin Türkiye’ye gelerek sanayi programının uygulanmasını yerinde inceleyecekleri bildirilmiştir.¹⁵⁴⁰ Bu doğrultuda İngiltere’den gelen heyetin tetkiklerini yaptığı, Karabük’te kurulması düşünülen demir-çelik sanayi fabrikasının antlaşmasının imzalandığı ve fabrikanın iki buçuk yıl sonra faaliyete başlayacağı haberi gazetenin 6 birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde ayrıca bu antlaşma ile Türkiye ve İngiltere arasındaki dostluğun arttığı kaydedilmiştir.¹⁵⁴¹

Bu fabrikayla ilgili Financial Times gazetesinde neşredilen bir makalede Yeni Mersin’in 9 Şubat 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Makalede, Türkiye’nin iktisadi teşkilatını kalkındırmak için düzenlemelere girdiğine değinildiği, demir-çelik fabrikası için yapılan Türk- İngiliz Antlaşması’nın ekonomi alanının yanı sıra çok taraflı bir yanının olduğu ifadelerine yer verildiği kaydedilmiştir.¹⁵⁴²

“*Ana Endüstriye Başladık*” manşetli bir haberde de Karabük demir-çelik fabrikasının temel atma töreni ve Başbakan İsmet İnönü’nün nutkuna yer verilmiştir.¹⁵⁴³

Yine Zonguldak’ta kömür üretiminin artırılması için İngiliz mühendislerinden bir heyetin bölgede tetkiklerde bulunmak üzere gittikleri haberi de gazetenin 14 Temmuz 1938 tarihli nüshasında “*Madenlerin İşletilmesi İçin Tetkikler*” başlığıyla

¹⁵³⁹ *Yeni Mersin*, 17 İkinci Teşrin 1935.

¹⁵⁴⁰ *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1936.

¹⁵⁴¹ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Kanun 1936.

¹⁵⁴² *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1937.

¹⁵⁴³ *Yeni Mersin*, 6 Nisan 1937.

yayımlanmıştır.¹⁵⁴⁴ Heyetin maden tesislerinde 150 metre derinlere indiği haberi de ertesi günkü nüshadan aktarılmıştır.¹⁵⁴⁵

İkinci Beş Yıllık Sanayi Programı doğrultusunda maden ve petrol araştırmalarına önem verildiği bilinmektedir. Bunlarla ilgili haberler de Yeni Mersin sayfalarında yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 31 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Madenlerimiz Nasıl İşletilecek*” başlıklı haberinde maden çalışmalarının yürütülmesi için bir enstitü kurulacağı bildirilmiştir. Haberin devamında enstitünün aletlerinin Zonguldak Maden Okulu’ndaki malzemelerden temin edileceği belirtilmiştir.¹⁵⁴⁶

Gazetenin 15 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Türkiye’de maden çalışmalarının yürütülmesi için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nün kurulduğu bildirilmiştir. Haberin devamında madenciliğin önemine vurgu yapılarak kömür, krom, linyit, kükürt üretimi ve ihracatı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.¹⁵⁴⁷

Bunlara müteakip gazetede maden arama çalışmaları haberleri de yer almıştır. Mesela, gazetenin 10 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türkiye Madenciliği*” başlıklı haberinde Moskova’da düzenlenen Uluslararası 17. Enternasyonal Jeoloji Kongresine katılan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Umumi Direktörü Reşit Genç’in Le Journal de Moscon’a verdiği röportaj aktarılmıştır. Röportajda, Türkiye’nin maden çalışmalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Burada ayrıca Etibank’ın kurulduğu, krom, linyit madenlerinin işletilmeye başlandığı, linyit, demir ve kömür arama çalışmalarının devam ettiği ifadelerine de yer verilmiştir.¹⁵⁴⁸

“*Yer Altı Servetlerimiz Araştırılıyor*” başlıklı başka bir haberde gazetenin 19 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün yer altı servetleri araştırmalarında verimli neticeler aldığı bildirilmiştir. Haberde ayrıca Gümüşhane’de altı ve gümüş cevherlerinin bulunduğu, Konya’da Cıvanın yanı sıra bakır ve kurşuna rastlandığı, Elazığ’da krom madeninin bulunduğu da belirtilmiştir.¹⁵⁴⁹

¹⁵⁴⁴ *Yeni Mersin*, 14 Temmuz 1938.

¹⁵⁴⁵ *Yeni Mersin*, 15 Temmuz 1938.

¹⁵⁴⁶ *Yeni Mersin*, 31 İkinci Kanun 1934.

¹⁵⁴⁷ *Yeni Mersin*, 15 Temmuz 1936.

¹⁵⁴⁸ *Yeni Mersin*, 10 Ağustos 1937.

¹⁵⁴⁹ *Yeni Mersin*, 19 Ağustos 1937.

Yine 28 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada yer alan “*Bolkar Dağında Çok Zengin Altın Cevheri Bulundu*” başlıklı haberde ise Bolkar Dağında yapılan çalışmalarda dağın cevherinin 200 bin ton olduğu, burada çalışmaların devam ettiği ve altının yanı sıra gümüş ile kurşun madenlerine rastlandığı bildirilmiştir.¹⁵⁵⁰

Ülke genelinde madenlerle birlikte petrol arama çalışmaları da yapılmıştır. Çalışmalar için yurt dışından mütehassıslar getirilmiş ve bunların hazırladıkları raporlar İktisat Bakanlığı tarafından incelenerek uygulamaya konulmuştur. Konuyla ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesinde yayımlanmıştır. Bu bağlamda gazetenin 29 Birinci Teşrin 1931 tarihli nüshasında yer alan “*İnegöl’de Zengin Bir Maden*” başlıklı bir haberinde İnegöl’de petrol ve asfalt damarlarının bulunduğu ve bunların işletilmesi için Amerikalı bir şirketle müzakerelerin yapıldığı kaydedilmiştir.¹⁵⁵¹

Bu minvaldeki başka bir haberde ise Mardin’de petrol arama çalışmalarına İktisat Bakanı Mahmut Celal Bey önderliğinde başlandığı bilgisi de gazetenin 16 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁵⁵²

Yine gazetenin 3 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Petrol ve Altın Arama İşleri*” başlıklı haberinde Jeolog Doktor Makson’un Doğu Anadolu’da bulunduğu tetkikler sonucu bölgede petrol yataklarına rastlandığı ve Adana’da da petrol çalışmaları için kuyuların açıldığı bilgileri aktarılmıştır.¹⁵⁵³ Ayrıca Trakya’da petrol arama çalışmaları yapması için Paris’ten petrol mütehassısları getirildiği ve bunların yanına refakatçi verildiği haberi de 26 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshadan bildirilmiştir.¹⁵⁵⁴

Mardin’de petrol çalışmalarının devam ettiği, Amerikalı mütehassısların bölgede tetkiklerde bulunduğu ve tetkikler sonucu hazırladıkları raporun İktisat Bakanlığına sunulduğu haberi de “*Mardin’de Yapılan Petrol Araştırmaları Müspet Neticeler Verdi*” başlığıyla gazetenin 13 Haziran 1937 tarihli nüshasında verilmiştir.¹⁵⁵⁵

29 Birinci Teşrin 1936 tarihli nüshadaki “*Mürefte Petrolü*” başlıklı haberde ise Türkiye’de çıkarılan yer altı kaynaklarıyla ilgili bilgiler aktarılmıştır. Haberin devamında Mürefte’de petrol aramaları çalışmalarının yapıldığı, Mardin/Hermis’te arama

¹⁵⁵⁰ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1937.

¹⁵⁵¹ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1931.

¹⁵⁵² *Yeni Mersin*, 16 Birinci Teşrin 1934.

¹⁵⁵³ *Yeni Mersin*, 3 İlk Teşrin 1936.

¹⁵⁵⁴ *Yeni Mersin*, 26 İkinci Teşrin 1936.

¹⁵⁵⁵ *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1937.

çalışmalarının devam ettiği, Van'da galeri yapıldığı ve buradan mazot elde edildiği, Kütahya'da Seyit Ömer Linyit havzasında arama çalışmalarının yürütüldüğü kaydedilmiştir.¹⁵⁵⁶

Tüm bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinde Beş Yıllık Sanayi Programını destekleyici yazılarda yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 6 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı "*1. Teşrini Sani Nutku*" başlıklı yazıda Sanayi Programı'nın uygulanmaya başlanmasıyla Türkiye'de fabrikaların yapıldığı, Türk parasının kıymetini korumaya yönelik çalışmaların başarıyla uygulandığı belirtilmiştir. Yazının devamında Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Meclis'teki nutku doğrultusunda sanayi alanında ilerlemenin devam edeceği ifade edilerek dış ticarete de Türk mallarının Türk Ofis'i aracılığıyla yapılacağına değinilmiştir.¹⁵⁵⁷

Falih Rıfkı Atay'ın kaleme aldığı bir yazı ise "*Makine*" başlığıyla gazete sayfalarına taşınmıştır. Yazıda, Türk gençlerine hitap edilmiştir. Burada sanayileşme işini gençlerin devralacağı ve ilerleteceği, fabrikaların artırılmasıyla işsizlerin mağduriyetlerinin giderileceği, elektriksiz kalan yerlerin aydınlatılacağı, pamuk, yün ve derinin yanı sıra trenlerin ve uçakların yapımıyla Türkiye'nin her yönden makineleştireceği belirtilmiştir.¹⁵⁵⁸

4.2. TARIM VE HAYVANCILIK ALANLARINDAKİ GELİŞMELER

4.2.1. Tarım Alanındaki Faaliyetler

4.2.1.1. Kanunlar, Programlar ve Kongreler

Cumhuriyet hükümeti tarım alanlarında verimin artması ve çiftçilerin gelişmesi için büyük gayretler sarf etmiştir. Zirai kalkınmanın sağlanması amacıyla Ziraat Bakanlığı teşkilatında müdürlüklerin genişletilmesine gidilmiş, milli bir program hazırlama işine girilmiş ve çeşitli zirai kanunlar hazırlanmıştır. Bunlara yönelik çalışmalar Yeni Mersin gazetesi aracılığıyla halka duyurulmuştur.

¹⁵⁵⁶ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937.

¹⁵⁵⁷ *Yeni Mersin*, 6 İkinci Teşrin 1934.

¹⁵⁵⁸ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1934.

Hükümet ziraat işinde öncelikle tarım planlamaları ve ziraat kongreleri çalışmaları yürütmüştür. Yeni Mersin gazetesinin bu konuyla ilgili haberlere yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 19 Mart 1929 tarihli nüshasında “*İktisat Kongresi*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Kastamonu, Sinop, Ordu, Amasya, Çorum, Tokat, Sivas şehirlerinin katılımıyla Samsun’da 20 Mart’ta İktisat Kongresi düzenleneceği bilgisi verilmiştir.¹⁵⁵⁹

Gazetenin 3 Temmuz 1929 tarihli nüshasında “*İktisadi Program*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberinde de ülkenin iktisadi programının Ali İktisat Meclisi tarafından görüşüldüğü ve ülke genelinde tatbiki için inceleme seyahatlerinin yapılacağı kararlaştırıldığı aktarılmıştır.¹⁵⁶⁰

“*Beş Yıllık Bir Tarım Programı Hazırlandı*” manşetli haberde ise Ziraat Bakanlığının hazırladığı yeni Beş Yıllık Tarım Programıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Programın içeriğinde çiftçilerin çeşitli zirai ürünleri dikmeleri yönünde kararlar alındığı kaydedilmiştir.¹⁵⁶¹

Yine gazetenin 7 birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasındaki “*Başkan Vekili Celal Bayar Köylü Kongresinde Ekim Vaziyeti Hakkında Hasbihallerde Bulundu*” başlıklı haberinde Ankara, Çankırı ve Eskişehir’in köylerinden Ankara’ya gelen 60’a yakın çiftçilerle zirai vaziyet hakkında görüşmeler yapıldığı bildirilmiştir. Haberin devamında Orman Çiftliğinde yapılan Köylü Kongresi’nde Celal Bayar’ın köylülere ürünün vaziyeti ve ekimin nasıl yapıldığı sorularını sorduğu, ziraat işinde köylülere suni gübre dağıtılması konusunun ele alınmasını emrettiği bilgileri aktarılmıştır.¹⁵⁶²

Bu minvaldeki bir başka haber de gazetenin 17 Şubat 1938 tarihli nüshasından “*Ankara’da Ziraat Kongresine Hazırlıklar*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, Ankara’da toplanacak olan Ziraat Kongresi hazırlıklarının devam ettiği, ziraat dairelerinin, ziraat mütehassıslarının ve mücadele istasyonlarının alanları dâhilinde raporlar hazırlamaya başladıkları belirtilmiştir.¹⁵⁶³

¹⁵⁵⁹ *Yeni Mersin*, 19 Mart 1929.

¹⁵⁶⁰ *Yeni Mersin*, 3 Temmuz 1929.

¹⁵⁶¹ *Yeni Mersin*, 3 Ağustos 1935.

¹⁵⁶² *Yeni Mersin*, 7 Birinci Teşrin 1937.

¹⁵⁶³ *Yeni Mersin*, 17 Şubat 1938.

28 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshadaki “*Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi*” başlıklı bir haberde de Ankara’da Başbakan Celal Bayar öncülüğünde Ziraat Kongresi’nin açıldığı bildirilmiştir.¹⁵⁶⁴

Yeni Mersin gazetesinde Mersin’de düzenlenen yerel düzeydeki Ziraat Kongresi haberlerine de rastlanmıştır. Bu doğrultuda gazetenin 12 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshasında yer alan “*Ziraat Kongresi*” başlıklı haberinde 15 Ocak’ta Vali Bey riyasetinde mahalli bir kongre yapılacağı duyurulmuştur. Kongreye, ova köylerinin muhtarları ve azalarının katılacağı, köylülerin dertlerinin dinleneceği ve zirai yenilikler hakkında bilgiler verileceği belirtilmiştir.¹⁵⁶⁵ Kongrenin yapıldığı haberi “*Vilayet Ziraat Kongresi*” başlığıyla gazetenin 18 İkinci Kanun 1931 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında kongrede ele alınan konularla bilgiler verilmiştir. Burada süne haşereleriyle domuzların mahsullere verdikleri zararlara değinildiği, ecdattan kalan tapusuz tarlaların paylaşılmasından dolayı çıkan kavgalar şikâyet edildiği ve bunlar için gerekli önlemlerin alınmasının istendiği kaydedilmiştir. Burada ayrıca böceklerle mücadele yollarıyla ilgili bilgiler içeren konuşmanın da aktarıldığı görülmüştür.¹⁵⁶⁶

Bu minvaldeki toplantılar yine 20 Mart 1932 ve 20 Şubat 1938 tarihli nüshalardaki haberlerden aktarılmıştır. Haberlerde Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası’nın yıllık kongreleri düzenlendiği bildirilerek toplantıların içeriği yayımlanmıştır.¹⁵⁶⁷

Bunlarla birlikte Uluslararası İktisat Konferansı haberleri de gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 29 Ağustos 1934 tarihli nüshasında yer alan “*Beynelmilel İktisat Konferansı*” başlıklı haberinde Eylül ayında toplanacak konferansa Türkiye, İngiltere, Fransa, Çekoslovakya, İtalya, İspanya, Japonya, Şili, Mısır, Bulgaristan, İsviçre ve Lüksemburg gibi devletlerin iştirak edeceği bildirilmiştir.¹⁵⁶⁸

Yeni Mersin gazetesinde Ziraat Kongreleriyle ilgili yazılar da yayımlanmıştır. Mesela, gazetede Kerim Ömer Çağlar imzasıyla kaleme alınan “*Ziraat Kongresine Fikri Hazırlıklar*” başlıklı yazıda Anadolu topraklarında farklı iklimler görüldüğünden tarım ürünlerinin çeşitliliğinin fazla olduğuna değinilerek toprakların verimini artırmak için

¹⁵⁶⁴ *Yeni Mersin*, 28 Birinci Kanun 1938.

¹⁵⁶⁵ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1931.

¹⁵⁶⁶ *Yeni Mersin*, 18 İkinci Kanun 1931.

¹⁵⁶⁷ *Yeni Mersin*, 20 Mart 1932; *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1938.

¹⁵⁶⁸ *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1934.

sunî gübrelerin kullanılmasının önerisinde bulunulmuştur. Yazıda ayrıca sunî gübrelerin ülke içerisinde tedarik edilebileceği de belirtilmiştir.¹⁵⁶⁹

Gazete sahibi Fuat Akbaş'ın kaleme aldığı “*Birinci Köy ve Ziraat Kongresi Münasebetiyle*” başlıklı bir yazıda da Osmanlı dönemindeki köylü ile Cumhuriyet dönemindeki köylüler kıyaslanmıştır. Osmanlı döneminde halkın ıstırap içerisinde yaşadığı, can güvenliğinin olmadığı ve gelişemediği vurgulanmıştır. Cumhuriyet döneminde ise halkın refah seviyesinin artırılmaya çalışıldığı, geri kalan köylülerin geliştirilmesi ve refahının artırılması için modern zirai aletlerin kullanılmasının artırılacağı kaydedilmiştir.¹⁵⁷⁰

Yine Fuat Akbaş'ın kaleme aldığı “*Ziraat kongresi Münasebetiyle*” başlıklı bir başka yazısında da Ziraat Kongresi'nde yapılan görüşmelerin halk tarafından radyolardan takip edildiğine ve kongrede halkın dertlerinin dinlendiğine değinilmiştir. Yazıda ayrıca halkın Osmanlı döneminde yeterince konuşamadığı ancak şimdi bütün sorunlarını rahatlıkla dile getirdiği belirtilmiştir.¹⁵⁷¹

Yeni Mersin gazetesinde Ziraat Kongreleri ve köylülerin kalkınması için önerilerde bulunulduğu da görülmüştür. Bu bağlamda gazetede “*Çiftçilerimizle Baş Başa*” adlı bir köşe açılmıştır. Bu köşede Köy ve Ziraat Kongreleriyle ilgili çiftçilerin görüşlerine yer verilen röportajlar neşredilmiştir. Mesela, gazetenin 30 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yayımlanan bir yazı “*Birinci Köy Ziraat Kalkınma Büyük Kongresi Münasebetiyle Çiftçi ve Bu İşlerle İlgili Bazı Zevatla Konuşmalar Yaptık*” başlığıyla aktarılmıştır. Yazıda, çiftçilerden Niyazi Barlas'ın önerisine yer verilmiştir. Konuşma şu şekilde aktarılmıştır: “*Köylüler kısma ayrılır. Birinci kısım tarla sahibi olan köylüler, ikinci kısım ise hiçbir şeyi olmayan ve tarlası olan köylülere hizmet eden amele köylülerdir. Köy kalkınması işinde öncelik verilmesi gereken köylüler ikinci kısım köylülerdir. Bunların toprak sahibi yapılması ana hedef olmalıdır. Bunun için komisyonlar oluşturulmalı, kullanılmayan araziler tespit edilerek bunlar topraksız köylülere tevzi edilmelidir. Köylülere topraklar verildikten sonra ihraç ürünleri dikilmeli ve köylüye zirai hastalıklar hakkında bilgiler verilmeli, toprakların verimine göre tohum cinsleri ekilmelidir. Hayvancılık konusunda bütün köylülerin hayvan yetiştirmeleri*

¹⁵⁶⁹ Yeni Mersin, 23 Nisan 1938.

¹⁵⁷⁰ Yeni Mersin, 28 Birinci Kanun 1938.

¹⁵⁷¹ Yeni Mersin, 31 Birinci Kanun 1938.

zorunlu kılınmalı, arıcılık ve tavukçuluk geliştirilmeli, fen memurları her köye giderek halkı bilgilendirmeli, çobanlık yapan zeki çocukların toplanarak ‘Pratik Çiftlik’ adıyla açılacak okullarda eğitilmeli ve köylerine gönderilmelidir.”¹⁵⁷²

Diğer bir konuşma ise İçel Mıntıkası Tarım Kredi Kooperatifleri Memuru Hayri Arda ile yapılmıştır. Memur Hayri Arda’nın Ziraat Kongresi ve köy kalkınması fikirleriyle ilgili şu cümlelerine yer verilmiştir: “*Dağınık köylerin birleştirilmeli ve yeni tip köyler kurulmalı, muhtarlık teşkilatını düzeltilmeli ve başına ehli kişiler getirilmeli, her mıntıkaya ziraat memuru tayin edilmeli, köylerde sağlık istasyonu teşkil edilmeli, köylerde fenni çukurlar açılmalı, köy yollarının iyileştirilmeli, toprağın verimine göre köylüye ekim görevi verilmeli ve uygun fiyata kimyevi gübre üretilmeli, tarım kooperatiflerine daha fazla önem verilmeli, modern zirai aletler kullanılmalı, pamuk tohumları ıslah edilmeli, çiftçinin borçlarını ödemelerinde kolaylık sağlanmalı, ihracın artması için satış kooperatifleri artırılmalı ve köylerde kooperatif bakkalı açılmalıdır.*”¹⁵⁷³

Yeni Mersin gazetesinde Ziraat Kongresi’nin yanı sıra Zirai Kanunu’nun hazırlanması ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 24 Haziran ve 1 Ağustos 1937 tarihli nüshaların yayımlanan haberlerinde ziraatın gelişmesi ve çiftçilerin emniyetinin sağlanması amacıyla “Zirai Asayiş Kanunu” hazırladığı bilgilerine yer verilmiştir. Haberlerde ayrıca vilayet ve kaza merkezlerinde Zirai Asayiş Meclisleri’nin kurulacağı duyurulmuştur.¹⁵⁷⁴

Bu haber doğrultusunda Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı “İstihsal Emniyeti” başlıklı bir yazısında Zirai Asayiş Kanunu’nun Meclis’te müzakere edileceği belirtilmiş ve Kanun’un faydalarına değinilmiştir. Yazının devamında Kanun’un kabulü ile köylerde tarlasında herhangi bir tecavüze uğrayan köylünün ilgili makamlara şikâyet işlemlerinin hızlanacağı, tarlanın ve mahsullerin korunacağı ve istihsalin artacağı belirtilmiştir.¹⁵⁷⁵

27 Şubat 1938 tarihli nüshadaki “Zirai Islahat Kanunu” başlıklı haberde ise Zirai Islah Kanunu’nun çalışmalarını yürüten komisyonun çalışmalarını bitirdiği bildirilmiştir. Haberin devamında komisyonun hazırladığı raporların içeriğine değinilmiştir. Buna göre

¹⁵⁷² Yeni Mersin, 30 Birinci Kanun 1938.

¹⁵⁷³ Yeni Mersin, 31 Birinci Kanun 1938.

¹⁵⁷⁴ Yeni Mersin, 24 Haziran 1937; Yeni Mersin, 1 Ağustos 1937.

¹⁵⁷⁵ Yeni Mersin, 26 Ağustos 1937.

yurt toprakları devletin daimi kontrolünde olacak ve köylülere verilen topraklarda köylülerin uluorta tasarruf edemeyecekleri bilgileri kaydedilmiştir.¹⁵⁷⁶

“*Zirai Kalkınma İçin Milli Bir Program Hazırlanıyor*” başlıklı haberde gazetenin 28 Eylül 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Ziraat Bakanı Şakir Kesebir’in İstanbul’da gazetelere beyanatı aktarılmıştır. Beyanatta zirai kalkınma için bir program hazırlığı çalışmalarının yürütüldüğü, programın gayesinin ülkenin tüm zirai ihtiyaçlarını karşılamak ve daimi kılmak olarak nitelendirdiği ifadelerine yer verilmiştir. Yine beyanatta ülkede Zirai Kalkınma Programlarının şahsi teşebbüsler olması nedeniyle sürekliliğinin sağlanamadığına değindiği, ıslah edilmiş tohumların köylülere dağıtılacağı, kombinalar için alınan makineleri programın uygulanmasına kadar depolarda muhafaza edileceği, kuraklıkların önlenmesi için sulama projelerinin hazırlanacağı ve yaylalarda koruyucu tedbirler alınacağı belirtilmiştir.¹⁵⁷⁷

Yine “*Çiftçi Mallarının Korunması ve Zirai Asayişin Temini*” başlıklı haberde ise hükümetin çiftçi mallarının korunmasına yönelik kanun projesi hazırladığı ve Meclis’te yakında görüşüleceği bilgisi verilmiştir. Burada ayrıca projenin içeriği aktarılmıştır.¹⁵⁷⁸

23 Nisan 1938 tarihli nüshada yer alan “*Dört Senelik Bir Ziraat Programı Hazırlanıyor*” başlıklı haberde de ülkede arpa üretiminin artırılması için program hazırlandığı bildirilmiştir. Programda özellikle Ankara, Eskişehir, Afyon ve Uşak’ta arpa ekiminin artırılacağı duyurulmuştur.¹⁵⁷⁹

4 Haziran 1938 tarihli nüshadaki “*Beş Yıllık Ziraat Planı*” başlıklı haberde Ziraat Kongresi’nde teklif edilecek ziraat planının hazırlandığı bildirilmiştir. Planın içeriğinde ziraat şubelerinde meyvecilik, sebzecilik, bağcılık, pamukçuluk, tohumların ilaçlanması ve ıslahı, ziraat mücadelesi, ağaçlandırma, sütçülük, peynircilik, tavukçuluk, sığırcılık, koyunculuk, tiftik-yün üretiminin artırılması, konserveciliğin geliştirilmesi konularına yer verilmiştir. Yine burada Arifiye, Kütahya, Niğde, Kastamonu, Malatya, Erzincan, Antalya, Çanakkale, Gazi Antep, Aydın ve İzmir gibi şehirlerde meyve istasyonları ile örnek meyve bahçelerinin kurulacağı, bahçıvan yetiştirmek amacıyla Kastamonu meyve

¹⁵⁷⁶ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1938.

¹⁵⁷⁷ *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1937.

¹⁵⁷⁸ *Yeni Mersin*, 9 İkinci Teşrin 1938.

¹⁵⁷⁹ *Yeni Mersin*, 23 Nisan 1938.

istasyonunda teşkilat kurulacağı, Çukurova’da narenciye, sebze ve turfandalığın geliştirileceği belirtilmiştir.¹⁵⁸⁰

Hazırlanan programların tatbik edildiği haberleri Yeni Mersin’in sayfalarına taşınmıştır. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 6 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Dört Senelik Ziraat Programı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Dört Yıllık Birinci Ziraat Programı’nın üretimi temel aldığı vurgulanmıştır. Haberin devamında modern tarım teçhizatlarının kullanılacağı, vilayetlerde ziraat teşekküller kurularak memurlar tayin edileceği bilgileri de aktarılmıştır.¹⁵⁸¹ Ayrıca ilk tecrübelerin Çukurova ve İzmir mıntıklarında yapılacağı haberi de gazetenin 22 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁵⁸²

Bundan iki gün sonraki nüshada yayımlanan “*Ziraat Vekilinin Mühim Beyanati*” başlıklı bir haberde ise zirai bölgelerde kurulacak kombinaların üç bölüme ayrıldığı ve her kombinada kullanılacak tarım aletleriyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.¹⁵⁸³

Bu minvaldeki bir haberde gazetenin 10 Şubat 1937 tarihli nüshasında “*Zirai Kombinalar İçin Hazırlık*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Ziraat Bakanlığının 250 kombina kuracağı ve kombinaların en kısa sürede açılması için bakanlığın bütün şubelerinin seferber edildiği bildirilmiştir.¹⁵⁸⁴ Bu doğrultuda kombinaların ilk tatbik tecrübelerinin Nazilli, İçel ve Çukurova’da yapılacağı aktarılan 28 Şubat 1937 tarihli nüshanın bir haberinde Ziraat Bakanı Muhlis Erkmen riyasetinde bir heyetin kombinaları teftiş için İzmir mıntikasından başlayarak Akdeniz kıyıları üzerinden Orta Anadolu’da seyahatte bulunacağı duyurulmuştur.¹⁵⁸⁵

Bu bağlamda ülke genelinde tatbik edilen Ziraat Programlarının uygulanması çalışmalarının tetkik edilmesiyle ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına yansımıştır. Mesela, gazetenin 9 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında yayımlanan “*Almanya’dan Türkiye’ye Bir Tetkik Seyahati*” başlıklı haberinde ilkbaharda Almanya’dan gelecek heyetin Türkiye’ye tetkik seyahati yapacağı bildirilmiştir. Burada ayrıca heyetin Mayıs başında Berlin’den doğruca İstanbul’a gelerek Ankara’ya geçeceği

¹⁵⁸⁰ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1938.

¹⁵⁸¹ *Yeni Mersin*, 6 İkinci Kanun 1937.

¹⁵⁸² *Yeni Mersin*, 22 İkinci Kanun 1937.

¹⁵⁸³ *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1937.

¹⁵⁸⁴ *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1937.

¹⁵⁸⁵ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1937.

oradan da tekrar İstanbul'a avdet edeceği belirtilmiştir. Yine heyetin Karadeniz mıntıkasına, İzmir, Adana ve Mersin mıntikalarına gideceği kaydedilmiştir.¹⁵⁸⁶

Gazetenin 19 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Dr. Şaht Ankara’da Temaslarına Devam Ediyor*” başlıklı haberinde ise Alman İktisat Bakanı ve Rayıştak Direktörü Doktor Şaht’ın Türkiye’ye geldiği, bankaları ziyaret ettiği, Ankara Orman Çiftliği ile Ziraat Enstitüsü’nü gezdiği aktarılmıştır.¹⁵⁸⁷ Tetkiklerini biten Dr. Şaht’ın ülkeden ayrılırken Türkiye’yi övdüğü haberi de gazetenin 21 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasında “*Dr. Şahtın Ankara’dan Ayrılırken Beyanâtı*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹⁵⁸⁸

24 Ağustos 1937 tarihli nüshadaki “*Devlet Çiftliklerinin İdare Şekli*” başlıklı haberde ise devlet çiftliklerinin durumunu tetkik etmek üzere bir heyetin oluşturulduğu aktarılmıştır. Heyette, Baytar Umum Müdürlüğünden Selahaddin Bey, Baytar Beşinci Seksiyon Müdürü İhsan Bey, Fen Müşaviri Aziz Bey ve Ziraat Müttehassıslarından Namık Kemal ve Raşit Bey’lerin bulunduğu kaydedilmiştir. Yine haberin devamında heyetin Trakya’dan başlayarak Karacabey, Çifteler, Eskişehir, Nazilli, Sultan Suyu, Mersin, Tarsus, Çukurova, Seyhan ve Dört Yol’da iki ay süreyle tetkiklerde bulunacağı duyurulmuştur.¹⁵⁸⁹

Yeni Mersin gazetesinde Zirai Programların uygulanması çalışmalarının tetkik edilmesi haberlerine de yer verilmiştir. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 27 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Meyvecilik Müttehassısı M. Gleisberg Şehrimizde*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Ankara Yüksek Ziraat Okulu Meyvecilik Müdürü Profesör M. Gleisberg’in asistanlarıyla birlikte Mersin bahçelerinde tetkik etmek üzere Mersin’e geldiği, Profesör’ün Adana’da tetkiklerini tamamladığı, Mersin’den sonra Antalya’ya gideceği bilgilerine yer verilmiştir.¹⁵⁹⁰ Yine Profesörün Mersin’de bulunan bahçeler ile Tece istikametindeki köy bahçelerini tetkik ettiği, Mersin Halkevinde bir konferans verdiği ve konferansta İtalya ile Filistin portakal yetiştiriciliğinden bahsettiği, Türkiye’nin portakal ihracatının geliştirilmesi için yapılması gereken teşkilatlanma ile

¹⁵⁸⁶ *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1933.

¹⁵⁸⁷ *Yeni Mersin*, 19 İkinci Teşrin 1936.

¹⁵⁸⁸ *Yeni Mersin*, 21 İkinci Teşrin 1936.

¹⁵⁸⁹ *Yeni Mersin*, 24 Ağustos 1937.

¹⁵⁹⁰ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1934.

ilgili açıklamalarda bulunduğu haberleri de gazetenin 28 Şubat ve 2 Mart 1934 tarihli nüshalarından aktarılmıştır.¹⁵⁹¹

18 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshada yer alan “*Ziraat Mütahassısları Geldi*” başlıklı haberde Mersin’e Sovyet Rusya’dan ziraat mütahassısları geldiği mütahassısların sıcak memleketlerde yetişen nebatatları tetkik edecekleri bildirilmiştir. Haberde ayrıca Mersin, Tarsus ve Lamas’daki bahçelerdeki narenciye, harnup, zeytin, badem ve meyveleri gözlemleyecekleri de kaydedilmiştir.¹⁵⁹²

“*Profesör Gasner*” başlıklı haberde ise Ankara Ziraat Mücadele Enstitüsü Mütahassısı Profesör Gasner’in Mersin, Silifke, Adana ve Dörtöl’da narenciye bahçelerinde tetkiklerde bulunarak çiftçilere tavsiyeler verdiği bildirilmiştir.¹⁵⁹³ Yine Profesör Gasner’in tetkiklerden elde ettiği gözlemleriyle ilgili hazırladığı rapor gazetede sayfalarında yayımlanmıştır.¹⁵⁹⁴

Mütahassısların yanı sıra öğrencilerin tetkikleri de Yeni Mersin gazetesi haberlerine yansıdığı görülmüştür. Bununla ilgili bir haber gazetenin 6 Şubat 1935 tarihli nüshasında “*Âli İktisat Talebe Grubu*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, İstanbul Yüksek İktisat Ticaret Okulu öğretmenleri ve öğrencilerinin Mersin’e tetkik için geldiği bildirilmiştir.¹⁵⁹⁵ İstanbul Yüksek İktisat Ticaret Okulu Öğretmenleri ve öğrencilerinin oluşturduğu 36 kişilik kafilenin Mersin’deki tetkiklerini bitirince Antalya ve İzmir yoluyla İstanbul’a gidecekleri haberi de gazetenin ertesi günkü nüshasından duyurulmuştur.¹⁵⁹⁶

Gazetede Türk öğrencilerinin yurtdışında da tetkiklerde bulunduğu haberlerine rastlanmıştır. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 26 Ağustos 1937 tarihli nüshasında “*Ziraat Talebeleri Macaristan’da Tetkikler Yaptılar*” başlığı ile yer almıştır. Haberde, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’nü bitiren 10 kişiden oluşan bir grubun Macaristan’da enternasyonal kurslara katıldıkları ve Macaristan’ın ziraatını tetkiklerde bulundukları

¹⁵⁹¹ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 2 Mart 1934.

¹⁵⁹² *Yeni Mersin*, 18 İkinci Teşrin 1934.

¹⁵⁹³ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1937.

¹⁵⁹⁴ *Yeni Mersin*, 23 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 26 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 28 İkinci Kanun 1938.

¹⁵⁹⁵ *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1935.

¹⁵⁹⁶ *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1935.

belirtilmiştir. Grubun, Macaristan'ın yanı sıra dönüşte Romanya ve Bulgaristan'a uğrayarak buralarda da tetkiklerde bulunacakları aktarılmıştır.¹⁵⁹⁷

4.2.1.2. Zirai Reform Faaliyetleri

Türkiye'de köylülerin zirai alanda gelişmesi ve tarım işinin düzenli yürütülmesi amacıyla teşkilatlanma çalışmaları yürütülmüştür. Yeni Mersin gazetesi de bu çalışmaları sayfalarına taşımıştır. Mesela, gazetenin 4 Eylül 1928 tarihli nüshasında Kerim Refi imzasıyla yayımlanan “Çiftçi Birlikleri” başlıklı bir yazıda devletin köylülerin ve fakirlerin gelişmesi için çalışmalar içerisinde olduğuna değinilmiştir. Buna göre her köyde Çiftçi Birlikleri adıyla bir teşkilatın kurulacağı, teşkilata başkan, aza ve kâtip seçileceği, her köylünün de birbirine kefil olacağı ve mahsul üretiminde yardım edeceği belirtilmiştir. Yazının devamında bu birliğin başarıya ulaşması sonucu her köyün zenginleşeceği kaydedilmiştir.¹⁵⁹⁸

Tarım çalışmaları doğrultusunda ülkede tarım ürünlerinde verimin artması için tohumların ıslah edilmesi çalışmaları yürütülmüştür. Bunun için yurt dışından tohumlar getirilmiş, bunlar numuneler köylere dikilmiş ve tetkikleri yapılmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili yayımlanan “Ziraat Vekili Tohum Kongresini Küşat Ettiler” başlıklı bir haberde Ziraat Bakanı önderliğinde Tohum Konferansı açıldığı aktarılmıştır. Burada ayrıca ülke genelindeki ziraat istasyonlarının bir program dâhilinde çalışarak kısa sürede büyük muvaffakiyetler getireceğinden bahsedilerek bütçeye göre istasyonların sayısının artırılacağı ve tohum üretme çiftliklerinin kurulacağı bildirilmiştir.¹⁵⁹⁹

Gazetenin 9 Mart 1932 tarihli nüshasında “Mezruat ve Haşerat Tetkik Ediliyor” başlığıyla yer alan bir haberinde de İtalya'dan getirilen cins buğdayların köylere dikildiği ve bunların tetkik edildiği belirtilmiştir. Haberin devamında Mersin Ziraat Müdürü Avni Bey'in tohumları görmek ve haşereleri tetkik etmek için Bekirde, Akdamar ve Yampar köylerine gittiği bilgileri aktarılmıştır.¹⁶⁰⁰

Yine “Tohum Üretme Çiftlikleri” başlığıyla gazetenin 25 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan başka bir haberde tohumların ıslah edilerek çoğaltılacağı ve

¹⁵⁹⁷ Yeni Mersin, 26 Ağustos 1937.

¹⁵⁹⁸ Yeni Mersin, 4 Eylül 1928.

¹⁵⁹⁹ Yeni Mersin, 22 Şubat 1932.

¹⁶⁰⁰ Yeni Mersin, 9 Mart 1932.

bunların çiftçiye dağıtılacağından bahsedilmiştir. Haberde, Eskişehir'deki tohum ıslah istasyonunun yanı sıra Üretme Çiftliklerinin kurulacağı ve üretilen tohumları denemek amacıyla tecrübe tarlalarının sayılarının artırılacağı kaydedilmiştir.¹⁶⁰¹

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 2 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından “*Yeni Ziraat Kanunları*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Ziraat Bakanlığının tarımın gelişmesi için Eskişehir, Adapazarı, Ankara/Yeşilköy’de tohum ıslah istasyonlarında çalışmalar yaptığı bildirilmiştir. Haberin devamında Adana ve Antalya’da Çeltik Islah İstasyonunun kurulması için tetkikler yapıldığı, ithal mahsullerin hastalıkları ve kontrolü için Trabzon, İzmir, İstanbul, Mersin gümrüklerinde nebatatın kontrolü ve bunların temizlenmesi için müesseseler kurulacağı belirtilmiştir.¹⁶⁰²

Ayrıca çeltik işinde çalışanların sıhhati için yapılan çalışmalarda bedava kinin dağıtılacağı, çeltik ekimi ve sıhhi durum hakkında rapor hazırlayan heyetlerin oluşturulacağı haberi de “*Çeltik Ekimi Tamamen Organize Ediliyor*” başlığıyla gazetenin 18 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁶⁰³

Tarım alanlarında yapılan gelişmelere paralel olarak hükümet, tarım işlerinde halkın bilinçlenmesi için çalışmalar da yürütmüştür. Bu doğrultuda İktisat Bakanlığı çiftçi çocuklarını zirai eğitim almaları için yurt dışına göndermiştir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 25 Nisan 1929 tarihli nüshasında “*Fenni Bir Tedbir*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, çiftçi çocuklarının Avrupa’da aldıkları eğitimi tamamladıktan sonra eğitimlerini tarlalarında uygulayacakları belirtilmiştir.¹⁶⁰⁴

Bu bağlamda köylü çocukları için de zirai eğitim pansiyonları açılmıştır. Bununla ilgili bir haberde gazetenin 4 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Teknik Ziraat Pansiyonlar Açılacak*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Çukurova ziraat mıntıkasında köylü çocuklarına zirai terbiye vermek amacıyla pansiyonlar açılacağı duyurulmuştur. Bu pansiyonlarda çocuklara ziraat bilgisinin verileceği ve teknik ziraatın uygulanması için çalışılacağı kaydedilmiştir.¹⁶⁰⁵

¹⁶⁰¹ *Yeni Mersin*, 25 İkinci Kanun 1934.

¹⁶⁰² *Yeni Mersin*, 2 İlk Teşrin 1936.

¹⁶⁰³ *Yeni Mersin*, 18 İlk Teşrin 1936.

¹⁶⁰⁴ *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1929.

¹⁶⁰⁵ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1934.

Gazetenin 22 Eylül 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Memleketin Zirai Kalkınması İçin*” başlıklı bir haberinde Ziraat Bakanlığının zirai kalkınma için Ziraat Okullarını lise derecesine çıkaracağı bilgisi verilmiştir. Buradan mezun olanların köy okullarına ve ziraat kurslarına öğretmen olarak tayin edileceği bildirilmiştir.¹⁶⁰⁶

Gençlerin yanı sıra köylülerin tarım alanında bilgilerini artırmak için Ziraat Müdürlükleri tarafından gazetelerde zirai hastalıklarla ilgili yazılar yayınlattırılmıştır. Bu yazılar Yeni Mersin sütunlarına da taşınmıştır. Mesela, gazetenin 8 Şubat 1932 tarihli nüshasında “*Krizomfalüs Böceği İle Mücadele*” başlığıyla aktarılan bir yazıda zirai hastalıklardan birisi olan ve narenciye ağaçlarında görülen krizomfalüs hastalığıyla ilgili bilgiler verilmiş ve halk bilgilendirilmeye çalışılmıştır.¹⁶⁰⁷

Yine tarım ürünleri ve hastalıklarla ilgili bilgi veren broşürlerin köylere dağıtıldığı bilgisi de gazete nüshalarında yer alan haberlerden öğrenilmektedir. Mesela, gazetede Mersin vilayetinde bağlarda çıkan Mildiyö hastalığıyla ilgili bilgi veren broşürlerin köylere dağıtıldığı haberi “*Bağlarda Mildiyö Hastalığı (Pironeospora)*” başlığıyla 15 Mart 1932 tarihli nüshada yayımlanmıştır.¹⁶⁰⁸

Halkın bilinçlenmesi için tarım kütüphanelerinin de açıldığına yönelik haberler verilmiştir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 19 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Çeşmeli Köyünde Zirai Bir Kütüphane Açıldı*” başlığıyla neşredilmiştir. Haber şu şekilde aktarılmıştır: “*Tarım ortaklığının Çeşmeli köyündeki bahçesinde ziraat işlerine ait birçok cilt eseri ihtiva eden bir kütüphane tesis edilmiş ve etrafındaki köylünün istifadelerine açılmıştır.*”¹⁶⁰⁹

Bu bağlamda yine halkın bilgilerini pekiştirmek amacıyla İktisat Bayramı için bir gün belirlenmiştir. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili Muzaffer Timurtaş imzasıyla kaleme alınan “*İktisat Bayramı*” başlıklı bir yazıda iktisadın gelişmesi için her yıl Ekim ayının ilk haftasında İktisat Bayramı’nın kutlanacağı belirtilmiştir. Yazıda ayrıca bu bayramın heyecanı ile yeni fikirlerin ortaya çıkacağı ve tarım alanlarındaki gelişmelerin hızlanacağı vurgulanmıştır.¹⁶¹⁰

¹⁶⁰⁶ Yeni Mersin, 22 Eylül 1937.

¹⁶⁰⁷ Yeni Mersin, 8 Şubat 1932.

¹⁶⁰⁸ Yeni Mersin, 15 Mart 1932.

¹⁶⁰⁹ Yeni Mersin, 19 İkinci Kanun 1938.

¹⁶¹⁰ Yeni Mersin, 6 Teşrin Evvel 1929.

Türkiye’de halkın bilgilendirilmesi çalışmalarının yanı sıra zirai teşkilatlanmalar yapılmış ve ülke zirai bölgelere ayrılmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 19 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ziraat Bölgeleri Tespit Ediliyor*” başlıklı haberinde ziraatın gelişmesi için ülkenin ziraat bölgelerine ayrılmasının kararlaştırıldığı ve bir komisyon kurulduğu bildirilmiştir. Haberin devamında komisyonun çalışmalara başladığı aktarılmıştır.¹⁶¹¹

Ertesi günkü nüshada yayımlanan “*Ziraat Siyasi Müsteşarının Beyanâtı*” başlıklı haberde de Ziraat Bakanlığı Siyasi Müsteşarı Tahsin Coşkun’un beyanâtı aktarılmıştır. Burada, ülkeyi zirai bölgelere ayıracak komisyonun çalışmalarına başladığı, köylülerin topraklandırılması için tetkiklerin yapıldığı, fenni tarım aletlerinin köylülere dağıtılması için hazırlıkların sürdürüldüğü ve suni gübre kullanımının teminatının sağlanması çalışmalarına devam edildiği belirtilmiştir.¹⁶¹²

“*Ziraat Reformuna Doğru Adımlar*” başlığıyla gazetenin 25 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshasından verilen bir haberde ise zirai alanın gelişmesi için yapılan çalışmalarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre tarımda kullanılacak modern aletlerin yapılması için fabrikaların kurulacağı, zirai bölgeleri ayırmak için kurulan komisyonun her gün toplantılar yaptığı, köylülerin topraklandırılması için çalışmaların devam ettiği, Orta Anadolu’da 600.000 ailenin pulluk sahibi olacağı ve Orta Anadolu’nun yeşillendirilmesi için çalışmaların yürütüldüğü kaydedilmiştir.¹⁶¹³

Nihayetinde Ziraat Bakanlığının ülkeyi bölgelere ayırdığı haberi gazetenin 20 Mart 1938 tarihli nüshasında “*Zirai Bölgeler*” başlığıyla yayımlanmıştır. Buna göre bölgeler Trakya, Ege, Akdeniz, Zonguldak, Samsun, Trabzon, Malatya, Erzurum, Diyarbakır’dır. Haberin devamında buralarda çiftçiye hizmet edecek ziraat merkezlerinin kurulacağı, ağaçların dikileceği ve baytarlıkların tesis edileceği belirtilmiştir.¹⁶¹⁴

4.2.1.3. Kooperatifleşme ve Teşvik Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurulmasından sonra hükümet kooperatifçiliğin gelişmesine öne vermiş ve bu doğrultuda çalışmalar yürütmüştür. 1923 yılında “*İstihsal*

¹⁶¹¹ *Yeni Mersin*, 19 İkinci Teşrin 1937.

¹⁶¹² *Yeni Mersin*, 20 İkinci Teşrin 1937.

¹⁶¹³ *Yeni Mersin*, 25 İkinci Teşrin 1937.

¹⁶¹⁴ *Yeni Mersin*, 20 Mart 1938.

Alım ve Satım Ortaklık Kooperatifleri Nizamnamesi” çıkarılmış, bu tüzükle birlikte çeşitli kooperatifler kurulmuştur.¹⁶¹⁵ Yeni Mersin gazetesi de kooperatifleşme çalışmalarını yakından takip etmiş, bunlarla ilgili haberleri ve yazıları sayfalarına taşımıştır. Gazetede öncelikle kooperatifçiliğin önemi ve çiftçinin sıkıntılarına yönelik yazılar yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 3 Haziran 1929 tarihli nüshasında “*Teşvik Böyle Olur*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda, çiftçilerin bankalardan kredi almak için çektikleri sıkıntılara değinilerek yıllardır mağdur olduğu anlatılmıştır. Teşvik-i Ziraat Kanunu ile açılacak olan kooperatifler sayesinde çiftçiye desteğin sağlanacağı ve bu sayede çiftçilerin rahata kavuşacakları vurgulanmıştır.¹⁶¹⁶

Yine çiftçinin mallarını ucuza satması ve zarara uğramasına karşılık kaleme alınan “*Ne Yapmalıyız*” başlıklı başka bir yazıda gazetenin 4 Temmuz 1929 tarihli nüshasında yer almıştır. Yazıda, gazinolarda bir fincan kahveye verilen onlarca paranın çiftçinin ürünlerine verilmesiyle onların desteklenmesi tavsiyesinde bulunulmuştur. Yazının devamında devletin kurmaya başladığı kooperatiflerin henüz tam anlamıyla görevine başlamadığına değinilerek, kooperatiflerin bir an önce vazifelerini yerine getirmesi istenmiştir.¹⁶¹⁷

Çiftçilerin çektiği sıkıntıların giderilmesi ve teşkilatlanmanın sağlanması için kooperatiflerin kurulması çalışmaları hızlanmış ve bununla ilgili haberler de gazete sayfalarına taşınmıştır. Bu doğrultuda hükümetin kooperatifleri kurmasına yönelik verilen “*Zirai Kooperatifler*” başlıklı bir haber gazetenin 4 Haziran 1929 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, *Ziraat Kredi ve Alım Satım Kooperatifleri* layihasının Meclis tarafından kabul edildiği aktarılmıştır.¹⁶¹⁸

“*Tarım Kredi Kooperatifleri*” başlıklı bir başka haberde de Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu’nun Meclis tarafından kabul edildiği bildirilmiştir. Haberin devamında bu kanunla köylülerin büyük gelişme göstereceği belirtilirken kooperatiflerinin vazifelerine yer verilmiştir.¹⁶¹⁹ Ayrıca kooperatifin borç usulü,

¹⁶¹⁵ Semra Kılıç, Erdal Aydoğan, “Türkiye’de Kooperatifçilik ve Toplumsal Kalkınmadaki Rolü”, *Atatürk Dergisi*, 11(2), 30 Aralık 2022, 47.

¹⁶¹⁶ *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1929.

¹⁶¹⁷ *Yeni Mersin*, 4 Temmuz 1929.

¹⁶¹⁸ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1929.

¹⁶¹⁹ *Yeni Mersin*, 11 Temmuz 1936.

mahsulleri satış hakkı, banka ve kredi işleriyle ilgili bilgilerde gazetenin 19 Temmuz 1936 tarihli nüshasında neşredilmiştir.¹⁶²⁰

Gazetede Tarım Kooperatiflerinin yanı sıra Satış Kooperatiflerinin kurulması işine de değinilmiştir. Mesela, gazetenin 18 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Dış Ticaretimiz Teşkilatlandırılıyor*” başlıklı haberde Türk mallarının gelişigüzel elden çıkmaması için Satış Kooperatiflerinin teşkil edileceği bildirilmiştir. Satış Kooperatiflerinin teşekkülünün Ziraat Bankasına bırakıldığı duyurulmuştur.¹⁶²¹

Bu doğrultudaki bir yazıda Rıza Atılâ tarafından kaleme alınmıştır. Yazı, “*Teşkilatlı Ticaret*” başlığıyla gazetenin 20 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, İzmir’de bazı tüccarların ticari serbestliği bahane ederek malları ucuza satması ve müstahsilleri müşkülata uğratması sonucunda satış kooperatiflerinin kurulmasının zaruri olduğundan bahsedilmiştir. Yazının devamında ticaretin devlet kontrolünden olmasının önemine değinildiği kaydedilmiştir.¹⁶²²

Yine gazetenin 29 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Tarım Satış Kooperatifleri*” başlıklı haberde de Tarım Satış Kooperatifinin önemine değinilerek kooperatifler sayesinde iktisadi alanda gelişimin sağlanacağı anlatılmıştır.¹⁶²³

“*Başbakan İsmet İnönü’nün Yeni Direktifi*” başlıklı bir haberde gazetenin 23 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, Başbakanın köylülerin kalkınmasını sağlamak amacıyla kredi kooperatiflerine mevsimlik krediler açacağı ve köylülerin bu kooperatiflere aza kayıt edilecekleri bildirilmiştir.¹⁶²⁴

Nihayetinde ülkede 561 Tarım Kredi Kooperatifinin İktisat Bakanlığı tarafından tasdik edildiği ve Doğu vilayetlerinde Tarım Satış Kooperatiflerinin açıldığı haberi gazetenin 8 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshasından “*561 Kooperatif İktisat Vekâletince Tasdik Edildi*” başlığıyla aktarılmıştır.¹⁶²⁵

Ülke genelindeki kooperatif çalışmalarının yanı sıra Mersin’deki çalışmalar da Yeni Mersin gazetesinin sütunlarını işgal ettiği görülmüştür. Bu doğrultuda gazetenin

¹⁶²⁰ *Yeni Mersin*, 19 Temmuz 1936.

¹⁶²¹ *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1934.

¹⁶²² *Yeni Mersin*, 20 Eylül 1934.

¹⁶²³ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1935.

¹⁶²⁴ *Yeni Mersin*, 23 İlk Teşrin 1936.

¹⁶²⁵ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1936.

öncelikle kooperatifçiliğin önemiyle ilgili halkı bilgilendiren yazılar yayımladıkları göze çarpmaktadır. Mesela, gazetenin 18 Teşrini Evvel 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “Ziraat Kooperatifleri” başlıklı haberde Tarsus’un bazı köylerinde kooperatiflerin kurulduğu ve diğer köylerinde de kooperatiflerin kurulması çalışmalarına devam edildiği bildirilmiştir.¹⁶²⁶

Gazetenin 22 Teşrini Evvel, 23 Teşrini Evvel ve 24 Teşrini Evvel 1929 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde Mersin Ziraat Bankası Müdürü ile yapılan mülakat aktarılmıştır. Haberlerde ayrıca halkın bilgileneceği için kooperatiflerin köyler ve kasabalardaki teşkilatlanmaları, gayesi ve sermayesi, Ziraat Bankası ile kooperatif arasındaki görevlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.¹⁶²⁷

Ayrıca Mersin Türk Ocağı’nın kooperatifçilikle ilgili bir konferans düzenleyeceği ve konferansa Mersin çiftçilerinin iştirak edeceği haberi de gazetenin 7 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında “Bugün Çiftçilerimiz Toplanacak” başlığıyla yerini almıştır.¹⁶²⁸

Yine Mersin vilayeti genelinde kooperatiflere rağbetin arttığı haberi “Kooperatife Rağbet Artıyor” başlığıyla gazetenin 26 Mart 1933 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁶²⁹

Adana’da kurulan kooperatif haberi ise “Kredi Adana’da Faaliyet Devam Ediyor” başlığıyla gazetenin 22 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında Kadirli, Kozan, Tuzla, Büyük Dikili, Küçük Dikili ve Yunusoğlu Köylerinde ziraat kooperatifi çalışmalarının tamamlandığı, Karataş, Misis ve Zeytinli ’de ise çalışmaların tamamlanmak üzere olduğu bildirilmiştir.¹⁶³⁰

Kooperatiflerin kurulması çalışmalarının devam ettiğine yönelik bir başka haberde gazetenin 10 Eylül 1935 tarihli nüshasında “Ürünlerimiz Teşkilata Bağlanıyor” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin hinterlandında Satış Kooperatiflerinin kurulacağı bilgisi verilmiştir. Burada ayrıca Adana Kooperatifinin kuvvetlendirileceği, Niğde’de elma ve yaş meyve için kooperatif kurma çalışmalarının yapıldığı bilgileri aktarılmıştır.¹⁶³¹ Yine bir Tarım ve Kredi Kooperatifinin Silifke’de açıldığı ve sahibinin

¹⁶²⁶ *Yeni Mersin*, 18 Teşrini Evvel 1929.

¹⁶²⁷ *Yeni Mersin*, 22 Teşrini Evvel 1929; *Yeni Mersin*, 23 Teşrini Evvel 1929; *Yeni Mersin*, 24 Teşrini Evvel 1929.

¹⁶²⁸ *Yeni Mersin*, 7 Teşrini Sani 1929.

¹⁶²⁹ *Yeni Mersin*, 26 Mart 1933.

¹⁶³⁰ *Yeni Mersin*, 22 Teşrini Sani 1929.

¹⁶³¹ *Yeni Mersin*, 10 Eylül 1935.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk olduğu haberi de gazete sütunlarından verilmiştir.¹⁶³²

Devletin yanı sıra halkın kurduğu kooperatif haberleri de Yeni Mersin gazetesinde yayımlanmıştır. Bu doğrultuda hükümetin bir duyurusu gazetenin 2 Mayıs 1935 tarihli nüshasında “*Zirai Satış kooperatifleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Burada, Ziraat Bakanlığının verdiği bir kararla en az on çiftçi değişir sermayeli ve sınırlı sorumlulukları olan kooperatiflerin kurulabileceğine izin verdiği duyurulmuştur. Haberin devamında kooperatiflerin vazifeleri açıklanmıştır. Buna göre bu kooperatifler ihraç pazarları arama, mahsulleri madde halinde işleme, piyasayı takip etme ve ortaklarına üretim vasıtaları bulma işlerini yapacakları belirtilmiştir.¹⁶³³

Gazetenin 22 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında yer alan “*Tarsus Bağcıları ve Bahçecileri Satış Kooperatifi*” başlıklı haberinde Tarsus bağcılarının ve bahçecilerinin bir araya gelerek Satış Kooperatifi kurdukları haberi bildirilmiştir. Haberin devamında kooperatife aza kayıtlarının devam ettiği, satış için merkezlerde yerlerinin temin edildiği, ihracat için vagon tedariki yapıldığı bilgileri kaydedilmiştir.¹⁶³⁴

Bunlarla birlikte kooperatiflerin kurulduğu sıralarda Yeni Mersin gazetesinde yayımlanan yazılar dikkat çekmektedir. Bu yazılardan kooperatifçiliğin önemine ve faydalarına vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Mesela, Rıza Atılâ imzasıyla 7 İkinci Teşrin, 8 İkinci Teşrin ve 12 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshalarda “*Kooperatifleşme Zarureti*” başlığıyla yayımlanan yazılarda müstahsillerin emeğini istismar eden ihracat müesseselerine karşı kurulan kooperatiflere halkın rağbet gösterdiği anlatılmıştır. Yazının devamında satış kooperatiflerinin bugüne kadar süren çalışmalarından iyi neticeler alındığı belirtilmiştir. Yine burada Türkiye’nin birçok yerinde faaliyet göstermeye başlayan Satış Kooperatiflerinin ne yazık ki ticari sahası geniş bir şehir olan Mersin’de yeterli olmadığına değinilerek bu durumun önüne geçilmesi istenmiştir. Ayrıca Mersin’de üretilen portakalların pazara sürümü içinde düzenli bir teşkilatın olmamasından dolayı zarara uğranıldığına vurgu yapılarak zararın önüne geçilmesi için bir satış kooperatifinin kurulmasının lüzumuna değinilmiştir.¹⁶³⁵

¹⁶³² *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1936.

¹⁶³³ *Yeni Mersin*, 2 Mayıs 1935.

¹⁶³⁴ *Yeni Mersin*, 22 Birinci Teşrin 1938.

¹⁶³⁵ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Teşrin 1934.

Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan “*Tarım Kooperatifi*” başlıklı bir başka yazıda da kooperatifler ile Türkiye’nin ekonomi alanında ilerleyeceği, yıllarca borç altında kalan köylülerin refaha kavuşacağı anlatılmıştır.¹⁶³⁶

4.2.1.4. Toprak Reformu

Cumhuriyet hükümeti köylünün refah seviyesini artırmak ve tarım alanlarının verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla toprak reformuna girmiştir. Hükümet ilk kez 1933-1934 yıllarında bu girişimlere başlayarak “*İskân Toprak Kanunu*” adını taşıyan ve genellikle toprakların tapusuz kısmını devlete mal eden bir tasarı hazırlamıştır.¹⁶³⁷ Yeni Mersin gazetesi de toprak reformu projeleri dikkatle takip etmiş ve konuyla ilgili haberleri sayfalarına taşımıştır. Gazetede, hükümetin Toprak Kanunu ile ilgili bir proje hazırladığı haberi gazetenin 18 Şubat 1935 tarihli nüshasında “*İskân ve Toprak Kanunu Bakanlık Bir Proje Hazırladı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, projenin içeriğine değinilmiştir. Buna göre işlenmeyen toprakların kullanılmasının, arazilerin verimlerinin artırılmasının, köylülerin medeni yaşamlarının geliştirilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Burada ayrıca yeni kurulacak şehirlerin, kasabaların ve köylerin belirli bir plan dâhilinde yapılacağı, tapusuz toprakların devlete ait olacağı ve kimsenin hak iddia edemeyeceği, büyük çiftlik sahiplerinin işlemediği toprakların hükümet tarafından istimlak edileceği kaydedilmiştir.¹⁶³⁸

Gazetenin 1 Nisan 1935 tarihli nüshasında yer alan “*Yurdumuzda Toprak Reformu*” başlıklı haberinde de Ziraat Bakanlığında Toprak Reformu’yla ilgili kanun çalışmaları üzerine görüşmeler yapıldığı aktarılmıştır. Haberin devamında Toprak Kanunu Layihasının muhacirlere yönelik toprak meseleleri ile zirai teknik üzerindeki etkisinin incelendiği belirtilmiştir.¹⁶³⁹

Bu minvaldeki bir haber de “*Toprak Kanunu İnceleniyor*” başlığıyla gazetenin 4 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Toprak Kanunu’nun Meclis’te görüşüldüğü ve yakında tatbikine başlanacağı duyurulmuştur.¹⁶⁴⁰

¹⁶³⁶ *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1936.

¹⁶³⁷ Sevgi Korkut, *Toprak Reformu ve Türkiye*, T.B.M.M. Basımevi, Ankara 1984, 45.

¹⁶³⁸ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1935.

¹⁶³⁹ *Yeni Mersin*, 1 Nisan 1935.

¹⁶⁴⁰ *Yeni Mersin*, 4 Birinci Kanun 1935.

Bunlarla birlikte Cumhuriyet hükümeti, Toprak Kanunu'nun görüşülmesi sürecinde köylülere toprak dağıtımını çalışmalarına da başlamıştır. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesi sütunlarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 15 Haziran 1931 tarihli nüshasında yayımlanan “*Köylüye Arazi Tevzi Ediliyor*” başlıklı haberde Manisa’da 18 bin arazinin köylüye dağıtıldığı ve köylünün memnun kaldığı bildirilmiştir.¹⁶⁴¹

30 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshada yayımlanan “*Köylümüzün İstihsal Hayatında Önemli Bir Dönüm Noktası*” başlıklı haberde de Aydın’da 8 köyü içinde bulunduran Fotiyadis çiftliğine ait toprakların istimlak edilerek köylülere dağıtılmaya başlandığı ve istimlak işinde geniş toprakların Ziraat Bankasına geçtiği bildirilmiştir. Haberin devamında arazilerin bölünmesi işlerinde fen memurlarının görevlendirildiği belirtilerek bunların görevlerini icra ettikleri aktarılmıştır.¹⁶⁴²

Gazetenin 19 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında “*Köylüye Toprak Dağıtılıyor*” başlığıyla yayımlanan bir haberde İzmir’in Cuma Ovası nahiyesinde Bulgurca köyü çevresindeki arazilerin köylülere dağıtılmasına başlandığı bildirilmiştir.¹⁶⁴³

“*Topraksız Çiftçi Kalmayacak*” başlıklı bir haberde ise Ziraat Bankası’nın sermayesine 100 milyon lira ayrılacağı ve bankaya geniş sermaye alanlarının verilmesi için bir kanun projesi hazırlığı yapıldığı bildirilmiştir. Haberin devamında topraksız köylülere toprak verileceği, ziraat işiyle uğraşanlara kredi kolaylığının sağlanacağı ve zirai sermayenin artırılacağı aktarılmıştır.¹⁶⁴⁴

“*Yalova’da İsteyenlere Parasız Arsa Dağıtılacak*” başlığıyla yayımlanan bir haberde 13 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshada yer almıştır. Haberde, Yalova’da hükümete ait araziler üzerinde inşaat yapılması şartıyla parasız arazi dağıtılacağı duyurulmuştur.¹⁶⁴⁵

7 İkinci Teşrin 1937 tarihli nüshada “*Bölünmez Toprak*” başlığıyla yayımlanan bir haberde de Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün köylülerin topraklandırılması ve parçalanmış toprakların kullanılabilir hale getirilmesi için çalışmalar yapılmasını ifade eden konuşmasına yer verilmiştir. Konuşmasında “*Cüce*

¹⁶⁴¹ Yeni Mersin, 15 Haziran 1931.

¹⁶⁴² Yeni Mersin, 30 İkinci Teşrin 1935.

¹⁶⁴³ Yeni Mersin, 19 Birinci Kanun 1935.

¹⁶⁴⁴ Yeni Mersin, 7 İkinci Teşrin 1936.

¹⁶⁴⁵ Yeni Mersin, 13 Birinci Kanun 1936.

Toprak” adı verilen küçük ve parça parça bulunan arazilerin birleştirilerek üretime kazandırılması, topraksız köylülere bu arazilerin dağıtılması ve köylünün refahının artırılması, zirai çalışmalarda beygirlerin ve traktörlerin kullanılması, harman makinelerinin kullanımının yaygınlaştırılması konularına değindiği kaydedilmiştir.¹⁶⁴⁶

Yine 23 Temmuz 1938 tarihli nüshada yer alan “*Topraksız Köylüye Toprak*” başlıklı haberde ise devlete intikal eden arazilerin vaziyetleri ve çiftliklerin köylülere paylaştırılmasıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre hiç toprağı olmayan veya 184 dekardan az arazisi olanlara toprak verileceğı, araziler verimine göre iyi, orta ve aşağı olmak üzere sınıflara ayrılacağı belirtilmiştir. Yine metruk araziler ve gayrimüslimlerden kalan bahçe fındıklık gibi yerlerin arazisi dar olan şahıslara tevzi edileceğı, toprak sahibi olmak isteyen köylülerin mahallin en büyük mülkiye memuruna müracaat edeceğı, köylüler tarafından alınan toprakların on yılda taksitlerle ödeneceğı ve ödemelerle Ziraat Bankası’nın ilgileceğı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁶⁴⁷

Gazetenin 20 Ağustos 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “*Doğu Bölgesinde Köylü Topraksızlıktan Toprak Sahipsizlikten Kurtarılıyor*” başlıklı haberde ise Iğdır Ovası ile Ağrı Dağının kuzey eteklerinde bulunan 6-7 bin dekar toprağı köylüye kazandırıldığı bildirilmiştir. Haberin devamında hükümetin yaptığı çalışmalarla Gödebekli ve Aratan Köylerinde yaşayan halkın her yıl sel baskınına uğraması nedeniyle Alıkızıl bölgesine yerleştirildiğı ve bunlara toprak dağıtıldığı bilgileri aktarılmıştır.¹⁶⁴⁸

Yine köylülere toprak dağıtılmasına müteakip “*Toprak Bayramı*” kutlamaları yapılmıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 23 Mart 1934 tarihli nüshasında “*Ovada Toprak Bayramı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Adana’da ve Tarsus’ta Toprak Bayramı yapıldığı kaydedilmiştir.¹⁶⁴⁹

Diğer taraftan Cumhuriyet hükümeti tarım arazilerinin artırılması için bataklıkların kurutulması çalışmaları da yürütmüştür. Yeni Mersin gazetesinde bu konuyla ilgili verilen bir haber 29 Temmuz 1928 tarihli nüshada “*Tarsus Bataklıkları Bir Hazinedir*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Tarsus’taki bataklıkların kurutulması çalışmalarının yapıldığı açıklanmıştır. Yine haberde kurutma işleminin yapılmasından sonra yüz elli bin

¹⁶⁴⁶ *Yeni Mersin*, 7 İkinci Teşrin 1937.

¹⁶⁴⁷ *Yeni Mersin*, 23 Temmuz 1938.

¹⁶⁴⁸ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1938.

¹⁶⁴⁹ *Yeni Mersin*, 23 Mart 1934.

dönüm tarım arazinin kazanılacağı ve bu arazinin ziraat için verimli olacağı belirtilmiştir.¹⁶⁵⁰

Bu bağlamda Rıza Atila'nın kaleme aldığı “*Topraksızlık İstirabı*” başlıklı yazısı da gazetenin 20 Haziran 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Tarsus'ta bataklıkların kurutulmasıyla kazanılan arazilerin yurtsuz aşiretlere verildiği ve ülke genelinde beş milyon göçebe vatandaşın toprağa bağlandığı belirtilmiştir.¹⁶⁵¹

Gazetenin 2 Mayıs 1935 tarihli nüshasındaki “*Büyük Bir Bayındırlık İşi*” başlıklı bir haberinde de Küçük Menderes'in çevresindeki Cellat Gölü'nün kurutulması çalışmalarına başlandığı ve gölden 600 bin hektar toprak elde edileceği bildirilmiştir.¹⁶⁵²

“*Kozan'da 500 Hektarlık Bir Bataklık Kurutuldu*” başlıklı bir haberde gazetenin 3 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Kozan'da bulunan 500 dönümlük Tiran Bataklığının kurutulduğu aktarılmıştır.¹⁶⁵³

Yine 16 Haziran 1936 tarihli gazete nüshasındaki “*Seyhan Bölgesinde Ne kadar Bataklık Kurutuldu*” başlıklı bir haberde de Seyhan bölgesinde 184.000 metre alanın, Tiran Bataklığından 736 hektar alanın, Osmaniye'de 184.000 ve köylerinde 46.000 metre alanın, Kadirli'de ise 3000 metre alanın kurutulduğu bilgileri verilmiştir.¹⁶⁵⁴

4.2.2. Orman ve Ormancılık Alanındaki Faaliyetler

4.2.2.1. Orman Kanunu ve Ormancılık

Türkiye'de toprak reformuna paralel olarak ormanların korunması ve bunların artırılmasına yönelik çalışmalar da yürütülmüştür. Hükümet, ülkeyi ağaçlandırmak için Meclis'te görüşmeler yapmış ve kanunlar çıkarmıştır. Bu doğrultuda Yeni Mersin gazetesinin 19 Nisan 1929 tarihli nüshasında yer alan “*Ormanlar Kanunu*” başlıklı haberinde Orman Kanunu'nun hazırlandığı bilgisi aktarılmıştır.¹⁶⁵⁵

¹⁶⁵⁰ *Yeni Mersin*, 29 Temmuz 1928.

¹⁶⁵¹ *Yeni Mersin*, 20 Haziran 1934.

¹⁶⁵² *Yeni Mersin*, 2 Mayıs 1935.

¹⁶⁵³ *Yeni Mersin*, 3 Mayıs 1936.

¹⁶⁵⁴ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1936.

¹⁶⁵⁵ *Yeni Mersin*, 19 Nisan 1929.

Orman Kanunu'nun kabul edilmesini takiben Hükümet öncelikle boş arazilerdeki yabani ağaçları değerlendirmek istemiştir. Gazetede bununla ilgili bir haber “*Yabani Ağaçların İmarı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, ülkede gerek devlet arazilerinde gerek boş arazilerde bulunan yabani ağaçları aşılama isteyenlerin mahallin en büyük mülkiye memuruna başvurarak ruhsatname almaları duyurusunun yapıldığı kaydedilmiştir.¹⁶⁵⁶

Yabani ağaçların aşılmasının yanı sıra fidan dikim haberleri de Yeni Mersin sütunlarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 22 Mart 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Yurtta Ağaçlama*” başlıklı haberde Milas ve Bodrum'da 25 bin asma çubuğu dağıtıldığı, Siirt'te elli bin kavak ağacı dikildiği bilgileri aktarılmıştır.¹⁶⁵⁷

“*Orta Anadolu'da Ağaçlandırma Faaliyeti*” başlıklı haberde de Ziraat Bakanlığının ülkeyi ağaçlandırma çalışmalarına ilk olarak Orta Anadolu'da başladığı bildirilmiştir. Haberin devamında tetkik heyetinin Eskişehir-Ankara şimendifer hattı üzerindeki altmış köye gittiği ve buralarda bağların, meyve ağaçlarının ve koruların dikileceği yerleri tespit etmeye başladıkları belirtilmiştir. Burada ayrıca Çankırı, Eskişehir, Ankara vilayetlerine bağlı bütün köylerde her ailenin iki dönüm bağ ekmesi işine başlanacağı, bunun için köylülere ücretsiz bağ çubuğu dağıtılarak fen memurlarının gözetiminde dikileceği bilgilerine de yer verilmiştir.¹⁶⁵⁸

Bu doğrultuda Mersin'deki ağaçlandırma çalışmalarına yönelik gazetenin 20 Mayıs 1936 tarihli nüshasından aktarılan bir haberi ise “*Mersin'de Geniş Ölçüde Ağaçlandırma Hareketi Başladı*” başlığıyla yansımıştır. Haberde, Belediyenin getirttiği fidanların şehrin sokaklarına dikileceği, istasyon çevresinde bir fidanlık yaptırılacağı ve fidanlıkta yetiştirilen cins fidanların ağaçsız semtlere gönderileceği duyurulmuştur.¹⁶⁵⁹

Ağaçlandırma çalışmalarıyla birlikte ülkede mütehasısların ormanlarda incelemeler yaptıklarına yönelik haberlere de gazete nüshalarında rastlanmıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 6 Mayıs 1937 tarihli nüshasında “*Orman Fakültesi Talebesinin Tetkikleri*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi Profesörlerinden B. Çermak, B. Erçe ve Esat Muhlis Oksal önderliğindeki 30 ziraat

¹⁶⁵⁶ *Yeni Mersin*, 18 Teşrin Sani 1929.

¹⁶⁵⁷ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1936.

¹⁶⁵⁸ *Yeni Mersin*, 30 Eylül 1937.

¹⁶⁵⁹ *Yeni Mersin*, 20 Mayıs 1936.

öğrencisinin Mersin'in Cehennemdere ve Çoçak ormanlarına giderek incelemelerde bulundukları bildirilmiştir. Haberin devamında Profesör Esat Muhlis'in gazeteye verdiği beyanat aktarılmıştır. Beyanatta Mersin, Adana, Namrun, Cehennemdere ormanlarında incelemelerin devam ettiği ve Mersin çevresinde ziraata müsait olmayan yerlerin orman yapılmasının ilk hedefler arasında olduğu ifadelerine yer verilmiştir.¹⁶⁶⁰

22 Eylül 1937 tarihli nüshada yayımlanan “*Memleketin Zirai Kalkınması İçin Ziraat Vekâleti Yeniden Mühim Tedbirler Alıyor*” başlıklı haberde de Orta Anadolu'daki bağcılığın gelişmesi için Ankara, Eskişehir, Çankırı'ya mütehassıslar gönderildiği belirtilmiştir. Mütehassısların gezdikleri köylerde arazi miktarını tespit ettiği ve köylülere fidanlar dağıtılarak ormancılığın geliştirilmesinin hedeflendiği belirtilmiştir.¹⁶⁶¹

Yeni Mersin gazetesi sayfalarında ülkedeki ağaçlandırma çalışmalarının yapılmasına karşı zaman zaman orman yangınları haberlerine de rastlanmış ve yangılara karşı hükümetin aldığı tedbirlere de yer verilmiştir. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 8 Eylül 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, orman yangınlarına karşı Tarım Bakanlığının illere genelgeler yolladığı bilgisi kaydedilmiştir. Haberin devamında bu genelgelerde yangınlara kayıtsız kalanlara karşı önlemlerin alınması ve halkın tüm araçları ile yangında seferber olmaları istenmiştir.¹⁶⁶²

Yine ormanların yangından ve tahriplerden korunması için Ormanları Koruma Genel Direktörlüğü'nün kurulacağı ve bu teşkilat için süel kuvvetlerden istifade edileceği haberi de gazetenin 2 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁶⁶³

“*Ormanlarımızı Yangından Korumak İçin Tedbirler Alınıyor*” başlıklı haberde ise orman yangınlardan korunması için yapılan çalışmalarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre ormanlarda bekçiler bulundurulacağı, bekçilere atlar tahsis edileceği, yangın çıkarsa haber vermek için telefon kullanılacağı, yangınların söndürülmesi için söndürme araçlarının satın alınacağı ve boş arazilerin ağaçlandırılarak ormanlık bölgelerin haritalandırılacağı kaydedilmiştir.¹⁶⁶⁴

¹⁶⁶⁰ *Yeni Mersin*, 6 Mayıs 1937.

¹⁶⁶¹ *Yeni Mersin*, 22 Eylül 1937.

¹⁶⁶² *Yeni Mersin*, 8 Eylül 1935.

¹⁶⁶³ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Teşrin 1935.

¹⁶⁶⁴ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1936.

Bunlarla birlikte hükümet, yangınlar karşısında ormanların korunması ve halka ormancılık bilincinin aşılması amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Bu bağlamda halkın ormancılık işinde duyarlılığının artırılması amacıyla yılın bir günü Orman Bayramı olarak kabul edilmiştir. Bu haber gazetenin 19 Temmuz 1935 tarihli nüshasında “*Yılın Bir Günü Ağaç Bayramı Olacak*” başlığıyla neşredilmiştir. Haberin devamında Tarım Bakanlığının ormanların korunması ve fidanların yetiştirilmesi için esaslı tedbirler aldığı, ziraat mütehassıslarının ormanlarda tetkiklerde bulunacağı ve Alman profesörlerinin Türkiye’deki orman fakültelerinde dersler verecekleri bildirilmiştir.¹⁶⁶⁵

Yine ormanları koruma ve kaçakçılığı önlemek amacıyla Orman Muhafaza Teşkilatının kurulacağı haberi de gazetenin 13 Eylül 1935 tarihli nüshasından duyurulmuştur.¹⁶⁶⁶

Ormancılık işinde yapılan bir diğer çalışma ise halkın odun kömürünü kullanmasının yasaklanmasıdır. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 4 Eylül 1934 tarihli nüshasında “*Ziraat Vekâleti Ormanları Tahripten Kurtarmak İçin Tedbirler Aldı*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Ziraat Bakanlığının halkın odun kömürü yerine maden kömürünü kullanılmasını zorunlu kıldığı bildirilmiştir.¹⁶⁶⁷

“*En Başlı Rejim Davası; Yeşil Türkiye’yi Yaratmak İçin Tedbirler Alınıyor*” başlıklı bir haberde gazetenin 24 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Mahrukat Kanunu hazırlandığı ve ormanlardan elde edilen kömürlerin kullanılmasının yasaklanarak taş kömürü, linyit gibi madenlerin kömürlerinin kullanılmasına teşvik çalışmaları yapılmasına yönelik kararlar alındığı aktarılmıştır.¹⁶⁶⁸

Ormanların tahrip edilmesinin önlenmesi amacıyla yapılan bir başka çalışma ise yeni bir kanun hazırlanması ve ormancılığın teşkilatlanması çalışmalarıdır. Gazetede bununla ilgili bir haberde “*Ormanları Tahripten Korumak İçin Acele Bir Kanun Çıkacak*” başlığıyla 9 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde devletin ormanların

¹⁶⁶⁵ *Yeni Mersin*, 19 Temmuz 1935.

¹⁶⁶⁶ *Yeni Mersin*, 13 Eylül 1935.

¹⁶⁶⁷ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1934.

¹⁶⁶⁸ *Yeni Mersin*, 24 İlk Teşrin 1936.

koruması işini bizzat üstleneceği belirtilerek bu doğrultuda bir proje hazırlanacağı bildirilmiştir.¹⁶⁶⁹

Bu bağlamdaki bir başka haberde “*Yeni Orman Kanunu*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, yeni hazırlanan Orman Kanunu ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. Buna göre Orman Müdürlüğünün Bakanlığa dönüştürüleceği, Müdürlüğün yetkilerinin genişletileceği ve 10 teknik şube müdürlüğünün kurulacağı kaydedilmiştir.¹⁶⁷⁰

Ayrıca ormanların korunması için yaş ve kuru ağaçların izinsiz olarak ormandan çıkarılmasının yasaklandığı haberi de “*Ormanları Korumak İçin Yeniden Tedbirler Alındı*” başlığıyla gazetenin 19 Haziran 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁶⁷¹

Diğer taraftan Yeni Orman Kanunu’nun tatbikine başlandığı ve verimli neticeler alındığına yönelik haberler de gazete sayfalarını işgal etmiştir. Mesela, gazetenin 18 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Orman Kanunu Muvaffakiyetle Tatbik Ediliyor*” başlıklı bir haberinde odun buhranının önüne geçilerek gerekli tedbirlerin alındığı ve orman kaçakçılığının tamamen durdurulduğu bildirilmiştir.¹⁶⁷²

“*Yeni Orman Kanununun Tatbikatı*” başlıklı haberde ise Orman Kanunu’nun tatbikiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Safranbolu ormanlarının devlet tarafından işletileceği, Güney vilayetlerinde okalıptüs ağaçlarının yetiştirileceği ve bataklıkların kurutulacağı, orman muhasebe işleri için Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Bolu, Antalya, Mersin, Kastamonu, Trabzon, Samsun ve Kars merkez olmak üzere Muhasebe İdaresinin kurulacağı kaydedilmiştir.¹⁶⁷³

Gazetenin 24 İkinci Kanun ve 29 Nisan 1937 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde de ormanların korunması için yeni bir Askeri Muhafaza Teşkilatı kurulacağı duyurulmuştur. Haberin devamında Türkiye’deki ormanların genişliğine göre mıntikalara ayrılacağı ve askerlere ormancılık eğitimi verileceği bilgileri de aktarılmıştır.¹⁶⁷⁴

Yeni Mersin gazetesi sayfalarında ormancılık işleriyle ilgili kaleme alınan yazılara da rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 20 Ağustos ve 21 Ağustos 1936 tarihli nüshalarında

¹⁶⁶⁹ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1936.

¹⁶⁷⁰ *Yeni Mersin*, 27 İlk Teşrin 1936.

¹⁶⁷¹ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1936.

¹⁶⁷² *Yeni Mersin*, 18 Ağustos 1937.

¹⁶⁷³ *Yeni Mersin*, 30 İkinci Teşrin 1937.

¹⁶⁷⁴ *Yeni Mersin*, 24 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1937.

“*Cumhuriyetin Realizasyonları Ormanlarımız*” başlığıyla yayımlanan imzasız yazılarda Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet döneminde ormanlar üzerinde yapılan çalışmalar karşılaştırılmıştır. Buna göre Osmanlı döneminde ormanlara yönelik çalışmaların başarılı olmadığı ve köylülerin ormanlardan yeterince yararlanamadığı belirtilmiştir. Yazının devamında Cumhuriyet hükümetinin orman çalışmalarına ağırlık verdiği, ormanlık alanların sınırlarının belirlendiği, ağaçların cinslerinin tespit edilerek ormancılık teşkilatının kurulduğu ve geliştirildiği kaydedilmiştir.¹⁶⁷⁵

H. Reşid Tankut imzasıyla kaleme alınan “*Ağaç Düşmanlığı*” başlıklı yazıda gazetenin 5 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Osmanlı döneminde ormanların tahrip edilmesinin nedenleri anlatılmıştır. Yazının devamında Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında aynı sorunların yaşandığı ve köylülerin ormanları yok ettiği vurgulanmıştır. Yine burada Cumhuriyet iktidarının ormanları koruma meselesini ele aldığı ancak bunun yeterli olmadığına değinilerek orman işini milletin ele alması gerektiği aksi takdirde ormancılığın gelişemeyeceği belirtilmiştir.¹⁶⁷⁶

4.2.3. Hayvancılık Alanındaki Faaliyetler

Hükümet, hayvancılığın gelişmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Ulusal ve bölgesel düzeylerde yapılan çalışmalar Yeni Mersin gazetesine yansımıştır. Gazetede öncelikle halkın bilgilendirilmesi amacıyla hayvan hastalıklarıyla ilgili yazılara yer verildiği görülmüştür. Bu konuda Mersin Baytar Müdürü Hüsameddin Bey’in Kelebek hastalığı ve bulaşıcı hastalıklarla ilgili yazıları gazete sayfalarında neşredilmiştir. Bununla birlikte ülke genelinde hayvanların mustarip olduğu Şarbon, Sığır Vebası, Dalak, Ruam, Hummay-ı Kulai (Şap) gibi salgın hastalıkların yayılması ve hastalıklarla mücadeleler ilgili bilgiler de gazeteden aktarılmıştır.¹⁶⁷⁷

Bu bağlamda gazete sayfalarından anlaşıldığı kadarıyla 1928-1938 yılları arasında Mersin ve çevresinde hayvan hastalıklarının yayıldığı ve bu konuda ciddi tedbirlerin

¹⁶⁷⁵ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1936; *Yeni Mersin*, 21 Ağustos 1936.

¹⁶⁷⁶ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Kanun 1937.

¹⁶⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 7 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 24 Birinci Kanun 1930; *Yeni Mersin*, 15 Haziran 1931; *Yeni Mersin*, 30 Eylül 1931; *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1934; *Yeni Mersin*, 20 Mart 1934; *Yeni Mersin*, 6 Nisan 1934; *Yeni Mersin*, 22 Ağustos 1934; *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1934; *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1934; *Yeni Mersin*, 21 Birinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 6 İkinci Teşrin 1934; *Yeni Mersin*, 12 Eylül 1936; *Yeni Mersin*, 12 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1937.

aldığı gözlenmiştir. Bu doğrultuda hayvan hastalıklarının diğer şehirlere yayılmaması için zaman zaman bölgelerin kordon altına alındığı bilgisi gazete haberlerine taşınmıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 10 Haziran 1929 tarihli nüshasında “*Hummy-ı Kulai*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Adana’nın Karaisalı nahiyesinin birkaç köyünde şap hastalığı görüldüğü bildirilmiştir. Haberin devamında bu hastalığın çevre şehirlere yayılmasını önlemek için keçi, sığır, hayvan, saman ve ot ithalinin men edildiği, Adana ile Mersin arasında hat çizilerek gözlem noktalarının teşekkül edildiği aktarılmıştır.¹⁶⁷⁸ Ancak alınan önlemlere rağmen Tarsus’un birkaç köyünde ve Mersin’de bu hastalığa rastlandığı belirtilerek koyun, sığır ve keçi ihracatının yasaklandığı, şehrin kordon altına alındığı, istasyon yolu, Tarsus ve Silifke yollarının kapatıldığı, hayvanların meralara çıkarılmasının men edildiği haberi de 25 Haziran 1929 tarihli nüshadan yayımlanmıştır.¹⁶⁷⁹ Gazetenin 5 Temmuz 1929 tarihli nüshasında yer alan “*Şap Hastalığı*” başlıklı haberinde de hastalığın gittikçe yayıldığı bildirilmiştir. Haberin devamında hastalığın Silifke’ye geçmemesi için gerekli önlemlerin alınması amacıyla ilgili makamların dikkatinin çekildiği kaydedilmiştir.¹⁶⁸⁰

Mersin ve Tarsus’ta hastalığın önlenmesi için hayvanlara aşı tatbik edildiği bilgileri de gazetenin 25 Temmuz 1929 tarihli nüshasına yansımıştır.¹⁶⁸¹ Yapılan çalışmalar neticesinde Tarsus’ta şap hastalığının bittiği, Mersin’de sadece birkaç köyde kaldığı, köylerdeki hastalığın bittiğinde İktisat Bakanlığından hayvan ihracı için müsaade isteneceği haberi de gazetenin 10 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshasından yayımlanmıştır.¹⁶⁸²

11 Birinci Teşrin 1931 tarihli nüshada “*Vilayet Hayvan Sağlık Komisyonu Kararı*” başlığıyla yayımlanan bir haberde Mersin’deki hayvanlarda dalak hastalığının arttığı ve şehirde tırnaklı hayvanların giriş-çıkışlarının yasaklandığı, hayvan pazarlarının tatil edilerek, şehrin kordon altına alındığı bilgileri aktarılmıştır.¹⁶⁸³ Bu doğrultuda gazetenin ertesi günkü nüshasında hastalıkla ilgili bir duyuru yayımlamıştır. Duyuruda, hastalığın

¹⁶⁷⁸ *Yeni Mersin*, 10 Haziran 1929.

¹⁶⁷⁹ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1929.

¹⁶⁸⁰ *Yeni Mersin*, 5 Temmuz 1929.

¹⁶⁸¹ *Yeni Mersin*, 25 Temmuz 1929.

¹⁶⁸² *Yeni Mersin*, 10 Teşrin Evvel 1929.

¹⁶⁸³ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Teşrin 1931.

ne olduğu yönünde bilgi verilmiş ve hayvanlarında bu hastalık çıkan şahısların ilgili mercilere bildirmeleri istenmiştir.¹⁶⁸⁴

“*Hayvan Hastalıkları*” başlıklı bir haberde gazete sayfalarına şu şekilde aktarılmıştır: “*Silifke’nin Kozara köyünde koyunlarda Çiçek hastalığı çıkmıştır. Silifke Veterineri Rıza Sarı koyunların bulunduğu yere gitmiştir. Yakında hayvanlara Çiçek aşısı vurulacaktır. Tekir çiftliğinde mevcut sığırlara Tüberkülin tatbikatı yapılmıştır. Neticede bu hayvanların hepsinin Tüberküloz hastalığından salim oldukları anlaşılmıştır.*”¹⁶⁸⁵

Bunlarla birlikte gazete sayfalarında zararlı hayvanlarla mücadele çalışmalarıyla ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 9 Mayıs 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Süne Mücadelesi Vilayetimiz Takdir Ediliyor*” başlıklı haberinde Mersin’de süne mücadelesinde öğretmenlerin halkı teşvik ettiği ve Süne ile Mücadele Heyeti’nin çalışmalarını artırdığı bildirilmiştir.¹⁶⁸⁶

Bundan bir hafta sonraki nüshada yayımlanan “*Samimi Alaka*” başlıklı başka bir haberde de süne ile mücadelenin hararetle devam ettiği, ihracatın kısıtlanmasından dolayı zarar gören çiftçilere maddi yardım yapılacağı duyurulmuştur.¹⁶⁸⁷

Yeni Mersin gazetesi haberlerinden anlaşıldığı kadarıyla süne haşerelerinin büyük zararlara neden olduğu görülmüştür. Bu bağlamda gazetenin 27 Mayıs 1929 tarihli nüshada yer alan “*Çiftçinin Hali*” başlıklı bir yazıda süne haşeresinin bu yıl çok fazla olduğu, bundan dolayı çiftçinin iç ve dış ticaretinde sıkıntılar yaşadığı bildirilmiştir.¹⁶⁸⁸

Yine A. B. imzasıyla kaleme alınan “*Ziraat Mücadele Teşkilatını Genişletmek Lazımdır*” başlıklı bir yazıda da ülkeye çok para kazandıran Mersin’in ziraatının geliştirilmesi konusuna değinilmiştir. Mersin’de mahsullere zarar veren haşerelerin yok edilmesi için mücadele teşkilatının kâfi gelmediğinden bahsedilerek teşkilatın geliştirilmesinin istendiği kaydedilmiştir.¹⁶⁸⁹

Süne ile mücadele çalışmalarının devam ettiğine yönelik verilen bir başka haber de gazetenin 25 Eylül 1934 tarihli nüshasında “*Haşeratla Mücadele Açılıyor*” başlığıyla

¹⁶⁸⁴ *Yeni Mersin*, 12 Birinci Teşrin 1931.

¹⁶⁸⁵ *Yeni Mersin*, 4 Şubat 1938.

¹⁶⁸⁶ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1929.

¹⁶⁸⁷ *Yeni Mersin*, 15 Mayıs 1929.

¹⁶⁸⁸ *Yeni Mersin*, 27 Mayıs 1929.

¹⁶⁸⁹ *Yeni Mersin*, 1 Mayıs 1934.

yayımlanmıştır. Haberin devamında Ziraat Bakanlığının mahsullere zarar veren haşeratlarla mücadele teşkilatını genişleteceği bilgisi aktarılmıştır.¹⁶⁹⁰

Süne ile mücadele çalışmalarının yanı sıra domuzlarla mücadele haberleri de gazete sayfalarına taşınmıştır. Bu haberler de gazetede “*Yabani Domuz Mücadelesi*”,¹⁶⁹¹ “*Domuzlar İtlaf Ediliyor*”,¹⁶⁹² “*Haşeratla Mücadele Kursu*”,¹⁶⁹³ “*Tarsus Köylerinde Haşerat Tetkikleri Yapılıyor*”,¹⁶⁹⁴ “*Tarla Fareleriyle Mücadele Ediliyor*”,¹⁶⁹⁵ başlıklarıyla verilmiştir.

Zararlı hayvanlarla mücadelenin yanı sıra hükümetin hayvancılığın gelişmesi için yaptığı çalışmalarla ilgili haberler de Yeni Mersin sayfalarında yayımlanmıştır. Bilindiği üzere hayvanların ıslahı için numune köyler kurulacağı haberleri gazete sayfalarında yerini almıştır. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 9 Şubat 1932 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin’de hayvan ıslahı için belirlenen numune köylerin isimleri verilmiştir. Bu köyler sırasıyla şunlardır: Çavuşlu, Yalınayak, Arpaç, Yanpar, Çiftlik, Mezitli, Elvanlı, Aslan köy, Karaca İlyas’tır. Tarsus’ta Yunusoğlu, Kürt Musa, Tekir, Kanber Höyüğü, Yenice, Baltalı, Kargalı, Batras, Frengülüs, Adanalıoğlu, Alifakı. Haberin devamında bu köylerde Hayvan Islah Kanunu’nun tatbik edileceği ve Halep Çandırı boğalarının ilk defa bu köylere temin edileceği duyurulmuştur.¹⁶⁹⁶

Hayvan Islah Kanunu’nun köylerde uygulanması ve alınan verimin düzeyinin öğrenilmesi için Baytar Müdürü Hüsamettin Bey’in vilayet köylerinde yaptığı teftişler gazete sayfalarından aktarılmıştır. Mesela, gazetenin 7 Mart 1932 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Mersin’in şark mıntıkasındaki on dört köyde hayvanların sıhhi durumlarının incelendiği, damızlığa elverişli olmayan 121 hayvanın iğdiş edildiği, hayvanlarda bulaşıcı hastalıkların bulunmadığı bildirilmiştir.¹⁶⁹⁷ Bundan bir hafta sonraki nüshadan aktarılan bir haberde de Baytar Müdürü Hüsamettin Bey’in sekiz köyü daha

¹⁶⁹⁰ *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1934.

¹⁶⁹¹ *Yeni Mersin*, 2 İkinci Kanun 1933; *Yeni Mersin*, 14 Nisan 1937.

¹⁶⁹² *Yeni Mersin*, 15 Şubat 1933.

¹⁶⁹³ *Yeni Mersin*, 11 Nisan 1937.

¹⁶⁹⁴ *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1937.

¹⁶⁹⁵ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Kanun 1937.

¹⁶⁹⁶ *Yeni Mersin*, 9 Şubat 1932.

¹⁶⁹⁷ *Yeni Mersin*, 7 Mart 1932.

teftiş ettiği ve damızlık olmayan 60 hayvanın daha iğdiş edildiği ve bulaşıcı hastalıkların olmadığı bilgileri kaydedilmiştir.¹⁶⁹⁸

Yine Mersin’de 1933 yılına ait yapılacak ıslah işleriyle ilgili bir haber ise gazetenin 17 Şubat 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. “*Vilayetimizde Islahı Hayvanat İşleri*” başlıklı haberde geçen yıla göre tüm hayvanların ıslahı ve muayenesine karar verildiği bildirilmiştir. Haberin devamında damızlık olarak ayrılan Halep boğası ve yerli boğaların tüm köylerde yaygınlaştırılacağı, hayvanların iğdiş edilmesine devam edileceği ve bu yöntemin aygırlarda da uygulanacağı belirtilmiştir. Burada ayrıca hayvanların ihracına ve ithaline devam edileceği, hayvan hastalıkları için aşılamaların artırılacağı duyurulmuştur.¹⁶⁹⁹

Yine Mersin vilayetinde 1934 yılında hayvan ıslah işlerinin devam ettiği bildirilen bir haberde gazetenin 10 Mart 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında Yampar ile Bekirli Köylerinde 84 tosun ve 9 atın iğdiş edildiği aktarılmıştır.¹⁷⁰⁰

Ülke genelindeki iğdiş çalışmaları da gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, bununla ilgili bir haber gazetenin 10 Temmuz 1933 tarihli nüshasında “*Türkiye’de Ne Kadar Hayvan İğdiş Edildi*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, 1933 yılında Türkiye’de Islah-ı Hayvanat Kanunu’nun tatbiki neticesinde 130 bin damızlığa yaramayan hayvanın iğdiş edildiği bildirilmiştir. Haberin devamında Islah-ı Hayvanat Kanunun tatbikine önem verildiği ve vilayetlere yeniden tebligat gönderildiği kaydedilmiştir.¹⁷⁰¹

Diğer taraftan hükümetin köylülere ıslah edilmiş hayvanları temin ettiği haberleri de gazete sayfalarından öğrenilmektedir. Mesela, gazetenin 7 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yer alan bir haberde Silifke’deki Gazi Çiftliği’nde Vilayet Baytar Müdürlüğünce yapılan incelemelerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre hayvan ıslahına uygun 10 boğa bulunduğu ve boğaların satın alarak Erdemli, Lemas köylerine, Mut’un bazı köylerine, Gülnar ve Anamur köylerine verileceği bildirilmiştir.¹⁷⁰²

¹⁶⁹⁸ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1932.

¹⁶⁹⁹ *Yeni Mersin*, 17 Şubat 1933.

¹⁷⁰⁰ *Yeni Mersin*, 10 Mart 1933.

¹⁷⁰¹ *Yeni Mersin*, 10 Temmuz 1933.

¹⁷⁰² *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1934.

Bunların yanı sıra gazetede *Hayvan Sergileri* adıyla düzenlenen sergi haberlerine de yer verilmiştir. Sergilerde ıslah edilen hayvanların teşhir edildiği görülmüştür. Bu sergilerin Sivas, Ankara, Kayseri şehirlerinde yapıldığına yönelik haberler gazete nüshalarına yansımıştır.¹⁷⁰³ Ayrıca gazete sayfalarında ıslah istasyonları, laboratuvarlar, baytar kursları, uyuz banyoları, sağlık enstitüleri, tahaffuzhane, kuluçka merkezlerinin inşası ve artırılmasına yönelik haberlere de yer almıştır.¹⁷⁰⁴

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesi sayfalarında hayvan mütehassıslarının ve Baytar Okulu öğrencilerinin ülkedeki tetkikleriyle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 23 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde haşerelerle mücadele için Filistin'den Çukurova'ya gelen Haşerat Laboratuvarı Müdürü Profesör Mösyö Bodenheimer'in Mersin ve Dörtöl'da haşereler üzerinde tetkikat yaptığı duyurulmuştur.¹⁷⁰⁵

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 19 Temmuz 1934 tarihli nüshasında “*Bir Ecnebi Mütehassısın Baytarı Teşkilatımız Hakkında Mütalaası*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde İsviçre Federal Umumi İktisat Şubesi Baytar Dairesi Mütehassısı Dr. Paul Kappeli'nin Türkiye baytar teşkilatında yaptığı tetkikleri gazetede neşredilmiştir. Burada, Türkiye'de uygulanan Hayvan Islah Programı çalışmalarından verimli neticeler elde edildiğini beyan ettiği bildirilmiştir.¹⁷⁰⁶

“*Zooteknik İşleri Beş Yıllık Bir Program Hazırlanıyor*” başlıklı haberde Ziraat Bankası tarafından her vilayette birer zooteknik mütehassısı bulundurulması kararının alınacağı kaydedilmiştir. Haberde ayrıca damızlık hayvanlar için depoların ve istasyonların artırılacağı, eğitim almaları için Baytar Okulu öğrencilerinin yurt dışına gönderileceği duyurulmuştur.¹⁷⁰⁷

Yine gazetenin 29 Haziran 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Bir Profesörün Memleketimiz Çekirgeleri Üzerinde Tetkikleri*” başlıklı bir haberde de Berlin Hayvanat Bahçesi Çekirge ve Haşerat Şubesi Direktörü Profesör Raney'in Adana ile Dörtöl'da

¹⁷⁰³ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 8 Teşrin Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 12 Eylül 1929; *Yeni Mersin*, 17 Temmuz 1935.

¹⁷⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1934; *Yeni Mersin*, 2 Birinci Kanun 1934; *Yeni Mersin*, 7 İlk Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 9 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 14 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 27 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937; *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1938.

¹⁷⁰⁵ *Yeni Mersin*, 23 Nisan 1934.

¹⁷⁰⁶ *Yeni Mersin*, 19 Temmuz 1934.

¹⁷⁰⁷ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Teşrin 1934.

haşeratlar üzerinde tetkiklerde bulunduğu bildirilmiştir. Haberin devamında Profesörün Malatya, Diyarbakır, Elazığ ve Mardin çevrelerinde de tetkiklerine devam edeceği ve haşerelerle ilgili broşür hazırlayacağı bilgileri aktarılmıştır.¹⁷⁰⁸

“*Baytar Talebesinin Mersin’de Tetkikleri*” başlıklı bir haber ise gazetenin 26 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Ankara Baytar Fakültesi öğrencilerinden 25 kişilik bir grubun Mersin’e gelerek tetkikler yaptıkları ve Adana’ya geçtikleri belirtilmiştir.¹⁷⁰⁹

4.3. BAYINDIRLIK ALANINDAKİ GELİŞMELER

4.3.1. Belediyecilik ve Belediye Kanunu

Ülkede her alanda olduğu gibi idari alanlarda da düzenlemeler yapılmıştır. Bilindiği üzere hükümet belediye işlerini sistemleştirmek ve çalışmalarını kolaylaştırmak için Belediye Kanunu’nu çıkarmıştır. Bu haber Yeni Mersin gazetesinin 26 Şubat 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde ayrıca hazırlanan Belediye Kanunu’nun iki kısma ayrıldığı bildirilmiştir. Buna göre şehir eminliklerinin kaldırılacağı, vilayetlerde belediye teşkilatının görevlendirileceği, belediyelerde 9 kişiden oluşan bir heyetin bulunacağı, başkanının her zaman bu heyetten emir alacağı ve belediyelerin valilere bağlanacağı bilgileri kaydedilmiştir.¹⁷¹⁰

Yine gazetenin 21 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Belediyelerin Yeni İşleri*” başlığıyla verilen bir haberinde İçişleri Bakanlığının belediye işlerini re’sen yapmak için yetki aldığı aktarılmıştır. Haberin devamında layihanın içeriği verilmiştir. Buna göre belediyelerin imar planı ve içme suları ile ilgili meselelerinin İçişleri Bakanlığı tarafından yapılacağı, bu işleri yapmak için “*Belediyeler İmar Heyeti*” teşkil edileceği kaydedilmiştir.¹⁷¹¹

Hükümet Belediye Kanunu’nun hazırladıktan sonra Kanunun tatbiki hususunda zaman zaman Belediyelerin çalışmaları teftiş etmiştir. Yeni Mersin sayfalarında bununla ilgili bir haber 9 Eylül 1928 tarihli nüshada “*Vekâlet Soruyor Memlekette Mütegalib Var Mıdır*” başlığıyla aktarılmıştır. Haberde, ülke genelinde belediyelerin görevlerini yerine

¹⁷⁰⁸ Yeni Mersin, 29 Haziran 1937.

¹⁷⁰⁹ Yeni Mersin, 26 Ağustos 1937.

¹⁷¹⁰ Yeni Mersin, 26 Şubat 1929.

¹⁷¹¹ Yeni Mersin, 21 İkinci Teşrin 1934.

getirip getirmediğine dair sorular içeren bir anket hazırlandığı aktarılmıştır. Haberin devamında bu anketin teftiş niteliğini taşıdığı ve belediyelerin eğitim, sağlık, iktisadi alanlardaki çalışmaları üzerine sorular sıralandığı bildirilmiştir.¹⁷¹²

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinde Belediyelerin çalışmalarıyla ilgili yazılar yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 6 Eylül 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Belediye ve Memleket*” başlıklı bir yazı Lütfi Oğuz tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda, Mersin ve Tarsus belediye heyetlerinin şehrin gelişmesi için çok çalıştığı anlatılmış ve heyetlerin takdir edilmiştir.¹⁷¹³

Övgü yazılarının yanı sıra Belediyelerin zaman zaman çalışmalarını duraklattıklarına yönelik bilgilere de gazetede rastlanmıştır. Belediyenin bu tutumuna yönelik eleştiri yazıları kaleme alınmış ve bu yazılar Yeni Mersin’in sütunlarına yansımıştır. Mesela, gazetenin 25 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Kasaba Belediyeleri*” başlıklı bir yazı Rıza Atilâ tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda, belediyelerin çalışmalarını yerine getirmedikleri vurgulanmış ve belediyeler üç başlığa ayrılmıştır. Buna göre belediyeler; ilerleyen belediyeler, yerinde sayan belediyeler ve gerileyen belediyeler şeklinde sıralanmıştır. Yazının devamında İlerleyen belediyelerin 30 bin lira tahsilat farkıyla çalışmalarını yaptığı, yerinde sayan belediyelerin hiçbir iş yapmamakla beraber mevcudiyetini muhafaza ettiği, gerileyen belediyelerin ise acıklı vaziyette bulunduğu anlatılmıştır. Burada ayrıca ülke genelinde gerileyen belediyelerin %80’i bulunduğu belirtilirken Belediye Kanunu’nun tam olarak uygulanamamasından dolayı başarısız olduğu kaydedilmiştir. Yazının devamında Belediye Kanunu’nun yerine Köy Kanunu’nun uygulanması önerisinde bulunulmuştur.¹⁷¹⁴

6 Haziran 1936 tarihli nüshada Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı bir başka yazı “*Yerinde Sayan 290 Belediye*” başlığıyla aktarılmıştır. Yazıda, Türkiye’deki belediye teşkilatının yeterli olmadığı, nahiyelere Köy Kanunu’nun uygulanması gerektiği anlatılmış ve köylülerin Köy Kanunu’nu uygulamasıyla büyük gelişmeler kaydettiğine değinilmiştir.¹⁷¹⁵

¹⁷¹² *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1928.

¹⁷¹³ *Yeni Mersin*, 6 Eylül 1928.

¹⁷¹⁴ *Yeni Mersin*, 25 Birinci Teşrin 1934.

¹⁷¹⁵ *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1936.

Yine Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı diğer bir yazıda “*Belediyeciliğimizin aksak Tarafı*” başlığıyla gazetenin 10 Şubat 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Bu yazıda ise Belediye Kanunu'nun hazırlanmasına rağmen belediyelerin yeterince geliştirilemediği konusu ele alınmıştır. Yazının devamında belediyenin başına geçen bireylerin alanında uzman olmasının önemi vurgulanmıştır.¹⁷¹⁶

4.3.2. Şehirleşme ve İmar Programları

Cumhuriyet hükümeti şehirlerin gelişmesi ve güzelleşmesi için Beş Yıllık İmar Programları hazırlamıştır. Yeni Mersin gazetesi de bu gelişmeleri yakından takip ederek bunları sayfalarına taşımıştır. Mesela bu yönde bir haber gazetenin 21 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında “*Dâhiliye Vekâletinin Mühim Bir Tamimi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, şehirlerin gelişimi için beş yıllık bir program hazırlanacağı bildirilmiştir. Burada ayrıca şehirlerin harita, su, ışıklandırma, temizlik ve tesisat gibi işlerinin geliştirilmesi konularının da ele alındığı aktarılmıştır.¹⁷¹⁷

Bu doğrultuda hükümet, hazırlanacak şehir programlarının görüşülmesi için valiliklerle irtibata geçmiştir. Bununla ilgili bir haber de gazetenin 29 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında “*Valiler Kongresi*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, valilerin bulundukları mıntıkalarla ilgili İçişleri Bakanlığına izahat verecekleri ve belediyelerin Beş Yıllık İmar Programı ile ilgili görüşmeler yapılacağı belirtilmiştir.¹⁷¹⁸

Şehirlerin gelişmesi için hazırlanan projenin çalışmaları gazete sayfalarına yansımıştır. Bu doğrultuda bir haber “*Proje*” başlığıyla gazetenin 31 Mayıs 1929 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde su işleri, limanlar ve yollar için On İki Yıllık Proje kabul edildiği bildirilmiştir. Projeye 250 milyon liranın sarf edileceği, demiryollarının Akdeniz ile Karadeniz'i birbirine bağlayacağı, birçok hattın Sivas'ta birleşeceği, kurak mıntikalara sulama sistemlerinin yapılacağı, Mersin'de, Samsun'da ve Trabzon'da limanların inşa edileceği kaydedilmiştir.¹⁷¹⁹

¹⁷¹⁶ *Yeni Mersin*, 10 Şubat 1937.

¹⁷¹⁷ *Yeni Mersin*, 21 Kanuni Sani 1929.

¹⁷¹⁸ *Yeni Mersin*, 29 Kanuni Sani 1929.

¹⁷¹⁹ *Yeni Mersin*, 31 Mayıs 1929.

Şehirlerin imar çalışmalarının yürütülmesi için Ankara’da bir heyet kurulacağı haberi de gazetenin 19 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁷²⁰

Beş Yıllık Kalkınma Programları bölgelerin şartlarına göre hazırlanmış ve uygulanması işine başlanmıştır. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarında gün gün yer almıştır. Gazetede özellikle Doğu vilayetlerinin kalkınma programına yönelik haberler öne çıkmıştır. Bu bağlamdaki bir haber gazetenin 27 Ağustos 1935 tarihli nüshasında “*Doğu İllerimiz İçin Beş Yıllık Program Hazırlanıyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Başbakan İsmet İnönü’nün doğu vilayetleri gezisinde yaptığı tetkikler neticesinde buraların kalkındırılması amacıyla yeni bir Beş Yıllık Program hazırlanacağı bildirilmiştir.¹⁷²¹

Yine Doğu illerinin gelişmesi amacıyla öncelikle Meclis’te doğu illerinde düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir. Bu minvaldeki bir haberde gazetenin 29 Ağustos 1935 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, hükümetin doğu illerinde bir müfettişlik kurduğu ve Erzurum Milletvekili Tahsin Bey’i bu göreve tayin ettiği belirtilmiştir. Haberin devamında, müfettişliğin merkezinin Erzurum olacağı, müfettişliğin Kars, Çoruh, Trabzon, Gümüşhane, Erzincan, Ağrı, Artvin şehirlerini kapsayacağı kaydedilmiştir. Bu şehirlerde ıslahat programına başlanacağı da duyurulmuştur.¹⁷²²

Bunlarla birlikte Doğu Programının tatbikinin hızlanması amacıyla kanunlar hazırlanmış ve bakanlar sırayla doğu illerinde teftişlerde bulunmuşlardır. Bu doğrultuda bakanların doğu illerinde teftişe çıkacağı haberi de Yeni Mersin’in 4 Eylül 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁷²³ Bu bağlamda Bayındırlık Bakanı Ali Çetin Kaya’nın ve Tarım Bakanı Muhlis Erkmen’in doğu seyahatine tetkiklere çıktığı haberleri de gazetenin 5 Eylül, 15 Eylül, 20 Eylül ve 21 Eylül 1935 tarihli nüshalarından aktarılmıştır. Haberlerde ayrıca Şark-i Karahisar, Tokat’ta incelemeler yapıldığı da belirtilmiştir.¹⁷²⁴ Bunların yanı sıra bölgeye finans memurlarının gönderileceği ve üniversite öğrencilerinin mezun olduktan sonra doğu illerinin gelişmesi için bölgelerde çalışmaya söz verdiklerine

¹⁷²⁰ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Kanun 1934.

¹⁷²¹ *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1935.

¹⁷²² *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1935.

¹⁷²³ *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1935.

¹⁷²⁴ *Yeni Mersin*, 5 Eylül 1935; *Yeni Mersin*, 15 Eylül 1935; *Yeni Mersin*, 20 Eylül 1935; *Yeni Mersin*, 21 Eylül 1935.

yönelik haberler de gazetenin 10 Eylül ve 12 Eylül 1935 tarihli nüshalardan bildirilmiştir.¹⁷²⁵

Gazetede “*Doğuda Yeniden Beş İl Kuruluyor*” manşetiyle aktarılan 18 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshanın bir haberinde de Meclis toplantısında alınan bir karara yer verilmiştir. Kararda, doğu vilayetlerinde beş il kurulacağı açıklanmıştır. Burada ayrıca Bitlis, Artvin, Hakkâri şehirlerinin yeniden ihdas edileceği, Çapakçur ve Dersim’de vilayet teşkil edileceği ve buralarda bayındırlık çalışmalarının yapılacağı belirtilmiştir.¹⁷²⁶

25 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshada yer alan “*Doğu Rejimi*” başlıklı bir başka haberde de Munzur ilinde dört yıllık yeni bir rejim kurulacağı aktarılmıştır. Haberin devamında Munzur ilini kapsayan kazaların adlarına yer verilmiştir. Bu iller sırasıyla şunlardır: “*Pülümür, Nazimiye, Hozat, Mazgirt, Ovacık, Pertek, Çemişgezek.*” Burada son olarak ilin merkezinin teşkil edilinceye kadar Elazığ olacağı ve buradaki valiye askeri yetkilerin verileceği kaydedilmiştir.¹⁷²⁷

Doğu Vilayetlerinin Kalkınma Programı çalışmalarının özellikle 1937 yılında ağırlık kazandığı gazete haberlerinden anlaşılmaktadır. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 11 Şubat 1937 tarihli nüshasından “*Doğu Vilayetlerinde Çok Mühim İmar Hareketlerine Geçiliyor*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Üçüncü Genel Müfettiş Tahsin Üzer’in doğu vilayetlerinde yaptığı çalışmalarla ilgili beyanatı aktarılmıştır. Beyanatta Doğu’daki elektrik hatlarının, şimendifer hatlarının ve İran transit yolu yapım çalışmalarının devam edildiğine, Hopa İskelesinin yapılacağına, madenlerin çıkarılacağına, kasabalardaki okul inşaatlarının devam ettiğine, sıhhat çalışmalarına, halkevleri ve zirai çalışmalarına yönelik bilgiler verdiği kaydedilmiştir.¹⁷²⁸

Gazetenin 15 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Doğu İllerimizin Kalkınma Planı*” başlıklı bir başka haberde de Doğu’daki bayındırlık çalışmalarının hızlandığı bildirilmiştir. Buna göre Trabzon’da içme suyu işinin yapıldığı, fabrikaların açıldığı, stadyumların inşa edildiği, Trabzon-İran transit yolunun çalışmalarının devam ettiği,

¹⁷²⁵ *Yeni Mersin*, 10 Eylül 1935; *Yeni Mersin*, 12 Eylül 1935.

¹⁷²⁶ *Yeni Mersin*, 18 Birinci Teşrin 1935.

¹⁷²⁷ *Yeni Mersin*, 25 Birinci Teşrin 1935.

¹⁷²⁸ *Yeni Mersin*, 11 Şubat 1937.

Kars'ta hayvan ihracatının ve Rize'de çay ekiminin artırıldığı, doğu şehirlerindeki halkevlerinin işlerinin ve kültür hareketlerinin ilerlediği bilgilerine yer verilmiştir.¹⁷²⁹

Yine 28 Temmuz 1937 tarihli nüshada yer alan “*Tuncelin’de Kalkınma Hareketleri*” başlıklı haberde de Tunceli’nin kalkınma çalışmalarının hızla devam ettiği bildirilmiştir. Burada ayrıca son haftalarda Tunceli’de bataklıkların kurutulması için ihale çalışmalarının yapıldığı, yol yapımlarının ve inşaat işlerinin devam ettiği de belirtilmiştir.¹⁷³⁰

“*Doğu İllerimizin Kalkınma Hareketleri*” başlıklı habere de gazetenin 1 Ağustos 1937 tarihli nüshasında rastlanmıştır. Haberde, halkın işlerinin kolaylaştırılması için kaza ve nahiye teşkilatlarının kurulacağı, köy büroları ile köy okullarının açılacağı, bölgeye doktorların tayin edileceği, hastalıklarla mücadele teşkilatlarının kurulacağı, göçmenlerin bölgeye yerleşmesi için gerekli hazırlıkların yapılacağı, yol inşası çalışmalarına devam edileceği, hayvancılığın gelişmesi için aygır depolarının inşa edileceği bilgileri aktarılmıştır.¹⁷³¹

Gazetenin 2 Eylül 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Doğuda Kalkınma*” başlıklı haberde de Tunceli ve Elazığ’da bayındırlık çalışmalarının süratle devam ettiği bildirilmiştir. Bu doğrultuda vilayetlerdeki yol, köprü, hükümet konağı, kışla, karakol ve hapishane inşaatlarının yapımına devam edildiği duyurulmuştur.¹⁷³²

Bundan sekiz gün sonraki nüshada yayımlanan “*Doğu İllerimizde Kalkınma Hareketi*” başlıklı bir haberde de Birinci Umumi Müfettişi Abidin Özmen’in mıntıkasındaki bayındırlık çalışmalarıyla ilgili izahatına yer verilmiştir. İzahatta Diyarbakır, Van, Bitlis, Mardin şehirlerinde yol, köprü, okul, mahalle inşaatlarının yapıldığı, hayvancılığın geliştirilmesine devam edildiğine yönelik ifadelerine yer verildiği kaydedilmiştir.¹⁷³³

¹⁷²⁹ *Yeni Mersin*, 15 Temmuz 1937.

¹⁷³⁰ *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1937.

¹⁷³¹ *Yeni Mersin* 1 Ağustos 1937.

¹⁷³² *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1937.

¹⁷³³ *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1937.

Yine 15 Eylül 1937 tarihli nüshadaki bir haberde de Tunceli’de ve Elazığ’da yol çalışmalarının, askeri kışlaların ve Hükümet Konağı’nın yapımı çalışmalarına devam edildiği belirtilirken 12 köyde yatılı okulların yaptırıldığı da kaydedilmiştir.¹⁷³⁴

Gazetenin 14 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Doğuda Geniş Ümran Faaliyeti Var*” başlıklı bir haberinde Erzurum’da şimendifer hattına bir silonun ekleneceği, Artvin elektrik inşaatının bittiği ve burada hastane yapılacağı, Karun Gölü kazasında inekhanenin yapımının bittiği, Kars suyunun Kağızman’a getirileceği, İran transit yolunda düzeltmelerin devam ettiği ve Horasan Köprüsü’nün ihalesinin yapıldığı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁷³⁵

19 Haziran 1938 tarihli nüshada yer alan “*Doğuda Geniş Kalkınma Hareketleri Hazırlanıyor*” başlıklı haberde ise Van’da üniversite inşaatına yakında başlanacağı, kültür ve fen heyetinin Van’da, Bitlis’te ve Tatvan’da tetkiklerde bulunacağı bildirilmiştir.¹⁷³⁶

Bunlardan başka Trakya’daki kalkınma programıyla ilgili gazetenin 16 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Trakya’da Umumi Kalkınma Hareketleri*” başlıklı bir haberde de buradaki imar çalışmalarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Buna göre beton-asfalt yollarının yapımına, toprak yolların şose haline getirilmesine, demiryollarının düzeltilmesi işine, örnek köylerin inşasına, binaların, modern mezbahaların, parkların, köprülerin yapılmasına ve elektriğin getirilmesine yönelik çalışmaların devam ettiği kaydedilmiştir.¹⁷³⁷

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde Mersin’in kalkınma programlarına yönelik haberlerine de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 7 Şubat 1933 tarihli nüshasında yayımlanan “*Şehir Meclisi Beş Senelik Mesai Programını Tanzim Etti*” başlıklı bir haberde Mersin’de 1933-1934 yıllarında yapılacak işler sıralanmıştır. Burada şehrin yapısına göre yeni şehir planının oluşturulacağı, mezbahanın kurulacağı, yol çalışmalarına devam edileceği, su meselesinin halledileceği, liman ticareti için iki deponun inşa edileceği ve sıhhi banyoların açılacağı bildirilmiştir.¹⁷³⁸

¹⁷³⁴ Yeni Mersin, 15 Eylül 1937.

¹⁷³⁵ Yeni Mersin, 14 Birinci Teşrin 1937.

¹⁷³⁶ Yeni Mersin, 19 Haziran 1938.

¹⁷³⁷ Yeni Mersin, 16 Birinci Teşrin 1937.

¹⁷³⁸ Yeni Mersin, 7 Şubat 1933.

“İçel’de Yapılacak İşler” başlığıyla verilen bir başka haberde gazetenin 29 Nisan 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, şehirde yapılacak Beş Yıllık Kalkınma Programıyla ilgili Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu’nun gazeteye verdiği beyanata aktarılmıştır. Beyanatta şehirde sağlık alanının geliştirileceğine ve yol yapım çalışmalarının devam edeceğine yönelik bilgilere yer verilmiştir.¹⁷³⁹

29 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshada yer alan “İçel’de Yapılan ve Yapılacak Olan İşler” başlıklı haberde ise Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu’nun Yeni Mersin gazetesine verdiği beyanat neşredilmiştir. Beyanatta, Mersin’de yapılan bayındırlık, kültür, sağlık, iktisadi, spor ve gençlik çalışmalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Mersin’de kültür işlerinde ilkokul çağındaki çocukların sayısının %47 olduğu, yeni okulların açıldığı, yabancı dil meselesinde Eti Türklerine dil öğretmek için 5 okul açıldığı bilgileri aktarılmıştır. Burada yine bayındırlık işlerinde yol çalışmaları devam ettiği, bazı yolların şoseye dâhil edildiği, 14 menfezin inşa halinde olduğu, sağlık işlerinde Trahomlu öğrencilerin tedavilerine devam edildiği belirtilmiştir. Haberin devamında Mersin hastanesinin açılışının yapılacağı, Tarsus hastanesine bir pavyon ilave edileceği, Silifke hastanesinin ıslah edileceği, bataklık kurutma çalışmalarına devam edileceği, yeni bir iskele yapılacağı, sırt hamallığının kaldırılacağı, Mersin ve Tarsus’ta ticaret için umumi mağazanın kurulacağı, köy işlerinde köy kalkınması programının tatbikine devam edileceği, merkez ve köyler arasındaki telefon hatlarının tesis edileceği ve spor işlerinde tetkiklerin yapılacağı bilgileri kaydedilmiştir.¹⁷⁴⁰

4.3.3. Köyleri Kalkındırma Programları

Cumhuriyet hükümeti şehirlerin kalkınmasının yanı sıra ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan köylerin kalkınması için çalışmalar yürütmüştür. Bunun için Mecliste Köy Kanunu çıkarılmış, Beş Yıllık Köy Kalkınma Programları hazırlanmış ve köylerin teşkilatlandırılması işlerine girilmiştir. Yeni Mersin gazetesi de köy kalkınması için yapılan çalışmaları dikkatle takip etmiş ve ilgili haberleri sütunlarına yansıtmıştır. Bu doğrultuda gazetenin bir haberi 12 İkinci Kanun 1932 tarihli nüshasında “*Köylerin İdaresi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, İçişleri Bakanlığının köylerdeki idari

¹⁷³⁹ Yeni Mersin, 29 Nisan 1937.

¹⁷⁴⁰ Yeni Mersin, 29 Birinci Teşrin 1937.

teşkilatlarda düzenlemeler yapacağı belirtilmiştir. Haberin devamında Köy Kanunu'nun bütün köylerde tatbikine başlandığı, Kanunun yeni harflerle 40.000 nüsha olarak basıldığı ve bunların köylere dağıtılacağı bildirilmiştir.¹⁷⁴¹

Ülke genelinde Köy Kanunu'nun tatbikine başlanmıştır. Öncelikle köy muhtarları ve halkın bilgilendirilmesi amaçlanmış ve bunun için kurslar açılmıştır. Bununla ilgili bir haberde gazetede “*Köy Kanununun Tatbikatı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Köy Kanunu'nun Mersin vilayetinde tatbik edilmeye başlandığı ve muhtarlara Kanunla ilgili verilen kursların devam ettiği kaydedilmiştir. Haberin devamında kurslarda verilen bilgilerin kitap haline getirileceği ve köylülere gönderileceği de açıklanmıştır.¹⁷⁴²

Köy Kanunu'nun Mersin'de tatbikiyle ilgili bir tamim de “*Köy İşleri Nasıl Görülecek*” başlığıyla gazetenin 7 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasından verilmiştir. Mersin Valisi Rükneddin Sözer'in ilçelere ve dairelere gönderdiği tamimde 1936 yılında Mersin köylerinde Köy Kanunu gereğince yeni ve sistemli bir çalışmanın başlayacağı duyurulmuştur.¹⁷⁴³

Bununla ilgili bir yazı da gazetenin 11 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında Rıza Atılâ tarafından kaleme alınmıştır. “*Köye Doğru*” başlıklı yazıda valinin yayımladığı tamim ile köy işlerinde görevlendirilen memurların iki ayda bir rapor vereceği, Halkevi Köycülük Şubesi ile köylüye ulaşılacağı ve köy davasının başarılacağı belirtilmiştir.¹⁷⁴⁴

Köy Kanunu çerçevesinde numune köylerin kurulması da kararlaştırılmıştır. Gazetede özellikle Mersin vilayetinde kurulan numune köy haberlerine yer verilmiştir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 27 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Numune Köyü*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Tarsus'un güneyinde büyük emeklerle kurutulan Aynaz ile Karabucak bataklıklarının yerine yeni köyler kurulacağı ve köylerin bir plan dâhilinde yapılacağı belirtilerek buralara seyyar aşiretlerin iskân edileceği duyurulmuştur.¹⁷⁴⁵

19 Haziran 1934 tarihli nüshada “*90 Bin Dönüm Arazinin Seyyar Aşiretlere Dağıtılmasına Başlandı*” manşetiyle verilen bir haberde de bataklıkların kurutulup arazilerin aşiretlere dağıtılmaya başlandığı yazılmıştır. Haberin devamında arazilerin aile

¹⁷⁴¹ *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1932.

¹⁷⁴² *Yeni Mersin*, 20 Mart 1933.

¹⁷⁴³ *Yeni Mersin*, 7 Birinci Kanun 1935.

¹⁷⁴⁴ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1935.

¹⁷⁴⁵ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1934.

nüfusuna göre taksim edileceği, arazilerde üçü 300, birisi 800 evli olmak üzere sekiz köy kurulmakta olduğu bildirilmiştir. Haberin devamında köylerin belirli bir plan dâhilinde hazırlanacağı, köy okullarının inşa edileceği, numune köylerin krokisine göre mühendislerin ölçümler yaparak inşaata başlayacakları bilgileri aktarılmıştır.¹⁷⁴⁶ Bu doğrultuda arazilere gezici aşiretlerin iskânına başlandığı ve tapulu arazilerin taksim edildiği haberi de “*Gezici Aşiretlerin İskânına Bugünden İtibaren Başlanıyor*” manşetiyle gazetenin 29 Haziran 1934 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁷⁴⁷

Yine Tarsus Halkevi Köycüler Şubesi’nin Tarsus bataklıklarının kurutulmasıyla yapılan iki numune köye yardımda bulunacağı haberi de “*Halkevi Köycüler Komitesi Yeni Yapılacak Modern Köylere Yardımda Bulunacak*” başlığıyla gazetenin 13 Temmuz 1934 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberin devamında göçebe yaşamdan bıkan aşiretlere sosyal, eğitim alanlarında yardım edileceği belirtilmiştir. Ayrıca buralarda yapılan numune köyleri teftiş etmek için Adana İskân Müdürü İrfan Bey’in Tarsus’a geldiği, iskân komisyonu ve Belediye ile görüşerek iskân meselelerinin takip edilmesine yönelik işlerle ilgili tespitler yaptığı kaydedilmiştir.¹⁷⁴⁸

11 Eylül 1934 tarihli nüshada yayımlanan “*Vilayetimizde İskân Kanununun Tatbikine İlk Adım Atıldı*” manşetli bir başka haberde ise yeni kurulacak iki numune köye Köserenli aşireti ile Bahşiş aşiretinin yerleştirileceği aktarılmıştır. Haberin devamında buralarda modern köy meydanı, okul, karakol, umumi bahçe, köy idaresi dairesi ve çeşitli tesisatlar bulunacağı belirtilmiştir. Ayrıca köylere yerleştirilen aşiretler arasında kura çekildiği, herkesin hissesine düşen tarlayı aldığı da bildirilmiştir.¹⁷⁴⁹ Köserenli ve Bahşiş aşiretlerinin yayladan dönmesinden sonra evlerinin inşasına başlanacağı haberi de 25 Eylül 1934 tarihli nüshada yerini almıştır.¹⁷⁵⁰ Bu bağlamda yaylalardan arazilerine dönen aşiretlerin yerleştikleri yerlerde topraklarını ekmeye başladıkları haberi de “*Aşiretlerin İskânı İşleri Bitiyor*” başlığıyla gazetenin 17 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında neşredilmiştir. Haberin devamında dağlarda başıboş dolaşan aşiretlerin hükümete başvurarak kendilerine arazi verilmesini istedikleri de bildirilmiştir.¹⁷⁵¹

¹⁷⁴⁶ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1934.

¹⁷⁴⁷ *Yeni Mersin*, 29 Haziran 1934.

¹⁷⁴⁸ *Yeni Mersin*, 13 Temmuz 1934.

¹⁷⁴⁹ *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1934.

¹⁷⁵⁰ *Yeni Mersin*, 25 Eylül 1934.

¹⁷⁵¹ *Yeni Mersin*, 17 İkinci Kanun 1935.

Nihayetinde yapılan numune köylerinden birisi olan Özel Köyü'ne Tarsus Kaymakamı Hıfzı Ege'nin, mal müdürünün, tapu memurunun ve Jandarma komutanının teftiş için gittiği haberi “*Tarsus Haberleri*” başlığıyla gazetenin 26 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁷⁵²

Numune köylerin kurulmasına paralel olarak var olan köylerin birleştirilmesi çalışmaları da yapılmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bu konuyla ilgili haberlere de yer verilmiştir. Bu doğrultuda ilk haber gazetenin 9 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Köyler Nasıl Birleştirilecek*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, İçişleri Bakanlığının vilayetlere gönderdiği talimatlarda köylerin birleştirilmesinde takip edilecek hususlara değinilmiş ve tamim gazetede neşredilmiştir. Tamimde, coğrafi vaziyeti ve iktisadi münasebetleri birbirine benzeyen köylerin en çok beş kilometre mesafe içinde birleşeceği ancak coğrafi zaruretlerden dolayı on kilometreyi kapsayabileceği, merkez olarak seçilecek köyün birlik sahasının ortasına düşeceği, oluşturulan köy birliğinin kaza esasına göre teşkilatlandırılacağı, birliği teşekkül eden yolların ve köylerin haritalandırılacağı, köyleri muhtarların yöneteceği, köylerin isimlerinin coğrafi durumlara göre verileceği bilgileri kaydedilmiştir.¹⁷⁵³

Bunların yanı sıra teşkilatlanma işinde merkez ve taşra memurlarının artırılacağı, köylerde Köycülük Büroları kurulacağı, sınırlarda yabancı işler için müdürlüklerin kurulacağı haberi de “*Dâhiliye Vekâleti Taşra Teşkilatı Genişliyor*” başlığıyla gazetenin 7 Şubat 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁷⁵⁴ Ayrıca 18 Mayıs 1937 tarihli nüshada İçişleri Bakanlığının köy işlerinin daha iyi yapılması için merkezde Mahalli İdareler Başkanlığının kurulacağı, bu başkanlığın; Köyler, Hususi İdareler, Belediyeler Genel Direktörlüğü adıyla üç şubeden oluşacağı bildirilmiştir.¹⁷⁵⁵

Köy Kanunu'nun uygulanmasının yanı sıra Kanun'da zaman zaman düzenlemelerin yapıldığı da gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 19 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında “*Köylünün Kalkınması Kanunu*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Ziraat Bakanlığının köylülerin kalkınması için yeni bir kanun projesi hazırlayacağı bildirilmiştir. Haberin devamında bu

¹⁷⁵² *Yeni Mersin*, 26 İkinci Kanun 1936.

¹⁷⁵³ *Yeni Mersin*, 9 İkinci Kanun 1937.

¹⁷⁵⁴ *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1937.

¹⁷⁵⁵ *Yeni Mersin*, 18 Mayıs 1937.

projeyle köylülere modern ziraat imkânlarının verileceği, köylülerin muhtaç olduğu hayvanlarla aletlerin tedarik edileceği, köylülere ıslah edilmiş tohumlar verileceği, çayırın ve meraların ıslah edileceği, projenin uygulanması için köylerde bir teşkilatın oluşturulacağı ve köylere mütehassısların gönderileceği bilgileri aktarılmıştır.¹⁷⁵⁶

Gazetenin 5 İkinci Kanun ve 8 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshalarında Sadri Ertem imzasıyla kaleme alınan “*Köy Kalkınması*” başlıklı bir yazıda düzenlenen yeni Köy Kanunu’nda köylerin kalkınması için köylülere modern tarım aletlerinin verileceği ve kombine tesisatlarının kurulacağı aktarılmıştır.¹⁷⁵⁷

Köy Kanunu’nda yapılan düzenlemelerle ilgili bir başka haber de gazetenin 27 İkinci Kanun 1937 tarihli nüshasında “*Köy Davasının İlk Safhası*” başlığıyla yayımlanmıştır.¹⁷⁵⁸ Yine bir başka düzenleme haberi de “*Köy Kalkınma Programları*” başlığıyla gazetenin 31 Mart 1937 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁷⁵⁹

Bunlarla birlikte İçişleri Bakanlığının köylülerin kalkınması için Beş Yıllık Köy Kalkınması Planı hazırladığı da bilinmektedir. Bununla ilgili haberler de Yeni Mersin’in sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 3 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde İçişleri Bakanlığının bu planla ilgili vilayetlere gönderdiği tamim aktarılmıştır. Tamimde Köy Kanunu’nun uygulanacağı, paradan ziyade ayniyete önem verileceği, yolların yapımına önem verileceği, planın mıntıkaya özgü olacağı ve bütçesinin köylülerden karşılanacağı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁷⁶⁰

Ayrıca köylülerin kalkınması için yapılan yeni planın; dağınık halde bulunan köylerin bir arada toplanması, köylerin teşkilatlandırılması, işlerin planlı hale getirilmesi ve kontrole tabi tutulması, köylerin gelirlerinin artırılması amacıyla hazırlandığı bilgileri de gazetenin 24 Mart ve 26 Mart 1937 tarihli nüshasından yayımlanmıştır.¹⁷⁶¹

Gazetenin 31 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yer alan “*Köylerimizin Kalkınması: Bakanlık Vilayetlerden 5 Yıllık Kalkınma Planları İstedi*” başlıklı bir haberde ise Köy Kanunu’nun uygulanması için İçişleri Bakanlığının Valilerinden Beş Yıllık Kalkınma

¹⁷⁵⁶ *Yeni Mersin*, 19 İkinci Teşrin 1935.

¹⁷⁵⁷ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1937.

¹⁷⁵⁸ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Kanun 1937.

¹⁷⁵⁹ *Yeni Mersin*, 31 Mart 1937.

¹⁷⁶⁰ *Yeni Mersin*, 3 Temmuz 1936.

¹⁷⁶¹ *Yeni Mersin*, 24 Mart 1937; *Yeni Mersin*, 26 Mart 1937.

Planı hazırlamalarını istediği bildirilmiştir. Haberin devamında planların mahalli şartlarına uygun şekilde hazırlanmasının zaruri olduğu kaydedilmiştir.¹⁷⁶²

Köylüleri Kalkındırma Planı'nın hızlı ve pratik yoldan yapılması için de çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Gazetenin 11 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberde köylülerin topraklandırılması için kadastro işlerine başlanacağı, büyük çiftliklerin parçalara ayrılarak köylülere verileceği, küçük köylerin birleştirileceği ve köyler için bir birlik teşkil edilerek buralarda Köy Bankaları'nın kurulacağı ve bankanın sermayesinin köylüler tarafından karşılanacağı aktarılmıştır. Burada ayrıca numune çalışmalarına ilk olarak Trakya köylerinde başlanacağı belirtilerek bölgede etütlerin yapıldığı belirtilmiştir.¹⁷⁶³

Gazetenin 12 Ağustos 1936 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde de Köy Kalkındırma Programını gerçekleştirmek için açılan Ziraat Enstitüleri'nin bölümlere ayrılacağı kaydedilmiştir. Buna göre baytar, ziraatçı ve ormancı mezunlar beş gruba ayrılarak görevlerine başlayacaklardır. Ayrıca bunlar Trakya, Marmara, Orta ve Batı Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerindeki köylere giderek Köy Kalkındırma Programı'nın dayanacağı temellerin tespit edilmesi için raporlar hazırlayacakları kaydedilmiştir. Yine köylülerin yaşam şartları, malları, ziraat aletleri, borçlarıyla ilgili bilgilerin de raporda bulunacağı belirtilmiştir.¹⁷⁶⁴ Bu araştırmaların belirlenen mıntıkalarındaki üçer köy üzerinde yapılacağı bilgisi de gazetenin 14 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁷⁶⁵

Köy Kalkındırma Programı ile ilgili İçişleri Bakanlığının yaptığı çalışmalardan bahseden bir direktörün konuşması gazetenin aynı nüshasında yayımlanmıştır. Bu konuşmada, hükümetin öncelikli planlarından birisi olan Köy Kalkındırma Programı'nın çalışmalarına başlandığı, Trakya köylerinde Birlik Bankası'nın tesis edilmek üzere olduğu, köylerde ihtiyaçları karşılamak amacıyla “*Köyler Bankası*” teşkil edileceği, planın çalışmalarının kolaylaşması için safhalara ayrılacağı, kolay yoldan ödünç para alınması için yeni bir sistemin benimseneceği ifadelerine yer verildiği kaydedilmiştir.¹⁷⁶⁶

¹⁷⁶² *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1936.

¹⁷⁶³ *Yeni Mersin*, 11 Ağustos 1936.

¹⁷⁶⁴ *Yeni Mersin*, 12 Ağustos 1936.

¹⁷⁶⁵ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1936.

¹⁷⁶⁶ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1936.

Nitekim Köy Kalkındırma Programı kapsamında Mersin'e gelen görevlilerin Çiftlik Köyü'ne gittikleri haberi gazetenin 29 Ağustos 1936 tarihli nüshadan aktarılmıştır. Haberde, görevlilerin köylerdeki zengin, orta halli ve fakir olmak üzere ikişer kişiyle görüşerek anketler doldurdukları bildirilmiştir. Burada ayrıca köyün toprak vaziyeti, kullanılan alanları ve ailelere düşen toprak miktarının da tespit edildiği belirtilmiştir.¹⁷⁶⁷

“Yeni Köy Programı” başlıklı haberde gazetenin 29 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, İçişleri Bakanlığının köylülerin kalkınması için hazırladığı 1938 yılı programına yer verilmiştir. Buna göre programda Köy İhtiyar Heyetlerinin yapacağı görevlere, muhtarlık seçimlerine, kültür işlerine, tarla ekim işlerine, köyün bayındırlık çalışmalarının ne suretle yapılacağına, ziraatın makineleşmesine ve yerli ürünlerin kullanılmasına yönelik bilgilere yer verilmiştir.¹⁷⁶⁸

Necip A. Küçüka imzasıyla kaleme alınan “Köycülük Meselesi” başlıklı bir yazıda gazetenin 14 Ağustos 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, köylülerin kalkınması için yapılan köyleri kalkındırma çalışmalarının sistemleştirilmesinin öneminden bahsedilmiştir. Burada, hükümetin Köy Kanunu'nu kabul etmesi, Aşar Vergisi'ni kaldırması çalışmalarının köycülük davasında yeni atılmış adımlar olduğu vurgulanmıştır. Yazının devamında kooperatifçiliğin geliştirilmesinin köylüye katkısına değinilmiştir. Yine burada Ziraat Bakanlığına ve İçişleri Bakanlığına köyleri kalkındırma çalışmaları doğrultusunda başarılı olmaları temenni edilmiştir.¹⁷⁶⁹

Köylerin kalkındırılması çalışmalarının yanı sıra köylülerin üzerine düşen vazifeler de gazetede neşredilmiştir. Bununla ilgili bir haber gazetenin 8 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Haberde, köylülere; yolların, köprülerin ve sulama kanallarının yapımını, sel yataklarını temizleme işini ve buralara setler yapma görevlerinin verildiği duyurulmuştur. Yine bu işlerin bütün köylerin ortak çalışmasıyla yapılacağı ve ortak işlerin sistemli bir şekilde yürütülmesi için köy muhtarlarından oluşan bir komisyon teşkil edeceği bildirilmiştir. Burada ayrıca her köyün kendi ihtiyacını karşılayacağı ve kendi bütçesini hazırlayacağı, köy idarelerinin kaymakamın gözetiminde olacağı kaydedilmiştir.¹⁷⁷⁰

¹⁷⁶⁷ *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1936.

¹⁷⁶⁸ *Yeni Mersin*, 29 İkinci Kanun 1938.

¹⁷⁶⁹ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1938.

¹⁷⁷⁰ *Yeni Mersin*, 8 Birinci Teşrin 1938.

Köy Kanunu'nun uygulanması çalışmalarının teftiş edildiği de bilinmektedir. Yeni Mersin gazetesi sayfalarında bu teftişlere yönelik haberler de yansımıştır. Mesela, gazetenin 21 Ağustos 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Fındık Pınarı Köyün Planı Yaptırılacak*” başlıklı haberinde Mersin Valisi Salim Bey'in Fındık Pınarı'nı teftiş ettiği ve buranın haritasının yapılmasını emrettiği bildirilmiştir.¹⁷⁷¹

Bu bağlamda Kemal Ünal imzasıyla kaleme alınan bir yazıda “*Köy İşleri*” başlığıyla gazetenin 16 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Yazıda, Köyleri Kalkındırma Programının tatbiki hususunda gerekli teftişlerin yapılmasının önemine değinilmiştir. Yazının devamında köylülerin kalkınması için köylere gönderilen görevli memurların çalışmalarının devlet tarafından sıkı bir denetime tabi tutulması isteğinde de bulunulmuştur.¹⁷⁷²

“*Köy Kalkınma Programı*” başlıklı bir haberde gazetenin 17 Eylül 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Köyleri Kalkındırma Programı çerçevesinde vilayet merkezlerinde birer Köy Bürosu açılacağı duyurulmuştur. Haberin devamında Mahalli İdareler Genel Müdürü'nün Marmara ve Trakya'da inceleme seyahatine çıkacağı bildirilmiştir. Burada ayrıca İçişleri Bakanlığının köylerde anketler yapacağı ve köylünün ekonomik, kültürel, sosyal vaziyetlerini tespit edeceği aktarılmıştır.¹⁷⁷³

5 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshada “*Köylünün Refaha Kavuşması İçin Bir Tasfiye Kanunu Düşünüyor*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberde de Ziraat Enstitüsü öğrencilerinin köylülerin refahını artırmak ve milli gelirleri tespit etmek amacıyla Anadolu'da inceleme seyahatleri yaptıkları bildirilmiştir. Burada ayrıca öğrencilerin hazırladıkları raporların İktisat Bakanlığınca değerlendirildiği kaydedilmiştir. Yine raporda köylülerin düşük refaha sahip olmalarının sebeplerinin açıklandığı belirtilmiştir. Buna göre köylerde arazilerin, tarım aletlerinin ve sermayenin eksikliğinin fakirlikteki en önemli etkenler olduğunun ortaya çıkarıldığı aktarılmıştır.¹⁷⁷⁴

Yeni Mersin gazetesinde Köy Kanunu'nun uygulanmasına paralel olarak Köy Kanunu'nun faydaları üzerine kaleme alınan yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 29 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Köylü Cumhuriyette*

¹⁷⁷¹ *Yeni Mersin*, 21 Ağustos 1932.

¹⁷⁷² *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1936.

¹⁷⁷³ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1936.

¹⁷⁷⁴ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1936.

Yurtlu Oldu” başlıklı imzasız bir yazıda yüzlerce yıldan beri ihmal edilen köylülerin Cumhuriyet hükümetinin yaptığı Köy Kanunu sayesinde geliştiğinden bahsedilmiştir. Yazının devamında Köy Kanunu ile köy hudutları sorununun çözüldüğü, köylere su tesisatlarının inşa edildiği, köy yollarının yapıldığı, hayvanların ıslah edildiği, köylülerin sıhhi şartlarının iyileştirildiği ve refahlarının artırılması için gayretler sarf edildiğine değinilmiştir.¹⁷⁷⁵

9 Mayıs 1935 tarihli nüshada “*Ulusun Kuvvet Kaynağı Köylü*” başlığıyla yayımlanan bir başka yazıda da Köy Kanunu’nun faydalarına değinilmiştir. Bu Kanun ile köycülük işlerinin sistemleştirildiği, köylerin kültürünün, sağlığının, bayındırlığının yüz güldürücü bir vaziyete geldiği vurgulanmıştır. Burada ayrıca Köy Kanunu ile 15 bin köyün sınırlarının çizildiği, 40 bin km aşan yolların inşa edildiği, 8 bine yakın köprülerin ve geçitlerin kurulduğu kaydedilmiştir.¹⁷⁷⁶

Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı “*Köy*” başlıklı bir yazıda da Köy Kanunu’nun tatbik edilmesi ve Türkiye’de köylünün durumuna yönelik bilgilere yer verilmiştir. Yazının devamında Osmanlı dönemindeki idarecilerin uyguladığı sistemlerle köylülerin geri kaldığına değinilerek Cumhuriyet idaresinin halkçılık politikasıyla köylülerin her türlü ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilmiştir.¹⁷⁷⁷

Yeni Mersin gazetesinde zaman zaman köylülerin kalkındırılması hususunda öneri yazılarına da yer verilmiştir. Mesela gazetenin 10 Eylül 1928 tarihli nüshasında Arpaçlı Emin imzasıyla yayımlanan “*Köylü Karimizin Doğru Sözleri*” başlıklı yazıda Köy Kanunu adlı bir kitapçığın köylülere ulaşması konusunda bir öneri sunulduğundan bahsedilmiştir. Buna göre Kanunun köylüler tarafından öğrenilmesi için kursların açılması gerektiğine değinilmiştir.¹⁷⁷⁸

Rıza Atilâ’nın kaleme aldığı “*Toprak*” başlıklı yazı ise gazetenin 16 Haziran 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Türkiye’de işlenmemiş toprakların istatistiki verisi gösterilmiş ve buralara numune köylerin kurulacağı anlatılmıştır. Burada ayrıca

¹⁷⁷⁵ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1934.

¹⁷⁷⁶ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1935.

¹⁷⁷⁷ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Kanun 1935.

¹⁷⁷⁸ *Yeni Mersin*, 10 Eylül 1928.

köylerin birleştirilmesi projesinden önce boş arazilere köylülerin yerleştirilmesi önerisinde bulunulmuştur.¹⁷⁷⁹

Yine köylünün kalkınması ve ilerlemesi için Sovyet Rusya’da yapılan bir projeyle ilgili bilgi veren bir yazı da 1 Şubat 1936 tarihli gazete sayfalarına “*Ordu ve Köy*” başlığıyla taşınmıştır. Yazıda, Sovyet Rusya’da köylü askerlerin askeriyede eğitilerek köylerine gönderildiği ve bunların köylüleri geliştirmek için bir nevi öğretmenlik yaptığı ve uygulamanın Türk köylülerine de tatbik edilmesiyle Türk köylüsünün gelişmesinin sağlanacağı vurgulanmıştır.¹⁷⁸⁰

Diğer taraftan köylülerin kalkınmasını desteklemek amacıyla Yeni Mersin gazetesi sayfalarında “*Köy Kalkınması Hakkında Düşünceler*” başlığı taşıyan bir köşe açılmıştır. Bu köşede Turgut Bilsen’in köy kalkınmasıyla ilgili kaleme aldığı yazılar yayımlanmıştır. Bu minvaldeki bir yazısı gazetede “*Köy Kalkınması Mühim Meseleler İhtiva Eden Muğlak Bir Davadır*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Cumhuriyet hükümetinin köy kalkınması işini daima göz önünde bulundurduğuna değinilmiştir. Yazının devamında Türkiye’nin bel kemiğini teşkil eden köylülerin ülkede çoğunluğu oluşturduğu, köylülerin hayat şartlarının yükseltilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Burada yarıca köylerdeki kalkınma çalışmalarında istenen neticelerin alınamadığı bunun sebeplerinin köylülerin bu hareketleri benimsememesi ve hareketsiz kalması olarak gösterildiği kaydedilmiştir.¹⁷⁸¹ Yine 22 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshada yayımlanan yazının devamında köylülerin kalkınması için hayvancılık ve çiftçilik alanlarındaki çalışmalara ağırlık verilmesi istenmiştir. Burada hükümetin yurdun çeşitli yerlerinde açtığı numune laboratuvarlarında verilen eğitimin köylüler tarafından yeterince uygulanmadığı, numune laboratuvarlarını sadece seyirden ibaret olduğu ve köylülerin babadan kalma usullere devam ettikleri, köylülerin bu çalışmalar için gayret sarf etmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Yine köylülerin gelişmesi için köy liderinin gençlerden seçilmesi gerektiği belirtilerek genç liderinin aldığı eğitimle köylülere okuma yazmanın yanı sıra zirai alanda köylüleri eğitmesi ve mütehassıslardan yararlanması önerilerinde de bulunulduğu belirtilmiştir.¹⁷⁸² Gazetenin ertesi günkü nüshasında da devam eden yazıda mütehassısların da köylere giderek sorunlar için icap eden tedbirleri alması gerektiği açıklanmıştır. Yazıda ayrıca

¹⁷⁷⁹ *Yeni Mersin*, 16 Haziran 1936.

¹⁷⁸⁰ *Yeni Mersin*, 1 Şubat 1936.

¹⁷⁸¹ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Teşrin 1937.

¹⁷⁸² *Yeni Mersin*, 22 Birinci Teşrin 1937.

köy kalkınması için önemli olan üç unsura değinilmiştir. Bunlar köylüler, köy liderleri ve mütehassıslar olarak sıralanmıştır. Bu üç unsurun köyün sosyal ve ekonomik sorunlarını çözecekleri belirtilmiştir. Yazıda son olarak köy erkeklerinin kahvelerde boş oturmak yerine köyün ekonomik sorunlarını çözmek için toplantılar yapmaları, kulüpler oluşturmaları; köy kadınlarının ise ‘*köy evlerinde*’ aile yönetimi, çocuk bakımı için şehirden gelen mütehassıslardan eğitim almaları önerilerine yer verilmiştir.¹⁷⁸³

4.3.4. Şehir Planları ve İmar Çalışmaları

Kalkınma programlarının uygulanmaya başlamasıyla şehirlerde imar çalışmaları da başlamıştır. Bilindiği üzere gazetede yer alan imar çalışmaları arasında Doğu vilayetlerinin kalkınma programı ve uygulanması haberleri öne çıkmaktaydı. Bu haberlerin yanı sıra Mersin’in imar çalışmalarıyla ilgili haberler gazete sayfalarında gündem olmuştur. Gazetede ilk olarak göze çarpan haberlerden birisi Mersin şehrinin imar planı meselesidir. Bu mesele gazetede bazı atışmalara neden olmuştur. Şöyle ki, Mersin Belediye Başkanı Mithat Bey’in şehrin imar planının bittiğine yönelik konuşması atışmaların kaynağını oluşturmuştur. Bununla ilgili olay ilk olarak gazetenin 28 Temmuz 1929 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberle başlamıştır. Haberde, Mersin Belediye Başkanı Mithat Bey’in bir röportaja yer verilmiştir. Burada Mersin’in gelişmesi için yapılan kanalizasyon işlerine, bozuk yolların yapımına değinildiği ve şehircilik anlamında Mersin imar projesinin tamamlanarak yapılan işlerden muvaffakiyet kazanıldığı ifadelerine yer verildiği belirtilmiştir.¹⁷⁸⁴ Ancak bu mülakata karşı yazılan bir yazıda Yakup Fevzi imzasıyla gazetenin ertesi günkü nüshasında “*Bir Mülakat Münasebetiyle*” başlığıyla kaleme alınmıştır. Yazıda, Mersin’in imar projesinin bitmediğine değinilerek projenin şehrin bir kısmında uygulandığı diğer kısmında ise ihmal edildiği anlatılmıştır. Haberin devamında ihmal edilen kısımlarda imar projesinin uygulanmasının istendiği aksi takdirde imar edilen yerlerinde zarar göreceği belirtildiği kaydedilmiştir.¹⁷⁸⁵

Yine *Bir Mersinli* imzasıyla kaleme alınan “*Bir Karimiz Bu Nasıl Projedir ki Başlamadan Hitam Buldu Diyor*” başlıklı yazıda gazetenin 31 Temmuz 1929 tarihli

¹⁷⁸³ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Teşrin 1937.

¹⁷⁸⁴ *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1929.

¹⁷⁸⁵ *Yeni Mersin*, 29 Temmuz 1929.

nüshasından aktarılmıştır. Yazıda, Mersinli bir şahsın Belediye Başkanı Mithat Bey'in gazete ile yaptığı Mersin şehrinin imar projesi mülakatına yorum yapmıştır. Buna göre yorumda Mersin'in gelişmesi için yapılan imar işlerinin eksik olduğu, şehirde yolların ve kanalizasyonların yapımının daha başlangıç seviyesinde olduğu ve imar işlerinin bitmediği yönündeki ifadelerle yer verilmiştir.¹⁷⁸⁶

Yapılan bütün eleştiriler karşısında Belediye Başkanı Mithat Bey'in yaptığı açıklama 2 Ağustos 1929 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Açıklamada, Mersin'in imarında birinci projenin bittiği ve diğer projelere devam edileceğini beyan ettiği aktarılmıştır. Açıklamanın devamında ilk projede şehrin temel ihtiyacı olan kanalizasyonun ve yolların yapımlarına ağırlık verildiği, bunların tamamlanmasından sonra sinema, tiyatro, hamam vs. yapımının daha kolay olacağını belirttiği kaydedilmiştir. Burada ayrıca belediyenin şehrin gelişimi için büyük gayretler sarf ettiği ifadelerine de yer verilmiştir.¹⁷⁸⁷

1934 yılına gelindiğinde Mersin şehir planlarının uygulanmadığına yönelik haberler göze çarpmaktadır. Konuyla ilgili haberlerden ilki gazetenin 2 Nisan 1934 tarihli nüshasında “*Liman Vaziyeti Belli Olmadığından Şehir Planı Yapılamıyor*” manşeti ile yayımlanmıştır. Haberde, Şehir Meclisi'nin yaptığı toplantıdaki görüşmelerden bahsedilmiştir. Burada su sıkıntısı ile uğraşıldığından şehir planının uygulanmadığı ve planı yapması için yurt dışından yabancı mütehasssın çok para ile geleceğine değinilerek sorunun çözüme kavuşması için Tarsus ve Adana Belediyeleri ile anlaşılmasına karar verildiği kaydedilmiştir.¹⁷⁸⁸ Bu toplantı münasebetiyle gazetenin ertesi günkü nüshasında Rıza Atila'nın kaleme aldığı yazıya yer verilmiştir. “*Şehir Planı*” başlıklı yazıda Belediye Meclisi'nin toplantıda aldığı kararlar eleştirilmiştir. Buna göre şehir planı olmadan şehirde yapılan çalışmaların gelecekte yapılacak olan şehir planı dışında kalma ihtimaline değinilerek plansız yapılan çalışmalara harcanan paraların boşa sarf edildiği vurgulanmıştır. Yazının devamında limanın yerinin belirlenmesinden sonra şehir planının yapılacağına düşünülmesinin yanlışlığına değinilerek limanın ne zaman

¹⁷⁸⁶ *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1929.

¹⁷⁸⁷ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1929.

¹⁷⁸⁸ *Yeni Mersin*, 2 Nisan 1934.

inşa edileceği belli olmadığından şehir planının geciktirilmemesi gerektiği ifadelerine yer verilmiştir.¹⁷⁸⁹

Mersin şehir planının gecikmesi nedeniyle Şehir Meclisinin toplantısında alınan kararlar neticesinde Adana ve Tarsus Belediyeleri ile işbirliğine girilmiştir. Bu işbirliğinde alınan kararlar doğrultusunda Profesör Hermann Jansen'den (Prof. H. Jansen) bu üç şehir için şehir planı hazırlaması isteneceği kaydedilmiştir. Bu bağlamda Prof. H. Jansen'in imar planıyla ilgili haberler de gazetenin gündeminde yer almıştır. Konuyla ilgili ilk haber gazetenin 9 Nisan 1935 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, Adana Belediye Başkanı Turhan Berker'in Ankara'da Prof. H. Jansen ile görüştüğü bildirilmiştir. Görüşmede Prof. H. Jansen'den Adana, Mersin ve Tarsus şehir planının yapması istendiği kaydedilmiştir. Haberin devamında Prof. H. Jansen'in bu şehirlere tetkik için geleceği duyurulmuştur.¹⁷⁹⁰

Ertesi günkü nüshada Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Şehir Planı*” başlıklı yazıda Prof. H. Jansen'in Mersin planını bir an önce yapması temenni edilmiştir. Yazının devamında Mersin'in düzensizliğine değinilerek şehirdeki alt yapı çalışmalarının belirli bir plan dâhilinde olmadığından dolayı altyapı çalışmalarının yıkıldığından yakınılmış ve masrafların boşa gittiği vurgulanmıştır. Burada son olarak Prof. H. Jansen'in hazırlayacağı plan ile bu sorunların çözüme kavuşacağı yönündeki ifadelere yer verilmiştir.¹⁷⁹¹

Gazetenin 15 Nisan 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde de Prof. H. Jansen'in Mersin'e gelerek tetkiklerde bulunduğu bildirilmiştir. Haberin devamında Prof. H. Jansen'in Tarsus ve Adana'daki tetkiklerini de bitirdikten sonra planı hazırlayacağı duyurulmuştur.¹⁷⁹² Ayrıca gazetede Prof. H. Jansen'in mülakatına da yer verilmiştir. “*Yansen Gözü İle Şehirciliğimiz*” başlığıyla yayımlanan mülakatta şehir planının yapılması için şehrin ikliminin, imarının ve yol çalışmalarının esas alınacağı belirtilmiştir. Burada ayrıca şehir için gelecekteki 40 yıllık sürecin ele alınmasının

¹⁷⁸⁹ *Yeni Mersin*, 3 Nisan 1934.

¹⁷⁹⁰ *Yeni Mersin*, 9 Nisan 1935.

¹⁷⁹¹ *Yeni Mersin*, 10 Nisan 1935.

¹⁷⁹² *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1935.

zaruretiine değinilerek Mersin’de plansız yapılan imar çalışmalarının inceledikten sonra planı hazırlayacağı beyanında bulunduğu kaydedilmiştir.¹⁷⁹³

Gazetenin 5 Mayıs, 6 Mayıs ve 7 Mayıs 1935 tarihli nüshalarında Ziya Toroğlu imzasıyla kaleme alınan yazılarda Prof. H. Jansen’in Tarsus’ta yaptığı tetkikler ve şehir planıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Yazıda, Prof. H. Jansen’in Tarsus’un konumunu, yapısını ve iklimini beğendiği anlatılmıştır. Yazının devamında Prof. H. Jansen’in planladığı Tarsus şehir planında; şehrin ortasından akan ırmağ boyunca yol yapılacağı, çarşıda kasvetli görülen تنها yerlerin meydan parkı haline getirileceği ve şehrin iklim yapısına uygun ağaçlandırma çalışmalarının yapılacağı,¹⁷⁹⁴ kanalizasyon yolu ile şoselerin yapılacağı yerlerin tespit edileceği ve imalathanelerin toplanacağı yerlerle ilgili bilgilere yer verildiği kaydedilmiştir. Burada son olarak Prof. H. Jansen’in şehir planını 24 ay içerisinde Tarsus Belediyesine vereceğini beyan ettiği belirtilmiştir.¹⁷⁹⁵

Yine Prof. H. Jansen’in Mersin, Tarsus ve Adana’da tetkiklerine devam ettiği haberi de gazetenin 27 İkinci Teşrin ve 28 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshalarından aktarılmıştır.¹⁷⁹⁶

1 Ağustos 1936 tarihli nüshadan aktarılan bir haberde de Prof. H. Jansen’in Tarsus şehir planının bir kısmını gönderdiği bildirilmiştir. Haberin devamında planın içeriğine değinilmiştir. Buna göre Tarsus’ta asri mahallelerin kurulacağı, işçi ve endüstri mahallelerinin oluşturulacağı, şehrin etrafının yeşillendirilerek yol yapılacağı, Tarsus parkının genişletileceği, stadyum yapılacağı, Mersin-Adana yollarının şehir dışından geçirileceği, Tarsus şelalesinin düzeltilerek burada park ile gazinonun yaptırılacağı, şehir ırmağının genişletilerek etrafında yol açılacağı bilgileri aktarılmıştır. Yine gönderilen planın yanında izahatname verildiği de belirtilmiştir.¹⁷⁹⁷

Prof. H. Jansen’in Mersin ve Tarsus’ta tetkiklerde bulunarak haritayı hazırlamakta olduğu haberi de gazetenin 3 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından bildirilmiştir.¹⁷⁹⁸ Ayrıca 7 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde de şehir planıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre şehirdeki ana yolların şehrin etrafından dolaştırılması, modern

¹⁷⁹³ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1935.

¹⁷⁹⁴ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1935.

¹⁷⁹⁵ *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1935.

¹⁷⁹⁶ *Yeni Mersin*, 27 İkinci Teşrin 1935; *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1935.

¹⁷⁹⁷ *Yeni Mersin*, 1 Ağustos 1936.

¹⁷⁹⁸ *Yeni Mersin*, 3 İlk Teşrin 1936.

mahallelerin kurulması ve ağaçlandırılması, evlerin tek katlı yapılması, sanayi işlerinin şehir dışında bir yerde toplanması ve işçilere sanayiye yakın bir yerde mahalle kurulması, halkın ihtiyacını karşılayacak spor tesislerinin oluşturulması gerektiği bilgileri aktarılmıştır.¹⁷⁹⁹

Yine gazetenin 8 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de Prof. H. Jansen'in mülakatına yer verilmiştir. Buna göre Mersin Belediyesinin imar programı ve su sorunuyla meşgul olduğunu belirten Prof. H. Jansen Mersin'in ticaret şehri olması nedeniyle şehir projelerinin yeni modern sistemlerle yapılması gerekliliğini vurguladığı belirtilmiştir. Mülakatın devamında şehrin büyük olduğuna ve halkın yararlanabileceği bir rıhtımın olmadığını belirterek şehir plajının temizlenmesi, şehrin ağaçlandırılması ve deniz kulüplerinin kurulması gerektiğini vurguladığı kaydedilmiştir.¹⁸⁰⁰

“*Profesör Yansen Söylüyor*” başlıklı haber ise gazetenin 14 Mayıs 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Profesör H. Jansen'in hazırladığı şehir planının tatbikini incelemek için Mersin, Tarsus ve Adana'ya gittiği bildirilen haberin devamında profesörün gözlemlerine yer verilmiştir. Buna göre Prof. H. Jansen'in küçük şehirlerin karakteristik yapısının büyük şehirlere benzetilmeye çalışılmasının yanlış olduğuna değindiği, Mersin imar planının ancak 50 yıl sonra tatbik edilebileceğini ifade ettiği ve Tarsus'ta uygulanmasına başlanan şehir planının çalışmalarıyla ilgili açıklamalarda bulunduğu bildirilmiştir.¹⁸⁰¹

“*Belediye Meclisinde Bay Yansen'in Gönderdiği Şehir Planı Görüşüldü*” başlıklı haberde ise Prof. H. Jansen'in hazırladığı Mersin şehir planının Şehir Meclisi'nde görüşüldüğü aktarılmıştır. Haberde, Meclis'teki görüşmeler neticesinde planın bir komisyon tarafından incelenmesine karar verildiği bildirilmiştir. Burada ayrıca inceleme komisyonunda Necip Ergun, Enver Germen, Saim Murat Ergir, Hakkı Deniz Beylerin bulunduğu ve komisyonun 15 Şubat'taki toplantısına kadar çalışmalarını bitirecekleri bilgilere yer verilmiştir.¹⁸⁰²

Gazetenin 20 Şubat 1938 tarihli nüshasında “*Tarsus Belediye Meclisi Şehir Olanını Tetkik Ediyor*” başlığıyla yayımlanan haberde bir haberde de Prof. H. Jansen'in

¹⁷⁹⁹ *Yeni Mersin*, 7 İlk Teşrin 1936.

¹⁸⁰⁰ *Yeni Mersin*, 8 İlk Teşrin 1936.

¹⁸⁰¹ *Yeni Mersin*, 14 Mayıs 1937.

¹⁸⁰² *Yeni Mersin*, 11 Şubat 1938.

hazırladığı şehir planının Tarsus Belediyesinde incelendiği duyurulmuştur.¹⁸⁰³ Mersin şehrinin imar planını izah eden rapor da gazetenin 23 Şubat ve 1 Mart 1938 tarihleri arasındaki nüshalardan aktarılmıştır.¹⁸⁰⁴

Nihayetinde şehrin imar planını tetkik etmek için Bayındırlık Bakanlığından bir mütehassısın geleceği haberi “*Nafia Vekâleti Şehircilik Şefi Mersin’e Geldi ve Gitti*” başlığıyla verilmiştir. Haber gazete sayfalarından şu şekilde aktarılmıştır: “*Nafiâ Vekâleti Şehircilik Şubesi Şefi Yüksek Mühendis Bay Hilmi Baykal Mersin’in imar planını tetkik ve tasdik için şehrimize gelmiş ve lazım gelen incelemeleri yaparak Ankara’ya dönmüştür. Haber aldığımıza göre planda bazı ufak tadilat yapılması düşünülmektedir.*”¹⁸⁰⁵

Şehir planlarını takiben Yeni Mersin gazetesindeki imar çalışmalarıyla ilgili yıllık çalışmalara yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 10 birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Belediyenin Dört Senelik Verimi*” başlıklı haberde Mersin Belediyesinin 1934 yılı çalışmaları anlatılmıştır. Bu doğrultuda dört yıllık süre zarfında içecek su temini için proje hazırlandığı, kanalizasyonların kaldırımların ve şoselerin yapıldığı, elektrik tesisatlarının ıslah edildiği, elektrik olmayan caddelere elektrik verildiği, aydınlatmaların artırıldığı, bataklıklar kurutulduğu, kuruyan bahçelere sulama sistemleri yapıldığı, taş iskelenin yanına rıhtımın yaptırıldığı, Payas İskeleyi’nin tutumuna karşı tedbirler alındığı, asri mezarlık yapımı çalışmalarına başlandığı ve halkın sağlığı için sıhhat çalışmalarının yürütüldüğü kaydedilmiştir.¹⁸⁰⁶ Gazetenin 2 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında da fakir halkın yemek ihtiyacını karşılamak amacıyla Aş Evi açıldığı ve burada ilk günden itibaren 150 fakire yemek verildiği belirtilmiştir.¹⁸⁰⁷

Mersin Belediyesi’nin 1935 yılı imar çalışmalarında da; Yol ve kaldırım inşaatlarının devam ettiği,¹⁸⁰⁸ plaj, iskele ve liman yapımının devam ettiği, numarataj çalışmalarının tamamlandığı, yeni mezarlığın duvarlarının düzeltildiği, şehir suyu projesinin tatbikiyle ilgili kararlar alınarak şehir planı için görüşmeler yapıldığı,¹⁸⁰⁹

¹⁸⁰³ *Yeni Mersin*, 20 Şubat 1938.

¹⁸⁰⁴ *Yeni Mersin*, 23 Şubat 1938; *Yeni Mersin*, 24 Şubat 1938; *Yeni Mersin*, 25 Şubat 1938; *Yeni Mersin*, 26 Şubat 1938; *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1938; *Yeni Mersin*, 1 Mart 1938.

¹⁸⁰⁵ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Teşrin 1938.

¹⁸⁰⁶ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Teşrin 1934.

¹⁸⁰⁷ *Yeni Mersin*, 2 Birinci Kanun 1934.

¹⁸⁰⁸ *Yeni Mersin*, 2 İkinci Teşrin 1935.

¹⁸⁰⁹ *Yeni Mersin*, 3 İkinci Teşrin 1935.

mezbahanın inşası için planın hazırlatıldığı, elektriklerin artırıldığı,¹⁸¹⁰ sıhhat, itfaiye, ölçü, baytarlık alanında gelişmelerin sağlandığı¹⁸¹¹ haberleri de gazete nüshalarında yer almıştır.

Mersin Valisi Rükneddin Sözer'in 1936 yılında yapılacak imar çalışmalarıyla ilgili bir açıklaması da gazetenin 31 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Buna göre imar çalışmalarında en çok şehirdeki yol, okul, sağlık ve iskele işlerinin ön planda tutulacağını ifade ettiği belirtilmiştir.¹⁸¹²

Yine bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 13 Mart 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin'in 1936 yılı vilayet bütçesinin 665.407 lira olarak tespit edildiği kaydedilmiştir. Haberin devamında Vali Rükneddin Nasuhioğlu'nun bütçeyle ilgili yaptığı açıklamaya yer verilmiştir. Burada, Tarsus hastanesi için operatör tahsisatı konduğu, Mersin ve Silifke hastanelerine beşer yatağın ilave edileceği ve hastane için röntgen alınacağı, okullarda öğretmen sayısının artırılacağı, Anamur'da yeniden okul binası yapılacağı ve köy okullarına tahsisat ayrılacağı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁸¹³

“*Belediye Bütçesi 300 Bin Lira Olarak Kabul Edildi*” başlıklı bir haberde gazetenin 25 Nisan 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, şehirde kaldırımların yapılması, kanalizasyon ve iskele inşası, yeni mezarlığın yapımı, park ve bahçelerin düzenlenmesi, halkevi binasına yardım ve su sorununun çözülmesi gibi çalışmalara belediye bütçesinden 300 bin lira ayrıldığı bildirilmiştir.¹⁸¹⁴

Yine Mersin Belediye Başkanı Mithat Tor'un belediye çalışmaları hakkındaki nutku gazetenin 5 İkinci Teşrin ile 10 İkinci Teşrin 1936 tarihleri arasındaki nüshalardan aktarılmıştır. Buna göre su, elektrik işleri, borçlanmalar ve ödemeler, kaldırım ve yollar, köprü inşaatları, fen işleri, limanlar, iskeleler, mezbahalar, hastane, itfaiye çalışmaları, pamuk ıslahı, hayvancılık borsalarının kurulması açıklamalarında bulunulduğu kaydedilmiştir.¹⁸¹⁵

¹⁸¹⁰ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Teşrin 1935.

¹⁸¹¹ *Yeni Mersin*, 6 İkinci Teşrin 1935.

¹⁸¹² *Yeni Mersin*, 31 İkinci Kanun 1936.

¹⁸¹³ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1936.

¹⁸¹⁴ *Yeni Mersin*, 25 Nisan 1936.

¹⁸¹⁵ *Yeni Mersin*, 5 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 6 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 7 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 10 İkinci Teşrin 1936.

Mersin vilayet genelinde yapılacak çalışmalarla ilgili Belediye Meclisi kararları da gazetede yerini almıştır. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 21 Şubat 1937 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Burada ilçelerde yapılacak bayındırlık, eğitim, sağlık ve zirai çalışmalardan bahsedilmiştir.¹⁸¹⁶ Ayrıca gazetede meclis toplantılarındaki yol, su, okul ve imar çalışmalarına ait istekler üzerinde valinin izahatlarına da yer verilmiştir.¹⁸¹⁷

Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu'nun Cumhuriyetin on beşinci yıl dönümü münasebetiyle Mersin'de on beş yılda yapılan imar çalışmalarıyla ilgili bir konuşması gazetenin 29 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁸¹⁸ Yine gazetenin aynı günkü nüshasında yer alan “*Cumhuriyet Belediyesi*” başlıklı başka bir haberinde de on beş yılda perişan halde bulunan ülkenin her köşesine ulaşıldığı ve modern imar çalışmalarının yapıldığı belirtilmiştir. Buna göre Mersin Belediyesinin şehri modernleştirme planları oluşturduğu, mezbahalar, su tesisleri, parklar, bahçeler, sağlık müesseseleri yaptığı açıklanarak yapılan imarlar gazetede listeler halinde yayımlanmıştır.¹⁸¹⁹

Mersin'in yanı sıra ilçelerindeki imar çalışmaları da gazete haberlerine yansımıştır. Mesela, gazetenin 4 Ağustos 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Gözne'de, *Gözne'yi Güzelleştirme Kurumu* kurulduğu duyurulmuştur. Haberin devamında kurumun çalışmalara başladığı ve Köy Kanunu gereğince yol çalışmaları ile ağaçlandırma çalışmalarını yürüttüğü bildirilmiştir.¹⁸²⁰

Gazetede özellikle Mersin ve kazalarını gezen bir gazetecinin buralardaki seyahatlerinden edindiği izlenimleri seri halinde yayımlanmıştır. Mersin'den yola çıkarak Silifke ve Mut'a giden gazeteci buraların ihtiyaçlarını ve eksikliklerini F. A imzasıyla kaleme almıştır. Yazılar gazetenin nüshalarında “*Mersin'den Mut'a*” başlığıyla aktarılmıştır. Bu doğrultuda ilk yazı gazetenin 31 Mayıs 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda Gilindiriz Köprüsü'ne korkuluk yapılması gerektiğine, Alata nahiyesindeki bataklığın köylülerde sıtma hastalığına sebep olduğuna ve bataklığın kurutulması çalışmalarının başlaması gerektiğine değinildiği kaydedilmiştir.¹⁸²¹

¹⁸¹⁶ *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1937.

¹⁸¹⁷ *Yeni Mersin*, 11 Mart 1937.

¹⁸¹⁸ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1938.

¹⁸¹⁹ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1938.

¹⁸²⁰ *Yeni Mersin*, 4 Ağustos 1935.

¹⁸²¹ *Yeni Mersin*, 31 Mayıs 1936.

3 Haziran 1936 tarihli nüshada yer alan yazının devamında da Silifke'ye ulaşan gazetecinin buradaki tarihi eserleri inceleyen Alman mütehasşsı Shede ile görüştüğü ve Silifke Halkevinin çalışmalarına değinerek halkevindeki eksiklikleri ele aldığı belirtilmiştir.¹⁸²² Yine diğer nüshalardaki yazılarında Silifke Belediye Başkanı Sait Uğur'un çalışmalarına yer verilmiştir. Çalışmalarda kazadaki ağaçlandırma, elektrikleendirme, sağlık işleriyle ilgili bilgiler aktarılmıştır.¹⁸²³ Bunlarla birlikte Silifke'nin kazı çalışmaları, okulu,¹⁸²⁴ hastanesi ve sağlık işleri,¹⁸²⁵ hükümet konağı, elektrik vaziyeti,¹⁸²⁶ Silifke-Mut yolundaki noksanlıklar,¹⁸²⁷ Mut'un eksiklikleri,¹⁸²⁸ bayındırlık ve ziraat işleri, asayiş,¹⁸²⁹ sağlık işleriyle ilgili bilgilere de yer verilmiştir.¹⁸³⁰

Gazetenin 29 Birinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında “*Tarsus Az Senede Yeni Varlıklara Kavuştu*” başlığıyla yayımlanan bir haberinde şehrin profilinin tamamen değiştiğinden bahsedilmiştir. Buna göre Tarsus'un yeni yapılan caddeler, parklar, dispanserler ve sağlık müesseseleri ile en ileri kasabalardan biri halini aldığı belirtilmiştir. Haberin devamında Tarsus'ta yapılan çalışmalarda ilk iş olarak İsmet Paşa Caddesi'nin yapıldığı, istasyona giden caddenin genişletildiği ve Gazi Caddesi adını aldığı, istasyon çevresinde park yapıldığı, asri mezarlığın kurulduğu, dispanser geliştirildiği ve su tesisatı sorunu ile gelecek yıl ilgilenileceği bilgileri aktarılmıştır.¹⁸³¹

1935 yılına gelindiğinde Tarsus'ta şehir çalışmalarının bütün hızıyla devam edildiğinin anlatıldığı bir yazı da gazetenin 21 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, su meselesinin çözümü için gayretler sarf edildiğine değinilmiştir. Burada ayrıca numarataj çalışmaları doğrultusunda caddelere ve meydanlara isimler konulduğu ve bu isimlerin hangi alanları kapsadığı bilgileri de aktarılmıştır.¹⁸³²

¹⁸²² *Yeni Mersin*, 3 Haziran 1936.

¹⁸²³ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1936.

¹⁸²⁴ *Yeni Mersin*, 6 Haziran 1936.

¹⁸²⁵ *Yeni Mersin*, 7 Haziran 1936.

¹⁸²⁶ *Yeni Mersin*, 9 Haziran 1936.

¹⁸²⁷ *Yeni Mersin*, 11 Haziran 1936.

¹⁸²⁸ *Yeni Mersin*, 13 Haziran 1936.

¹⁸²⁹ *Yeni Mersin*, 16 Haziran 1936.

¹⁸³⁰ *Yeni Mersin*, 20 Haziran 1936.

¹⁸³¹ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1934.

¹⁸³² *Yeni Mersin*, 21 Mayıs 1935.

Gazetenin 12 Haziran 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Yeşil Tarsus’ta İmar İşleri Çok İlerliyor*” başlıklı haberinde de Tarsus’un 1937 yılı imar çalışmaları ve kültürel faaliyetleriyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Haberde, Tarsus’taki yol yapımı çalışmaları ve ziraat işlerinin ilerlediği, Tarsus hars komitesinin köylerde incelemelerde bulunacakları belirtilmiştir.¹⁸³³

Tarsus Belediye Başkanı Celal Ramazanoğlu’nun şehirdeki bayındırlık ve sağlık alanlarındaki çalışmalara başladığına yönelik konuşması gazetenin 30 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında “*Tarsus Belediye Reisi Dr. Celal Ramazanoğlu Şehrin Sıhhat İşleri ve İhtiyaçları Üzerinde Çalışmalarına Başladı*” başlığıyla aktarılmıştır. Konuşmada, Tarsus’ta süt-yoğurt satış yerinin kurulacağı, fenni çukurları olmayan evlerde çukurlar açılacağı, radyolardan istifade edilmesi için şehre gündüzleri elektrik verileceği ve kömür ihtikârının önlenmesi amacıyla Osmaniye’den kömür getirtileceği bildirilmiştir.¹⁸³⁴

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde şehir planları ve imar çalışmalarıyla ilgili kaleme alınan yazılara da yer verilmiştir. Bu doğrultuda bir yazı 5 Haziran 1929 tarihli nüshadan yayımlanmıştır. “*Şehir İşleri*” başlıklı yazıda Belediyenin park, kanalizasyon, yol ve yaya kaldırımlarının yapımına yönelik çalışmalarından bahsedilmiştir. Yazının devamında şehirdeki gelişmelerin bütçe dâhilinde olduğuna değinilerek şehirdeki kütüphane, tiyatro, hamam, spor sahalarının ve nüfus fazlalığı karşısında apartmanların eksikliğine vurgu yapılmıştır. Burada son olarak bu eksikliklerin giderilmesi için gerekli önlemlerin bir an önce alınmasının istendiği kaydedilmiştir.¹⁸³⁵

“*Temennimiz*” başlıklı imzasız bir yazıda gazetenin 10 Temmuz 1929 tarihli nüshasında yer almıştır. Yazıda, Mersin Belediyesinin yol ve kanalizasyon çalışmalarının yanı sıra şehirde bir otobüs teşkilatı kurması istendiği belirtilmiştir.¹⁸³⁶

“*Yollar*” başlığıyla kaleme alınan bir yazıda gazetenin 11 Teşrinî Evvel 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda yol çalışmalarının devam ettiğine ve şehrin gün geçtikçe güzelleştiğine değinilerek şehirdeki bazı mahallelerde bu çalışmaların

¹⁸³³ *Yeni Mersin*, 12 Haziran 1937.

¹⁸³⁴ *Yeni Mersin*, 30 Birinci Kanun 1938.

¹⁸³⁵ *Yeni Mersin*, 5 Haziran 1929.

¹⁸³⁶ *Yeni Mersin*, 10 Temmuz 1929.

yapılmadığı ve bu yüzden mahalledeki yolların kışın çamur içinde kaldığı anlatılmıştır. Yazının devamında bu mahallelerdeki sorunun bir an önce çözülmesi istenmiştir.¹⁸³⁷

Yine Seza H. Cemal imzasıyla kaleme alınan bir yazı da “*Belediye ve Halk*” başlığıyla gazetede yerini almıştır. Yazıda şehrin temizliği, ağaçların ve yolların bakımı gibi işlerin sadece Belediyeye yüklenmemesinden bahsedilmiştir. Yazının devamında şehrin bir aile olduğu ve herkesin üzerine düşen vazifeyi yerine getirmesinin önemine değinilerek her şeyin Belediyeden beklenmemesi istenmiştir.¹⁸³⁸

Aker imzasıyla gazetenin 27 Nisan 1937 tarihli nüshasında “*Mesleğe Temizliğe Dair*” başlığıyla yayımlanan bir diğer yazıda da Mersin’deki temizlik konularına değinilmiştir. Şehirdeki sokak temizliklerinin akşam yemek vaktinde yapılması ve yolların sulanmadan temizlenmesiyle oluşan tozların evlerde pisliğe neden olduğundan yakınılmıştır. Yazının devamında sokaklardaki su birikintilerinin sivrisineklerin artmasına neden olduğu ve bunların temizlettirilmesinin lüzumundan bahsederek görevli makamların temizlik meseleleriyle ilgilenmeleri istenmiştir.¹⁸³⁹

Fuat Akbaş’ın kaleme aldığı “*Bahçe Mahallesi*” başlıklı yazıda ise Mersin’in Bahçe Mahallesi’nde yapılması istenen bayındırlık işlerine değinilmiştir. Mahallede modern evlerin yapılması için Belediyenin mahallenin planını hazırlaması, yollarını ve su şebekelerini yapması istendiği belirtilmiştir. Yazının devamında mahallenin güzelleştirilmesi için mahalle halkının da desteğinin istendiği kaydedilmiştir.¹⁸⁴⁰

4.3.5. Sulama Çalışmaları ve Baraj Yapımı

Dünyanın en önemli sorunlarından birisi su sorunudur. Özellikle tarım ülkelerinde bu sorun halkı müşkülata uğratmaktadır. 1928-1938 yıllarının Türkiye’si de tarıma dayanmaktadır. Ülkede bu yıllar arasında zaman zaman kuraklıklar meydana gelmiş, su alt yapısı olmadığından dolayı halk zor duruma düşmüştür. Cumhuriyet hükümeti bu sorunu çözmek için ülkenin dört bir yanında su alanlarını tetkik etmeleri için mütehassıslar göndermiş ve projeler oluşturmuştur. Yapılan bu çalışmalar Yeni Mersin gazetesi sayfalarına da taşınmıştır. Gazetenin 29 Ağustos 1932 tarihli nüshasında

¹⁸³⁷ *Yeni Mersin*, 11 Teşrin Evvel 1929.

¹⁸³⁸ *Yeni Mersin*, 8 Temmuz 1931.

¹⁸³⁹ *Yeni Mersin*, 27 Nisan 1937.

¹⁸⁴⁰ *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1938.

hükümetin su siyasetini anlatan imzasız bir yazı “*Su İşleri ve Mezruatımız*” başlığıyla verilmiştir. Yazıda, hükümetin su siyasetine önem verdiği ve mütehassıslardan oluşan bir heyetin Batı ve Ege mıntıkalarında su işlerinde tetkikatta bulunduğu anlatılmıştır. Yazının devamında hükümetin su işlerinde bir an evvel gerekli çalışmaları yapmasına değinilmiş ve Güney vilayetlerine ağırlık verilmesi istenmiştir. Burada ayrıca Mersin’in ve Tarsus’un susuzluk yüzünden müşkül bir vaziyete düştüğüne değinilerek kuraklığın giderilmesi için hükümetin su siyasetindeki çalışmalarını hızlandırması istendiği kaydedilmiştir.¹⁸⁴¹

Yine Meclis’te ova köylerinde genel sulama tesisatlarının ıslahı ve Beyşehir Plajı’nda yapılacak tadilat için beş yılda ödenmek üzere 90 bin lira Borçlanma Kanunu’nun kabul edildiği haberi de “*Sulama İşleri için 90 Bin Liralık İstikraz Yapılacak*” başlığıyla 11 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshada yayımlanmıştır.¹⁸⁴² Bu doğrultuda mütehassısların hazırladıkları raporlar sonucu Meclis’te görüşmeler yapılmış ve su projeleri oluşturulmuştur. Bununla ilgili bir haber gazetenin 17 Eylül 1935 tarihli nüshasında “*İçme Suyu Projeleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Meclis’te içme suyu projelerinin hazırlanmasına dair bir kanunun hazırlandığı ve su ihtiyacı olan yerlerin çevrelerindeki su kaynaklarından yararlanmaları emrinin verildiği bildirilmiştir.¹⁸⁴³

Bunlar doğrultusunda ülkede su projelerinin hazırlıklarına başlanmıştır. Bu bağlamda yapılan ve yapılacak çalışmalar gazetenin 14 Ağustos 1936 tarihli nüshasında “*Su Siyasetimiz*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Türkiye’deki su sorununu çözmek için yeraltı sularının değerlendirilmesi ve sel baskınlarının önüne geçilmesi için gayretler sarf edildiği aktarılmıştır. Haberin devamında Nilüfer Çayı, Demirçay, Küçük Menderes, Cellat Gölü, Çubuk Barajı üzerinde yapılan çalışmalarda bataklıkların kurutulduğu ve buradan arazi kazandırıldığı belirtilerek barajlar inşa edildiği ve elektrik üretiminin sağlandığı kaydedilmiştir. Yine Büyük Menderes, Gediz, Su Sığırlık, Kızıl Irmak, Yeşil Irmak ve Çarşamba Ovalarında kurutma işlemlerinin yapılacağı ve arazi kazandırılacağı, Çukurova ve Iğdır’da arazilerin sulanacağı, Ülke genelinde artezyenlerin ve su kuyularının açılacağı, nehir kıyılarında sulu ziraat sistemlerindeki tulumbaların artırılacağı bildirilmiştir. Burada son olarak su siyaseti ile yeni arazilerin kazanılacağı,

¹⁸⁴¹ *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1932.

¹⁸⁴² *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1933.

¹⁸⁴³ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1935.

Sıtmanın tamamen yok edileceği, nüfusun ve devletin kazancının artacağı vurgulanmıştır.¹⁸⁴⁴

Yine gazetenin 19 Mart 1937 tarihli nüshasında “*Su İşleri Etüd İdaresi*” başlığıyla yer alan bir başka haberde de ülke genelinde su sorununu çözmek amacıyla Bayındırlık Bakanlığının kabul ettiği talimatname gazetede yayımlanmıştır. Talimatnamede su işlerinin müfettişlik mntıklarına ayrıldığı, mntıklara başmühendis öncülüğünde mühendislerin, hesap memurlarının, kâtiplerin ve fen memurlarının verildiği kaydedilmiştir.¹⁸⁴⁵

Beş Yıllık Sulama Projelerinin tatbikine başlandığı haberi ise “*Büyük Su Projesi*” başlığıyla gazetenin 21 Nisan 1937 tarihli nüshasında verilmiştir. Haberde ayrıca mntıklara atanan mühendislerin isimleri verilerek su projesinin uygulanması için yurt dışından mütehassısların getirileceği aktarılmıştır.¹⁸⁴⁶

“*31 Buçuk Milyonluk Sulama Tahsisatından Yapılacak İnşaat*” başlığıyla gazetenin 5 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde de Gediz’de su mühendislerinin yaptığı tetkiklerin bittiği ve Gediz mntikasını sulama projesinin hazırlandığı aktarılmıştır. Haberin devamında projenin içeriğiyle bilgilere yer verilmiştir. Projede, Gediz mntikası arazisinin sulanması, yatağının temizlenmesi, Menemen Ovasının sulanması, Bakırçay’ın temizlenmesini çalışmalarının yapılacağı kaydedilmiştir. Burada ayrıca sulama projesine ayrılan bütçenin otuz bir buçuk milyon olduğu da belirtilmiştir.¹⁸⁴⁷

Bu minvaldeki bir başka haber de “*Memlekette Sulama Hareketleri Genişledi*” başlığıyla bundan on gün sonraki nüshada yayımlanmıştır. Haberde, Bayındırlık Bakanlığının sulama işlerinde mühim kararlar aldığı belirtilmiştir. Haberin devamında Küçük Menderes, Bursa, Uzun Yayla, Van mntıklarındaki sulama kanallarının yapım çalışmalarına devam edildiği bildirilmiştir. Yine burada Bakırçay, Gediz, Büyük Menderes, Nazilli, Malatya, Yeşil Irmak ve Erzincan mntıklarında da çalışmaların devam ettiği aktarılmıştır.¹⁸⁴⁸

¹⁸⁴⁴ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1936.

¹⁸⁴⁵ *Yeni Mersin*, 19 Mart 1937.

¹⁸⁴⁶ *Yeni Mersin*, 21 Nisan 1937.

¹⁸⁴⁷ *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1937.

¹⁸⁴⁸ *Yeni Mersin*, 15 Ağustos 1937.

“*Yeni Bir Refah Başlıyor*” başlıklı haberde ise Bayındırlık Bakanlığının büyük sulama projesine başladığı bildirilmiştir. Projede çalışmasına başlanacak işler sıralanmıştır. Bunlar; Kirmasti, Su Sığırlık Çayları ile Bergama Ovası’nı tahrip eden Bakırçay’ın ıslah edilmesi, Menemen ve Manisa Ovası’nı sulayacak kanalların açılması, Aydın’daki Taş batan bataklığının kurutulması, Seyhan’ın iki tarafına kanallar açılması, Tarsus Ovası’nda sulama kanallarının açılması, Tokat Ovası’nın sulanması için ana kanalın açılması, Ladik Gölü’nün boşaltılması, Çine Barajı ve Çay Barajı’nın yapılması, Karacabey Ovası’nın sulanması, Karacabey Boğazı’nın ulaşım için hazır hale getirilmesi, Malatya, Erzincan ve Merzifon Ovalarının sulanması, Bafra bataklığının kurutulması işleridir.¹⁸⁴⁹

Gazetenin 17 Şubat 1938 tarihli nüshasında “*Su İşlerimizin Tanzimi*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberde de Susurluk Havzası, Bursa Ovası, Karacabey ve Kemalpaşa Ovalarındaki çalışmalara yer verilmiştir. Buna göre Susurluk Havzası’ndaki derelerin ıslah edilmesiyle 40 bin hektarlık alanın su baskınlarından kurtulacağı, Bursa Ovası’nda 24 köprü yapıldığı, 69 km uzunluğunda kanal inşa edildiği, Karacabey Ovası’nın sulanması için tetkiklerin devam ettiği ve Kemalpaşa su dereleri üzerinde etütlerin yapıldığı bilgileri aktarılmıştır.¹⁸⁵⁰

6 Temmuz 1938 tarihli nüshadaki “*Bol İstihsal İçin Baş Dava Sulama İş*” başlıklı haberde ise Ziraat Bakanlığının sulama işi için beş yılda 31 milyon lira ayrıldığı, projenin uygulamasının Ziraat Bankası tarafından takip edileceği belirtilmiştir.¹⁸⁵¹

Yine gazetenin 27 Temmuz 1938 tarihli nüshasındaki “*Büyük Sulama Projesinin Tatbikatı*” başlıklı haberde ise Seyhan Nehri’nde sulama kanalları inşaatının devam ettiği, Susurluk Ovası’nın, Viranşehir-Kazancık ile Viranşehir-Yahya Bey, Aydın’daki Çürüksu sulama kanallarının inşası ihalelerinin tamamlandığı belirtilmiştir. Haberin devamında Sultan Suyu kanal ve regülatör projelerinin hazırlıklarının devam ettiği, Fırat Nehri’nin sol sahilini kurutma projesinin tamamlandığı, Bergama’nın Bakırçay bataklıklarını kurutmak için yapılan Bakırçay Islah Projesi’nin ihaleye çıkarıldığı açıklanmıştır.¹⁸⁵²

¹⁸⁴⁹ *Yeni Mersin*, 9 Birinci Teşrin 1937.

¹⁸⁵⁰ *Yeni Mersin*, 17 Şubat 1938.

¹⁸⁵¹ *Yeni Mersin*, 6 Temmuz 1938.

¹⁸⁵² *Yeni Mersin*, 27 Temmuz 1938.

Ülke genelindeki su projelerin yanı sıra gazetede özellikle Çukurova Sulama Projesi'ne yönelik haberler öne çıkmıştır. Bilindiği üzere Çukurova'nın sıcak ikliminin kuraklığa neden olması su ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Güney vilayetlerindeki su sorununun çözülmesi için hükümet gerekli çalışmaları yapmıştır. Mesela, gazetenin 2 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Mersin'de içme suyunu filtreleme işinin ihaleye verileceği duyurulmuştur.¹⁸⁵³

Gazetenin 30 Temmuz 1935 tarihli nüshasında Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “Çukurova Şehirlerinin Su Derdi” başlığıyla yayımlanan yazısında Çukurova'nın su derdinin giderilmesi için Mersin ve Tarsus'tan Ankara'ya heyet gönderildiği ve heyetin Adana, Mersin, Tarsus, Silifke, Osmaniye, Ceyhan ve Dört Yol'da su çalışmalarına başlanması istenmiştir. Yazının devamında Bayındırlık Bakanlığının su işini onayladığı ve masraflarının Belediyeler Bankası tarafından karşılanacağı açıklanmıştır.¹⁸⁵⁴

Aynı yazarın kaleme aldığı “Çukurova'yı Sulama Kooperatifleri” başlıklı bir başka yazıda da Çukurova'nın sulanması için Seyhan, Ceyhan, Berdan Çaylarının kullanılacağı bildirilmiştir. Yazının devamında Adana'nın ve Tarsus'un sulaması için yapılacak çalışmaların bütçesinin Sulama Kooperatifleri tarafından karşılanacağı kaydedilmiştir.¹⁸⁵⁵

Yine Çukurova su sorununun çözülmesi için Mersin Belediye Başkanı Mithat Tor'un Ankara'ya gittiği haberleri de Yeni Mersin sayfalarını işgal etmiştir. Bununla ilgili bir haber 12 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshadan yayımlanmıştır. Haberde, Ankara'da düzenlenen Belediyeler Kongresi'ne giden Mersin Belediye Başkanı Mithat Tor'un Mersin su sorunu ile ilgili görüşmelerde de bulunduğu aktarılmıştır.¹⁸⁵⁶

“Şarbay Bugün Gidiyor” başlıklı haber de gazetenin 8 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Belediye Başkanı Mithat Tor'un içme suyunun ihalesi için tekrardan Ankara'ya gideceği bildirilmiştir.¹⁸⁵⁷

Gazetenin 14 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde de Ankara'da; Mersin, Adana ve Tarsus içme suyunun ihalesinin yapıldığı, Ceyhan,

¹⁸⁵³ Yeni Mersin, 2 Eylül 1934.

¹⁸⁵⁴ Yeni Mersin, 30 Temmuz 1935.

¹⁸⁵⁵ Yeni Mersin, 11 Ağustos 1935.

¹⁸⁵⁶ Yeni Mersin, 12 İkinci Teşrin 1935.

¹⁸⁵⁷ Yeni Mersin, 8 Birinci Kanun 1935.

Osmaniye ve Silifke kazalarının içme suyu projelerinin ele alındığı bilgilerine yer verilmiştir.¹⁸⁵⁸

Gazetenin 31 Birinci Kanun 1935 tarihli nüshasındaki bir haberinde de Ankara'dan dönen Belediye Başkanı Mithat Tor'un röportajı aktarılmıştır. Röportajda, Mersin'in içme suyu ihalesinin 219 bin lirayla Belediyeler Bankasına verildiği, mukavelenin imzalanmasından sonra müteahhitlerin iki ay içerisinde çalışmalarına başlayacağı ve inşaatın bir yılda tamamlanacağı kaydedilmiştir.¹⁸⁵⁹ Gazetenin 2 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı "Su" başlıklı yazısında da bu ihale ile su sorununun giderileceği belirtilmiştir.¹⁸⁶⁰

Çukurova Projesi'nin uygulanmasına başlanmıştır. Projenin uygulanmasına yönelik haberler ve yazılar da gazete sayfalarına taşınmıştır. Bu bağlamda Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı "Su" başlıklı yazıda Çukurova'nın en büyük derdi olan su ihtiyacının asırlardan beri çözülemediğine değinilmiştir. Yazının devamında Meclis görüşmelerinde alınan kararlar neticesinde Belediyeler Bankası ve İmar Heyeti'nin kurulmasıyla birçok akarsuya sahip Çukurova'nın su sıkıntısının giderilmeye başlandığı vurgulanmıştır. Ayrıca Belediyeler Bankası'ndan alınan bütçe ile İmar Heyeti'nin planlı çalışmalarının neticesinde Tarsus içme suyunun temellerinin atıldığı anlatılmıştır.¹⁸⁶¹

Gazetenin 16 Temmuz 1936 tarihli nüshasındaki haberde Tarsus'taki içme suyunun temel atma töreni yapıldığı ve törende Tarsus Belediye Başkanı Muvaffak Uygur'un nutkuna yer verildiği bildirilmiştir.¹⁸⁶² Yine Tarsus Ovası'nın sulanması için Berdan Irmağı üzerindeki Bolatlı Köyü'nde kanal inşaatının temel atma töreninin yapıldığı haberi de "*Tarsus Ovası*" başlığıyla gazetenin 6 Şubat 1938 tarihli nüshasına yansımıştır.¹⁸⁶³

Yeni Mersin gazetesinde Çukurova Sulama Projesi kapsamında bulunan Adana'daki çalışmalarla ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 30 Nisan 1937 tarihli nüshasında yayımlanan "*Su Planı*" başlıklı bir haberde Adana'da su işleri teşkilatının çalışmalarının başlayacağı açıklanmıştır. Haberin devamında Seyhan Nehri

¹⁸⁵⁸ *Yeni Mersin*, 14 Birinci Kanun 1935.

¹⁸⁵⁹ *Yeni Mersin*, 31 Birinci Kanun 1935.

¹⁸⁶⁰ *Yeni Mersin*, 2 İkinci Kanun 1936.

¹⁸⁶¹ *Yeni Mersin*, 16 Temmuz 1936.

¹⁸⁶² *Yeni Mersin*, 16 Temmuz 1936.

¹⁸⁶³ *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1938.

ile Ceyhan Nehri'nin taşmasını engelleyecek inşaatların yapılacağı ve Bu nehirler ile 700-800 bin dönüm arazinin sulanacağı belirtilmiştir.¹⁸⁶⁴

Yine 8 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshada yayımlanan “*Çukurova'nın Sulanması*” başlıklı haberde de Adana'nın Kurtuluş Bayramı'nda Çukurova'nın sulanması için inşa edilecek kanalların temel atma töreninin yapıldığı bildirilmiştir.¹⁸⁶⁵

Gazetenin 16 Ağustos 1938 tarihli nüshasındaki “*Adana Ovası 941 Haziranında Seyhan Nehriyle Sulanacak*” başlıklı haberde ise Seyhan Nehri üzerinde açılan kanallar ve yapılan inşaatlarla ilgili bilgiler aktarılmıştır. Buradaki inşaatlarda 10 km ilerlendiği, nehrin sağ ve sol kollarında kazıların devam ettiği, Yüreğir Ovası kanalının 600 bin liraya ihale edildiği bilgilerine yer verilmiştir.¹⁸⁶⁶

4.3.6. Mersin'in Bayındırlık Sorunları

4.3.6.1. Alt Yapı-Yol Sorunu ve Çözümü

Mersin'deki imar çalışmalarında ortaya çıkan sorunlardan biri kanalizasyon sorunudur. Bölgede kanalizasyon yapımını üstlenen şirketin çalışmalarını düzgün yürütmemesi neticesinde Yeni Mersin gazetesinde şirketi eleştiren yazılar yayımlanmıştır. Bu doğrultudaki ilk yazı “*Kanalizasyon Linc Meselesi*” başlığıyla gazetenin 6 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Mersin kanalizasyonunun yapımını üstlenen Linc Şirketinin yaptığı işi ciddiye almadığı ve inşaatla kötü malzemeler kullandığına değinilmiştir. Burada, Şirketin yaptığı işi ciddiye alması ve kaliteli malzeme kullanması yönünde uyarılarda bulunulmuştur. Yine burada Şirketin belediye ile yaptığı anlaşmada kaliteli malzeme kullanacağına dair bir maddesinin uygulamadığı ifade edilerek devletin inşaat için ödediği yarım milyonun israf edilmemesi ve toprak altında kalmaması gerektiği belirtilmiştir.¹⁸⁶⁷

Bu minvaldeki bir diğer yazı da ertesi günkü nüshada “*Kanalizasyon Linc Şirketi Kabahat Şirkette mi Proje Noksandır İnşaat Şehrin Aleyhinedir İsraf Devrindedir*” başlığıyla yayımlanmıştır. Burada, kanalizasyon projesinin Bayındırlık Bakanlığının

¹⁸⁶⁴ *Yeni Mersin*, 30 Nisan 1937.

¹⁸⁶⁵ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Kanun 1938.

¹⁸⁶⁶ *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1938.

¹⁸⁶⁷ *Yeni Mersin*, 6 Ağustos 1928.

tasdikinden geçmediği, proje hazırlanırken şehrin şeklinin dikkate alınmadığı, boruların ebadının belirlenmesi için grafiklerin olmadığı, Bayındırlık Bakanlığınca belirlenen fiyatlar ile Şirket fiyatlarının farklılığı, inşaat malzemelerinin yapımı aşamasındaki kusurları, borularda lağımın akmayacağı ve tıkanabileceği şüphelerinin olduğu konularına değinilmiştir.¹⁸⁶⁸

Gazetenin yayımladığı yazıların dikkate alındığı ve şirketin çalışmalarının inceleneyeğine yönelik bilgiler yine gazete haberlerinden anlaşılmaktadır. Şöyle ki, kanalizasyon yapımının incelenmesi için bir heyetin oluşturulduğu haberi gazetenin 9 Ağustos 1928 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁸⁶⁹ Heyet, çalışmalarını yapmış ve hazırladığı rapor gazetenin ertesi günkü nüshasında yayımlanmıştır.¹⁸⁷⁰ Bu raporlar doğrultusunda yapılan görüşmeler de gazetenin 13 Ağustos 1928 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁸⁷¹

Yine 16 Ağustos 1928 tarihli nüshada yer alan bir haberde de kusurun şirkette olduğu belirtildiği ve şirketin çalışmalarını düzeltmesi için uyarıldığı bildirilmiştir.¹⁸⁷²

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 29 Ağustos 1928 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, Mersin-Tarsus arasında yapılan kanalizasyon çukurunun çöktüğünü ve bu kanalizasyonun yapımını da aynı şirketin üstlendiğini belirtilmiştir. Burada ayrıca Linc şirketinin başından beri bu işi çürük ve baştan savma yaptığını vurguladığı da kaydedilmiştir.¹⁸⁷³

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde şehir içinde yapılan imar çalışmalarının yetersiz olduğu ve yapılan yolların bozulduğuna yönelik yazılara da yer verilmiştir. Bu minvalde bir yazı gazetenin 8 İkinci Teşrin ve 10 İkinci Teşrin 1936 tarihli nüshalarında Rıza Atılâ tarafından kaleme alınmıştır. “Belediye Reisinin Raporu” başlıklı yazılarda Belediye Kanunu’nun ülke genelinde verimli neticeler verdiğine değinilerek Mersin Belediyesinin çalışmalarının yetersiz olduğu vurgulanmıştır.¹⁸⁷⁴

¹⁸⁶⁸ *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1928.

¹⁸⁶⁹ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1928.

¹⁸⁷⁰ *Yeni Mersin*, 10 Ağustos 1928.

¹⁸⁷¹ *Yeni Mersin*, 13 Ağustos 1928.

¹⁸⁷² *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1928.

¹⁸⁷³ *Yeni Mersin*, 29 Ağustos 1928.

¹⁸⁷⁴ *Yeni Mersin*, 8 İkinci Teşrin 1936; *Yeni Mersin*, 10 İkinci Teşrin 1936.

Aynı yazarın kaleme aldığı bir başka yazıda gazetenin 2 Mart 1937 tarihli nüshasında “*Mersin’i Tehdit Eden Tehlike*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Mersin sokaklarında yağmurların oluşturduğu çamur gölcüklerinde sivrisineklerin çoğaldığı ve bunların sıtma salgınına neden olacağı konusuna değinilmiştir. Yazının devamında Belediyenin bu sorunu dikkate alarak bir an önce çalışmalara başlaması gerektiği vurgulanmıştır.¹⁸⁷⁵

Hüseyin Rıfat imzasıyla kaleme alınan bir yazıda gazetenin 21 Ağustos 1937 tarihli nüshasında “*Mersin’de Bir Anka Kuşu*” başlığıyla aktarılmıştır. Yazıda, Mersin Belediye’sinin şehrin gelişmesi için yeterince çalışmadığına yönelik ifadelere yer verildiği bildirilmiştir.¹⁸⁷⁶

4.3.6.2. Mezarlık Sorunu ve Çözümü

Mersin’de gündeme gelen sorunlardan birisi de Mersin Mezarlığı sorunudur. Yeni Mersin gazetesi bu sorunu da gün gün takip etmiş ve gelişmeleri sayfalarına taşımıştır. Sorunun gündeme gelmesine neden olan yazı Türk Ocağı Müfettişlerinden Doktor M. Kâşif Ömer tarafından kaleme alınmıştır. Yazı, gazetenin 2 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshasında “*Genç ve Gayyur Belediye Reisimiz Mithat Beyefendiye*” başlığı ile yayımlanmıştır. Yazıda, Mersin Mezarlığını insanların ve hayvanların pislettiklerine ve akan suların mezarlığı tahrip ettiğine değinilmiştir. Yazının devamında Belediyenin bir an önce gerekli önlemleri alması istenmiştir.¹⁸⁷⁷

Gazetenin ertesi günkü nüshasında da Mersin Mezarlığı sorununun çözülmesine yönelik müracaatların arttığı ve belediye hekimlerinin de bu doğrultuda bir rapor hazırladığı haberleri aktarılmıştır.¹⁸⁷⁸

Bu bağlamda Mezarlık sorununun halledilmesi için yapılması gerekenler gazetenin 6 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshasında maddeler halinde verilmiştir. Buna göre şehirden iki buçuk kilometre uzak bir yere mezarlık kurulması, mezarlığın yağmurlardan etkilenmemesi için yolların yapılması, buraya ağaçlar dikilmesi, mezarlığa bir bekçinin

¹⁸⁷⁵ *Yeni Mersin*, 2 Mart 1937.

¹⁸⁷⁶ *Yeni Mersin*, 21 Ağustos 1937.

¹⁸⁷⁷ *Yeni Mersin*, 2 Teşrin Evvel 1929.

¹⁸⁷⁸ *Yeni Mersin*, 3 Teşrin Evvel 1929.

verilmesi, ölümlerin 2,5-3 metre derinliğe gömülmesi, şehirden mezarlığa kadar yol yapılması ve yol kenarlarının ağaçlandırılması gerektiği belirtilmiştir.¹⁸⁷⁹

Konuyla ilgili yayımlanan yazıların Belediye tarafından dikkate alınmadığı ve bu duruma sitem edildiği de gazete haberlerinden anlaşılmaktadır. Bu minvaldeki bir yazı gazetenin 10 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında Doktor M. Kâşif Ömer imzasıyla kaleme alınmıştır. Yazıda, mezarlığın bir kısmının tarla yapılarak sebze yetiştirildiği, bir kısmının pisletildiği ve bu durumlardan dolayı ölümlere gereken hürmetin gösterilmediği beyan edilmiştir. Burada ayrıca Belediyenin yanı sıra Sağlık Müdürüne de ithaf edildiği belirtilmiştir.¹⁸⁸⁰

Yazıya Belediye Başkanı Mithat Bey tarafından cevap verilmiştir. “*Acaba Nasıl Anlatacağız*” başlığı ile verilen cevap gazetenin 12 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Cevapta, bu işlere Evkaf Dairesinin baktığı, kanun ve düzenlemelerde mezarlıkla ilgili bir emrin bulunmadığı şeklindeki ifadeler yer verildiği kaydedilmiştir.¹⁸⁸¹

Doktor M. Kâşif Ömer Bey’in cevabı da gazetenin ertesini günkü nüshasında “*Ne Mutlu Söyletebildik*” başlığıyla yayımlanmıştır. Burada Belediye Başkanının konuşmaya başladığına değinilerek mezarların mahvolmalarının önlenmesinin millet için bir hürmet meselesi olduğu vurgulanmıştır. Burada ayrıca kanunlarda olmasa bile Belediye Başkanının bu konuyla ilgilenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.¹⁸⁸²

F. Fikri imzasıyla kaleme alınan bir başka yazıda da Doktor M. Kâşif Ömer Bey’e hitap edilmiştir. “*Doktor Kâşif Ömer Beyefendiye*” başlıklı yazıda F. Fikri’nin Doktor M. Ömer Kâşif Bey’in mezarlık sorunuyla ilgilenmesine saygı duyduğunu fakat bu sorun yerine Türk Ocağı’nın gelişimi için bir şeyler yapılması belirtilmiştir. Yazının devamında şimdiye kadar Mersin Türk Ocağı’nın elle tutulur bir çalışma yapmadığına değinerek Doktor M. Kâşif Ömer Bey’in Mersin’de Türkçe Konuşurma meselesiyle ilgilenmesini gerektiğini ifade edilmiştir.¹⁸⁸³

¹⁸⁷⁹ *Yeni Mersin*, 6 Teşrini Evvel 1929.

¹⁸⁸⁰ *Yeni Mersin*, 10 Teşrini Sani 1929.

¹⁸⁸¹ *Yeni Mersin*, 12 Teşrini Sani 1929.

¹⁸⁸² *Yeni Mersin*, 13 Teşrini Sani 1929.

¹⁸⁸³ *Yeni Mersin*, 14 Teşrini Sani 1929.

Doktor M. Kâşif Ömer Bey'in, F. Fikri Bey'e verdiği cevap gazetesinin 17 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Burada, Türk Ocağı'nın faaliyetlerine devam ettiğine değinilerek F. Fikri Bey'in Türk Ocağı'nı ziyaret etmesi ve çalışmaları yerinde görmesi tavsiyesinde bulunduğu kaydedilmiştir.¹⁸⁸⁴

A. Hamdi imzasıyla kaleme alınan bir yazıda ise gazetesinin “*Uzun Fakat*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, mezarlık sorununun önemine değinerek bu durumun fark edilmesinin dikkate değer olduğu belirtilmiştir. Yazının devamında asıl sorunun Türk Ocağı'nın yaptığı çalışmaların yetersizliği olduğu bildirilmiştir. Yazıda ayrıca Türk Ocağı'nın birkaç kurs açarak çok çalıştığının beyan edilmesinin yanlışlığına değinerek Mersin'de esaslı bir Türkçülüğün yapılamadığı vurgulanmıştır. Bu konunun çözümü için Türk Ocağının çalışmalarını daha sıkı bir şekilde ele alınmasının gerektiği ifadelerine de yer verilmiştir.¹⁸⁸⁵

Bu yazıların yanı sıra Yeni Mersin gazetesi muhabirleri de Evkaf Dairesine olan tepkisini dile getirmiştir. Bununla ilgili bir yazı gazetesinin 15 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Belediye Başkanı Mithat Bey ile Doktor M. Kâşif Ömer Bey'in atışmaları karşısında sükûnetini koruyan Evkaf Dairesinin şehrin en zengin müesseselerinden birisi olmasına rağmen hiçbir iş yapmadığından şikâyet edilmiştir. Burada ayrıca gelişen şehir karşısında mutaassıplığını koruyan Evkaf Dairesinin bu konuyla ilgilenmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁸⁸⁶

H. Mazlum imzasıyla gazetesinin iki gün sonraki nüshasında yayımlanan “*Evkaf Cevap Veriyor*” başlıklı yazıda ise Evkaf Müdürünün cevabı aktarılmıştır. Burada, Evkaf İdaresinin boş durmadığı ve çalışmalarına devam ettiğine değinilmiştir. Evkaf Dairesinin çalışmalarının özellikle Tarsus'ta yapıldığı, mezarlık sorununun halledilmesi için dilekçeler gönderildiği fakat bütçe sıkıntısından dolayı soruna yeterince ağırlık verilmediği ifade edilmiştir.¹⁸⁸⁷

Yine mezarlık çevresindeki mahalle sakinlerinden oluşan bir heyetin bu sorun üzerine toplantı yaptığı bilgisine yer verilen bir yazıda gazetesinin 28 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. *Mersin Mezarlıkları Ölülere Müşavere Meclisi Reisi*

¹⁸⁸⁴ *Yeni Mersin*, 17 Teşrini Sani 1929.

¹⁸⁸⁵ *Yeni Mersin*, 22 Teşrini Sani 1929.

¹⁸⁸⁶ *Yeni Mersin*, 15 Teşrini Sani 1929.

¹⁸⁸⁷ *Yeni Mersin*, 18 Teşrini Sani 1929.

imzasıyla kaleme alınan yazıda mahalleli olarak mezarlık sorununda mahallelilerin görüşlerinin alınmadığından ve mahallelilere ölü muamelesi yapıldığından şikâyet edilmiştir.¹⁸⁸⁸

Nihayetinde mezarlık sorununun Belediye tarafından 1930 yılında çözüldüğü bilgisi gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Bu bağlamda gazetenin 25 Birinci Kanun 1930 tarihli nüshasında “*Asri Bir Kabristan Tesis Edilecek*” başlığıyla yayımlanan bir haberinde mezarlığın şehrin dışına taşınacağı, mezarlık için şehir dışında elli altmış dönümlük bir arazinin istimlak edileceği ve şehir içindeki mezarlığa ceset gömülmesinin yasaklanacağı aktarılmıştır.¹⁸⁸⁹

22 Ağustos 1934 tarihli nüshadaki “*Asri Mezarlık Yapılıyor*” başlıklı haberde ise Belediye Kanunu gereğince Mersin mezarlığının düzenleneceği bildirilmiştir. Haberin devamında mezarlık için yeni bir planın yapıldığı bildirilmiştir. Buna göre mezarlığın 99 adadan oluşacağı, giriş kapılarının bulunacağı, memur odası, otopsi dairesi ile ölü yıkama alanı ve depoların inşa edileceği kaydedilmiştir. Burada ayrıca mezarlığın dış kısmının ağaçlandırılacağı ve Belediye Başkanı Mithat Bey’in mezarlık planının uygulanması için gerekli bütçe tahsisatını ayırdığına yönelik beyanatına yer verilmiştir.¹⁸⁹⁰

Gazetenin 18 Eylül 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde de yeni mezarlığın duvarlarının yapımı için ihalelere başlandığı duyurulmuştur.¹⁸⁹¹

4.3.6.3. Elektrik Sorunu ve Çözümü

Mersin’in sorunlarından birisi de elektrik faturasının millete yük olmasıdır. Mersin’deki elektrik şirketinin şehirde elektriği sık sık kesmesi ve elektrik faturasında zam yapması halkın tepkisine neden olmuştur. Yeni Mersin gazetesinde konu gündeme gelmiş ve gazete sayfalarında bununla ilgili haberlere ve yazılara yer verilmiştir. Bu doğrultuda konuyla ilgili ilk haber gazetenin 28 Şubat 1934 tarihli nüshasında “*Elektrik Fiyatlarına Zam Mı Yapılacak*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, mazota zam gelmesiyle elektrik şirketinin Belediyeye müracaat ettiği ve elektriklere zam yapılmasını istediği bildirilmiştir. Haberin devamında Belediye ve elektrik şirketi mümessillerinden

¹⁸⁸⁸ *Yeni Mersin*, 28 Teşrin Sani 1929.

¹⁸⁸⁹ *Yeni Mersin*, 25 Birinci Kanun 1930.

¹⁸⁹⁰ *Yeni Mersin*, 22 Ağustos 1934.

¹⁸⁹¹ *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1935.

oluşan bir heyetin zam konusunda toplantı yaptığı ve şirketin elektriğe zam yaptığı aktarılmıştır.¹⁸⁹²

Gazetenin 3 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Elektrik Çekilmez Dert Oldu*” başlığıyla yayımlanan haberinde de Mersin elektrik şirketinin yıllardan beri halktan topladığı paraların milyonları aştığı fakat elektrik faturasının halkı mağdur ettiğinden yakınılmıştır.¹⁸⁹³

Ertesi günkü nüshada “*Yanmayan Elektriğe Para Verilir Mi*” başlığıyla yayımlanan bir haberde de elektrik şirketinin Belediye ile imzaladığı antlaşma maddesinden birisi yayımlanmış ve şirket eleştirilmiştir. Burada imzalanan antlaşmanın “*Her abonenin senede 108 kilovat elektrik harcamak mecburiyetindedir.*” şeklindeki maddesini şirketin “*Aylık 9 kilovat harcanması zorunludur*” şekline çevirmesi eleştirilmiştir. Haberin devamında elektrik kesintilerinin bazen günlerce sürdüğü ve halkın bu elektriği kullanmasının engellediği belirtilerek her ay 9 kilovatlık elektrik parasının ödenmesinin zorunluluğundan yakınılmıştır. Bu durumun çaresine bakılması gerektiği vurgulanmıştır.¹⁸⁹⁴

Bu bağlamda Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*İş Kökünden Bozuk*” başlıklı yazısında da elektrik şirketi ile Belediye ortaklığının Mersin'e yük olduğuna değinilmiştir. Bu hususta iki nokta üzerinde durulmuştur. Burada ilk olarak elektrik makinelerinin bozuk olması nedeniyle elektriklerin bir düzende yanmamasından, ikinci olarak da Belediye ile yapılan elektrik bağlantısının çok lastikli olmasından dolayı Mersinlilerin elektriği kullanamamasından ve faturayı pahalı ödemesinden yakınıldığı kaydedilmiştir.¹⁸⁹⁵

Gazetenin neşrettiği yazılara karşılık elektrik şirketi cevap vermiştir. 5 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada “*Gene Mukavele Öne Sürüldü*” başlığıyla yayımlanan cevapta yazıların abartıldığı ve kimsenin hakkının yenmediği belirtilmiştir.¹⁸⁹⁶ Yeni Mersin gazetesi, şirketin verdiği cevabı tatmin edici bulmamış ve ertesi günkü nüshasında “*Cevap Kimseyi Tatmin Etmedi*” başlığıyla bir yazı yayımlanmıştır. Yazıda, antlaşmada geçen “*Yıllık 108 kilovat*” maddesinin aylığa bölünmesinin antlaşmaya aykırı olduğunu

¹⁸⁹² *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1934.

¹⁸⁹³ *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1934.

¹⁸⁹⁴ *Yeni Mersin*, 4 Birinci Kanun 1934.

¹⁸⁹⁵ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1934.

¹⁸⁹⁶ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1934.

belirtilmiştir. Yazının devamında şirketin elektrik bağladığı abonelerine elektrik saati verdiği ve saatlerden de her ay kira bedeli aldığı vurgulanmıştır. Burada ayrıca elektrik aboneliğine son verilen yerlerdeki saatin alınarak başka abonelere verildiği de ifade edilmiştir. Oysa Türkiye genelinde Bayındırlık Bakanlığı tarafından saatlerin belli bir süre sonra abonenin malı olacağı bildirildiği halde Mersin elektrik şirketinin bunu uygulamadığı ve saatleri sökerek başka abonelere verdiği açıklanmıştır.¹⁸⁹⁷

7 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshada yer alan “*Elektrik Saat Kiralar Formülün Mersin’e Şümulü Yokmuş*” başlıklı haberde de şirketin saatler için verdiği cevap aktarılmıştır. Buna göre, Bayındırlık Bakanlığının saatlerin şahıs malı olması için on sene şartını ileri sürdüğü belirtilerek şirketin yeni açılan bir kurum olduğuna ve eksikliklerinin bulunduğu ve mazur görülmesi gerektiğine yönelik bir yorumuna yer verilmiştir.¹⁸⁹⁸

Gazetenin 10 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında “*Gene Elektrik İşleri Biz Şehir Halkının İstirabını Anlatıyoruz*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda da elektrik şirketinin eksikliklerini düzeltmesi istenmiş ve Bayındırlık Bakanlığının elektrik şirketi ile yeni bir antlaşma imzalaması vurgusu yapılmıştır.¹⁸⁹⁹

Ayrıca gazetenin 16 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yer alan bir eleştiride de elektrik şirketinin elektrik direkleriyle ilgili tehlike levhaları astığı belirtilerek şirketin sorunu gidermek için herhangi bir önlem almadığından şikâyet edildiği kaydedilmiştir.¹⁹⁰⁰ Yine şirketin ödemesi gereken makbuz vergisini abonelerinden aldığı haberi de gazetenin ertesini günkü nüshasından aktarılmıştır.¹⁹⁰¹

Karşılıklı atışmalar sonucu Mersin elektrik şirketi yazılarından dolayı Yeni Mersin gazetesine dava açmıştır. Bu haber de gazetenin 11 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁹⁰² Bu doğrultuda davanın başladığı haberi ise 17 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshadan duyurulmuştur.¹⁹⁰³ Nitekim davanın sonuçlandığı ve Yeni Mersin

¹⁸⁹⁷ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Kanun 1934.

¹⁸⁹⁸ *Yeni Mersin*, 7 Birinci Kanun 1934.

¹⁸⁹⁹ *Yeni Mersin*, 10 Birinci Kanun 1934.

¹⁹⁰⁰ *Yeni Mersin*, 16 Birinci Kanun 1934.

¹⁹⁰¹ *Yeni Mersin*, 17 Birinci Kanun 1934.

¹⁹⁰² *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1934.

¹⁹⁰³ *Yeni Mersin*, 17 Birinci Kanun 1934.

gazetesinde neşredilen yazıların hakaret içerikli olmadığı ispatlandığı ve gazetenin beraat ettiği haberi de 15 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshadan bildirilmiştir.¹⁹⁰⁴

Nihayetinde Bayındırlık Bakanlığı bu sorunun çözülmesi için Mersin'e tamim göndermiştir. Tamimde, Mersin halkının elektrik saati parasını aylık 12,5 kuruştan ödeyeceği bilgisi gazetenin 10 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasından duyurulmuştur.¹⁹⁰⁵ Ancak Bayındırlık Bakanlığının kararının uygulanmadığı ve elektrik şirketinin saat kiralarnı 20 kuruştan almaya devam ettiği aktarılan bir yazı da gazetenin 29 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında Rıza Atılâ tarafından kaleme alınmıştır. Yazının devamında şirketin bir an önce Bayındırlık Bakanlığının kararlarını tatbika başlaması uyarısında bulunulmuştur.¹⁹⁰⁶

Sorunun çözülmesi için Bayındırlık Bakanlığının şirkete tebligat gönderdiği haberi de gazetenin 1 Mart 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Tebligatta şirketin aldığı fazla paraları abonelere iade etmesi emri verildiği belirtilmiştir.¹⁹⁰⁷ Yeni Mersin gazetesi de elektrik şirketinin iade edeceği paraların Verem ile Mücadele Cemiyetine bağışlanması için halka bir duyuru yayımlamıştır. Bu duyuru da gazetenin 7 Mart 1935 tarihli nüshasında yer almıştır.¹⁹⁰⁸

4.3.6.4. Su Sorunu ve Çözümü

Mersin'in bayındırlık sorunlarının yanı sıra en büyük sorunu içme suyu sıkıntısıdır. Bilindiği üzere sıcak iklim kuşağında bulunan Mersin'de zaman zaman kuraklık yaşanması bu sorunun gündeme gelmesine neden olmuştur. Yeni Mersin gazetesi de bu sorunla ilgili haberleri sayfalarına taşımıştır. Konuyla ilgili bir haber gazetenin 5 Eylül 1928 tarihli nüshasında "*Mersin'in Su İhtiyacı Hakkında Belediye Reisimizin Muharririmize Beyanati*" başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Belediye Başkanı'nın beyanati aktarılmıştır. Beyanatta içme suyu aramalarına ve sondaj çalışmalarına devam edildiği ve bulunan suyun kireç oranının az olduğuna yönelik ifadelerine yer verildiği kaydedilmiştir.¹⁹⁰⁹

¹⁹⁰⁴ *Yeni Mersin*, 15 İkinci Kanun 1935.

¹⁹⁰⁵ *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1935.

¹⁹⁰⁶ *Yeni Mersin*, 29 İkinci Kanun 1935.

¹⁹⁰⁷ *Yeni Mersin*, 1 Mart 1935.

¹⁹⁰⁸ *Yeni Mersin*, 7 Mart 1935.

¹⁹⁰⁹ *Yeni Mersin*, 5 Eylül 1928.

Gazetenin 18 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Su Derdi Yeni Artezyen Açılacak*” başlıklı bir haberinde geçen yıl İsveç’ten gelen tetkik heyetinin bulduğu içme suyu için sondaj çalışmalarına başlanacağı aktarılmıştır.¹⁹¹⁰

Mersin’deki içme suyunun aranması çalışmalara rağmen bu işin yeterince ciddiye alınmadığı gazete sayfalarında yayımlanan yazılardan anlaşılmaktadır. Bununla ilgili kaleme alınan imzasız bir yazı gazetenin 11 Haziran 1929 tarihli nüshasından “*Su İşleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Belediyenin su sıkıntısını önlemek için Şehir Meclisi’ndeki toplantılarında aldığı kararların “hiçten” ibaret olduğuna vurgulanmıştır. Yazının devamında halkın içtiği suyun hastalık getirdiğine, veremle karşı karşıya kalındığına değinilerek içme suyu sorununun bir an önce halledilmesinin istendiği belirtilmiştir.¹⁹¹¹

Sondaj çalışmalarının yanı sıra Mersinde özellikle yazın sıcaklarda susuzluk büyük bir sıkıntı yaratmıştır. Bu yüzden şehrin içme suyu ile bahçelerin sulama sorunu gündeme gelmiştir. Yeni Mersin gazetesinde bu sorunla ilgili yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 4 Ağustos 1932 tarihli nüshasında “*Mersin Şehri*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda şehir halkının susuz kaldığı ve bahçelerin kurumaya başladığı belirtilmiştir. Yazının devamında Mersin’in su sorununu çözmek için kurulan komisyonun yeterli olmadığı, bahçelerin sulanması için kesilen suların 2 gün gelmediği ve bahçelerin yeterince sulanamadığı belirtilerek bahçecilerin şikâyetlerine yer verilmiştir.¹⁹¹²

Bu yazıya Mersin Su Komitesi Başkanı Fevzi Yakup Bey cevap vermiştir. Bu cevap gazetenin 8 Ağustos, 9 Ağustos ve 10 Ağustos 1932 tarihli nüshalarında “*Su Komitesi Reisi Su Hakkındaki Yazılarımıza Cevap Veriyor*” başlıklarıyla aktarılmıştır. Komite Başkanının cevabında su komitesinin üzerine düşen görevleri yaptığına değindiği belirtilmiştir. Yine burada bahçelerini fazla sulayan kimselerin uyarıldığı, bahçelere bekçilerin verildiği, sulama listelerinin hazırlandığı ifadelerine de yer verildiği kaydedilmiştir. Ayrıca su komitesinin acemi kişilerden oluşmadığını ve şehrin birkaç gün susuz kalmasının abartılmamasını ve suyun herhangi kimselere taksim edilmediğini vurguladığı bildirilmiştir.¹⁹¹³

¹⁹¹⁰ *Yeni Mersin*, 18 Teşrini Sani 1929.

¹⁹¹¹ *Yeni Mersin*, 11 Haziran 1929.

¹⁹¹² *Yeni Mersin*, 4 Ağustos 1932.

¹⁹¹³ *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1932; *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1932; *Yeni Mersin*, 10 Ağustos 1932.

Mersin Ziraat Müdürü Avni Bey'in yaptığı bir konuşma da gazetenin 8 Ağustos 1932 tarihli nüshasında “*Bahçeler ve Su İhtiyacı Ziraat Müdürümüz Telaşa Lüzum Yoktur Diyor*” başlığıyla yer almıştır. Bu konuşmada da bahçelerin kurumadığı, sulama çalışmalarının devam ettiği ve bahçecilerin sırayla sulama yaparlarsa herhangi bir sorunun kalmayacağını ifade ettiği kaydedilmiştir.¹⁹¹⁴

Maraşlı oğlu imzası ile kaleme alınan bir yazıda gazetenin 10 Ağustos 1932 tarihli nüshasında “*Mersin Vali Muhterem Salim Beyefendiye*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, Tarsus ve Mersin'in su sorununa değinilmiştir. Burada Tarsus'tan akan nehirden yararlanılmadığından ve şehrin susuz bırakıldığından bahsedilmiştir. Yazının devamında Tarsus'ta su elde etmek amacıyla bataklıkların kurutulması için harcanan paranın boşa gittiği vurgulanarak Tarsus Nehri'ne kanalların açılması ve bu suyun kullanılması önerisinde bulunulduğu kaydedilmiştir.¹⁹¹⁵

Bundan dokuz gün sonraki nüshada “*Su İş*” başlığıyla yayımlanan bir yazıda da Tarsus Amerikan Koleji'ndeki Makinist M. Aleksi Şuhit'in görüşlerine yer verilmiştir. Yazıda, Türkistan'daki su kaynaklarının az olmasına rağmen bu kaynakların kullanıldığına değinilerek Mersin'in su bolluğu içerisinde olmasına rağmen halkın susuz kalmasının gülünç olduğunu vurguladığı belirtilmiştir. Yazının devamında Tarsus Çayı'nın kullanılarak buraya bentler yapılması önerilerinde bulunduğu kaydedilmiştir.¹⁹¹⁶

Gazetede kaleme alınan yazılar doğrultusunda içme suyu çalışmalarına ağırlık verildiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda içme suyu çalışmalarına yönelik gazete sayfalarına yansıyan haberlerden birisi 8 Ağustos 1932 tarihli nüshaya “*Belediye Azasından Zekiye Halil Hanım Efendinin Mühim Takriri*” başlığıyla taşınmıştır. Haberde, Belediye Azası Zekiye Halil Hanım'ın şehrin ihtiyacı olan su, ekmek ve buz ile ilgili belediye riyasetine verdiği karar aktarılmıştır. Takrirden bu ihtiyaçların ön plana çıkarılmasına ve bunların çözümüne yönelik bilgiler içerdiği kaydedilmiştir.¹⁹¹⁷

¹⁹¹⁴ *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1932.

¹⁹¹⁵ *Yeni Mersin*, 10 Ağustos 1932.

¹⁹¹⁶ *Yeni Mersin*, 19 Ağustos 1932.

¹⁹¹⁷ *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1932.

Yine su sorununun halledilmesi için Belediye Başkanı'nın Çavak'a giderek bentlerin tamiriyle bizzat ilgilendiği bilgisi de gazetenin 15 Ağustos 1932 tarihli nüshasından verilmiştir.¹⁹¹⁸

Bu doğrultuda şehir suyunun artırılması için Belediye Heyetinin Arslan Köyü'ne tetkik için gideceği haberi de gazetenin 19 Eylül 1932 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁹¹⁹

Bu minvaldeki bir başka haberde 4 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshada yer almıştır. Haberde, Adana Su İşleri Genel Müdürü Selahattin Bey'in Mersin'e gelerek su işleri idaresini teftiş ettiği bildirilmiştir.¹⁹²⁰

Yine 21 Şubat 1933 tarihli nüshada yer alan “*Şehrimizin En Mühim Dertlerinden Birini Su İhtiyacı Teşkil Etmektedir*” başlıklı bir haberde de Ziraat Müdürü Avni Bey'in vilayet makamına sunduğu su sorunuyla ilgili bir önerisi gazetede neşredilmiştir. Öneride, Mersin Çayı'nın sularının bahçelerin sulanması için yeterli olduğu, yer altı suyu olan bahçelerde kapaklı kuyuların açılması gerektiği, portakal bahçelerine aynı anda sebze dikiminin men edilmesi, ağaçları sulama yönteminin değiştirilmesi, su arklarının temizlenmesi, su israfına meydan verilmemesi, ağaçların fazla dallarının ve otlarının ayıklanması önerilerine yer verildiği kaydedilmiştir.¹⁹²¹ Yine Ertesi günkü nüshada yer alan önerilerin devamında ise dikilen ağaçların çok sık olduğu ve bunların aralıklarının genişletilmesi aksi takdirde hastalıkların zuhuru meydana verileceği, mahsulatin cinsine, bakımına ve aşılmasına dikkat edilmesi gerektiğine değindiği bildirilmiştir.¹⁹²²

Bunlar doğrultusunda Su İşleri Komisyonu'nun verdiği bir karar gazetenin 22 Mart 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Burada Mersin Çayı'ndan önce şehir halkının yararlanacağı artan suların bahçelere verileceği, su işleriyle Belediyenin ilgileneceği ve Ziraat Müdürlüğü'nün su işleri için rapor hazırlayacağı bilgileri aktarılmıştır.¹⁹²³

Bunların yanı sıra su sorunuyla ilgili yapılan toplantılara yönelik haberlerinde Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşındığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 6 Mart 1933 tarihli nüshasında “*Bahçecilerimiz Belediye Salonunda Toplandılar*” başlığıyla

¹⁹¹⁸ *Yeni Mersin*, 15 Ağustos 1932.

¹⁹¹⁹ *Yeni Mersin*, 19 Eylül 1932.

¹⁹²⁰ *Yeni Mersin*, 4 İkinci Kanun 1933.

¹⁹²¹ *Yeni Mersin*, 21 Şubat 1933.

¹⁹²² *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1933.

¹⁹²³ *Yeni Mersin*, 22 Mart 1933.

yayımlanan bir haberinde Şehir Meclisi'nin toplantısında alınan kararlara yer verilmiştir. Toplantıda, yeraltı suyu olan bahçelere su verilmeyeceği, meyve ile sebze bahçelerinin ayrılacağı, bahçelerin mıntıkalara bölüneceği ve buralara bekçilerin tayin edileceği, su bentlerinin yapımı ve bekçi maaşlarının bahçeciler tarafından karşılanacağı, büyük su arkının bahçeciler tarafından temizleneceği kararlarının alındığı aktarılmıştır.¹⁹²⁴

1934 yılında su sorununu gidermek için su tesislerinin kurulması çalışmalarının yapıldığı da gazetede haberlerden anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Mersin'e su tesisatı yapmak için Belediye'ye tekliflerde bulunan İtalyan şirketinin projesiyle ilgili bir haber gazetenin 1 Nisan 1934 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, Projenin içeriğine yer verilmiştir. Buna göre Mersin'in genel suyuna dokunulmadan kuyuların açılacağı ve su kireçlerinin giderileceğine yönelik bilgiler kaydedilmiştir.¹⁹²⁵

Yine gazetenin 15 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Fransız Grant Trovo Modern Su Şirketi mühendislerinden birisinin Mersin'e gelerek şehir suyu üzerinde etütlerde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁹²⁶

“*Mersin'in Su İşleri Neticeleniyor*” başlığıyla gazetenin 19 Haziran 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde, Mersin Valisi Hazım Bey riyaşetinde toplanan komisyonda alınan kararlara yer verilmiştir. Buna göre şehirdeki ırmak suyunun süzülerek halka verilmesinin kararlaştırıldığı duyurulmuştur.¹⁹²⁷

Gazetenin 17 Eylül 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Su Projesi Tamamlanıyor*” başlıklı haberde de Mersin su işleri projesinin tanzimine başlandığı ve mühendisin tayin edilen vakte kadar çalışacağı aktarılmıştır.¹⁹²⁸ Bu doğrultuda Su Mühendisi Bedri Bey'in su projesini tamamladığı ve projenin Sağlık Müdürlüğü tarafından onaylanarak Bayındırlık Bakanlığına gönderildiği haberi de “*Su Projesi Yapıldı Tasdik İçin Ankara'ya Gönderildi*” başlığıyla gazetenin 3 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁹²⁹

¹⁹²⁴ *Yeni Mersin*, 6 Mart 1933.

¹⁹²⁵ *Yeni Mersin*, 1 Nisan 1934.

¹⁹²⁶ *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1934.

¹⁹²⁷ *Yeni Mersin*, 19 Haziran 1934.

¹⁹²⁸ *Yeni Mersin*, 17 Eylül 1934.

¹⁹²⁹ *Yeni Mersin*, 3 Birinci Kanun 1934.

Nihayetinde Mersin'in içme suyu tesisatı çalışmasının Üselli köyünde başladığı ve temel atma töreninin yapıldığı haberi gazetenin 19 Mart 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır.¹⁹³⁰

Gazetenin 29 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Mersin İçme Suyu Tesisatı*” başlıklı haberinde su tesisatının tamamlanmak üzere olduğu ve bir ay içerisinde Almanya'dan getirilecek filtrelerin takılmasından sonra Mersin'in temiz içme suyuna kavuşacağı bildirilmiştir.¹⁹³¹

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde Mersin ilçelerindeki su çalışmalarıyla ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 2 İkinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Su işleri*” başlıklı haberinde Tarsus'a su temini çalışmalarının yapıldığı belirtilmiştir. Haberin devamında Tarsus halkına temiz su sağlamak amacıyla kireçli suların filtre edilmesine karar verildiği ve şehrin susuz kalmaması için en yüksek mahallelere kadar tesisatlar inşa edildiği bilgileri aktarılmıştır.¹⁹³²

“*Tarsus'ta Çalışmalar Su İşleri de Hallediliyor*” başlıklı haberde ise Tarsus'taki Berdan Kanalı'nda hendek kazıldığı ve su bendinin genişletildiği bildirilmiştir. Haberin devamında bu kanal ile Tarsus-Mersin şosesi üzerindeki köylere kadar su ulaşacağı duyurulmuştur.¹⁹³³

Yine gazetenin 15 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tarsus'un Hayati Bir İhtiyacı Daha Önlüyor*” başlıklı bir haberinde de Tarsus'un içme suyu tesisatının temel atma töreninin yapıldığı aktarılmıştır.¹⁹³⁴ Ayrıca Tarsus'un içme suyu planının Bayındırlık Bakanlığı tarafından hazırlandığı ve su deposu kazısının tamamlandığı haberi de “*Tarsus İyi Suyu Kavuşuyor*” başlığıyla 27 Mart 1933 tarihli nüshada yer almıştır.¹⁹³⁵

Silifke'de yapılan su çalışmasıyla ilgili bir haberde “*Romalılar Devrinden Kalan Su Yollarından 14 Köy Faydalanacak*” manşetiyle gazetenin 27 Eylül 1934 tarihli nüshasından verilmiştir. Haberde, Kıröbası'nda Kaymakam Mithat Bey'in başkanlığında 14 köy muhtarının toplantı yaptığı yazılmıştır. Haberde, toplantı neticesinde alınan

¹⁹³⁰ *Yeni Mersin*, 19 Mart 1936.

¹⁹³¹ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937.

¹⁹³² *Yeni Mersin*, 2 İkinci Kanun 1934.

¹⁹³³ *Yeni Mersin*, 28 Şubat 1934.

¹⁹³⁴ *Yeni Mersin*, 15 Temmuz 1936.

¹⁹³⁵ *Yeni Mersin*, 27 Mart 1937.

kararlarda Romalılar zamanından kalma suyollarının tamir edileceği ve bununla 14 köyün suya kavuşacağı belirtilmiştir.¹⁹³⁶

4.3.7. Ulaşım Alanındaki Faaliyetler

4.3.7.1. Karayollarının İnşası

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra hükümetin ele aldığı en önemli konulardan birisi ulaşım meselesidir. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nden devralınan ulaşım meselesinin bu dönemde çözülmeye çalışıldığı görülmektedir. Cumhuriyet hükümetinin bu yöndeki ilk çalışması Meclis'te Kanun Layihası hazırlamasıdır. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili bir haber 26 Şubat 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Layihanın içeriğine yer verilmiştir. Burada yolların inşa çalışmalarında ödenecek paraların %65'inin Bayındırlık Bakanlığı tarafından %35'inin ise hususi idarelere tarafından karşılanacağı kararlaştırılmıştır. Yine layihada Bayındırlık Bakanlığına verilen bütçenin bir kısmının beş yıllık inşaat programlarına ayrılacağı, hususi idarelere verilen bütçenin bir kısmının da kasabaların ve köylerin yol yapım çalışmalarına ayrılacağı aktarılmıştır.¹⁹³⁷

Yine Cumhuriyet hükümetinin yol siyaseti de Yeni Mersin gazetesinin 31 Mayıs 1929 tarihli nüshasında “Proje” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, limanlar ve yollar için on iki senelik proje kabul edildiği bildirilmiştir. Projeye 250 milyon liranın sarf edileceği belirtilmiştir. Burada ayrıca demiryollarının Akdeniz ve Karadeniz'i birbirine bağlayacağı, birçok hattın Sivas'ta birleşeceği, Mersin'de, Samsun'da ve Trabzon'da limanların inşa edileceği kaydedilmiştir.¹⁹³⁸

Cumhuriyet hükümetinin yol siyaseti ile ilgili kaleme alınan yazılar da Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşınmıştır. Bununla ilgili bir yazı “Yol Bir Memleketin Şah Damarıdır” başlığıyla gazetenin 16 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda yıllardan beri yolların ihmal edilmesinden bahsedilerek Başbakan İsmet Paşa'nın yol siyasetine verdiği öneme değinilmiştir. Yazının devamında Mersin'de iki yıldır devam eden yol yapımı çalışmaları ve şehrin gelişmesi yönünde bilgiler aktarılırken

¹⁹³⁶ Yeni Mersin, 27 Eylül 1934.

¹⁹³⁷ Yeni Mersin, 26 Şubat 1929.

¹⁹³⁸ Yeni Mersin, 31 Mayıs 1929.

Belediye Başkanı Mithat Bey'in bu çalışmalarda büyük gayretler sarf ettiğine yönelik yorumlara da yer verilmiştir.¹⁹³⁹

“*Yol Siyaseti*” başlıklı bir başka yazıda gazetenin 30 Eylül 1931 tarihli nüshasında yer almıştır. Yazıda, Osmanlı döneminde köyler arasındaki ve şehirlerarasındaki yolların ihmal edildiğinden bahsedilmiştir. Yazının devamında hayvan yolunun bile olmadığı belirtilerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde ele alınan ilk işin yol siyaseti olduğuna değinilmiştir. Burada ayrıca yol siyasetinde öncelikle ülkedeki demiryolları çalışmalarına önem verildiği açıklanarak her yerin demir ağlarla örüldüğü anlatılmıştır. Bunun yanı sıra yazıda karayollarına da önem verildiği ve köylere kadar otomobillerle gidildiği belirtilmiştir.¹⁹⁴⁰

Gazetenin 3 Ağustos 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Köy ve Köylülerimiz*” bir yazıda Mersin halkının gelişmesi ve refahının artması için köylülerin gelirinin artırılması konusuna değinilmiştir. Bunun sağlanması için köylülere ulaşılmasının ve köy yollarını yapılmasının önemi anlatılmıştır. Yazının devamında Aslan Köyü'ne kadar yapılan anayoluna bağlantı yollarının eklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁹⁴¹

Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı “*Yol*” başlığıyla gazetenin 9 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yayımlanan bir yazıda da Başbakan İsmet İnönü'nün yol siyasetine verdiği öneme değinilerek yolların kasabalardaki ve köylerdeki faydaları ele alınmıştır. Burada ayrıca yolların yapımı ile bölgelerin geliştiği ve medenileştiği de vurgulanmıştır.¹⁹⁴²

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinin yol yapım çalışmalarını günü gününe takip ettiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda ülke genelindeki yol yapımı çalışmalarının gazete sayfalarına yansıdığı görülmüştür. Ülke genelindeki yol yapımı çalışmalarıyla ilgili verilen bir haber gazetenin 30 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Bayındırlık Bakanlığının Ayvalık-Burhaniye, İstanbul-Edirne, Bandırma-Kemal Paşa ile Bandırma-Karacabey, Kilis-İslâhiye, Bursa-Karaköy, Niksar-Reşadiye, Ankara-Çubuk, Yalova-Karamürsel, Ankara-İstanbul, Bafra-Alaçam, Adapazarı-Hendek, Muğla-Fethiye, Malatya-Elazığ, Elazığ-Erzincan yollarının yapımı

¹⁹³⁹ *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Evvel 1929.

¹⁹⁴⁰ *Yeni Mersin*, 30 Eylül 1931.

¹⁹⁴¹ *Yeni Mersin*, 3 Ağustos 1932.

¹⁹⁴² *Yeni Mersin*, 9 Temmuz 1937.

çalışmalarına devam edildiği ve bunlar üzerinde köprü inşaatı çalışmalarının yürütüldüğü bilgileri verilmiştir.¹⁹⁴³

“*Umumi Yollarımızın Projesi Hazır*” başlıklı haberde gazetenin 12 Ağustos 1937 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, şoselere ve köprülere harcanacak paranın artırılacağı, vilayetlerin yollarının Ankara’ya bağlanacağı bilgileri verilmiştir.¹⁹⁴⁴

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde özellikle Mersin vilayetindeki yol yapımı çalışmalarının ön planda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gazete sayfalarında Adana-Tarsus yolu,¹⁹⁴⁵ Tarsus¹⁹⁴⁶ ve Mersin¹⁹⁴⁷ şehir içi yol çalışmalarına ve Mersin-Aslan Köyü’nün¹⁹⁴⁸ yol yapımı çalışmalarına yönelik haberlere yer verilmiştir.

Yine bölgede 1932 yılında yol yapımı çalışmalarına ağırlık verildiği bilgisi gazete haberlerinden anlaşılmıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 18 Şubat 1932 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin-Tarsus yolu inşaatının ihalesinin yapılacağı, Tarsus-Namrun yolunun yıl içerisinde tamamlanacağı, Mersin-Gözne yolunun tamirine başlanacağı, Mersin-Silifke yolunun düzeltileceği bildirilmiştir.¹⁹⁴⁹ Bu bağlamda 1932 yılında vilayet dâhilinde yapılan yolların inşaatına ait rapor gazetenin 17 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁹⁵⁰

Bunlarla birlikte gazetede özellikle Tarsus-Namrun yolu çalışmalarına yönelik haberlerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Mesela, gazetenin 19 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Tarsus-Namrun yolunun inşaatı çalışmalarının devam ettiği ve Namrun Müdürü Rıfat Bey’in bu çalışmaları yakından takip ettiği aktarılmıştır.¹⁹⁵¹

Bu minvaldeki diğer haberler de gazetenin 16 Teşrini Evvel ve 22 Teşrini Sani 1929 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır. Haberlerde, Tarsus-Namrun yolunun Topaklı köyüne

¹⁹⁴³ *Yeni Mersin*, 30 Temmuz 1936.

¹⁹⁴⁴ *Yeni Mersin*, 12 Ağustos 1937.

¹⁹⁴⁵ *Yeni Mersin*, 29 Temmuz 1928.

¹⁹⁴⁶ *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1928; *Yeni Mersin*, 24 Haziran 1936.

¹⁹⁴⁷ *Yeni Mersin*, 3 Teşrini Evvel 1928; *Yeni Mersin*, 4 Eylül 1931.

¹⁹⁴⁸ *Yeni Mersin*, 29 Eylül 1931; *Yeni Mersin*, 30 Eylül 1931.

¹⁹⁴⁹ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1932.

¹⁹⁵⁰ *Yeni Mersin*, 17 İkinci Kanun 1933.

¹⁹⁵¹ *Yeni Mersin*, 19 Ağustos 1928.

kadar ilerlediği ve beş kilometrelik kısmının yapıldığı ve yol yapımı için Tarsus halkının 7000 lira bağış yapacağı kaydedilmiştir.¹⁹⁵²

Yine gazetede Mersin'in diğer ilçelerindeki yol çalışmalarına yönelik haberlerde yayımlanmıştır. Mesela, gazetenin 5 Birinci Kanun 1935 ve 16 Nisan 1936 tarihlerindeki nüshalarda yer alan haberlerde Silifke-Taşucu, Silifke-Mut, Mut-Ermenek, Gülnar-Gilindir, Gilindir-Anamur ve Tarsus-Pozantı yollarındaki çalışmaların devam ettiği bildirilmiştir.¹⁹⁵³

3 Eylül 1937 tarihli nüshada yer alan “Yol Faaliyeti” başlıklı başka bir haberde gazete sayfalarına şu şekilde aktarılmıştır: “*Silifke-Gülnar yolu üzerinde çalışan amele-i mükellefeden ayrılan işçiler vazifelerini bitirmişlerdir. Şimdi amele-i mükellefeden Silifke-Mut-Karaman yoluna müfrez olanlar iş başına davet edilmiştir. Mersin'den gönderilen iki fen memurunun nezareti altında çalışmaya başlamışlardır. Tarsus- Pozantı yolu üzerinde muhtaca tamir olan yerlerin yapılmasına başlanmıştır.*”¹⁹⁵⁴

Mersin vilayetindeki köy yollarının yapımına da önem verilmiştir. Bununla ilgili gazetenin 3 Mart 1933 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde yol çalışmalarında okulsuz köylerin okullu köylere bağlanacağı, yolların işsiz köylülere yaptırılacağı ve sayılara isimlerin verileceği duyurulmuştur.¹⁹⁵⁵

Gazetenin 29 Nisan 1934 tarihli nüshasında “*Silifke'de Yol İşleri*” başlığıyla yayımlanan haberde de on iki köyün birbirine bağlandığı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında iki ay önce köy muhtarlarının Kaymakam Mithat Bey'in riyasetinde toplanarak köylere ait mevzuları müzakere ettikleri ve köy yollarının yapımının kararlaştırıldığı kaydedilmiştir. Burada ayrıca köylülerin çalışmaları sonucu yapılan yol inşaatının bittiği ve bu yola “*Kaymakam Yolu*” adı verildiği belirtilmiştir.¹⁹⁵⁶

“*Yol İşleri Hararetli Bir Çalışma İle İlerliyor*” başlıklı haber ise 9 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Haberde, Mersin vilayetinde yol çalışmalarıyla ilgili tedbirler alındığı ve köy yollarının birleştirileceği duyurulmuştur.¹⁹⁵⁷

¹⁹⁵² *Yeni Mersin*, 16 Teşrin Evvel 1929; *Yeni Mersin*, 22 Teşrin Sani 1929.

¹⁹⁵³ *Yeni Mersin*, 5 Birinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 16 Nisan 1936.

¹⁹⁵⁴ *Yeni Mersin*, 3 Eylül 1937.

¹⁹⁵⁵ *Yeni Mersin*, 3 Mart 1933.

¹⁹⁵⁶ *Yeni Mersin*, 29 Nisan 1934.

¹⁹⁵⁷ *Yeni Mersin*, 9 İkinci Teşrin 1934.

Yol yapımında devletin desteğinin yanı sıra vatandaşların katkıda bulundukları bilgisi de gazete haberlerinden anlaşılmaktadır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 27 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Akarca-Fındık Pınarı yol inşaatının köylüler tarafından yapıldığı aktarılmıştır.¹⁹⁵⁸

Bu minvaldeki bir başka haber de “*Bir Hayır Sahibi*” başlığıyla gazetenin 7 Teşrin Evvel 1929 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde, Hacı Âşık Ağa isimli bir şahsın Tarsus’un Karadiken Köyü’nde 800 metrelik yolu yaptırmaya başladığı kaydedilmiştir. Haberin devamında yapılan bu yoldan on bir köyün istifade edeceği belirtilerek hayır sahibi şahsın daha önce cami tamiri, çeşme, kuyu, köprü inşaatları da yaptırdığı bildirilmiştir.¹⁹⁵⁹

Bunların yanı sıra zaman zaman yol çalışmalarında aksaklıklar çıkmış ve bunu şikâyet eden yazılar ve haberler de Yeni Mersin gazetesinin sayfalarında yer almıştır. Bununla ilgili bir yazı gazetenin 11 Eylül 1929 tarihli nüshasında “*Böyle Mi Olmalı*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda Mersin-Tarsus ve Adana-Ceyhan arasındaki yolların bozukluğuna değinilmiştir. Yazının devamında önemli bir ticaret merkezi olan Çukurova’nın yollarının inşa edildiği halde birkaç ay içerisinde bozulduğundan şikâyet edilerek bu yolların düzeltilmesi istenmiştir.¹⁹⁶⁰

Yine Tarsus-Mersin yolunun bozulduğu ve tamirinin yapılması için Bayındırlık Bakanlığının ve vilayet makamının dikkatinin çekilmesi için gazetenin 28 Ağustos 1931 tarihli nüshasında bir duyuru yayımlanmıştır.¹⁹⁶¹

Gazetenin 18 Temmuz 1932 tarihli nüshasında yer alan “*Mersin- Tarsus Yolu*” başlıklı yazıda ise Mersin-Tarsus yolunun çok fena bir halde olduğu vurgulanmıştır. Yazının devamında ana yollardan birisi olan bu yolun tamir edilmezse kullanılamayacak bir hale geleceği anlatılarak gerekli çalışmaların bir an önce başlanmasının istendiğine değinilmiştir.¹⁹⁶² Bundan iki gün sonraki nüshada yer alan bir yazı da Mersin Bayındırlık Müdürü M. Hurşit Bey tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda, Tarsus yolunun yapımına önem verildiği, eski devirlerden kalma uyuyan bir bayındırlık teşkilatının olmadığı ve her

¹⁹⁵⁸ *Yeni Mersin*, 27 Ağustos 1928.

¹⁹⁵⁹ *Yeni Mersin*, 7 Teşrin Evvel 1929.

¹⁹⁶⁰ *Yeni Mersin*, 11 Eylül 1929.

¹⁹⁶¹ *Yeni Mersin*, 28 Ağustos 1931.

¹⁹⁶² *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1932.

daim yolların yapımı ile uğraşıldığına değinilmiştir. Bu yazıyı takiben aynı nüshada gazetenin verdiği cevapta ise yol işlerinin yapılmakta olduğu fakat amelenin yolları gelişigüzel ve özensiz yaptığı anlatılarak görevli kişilerin buraları teftiş etmesinin istendiği kaydedilmiştir.¹⁹⁶³ Bundan beş gün sonraki nüshada Bayındırlık Dairesi yazıya cevap vermiş ve yolların kırma taş ile yapıldığına ve yollara harcanan paraların israf edilmediğine yönelik yorumuna yer verilmiştir.¹⁹⁶⁴

“Yol” başlığıyla kaleme alınan bir başka yazıda da Anadolu’da köylülerin açtığı yolların birkaç yıl içerisinde bozulduğu ve yeniden tamir ettirildiğinden bahsedilerek Türk mühendislerinden on yılı aşacak dayanıklılıkta yollar yapmaları istendiği kaydedilmiştir. Yazının devamında Türkiye’de demiryollarının ilerlemesine değinilerek aynı çalışmaların karayollarında da yapılmasının istendiği vurgulanmıştır.¹⁹⁶⁵

Mersin’deki yol yapımı çalışmalarının zaman zaman teftiş edildiğine yönelik haberler de Yeni Mersin gazetesi sayfalarına taşınmıştır. Buna yönelik bir haber “*Valimiz Ali Rıza Bey Teftişten Avdet Ettiler*” başlığıyla gazetenin 29 Temmuz 1928 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Valisi Ali Rıza Bey’in Mersin’de teftişlerde bulunduğu belirtilmiştir. Haberin devamında yol yapımı ile yakından alakadar olan Vali Beyin nahiye yollarının inşasına başlanacağına ve Mersin-Gözne yolunun inşasının tamamlanacağına yönelik beyanatına yer verilmiştir.¹⁹⁶⁶ Nihayetinde Mersin-Gözne yolunun tamamlandığı ve yolun açılış töreninin yapıldığı haberi gazetenin 16 Eylül 1929 tarihli nüshasından duyurulmuştur.¹⁹⁶⁷

“*Yolları Teftiş*” başlıklı bir haberde gazetenin 2 Ağustos 1928 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin Valisinin Vekili Kemal Bey’in Gülnar’da yaptığı teftişlerde iki gün boyunca incelemelerde bulunduğu bildirilmiştir.¹⁹⁶⁸

Bu minvaldeki bir haber de “*Tarsus-Namrun Yolu*” başlığıyla 9 Ağustos 1932 tarihli nüshada yer almıştır. Haberde, Mersin Valisi Salim Bey’in Tarsus-Namrun yolunu

¹⁹⁶³ *Yeni Mersin*, 21 Temmuz 1932.

¹⁹⁶⁴ *Yeni Mersin*, 26 Temmuz 1932.

¹⁹⁶⁵ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1937.

¹⁹⁶⁶ *Yeni Mersin*, 29 Temmuz 1928.

¹⁹⁶⁷ *Yeni Mersin*, 16 Eylül 1929.

¹⁹⁶⁸ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1928.

teftiş ettiği ve yollardaki eksiklikleri tespit ederek bunların bir an önce giderilmesi için emir verdiği belirtilmiştir.¹⁹⁶⁹

7 Şubat 1934 tarihli nüshada yer alan “İhtiyaçlar Tespit Ediliyor” başlıklı bir haberde ise Vali Hazım Bey’in Tarsus, Silifke ve Mut kazalarına giderek yolları teftiş ettiği bildirilmiştir. Haberin devamında yol inşaatlarında eksik kalan yerlerin tamamlanacağı ve bozulan yerlerin tamir edileceği beyanında bulunduğu kaydedilmiştir.¹⁹⁷⁰

Diğer taraftan Bayındırlık Bakanlığının uluslararası yolların yapımı çalışmalarına da önem verdiği gazete sayfalarına yansıyan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda gazetenin 4 Haziran 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Bayındırlık Bakanlığının uluslararası yol çalışmalarıyla ilgili bir proje hazırladığı bildirilmiştir. Projede, Türkiye-İran arasında otobüs işletilmesi için yol çalışmalarının yapılacağı kaydedilmiştir. Burada ayrıca Trabzon, Erzurum, Kars, Van, Tebriz arasında otobüs seferlerinin ve transit ticaretin geliştirileceği ve bölgenin kalkınacağı belirtilmiştir.¹⁹⁷¹

Gazetenin 28 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Trabzon-Erzurum-Kara Köse şosesinin motorize edilmesi için 290 bin liranın ayrıldığı bilgisi verilmiştir.¹⁹⁷²

12 Ağustos ve 16 Ağustos 1936 tarihli nüshalarda verilen haberlerde de Trabzon-İran transit yolundaki inşaat çalışmalarına başlandığı ve çalışmalarla yolun eskisine göre daha iyi vaziyette olduğu bildirilmiştir.¹⁹⁷³

4.3.7.2. Demiryolu Ağının Tesisi

Cumhuriyet hükümetinin ulaşımda en çok önem verdiği alan demiryolları yapımıdır. O dönem şartlarına göre ulaşımda en hızlı araçlar demiryolları olarak kabul edilmekteydi. Ülkenin demir yollarıyla donatılması amacıyla çeşitli projeler hazırlanmış ve bu doğrultuda çalışmalar yürütülmüştür. Bu doğrultuda demiryollarının inşası için şirketlerle antlaşmalar yapılmıştır. Demiryollarının yapımına önderlik edecek olan bu

¹⁹⁶⁹ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1932.

¹⁹⁷⁰ *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1934.

¹⁹⁷¹ *Yeni Mersin*, 4 Haziran 1936.

¹⁹⁷² *Yeni Mersin*, 28 Temmuz 1936.

¹⁹⁷³ *Yeni Mersin*, 12 Ağustos 1936; *Yeni Mersin*, 16 Ağustos 1936.

şirketlere karşı hükümet çeşitli şartlar koymuştur. Bu şartlardan birisi Yeni Mersin gazetesinin 2 Ağustos 1928 tarihli nüshasından şu şekilde aktarılmıştır: “*Türkiye sınırları içerisinde yapılacak olan demiryolları devletin malıdır. Yapılan bu hatlar bizzat devlet tarafından işletilecektir. Grubun inşasını teklif ettiği demiryolunun Türkiye arazisindeki aksamının inşaat masrafinin mühim bir kısmı bu hattan en ziyade istifade eyleyecek olan diğer zengin milletler tarafından verilmiş olmalıdır.*”¹⁹⁷⁴

Bununla birlikte demiryollarının yapımı ve birbirleriyle bağlanması çalışmalarına başlanmıştır. Gazetede bununla ilgili haberlere sıkça rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 4 Kanuni Evvel 1928 tarihli nüshasında yayımlanan “*Şimendifer Hatlarımız On Sene Zarfında Eski Devrin Altı Asırda Yapabildiği Miktarı Geçecektir*” başlıklı haberinde devletin demiryollarının yapımına ağırlık vereceği bildirilmiştir.¹⁹⁷⁵

Gazetenin ertesi günkü nüshasında yayımlanan bir haberde de Devlet Demiryolları ve Liman İdaresi Fen Heyetlerinin iskelelerin ve demiryollarının yapımı için incelemelerde bulunduğu bilgisi aktarılmıştır.¹⁹⁷⁶

Yine 25 Nisan 1929 tarihli nüshada Bayındırlık Bakanı Recep Bey’in hükümetin Demiryolları Projesiyle ilgili beyanatı da gazetede neşredilmiştir. Burada 1934 yılına kadar Ankara-Filyos, Filyos-Safranbolu, Çankırı-Safranbolu, Kütahya-Tavşanlı-Balıkesir hatlarının yapımıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.¹⁹⁷⁷

Bu doğrultuda 1929 yılında Kütahya-Balıkesir, Sivas-Samsun ve Ankara-Sivas hatlarında çalışmalar yapıldığı haberi de gazetenin 12 Eylül 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.¹⁹⁷⁸

Bu minvaldeki bir başka haberde de Çankırı-Ereğli demiryolunun 40 km’sinde rayların döşendiği aktarılmıştır.¹⁹⁷⁹

“*Demiryolları İnşaatı*” başlığıyla gazetenin 14 Eylül 1931 tarihli nüshasında verilen bir başka haberinde de ülkenin genelinde demiryolları inşaatının devam ettiği bildirilmiştir. Haberin devamında Samsun-Sivas hattının kavuşması için 100 km mesafe

¹⁹⁷⁴ Yeni Mersin, 2 Ağustos 1928.

¹⁹⁷⁵ Yeni Mersin, 4 Kanuni Evvel 1928.

¹⁹⁷⁶ Yeni Mersin, 5 Kanuni Evvel 1928.

¹⁹⁷⁷ Yeni Mersin, 25 Nisan 1929.

¹⁹⁷⁸ Yeni Mersin, 12 Eylül 1929.

¹⁹⁷⁹ Yeni Mersin, 6 Ağustos 1931.

kaldığı, Ulukışla-Kayseri hattının gelecek yıl tamamlanacağı, Malatya'dan Fırat Nehri'ne kadar 60 km ray döşemesi bitmek üzere olduğu bilgileri verilmiştir. Ayrıca Kütahya-Balıkesir hattında heyelanın meydana geldiği ve buranın inşaatının bitmesi için ise iki ayı bulabileceği belirtilmiştir.¹⁹⁸⁰

Yine gazetenin 7 Şubat ve 17 Ağustos 1932 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde de Ulukışla-Niğde hattının tamamlandığı ve açıldığı, Sivas-Samsun demiryolu hattının işlemeye açılacağı, Niğde-Kayseri hattında inşaatın yapıldığı, Irmak-Ereğli hattında tünellerin inşasının devam ettiği bildirilmiştir.¹⁹⁸¹

“Sivas-Erzurum Hattı” başlığıyla gazetenin 11 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde ise Sivas-Erzurum demiryolu hattının Bayındırlık Bakanlığı tarafından düzenleneceği ve bu hattın bir noktadan sonra ayrılarak Malatya-Fevzi Paşa-Diyarbakır hattı ile birleşeceği kaydedilmiştir.¹⁹⁸²

Ülkedeki demiryollarının yapımı çalışmalarına özellikle 1934 yılından itibaren büyük bir ağırlık verildiği gazete sayfalarından anlaşılmaktadır. Mesela, gazetenin 23 Mayıs 1934 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde 1934 yılındaki demiryolları çalışmalarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Burada Afyon-Antalya hattının inşaatına başlanarak Afyon-Karakuyu kısmına kadar tamamlanacağı, yeni hattın Aydın hattı ile birleştirileceği ve hattın Filyos-Çatalağzı mıntıkası arasındaki inşaatına başlanacağı belirtilmiştir.¹⁹⁸³

Yine bu yıl içerisinde Elazığ tren yolunun tamamlanarak açıldığı,¹⁹⁸⁴ 1934 yılının Temmuz ayına kadar yapılan demiryolları inşaatının 669 kilometreyi bulduğu,¹⁹⁸⁵ Zonguldak ve Ereğli'de yapılacak olan elektrikli tren istasyonunun yerinin tayin edildiği¹⁹⁸⁶ haberleri de gazete nüshalarında yayımlanmıştır.

Bunların yanı sıra 1934 yılında Suriye'yi İran'a bağlayacak demiryolunu Türkiye'den geçirmek için Fransa ile görüşmelerin yapıldığı haberi de gazetenin 8 Mart 1934 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberin devamında bu hattın Demirkapı

¹⁹⁸⁰ *Yeni Mersin*, 14 Eylül 1931.

¹⁹⁸¹ *Yeni Mersin*, 7 Şubat 1932; *Yeni Mersin*, 17 Ağustos 1932.

¹⁹⁸² *Yeni Mersin*, 11 İkinci Kanun 1933.

¹⁹⁸³ *Yeni Mersin*, 23 Mayıs 1934.

¹⁹⁸⁴ *Yeni Mersin*, 4 Temmuz 1934.

¹⁹⁸⁵ *Yeni Mersin*, 20 Ağustos 1934.

¹⁹⁸⁶ *Yeni Mersin*, 4 Birinci Teşrin 1934.

mevkiinden başlayarak Cezire-i İbn-i Ömer'e varacağı, buradan Beytüşşebap'a uğradıktan sonra Irak sınırından Kermanşah'a uzayacağı belirtilmiştir.¹⁹⁸⁷ Bununla ilgili Rıza Atılâ'nın kaleme aldığı bir yazı “*Şark'ta Fransız Nüfusu*” başlığıyla gazetenin 14 Mart 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Fransa'nın İran-Türkiye-Suriye Demiryolu Projesi'nden bahsedilmiştir. Buna göre proje ilk başlarda Irak topraklarından geçirilmesi istendiği fakat İngiltere'nin buna müsaade etmediğine değinilmiştir. Bunun üzerine Fransa'nın Türkiye ile anlaşma yolunu tuttuğu ve projenin uygulanması için çalışmaya başladığı bildirilmiştir. Burada ayrıca projenin uygulanmasıyla Türkiye demiryollarının ve ticaretinin zarar göreceği de vurgulanmıştır. Yine Fransa'nın bu proje için Türkiye'den fedakârlık talep edeceği yorumuna yer verilmiştir.¹⁹⁸⁸

5 Nisan 1934 tarihli nüshada yer alan “*Cenup Şimendiferleri B. Millet Meclisi Mukavelenin İlk Müzakeresini Yaptı*” başlıklı haberde ise Türkiye-Fransa arasında Türkiye-Suriye sınırı üzerindeki demiryollarının işletmesiyle ilgili bir mukavelenin tasdikine dair kanun layihasının müzakere edildiğinden bahsedilmiştir. Haberin devamında İran transitine değinilerek Tefik Rüştü Bey'in izahatı aktarılmıştır.¹⁹⁸⁹

Yine gazetenin 16 İkinci Kanun ve 23 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshalarında yayımlanan haberlerde de Sivas-Erzurum hattının tahvillerinin satışının yapıldığı, Adana-Malatya tren hattından Maraş'a bir kol uzatılacağı kararının verildiği, Fevzi Paşa-Diyarbakır demiryolunun açıldığı bilgileri verilmiştir.¹⁹⁹⁰

1936 yılında Türkiye'de inşa edilecek yeni demiryolları güzergâhının tespit edildiği haberleri de gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 27 Şubat 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Van demiryolunun Elazığ-Palu-Çapakçur-Muş güzergâhında yapılacağı, başka bir hattın Diyarbakır-Siirt üzerinden yapılacağı bildirilmiştir. Haberin devamında bu hatların bütçeden ayrılan tahsisata göre inşaatlarına başlanacağı aktarılmıştır.¹⁹⁹¹

¹⁹⁸⁷ *Yeni Mersin*, 8 Mart 1934.

¹⁹⁸⁸ *Yeni Mersin*, 14 Mart 1934.

¹⁹⁸⁹ *Yeni Mersin*, 5 Nisan 1934.

¹⁹⁹⁰ *Yeni Mersin*, 16 İkinci Kanun 1935; *Yeni Mersin*, 23 İkinci Teşrin 1935.

¹⁹⁹¹ *Yeni Mersin*, 27 Şubat 1936.

Yine gazetenin 24 Eylül 1936 tarihli nüshasında verilen bir haberinde de Ege mintikadaki demiryolu hatlarındaki vagonlarının yenileneceği ve indirim yapılacağı bildirilmiştir.¹⁹⁹²

Demiryollarının gelişmesi için Türkiye-Sovyet Rusya arasında bir antlaşma imzalandığı haberi de gazetenin 23 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından duyurulmuştur.¹⁹⁹³ Ayrıca Türk demiryollarının dokuz yıllık çalışmaları da gazetenin 27 Mayıs ve 9 Ağustos 1936 tarihli nüshalarında yayımlanmıştır.¹⁹⁹⁴

Ülkede 1937 yılında yapılan çalışmalara yönelik bir haber “*Demiryollarımız İnşaat Faaliyetine Ehemmiyetle Devam Ediliyor*” başlığıyla gazetenin 9 Mayıs 1937 tarihli nüshasından verilmiştir. Haberde ayrıca Çetinkaya-Malatya hattının inşaatlarına devam edildiği ve bu hattın tamamlanmasıyla Güney, Orta ve Kuzey Anadolu arasındaki mesafelerin kısılacağı bilgisi kaydedilmiştir.¹⁹⁹⁵

Gazetenin 20 Mayıs 1937 tarihli nüshasında “*Şimendifer Politikamız Azimli Bir Surette Yürütülüyor*” başlığıyla verilen bir başka haberinde de Erzurum, Bitlis, Siirt, Van şehirlerine şimendiferle gidileceği aktarılmıştır. Haberin devamında Diyarbakır’dan Cizre’ye doğru bir hattın yapılacağı da belirtilmiştir.¹⁹⁹⁶

“*Edirne’den Van’a Demiryolu*” başlıklı haberde ise Türkiye’deki demiryolları çalışmalarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Burada ayrıca demiryolları çalışmalarının Doğu’dan Batı’ya Kuzey’den Güney’e doğru devam ettiği bilgisi kaydedilmiştir.¹⁹⁹⁷

Gazetenin 29 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında “*14’üncü Yılda Başardıklarımız*” başlığıyla yayımlanan bir haberinde ise Afyon-Ankara hattının birinci aşamasının bittiği, Sivas-Erzurum hattının inşasına devam edildiği, Çetinkaya-Malatya hattının da açıldığı bildirilmiştir.¹⁹⁹⁸

Bu çalışmaların yanı sıra gazete sayfalarında Türkiye-Irak-İran demiryolları çalışmalarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda bir haber gazetenin 13 Temmuz 1938 tarihli nüshasında “*Diyarbakır-Irak-İran Demiryolu İnşaatı*” başlığıyla

¹⁹⁹² *Yeni Mersin*, 24 Eylül 1936.

¹⁹⁹³ *Yeni Mersin*, 23 İlk Teşrin 1936.

¹⁹⁹⁴ *Yeni Mersin*, 27 Mayıs 1936; *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1936.

¹⁹⁹⁵ *Yeni Mersin*, 9 Mayıs 1937.

¹⁹⁹⁶ *Yeni Mersin*, 20 Mayıs 1937.

¹⁹⁹⁷ *Yeni Mersin*, 9 Eylül 1937.

¹⁹⁹⁸ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1937.

yayımlanmıştır. Haberde, Diyarbakır-Irak-İran hattı inşaatının yapım çalışmalarına devam edildiği bildirilmiştir. Haberin devamında şu cümlelere yer verilmiştir: *“Diyarbakır-Irak ve İran demiryollarımızda Diyarbakır’dan itibaren 60 kilometre üzerinde inşaat ve diğer kısımlarında da etüt ve aplikasyon işleri devam etmekte ve çalışmalar gün geçtikçe genişlemektedir. Daha 95 kilometrelik dört kısmında pek yakında eksilmesi yapılacaktır. Yapılmakta olan kısımlardaki toprak işlerinin tutarı 800 bin metre mikâp tahmin edilmektedir. Bugüne kadar bunun 40 bin metre mikâbı tamamlanmıştır. Yine bu kısımlarda sayısı 101’i bulan küçük köprü ve menfezlerle çoğunun inşaatına başlanmıştır...”*¹⁹⁹⁹

“Anadolu-İran-Irak Şimendifer Hattı” başlığıyla gazetenin 9 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde ise Türkiye’deki şimendifer hatlarında yapılan inşaat çalışmalarının büyük bir hızla ilerlediği bildirilmiştir. Haberin devamında Diyarbakır’dan Irak ve İran’a gidecek hattın çalışmalarının ilerlediği, Van’dan geçecek 170 km’lik yedinci mıntıkada inşaatların devam ettiği ve Dicle üzerinde iki kola ayrılacağı aktarılmıştır.²⁰⁰⁰

Bunlarla birlikte gazetede demiryolları çalışmalarıyla ilgili kaleme alınan yazılara da yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 9 Ağustos 1934 tarihli nüshasında Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı *“Vilayet Yolları”* başlıklı yazıda ülkenin Kuzey’inden Güney’ine Batı’sından Doğu’suna doğru demiryollarının yapıldığı ve bunlara şoselerinde bağlanması ile yol siyasetinde büyük çalışmaların devam ettiği anlatılmıştır. Yazının devamında şoselerin yapımı çalışmalarında vilayetler arasında sistemli bir çalışmanın olmadığına değinilerek bütçenin dar olması gibi nedenlerle şoselerin yarım kaldığı belirtilmiştir.²⁰⁰¹

Gazetenin 5 Şubat, 6 Şubat ve 8 Şubat 1935 tarihli nüshalarında Mütekaid Binbaşı Otto Wetsch Volkiacher Beobachter imzasıyla aktarılan *“Bugünkü Türkiye’nin Demiryolları ve Bunların Askeri Ehemmiyeti”* başlıklı yazılarda Türkiye’nin on yıl gibi kısa bir sürede kalkınmasını sağlayan iki unsurdan bahsedilmiştir. Birinci unsur Lozan Antlaşması’nın imzalanması, ikinci unsur ise demiryollarının yapımı olduğuna değinilmiştir. Yazının devamında ülkenin kalkınması için yapılan şimendifer

¹⁹⁹⁹ *Yeni Mersin*, 13 Temmuz 1938.

²⁰⁰⁰ *Yeni Mersin*, 9 Birinci Kanun 1938.

²⁰⁰¹ *Yeni Mersin*, 9 Ağustos 1934.

programının büyük oranda tamamlandığı, inşaatların yapıldığı, ülkenin Doğu'dan Batı'ya, Kuzey'den Güney'e demir hatlarla örüldüğü anlatılmıştır. Burada ayrıca yeni programla demiryollarının eskisine oranla daha güçlü olduğu belirtilmiştir.²⁰⁰²

Nessische Landes Zeitung Darmstadt'dan alınan bir yazıda gazetenin 21 Ağustos 1935 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Yazıda, Türkiye'deki demiryollarının gelişimi anlatılmıştır. Burada ayrıca Osmanlı Devleti'nde demiryollarının yapımı çalışmalarının ve demiryollarının kullanımının yabancılara ait olduğuna değinilerek Cumhuriyet Türkiye'sinin demiryollarını millileştirme ve kendi imkânlarıyla yapma yoluna gittiği yorumuna yer verilmiştir.²⁰⁰³

Diğer taraftan hükümet ülkede yabancıların elinde bulunan demiryollarının satın alınması ve bunların millileştirilmesi çalışmalarına da başlamıştır. Bu bağlamda Çukurova, Ege ve Doğu hatlarının satın alınması çalışmalarına girilmiştir. Yeni Mersin gazetesi de demiryollarının millileştirilmesi çalışmalarına yönelik haberleri de sayfalarına taşımıştır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 5 Mayıs 1929 tarihli nüshasında “*Mersin Hattı Fransızlar Bize Teslim Etmeyi Kabul Ettiler*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde Adana-Mersin hattının Türkiye'ye teslimini Fransızların kabul ettiği belirtilmiştir. Haberin devamında teslim tarihine kadar geçecek sürede hattın hükümet hesabına işleyeceği belirtilmiştir. Burada ayrıca Suriye sınırı anlaşmazlığı sebebiyle müzakerelerin devam ettiği bilgisine yer verilmiştir.²⁰⁰⁴ Yapılan müzakereler neticesinde antlaşmanın imzalandığı haberi de “*Türk-Fransız İtilafnamesi İmza Edildi*” başlığıyla gazetenin 26 Haziran 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰⁰⁵

2 Temmuz 1929 tarihli nüshada yer alan “*Müspet Neticeler*” başlıklı bir yazıda Mersin-Adana tren hattının devir teslimine başlandığı belirtilmiştir. Yazının devamında demiryolu siyasetinde gün geçtikçe ilerleme kaydedildiğine değinilerek bu yolların millileşmesiyle artık endişe edecek bir durumun kalmadığı ifade edildiği kaydedilmiştir.²⁰⁰⁶

²⁰⁰² *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1935; *Yeni Mersin*, 6 Şubat 1935; *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1935.

²⁰⁰³ *Yeni Mersin*, 21 Ağustos 1935.

²⁰⁰⁴ *Yeni Mersin*, 5 Mayıs 1929.

²⁰⁰⁵ *Yeni Mersin*, 26 Haziran 1929.

²⁰⁰⁶ *Yeni Mersin*, 2 Temmuz 1929.

Adana-Mersin demiryollarının devlet demiryollarına geçmesi münasebetiyle Başbakan İsmet Paşa ve Bayındırlık Bakanı Recep Bey'in Mersin Belediye Başkanı Mithat Bey'e çektikleri tebrik telgrafi gazetenin 25 Temmuz 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰⁰⁷

Yine gazetenin 2 Teşrinî Evvel 1929 tarihli nüshasında “*Mersin- Yenice Hattında*” başlığıyla yayımlanan bir haberde de Mersin-Tarsus-Adana hattının devlet işletmesine geçmesinden kısa bir süre sonra hattaki köprülerin muayenesi için bir heyet oluşturulduğu ve heyetin büyük gayretlerle çalıştığı bilgisine yer verilmiştir.²⁰⁰⁸

Ege bölgesindeki hatların satın alınmasına yönelik bir haberde gazetenin 8 Mart 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, hükümetin İzmir-Kasaba hattını satın almaya karar verdiği bildirilmiş ve gerekli çalışmaların başladığı belirtilmiştir.²⁰⁰⁹ Bu bağlamda hattın satın alınması için Bayındırlık Bakanlığının gönderdiği tebligat ve şirketle yapılan görüşmeler gazetenin 4 Nisan 1934 tarihli nüshasından aktarılmıştır.²⁰¹⁰

Nihayetinde İzmir-Kasaba hattının hükümete geçtiği bilgisi de gazetenin 30 Mayıs 1934 tarihli nüshasından duyurulmuştur.²⁰¹¹ Ertesi günkü nüshada da imzalanan antlaşmanın maddeleri gazetede yayımlanmıştır.²⁰¹²

Yine gazetenin 19 Şubat 1935 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde ise Aydın şimendifer hattının satın alınmasına yönelik esaslarının tespit edildiği bildirilmiştir. Haberin devamında hattın 2 milyon sterline satın alınacağı ve paranın 40 yılda taksitle ödeneceği aktarılmıştır.²⁰¹³ Nitekim 1 Haziran itibarıyla Aydın hattının da devlet idaresine geçtiği haberi de gazetenin 5 Haziran 1935 tarihli nüshasından duyurulmuştur.²⁰¹⁴

5 Şubat 1936 tarihli nüshada yer alan bir haberde de Doğu Anadolu'daki demiryollarının devletleştirilmesi için yabancılarla görüşmeler yapıldığı bildirilmiştir.²⁰¹⁵

²⁰⁰⁷ *Yeni Mersin*, 25 Temmuz 1929.

²⁰⁰⁸ *Yeni Mersin*, 2 Teşrinî Evvel 1929.

²⁰⁰⁹ *Yeni Mersin*, 8 Mart 1934.

²⁰¹⁰ *Yeni Mersin*, 4 Nisan 1934.

²⁰¹¹ *Yeni Mersin*, 30 Mayıs 1934.

²⁰¹² *Yeni Mersin*, 31 Mayıs 1934.

²⁰¹³ *Yeni Mersin*, 19 Şubat 1935.

²⁰¹⁴ *Yeni Mersin*, 5 Haziran 1935.

²⁰¹⁵ *Yeni Mersin*, 5 Şubat 1936.

Bu doğrultuda görüşmelerin neticelendiği ve on antlaşmanın imzalandığı haberi de gazetenin 27 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰¹⁶

Hükümetin demiryollarının millileştirilmesi çalışmalarının yanı sıra halkın demiryollarını daha fazla kullanması için teşvik edici çalışmalar yaptığı da gözlenmiştir. Yeni Mersin gazetesinde bunlarla ilgili haberlere de yer verilmiştir. Mesela, gazetenin 2 Ağustos 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Tenezzüh Trenleri Tahrik Ediliyor Mersin’e de Sefer Yapılacak*” başlıklı haberinde devlet demiryollarının ülkede seyahat zevkini artırmak, iktisadi ve sosyal alanda gelişimi sağlamak amacıyla yaz aylarında büyük şehirlerin trenlerinde indirim yapılmasına yönelik bir karar verdiği bildirilmiştir. Haberin devamında indirim tabi tutulan şehirlerin İstanbul, Eskişehir, Konya, Adana, Mersin, Kayseri, Sivas ve Samsun olarak belirlediği kaydedilmiştir.²⁰¹⁷

Diğer taraftan Devlet Demiryolları İdaresi’nin milli ticaretin ve milli sanayi münasebetlerinin kolaylaştırılması ve çoğaltılması amacıyla “*Halk Ticaret Biletleri*” adıyla yeni bir bilet çıkardığı haberi gazetenin 8 Ağustos 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberin devamında biletin on beş günlük, bir aylık, iki aylık olmak üzere üç seri üzerinden düzenlendiği belirtilmiştir. Burada ayrıca biletten herkesin yararlanması için indirim uygulandığı aktarılmıştır.²⁰¹⁸ Bununla ilgili Rıza Atılâ’nın kaleme aldığı bir yazı gazetenin 14 Ağustos 1934 tarihli nüshasında “*Yeni Nakliye Tarifeleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, demiryollarının devletleştirilmesi ve tren tarifelerinde indirim yapılması çalışmalarının ülkenin ticaretini geliştireceğinden bahsedilmiştir. Yazının devamında hükümetin demiryolları siyasetinde başarılı olduğuna değinilerek tren yollarındaki indirim sayesinde halkın ülke içerisinde ucuza seyahat edeceği, iç ve dış ticaretin artacağı ve turizmin ilerleyeceği yorumuna yer verilmiştir.²⁰¹⁹

Yine bu minvaldeki bir yazıda gazetenin 18 Birinci Kanun 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda trenlerde yapılan indirimin faydalarından bahsedilmiştir. Yazıda ayrıca halkın seyahat etme arzusunun uyandığı, tüccarların şimendifer hatlarını kullanmasında artış yaşandığı da belirtilmiştir.²⁰²⁰

²⁰¹⁶ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1936.

²⁰¹⁷ *Yeni Mersin*, 2 Ağustos 1934.

²⁰¹⁸ *Yeni Mersin*, 8 Ağustos 1934.

²⁰¹⁹ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1934.

²⁰²⁰ *Yeni Mersin*, 18 Birinci Kanun 1934.

4.3.7.3. Denizyolları ve Limanlar

Kabotaj Kanunu'nun kabul edilmesinden sonra denizlerde Türk egemenliği sağlanmış ve ticari üstünlük Türklere geçmişti. Kanundan sonra hükümet diğer ulaşımlarda olduğu gibi denizyollarının gelişmesi için de çalışmalara başlamıştır. Bu doğrultuda ticaretin artırılması amacıyla denizyollarındaki limanların yapımına önem verilmiştir. Yeni Mersin gazetesi de bununla ilgili haberleri sayfalarına taşımıştır. Mesela, gazetenin 17 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında yayımlanan “*Yeni Limanlar Samsun Mersin ve Trabzon’da Liman Yapılacak*” başlıklı bir haberinde Bayındırlık Bakanlığının Samsun, Trabzon ve Mersin’de liman inşasına karar verdiği bildirilmiştir.²⁰²¹

Yine gazetenin 18 Eylül 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Zonguldak, Ereğli ve Trabzon limanlarının inşaatının yapılacağı ve gemilerin seyrüseferi için hava durumunu tespit etmek üzere hava rasathanelerinin kurulacağı belirtilmiştir.²⁰²²

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesinde özellikle Çukurova’daki iskele ve liman çalışmalarıyla ilgili haberlerin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Gazetede özellikle Mersin’de iskelelerin yetersiz olduğu yönünde yazılar kaleme alınmıştır. Mesela, gazetenin 3 Teşrinî Evvel 1929 tarihli nüshada yayımlanan “*İskele İhtiyacı*” başlıklı bir yazıda Mersin’deki iskelenin ihtiyacı karşılamadığından bahsedilmiştir. Yazının devamında Mersin’in önemli bir liman şehri olmasına rağmen liman eksikliğinden dolayı ticaret gemilerinin günlerce deniz ortasında beklediği vurgulanarak Belediyeden birkaç liman yaptırması isteğinde bulunulduğu kaydedilmiştir.²⁰²³

Gazetede yazıların Belediye tarafından dikkate alınmadığı görülmüş ve Yılmaz imzasıyla bir yazı daha kaleme alınmış ve yazı gazetenin 1 Teşrinî Sani 1929 tarihli nüshasında “*Belediye Daha İnsaf Etmeyecek Mi?*” başlığıyla yayımlanmıştır. Yazıda, tek iskelenin yetersiz geldiği ve insanların uğradığı zararlara değinilmiştir.²⁰²⁴

Bu minvaldeki bir başka yazıda gazetenin 24 Teşrinî Sani 1929 tarihli nüshada yayımlanmıştır. Yazıda, iskelenin kâfi gelmediği ve yeni bir iskelenin açılmasıyla ticari kapasitenin artırılacağı ve şehrin ekonomisine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.²⁰²⁵

²⁰²¹ *Yeni Mersin*, 17 Kanuni Sani 1929.

²⁰²² *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1936.

²⁰²³ *Yeni Mersin*, 3 Teşrinî Evvel 1929.

²⁰²⁴ *Yeni Mersin*, 1 Teşrinî Sani 1929.

²⁰²⁵ *Yeni Mersin*, 24 Teşrinî Sani 1929.

Gazetenin 10 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasındaki yazıda da Mersin iskelelerinin tamir edilerek bazı ilaveler yapılmasının lüzumuna değinilmiştir.²⁰²⁶

Yeni Mersin gazetesinde Mersin'deki iskele sorununun yanı sıra limanın inşası sorunu ön plana çıkmıştır. Mesela, gazetenin 17 Kanuni Sani 1929 tarihli nüshasında “*Mersin Limanı ve Hinterlandı*” başlığıyla yayımlanan imzasız bir yazıda İktisat Bakanlığının Mersin limanının yapılması için yabancı şirketlerle işbirliğine girdiği konusundan bahsedilmiştir. Yazının devamında Mersin'e hinterlandı olan yerlerden gelecek mallar için demiryollarının yapılacağı açıklanmıştır. Burada ayrıca Mersin limanının gelişiminin iktisadi açıdan büyük bir gelişme olacağı belirtilerek uluslararası ticaretin artacağı da vurgulanmıştır.²⁰²⁷

“*Liman Derdi*” başlıklı başka bir yazıda gazetenin 8 Şubat 1929 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Mersin limanının yapımına önem verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Burada, Mersin limanının eksikliği nedeniyle birçok tüccarın mallarının fırtına ile denize döküldüğü ve tüccarların zarara uğradığı belirtilmiştir. Yazının devamında Mersin limanının yapımı ile doğu vilayetlerinin ticaretinin İskenderun limanı yerine Mersin limanına geçeceği ve ticaretin gelişeceği vurgulanmıştır.²⁰²⁸

Bunlar doğrultusunda Mersin Ticaret Odası'nda Mersin limanı ile ilgili toplantılar yapılmıştır. Yeni Mersin gazetesinin 4 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanan haberinde Mersin Ticaret Odasında yapılan bir toplantının içeriğine yer verilmiştir. Burada Mersin limanının geliştirilmesi için merkeze bir heyet gönderilmesinin kararlaştırıldığı ve Mersin'e verilen kontenjanın miktarının artırılması konularına değinildiği bildirilmiştir.²⁰²⁹

Mersin limanının bir an önce yapılması için Mersin valisinin riyasetinde oluşturulan bir heyetin Ankara'ya hareket edeceği haberi de gazetenin 13 Nisan 1934 tarihli nüshasında yansımıştır. Haberin devamında Mersin limanının yapılması için gerekli sebepleri anlatan bir raporun da hazırlandığı belirtilerek heyetin bu raporu Ankara'da izah edeceği aktarılmıştır.²⁰³⁰

²⁰²⁶ *Yeni Mersin*, 10 İkinci Kanun 1935.

²⁰²⁷ *Yeni Mersin*, 17 Kanuni Sani 1929.

²⁰²⁸ *Yeni Mersin*, 8 Şubat 1929.

²⁰²⁹ *Yeni Mersin*, 4 Nisan 1934.

²⁰³⁰ *Yeni Mersin*, 13 Nisan 1934.

Yine Mersin valisinin Mersin limanının hinterlandıyla ilgili bir konuşması gazetenin 15 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰³¹

23 Nisan 1934 tarihli nüshadan verilen bir haberde Ankara'ya giden heyetin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Bey, Maliye Bakanı Fuat Bey ve Bayındırlık Bakanı Ali Bey ile görüştüğü bildirilmiştir. Haberin devamında görüşmeler neticesinde Mersin limanının yapımına yıl içinde başlanacağı duyurulmuştur.²⁰³²

“Ankara'ya Giden Heyet Geldi Vali Bey Gazetemize Mühim İzahat Verdiler” başlıklı haberde ise gazetenin 26 Nisan 1934 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Mersin limanı ve Payas imanın rekabeti etrafındaki izahata yer verilmiştir. İzahatta, Payas limanının ehemmiyetsiz görüldüğü, Payas gümrüğünün vaziyetinin tetkik edileceği ve Mersin-Toprakkale hattı ile Payas-Toprakkale hattı arasındaki farkın Mersin'in lehine düzenleneceği bilgisi verilmiştir. Burada ayrıca Mersin limanı çalışmalarına yakında başlanacağı kaydedilmiştir.²⁰³³

Gazetenin 14 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde Meclis'te Mersin limanının yapılması için bir program hazırlandığı ve programın görüşüldüğü bildirilmiştir. Haberin devamında görüşmeler neticesinde bölgeyi incelemek üzere bir heyet oluşturulacağı aktarılmıştır.²⁰³⁴

Bu bağlamda gazetenin 25 Haziran 1938 tarihli nüshasında “*Mersin limanı yapılacak Etüt Heyeti Yakında Mersin'e Geliyor*” başlığıyla yer alan bir haberinde Mersin limanının inşasının kesinleştiği ve bölgeyi incelemek üzere bir heyetin geleceği bildirilmiştir.²⁰³⁵

Yine Mersin limanının işletimini satın almak üzere Ankara'dan Denizbank Eksperlerinin geleceği haberi de “*Mersin Limanı Denizbank'a Devredilecek*” manşetiyle gazetenin 14 Temmuz 1938 tarihli nüshasından verilmiştir.²⁰³⁶

Mersin'in yanı sıra Adana'da liman çalışmalarına yönelik haberler de gazete sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 29 Birinci Kanun 1929 tarihli nüshasında

²⁰³¹ *Yeni Mersin*, 15 Nisan 1934.

²⁰³² *Yeni Mersin*, 23 Nisan 1934.

²⁰³³ *Yeni Mersin*, 26 Nisan 1934.

²⁰³⁴ *Yeni Mersin*, 14 Mayıs 1935.

²⁰³⁵ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1938.

²⁰³⁶ *Yeni Mersin*, 14 Temmuz 1938.

yayımlanan bir haberde Adana Seyhan Nehri'nin temizlenerek liman yapılması için teklif yapıldığı aktarılmıştır.²⁰³⁷

Bu bağlamdaki bir başka haberde gazetenin 14 Mayıs 1938 tarihli nüshasında “*Adana Limanı*” başlığıyla yer almıştır. Haberde, Seyhan Nehri'nde liman oluşturulması için incelemelerin devam ettiği ve yabancı firmalardan teklifler geldiği kaydedilmiştir. Haberin devamında Adana limanının inşasının ve seyrüseferin yapılacağı, nehrin batısında elektrik üretiminin tesis edileceği, siloların inşa edileceği ve Suriye ticareti için serbest liman kısmının inşa edileceği bildirilmiştir.²⁰³⁸

Limanların inşası çalışmalarına paralel olarak liman şirketlerinin millileştirilmesi işine de girilmiştir. Bu doğrultuda Yeni Mersin gazetesinin 15 Ağustos 1934 tarihli nüshasında “*Liman İşleri de Devletleştiriliyor*” başlığıyla yayımlanan bir haberde İzmir Liman Şirketi'nin feshedildiği açıklanarak müessesenin devlet tarafından idare edileceği bildirilmiştir.²⁰³⁹

Yine Türkiye'ye liman çalışmalarını incelemek üzere gelen İngiliz Firmasının Başmühendisi F. J. Blom'un Türkiye limanları hakkında kaleme aldığı yazı da gazete sayfalarına taşınmıştır. Gazetenin 20 Nisan 1938 tarihli nüshasından aktarılan bu yazıda Türkiye'deki iktisadi hayatın hızla geliştiği, bu gelişmede halkın büyük fedakârlıklar göstererek çalıştığına değinilmiştir. Yazının devamında Türkiye'de limanların yapılması için öncelikle bölgenin yeraltı kaynaklarının, yerüstü zenginliklerinin, yollarının göz önünde bulundurulmasının önemine değinildiği bildirilmiştir.²⁰⁴⁰

Bunlarla birlikte ülkedeki denizyollarının gelişmesi için vapurlar inşa edilmiş ve yurt dışından gemi siparişleri verilmiştir. Bununla ilgili haberler Yeni Mersin gazetesinin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 1 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde Gölcük Deniz Fabrikasının ürettiği ilk geminin törenle denize indirileceği bildirilmiştir. Haberin devamında gemiye ‘*Gölcük*’ adı verildiği, geminin boyunun 59.10 metre, genişliğinin 9.54 metre, derinliğinin 3.70 metre, yüklü çektiği su kapasitesinin 310 metre, mürettebatının 27 kişi, mahreç tonunun 1255 ton, sarnıçlarının

²⁰³⁷ *Yeni Mersin*, 29 Birinci Kanun 1936.

²⁰³⁸ *Yeni Mersin*, 14 Mayıs 1938.

²⁰³⁹ *Yeni Mersin*, 15 Ağustos 1934.

²⁰⁴⁰ *Yeni Mersin*, 20 Nisan 1938.

aldığı yağın 785 ton, makinesinin dizelinin 700, yüklü süratinin 10 mil olduğu bilgileri aktarılmıştır.²⁰⁴¹

Gazetenin 7 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Almanya'ya siparişi verilen vapurların Mersin, Marmara ve Karadeniz sahillerine gönderileceği belirtilmiştir.²⁰⁴² İnşaata başlanan bu vapurların iki yıl içerisinde yapılacağı bilgisi de gazetenin 8 Eylül 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır.²⁰⁴³

“*Tezgâhlarımızda Yapılan İlk Vapur*” başlığıyla gazetenin 4 Temmuz 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de Türk tekniği ile yapılan ilk vapurun Hasköy’de denize indirildiği duyurulmuştur.²⁰⁴⁴

Gazetenin 12 Ağustos 1937 tarihli nüshasında “*Ticaret Filomuz*” başlığıyla yayımlanan haberinde ise denizlerdeki nakil ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Mersin hattı için dört geminin, Karadeniz hattı için 7 geminin inşasına başlandığı bildirilmiştir.²⁰⁴⁵

Diğer taraftan Yeni Mersin gazetesinde denizyolları çalışmalarının tetkik edildiğine yönelik haberlere de rastlanmıştır. Mesela, bununla ilgili bir haber gazetenin 18 Şubat 1937 tarihli nüshasında “*Başvekilimizin İstanbul’da Tetkikleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, Başbakan İsmet İnönü’nün Türk denizciliğinin gelişmesi için İstanbul’da tetkiklerde bulunduğu bildirilmiştir. Haberin devamında Başbakan İsmet İnönü’nün İstanbul Limanı’nı, Deniz Ticaret Okulu’nu ziyaret ettiği de kaydedilmiştir.²⁰⁴⁶

Gazetenin 21 Birinci Kanun 1937 tarihli nüshasında yer alan “*Türk Heyetinin Liman Faaliyetleri*” başlıklı başka bir haberinde de İskenderun limanında kurulacak serbest mıntika için tetkiklerde bulunan Türk Liman Heyeti’nin şehrin iktisadi vaziyetlerini inceleyeceği bildirilmiştir.²⁰⁴⁷

Bu minvaldeki bir başka haberde “*İskenderun Limanında Serbest Türk Mıntıkası*” başlığıyla gazetenin 21 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde,

²⁰⁴¹ *Yeni Mersin*, 1 İkinci Teşrin 1935.

²⁰⁴² *Yeni Mersin*, 7 Ağustos 1936.

²⁰⁴³ *Yeni Mersin*, 8 Eylül 1936.

²⁰⁴⁴ *Yeni Mersin*, 4 Temmuz 1937.

²⁰⁴⁵ *Yeni Mersin*, 12 Ağustos 1937.

²⁰⁴⁶ *Yeni Mersin*, 18 Şubat 1937.

²⁰⁴⁷ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1937.

İskenderun'da serbest liman bölgesi için incelemelerde bulunan Türk heyetinin Ankara'ya döndüğü ve raporlarını verdiği aktarılmıştır.²⁰⁴⁸

4.3.7.4. Havayolları ve Hava Alanları

Cumhuriyet hükümeti denizyollarının yanı sıra hava yollarının gelişmesi için de çalışmalar yürütmüştür. Yeni Mersin gazetesi de bu çalışmaları sayfalarına taşımıştır. Gazetede ki haberlerden anlaşıldığı kadarıyla hükümetin özellikle hava limanları inşası çalışmalarını yürüttüğü ve tetkik heyetlerinin incelemeler yaptığı görülmüştür. Mesela, gazetenin 13 Mart 1932 tarihli nüshasında yayımlanan “*Hava Yolları Ankara- İstanbul Yolu Üzerindeki Tetkikat Bitti*” başlıklı haberinde hava yollarının sivil ve iktisadi mıntikalardan geçmesi için yapılan tetkikatla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bu doğrultuda tetkiklere Amerikalı mütehassısların eşlik ettiği bir grubun Ankara-İstanbul yolundaki tetkikatlarını tamamladıkları belirtilmiştir. Haberin devamında Ankara, Konya, Adana, Fevzi Paşa, Nusaybin, Diyarbakır, Van istikametlerinde de tetkiklerinin devam ettiği aktarılmıştır.²⁰⁴⁹

Bunlarla birlikte Ankara'da uçak istasyonunun,²⁰⁵⁰ İzmir Halkapınar'da tayyare hangarının,²⁰⁵¹ Adana'da hava limanının yapılacağı²⁰⁵² haberleri de gazete sayfalarına taşınmıştır.

Hükümet yurtiçi havayollarının yanı sıra uluslararası hava yollarının yapımına da önem vermiştir. Bu doğrultuda gazetenin 25 Mart 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde Suriye, Irak, İran'a doğru gidecek bir hava yoluyla ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Haberin devamında Aero Expresso İtalyana Tayyare Şirketi'nden devralınan Büyükdere Tayyare İstasyonu için Fransız Şirketi Er Fransa ile yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye-Fransa hava yollarının yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu yolun Suriye-Irak-İran'a kadar uzanacağı da aktarılmıştır.²⁰⁵³

²⁰⁴⁸ *Yeni Mersin*, 21 Birinci Kanun 1938.

²⁰⁴⁹ *Yeni Mersin*, 13 Mart 1932.

²⁰⁵⁰ *Yeni Mersin*, 8 Eylül 1935.

²⁰⁵¹ *Yeni Mersin*, 20 Eylül 1936.

²⁰⁵² *Yeni Mersin*, 12 İkinci Kanun 1937; *Yeni Mersin*, 7 Mayıs 1937.

²⁰⁵³ *Yeni Mersin*, 25 Mart 1936.

4.4. İLETİŞİM ALANINDAKİ GELİŞMELER

4.4.1. Posta Teşkilatı

Türkiye’de posta teşkilatı yeterince gelişmemiştir. Bu yüzden Cumhuriyet hükümeti postacılığın gelişmesi için gerekli çalışmalara başlamıştır. Bu doğrultuda hava postacılığının gelişmesi için Vecihi Bey öncülüğünde çalışmalar yapılmıştır. Yeni Mersin gazetesinde bununla ilgili bir haber 19 Ağustos 1931 tarihli nüshasında “*Tayyare Postaları Vecihi Bey Şark Hava Postasını Tesise Çalışıyor*” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Tayyareci Vecihi Bey’in Ankara’da Posta Telefon Telgraf (PTT) Müdürlüğüne müracaat ederek İstanbul-Ankara ile Ankara-Erzurum hava postalarının oluşturulması için bir teklif sunduğu bildirilmiştir. Haberin devamında Müdüriyetin bu teklifi kabul ettiği ve Vecihi Bey’den buna dair bir proje hazırlamasını istediği kaydedilmiştir.²⁰⁵⁴ Bu doğrultuda Vecihi Bey çalışmalarını yapmış ve hava postacılığının kurulması işine başlanmıştır. Yeni Mersin gazetesinin 18 Temmuz 1932 tarihli nüshasına bu haber “*Tayyare Postaları Nakliyat Tayyare Cemiyeti Tarafından Yapılacak*” başlığıyla taşınmıştır. Haberde, tayyare postalarının yapılması için ilk adımın atıldığı kaydedilmiştir.²⁰⁵⁵ Nihayetinde yapılan çalışmalar sonucu İstanbul-Ankara hava posta seferlerinin başladığı haberi gazetenin 20 Şubat 1934 tarihli nüshasından duyurulmuştur.²⁰⁵⁶

Yapılan çalışmalar doğrultusunda Yeni Mersin gazetesinde havayolu postacılığı çalışmalarının yeterli olmadığına dair bir yazı Rıza Atılâ tarafından kaleme alınmıştır. “*Bayındırlık İşinin Aksak Yönü*” başlıklı yazı gazetenin 30 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Yazıda, Türkiye genelinde bayındırlık alanında çalışmaların devam ettiği fakat posta teşkilatında henüz bir gelişme olmadığı anlatılmıştır. Burada ayrıca ülkenin birçok yerinde düzensiz kadro ve dar binalarda yürütülmeye çalışılan posta işine en kısa sürede el atılması ve demiryollarına verilen önem gibi bu teşkilatın gelişmesi işine de önem verilmesi istendiği belirtilmiştir.²⁰⁵⁷

Bu bağlamda Hükümet havayolu postacılığının İstanbul-Ankara dışındaki şehirlerde de gelişmesi için çalışmalarını devam ettirmiştir. Bununla ilgili bir haber

²⁰⁵⁴ Yeni Mersin, 19 Ağustos 1931.

²⁰⁵⁵ Yeni Mersin, 18 Temmuz 1932.

²⁰⁵⁶ Yeni Mersin, 20 Şubat 1934.

²⁰⁵⁷ Yeni Mersin, 30 İkinci Kanun 1935.

gazetenin 8 Temmuz 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, ülkedeki on bir şehrin hava postalarıyla bağlanacağı duyurulmuştur. Bu şehirler sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Erzurum, Diyarbakır, Kayseri, Samsun, Sivas ve Edirne'dir. Haberin devamında bu şehirler için posta tayyarelerinin sipariş verileceği, sıhhi ve taksi tayyarelerin getirtileceği de bildirilmiştir.²⁰⁵⁸

Bunlarla birlikte Posta Telgraf İdaresi ile Demiryolları İdaresi arasında yapılan bir antlaşmada gazetenin 1 Nisan 1936 tarihli nüshasında yer almıştır. Antlaşmada, yolcuların yazacakları mektupların ve telgraflarını trenden inmeden gönderme imkânı bulacakları belirtilmiştir.²⁰⁵⁹ Bu doğrultuda gerekli çalışmalar yapılarak trenlerde posta vagonlarının açıldığı ve halkın hizmetine sunulduğu haberi de gazetenin 11 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasından duyurulmuştur.²⁰⁶⁰

Yine gazetenin 23 Birinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde de posta teşkilatında düzenlemelerin yapıldığı ve müdürlüklerin artırıldığı bilgisi aktarılmıştır. Haberin devamında yeni posta teşkilatının tatbiki için çalışmalara başlandığı, Başmüdürlüklerin sayısının 13'e, Vilayet Müdürlüklerinin sayısının da 62'ye çıkarıldığı kaydedilmiştir.²⁰⁶¹

Türkiye'de şehirlerin yanı sıra ülkenin nüfusunun büyük bir kısmını oluşturan ilçelerde ve köylülerde de posta teşkilatı yeterince gelişmemişti. Yeni Mersin gazetesi sayfalarında özellikle buralardaki posta teşkilatının yetersizliği gündeme gelmiştir. Bu bağlamda gazetenin 21 İkinci Teşrin 1934 tarihli nüshasında "*Köy Postaları*" başlığıyla yayımlanan bir yazıda Türkiye'de köy postalarındaki teşkilatın yetersizliğine değinilmiştir. Yazıda, Türkiye'nin 4/3'ünün posta teşkilatında büyük eksikliklerinin olduğu anlatılmıştır. Yazının devamında köylerdeki posta kutularındaki mektupların nahiyeye götürülmesinin bir ayı bulduğu ve jandarma aracılığıyla iletildiği bildirilmiştir. Nahiyeye götürülen bu postaların orada kaybolmadıysa veya unutulmadıysa köylünün mektubunun yerine ulaşabildiği belirtilmiştir. Burada son olarak köylünün gelişmesi

²⁰⁵⁸ *Yeni Mersin*, 8 Temmuz 1936.

²⁰⁵⁹ *Yeni Mersin*, 1 Nisan 1936.

²⁰⁶⁰ *Yeni Mersin*, 11 Birinci Kanun 1936.

²⁰⁶¹ *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1936.

yapılan çalışmalarda özellikle posta teşkilatının geliştirilmesinin istendiği kaydedilmiştir.²⁰⁶²

Bu bağlamda Yeni Mersin gazetesi binasına köyden gelen bir şahsın köylerdeki posta kutularının aylarca açılmadığı ve içerisindekilere dokunulmadığından dert yandığına yönelik bir haberi 14 Ağustos 1935 tarihli nüshadan aktarılmıştır. Haberin devamında köylünün verdiği öneriye yer verilmiştir. Buna göre köy muhtarlarının haftada bir kere köy posta kutularını açarak içindekileri köylüye dağıtması istendiği kaydedilmiştir.²⁰⁶³

Gazetenin 1 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yayımlanan bir başka haberinde de Tarsus-Namrun arasında posta teşkilatının olmaması nedeniyle mektupların Namrun'a gidenlere verildiği ve mektupların sahiplerine ulaşmadığından şikâyet edildiği belirtilmiştir. Haberin devamında bölgede bir posta teşkilatı kurulması istendiği kaydedilmiştir.²⁰⁶⁴

Nihayetinde hükümetin ilçelerde ve köylerde posta teşkilatının gelişmesi için tedbirler almaya başladığı haberi “*Dâhiliye Vekâletinin Mühim Bir Tedbiri*” başlığıyla gazetenin 29 Eylül 1938 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, İçişleri Bakanlığının köylerde posta servisleri tesis edeceği, köylülerin mektuplarının ve gazetelerin günlük olarak iletileceği bildirilmiştir.²⁰⁶⁵

4.4.2. Radyo İstasyonlarının Tesisi

1928-1938 yılları arasında Türkiye’de halkın dünyadan haber almasını sağlayan en önemli basın araçlarından birisi radyolardır. Hükümet, halkın doğru haberleri almasını ve bilinçlenmesini sağlamak amacıyla radyoculuğun gelişmesi çalışmalarına önem vermiştir. Bu bağlamda Mecliste Bayındırlık Bakanlığının öncülüğünde Radyo Kanunu hazırlanmıştır. Bu haber Yeni Mersin gazetesinin 19 Birinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında “*Radyo Kanun Projesi*” başlığıyla yayımlanmıştır. Haberde, her nevi telsiz tesisatlarının hükümetin denetimi altına alınacağı ve telsiz tesisatının üç bölüme

²⁰⁶² *Yeni Mersin*, 21 İkinci Teşrin 1934.

²⁰⁶³ *Yeni Mersin*, 14 Ağustos 1935.

²⁰⁶⁴ *Yeni Mersin*, 1 Ağustos 1936.

²⁰⁶⁵ *Yeni Mersin*, 29 Eylül 1938.

ayrılacağı bildirilmiştir.²⁰⁶⁶ Ayrıca telefon hatlarının İstanbul ve Ankara üzerinden doğu ve güney vilayetlerine doğru geliştirileceği haberi de gazetenin 28 İkinci Teşrin 1935 tarihli nüshasında yer almıştır.²⁰⁶⁷

Bunlarla birlikte Radyo Kanunu'nda zaman zaman düzenlemeler yapıldığı da gazetede ki haberlerden anlaşılmaktadır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 4 Mart 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Radyo Kanunu doğrultusunda alınan yeni kararlara göre hükümetin beş kilovatla çalışan istasyonlar yerine yüksek kapasiteli tesisat yapacağı, telsiz ve telefon neşriyatı için PTT İdaresi tarafından ruhsat verileceği ve ruhsat almayanların 25 liradan 100 liraya kadar ceza verileceği kaydedilmiştir.²⁰⁶⁸

Yine Kanun doğrultusunda Ankara'da büyük bir radyo merkezi kurulacağı haberi de gazetenin 24 Haziran 1936 tarihli nüshasından duyurulmuştur. Haberin devamında bu istasyon ile ülkenin her yerine yayın yapılacağı, İstanbul ile Doğu vilayetlerinde de bir radyo merkezi kurulacağı, her ailenin radyo tedarik etmesi için radyo fiyatlarının indirileceği bildirilmiştir.²⁰⁶⁹

Bu doğrultuda Hükümetin radyo ve posta işleri için 1.500.000 liralık tahsisat ayırdığı haberi de gazetenin 4 Ağustos 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰⁷⁰

Radyo Kanunu'nun uygulanmasına geçildiği ve Ankara'da kurulacak radyo istasyon merkezinin Etimesgut'ta yapılacağı haberi de gazetenin 20 Eylül 1936 ve 3 Mart 1937 tarihli nüshalarından aktarılmıştır.²⁰⁷¹

Yine gazetenin 7 Mart 1937 tarihli nüshasında yayımlanan “*Türkiye'nin Sesi Pek Yakında Dünyanın Her Tarafında İtilecek*” başlıklı haberinde de radyo istasyonlarının yapımının Markoni Şirketine verildiği bildirilmiştir. Haberin devamında Şirketin; biri 120 kilovatlık uzun dalgalı, diğeri 20 kilovatlık kısa dalgalı olmak üzere iki istasyon inşa edeceği kaydedilmiştir.²⁰⁷² Nitekim radyo istasyonunun inşası hazırlıklarına başlandığı

²⁰⁶⁶ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Teşrin 1935.

²⁰⁶⁷ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Teşrin 1935.

²⁰⁶⁸ *Yeni Mersin*, 4 Mart 1936.

²⁰⁶⁹ *Yeni Mersin*, 24 Haziran 1936.

²⁰⁷⁰ *Yeni Mersin*, 4 Ağustos 1936.

²⁰⁷¹ *Yeni Mersin*, 20 Eylül 1936; *Yeni Mersin*, 3 Mart 1937.

²⁰⁷² *Yeni Mersin*, 7 Mart 1937.

açıklanan bir haberde gazetenin 26 Mayıs 1937 tarihli nüshasında yer almıştır. Haberde ayrıca istasyonun yapılacağı düzenle ilgili bilgilere yer verilmiştir.²⁰⁷³

Radyo Kanunu’nu doğrultusunda istasyon inşasının yanı sıra bütün halkın radyo sahibi olması için Radyo Gümrük Vergisinin kaldırılacağı ve radyo fiyatlarının indirileceği haberi de gazetenin 23 Eylül 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰⁷⁴ Buna müteakiben gümrüklerde indirimler yapıldığı ve radyo ücretlerinin hükümet tarafından belirlendiği haberleri de gazetenin 7 Nisan ve 18 Temmuz 1937 tarihli nüshalarından duyurulmuştur.²⁰⁷⁵

Bu minvaldeki bir başka haberde “*Ucuz Halk Radyosu*” başlığıyla gazetenin 6 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, inkılapların yayılmasında en seri yol olan radyoların tüm halkın ulaşamaması nedeniyle Bayındırlık Bakanlığının İstanbul’daki radyo şirketlerini tetkik edeceği bildirilmiştir. Haberin devamında halkın bütçesine uygun en ucuz radyo tipinin belirleneceği, radyolardan gümrük vergisinin alınmayacağı ve İstanbul Radyosunun faaliyete geçeceği aktarılmıştır.²⁰⁷⁶ Nihayetinde şirketlerin tetkiki için kurulan komisyonun çalışmalarını bitirdiği ve hazırladıkları raporun Bakanlığa verildiği haberi gazetenin 27 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasından duyurulmuştur.²⁰⁷⁷ Bu bağlamda belirlenen radyo tipinin Amerika’dan getirileceği ve radyoların gümrük vergilerinin yarıya indirileceği haberi de gazetenin 30 Birinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yer almıştır.²⁰⁷⁸

Diğer taraftan hükümet, şehirlerin yanı sıra köylülerin bilinçlenmesi için köylerde radyoların arttırılması işine de önem vermiştir. Hükümet, köylüleri eğitmek amacıyla radyo sisteminde düzenlemeler yapmıştır. Bununla ilgili bir haber “*Altı Komisyon Durmadan Çalışıyor*” başlığıyla verilmiştir. Haberde her köyde Radyolu Santral Okulu kurulacağı açıklanmıştır. Haberin devamında İngiliz ile Amerikan köycülük ve halk terbiyesi sistemlerinin tetkik edileceğinden bahsedilmiştir. Burada ayrıca ülkenin en ücra köyüne kadar radyo yerleştirileceği ve radyodan dersler verileceği bildirilmiştir. Böylece

²⁰⁷³ *Yeni Mersin*, 26 Mayıs 1937.

²⁰⁷⁴ *Yeni Mersin*, 23 Eylül 1936.

²⁰⁷⁵ *Yeni Mersin*, 7 Nisan 1937; *Yeni Mersin*, 18 Temmuz 1937.

²⁰⁷⁶ *Yeni Mersin*, 6 Birinci Kanun 1938.

²⁰⁷⁷ *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1938.

²⁰⁷⁸ *Yeni Mersin*, 30 Birinci Kanun 1938.

öğretmeni eksik olan yerlerin eğitileceği de belirtilmiştir. Yine haberde radyo derslerinin durmadan işleyeceği belirtilmiştir.²⁰⁷⁹

Nihayetinde hükümetin verdiği bir kararda belli başlı köylerde radyo bulundurulacağı, köylere radyo tedariki işini belediyelerin üstleneceği ve fakir halkın radyo edinmesi için radyo gümrüklerinin düşürüleceği haberi de gazetenin 5 Ağustos 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰⁸⁰

Gazetede Mersin halkının radyo almak için müracaatlarda bulunduğuna yönelik habere de rastlanmıştır. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 7 Eylül 1937 tarihli nüshasına “*Mersin’de 179 Radyo Kaydedildi*” başlığıyla taşınmıştır. Haberde, Ağustos ayı içerisinde PTT İdaresine 179 kişinin müracaat ederek radyolarını kaydettirdikleri bildirilmiştir.²⁰⁸¹

Radyoların tedarikiyle beraber halka radyo dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu dersler ile ilgili haberlerde Yeni Mersin sayfalarına taşınmıştır. Mesela, gazetenin 29 Birinci teşrin 1934 tarihli nüshasında yayımlanan “*Ankara Radyosu Düzeliyor*” başlıklı haberinde Ankara Radyosu’nun 1 İkinci Teşrin 1934’te çalışmaya başlayacağı duyurulmuştur. Haberin devamında radyonun 7.30’dan akşam 21.00’e kadar çalışacağı, burada fikir ve kültür hareketlerine ehemmiyet verileceği ve Türk edebiyatının en güzel eserlerinin teşhir edileceği kaydedilmiştir. Yine musiki programının ekleneceği ve radyoda yalnızca münevverlerin sesinin değil halkın sesinin de duyurulacağı belirtilmiştir.²⁰⁸²

Bu doğrultuda Ankara Radyosu’nda kış mevsimi için yenilikler yapıldığı da gazete haberlerinden anlaşılmaktadır. Bununla ilgili bir haber gazetenin 4 İkinci Kanun 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, radyoda Türk eserlerinden ve dünya klasiklerinden temsiller verileceği bildirilmiştir.²⁰⁸³

Yine köylülerin eğitilmesi için Ziraat Bakanlığının Perşembe günleri saat 19.00’da köylülerle ve çiftçilerle günün mevzuları üzerine radyoda konuşma yapacağı haberi de “*Ankara Radyosunda Her Perşembe Günü Çiftçi İle Görüşme Mevzuları Üzerinde Bir*

²⁰⁷⁹ *Yeni Mersin*, 14 İkinci Kanun 1934.

²⁰⁸⁰ *Yeni Mersin*, 5 Ağustos 1935.

²⁰⁸¹ *Yeni Mersin*, 7 Eylül 1937.

²⁰⁸² *Yeni Mersin*, 29 Birinci Teşrin 1934.

²⁰⁸³ *Yeni Mersin*, 4 İkinci Kanun 1936.

Konuşma Yapılacak” başlığıyla gazetenin 6 İkinci Teşrin 1938 tarihli nüshasından verilmiştir.²⁰⁸⁴ Ayrıca gazetede Ankara Radyosunun günlük programları da günü gününe neşredilmiştir.²⁰⁸⁵

4.4.3. Telefon Şebekelerinin Kurulması

Cumhuriyet hükümetinin radyo alanındaki gelişmelerin yanı sıra telefonları artırma girişimlerinde bulunduğu da bilinmektedir. Bu konuyla ilgili Yeni Mersin gazetesinde yer alan haberlerde özellikle telefon hatlarının güzergâhlarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda gazetenin 20 İkinci Kanun 1935 tarihli nüshasında yayımlanan *“Telefon Şebekesi Genişliyor”* başlıklı haberinde Adana, Mersin ve Samsun’da telefon yollarının yapılacağı bildirilmiştir. Haberin devamında yaz ortalarında İzmir ve Zonguldak telefon yollarının Ankara-Eskişehir- İstanbul bağlantılarına ekleneceği belirtilmiştir.²⁰⁸⁶

Gazetenin 1 Mayıs ve 6 Mayıs 1935 tarihli nüshalarında yer alan haberlerde de Ankara-İzmir telefon yolunun kamuya açıldığı, Ankara-İstanbul telefon hattının ise kuvvetlendirileceği ve buraya 6 yol ilave edileceği bildirilmiştir.²⁰⁸⁷

PTT Genel Direktörlüğünün büyük şehirleri birbirine bağlayacak iki yıllık bir telefon programı hazırladığı da gazete sayfalarındaki haberlerden anlaşılmaktadır. Bu minvaldeki bir haber gazetenin 21 Mayıs 1935 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, programın içeriği aktarılmıştır. Buna göre telefonla birbirine telefonla bağlanacak şehirler şunlardır; Ankara, Zonguldak, Ereğli; Ankara, Konya, Adana, Mersin; Ankara, Kırşehir, Kayseri; Afyon, Antalya (bu hat üzerinde olan Isparta, Burdur, Denizli); Balıkesir, Çanakkale; Çorlu, Tekirdağ. Haberin devamında 1935 yılı içerisinde Ankara, Zonguldak, Ereğli hattı ile Ankara, Konya, Adana, Mersin hattının yapımının bitirileceği ve diğer hatların da 1936 yılında tamamlanmış olacağı kaydedilmiştir.²⁰⁸⁸

²⁰⁸⁴ *Yeni Mersin*, 6 İkinci Teşrin 1938.

²⁰⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: *Yeni Mersin*, 13 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 14 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 15 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 20 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 22 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 23 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 24 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 27 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 28 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 29 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 30 Birinci Kanun 1938; *Yeni Mersin*, 31 Birinci Kanun 1938.

²⁰⁸⁶ *Yeni Mersin*, 20 İkinci Kanun 1935.

²⁰⁸⁷ *Yeni Mersin*, 1 Mayıs 1935; *Yeni Mersin*, 6 Mayıs 1935.

²⁰⁸⁸ *Yeni Mersin*, 21 Mayıs 1935.

Bu minvaldeki bir başka haberde gazetenin 22 Nisan 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Haberde, Bayındırlık Bakanlığının beş yılda yurdun muhtelif yerlerine telefon hatları kuracağına yönelik bir proje hazırladığı bildirilmiştir. Burada ayrıca projeye dâhil edilecek hatların isimleri verilmiştir. Bu hatlar sırasıyla şunlardır: “*Kayseri-Sivas, Adana-Suriye, Diyarbakır-Irak, Sivas- Erzurum, Erzurum- Rusya, Afyon- Antalya, Ankara- Samsun.*”²⁰⁸⁹ Nitekim PTT Genel Müdürlüğü Direktörlüğü tarafından hazırlanan projenin bakanlığa sevk edildiği haberi de gazetenin 31 Temmuz 1936 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Projenin içeriği de aktarılmıştır. Buna göre telefon şebekesi dört kısma ayrılmıştır. Birinci kısım; Ankara-Kayseri, Kayseri-Sivas, Sivas-Adana’dır. İkinci Kısım; Sivas-Diyarbakır, Sivas-Erzurum’dur. Üçüncü kısım; Diyarbakır-İran, Erzurum-İran, Erzurum-Sovyet Rusya, Adana-Suriye’dır. Dördüncü kısım; Afyon-Ankara, Ankara-Samsun’dur. Haberin devamında Antalya hattının Afyon yoluyla Ankara hattına dâhil edileceği ve Adana, Bursa, Samsun’da birer telefon santrallerinin kurulacağı kaydedilmiştir.²⁰⁹⁰

PTT Genel Müdürlüğünün bir açıklaması da gazetenin 23 Eylül 1936 tarihli nüshasından aktarılmıştır. Buna göre Bursa-Adana-Mersin telefon hattının inşasına başlanacağı, Sivas-Kayseri-Adana telefon hattının hazırlıklarının yapıldığı bildirilmiştir.²⁰⁹¹

Yine gazetenin 2 İlk Teşrin 1936 tarihli nüshasından aktarılan bir haberde Ankara-Kayseri telefon hattıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Haberde, Kayseri hattının doğu ve güney olmak üzere ikiye ayrılacağı, doğu hattının Sivas ile Erzurum’u takip ederek İran’a bağlanacağı, güney hattının ise Adana üzerinden Suriye’ye bağlanacağı belirtilmiştir.²⁰⁹²

“*Telefon Hatlarımızın Islahı*” başlıklı haberde gazetenin 28 İkinci Kanun 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, ülke genelindeki telefon hatlarının yapımına devam edileceği açıklanmıştır. Haberin devamında yıl içerisinde ilk olarak İstanbul-İzmir hattı ile İstanbul-Bursa hattında çalışmaların yapılacağı, Sivas-Adana hattının ıslah edileceği ve Türkiye-Hatay-Suriye hattının yapımının tamamlanacağı aktarılmıştır.²⁰⁹³

²⁰⁸⁹ *Yeni Mersin*, 22 Nisan 1936.

²⁰⁹⁰ *Yeni Mersin*, 31 Temmuz 1936.

²⁰⁹¹ *Yeni Mersin*, 23 Eylül 1936.

²⁰⁹² *Yeni Mersin*, 2 İlk Teşrin 1936.

²⁰⁹³ *Yeni Mersin*, 28 İkinci Kanun 1938.

13 Temmuz 1938 tarihli nüshada yer alan “*Telefon şebekesi Gittikçe Genişliyor*” başlıklı haberde ise Ankara-Adana telefon hattının Ceyhan’dan Payas’a kadar uzatıldığı, Adana-Payas hattının Suriye’ye bağlanma çalışmalarına devam edildiği bildirilmiştir. Haberin devamında Afyon-Burdur, Denizli-Dinar ve Nazilli üzerindeki hatlar yoluyla İzmir hattının yapılmaya başlanacağı aktarılmıştır. Burada ayrıca İzmir-Bursa-İstanbul hattı ile İstanbul-Ankara hatlarının ıslah edileceği, İstanbul üzerinden dış hatların yapılacağı, İstanbul-Yunanistan hattına da Edirne üzerinden ek hat yapılacağı kaydedilmiştir.²⁰⁹⁴

Bunlarla birlikte Yeni Mersin gazetesi sayfalarında Mersin vilayetindeki telefon hatlarının kurulmasına yönelik haberlere de rastlanmıştır. Mesela, gazetenin 16 Mayıs 1929 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde Gözne-Kuzucu-Belen nahiyelerinin telefon tesisatlarının Mersin’e bağlandığı bildirilmiştir.²⁰⁹⁵

15 Mart 1932 tarihli nüshada yayımlanan bir haberde Mersin’in Eğdir köyünde halkın telefon hattını uzatma çalışmalarına yardım ettiği ve hattın tamamlandığı bilgisine yer verilmiştir. Haberin devamında Hebilli Köyü ile Esnel Köyüne de telefon hattın uzatıldığı duyurulmuştur.²⁰⁹⁶

“*Karaisalı’da Telefon Tesisatı*” başlığıyla yayımlanan bir başka haberde de Karaisalı’da telefon tesisatının kurulması için büyük gayretler sarf edildiği bildirilmiştir. Haberin devamında Kamışlı-Pozantı nahiyeleri arasında muhaberenin temin edildiği ve Pozantı ile merkez kaza arasındaki tesisatın yapılmasından sonra Adana-Tarsus irtibatının kurulacağı aktarılmıştır.²⁰⁹⁷ Nitekim Karaisalı köyüne yapılmakta olan telefon hattının bittiği ve köy muhtarının Vali Bey ile konuştuğu haberi gazetenin 13 İkinci Kanun 1933 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.²⁰⁹⁸

“*Telefon Tesisatı Köyler Telefonla Bağlanıyor*” başlıklı haberde Mersin’in merkez köylerine telefon tesisatının bağlanmasına karar verildiği bildirilmiştir. Burada telefon bağlanacak köyler için proje hazırlandığı ve köylerin mıntikalara ayrıldığı aktarılmıştır. Ayrıca telefon tesisatı olan köylerdeki eksikliklerin tamamlanacağı, telefonu olmayan

²⁰⁹⁴ *Yeni Mersin*, 13 Temmuz 1938.

²⁰⁹⁵ *Yeni Mersin*, 16 Mayıs 1929.

²⁰⁹⁶ *Yeni Mersin*, 15 Mart 1932.

²⁰⁹⁷ *Yeni Mersin*, 18 Eylül 1928.

²⁰⁹⁸ *Yeni Mersin*, 13 İkinci Kanun 1933.

köylere tesisat kurulacağı da belirtilmiştir. Haberde son olarak bazı köylerde merkezi santral kurulacağı ve köy telefonları birbirine bağlanacağı açıklanırken santral kurulacak köyler arasında Teke, Mezitli, İlemin, Gilimos bulunduğu kaydedilmiştir.²⁰⁹⁹

Yine gazetenin 9 Birinci Teşrin 1937 tarihli nüshasında yer alan bir haberde de “Ankara-Mersin” başlığıyla verilmiştir. Haberde, Ankara-Mersin arasındaki telefon tesisatının tamamlandığı ve ilk konuşmayı Vali Rükneddin Nasuhioğlu’nun yaptığı bildirilmiştir. Haberin devamında telefon tesisatının 17 Birinci Teşrin 1937 tarihinde halkın hizmetine sunulacağı duyurulmuştur.²¹⁰⁰

Gülner-Silifke arasındaki telefon hattı çalışmalarının tamamlanmak üzere olduğu haberi de gazetenin 20 Birinci Teşrin 1920 tarihli nüshadan aktarılmıştır.²¹⁰¹

Gazetenin 22 Şubat 1938 tarihli nüshasında yayımlanan “Mersin-Ankara Telefon Hattı Yapıldı Birkaç Güne Kadar Umuma Açılacak” başlıklı haberinde ise Mersin-Ankara, Mersin-İstanbul telefon tesisatının bittiği ve açılışının yapılacağı bildirilmiştir. Haberin devamında Mersin Valisi Rükneddin Nasuhioğlu’nun Bayındırlık Bakanı Ali Çetinkaya ile telefonda görüştüğü belirtilmiştir.²¹⁰²

Diğer taraftan gazetede uluslararası hatlardaki gelişmelere yönelik haberlere de rastlanmıştır. Bu minvaldeki bir haber “Ankara-Selanik Telsiz Telefonu Açılıyor” başlığıyla gazetenin 31 Birinci Kanun 1931 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Selanik telefonunun 1 Ocak 1932’de açılacağı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında Selanik telefonunun şimdilik İstanbul-Ankara hattıyla bağlantı kuracağı bildirilmiştir. Burada ayrıca Selanik-İstanbul arasındaki 5 dakikalık konuşmanın 185 kuruş, Ankara-Selanik-İstanbul arasındaki konuşmanın 185 kuruş, Ankara-Selanik arasındaki konuşmanın da 290 kuruş olacağı kaydedilmiştir. Haberde son olarak saat 21.00’den sabah 8.00’e kadar ücretin 5/3 oranında alınacağı da belirtilmiştir.²¹⁰³

²⁰⁹⁹ *Yeni Mersin*, 18 İkinci Teşrin 1934.

²¹⁰⁰ *Yeni Mersin*, 9 Birinci Teşrin 1937.

²¹⁰¹ *Yeni Mersin*, 20 Birinci Teşrin 1937.

²¹⁰² *Yeni Mersin*, 22 Şubat 1938.

²¹⁰³ *Yeni Mersin*, 31 Birinci Kanun 1931.

Gazetenin 25 Haziran 1935 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberinde ise Ankara-İstanbul-Avrupa telefon hattında konuşmaların günden güne artması nedeniyle bu hattın geliştirilmesine karar verildiği bildirilmiştir.²¹⁰⁴

Yine gazetenin 28 Eylül 1935 tarihli nüshasında yer alan bir haberinde de Bayındırlık Bakanı Ali Çetin Kaya'nın yaptığı bir açıklama aktarılmıştır. Buna göre Türkiye, Suriye, Irak, İran ve Sovyet Rusya'ya doğru yeni telefon hatlarının yapılacağı ifadelerine yer verildiği kaydedilmiştir.²¹⁰⁵

2 Eylül 1938 tarihli nüshasından aktarılan “*Suriye İle Telefon Muhaveresi Bugünlerde Başlıyor*” başlıklı haberde ise Türkiye-Fransa arasında antlaşma imzalandığı ve telefon muhaveresinin başlayacağı duyurulmuştur. Haberin devamında telefon hattının Avrupa-Türkiye-Suriye arasında yapılacağı bildirilmiştir.²¹⁰⁶

“*Hatay ile Telefon Görüşmeleri*” başlıklı haber ise gazetenin 19 Birinci Teşrin 1938 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Haberde, Türkiye-Hatay arasındaki telefon hattının çalışmaya başladığı duyurulmuştur.²¹⁰⁷

²¹⁰⁴ *Yeni Mersin*, 25 Haziran 1935.

²¹⁰⁵ *Yeni Mersin*, 28 Eylül 1935.

²¹⁰⁶ *Yeni Mersin*, 2 Eylül 1938.

²¹⁰⁷ *Yeni Mersin*, 19 Birinci Teşrin 1938.

SONUÇ

Bu çalışmanın ana kaynağı olan Yeni Mersin gazetesinin 1928-1938 yılları arasında çıkarılan nüshaları incelenmiştir. Bu yıllar arasında dünya’da, Türkiye’de ve Mersin’de meydana gelen inkılaplar, siyasal, eğitim, sosyal, kültürel, ekonomik, tarım, hayvancılık, bayındırlık ve iletişim alanlarındaki gelişmeler ele alınmıştır. Gazetenin ilk sayfalarında göze çarpan haberlere bakıldığında siyasi haberlerin geniş yer kapladığı görülmüştür. Diğer haberlere kıyasla siyasi haberlere öncelik verilmiştir. Yine ilk sayfada eğitim ve kültür haberleri yer almıştır. Bunlarla birlikte gazetenin ikinci sayfasında yayımlanan haberler de genellikle sosyal, ekonomi, tarım, bayındırlık, iletişim haberleri ve uluslararası ilgi çekici haberler yayımlanmıştır. Gazetenin üçüncü ve dördüncü sayfalarında yer alan reklamlar arasında iş ilanları, ürün satışları, kiralıklar, duyurular, tanıtımlar, müzayede haberleri bulunmaktadır. Bu doğrultuda reklamlar sayesinde bir yandan halkın ihtiyaçları giderilmiş diğer yandan da halk bilinçlendirilmiştir. Reklamların yanı sıra gazetede hükümetin duyurularına da yer verilmiştir. Böylece gazetenin, hükümet ve halk arasındaki iletişimi sağlayan güçlü bir araç olduğu anlaşılmıştır.

Yeni Mersin gazetesinin basın dünyasına girmesi itibariyle hükümet yanlısı bir politika takip ettiği görülmüştür. Şöyle ki; gazetenin, hükümete bağlı kalacağına ve Atatürk inkılaplarını bulunduğu bölge halkına benimseteceğine yönelik kaleme aldığı yazılar bu durumu gözler önüne sermektedir. Gazetenin özellikle inkılaplar konusunda büyük bir hassasiyet gösterdiği gözlenmiştir. Bu doğrultuda gazete; inkılapların yayılması, bunların halka benimsetilmesi ve toplumun çağdaşlaşması için önemli bir rol üstlendiği anlaşılmıştır. Mesela gazetenin, Latin harflerinin halka öğretilmesi konusunda öğretmen kimliğine büründüğü, sayfalarında harfleri öğretirken milli duyguları teşvik edici örnekler verdiği belirlenmiştir. Yine gazete, kılık-kıyafet inkılabının halka benimsetilmesi hususundaki katkısı da kaydedilmiştir. Şöyle ki, gazete çarşaf ve peçe yasaklarının uygulanmasında belediyeye yardımcı olmuş, bölgede bunlara yönelik uygulamaları desteklemiş ve kadınların modern giysileri giymeleri için cesaretlendirici yazılar yayımlamıştır.

Yeni Mersin gazetesi, inkılapların yanı sıra siyasi alandaki olayları da dikkatle takip ederek gerek uluslararası gerek Türkiye’yi ilgilendiren haberleri manşetlerine taşımış ve

bu olaylarda hükümet yanlısı bir tutum sergilemiştir. Özellikle gazete sayfalarında ön plana çıkan Boğazlar Meselesi ve Hatay Meselesi'ne yönelik haberler ve yazılar bu durumu gözler önüne sermiştir. Bu bağlamda dünya genelinde silahlanmanın artması münasebetiyle uluslararası antlaşmalarda değişiklikler meydana gelmiş ve Türkiye'nin bağımsızlığına sekte vuran Boğazların statüsü de bu durumdan nasibini almıştır. Döneminin şartlarına göre imzalanan 14 Temmuz 1923 tarihli Boğazlar Antlaşması'nın sonraki yıllarda şartlarını taşıyamaması dolayısıyla Türkiye, Boğazlar'ın statüsünde değişiklik yapılması için uluslararası boyutta çalışmalara başlamıştır. Bu hususta Yeni Mersin gazetesi, Boğazlar Meselesi'nde Türkiye'nin haklılığını duyurması ve Boğazlar Meselesi'nin Montrö'deki toplantıları sürecinde milli duyguları galeyana getirici yazıları yayımlaması dikkat çekicidir. Bunlar da gazetenin milliyetçi bir politika sergilediğini kanıtlayan örnekler arasındadır. Ayrıca gazetenin, Boğazlar Meselesi'nde dış basının yorumlarına da sayfalarında yer vermesi halkı bilgilendirmesi bakımından ayrı bir önem taşıdığı anlaşılmıştır. Yine gazetenin hükümet yanlısı bir politika izlediğini kanıtlayan bir başka örnek konu da Hatay Meselesi'dir. Bilindiği üzere Hatay'ın Mersin'e yakın olması, manda rejimi altında kalması ve buradaki Türk halkının özgürlüğünü sekteye uğraticı vakaların ortaya çıkması gibi etkenler gazetenin milliyetçi bir tutumu sergilediğini de göstermiştir. Burada ayrıca gazetenin, Hatay Meselesi'nde bölge halkının haklılığını duyurmaya çalışan bir propagandacı niteliğine büründüğü ve yeri geldiğinde Suriye gazeteleri ile kalem atışmalarına girdiği de gözlemlenmiştir. Yine gazete, Hatay'dan gelen ve Arap zulmünden kaçan Türklerle yaptığı röportajlarını sayfalarına taşımış, muharrirlerini bölgeye göndererek olayları yerinde gözlemlemiş ve Hatay halkının yanında olduğu mesajını vermiştir. Bölgeye giden muharrirlerin olayları birebir izlemeleri ve bunların gazeteye gönderdikleri mektupların olduğu gibi aktarılması gazetenin Hatay Meselesi'ne verdiği önemi gözler önüne sermiştir. Ayrıca bu mektupların, Hatay'daki olayları gören kişiler tarafından yazılması ve gazete sayfalarında yayımlanması gazeteye birinci el kaynak olma niteliğini kazandırmıştır.

Gazetenin, siyasi olaylar hakkındaki yazılarının yanı sıra eğitim, kültür ve sosyal alanlardaki yayımladığı yazıları da dikkat çekmiştir. Özellikle eğitim alanındaki eksiklikleri sayfalarına taşıması gazetenin objektifliğini gözler önüne sermiştir. Gazete bunların çözümüne de yardım etmiştir. Mesela gazete, Mersin'deki okulların ve sınıfların yetersizliğinden dolayı "*Açıkta Kalan Öğrenciler*" meselesinde çözüm önerileri sunmuş

ve ilgili makamların bir an önce harekete geçmesi amacıyla uyarı yazıları yayımlamıştır. Eğitimdeki sorunların çözülmesine yardımcı olan gazetenin ayrıca öğretmen rolünü üstlendiği de anlaşılmıştır. Bu doğrultuda halkın bilinçlenmesi amacıyla sayfalarında yer verdiği seri halindeki makaleleri eğitim, kültür, sağlık, tarih, edebiyat alanlarını kapsamaktadır.

Gazete, öğretici rol üstlenmesinin yanı sıra halkın sesi de olmuştur. Halkın isteklerini, şikâyetlerini ve sorunlarını sayfalarına taşıyarak ilgili makamları uyarmıştır. Gazetenin sorunlara yönelik kaleme aldığı yazılar ilgili makamlarca dikkate alınmış ve sorunun çözülmesi için çalışmalar yürütülmüştür. Bu durumlar da gazetenin bulunduğu bölgedeki gücü ve etkisi hakkında bilgiler vermiştir.

Yine gazetenin yardım kuruluşlarını desteklediği de gözlemlenmiştir. Mesela, Himaye-i Etfal Cemiyetine ve Türk Hava Kurumuna bağış toplanması amacıyla sayfalarında yer verdiği sloganları dikkat çekmiştir. Burada ayrıca halka örnek olması için yardım yapan şahısların isimlerini listeler halinde sayfalarına taşımasıyla halkı teşvik ettiği de anlaşılmıştır.

Yeni Mersin gazetesi, bölgesindeki ekonomi, tarım, bayındırlık ve iletişim alanlarındaki gelişmeler hakkındaki bilgileri de sayfalarına taşımıştır. Bunlar, gazetenin hükümeti bilgilendiren bir raportör rolüne büründüğünü göstermiştir. Raportör olan gazetenin zaman zaman belediyeyi ve şirketleri tenkit ederek “*Eleştirmen*” olduğu da anlaşılmıştır. Mesela; Mersin’in şehir planının hazırlanmasında görülen aksaklıkların mesullerinin Belediye ve ilgili şirket olduğunu vurgulaması, yol çalışmalarında sağlam malzemeler kullanılmadığından dolayı yapılan yolların bozulduğu ve belediyenin boşa masraf yaptığına yönelik yazıları gazetenin “*Eleştirmen*” savını destekleyen örnekler arasındadır.

Tüm bunlarla birlikte teze konu olan Yeni Mersin gazetesindeki haberlerin kaynakları arasında; Anadolu Ajansı, diğer basın araçları ve gazetenin hususi muhabirlerinin elde ettiği bilgiler yer almıştır. Diğer taraftan gazetenin 1928-1938 yılları arasında dünyada, Türkiye’de ve Mersin’de meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel, ekonomi, tarım, bayındırlık ve iletişim alanlarındaki gelişmelere yönelik bilgiler vermesi ve bulunduğu döneme ışık tutmaya çalışması gibi etkenler gazetenin birinci elden kaynak niteliğini taşıdığını göstermiştir. Ayrıca gazetenin çalışılmış olması ve haberlerin

sınıflandırılması teze ayrı bir önem kazandırmıştır. Bu bakımdan çalışmanın araştırmacılara faydalı olması temenni edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

CERİDELER

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre:2, 19, İctima:3, 25.11.1925.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:3, 5, İctima: 2, 01.11.1928.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İctima:4, 02.02.1931.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, 25, İctima:4, 02.02.1931.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, 26, İctima:4, 26.03.1931

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, 23, İctima:3, 21.06.1934.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, 25, İctima:4, 24.11.1934.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, 25, İctima:4, 03.12.1934.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, 25, İctima:4, 05.12.1934.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 5, 3, İctima:F., 27.05.1935.

GAZETELER

YENİ MERSİN GAZETESİ

KİTAPLAR

Ada, Serhan, *Türk- Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, Melisa Matbaacılık, İstanbul 2020.

Akın, Rıdvan, *Türk Siyasal Tarihi (1908-2000)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010.

Akşin, Aptülhat, *Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2019.

Akşin, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007.

Akşin, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2012.

Artan, Gündüz, *Mersin Basın Tarihi*, Mersin Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Mersin 1996.

- Başgöz, İlhan, *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1995.
- Bayındır Uluskan, Seda, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017.
- Erdal, İbrahim, *Mübadele (Uluslaşma Sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Eroğlu, Hamza, *Türk Devrim Tarihi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1977.
- Eroğlu, Hamza, *Türk Devrim Tarihi*, Sanem Matbaası, Ankara 1981.
- Goloğlu, Mahmut, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-II Tek Partili Cumhuriyet (1931-1938)*, İş Bankası Yayınları, 2009.
- Gürbüz, A. Cenani, *Mondros'tan Milenyuma Türkiye'de İsyanlar Olaylar ve Bölücü Faaliyetler*, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul 2006.
- Gürkaynak, Muharrem, "Fransa İle İlişkiler", *Türk Dış Politikası (1919-2008)*, Ed. Haydar Çakmak, Barış Platin Yayıncılık, Ankara 2008.
- İnan, Afet, *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2020.
- Kılıç, Selami, *II. Meşrutiyetten Cumhuriyet Türkiye'sine Türk İnkılabının Fikir Temelleri, Bakanlar Matbaacılık*, Erzurum 1998.
- Kili, Suna, *Türk Devrim Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2000.
- Korkut, Sevgi, *Toprak Reformu ve Türkiye*, T.B.M.M. Basımevi, Ankara 1984.
- McNeill, William H., *Dünya Tarihi*, Çev. Alâeddin Şenel, İmge Kitabevi, Ankara, Kasım 2015.
- Melek, Abdurrahman, *Hatay Nasıl Kurtuldu*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, Temmuz 1999.
- Sönmezoğlu, Faruk, *Türk Dış Politikasının Analizi*, Der Yayınları, İstanbul 2004.
- Şimşir, Bilâl N., *Kürtçülük II (1924-1999)*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2009.
- Şimşir, Bilal N., *İlk Dönem Türk Diplomasisi üzerine İncelemeler (1878-1946)*, Diyanet Vakfı Matbaası, Ankara 2017.

- Toy, Hakan, Elmacı, Defne, *Kronolojik Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ansiklopedisi*, Özener Matbaacılık, İstanbul 2015.
- Turan, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi III Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, Bilgi Yayınevi, Ankara, Temmuz 1996.
- Uçarol, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2010)*, Der Yayınları, İstanbul, Haziran 2010.
- Uran, Hilmi, *Meşrutiyet Tek Parti Çok Parti Hatıralarım (1908-1950)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008.
- Ünal, Tahsin, *Türk Siyasi Tarihi (1700-1958)*, Kutluğ Yayınları, İstanbul 1974.

MAKALELER

- Başkaya, Muzaffer, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Trabzon’da Çarşaf ve Peçe Yasağı”, *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(47), 2500-2507.
- Bozkurt, İbrahim, “Atatürk’ün Mersin Ziyaretleri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 61, Güz 2017, 79-110.
- Buttanrı, Müzeyyen, “Türk Edebiyatında Tiyatro: Cumhuriyet Devri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(8), 2006, 203-243.
- Deniz, Önder, “Cumhuriyet Döneminde Tatil Kavramı ve 1935 Tarihli Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu”, *ÇTTAD*, 11(23), Güz 2011, 57-72.
- Doğan, Tuğba, “Arşiv Belgelerine Göre 1937-1938 Dersim İsyanı”, *History Studies International Journal of History*, 4/1/2012, 157-169.
- Evcin, Erol, “Atatürk’ün Spora ve Sporculara Bakışı”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(55), Mayıs 2014, 303-378.
- Gül, Muhittin, “Atatürk’ün Yurt Gezilerinin Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 2006, 51-72.
- Kılıç, Semra, Aydoğan, Erdal, “Türkiye’de Kooperatifçilik ve Toplumsal Kalkınmadaki Rolü”, *Atatürk Dergisi*, 11(2), 30 Aralık 2022, 45-50.
- Özer, Sevilay, “Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yansımaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 85, Mart 2013, 131-167.

Uzun, Muzaffer, “Dil Seferberliği Kapsamında Birinci Derleme Çalışması: Rize Örneği”,
Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 22, 2017, 109-138.

EKLER

EK 1. Yeni Mersin Gazetesinin Bulunduğu Yeri Gösteren Çizelge

Yeni Mersin Gazetesi Yılları	Bulunduğu Yer	Mevcut Nüshalar	Gazetenin Yayın Yeri ve Tarihi
1928	Milli Kütüphane/ Dijital Arşiv	27 Temmuz 1928- 31 Birinci Kanun 1928	Mersin, 1928-1976
1929	Milli Kütüphane/ Dijital Arşiv, Süreli Yayınlar TBMM Arşivi/ Mikrofilm Bölümü	1 Kanuni Sani 1929-19 Mart 1929 18 Nisan 1929-30 Nisan 1929 1 Mayıs 1929-28 Teşrini Sani 1929	Mersin, 1928-1976
1930	Yok	Yok	Mersin, 1928-1976
1931	Milli Kütüphane/ Süreli Yayınlar	1 İkinci Kanun 1931-26 İkinci Kanun 1931 28 Mayıs 1931-30 Eylül 1931 17 Birinci Kanun 1931-31 Birinci Kanun 1931	Mersin, 1928-1976
1932	Milli Kütüphane/ Süreli Yayınlar, TBMM Arşivi/ Mikrofilm Bölümü	26 Kanuni Sani 1932-31 Kanuni Sani 1932 1 Şubat 1932-28 Şubat 1932 1 Mart 1932-20 Mart 1932	Mersin, 1928-1976
1933	Milli Kütüphane/ Süreli Yayınlar	1 Kanuni Sani 1933-30 Mart 1933	Mersin, 1928-1976
1934	Milli Kütüphane/ Süreli Yayınlar	1 İkinci Kanun 1934-31 Birinci Kanun 1934	Mersin, 1928-1976
1935	Milli Kütüphane/ Süreli Yayınlar,	1 İkinci Kanun 1935-31 Birinci Kanun 1935	Mersin, 1928-1976

	TBMM Arşivi/ Mikrofilm Bölümü		
1936	Milli Kütüphane/ Sürelî Yayınlar, TBMM Arşivi/ Mikrofilm Bölümü	1 İkinci Kanun 1936-31 Birinci Kanun 1936	Mersin, 1928-1976
1937	Milli Kütüphane/ Sürelî Yayınlar, TBMM Arşivi/ Mikrofilm Bölümü	1 İkinci Kanun 1937-31 Birinci Kanun 1937	Mersin, 1928-1976
1938	Milli Kütüphane/ Sürelî Yayınlar, TBMM Arşivi/ Mikrofilm Bölümü	1 İkinci Kanun 1938-31 Birinci Kanun 1938	Mersin, 1928-1976

Bugün Peçe Yasası Başlıyor. Takanlardan Ceza Alınacak

Kütleyi
Saran Fikir

Savaşığı için heyecanını
duymayan fertlerin alacağı ne-
ticie lo kütleli sarıymın gemi-
yetlik fikirlerin uğruyaacağı aki-
bet arasında bir fark anamaz
İster fertlik olsun ister co-
miyetlik; müspet bir gayeyi ho-
def tutmayan ve bir kavrayıcı
heyecandan hı almayan her
hareket enerjisi kemirdiği gibi
tabii neticesile betbinliği de
yem sağlar.

Bunun ağıdalı misalini son günlerde Mersin gençliğinin açtığı mücadelesindeki bazı humurlarda da görüyoruz. Diyorkir ki :

—Bu kaçıncı mücadele. En az on senedenberi elli defa bu harekete şahit olduk bu da nihayet o mücadeleye gibi mağlûbiyetle bitecek değil mi? Beyhüde ne uğraşmalı?

Bunlar mücadelenin mahiyetini bilmeyen ve mücadelenin kütle namına açıldığından haberi olmayanlardır.

Yabancı diller Mersinde bir dertti. Bu dert nihayet bütün mersinlileri saran bir ızdırpar oldu onun karşısında isyan etmeyen mücadelede çökene adam ilerleme olgunlaşma için hayat kudretinden mahrum olan zavalıdır ki bu yarım insan tipine düz belki rastlanırdı. Fakat dil savaşları ülkülü mersin gençliği için bir idealdi. Bugünün tahakkukunu görmekte göğüsüm kabanyor.

Kütle namına açılan bu mücadelede atılan her adım bir iştirap dindiriyor. Bir ihtiyaç kapıyor. Uyan, istiyen mücadele safına girenler şuursuz bir kalabalık değil dilinne demek olduğunu tam manasile müdiri bir kütledir.

Dün bu iş belki bir arzı
idi. Fakat düşünmek lâzımdır.
iki cemiyet işlerde arzunun
tahakkukı kütlenin hareketi
geçilme temin edilebilir. Di
merasın gençliği için önüne du
rulmaz bir tükü haline
Büyük tükülerin oluşma yolun
açacak kuvvetli iradeler olu
nma göre di savasını dün
kudaması ile kıyas etmek
kikote hürmetisizlik olur. Dün
münfir vazyette Türk dü
sevilliyor. O sevgi bugün kü
leyi sardı. Ve gençlik di işi
bir millî dava olarak ele al
Onun beyhacine yapıyor. O
zaman içinde alman verim
bedvinaları tatmin edecek k
der ehemmiyetlidir her halde

Rıza Atılâ

Mersinde sıhhat işleri

Sineklerin Üremesine Mahal Verilmeyecek
*Sıhhat müdürlüğü Belediye ve Sıtma müca-
 delesi ile iş birliği yaptı. Su işi hallediliyor*

temamen bozaltılarak sineklerin üre-
mesine mahal verilmiyecek buna ri-
yet etmiyen ev sahiplerinden cezai
alınacaktır.

Yine Sikkot müdurluğu belediye
sihhat teşkilâtı ile de yakından temasta
bulunmakta. Fizyisyihha konulu
şehirde yapılması lâzımgelen işle
mlerinde müsterehen çalışılmaktadır.
Belediye tarafından şehir dahilinde

deki hanlar temamın kapatılmıştır. Şimdi Mersin'in en büyük şehri oldu diye yalan uyan mevsirleri zihni ugratılmaktadır. Belirledi bülgenine göre sene on altı bu sene de bir lira bu müstaki bu para ile su tesisatı başlanabilecektir. Bütün bu ıslahat vilayet sıhhat müdürü Remzi bey büyük emekleri çeken ve gücü edillir bir çalısmayla sıhhat kanunlarının tatbikatına büyük ehemmiyet vermektedir. Vilayet mintakası hilinde sarı bir hastalık yoktur. Sene verilen tahsisatla hastane yapılabileceği artırılmış ve her sene aştı kalan bir çok hastalara yer bulunablmıştır.

Sihhat Müdürü

Verem Pavyonu

Yakında işe başlayacak

Binası ve etrafının bahçesi tema men ikmal edilen Verem pavyonunun diğer malzemesini ikmaline çalışmaktadır. Bütün malzeme yeni ve et modern olarak tesis edilecek ve pavyon çok kısa bir zaman içinde tamamlanmaya başlanacaktır. Pavyonun yapılması ve malzemesinin temini hususunda Verem mücadelesi cemiyetinin büyük çalışmalarına şöhret olmuştur. Bir, Kendilerine en büyük manevra bir teşvik temine edecek olan bu çalışmalarından dolayı cemiyeti takdir ederken halkımızın çok lüzumlu olan bu pavyona mümkün olduğu kadar yardımda bulunacaklarını ümit ederiz.

Mekteplerde

İmtihanlar devam ediyordu
Sergiler kapandı

Okta ve ilk mekteplerde imtihanlara devam edemeyenler. Dün yine Çankaya mektebi salonunda Orta mektebin şcaleri vekâletlen gelen Tabii ilimler imtihanı yapılmıştır. Orta mektebin imtihanları haziranın ortasında ilk mekteplerde 15 de bitmektedir.

Mekteplerde açılan sergiler, düğünlerden itibaren kapanmıştır. İnce Zeykle tanzim edilen bütün sergiler büyük rahbet görmüş ve bir hafta zarfında bu ün Mersin halkı tarafından ziyaret edilerek takdir edilmiştir.

Mekteplerin bütün inceleme kavyırlarak Mersin mazarinli öğrenci iğlastıran muallimlerini ve bir sergide ilk çalışmaları verimlerini teftiş eden çocuklarını tebrik ederiz.

Boğazlara tahkimi işi

Bulgarlarda İngilizler bir fikirde

Taymis gazetesi boğazların tahkimini istemiyor. Lozan muahedesi bunu amirmiş

Sofyada çıkan Novo Vreme gazetesi (Türkiye ve Boğazlar bölgesi) altında, yezdiği bir makalede, Türkiye'nin Boğazları tamamen hakim olduktan sonra hakikaten kendisi ve yakın dostu Rusya için büyük istifadeler temin edeceğine işaret ediyor. Fahat Boğazları meselisinin yalnız bu iki devletle ilgili olmadığını ve Lozan muahedesi mübâhicesi takarrür eden vaziyeti izah ederken şöyle devam ediyor :

»Şehitiz harpten sonra toka-
rür edip bu rejim, beryemli ta-
rette deniz seferlerini, fevkalade ko-
laylaştırılmış. Sevrisevise tam se-
best his bir formalepte meydana
verilmiş devam ettirilmiş. Bu re-
jim, karadenizin sahilleri olan ve
ticaret yolu olarak Tuna'dan istifade
de eden memleketler için de büyük
bir ehemmiyet haizdir.

Türkiyenin ağır topları koyma-
ve en modern silâhlarla teçhiz et-
mek istediği gayri askeri muntakaları

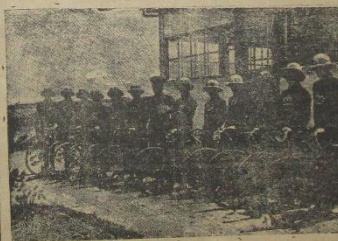
İlahîni, bir güce ihtiva eden her
şeyin deşilme noktası tedbirin emri
rısı ve Lozan muahedesi ile müda-
reke olan büyük tedbirin hatfı müda-
resini cerehede etti. Tâimye çar-
ı bir de Bulgaristan parçası
Trakya'ya Türkler elinde buluna-
cılarının tahkim edilmesine har-
kâhat kâlamaz, küşâ bir parçesi
tahkim edileceğidir; parçası tahkim
olarak buluna kâhuzluklar, E-
Bulgaristan cıllıklaına ma-
edilirse, bu harp se canına har-
kâhuzların ilâzlarına sebebi-
verir.

Türkiye Lozan muahedesi ile
de ilâzlarına imen ettiğî için bu
hatfı olarak rivayet etmiştir.

— Cümle bu muahedeler külli bir
— cümle bir ilâzıdır; fakat tahkim
olmakla yusulan her tedbir
lâh harşiyahire Lozan muahedi-
ni imzaleyen devletlerin hatfı
tefelerini deşil edecektir.

Güçlülerin Türkiye Turu

Muhafız Gücü Bisikletçileri Dün Mersine Geldiler
Şehir haricinde çok samimi olarak karşılandılar. Şereflerine ziyafetler verildi

Dün şehrimize gelen Muhafız Çabukçukları
Kendi müttekâlarında oldu
ğ u kadar memleketin iç üre
k öşerine de spor zevkini ya
yan ve bu aşkı yuvamıza
Ama Muhafız gücünün on
lı sporundan mürrekkep bisiklet
çileri dün saat on üçte Silek
den şehrimize gelmişler ve
Tevedü Yüzbâşı Mustafa İ
nma yurdu umumî katipli Hay
ri, Halkevi spor komitesi reis
Lütfi Ali idman yurdu kapta
nı Muharrem Hilmi, Edip beyler
şerhâricinde de Vali bey
nima mektupçısı Afî, Fırka
reisî Necip Metik, Belediye reis

ş i Mitat, Emniyet müdri
beyler tarafından karşıl
lan ve doğruca Halkevi
mislerdir.

Bisikletçiler evvelce ya
ğ unuz bir şiir hâzırında A
rdan hareket ederek Çe
venic oğlu, İlevi, Zevk
ya, Comra, Karakamış ve
kati Silekçiy e uğrarak M
na gelmişlerdir. Burad
Tarus, Adana, mi, Me
yöle cenup ve şark yöre
lerinden gelecek 5 Ağus
tar günü Samsumu vatan
geçen sece başlıkları d
ve turunu kilit edilece

Sıcaklar başladı

Derece 39 a kadar yükseldi.

Günlerdenberi bahar yaşıyor. Mersinde sıcaklar bütün şehre dökülmeye başladı. Perşembe, cuma, pazar günleri öğleden evvel de şehirde 39 a kadar çıkmıştır. Mahallelerinde gezmek değil evlere oturmak bile kabil olmadığını halk biraz nefes alabilmek için hilden hiç ayrılmamaktadırlar. Son gün içinde birçok evler yaylaya girmişti. Sıcaklar bir kaç gün daha aynı şiddetle devam ederse şehrin hiç kimse kalmıyacak gibidir.

Adana Valiliği

Ankara 9 (Hususi) - Dah
vekâletli valilerle kaymakamlar
sında yapılacak olan değişikli
hazırlamaktadır. Bu meydana
hal olan Adana valiliğine ma
idareler umum müdürü Naci
tayin edileceği kuvvetle söylen
tedir.

Malatyada

**Müthiş yağmurla
yağdı**
Malatya 8. A.A. — Dün
üzüri hava birdenbire kararmış
etrafı müthiş mükdarda yağ
rak seller halinde olmuştur. Yağ
da köyünde 80 ev ile 150 kişi
Gündüz bey köyünde de bir
bir deflemlenmiş 150 kadar
sigiri sel götürmüştür. Bu ka
le Bonazi köyünün aızım baş
maye bahçeleri dala yüzünden
him hasara uğramıştır. Mala
lıttınde köylere de yağmurla
ise de ziyafet ehemmiyetizdir
ne sayıyan mecrasın seller
gl çamurla dolunmuş olma
meca temlenizmiş kadar t
bir hafta Malatya'da elektr
rati yapılmıyacaktır.

EK 4. Çarşaf ve Peçe Yasağı (Yeni Mersin, 11 Haziran 1934, S. 1801)

Kıymeti Mahallesi
250 lira Küçük
Rüşuk minare

BU DÜDÜ
stani yezari Mehmet Ali
Sahut oğlu mualla Meli
kare kız Havadan usta
ve abdülhamit efendiler
mahallesinden Numan ve
et ef.
mahallesinden Numanın
arifiyle 250 lira kıymet

Yasağı yazılı hane açık
26-7-934 tarihine
11 de datrenizde yapı
rile müşterisine ihale
nimen kıymetinin yüz
veya milli bir bankanın
hırmaları lazımdır.]
mununun 126 meci mat-
an bu gayri menkul
diger bir alakadara
bu haklarını ve hu-
kum iddialarını ilan tari-
de evrakı mübteleleri
e sicilinde sabit olma-
lan mahrum kalacakları
de fıkrasına göre hare-
kumat almak isteyenle-
recaatın ilan olunur.

Yayare
osu
ikinci Keşide
arihindedir.
amiye
radır.
liradır.
tin En
yacıdır
balıçelerinizle
dır. Bunu kimse
meyiniz.
Fabrikasında artez-
Sarri beye mür-
2 20
Mersin

M. FUAT
Sahle ve yazı işleri Müdürü
No. 1801
Fiyat 5 kuruş

Yeni Mersin

HAZİRAN
Pazartesi
1934

GÜNDELİK GAZETE

T. T. 34 Temmuz 928

İran Şahı Hazretleri Dün Hududumuzda Merasimle Karşılandı

İHTİKAR

Kadın hürriyete kavuştu Peçe Yasağı başladı

Dünden itibaren ot dolo çuvalı andıran umacı kadın tipi ortadan kayboldu

Kadınlarımız peçeleri seve seve atıyorlar. Çarşaf yasağı da 1 temmuzda tatbik edilecek

Son senelerde bir ahlak meselesi olduğu kadar da umumi menfaatinin el uzatması itibarıyla iki bakımdan üzerinde ehemmiyetle durulması lazım gelen bir hastalık meydana çıktı. Kanun bunun tam teşhisini koydu. Adına İhtikar denildi. Bütün memleket gazetelerinin yazdığına göre bu hastalığa yakalanmış bir şahıs onun kurbacını yemeyi hiç bir şeye kalmamıştır.

Bir adam kasa yarı, bir adam yol keser ev çalar, bunlara hürsü denir eşiya denir kanun abılarına bu damgayı vurur. Hırsalığa, eşiyağha teğebbüs edenler mukat tenha bir muhit ararlar. Olmazsa cürümlerini irtikap edemezler zaten.

Muhtekire gelince; onun için cemiyette muhitte herşey paradır. Hergün yüzlerce kişiyi cebine el uzatır. Aldığını yüzde beşüz kârla satmak için bin bir tuza kurar.

Birincilerin zararı mahdud tahşatlar üzerinde kalır. Muhtekir efendinin açtığı zararlar ise bütün bir memleketi baltaklar. Halk sanki haraca bağlanmış gibi hergün bir mıldır ona pay verir.

Birincilerin zararı mahdud tahşatlar üzerinde kalır. Muhtekir efendinin açtığı zararlar ise bütün bir memleketi baltaklar. Halk sanki haraca bağlanmış gibi hergün bir mıldır ona pay verir.

Birincilerin zararı mahdud tahşatlar üzerinde kalır. Muhtekir efendinin açtığı zararlar ise bütün bir memleketi baltaklar. Halk sanki haraca bağlanmış gibi hergün bir mıldır ona pay verir.

Mersin Belediye meclisinin inkılâp bakımdan çok ehemmiyetli olan karar ile dünden itibaren peçe yasağını tatbikine başlandı. Bu kararın ne kadar yerinde ve umumi bir arzuya karşılık bulunduğu dün bütün memnûle taburur etti Belediye yasağını duyan kadınlardan bir çokları daha evvel peçesi çıkarmışlardı. Dün Mersinde hiç bir peçeli kadın kalmamıştır. Bu hareket ezca korkusundan daha çok kadınlarımızın kendi arızaları olmuş ve birçok sebepler altında çarşaf ve peçe giyen kadınlar belediye yasağına hürriyetlerine kavuşmuşlardır.

Kadını bir kömes hayvanı telâkki eden eski devrin bu artığı da artık Mersinden tamamen silinmiştir.

Bir temmuzda da çarşafırlar atılacak ve kadınlarımız Cumhuriyetin kendilerine verdiği hürriyeti kavuşarak müstakil kıyafetten tamamen ayrılmışlardır.

Çarşaf yasağı daha tatbik

İran Şahı Hazretleri

Hudutta karşılandı.

Beşat 9 «A.A.» — İran Şahı Hz. ni karşılamak için heyet. Bu heyet buraya geliyor. Yarin hudutlarımızdan geçerek olan şah Hz. ni (Ölçek Bulutla karşılamak olan heyet için) ordu müfettişi birinci Ferik Ali Sait şah Hz. riyaset etmektedir. Öyle yarin salub saat beşte Beşatın hareketi edecektir. Şah Hz. de saat onda hudutlarına dan geçerek ve istikbal marasiminde müstakbil Beşatın teyit buyuracaklardır. Öyle yarin Agri liva si karargahında yiyecek olan Şah Hz. müstakbilin igrası teyit edilecek ve geçici orada geçireceklerdir.

Açıklık Bir Ölüm

Gazetimiz sahibi Fuat beyin vefatı. Adımdızın efendi vefatıdır. Hastalıkları buralarda nişanlar dün saat on dörtte Tarasatında evinde vefat etmiş ve cenazesi merhum çok an Tarasatlarında igrası halde kılınarak ebedi nefesine defnedilmiştir.

Merhum dürüst ahlaka ve iyi muamele ve birçok hayır işleri kendisini mahalle sevdirmiş bir şeri fani idi.

Gazetimizde tahir ve teris heyeti arkadaşımız Fuat beyin vefatı efendinin derin tesadürlere igrası eder ve ölüye taarudan rahmet diler.

Gördüklerimiz Ve Anladıklarımız

Tendeyim Sarı, yeşil renklerle süslenen Çarşova Yurdamın güzel ve leylili toprakları gülerimin önünden bir net gile karışıyor. Her karışık içinde ayrı bir zevk, ayrı bir sevgi burakıp kaçan bu toprakların kokusuna diğerlerine bildirilen bir ve tenis havasını beşliğe me yeni bir hayat katılmışı duyuyor gültüğe emelleyiyorum. Tatlılarda cıvık, buğurmaya gülmeye varmış birçok vatanlar var. Kış, erkekli yaşamaya, çok yücelmeye çıkmağa arzularıyla belli, dumandan, yarımdan, çalıyorlar. Ne kurgun gülmeye, ne elerinde tutuldukları aletlerin ağrısına, ne toprakların ruhsa venen.

Hic bir şey onlara karşı duramıyor. Sanki hamurları tamdan yığılırmış. Yanık sarı benimleri, çalkıltı birçok filanında bu tenis vatanıdır.

On üç sene evvel düğünları yitirden Türkün çelik iradesini şimdide de tabiatı mücadele edenleri görüyoruz. Bu savatla kazandığı zaferler de var.

İşte şimdiden yer yer yükselen sanat şiddetleri, yurdu ören deniz yağlar, sayar yenilikler. Hep bu armin bu çalışmaya mahallidir.

Bütün bu faaliyet bilince sene insanlığa örnek olan Türk medeniyetinin kıza bir duruş ve faaliyetden sonra tekrar yaşamaya başladığını görüyoruz. Hem bu yaşam ve yürüyüş ekseninden daha belli, daha kuvvetli olacak. [Çünkü, Türkün medeni yolları geri kalmamış, kuvvetten düşmemiş, bütün salımları tatlı. Bundan sonra onun tuttuğu bu yoldan hiç bir sebep ayrılmayacak. Hiç bir kuvvet geri döndürmeyecek karyayına çıkacak engelleni kınıp geçecek.

Medeni kabiliyetlerini, millet ve insanlık duygularının ödülmek, uyandırmak istiyen kasıyıp ve cahletten nefret etmiş. Onları öldürdükleri bir daha geri dönmeyecek kadar derin bir makber açmışlardır. Artık bilgi istiyoruz. Nur istiyoruz. Başlı ayaklarımızı çıktık uçmak istedik, sevdalandık. Bugün her Türkün yüreğinde yalnız yurt sevgisi millet sevgisi var. Ve yine her Türk medeniyetini en yüksek derecesine varmak için çalışıyor. Dost, düşman bunu böyle bilir.

Her günü yeni bir tekmil dergisi bu asrda değil durmak, at çıkmak bile görmek sayılır. Halbuki biz fazla olarak anıların yığıldığı yerlikleri de telâki etmek medeniyetinde bulunuyoruz. Bunu müdrikli Olmaz için düşmanlardan canımız pahasına kurtardığımız bu aziz yurdu ve Türk istikbalini yaşatmak gereği yerine çıkmak yolunda yılmadan, yorulmadan çalışıyoruz ve çalışacağız. Ülkemizi budut.

Topraklarımızı bereketli, yer altında güllü barınmalarını tasavvup, zehalet uzun seneler yabancılara pıstık götüş. Fakal bundan sonra buna imkân kalmamıştır. Bundan böyle bu haneleri Türk vakti. Türk kalası, içtencik memleketin de Türk istikbaline edecek. Türk emmanı dan ayrılan ve Türkiye her bakandan aramızda yer yoktur.

H. İbrahim

Süne haşeresi

Halep köylerinde gördüm

Halep 9 «A.A.» — Muhtabirinden — «Maarri Masin köyü mezarlarında Süne haşeresi görülmüştür. Bu sene mahallü kemale ermiş olduğundan saray verimiyek de bu genel yunuslarımıza toprakta kalacak gelecek sene için pek çok zarar açığı mahabbektir. Ziraat dairesi mahallinde tehlike yapılarak müdahale başlamıştır. Öyle sene evvel de yine aynı zamanda görülen haşere ferdası sene büyük zararlar açmış ve Türkiye arazisinde sırayet etmiştir.

Musul petrolulları

Beşat 9 «A.A.» — Musul petrolulları Fransa'nın hissesine düşen kısmın Tarasatın imasına aktılması için bir dolo me ameliyatı temamlanmıştır. Sınat de depoların inşasına başlanmıştır. Dünden bin metre uzaktı onbey-dopo yıpılacak ve her depo beş bin litre petrol alabilecek vasıfta olacaktır.

seferber olduğu halde bir tarafta ihtikarın hali devam etmekte bulunması daha sıkı tedbirlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Rıza Atilla

Suriyede Türk Şehitlikleri

Türk Kahramanlarının Mezarlıklarının Yeri İstimli Edilecek

Ali komerlik umumi kâtibî Suriye İran Demiryolu işi için Taryare ile Tahrana gitti

Beşat 9 «A.A.» — Masul Muhtabirinden —

Beşatın bir görünüşü

re ile tahrana gelmiştir. Ali bir şekilde ve hem de taryare ile yarılan bu seyahati teyit eden gazeteler romen alehinde bir geçiş olduğu söylenmesine rağmen habiki mabsadın İran şahı Hz. nin Türkiye şehründe alımları bulundukları ve Şah Hz. hareketlerinden evvel yetmişbini için taryare de gittiğini savanatta ve Suriyede İran yitilecek olan demiryolları hangi ihtikameli tabii edeceğim de bu seyahatın sonra anlaşılabileceği ilâle emelidir.

Ali komerlik umumi kâtibî M. Laguri bir kaç gün evvel taryare ile tahrana gelmiştir.

EK 5. Soyadı Kanunu ve Mustafa Kemal'e 'Atatürk' Soyadının Verilmesi (Yeni Mersin, 26 İkinci Teşrin 1934, S. 1943)

EK 6. Mersin Halkevinde Soyadı Kanunu Toplantısı (Yeni Mersin, 27 İkinci Teşrin 1934, S. 1944)

EK 7. Kadınlara Seçme- Seçilme Hakkının Verilmesi Münasebetiyle Mersin Kadınlarının Kutlaması (Yeni Mersin, 9 Birinci Kanun 1934, S. 1954)

M. FUAT
Şehip ve Yarı İşleri Müdürü

No. 1954

Fiyatı 5 Kurus

Yeni Mersin

GÜNDELİK GAZETE

T. T. 24 Temmuz 1934

9
BİRİNCİ KANUN
PAZAR
1934

Kadınların Asker Olması Fikri Kuvvetleniyor.

Mersin'de Heyecanlı Bir gün

Gücümüz Arttı

Türk dönmüş bir kasırga hanı ile yürüyor. Türk, ulusu duyarak, inanarak Ata Türkün yalvarıklı izinde ilerliyor.

Tarih kavrayabilirdi töresine nasıl bir anı ile parmak basarsa basın evrensel işlerimin gücü düşük ve gerçeklik sınırlarını aşıldı.

B. M. Meclisi 24 gün önce Türk Bayanının sayılabilecek ve seçilme öneminde bir yasa ile onayladı.

Dün kaza çarşafı boyun büken, elinde süt-kafes arkasında işik girip Türküdüni koklayan Türk Anası bu gün kurultay kapısında ulusun siyasal işlerine omuz veriyor anae gisteriyor.

Acun kadınlığı ne denli bir ilerleyiş veya gerileyiş gösterirse gisterse Türk kadınlığı yitirdiğini bulmaz ve sarıya çilde emri çekişin dışı aslan gibi Cümhuriyetin varlığı tavla sayık yükümüne kavuşmuştur.

Türk tarihinin her kurumunda kadın uluş işine karışmış ve kadinsiz kurum yarım sayılmıştır.

Osmanlı egulları kurumunun bakanlık düşüncelerinin başkanı altında Türk kadınlığı tırnaklara gebe kalmış bir bulut görünüşüyle yaşadı.

Kurtuluş savaşında ayakları altında topraklar titreşen gülerimden ateş fırcıran Türk kadını kertesini galdikçe sağanaklar koparan bir varlık olmasında da bildi.

Bu gün Türk kadınına verilen önemin değeri bir bakımdan üçüncü olursa hiçlikten değil Osmanlılığın uyuturucu baskısından çıkarıldığı ve budunluk varlığıyla geride kalan kurumu Cümhuriyetin on yılı içinde önemin bızına uyararak karıştırdığını görürüz.

Bu bitimledirki Türk kadını acun kadınlığına örnek olacak yükseklikte başı dönmeden sarılsınadı sırtında inel yumuşların yüküyle yürüysektir.

Her gücün en yömendili deşüllü inançtır.

Tarihlilik kurun içinde yaşayınız Seçim yasaı acun içine evrensel bir örnek olarak yapıldı. Bunu erdemli ve verimli kılacak olan Türk kadınları kendilerine güvenerek bayram yapıyor ve Ata Türkü sansız saygıları anıyorlar.

Türk kadınında görülen umuncun inancıyla diyebilirizki: Türk gücü bir kat daha arttı.

Rıza Atilla

Defterler yeniden hazırlanıyor

Bakanlık vilâyetlere hazırlık emri yolladı

Seçim 15 Şubat'ta Bilecek ve Meclis Mart'ta Fevkalade Toplantıya Çağırılacaktır.

Biriyet Halk Fırkası da kurumlarına yayımlar yollamıştır. Yeni seçim on beş gullatla bitenektir.

Ankara'dan gelen sayılara göre bu sağınde 550 sayılabilecek emuluyor.

Kadınların da meclis seçilmelerinin kabulü üzerine tılabaz defterleri yeniden yapılmaktadır. Vilâyetin bütün kazarlarında bu iş için çalışılmakta olduğu haberi alınmıştır.

ANKARA, 8 (Husuf) — İşler Bakanlığın vilâyetlere yeni seçime hazırlık etrafında yeniden yayımlar yolladı. Defterlerin ancak ayın yirmisine kadar hazırlanması emuluyor. Seçim gullatla bilecek yeni meclis Mart'ta fevkalade içtima çağırılacaktır.

ANKARA, 8 (Husuf) — İşler Bakanı Şükrü Kaya İşler Bakanlığı yeni sayılabilecek için vilâyetlere cum

Başbakan Evvelki gün Edirne'ye vardı.

Evvelki gün

Başbakan İsmet İnönü Edirne'ye vardı. Dün sabah şehrimize gelen Başbakan İsmet İnönü akşam saat 21,30 da kalkan ekspresle Edirne'ye geçti. Başbakan Edirne'de Şehit Bakkı, Vali, General Salih ve sayılabilecek tarafından uğurlandı.

EDİRNE, 7 (A.A.) — Başbakan İsmet İnönü dün gece buraya geldi. Ve çok parlak akşette karşılandı.

Adana kupası mersine geldi

mersin Yurdu Adana'ya 4-1 galip

Mersin En İyi Oyununu Gösterdi. Sahada Çirkin Bir Hâdise oldu

İdman Yurdu Oyuncuları Yarışmaları Bir Arada.

Bir hafta evvelki Cuma günü beraber kalan Mersin ve Adana takımları bu Cuma günü yine Adana top stamında karşılaştılar. Türk Sana gazetesinin koyduğu kupa bir sehpa üzerinde olan bir keparında pırlıyordu.

Hakem yine Bay Faruktu. Her taraf dolmuş seyirciler merak ve heyecan fazla idi. Adana oyuncuları geçenki beraberlikten ümide dılmış görünüyordu.

Birinci devre topki görüşülerin birbirini denemesine benzemedi. Mersinliler bu de-

*Hariciye ve iktisat vekil-
lerimiz dünkü Toros eks-
presile Bağdada gittiler*

Bir hâdise daha çıktı
iki Tayyare
Bir italyan vapuruna 30
bomba attı
*Valansiya hükümeti bu tecavüzün asiler
tarafından yapıldığını iddia ediyor.*

**Hariciye ve İktisat vekillerimiz dünkü
Toros ekspresile Bağdada gittiler**

Hariciye vekili
Tahrandan Hazer denizi yo-
lile Moskovaya gidecek
İktisat Vekili Celâl Bayar bir hafta
Bağdadda kalarak Ankaraya dönecek

[illegible]

Filistin yeni hâdiselere gebe
Pan Arap kongresi derhal
toplantıya Çağırıldı
Mısır niyabet meclisi reisi Mehmed Ali
İngiltere aleyhine bir mektup neşretti

[illegible]

Rusya'da yeni tevkifler mi?
Kıyama kalkışan 1200 asker
Siberyaya sürülmüş
idam edilenleri ele veren Bulgar aristokrat
rasisine mensup bir kadınımsı

[illegible]

İdamları büyük bir hayret, uyan-
dırılmıştır. Çünkü bu zat Kızıl
ordunun müessesisi ve Vorosilof
tarafından sonra en nüfuzlu komutan-
dıydı. Tahminlere göre orduda
birçok cenabi komutanları

ki hiyanet sebzeler, imandandan ibaret değildir. Dahat

A close-up photograph of a metal rod, likely a part of a mechanical assembly, with a scale visible on its surface. The scale shows markings for inches and centimeters. The rod is positioned horizontally, and the scale is on the right side. The background is dark and out of focus.

Cebelittark, 19 (Raçya) - tayareler birdenbire 50 metr
Dön Öran açıklarında İspanyol
hükûmetine ait iki tayare İla
adlı bir İtalyan vapurunu
çevirecek bir çok bomba atmış
lardır. İtalyan konsolosluğuna
gelin haberdar gemide hasar ve
zayıf olmadığı bildirilmekte

Roms, 19 (Radyo) — Güze teler Cebüllatına gelen Madda vapuru kapattımın telele gı derdildi raporu neğretmektedir ler. Bu raporda taarruz göyle hikâyey ediliyor:

— Özan ağıllarında tem yol la seyrederken vapurun başına di ki tayzere dolamayı düşün di. 10 dakika kadar 500 metre etrafında dolaştı. Cebüllatın

Bilbao çenberi gittikçe darlaşıyor
Asiler kenar mahallelerden
birisine girdiler
Kanlı sokak muharebeleri başladı. M

[illegible]

Bask Maleri çok giddetti
mukavemeti gösteriyorlar. Astler
sokak maharelerine yamağa
dikleri için Balaban tamamen
lagalki çok kolay olmuştur.

geniş miyasta istifade
tır. Aal menbaları ıazar
muvaffak olmadığını, za
mug olduğunu bildirmekte

Rusya dört devlet anlaşmasını tanımayor

İspanyadaki gönüllüler geri çağırılıyor
Londra 19 (Radio) — İyi, Franko muharip tara-

bilgi maddet an mahfellerden bi
lirdigine göre Sovyetler birliğı
işpanya şahhlerinin kontrolu
hakkında dört devlet arasında
yapılan anlaşmayı tasniyacağı
ni resmen bildirmiştir. Sovyetler
birliğı etval emirde bu anlaşma
er adami müdahale komiteinin

malatları haricinde yapıldığı ve 12 hazine tarihli alınmaya asla bağlı olamayacağı ileri sürülmektedir.

Bu halin gerek ademi müdahale işlerinde ve gerekse kontroller ortaya birçok yeni müdahale çıkarmasına ve bir bu-

Varzani'nin bu konudaki görüşü de farklıdır. Bu konuda ise Fransa'nın ne kadar önemli bir rol oynayacağı ve bu rolü ögrenip Parisle istiş den bir karar vermesi Gönüllüler geri ça-
cak mı?

Londra 19 (Radya)
müdahale komis-

ran başkasından ödenebilir. Sonu ikincidir.

EK 9. Dersim İsyanı Harekâtı (Yeni Mersin, 25 Haziran 1937, S. 2719)

ĞİNİZ SU
Menba Suyu
Olmalıdır
FRAN Suyu içiniz.
bütçelerinizi korumak, haya-
ile iltisaplı geçirmek isterseniz
evvüsten arı Ayran Menbe

Satış Deposu
Zafer caddesi No. 36

YENİ MERSİN

ÜNDELİK SİYASİ HABER FIKIR GAZETESİ

Dersim hadisesi de ka-
pandı. İslâhat plânı sis-
temli şekilde tatbik edi-
liyor.

Sahibi ve U. Neşriyatı Baskı- YERİ: F.U.A.D. AKBAŞ	Gümrüğü 25
İdare Yeri Yeni Mersin Hürriyet Mersin	HAZİRAN 1937
Sayı: 5 Kuruluş Telifat No. 82	Fahri Sayı 9 2719

ra lestehtir.
baralarını almakla ya-
şılmaz aynı zamanda
nemiş olursunuz!
ra mevduatı bulunan bütün
senede 7 defa kur'a çekerek
ra mükâfat

1000 Lira	1000
250 "	1000
100 "	1000
50 "	1750
25 "	5000

lirahklar
inde yalnız 1 kişiye iki
deliler her sene Şubat
ve Birinci Kânun
i yapılmaktadır.

Kızıldağ da Teslim Oldu

Dersimde başlanan islahat plânı sistemli bir şekilde tatbik ediliyor

Sergerdeler

Grup grup kuvvetlerimize teslim oluyorlar

Şakileri mahakeme edecek olan Tunceli mahkemesi faaliyete hazırlanıyor.

Teslim olan şakiler Elâzize sevkediliyor

Ankara 24 (Husuf) - Şakillerin teslimi, Dersim'de başlanan islahat plânı sistemli bir şekilde tatbik ediliyor. Grup grup kuvvetlerimize teslim oluyorlar. Şakileri mahakeme edecek olan Tunceli mahkemesi faaliyete hazırlanıyor. Teslim olan şakiler Elâzize sevkediliyor.

Tahran

Hariciye vekilimizi sabırsızlıkla bekliyor

Tahran 24 (Husuf) - Milletler Cemiyeti konseyinde de mevzuatla olan irakla İran aramızdaki ihtilaf, meseleleri halletmek üzere yapılan müzakereler kati surette her iki taraf da memnun edecek şekilde netice lenmiştir.

İtalya-Almanya

Ademi müdahale komitesinden ve kontrolden çekildiler

İtalya ve Almanya harp gemilerine İspanyol sularına hareket emri verildi

Valensiya gafil avlanmamak için tedbirler alıyor

Berlin 24 (Husuf) - Fransız deniz kuvvetleri İspanyol suları ve İtalyan suları boyunca bir hareket emri verildi. İtalya da çekildi.

Londra 24 (Husuf) - İtalya deniz kuvvetleri İspanyol suları ve İtalyan suları boyunca bir hareket emri verildi. İtalya da çekildi.

Roma 24 (Husuf) - İspanyol sularında İtalyan gemileri bir hareket emri verildi. İtalya da çekildi.

Genève endişe içinde

Genève 24 (Husuf) - İspanyol sularında İtalyan gemileri bir hareket emri verildi. İtalya da çekildi.

Londra 24 (Husuf) - Aramık deniz kuvvetleri İspanyol suları ve İtalyan suları boyunca bir hareket emri verildi. İtalya da çekildi.

Gibi yalnız

Yüksek mahkemeler, her sene bir defa kur'a çekerek mükâfat kazanıyor. Bu mükâfatın dağıtılması için her sene bir defa kur'a çekiliyor. Bu mükâfatın dağıtılması için her sene bir defa kur'a çekiliyor.

urban Amuka indi

Hataylılar ciddi bir endişe ve heyecan içinde yaşıyor

Şeyhlerinden çobanlarına kadar silâhlı Urban şimdiden tecavüze başladı

Türkiyeden dönen Hataylı heyet azasının evlerine bombalar atıldı. Vaziyet gün geçtikçe vahimleşiyor

Ankara 23 (Husuf) - Hataylıların evlerine bombalar atılması, Hataylıların ciddi bir endişe ve heyecan içinde yaşıyor. Şeyhlerinden çobanlarına kadar silâhlı Urban şimdiden tecavüze başladı. Türkiyeden dönen Hataylı heyet azasının evlerine bombalar atıldı. Vaziyet gün geçtikçe vahimleşiyor.

İç Bakanlığında

Vekilin başkanlığında mûhim toplantılar oluyor

B. Şükrü Kaya'nın Moskova Seyahati Yaklaştı

Ankara 24 (Husuf) - Dışişleri Bakanlığı'nda B. Şükrü Kaya'nın Moskova seyahati yaklaştı. Vekilin başkanlığında mûhim toplantılar oluyor.

51

iz!..

urban Amuka indi

Hataylılar ciddi bir endişe ve heyecan içinde yaşıyor

Şeyhlerinden çobanlarına kadar silâhlı Urban şimdiden tecavüze başladı

Türkiyeden dönen Hataylı heyet azasının evlerine bombalar atıldı. Vaziyet gün geçtikçe vahimleşiyor

Ankara 23 (Husuf) - Hataylıların evlerine bombalar atılması, Hataylıların ciddi bir endişe ve heyecan içinde yaşıyor. Şeyhlerinden çobanlarına kadar silâhlı Urban şimdiden tecavüze başladı. Türkiyeden dönen Hataylı heyet azasının evlerine bombalar atıldı. Vaziyet gün geçtikçe vahimleşiyor.

İç Bakanlığında

Vekilin başkanlığında mûhim toplantılar oluyor

B. Şükrü Kaya'nın Moskova Seyahati Yaklaştı

Ankara 24 (Husuf) - Dışişleri Bakanlığı'nda B. Şükrü Kaya'nın Moskova seyahati yaklaştı. Vekilin başkanlığında mûhim toplantılar oluyor.

EK 11. Balkan Paktı (Yeni Mersin, 12 Şubat 1934, S. 1704)

EK 13. Montrö Boğazlar Sözleşmesi Konferansı (Yeni Mersin, 17 Temmuz 1936, S. 2438)

YENİ MERSİN Lokarno Konferansı Fransanın tebliği üzerine gayri muayyen bir zamana tolîk edildi

Yeni Mersin Basını / Mersin Sayısı 5 Kurum 1936 8 / Sayı 8 / 2438

Montrö konferansında uzlaşmayavarıldı Türkiye istediği zaman Boğazları kapayacak

İstedğimiz mukavelenin bu gün imzalanması muhtemel

Son yapılan iki toplantıda devletler arasındaki fikir ayrılığı tamamen kapandı

Belgrad 16 [Radyo] Montröde Boğazlar konferansı dün öğleden evel ve sonra iki toplantı yapmıştır konferans delegasyonları arasında tam bir fikir uygunluğu netice sine varılmıştır.

Son tesbit edilen şekle göre Türkiye istediği zaman mahurip devletlere Boğazları kapayacaktır.

Mukavelenin Cuma

Bayaz Altın projesi

İş Bankası Genel Direktörü Çukurova pamutları için mühim bir proje hazırladı

Ankara 15 "A A" Konferansı bu sabahki toplantısında bazı ikinci derecede meseleleri haletmiştir. Konferans akşam üzeri ikinci bir toplantı daha yapacaktır. Öğleden sonra yapılacak olan toplantıda 16 ncı madde görüşülecektir.

İtalyan vaziyeti çok müşkülleşti

Habeşler ikinci bir taarruz için hazırlık görüyor

Yağmurlarla beraber çok çetin harpler de başlıyacak. Neguse düşman olan seldere nihayet birleştiriler

Londra 16 AA - Habeşistan'dan gelen haberler İtalyanların büyük müşkülle karşı karşıya olduklarını bildiriyor. İtalyanlar Habeşistan'ın büyük şehirlerini ve büyük şehirleri korumak için büyük çabalar gösteriyor. İtalyanlar Habeşistan'ın büyük şehirlerini ve büyük şehirleri korumak için büyük çabalar gösteriyor.

Romanyadan onbir bin sekizyüz göçmen geldi

Ankara 16 (AA) - Bu gün Romanya ve Bulgaristan'dan alınan onbir bin sekizyüz göçmen geldi. Bu göçmenlerin bir kısmı Bulgaristan'dan, bir kısmı Romanya'dan. Bu göçmenlerin bir kısmı Bulgaristan'dan, bir kısmı Romanya'dan.

Ulu önder ve Tarım kredi kooperatifleri

İlk kooperatif Şifike Tekir çiftliğinde kuruldu. Ve Atatürk bir sayılı ortak oldu

Konya 16 (AA) - Ulu önder ve Tarım kredi kooperatifleri ilk kooperatif Şifike Tekir çiftliğinde kuruldu. Ve Atatürk bir sayılı ortak oldu.

Filistin'de ihlaletiler yoleu trenine hücum ettiler

Gazze, Yafa, Kudüs civarında her gece kanti çarpışmaları oluyor

Akkada İngiliz Hakim'in oturduğu eve bomba atıldı

Kudüs 16 (Radyo) - Filistin'de ihlaletiler yoleu trenine hücum ettiler. Gazze, Yafa, Kudüs civarında her gece kanti çarpışmaları oluyor. Akkada İngiliz Hakim'in oturduğu eve bomba atıldı.

Bir yağın kâfisi

Balkesirin köçse dağ köyü kâl oldu

Ankara 16 (AA) - Balkesirin köçse dağ köyü kâl oldu. Balkesirin köçse dağ köyü kâl oldu.

Sihhat bakanlığının yerinde bir teşebbüsü

Köyler için bir Sinema makinası getirtiliyor

Cihaz ve filimler bugünlerde Ankara'ya gelecek, köylerde gösterilmeye başlanacak

Ankara 16 (AA) - Sihhat bakanlığının yerinde bir teşebbüsü. Köyler için bir Sinema makinası getirtiliyor. Cihaz ve filimler bugünlerde Ankara'ya gelecek, köylerde gösterilmeye başlanacak.

Fransız grevleri

Amerikan işgaletileri yerleri tahliye edildi

Pire 16 AA - Fransız grevleri. Amerikan işgaletileri yerleri tahliye edildi.

Von Papen

Almanyanın Londra büyük Elçisi olacak

Londra 16 AA - Von Papen Almanyanın Londra büyük Elçisi olacak.

Almanyanın Londra büyük Elçisi olacak

Londra 16 AA - Von Papen Almanyanın Londra büyük Elçisi olacak.

Almanyanın Londra büyük Elçisi olacak

Londra 16 AA - Von Papen Almanyanın Londra büyük Elçisi olacak.

EK 14. Montrö Boğazlar Sözleşmesi (Yeni Mersin, 21 Temmuz 1936, S. 2441)

YENİ MERSİN

GÜNLÜK SİYASİ HABER FİKİR GAZETESİ

Heyecanla beklediğimiz neticeyi aldık

Lozandan sonra Montrö konferansı da dün gece saat 24 te üzerine aldığı tarihi vazifesini ikmal etti

Türkiye muahedelerin konferanslarla tadisi siyasetine muzaheret etmiş olmakla Avrupa'nın minnet ve şükranını kazanmıştır

Dün gece Montröde dış Bakanımızın ziyafetinden sonra Boğazlar rejimini milli menfaatlerimizden en uygun şekilde temin eden muahede imzalandı

Boğazlar muahavenamesinin imzalanması

Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı. Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

Boğazlar muahavenamesinin imzalanması

Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

Boğazlar muahavenamesinin imzalanması

Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

Boğazlar muahavenamesinin imzalanması

Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

Lozan ve Montrö

Lozan büyük zaferin eseri idi. Montrö zafarı de inkılap rejiminin eseridir.

Her ikisi de bizi Atatürk'ün adını minnet ve şükranla anmaya, İsmet İnönü'ne ve kahraman ordumuza itimadımızı bir daha tekrarlamaya sevkeder.

Montrö konferansı dün gece saat 24 de tarihi vazifesini ikmal etti. Ve Boğazlar rejimini milli menfaatlerimizden en uygun bir şekilde değiştiren muahade imzalandı.

Konferanstaki muavafakiyetimiz yalnız Türkiye'nin en hayati menfaatinin tahakkukatı için değil, aynı zamanda milletlerarası bir hak elde etmek için muahadeyi zımnen kabul etmiş bir hâlede imzalandı.

Türkiye, en büyük kara sınırlarında siyasetinin en büyük zaferinde masa başında doküman imzalamakla değil, askeri hareketle elde ettiği kanatından bulduğuna bir daha tekrarlamaya sevkeder.

Türk milletini yeni bir zaferle buluşturan Ulu Önder

Boğazlar işgal edildikten sonra çok hadiseler gibi oldu. Lozan'da, her anın bir zaferin eseri idi. Montrö zafarı de inkılap rejiminin eseridir.

Boğazlar muahavenamesinin imzalanması

Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

Dün gece Mersin ayaklanmış bir şehir manzarası halinde Montrö zaferini karşıladı

Akşamdan sabaha kadar kadın erkek bütün Mersinliler taşkın bir sevinç dalgası içinde yaşadılar

Montrö konferansı çok müddet beklenen bir neticeyle sonuçlandı. Boğazlar rejimini milli menfaatlerimizden en uygun bir şekilde değiştiren muahade imzalandı. Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

Boğazlar muahavenamesinin imzalanması

Boğazlar muahavenamesi dün gece saat yirmi dörtte Montröde imzalandı. Gerekim ve gerek imzaya takatın edileceğinin belatından sonra imzalandı.

EK 18. Hatay Meselesinde Protestolar (Yeni Mersin, 9 İlk Teşrin 1936, S. 2510)

YENİ MERSİN

Suriyede vatani partinin karşısında yedi parti daha teşekkül etti

GÜNDELİK SİYASİ HABER FIKIR GAZETESİ

Sahibi ve U. Neşriyat Direktörü: FUAD AKBAŞ
İdare Yeri: Yeni Mersin Basımevi - Mersin
İlktegrin: 1936
Sayısı: 5 Kurus
Telefon No: 82
CUMA 9
1936
İlktegrin: 1936
Tali: 1936

300 bin Türkün Varlığını inkâr Edenlere tam Cevap

Bir Fransız gazetesi söylüyor:

"Fransa' hükümeti Sancak türklerini düşünmeli,"

"Sancak Türklerine göstereceğimiz idare ve muamele tarzı Ankara hükümeti ile olan münasebetimizimize tesir edecektir,"

Antakya ve Iskenderunlu-ların ikinci protesto telgrafi

Antakya : 7 (Husuf) - Antakya ve Iskenderun Türkleri Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüslerini protesto için Antakya ve Iskenderun'da gösteriler yapıldı. Bu gösterilerde Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi ve Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi.

Sancak türkleri ikinci protesto-yu da çektiler

üçüncü bir fiili hareket Daha Gösterilecek

Bütün sancak tek inan ve duygu ile hareket ediyor, çağrılar başdan başa kapalı

Antakya : 7 (Husuf) - Antakya ve Iskenderun Türkleri Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüslerini protesto için Antakya ve Iskenderun'da gösteriler yapıldı. Bu gösterilerde Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi ve Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi.

Suriyede Vatani partiye karşı itimad sarılsı

İtal p. 7 (Husuf) - Suriyede Vatani partiye karşı itimad sarılsı. Suriyede Vatani partiye karşı itimad sarılsı.

Antakya : 7 (Husuf) - Antakya ve Iskenderun Türkleri Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüslerini protesto için Antakya ve Iskenderun'da gösteriler yapıldı. Bu gösterilerde Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi ve Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi.

Antakya : 7 (Husuf) - Antakya ve Iskenderun Türkleri Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüslerini protesto için Antakya ve Iskenderun'da gösteriler yapıldı. Bu gösterilerde Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi ve Sancak'ın Türkiye'ye iltihâzı teşebbüsleri inkâr edildi.

Halepli muahhır aldanyor

Türkün realist ruhile Arap mistiği barışamaz

Araplar geçen devrelerde inkışaflarını temin edememişlerse mesuliyetini kendilerinde aramalıdır

Atatürk ankaraya geldi

Ankara 7 (Husuf) - Atatürk bugün Ankara'ya geldi. Atatürk bugün Ankara'ya geldi.

Buda mı Tecrübe dersiniz

Bolşevizm Türkiye'ye evel Kırda cendinde Oğuzlar bu özüden Bolşevizm Bahçe-jin az herine kadar olan ya-ra kılınımsı Beton olarak yapıldı.

Filistin neler oluyor ?

Musulini Arap-Yahudi kavga-sına da El Uzatıyor

Romada büyük bir kongre toplanacak Filistin tayyarelerin tarassudu altında

Bakanlarımız Bagunlerde Ankara ya döncekler

Ankara, 7 (Husuf) - Sark rilyelerinde toltik seyahatleri yapmaları olan Husuf ve malıya vekillerinin ayın on beşine dog-r Ankara'da dönmeleri muhtemeldir.

Atatürk ankaraya geldi

Ankara 7 (Husuf) - Atatürk bugün Ankara'ya geldi. Atatürk bugün Ankara'ya geldi.

Buda mı Tecrübe dersiniz

Bolşevizm Türkiye'ye evel Kırda cendinde Oğuzlar bu özüden Bolşevizm Bahçe-jin az herine kadar olan ya-ra kılınımsı Beton olarak yapıldı.

Filistin neler oluyor ?

Musulini Arap-Yahudi kavga-sına da El Uzatıyor

Romada büyük bir kongre toplanacak Filistin tayyarelerin tarassudu altında

Bakanlarımız Bagunlerde Ankara ya döncekler

Ankara, 7 (Husuf) - Sark rilyelerinde toltik seyahatleri yapmaları olan Husuf ve malıya vekillerinin ayın on beşine dog-r Ankara'da dönmeleri muhtemeldir.

Atatürk ankaraya geldi

Ankara 7 (Husuf) - Atatürk bugün Ankara'ya geldi. Atatürk bugün Ankara'ya geldi.

EK 21. Hatay'da Hadiseler ve Tazyikler (Yeni Mersin, 17 İkinci Teşrin 1936, S. 2540)

YENİ MERSİN

GÜNDÜLİK SİYASİ HABER FİKİR GAZETESİ

İspanyada vaziyet hükümet
ciler lehine. Nasyonalistler
Madridten çekildiler.

İdare Yeri
Yeni Mersin Basımevi: Mersin
Sayısı 5 Kuruc
Telefon No. 82

SALI
17
1936
Yıl: 2
Sayı: 2540

Sancak Türkleri tanklar mitralyözler tayyareler senegal- lilerin tehdit ve tazyığı altında inliyor Türk münevverleri Suriye içlerine sürüldü Yüzlerce genç Tefkif Edildi

İntihaba Sencakta da başladı. Halk gayri insani tazyiklere
rağmen iştirak etmemek kararında sarsılmaz imanla mütefik
130 bin nüfuslu Antakya'dan ilk gün alınan ancak 134 reydir

Solaktarda mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Antakya 15 (Humat) - On
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka
sancaklarında mitralyözler tanklar senegal askerleri çoklukla tahdit edilen Türk Anka

Suriyede Seçim başladı Yüce komiser tayyare ile şehirleri dolayıyor

Madrid 16 (Humat) - Humat muhabiri
müddet, Suriyede intihap d
ant 14 de ilen başladı. Yüce
Parti gazeteleri sabah mualah
ve öfleyen neşrettiler ilahiler
le namazları ile ettiler.

Fransızlar Sancak mütemedi- yen askeri kuvvet gönderiyorlar

Madrid 16 (Humat) muhabiri
müddet, - Antakya ve lekende
ruehahar intihaba iştirak etme-
mek hakkındaki kat karaları
kargandı. Fransız hükümetinin
gönderdiği bir vurdugu ve Türk
eskerlerini zorla intihab-
laştığı malumdur.

Erzurum - si vas tahvilleri

Siyas - Erzurum hatırlan
teşvışe sarf edilecek olan yığda
7 faizli tahvil satılır tahvilin
in pöned teritile di dünden
ithabare satışa çıkarılmıştır.

Dünden itibaren ağacın teritip atış- larına başladı

Siyas - Erzurum hatırlan
teşvışe sarf edilecek olan yığda
7 faizli tahvil satılır tahvilin
in pöned teritile di dünden
ithabare satışa çıkarılmıştır.

Asiler bozuluyor İspanyada Hükümetçiler bü- yük bir taarruza geçtiler

Nasyonalistler Madridi boşalttı. Üç
günde dört bin kişi öldü.

Londra 16 A.A. - Hükümet
benen yarın ala goçirmişler
Nasyonalistler geyin garb ve
genubundaki mevzilerini terk-
etmişler. Şimal istikamatinde
daha fazla dayanmayarak öks-
izleri tahmin edilmektedir.

Mersin tayyaresi ikinci tayyareme de parlatıldı törenle Ad kondu

İki gün şehir ve köyler üzerinde manat
yapan tayyaremiz dır

Seyin Mersin hatırlan Türk
Hava Kurumu lehoru elgi
parlatıla alman ve odunmuş
hadide edilen ikinci Mersin tay-
yaresinin ad koyma töreni
günü ant. On buğukta tayyare
bedirindi.

Onun yuce varlığını anımla-
yıyor. Onun baş komandanı
Alaaddin Solmazlıyın dediler
ve alkışlar arasında kordeliyi
kesildiler.

Buna müteakip Belediye re-
is Alim Tör tarafından tayyare
ile dölük kutlamak ve tayyare
rolerinin şehir namına hediye
poler verildi.

Bundan sonra C. H. P. İ.
Mektup Bekler tayyare derine
çıkarak Mersin Hava kurumu
adına orada bulunsanları selem
ledi ve açıldı.

"Mersinliher sayın ve meşur
gülerinden birini daha yap-
ıyorlar. Bunun en büyük ölü
bilalere yurttaşımızın gulerin-
deki temiz şifkileri. Bu tayyare
bunden sonra harabermis
Mersin edini tayyarektir.

Bütün ikinci öğününde Vatan
miza ve huzurunu Vatan olma
yardımlarını orannere ve yükk
kapitülne gösterdiğini salt ad
kann onları seer kargandı bo-
lunuyor Şanlı bir karal daha
ilke stıgır, dedi karmel ul
çuklar ve şanlı seaher elin
Buna müteakip tayyare marşı
çaldı ve tayyarelerimle bu
vatanı kurtarıyorlar. Piyer Mut
lu, Hamdi Ögün, vali ve parti
başkanı Ruknaddin Naahli-
gü, Belediye reisi Mitas Tör
Cumiyet meddeli ümmisi. Se
ref Eroglu, Alay ve tabur Ku
mandan ile defedatarm ve
Türk Hava kurumu daha keyet
ve daha tanzim bir çok zavet
bulunmaktadır. Ziyet çok sa
kimi ve neşeli olmaktadır. 23 a
kardam otomatik dünden il
primde tayyarelerim tayyare
Sonu ilkinde

Adana işletmesinden

36 Pazartesi gün
yıldığı veçhile
veto projesi ile
tasyonlarla Adana

nat 337 lira 50
ithabare 45 g
ununda yanlı
vakat temin
le saatında ab
21 - 26

melat
memurlar

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

187 Lira 10
170 Lira 10
15 - 17 - 18 - 21

YENİ MERSİN

Yarın Hatay millî bayramı kutlanacak. Antakya'da program hazırlandı.

Yarın Hatay millî bayramı kutlanacak. Antakya'da program hazırlandı.

Hatay devleti yarın filen kuruluyor.

Meclis yarın toplanacak

B. Tayfur Sökmen devlet reisi B. Abdurrahman Melek başvekil olacak

Millî bayram

Yarın Hatayda fevkalâde şenliklerle kutlanacak

Hatay meclisinin açılması toplanması ilân edilecek. Mebuslar Antakya'ya geldiler.

Antakya 31 (Hususî muhabirlerinden) Hatay meclisinin toplanması için yapılan hazırlıklar bitti. Hükümet salonunda toplanan meclis, B. Tayfur Sökmen başkanlığında, B. Abdurrahman Melek başvekil olarak toplanacak. Meclis, B. Tayfur Sökmen başkanlığında, B. Abdurrahman Melek başvekil olarak toplanacak.

Çinde mâtîş harp oluyor

japonlar bozuldu

çinliler havadan karadan muvaffakiyetler kazandılar

Japonların 16 nakliye gemisi batırıldı

birçok tıyaresi düşürüldü

Hongkong, 31 (Radio) — Son üç gün içinde Kinkiang, Çinliler tarafından havadan karadan muvaffakiyetlerle bozuldu. Japon nakliye gemileri havadan karadan muvaffakiyetlerle bozuldu. Japon nakliye gemileri havadan karadan muvaffakiyetlerle bozuldu.

Hitlerin habersiz bir ziyareti

Führer yanında 8 generala istihkâmları doluyor

Devlet reisinin ani olarak Kehl'e gelişi halkı hayrette bıraktı

Stuttgart, 30 a. — Ötmen, Hitler'in ani olarak Kehl'e gelişi halkı hayrette bıraktı. Hitler'in ani olarak Kehl'e gelişi halkı hayrette bıraktı.

İtalya hududundaki Fransız çifliklerinin tahliyesi

Niz, 20 (Radio) — Bir hafta önce İtalyan hududundaki Fransız çifliklerinin tahliyesi tamamlandı.

Çek işinde yeni safha

Çekoslovakyanın büyük fedakârlığıyla Hincilerle yeni teklifler yapıldı

Alman Elçisi

Prağ hükûmetine bir protesto notası daha verdi

Sadetlerle hâkâmet arasındaki gerginlik yavaş yavaş yatıyor

Prağ, 31 (Radio) — Alman elçisi, Prag hükûmetine bir protesto notası daha verdi. Sadetlerle hâkâmet arasındaki gerginlik yavaş yavaş yatıyor.

İngiliz ve Fransız kabineleri toplandı

Hariciye Nazırları

Politik vaziyet hakkında geniş izahat verdiler

Londra Paris arasında temas devam ediyor. Berlin ihtiyatlı davranıyor

Londra, 31 (Radio) — İngiliz ve Fransız kabineleri toplandı. Hariciye Nazırları politik vaziyet hakkında geniş izahat verdiler.

Roma bitaraf

Çemberlayn Duçeden gerginliğin izaleye yardım istedi

İtalya enternasyonal vaziyetlerden çek mensesini ayırtıyor. bitaraf kalacak

Roma, 31 (Radio) — İtalya enternasyonal vaziyetlerden çek mensesini ayırtıyor. bitaraf kalacak.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Nevin YILDIRIM
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lise Öğrenimi	
Lisans Öğrenimi	
İletişim	
E- Posta Adresi	